1956
2016

Bartha Dénes - Oroszi Sándor

A HATÁR KÉT OLDALÁN

Visszaemlékezés-morzsák az '56-os forradalmi eseményekre

A HATÁR KÉT OLDALÁN

Visszaemlékezés-morzsák az ’56-os forradalmi eseményekről

Szerkesztette:
Bartha Dénes – Oroszi Sándor

ISBN 978-963-334-293-0

Sopron
2016

Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó

Felelős kiadó: Prof. Dr. Németh Róbert tudományos és külügyi rektorhelyettes

© Nyugat-magyarországi Egyetem

A KÖNYV MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTÁK:

Közép- és Kelet-európai Történelem és
Társadalom Kutatásáért Közalapítvány
által kiírt

KKETTKK – 56P – 01 jelű „Mansfeld Péter" pályázat

Nyugat-magyarországi Egyetem

Tartalom

Ajánlás (Faragó Sándor) 5
Előszó (Bartha Dénes – Oroszi Sándor) 7
A határ két oldalán 9
A határ nyugati oldaláról nézve 11
Oktatóink visszaemlékezései 11
Adamovich László: Személyes emlékeim 1956-ról 12
Hallgatóink visszaemlékezései 15
Apt Kamill: 56-os emlékeim 16
Báthy István: Báthy István I. éves erdőmérnök hallgató 1956-os naplója 21
Báthy István: Forradalmi őrjárat 27
Benkő Géza: A Soproni Pártbizottság lefegyverezése 29
Bódig József: Emlékeimből 31
Csapó Imre: Napló – 1956-57 34
v. Draskóy György: Gondolatok 1956-ban 39
Görgényi Béla: Átléptük a határt… 1956 40
Görgényi Béla: Két hónapig voltam balek Sopronban, 1956-ban 42
Görgényi Béla: Pesti fuvar, 1956 45
Grátzer Miklós: '56, Gyógyszerszállítmányok 47
Grátzer Miklós: Naplórészlet 50
Grátzer Miklós: Október 23. 51
Hahn Fülöp: Egyetemünk két országban (részletek) 54
Homoky István: Ahogy engem érint a határátlépés 82
Homoky István: Emlékeim a forradalomról 87
Jacsman János: Sopron 1955–1956. Részletek egy visszaemlékezésből 89
Jákóy Endre: 1956. november 4. 94
Józsa József: Határátkelések 96
Józsa László: Mikor és hogy hagytam el hazámat 101
Kató Ferenc: Sopron 1956. Visszaemlékezés Nyugat-Európából 103
Király Ilona: Hullott a vér… (vers) 111
Koller Pál: Emlékezzünk 1956-ra 112
Kozák Antal: 1956. október-november – Gyógyszerszállítás Budapestre 113
Masznyik László: Egy III. bmh útja Bp-re 1956-ban 115
Molnár Géza: 56-ra emlékezem 117
Németh Nándor: Sopron, 1956. november 4. 153
Orlóci Márta: Erdős Mártára és a használtruhák halmazára emlékezem 155
Ötvös Imre: Visszaemlékezéseim 1956-ra (részletek) 156
Péch Gyula: Korai szállítmány 167
Pintér László: 56-os emlékeim 169
Pintér László: Lehet-e azt elfeledni (vers) 172
Pintér László: Mikor (Menekülésem emlékére) (vers) 173
Rétfalvi László: Az 1956-os Soproni Forradalmi Események 174
Rétfalvi László: Segélyszállítmányok Budapestre 217
Rupf László: Egy volt II. éves hallgató története (részlet) 222

Skerlanicz Sára: 1956-os kirándulás St. Wolfgang-Ferienhortba 224
Szabó Barna: Sopron, 1956. október 225
Szabó György: Anekdoták 227
Tolnai István: 1956. november 4. 230
Ők is a határnál voltak 233
Buckley Péter: Soproni történet a másik oldalról 234
Leipold Árpád: Külhoni szolidaritás a forradalommal 236
A határ keleti oldaláról nézve 241
Oktatóink visszaemlékezései 241
Csapody István: Forradalom és exodus (1956. október – 1959. február) 242
Salamon Miklós: Egy tanársegéd emlékezései az 1956. soproni eseményekről 255
Vancsura Rudolf: Az 1956-os forradalom és szabadságharc soproni eseményei 50 év távlatából 260
Vancsura Rudolf: Tankok az egyetem előtt 275
Hallgatóink visszaemlékezései 291
Balsay László – Illyés Benjamin – Nagy László: 1958-ban Sopronban végeztünk 292
Beliczay István: Emlékezés 1956. november 4-e reggelére 300
Csaba József: Az 1956-os eseményekkel kapcsolatos emlékeim 307
Dobay Pál: Ötvenéves levél a forradalmi Sopronból 311
Frey Antal: 1956-os és az azokat megelőző események 313
Halupa Lajos – Halupáné Grósz Zsuzsanna: Emlékeink és gondolataink 1956-ról 319
Homolya József: Aki hazajött… Homolya József levele és verse barátjához, Szabó Józsefhez 327
Illyés Benjamin – Nagy László: Egy küldetés története 330
Kassai Imre: Három töredék a tizenhárom napból 334
Nagy László: Az ifjúság jót akart 336
Nagy Zoltán: SOPRON – St. Wolfgang – SOPRON. 1956. nov 4. – dec 21. 345
Németh György: Emlékezetfoszlányok 361
Szabó József – Szeberényi Dávid – Kékesi József – Pápa Ferenc: Visszaemlékezés az 1956-os soproni, kópházi és siezenheimi eseményekre 363
Újvári Ferenc: 1956 – negyven év távlatából 375
Váradi Géza: Egy kis pont emlékezése 380
Varga Ferenc: Visszaemlékezés 384
Ők is a határnál voltak 389
Barcsay László: 1956-os emlékeim 390
v. Mészáros Gyula: Egyetemista Nemzetőrség fegyverszerzése Pápáról 392
v. Molnár István: A soproni események 1956. nov 1- 4-ig. A történelem meghamisítása 394
Peéry Rezső: Pannon napló és jelentés 403
Megemlékezések az '56-os forradalomról 417
Illyés Benjamin: Emlékbeszéd 418
ifj. Sarkady Sándor: Vér nélküli forradalom Sopronban 422

Képek jegyzéke 428

Lectori Salutem! Üdvözlet az Olvasónak!

A Soproni Egyetem 1956-os forradalmának 60. évfordulója megünneplésére alakult előkészítő bizottság egyik céljának tűzte ki, hogy összegyűjtse, és közös kötetben közzétegye a korábban – esetenként kis példányszámú kiadványokban – több helyütt megjelent, vagy ez idáig publikálatlan hallgatói és oktatói visszaemlékezéseket.

A források közül – kronologikus sorrendben – kiemelendők az OROSZI SÁNDOR által szerkesztett Erdészettörténeti Közlemények egyes kötetei, az a BARTHA DÉNES által kezdeményezett és a Soproni Városszépítő Egyesület által 2005-ben kiírt pályázat, amely Sopron forradalmi eseményeire való emlékezések elkészítésére sarkallt, SARKADY SÁNDOR „A Soproni MEFESZ az 1956-os forradalomban" című kötetében publikált visszaemlékezések, továbbá a Vancouver/Sopron Alumni RÉTFALVI LÁSZLÓ által szerkesztett lapjában a Kapocsban megjelent emlékező írások. Ezek mellett a már ismert anyagok mellett, előkerült néhány eddig publikálatlan írás is, teljesebbé téve az emlékezésfolyamot.
Nem véletlen tehát, hogy előkészítő bizottságunk teljes egyetértésével – eddigi elhivatott tényked esük alapján – BARTHA DÉNES és OROSZI SÁNDOR professzorokat kértem fel a kötet szerkesztésére.

A személyesen megélt, elmondott/leírt élmények – az oral history – a történetírás egyik fontos forrásanyagát képezik. Összevetve a fennmaradt, levéltárakban vagy elérhető magángyűjteményekben őrzött dokumentumokkal kiegészíthetik, vagy pontosíthatják egymást, a személyes motivációk ismeretével pedig érthetővé válnak egyes tettek, vagy azok elmulasztása.

A történelmet ugyanis nem elsősorban a történetírók írják, hanem a történelmi események szereplői, jelen esetben a forradalmi cselekményekre emlékező tanúk. Mivel az emlékezők motivációi annyi félék, ahányan vannak, természetesen az eseményekben való részvételük megélése, ezáltal emlékeik is hasonlóan sokszínűek. Nyugodtan mondhatjuk, hogy ahány ember, annyiféle forradalom, annyiféle emlékezet, annyiféle forradalomértékelés van. Ez azt is jelenti, hogy mindenki a maga módján volt a történelemnek alakító részese, mindenkinek az emlékei fontosak a történetírás számára, hogy minél teljesebb, minél valóság hűbb kép alakuljon ki a magyar haza történelme egyik legjelentősebb időszakának soproni és egyetemi napjairól. 1956 forradalmával kapcsolatosan azért is különösen nagy jelentőségű minden forrásanyag, mert a kádári diktatúra a dokumentumok nagy részét megsemmisíttette.

A kötet egyúttal főhajtás a mintegy 1300 soproni egyetemista történelemformáló tettei előtt, akik – ne feledjük és kellően értékeljük – a forradalom idején többségükben 18–23 évesek voltak. A fiatal emberek higgadtsága, céltudatossága, döntésképessége, a tenni és segíteni akarás minden helyzetben való feltétel nélküli megnyilvánulása, az egység és az eredményesség csak arra a szellemiségre vezethető vissza, amely az erdész, bányász, kohász és geodéta hallgatók selmeci-soproni hagyományainak mindennapi megéléséből táplálkozott. A forradalmi napok igazolják e szellemiségnek mélységét, emelkedettségét, erejét.

Olvassák e vaskos kötet lapjait olyan lélekkel és elkötelezettséggel, amilyen az emlékezőket vezette a szabadság 14 napja során, nemkülönben a Szerkesztőket a kötet összeállításakor. Köszönet érte!

Sopron, 2016. szeptember 16.

Prof. Dr. Faragó Sándor rektor

Ш Солдаты и офицеры! Ш

ТОВАРИЩИ!

Венгерский народ поднял знамя революционной борьбы.

Вся страна охвачена пламенем освободительной революции. Создано венгерское революционное правительство. Его поддерживает народ и венгерская армия. Венгры борются за сво
родины.

Товарищи!

Убийцы и
шее преступле
стание. Они за
чами. Ваши пу
женщин и дет

Разве это д

Знайте: в
вительство Ве
кот вам личну
ским властям.

Товарищи!
не наемные ка
лживой комму
революции —
дение и нашей

Революцио
нять преступн
ставших. Вы
приказа партии

Переходите
революционны
соединениях.
ливайте свое
связь по радио
ляйте революц
восставших:
горючего, боепр
навливайте св
сками в други
брасывайте ва
рию нашей ро

Коммунистическая власть шатается. Наши войска, двигаясь в Россию, превратятся в лавину, которая сметет коммунистическую диктатуру.

Стреляйте в того, кто отдал приказ стрелять в народ!
Да здравствует Народно-Освободительная Революция!
Несем Тиранам Смерть! Несем Трудящимся Свободу!

НТС
Национально-Трудовой Союз
(российских солидаристов)
Революционный Штаб

Magyar szabadsagharcosok!

Az orosz antikommunista forradalmi bizottság szól hozzátok. Mi feiet haitunk bátorságtok és hazaszeretetek elött! Oldalatokon állunk hiszen mi is a kommunista diktatùra alol akarjuk népünket felszabaditani. Az orosz nép határozottan tiltakozik a kommunista kormány gyalázatos parancsai ellen, melyek alapján rátok lönek.

Mi felszólitjuk orosz testvéreinket a szovjethadseregben, hogy ne löjenek rátok, hogy alakitsanak forradalmi bizottságokat, álljanak át az oldalatokra, harcoljanak veletek a kommunista kormány ellen, és hogy terjesszék ki a forradalmat Oroszorszagra is!

Segítsetek az orosz katonáknak az oldalotokon a szabadságharc szolgálatába állani! Világositsátok fel öket szabadságharcotok céljáról! Szólitsátok fel öket oldalatokra állani és kezeljétek öket szövetségesetekként, barátokként. Kérünk Benneteket továbbítsátok harckiáltásunkat az orosz katonáknak és tiszteknek!

Istennel egy szabad Oroszországért!

Istennel egy szabad Magyarországért!

Az NTS forradalmi bizottsága

Előszó

1956 megosztotta a soproni diákságot, a tanári kart, sőt egész Sopront. Nemcsak az életsorsokat illetően, hanem földrajzilag is. Ki került a határ nyugati („szabad") oldalára, és ki a keleti („diktatúra alatti") oldalára? A most következő visszaemlékezések, dokumentumok és egyéb, az emberi élet határköveire utaló nyomok mind egyetlen kérdésre adnak választ: vajon a határ melyik oldalára kerültem? S ha már oda kerültem, tudtam-e élni a sors, az 1956. november 4-én kezdődő sors által adott emberi és szakmai lehetőségeimmel?

Az erre megírt válaszok kötetünk terjedelmét minden továbbinál kiterjedtebbé teszik. Ennek ellenére természetesen nem törekedhettünk a teljességre. Mégis azzal a szerkesztői megjegyzéssel bocsátjuk útjára, hogy célunk a minél árnyaltabb, a minél sokoldalúbb dokumentálás volt, s elnézést kérünk, ha nem tudtunk mindenre kiterjedt választ adni.

Amikor a soproni egyetem jelen jubileumi kötet írásait közreadja, nem tud és nem is akar mást, csak az emlékezést, az '56-ban és utána átélt, valóban sorsfordító idők tanúinak számvetését a szélesebb olvasóközönséggel megismertetni. Az óhatatlanul szubjektív emlékezések számunkra mindenképpen a történelmi tények objektívvé válását, az események sorrendiségét adhatják, adják. Mindezt a kortársak gondolataival, érzelmi világával „fűszerezve". A tényleges történések ilyen tárgyalása egyfelől az olvasmányosságot segíti elő, másrészt pedig az utódoknak késztetést ad: a gyűjtemény segítségével valódi történelmi, a tudomány módszerével dolgozzák fel mindazt, ami Sopronban 1956 dicsőséges és kevésbé dicsőséges napjaiban történt.

A szerkesztők eme reménye túlmutat nemcsak a 60. évfordulón, hanem az említett határ „két oldalán" is.

A gyűjteményes kötet összeállítása nem sikerülhetett volna, ha nem kapunk segítséget az általunk fel nem lelt kéziratok megtalálásában Illyés Benjamin, Németh Kálmán és Rumpf János kortársak, a korabeli események résztvevői és tanúi nélkül. A Kanadában élő visszaemlékezők írásai közléséhez a kéziratok java részének megküldéséért Rétfalvi Lászlót illesse a köszönet. Néhány visszaemlékezést angol nyelvből számunkra Vörös Ákos fordított le. Köszönet érte!

Az illusztrációk felkutatásáért, feldolgozásáért és közlésre alkalmas állapotba hozásáért Szemerey Tamásnénak, Sági Évának és ifj. Sarkady Sándornak tartozunk hálával.

Az egyetemi főtitkára, Merényi Mária asszony munkánkat mindvégig figyelemmel kísérte és hasznos tanácsokkal látott el.

A technikai összeállításért köszönet illeti a Selmeci Társaság tagjait a gépelésben és a digitális változatok létrehozásában, név szerint: Kalauz Fannit, Szabó Róbertet, Reményfy Zsigmondot, Soós Norbertet, Iski Richárdot, Fischer Ferencet, Kazal Mártont, Grédics Lászlót, Csarnai Gergőt, Domokos Gábort, Gaál Sándort, Alexits Patrikot és Szabó Ádámot.

A kéziratok gondozásában Csécsei Ildikó, Horváth Tímea és Horváth Károly volt segítségünkre. Áldozatkész munkájukat köszönjük.

A szerkesztők

6327

H a t á r o z a t .

Csatlakozunk a szegedi Egyetemisták javaslatához és megalakitottunk az Épitőipari és Közlekedési Müszaki Egyetem MEFESZ szervezetét. A szervezethez a Müegyetem és a Kertészeti Főiskola jelenlévő hallgatói is csatlakoztak. Az uj MEFESZ feladata lesz a sulyos politikai kérdésekben a diákság állásfoglalását határozattá nyilvánitani és az egyetemi ifjuság jelenlegi megoldatlan problémáit /honvédelmi okatás, menza, diákotthon, vasuti kedvezmény, szabad vizsga, külföldi ut egyénileg is/ lehetővé tétele. A MEFESZ szervezetét az egyetemi ifjuság spontán gyülésén 4-5ooo fő jelenlétében egyhangulag alakitotta meg.

1./ Az MDP kongresszus azonnali összehivása, alulról választott vezetőség, az uj Központi Vezetőség megalakitása.

2./ A kormány alakuljon át Nagy Imre elvtárs vezetésével.

3./ Gazdaságilag és politikailag teljesen egyenrangu alapon és egymás belügyeibe való be nem avatkozás elvén álló magyar-szovjet és magyar-jugoszláv barátság megalakitása.

4./ Az összes szovjet csapatok kivonását Magyarországról a magyar békeszerződés értelmében.

5./ Általános, egyenlő, titkos választásokat több párt részvételével, uj nemzetgyülési képviselők választásával.

6./ A magyar gazdasági élet átszervezését szakemberek bevonásával és ennek keretében a magyar uránérc magyar felhasználásával, hozzák nyilvánosságra a külkereskedelmi szerződéseket és vizsgálják felül a tervgazdaságon alapuló magyar gazdasági életet.

7./ Teljes ipari munkásság azonnali normarendezését a létminimum megállapitása alapján és a munkás autonomia bevezetését az üzemekben.

8./ A beszolgáltatási rendszer felülvizsgálását és az egyénileg dolgozó parasztság támogatását.

9./ Az összes politikai és gazdasági perek felülvizsgálását, az ártatlanul elitélt politikai foglyok részére a teljes amnesztiát, illetve a hátránybakerültek rehabilitását.

10./Legyen nyilvános tárgyalás Farkas Mihály ügyében és Rákosi szerepének kivizsgálását, valamint az Oroszországban igazságtalanul elitélt és ott tartott magyarok hazahozatalát.

11./A néptől idegen cimer helyett a régi Kossuth cimer visszaállitását, a március 15-ét és október 6-át nyilvánitsák nemzeti ünneppé és munkaszünetté. Uj egyenruhát honvédségünknek.

12./Teljes vélemény és sajtószabadság megvalósitását, rádión is és ennek keretében külön napilapok az uj MEFESZ szervezetnek. A régi káderanyag nyilvánosságra hozatalát és eltörlését.

13./A zsarnokság és az önkény jelképét a Sztálin szobrot azonnal távolitsák el.

14./Egymásért teljes szolidaritást vállalunk.

Az egyetemi ifjuság egyhangu lelkesedéssel nyilvánitotta ki szolidaritását a varsói munkásokkal és ifjuággal, a legyel függetlenségi mozgalommal.

Az Épitőipari és Közlekedési Müszaki
Egyetem Nagygyülése 1956.X.22.
MEFESZ

A határ két oldalán

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

Szabad Ifjúság

Ezt a röpiratot a Szabad Ifjúság szerkesztőségének kollektívája adta ki a demokratizálásért és a szocializmusért küzdő ifjúság seregszemléjének napján 1956. október 23-án

Miénk az utca

Az utcára vonulunk. Megbonthatatlan soraink — *szilárd akaratunkat, egységünket hirdetik.*

Egy testvérnemzet felé szállt ezerint üdvözlete. Rokonszenvtüntetés ez a mai.

Bem és Mickiewicz nénét, a személyi kultusz és a dogmák láncait lerázó Lengyelországot köszöntjük. Üdvözlet a hősiesség lángjelét viselőnek, Varsónak! Üdvözlet azoknak, akik a győzt formáló küzdelmek közepette haladnak: *a lengyel munkásoknak, munkásnőknek, diákoknak, ifjú bajtársainknak!* Meghajtjuk az ismerés lobogóját a lengyel nép előtt és magunkra nézve is kötelezőnek ismerjük el a lenini elvek, az igazi továbbhaladás lobogóját a *magyar nép előtt.*

Ez a felvonulásunk *nemcsak Lengyelországnak* szól. A nép Magyarországon is *felemelkedést és teljes szocialista demokráciát akar.* Az utcára vonultunk — *s nem is akármiért. A pártért, hogy tisztán álljon előttünk a cselekedjék. A népért,* amely forró tennivágyással, de hagyatkozó dönt sorsa felől.

Esztendőkön át sokat beszéltünk az egységről. De most — az utcai felvonulók sorsa — végre teljes szívvel gondoljuk arra, hogy megvalósuljon a szocializmust követők egysége. *Azok* egysége ez, akik a *jövőért* kívánják levonni a múlt tanulságait, *azért, hogy a hibáktól mentesített szocializmus épüljön* drága hazánk földjén.

Azok egysége ez, akik a szocializmust építő országokkal együtt, de nem azokat utánozva, kézben a lenini örökdefkezés elve alapján kívánnak haladni a szocializmus széles országútján. Azok egysége ez, akik szemük fényeként óvják a magyar—szovjet barátságot, de az egyenlőség alapján a helyzetet is látják.

Olyan egység ez, amely biztosítja, hogy soha többé ne történhessenek fel, Farkas Mihályok, Rákosi Mátyások.

Miénk az utca! *De vigyázunk, hogy miénk is maradjon. Mert magunknak, ügyünknek súlyosan ártanánk és a sztálinistáknak használnánk, ha ma felülnénk bármilyen provokációnak.* Leszek talán, akik ki akarják használni rajtunk keresztül a kezdeményezést, akik zűrzavart akarnak kelteni. *Ezt minden erőnkkel meg kell akadályozni!*

Félreértés ne essék: nem kevékedünket, a demonstrálás ellenzőit, *nem a sztálinistákat,* rákosistákat, hanem *mindannyiunkat, a szabadon lélegezni kívánó nemzet célkitűzéseit féljük a zavarkeltőktől.*

Ez a tüntetés a lengyel elvtársak iránti szolidaritás jelképe. A lengyelek izzó lelkesedése, de méltóságteljes nyugalma is *legyen példa számunkra!* Higgadtan, erőnk tudatában vonuljunk!

Varsóban ez a nyugalom volt a diadal egyik záloga. *Mi ugyanezért a célért harcolunk — ugyanúgy!*

A DISZ Központi Vezetősége együttérez a tüntető ifjúsággal

A DISZ Központi Vezetőségének VI. ülése október 23-án délután 14 órakor megkezdte tanácskozását.

A Központi Vezetőség helyesli a budapesti ifjúság szolidáris tüntetését a Lengyel Népköztársaság mellett. Elhatározta, hogy részt vesz a tüntetésen, ezért ülését felfüggesztette, annak továbbfolytatását a tüntetés befejezése utáni időre elhalasztotta. Felkéri az egyetemistákat, a tüntetésben részvevő ifjúságot, hogy akadályozzanak meg minden esetleges provokációs kísérletet.

A Központi Vezetőség határozatot fogadott el, hogy távirathan üdvözli a lengyel ifjúságot.

Legújabb jelentésünk Lengyelországból:

Új választási törvénytervezet, a biztonsági szervek és a hadsereg az új vezetés mögött

A lengyel ifjúságirodavezetőség elnöksége levelet intézett a szovjet ügynökökhoz. A levél helyeselni a Pravda október 30-i számában megjelent „Szocialistaellenes megnyilvánulások a lengyel sajtó hasábjain" című cikk állítását és hangsúlyozza, hogy a lengyel ifjúság a szocializmus széles országútján. Azok egysége ez, akik szemük fényeként óvják a magyar—szovjet barátságot, de az egyenlőség alapján a helyzetet is látják.

Olyan egység ez, amely biztosítja, hogy soha többé ne történhessenek fel, Farkas Mihályok, Rákosi Mátyások.

Miénk az utca! *De vigyázunk, hogy miénk is maradjon. Mert magunknak, ügyünknek súlyosan ártanánk és a sztálinistáknak használnánk, ha ma felülnénk bármilyen provokációnak.* Leszek talán, akik ki akarják használni rajtunk keresztül a kezdeményezést, akik zűrzavart akarnak kelteni. *Ezt minden erőnkkel meg kell akadályozni!*

Félreértés ne essék: nem kevékedünket, a demonstrálás ellenzőit, *nem a sztálinistákat,* rákosistákat, hanem *mindannyiunkat, a szabadon lélegezni kívánó nemzet célkitűzéseit féljük a zavarkeltőktől.*

Ez a tüntetés a lengyel elvtársak iránti szolidaritás jelképe. A lengyelek izzó lelkesedése, de méltóságteljes nyugalma is *legyen példa számunkra!* Higgadtan, erőnk tudatában vonuljunk!

Varsóban ez a nyugalom volt a diadal egyik záloga. *Mi ugyanezért a célért harcolunk — ugyanúgy!*

Fiatal munkás és paraszt barátaink!

Az egyetemi ifjúság bátran kezet nyújt feléteket és kéri, hogy segítsetek közös céljaink egészében a magyar ifjúsággal, abba a megújító, hullámokban forrongó közösségben van. Azt akarjuk, hogy az esztergapadoknál, a földeken, az iskolák és egyetemek padjaiban, az irodákban dolgozó fiatalok végre igazi egységbe tömörüljenek.

Itt az ideje annak, hogy véget vessünk az ország minden kis falujában annak a fojtó nyomásnak, melyet Sztálin és Rákosi embertelen politikája kényszerített ránk.

Most, a viharos gyülések tisztító tüzében zárjuk ki sorainkból azokat, akik gerinctelenül hajbókoltak a személyi kultusz és a durva önkény előtt.

Két feladat áll előttünk: először leszámolni a múlt hibáival, másodszor létrehozni saját ifjúsági szervezeteinket, amelyek érdekeinket képviselik, és képesek lesznek arra, hogy követeléseinket tűzön-vízen keresztül vigyék, és komoly átütőerőt képviseljenek a magyar politikai élet megújhódásában. Mi, egyetemisták létrehoztuk a MEFESZ-t. Hozzátok ti is létre hasonlóképpen saját önálló szervezeiteket, amelyekben a ti hangotok hallatszik és végre a ti akaratotok érvényesül.

Mi, ifjúsági egységet akarunk! Ne hallgassatok azokra a provokátorokra, akik ellenünk akarnak fordítani bennetekel. Lássátok ezekben a sztálinista és jobboldali erők újra provokációt szítanak, hogy az ország romlására és anarchiára törekednek, hogy azután újabb diktatúra igáját rakják a nép vállára.

Küldjétek el megfigyelőiteket a folyó hó 27-i egyetemi diákparlamentre és győzödjetek meg elveinkről és célkitűzéseinkről.

Ne hallgassatok azokra, akik ellenünk akarnak fordítani bennetekel. Lássátok ezekben a sztálinista és jobboldali erők újra provokációt szítanak, hogy az ország romlására és anarchiára törekednek, hogy azután újabb diktatúra igáját rakják a nép vállára.

Küldjétek el megfigyelőiteket a folyó hó 27-i egyetemi diákparlamentre és győzödjetek meg elveinkről és célkitűzéseinkről.

Éljen az ifjúság eszmei és politikai egysége!

Az Egyetemisták és Főiskolások Diákparlamentjének Előkészítő Bizottsága

A PETŐFI KÖR JELSZAVAI

1. Követeljük a lenini egyenjogúság alapján álló magyar—szovjet barátságot!

2. A népjólét emelését szolgáló, új ötéves tervet!

3. Nagy Imrét a vezetésbe!

4. Nyílt tárgyalást a Farkas-ügyben!

5. Félre a kerékkötőkkel!

6. Le a sztálinista gazdaságpolitikával!

7. Éljen a testvéri Lengyelország!

8. Munkásigazgatást az üzemekben!

9. A mezőgazdaság talpraállítását, önkéntes szövetkezést!

10. Építő nemzeti programot!

11. Éljen Petőfi ifjúsága!

12. Szocialista demokráciát!

Üdvözlet a lengyel diákszövetség központi vezetőségének

A magyar egyetemek és főiskolák összes hallgatója nevében köszöntjük a lengyel diákszövetséget, mely a demokratikus átalakulásért folytatott mozgalom élére állt és a lengyel közélet egyik vezető erejévé vált. Munkatokat a magunk számára példának tekintjük és mi is hasonló szellemben akarunk tevékenykedni.

Az országos magyar diákparlament előkészítő bizottsága.

Az egyetemisták programja

(Különtudósítónk jelenti.)

Az ország egyetemeiről és főiskoláiról összegyűlt diákküldöttek *ma délelőtt kidolgozták a magyar egyetemisták programját és, szervezeti szabályzatát,* amelyet a szombaton tartandó országos diákparlament elé terjesztenek.

Programjuk alapelveiben hangoztatják, hogy *együtt akarnak haladni a munkás, parasztés értelmiségi tanulókkal, követik a marxizmus—leninizmus alapján álló Magyar Dolgozók Pártja a szocializmus építésére, a szocialista demokráciáért, a magyar nép független, szabad, békés építő munkájáért* vívott harcben. Céljuk a dogmatizmus, a szektás szellem gyökeres felszámolása, az alkotás szabad, demokratikus légkörének megteremtése és védelme.

Céljaik megvalósítása érdekében szükségesnek tartják egy központi tiatal értelmiségi hetilap megindítását.

Legjelentegesebb követelések a következők:

Az egyetemi reformok haladéktalan megvalósítása.

Új alapokra helyezett szabad, demokratikus választási rendszer.

Önálló és kezdeményező külpolitika.

Teljes egyenjogúságon alapuló magyar—szovjet barátság.

Párkas Mihály és társai bünperének nyilvános tárgyalása.

Március 15. és október 6. nemzeti ünneppé nyilvánítása.

Foglalkozzanak a történy az összes külföldi államban élő magyarok helyzetével.

Hozzanak létre szakbizottságokat a magyar ipar, mezőgazdaság és kereskedelem valóságos helyzetének őszinte feltárására és a hibák kijavítására.

Sajátos magyar viszonyoknak megfelelően szervezzék át a tsz-mozgalmat.

Nagyobb takarékosságot az állam vagyonával.

A szervezeti szabályzat tervezete többek között megállapítja, hogy *az előkészítő bizottság szükségesnek tartja a rétegszervezetek megalakítását „mert mind a munkás, mind a paraszt és értelmiségi ifjúságnak megvannak a sajátos problémái, amelyeknek előintésére egyedül ezen szervek hivatottak".* Egyaránt — folytatja a tervezet — a magyar ifjúság egyetlen rétegének *tömörnek egymással ellentétes érdekei.* Ezért szükséges, hogy mindegyik tartsuk egy *legfelsőbb koordináló szerv létrehozását,* amely az *összes ifjúsági érintő kérdésekben állást foglal, képviseli az egész magyar ifjúságot, és minden tevékenysége a szocializmus építésében, demokratikus célkitűzések megvalósításában."*

Az előkészítő bizottság *a tervezetben hangsúlyozza hogy „Az egyetemi és főiskolai ifjúság rétegszervezete, amelynek nevéről az Országos Egyetemi és Főiskolai Diákparlament dönt, mindenben követi a marxizmus—leninizmus alapján álló Magyar Dolgozó Párija irányvonalát. A szervezet legfobb céljának tartja a szocializmus építését a sajátos magyar viszonyok között."*

A tervezet a továbbiakban meghatározza az egyetemi és főiskolai diákparlament és az Országos Egyetemi és Főiskolai Diáktanács küldötteinek megválasztását módját és a küldöttek, illetve a parlament és diáktanács jogkörét. Az alapszervezetekről szólva megállapítja, hogy a rétegszervezeti, illetve főiskolai szervezeteinek kiépítéséről a helyi alapjogosultak fórumokon gyűlésén a hallgatóság gyűlései dönteneki".

A tervezet befejezésül kimondja, hogy „az egyetemi és főiskolai hallgatók rétegszervezetének tagja lehet minden hallgató és oktató, aki a szervezeti szabályzatot elismeri célkitűzéseinkkel maximálisan azonosítja magát és tevékenyen részt vesz és tagdíjat fizet."

Gerő Ernő ma este 20 órakor rádióbeszédet mond

A határ nyugati oldaláról nézve

Oktatóink visszaemlékezései

ADAMOVICH LÁSZLÓ

Személyes emlékeim 1956-ról

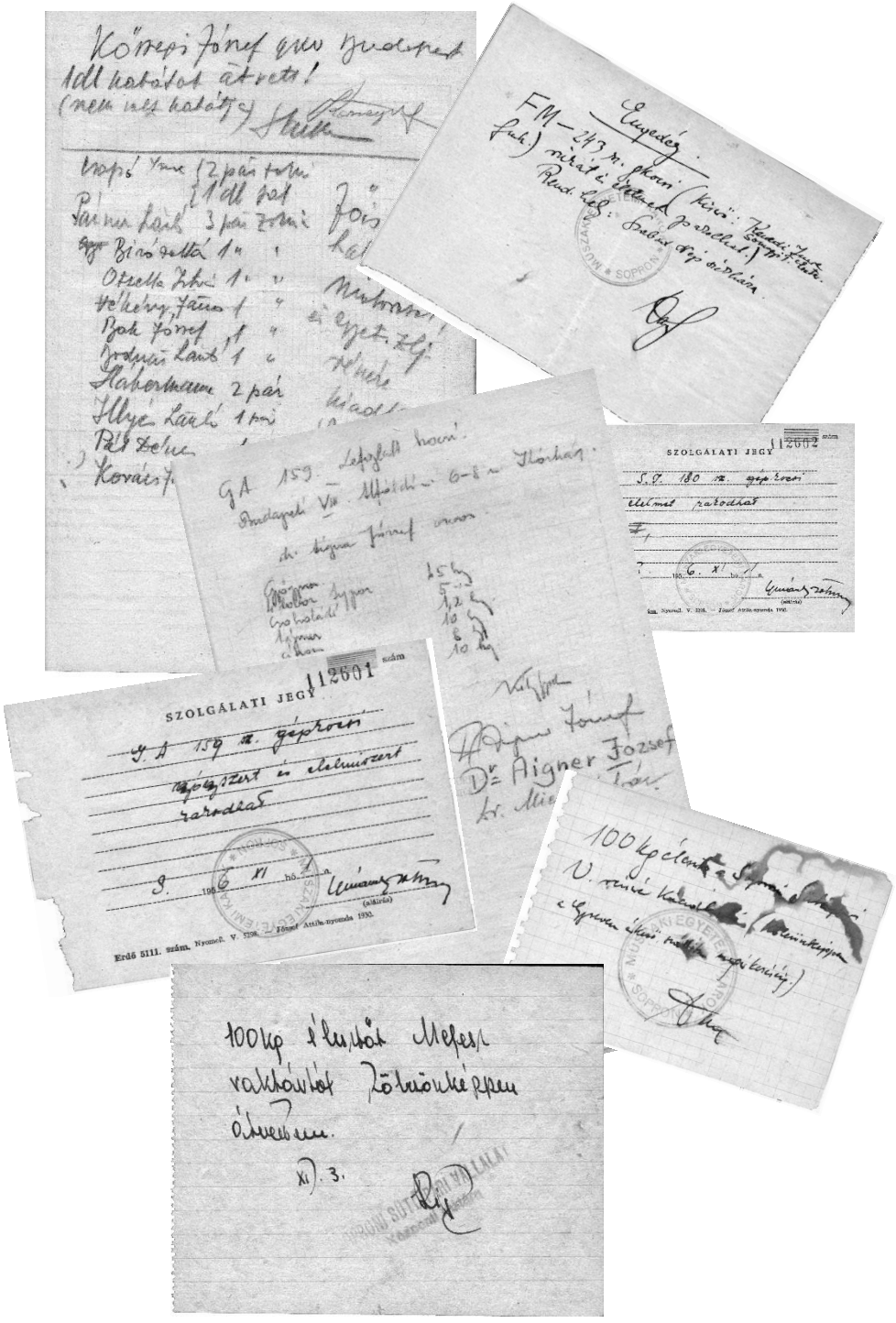
Ha valaki megkérdezné tőlem, hogy hosszú életemnek melyik volt a legboldogabb napja, gondolkodás nélkül válaszolnám, hogy azaz október végi nap 1956-ban, amikor a rádió bejelentette – a forradalom győzött, az oroszok elhagyják hazánkat. Eszterházán a falu kis főterén álltam otthoni barátaim csoportjában, amikor a hangosbemondó mondta az örömhírt. Összeölelkeztünk és elénekeltük a Himnuszt, soha ilyen érzéssel és könnyekkel ezt nem énekeltem, mint akkor. Szüleimmel voltam egy napra otthon – a következő vonattal utaztam vissza Sopronba. Az egyetemen egyenesen a tanszékre mentem, ahol Szabó bácsi, az altisztünk intézkedett a nyugati küldemények elhelyezéséről a hatalmas előadótermünkben. A tanító segédszemélyzet elkülönült a professzoroktól és a mi tanszékünkről főleg Perlaki Ferenc és Klima Imre ügyködött a dékáni épületben. Én, mint a professzorok ifjú tagja, minden tanácsülésen részt vettem, ahol főleg Tárczy-Hornoch Antal vitte a szót arról, hogy hogyan lehetne mielőbb visszatelepíteni a bányászokat és a kohászokat Miskolcról.
Erdész kollégaim nem is igen jutottak szóhoz, hacsak nem említem Tuskó Feri bácsit, aki a forradalom kitörésének kezdetétől fogva azért kardoskodott, hogy hallgatóim a megszerzett fegyverekkel menjenek fel a fővárosba segíteni a harcolókat. Roller Kálmán igazgató úr viszont úgy látta – helyesen – hogy többet használ az, ha hallgatóink itt maradnak és intézik a nyugatról jött orvosi adományok – vér stb. – szállítását és segítik Sopronban a rend fenntartását. Ennek a hallgatóink, éjt nappallá téve, kitűnően megfeleltek
Ahogy a legnagyobb öröm – keserű valósággá vált – november 4. – én hajnalban a rádión Nagy Imre beszédét hallva szinte megfagyott a vér ereinkben. Reggel még – amikor a négy gyerekünk aludt – jött Perlaki Feri, hogy csomagoljunk és menjen a család az egyetem kapujánál várakozó buszokhoz. Feleségem, Ili hallani se akart arról, hogy elmenjünk, de amikor Futó Laci apósa jött és sürgetett bennünket, mert ők is mennek, a tűzhelyre tett paprikáscsirkét – Koloszár néni lakótársunk átvette. Ili egy bőröndöt telerakott pelenkákkal, mert a féléves Lacika beteg volt és felöltöztetve melegen a gyerekeket (hideg napok voltak már) – elmentünk az egyetemhez – ők felszálltak a buszra, én visszamentem a tanszékre. Az épületben találtam legkedvesebb professzor kollégámat, Winkler Oszkárt. Nekik is és a mi tanszékünknek is volt egy jó biciklije és ezekre ülve együtt nekivágtunk a hubertuszi határnak. A menekülők áradata szinte sodort bennünket. A határnál az út jobb oldalara sodródtunk, onnan láttuk, hogy a túloldalon három biciklivel, két – két bőrönddel a kormányukon igyekeznek át a határon Roller, Kornya és Medveczky. Winkler még megállt velem és visszanézve – sose felejtem el – azt mondta: „Lacikám jól nézd meg, mert talán utoljára látod a várost, ahol én annyi házat terveztem". Sokáig úgy lett, hogy igaza lesz, ami rám vonatkozott, de ő pár év múlva visszatért Svájcból, miután családja úgy döntött, hogy ők nem jönnek Kanadába.
Én az első osztrák faluban találtam Ilit és a négy gyermekemet egy nyitott teherautón, és bár feleségem még ott is azt kérte forduljunk vissza én feldobtam a biciklimet és az autóval Kismartonba (Eisenstadt) mentünk, ahol egy teherszállító szerelvényre szálltunk át. Ott rokonaim éltek, akik élelmet es takarókat hoztak ki, mi pedig Traiskirchenben szálltunk le, ahol egy oroszok által kirabolt (meg az ablakkereteket is elvittek) volt hadapródiskola jéghideg termeiben szállásoltak el minket. A jó osztrákok a szomszéd falvak összes szalmakazlával a termek alját majd egy méteresen beborították, és mint a malacok egymás mellé bújva próbáltunk elaludni. Feleségemet más gyerekes mamákkal, kisebb termekbe vitték, így csak másnap reggel találkoztunk, amikorra mi a Vöröskereszt autóin felmehettünk Bécsbe, ahol a Katolikus Karitász előadótermében, a színpadon vártuk ki ad nekünk szállást. Szerencsénkre az egyetemről gróf Széchenyi Bea és a petőházi cukorgyárból (feleségem falujából)

Schöller, a volt gyártulajdonos leánya, Gertrúd meglátott bennünket és banktulajdonos nagybátyjának házában, az alagsorban (basement) maradhattunk egészen addig, amíg Kanadába nem jöttünk.

Én Bécs és a wolfgangi tábor között lettem az összekötő kapocs a kanadai Mr. Fox követtel, akivel hetente utaztam fel híreket vinni a kanadai meghívás állásáról. Jelen voltam amikor Pickersgill külügyminiszter és Dean Allen elmondták a kormány terveit. Másnap utazott Roller – és ha jól emlékezem Grátzer és Szalkai hallgatók – Vancouverbe meggyőződni a helyzetről Nemky Ernő kollégámmal még egy lelkesítő beszédet mondtunk a még határozatlan hallgatóknak. Ő csodálatos őserdőkről beszélt, amiben dolgozni egy erdésznek szinte álom. Erre gondoltam, amikor az első nyarak egyikén Franklin Riverben húztam a szalagot „salal" és „devils club" sűrűjében, óriás ledőlt rönkökön át, és nyilván sok hallgatónk is átment ezen az inkább rémalomnak mondható szörnyűségen. Salzburgban, amikor csatlakoztunk a csoporthoz, hallom meglepve, hogy Nemkyék hazamentek…

Hogy én miért nem mentem vissza akkor feleségemmel és négy kis gyermekünkkel? Elsősorban azért, mert az a felszabadult érzés, hogy már nem kell vigyázni arra mit, mondok és kinek, nagyon nagy megkönnyebbülés volt. Mert a személyzeti osztály vezetője, Bognárné elvtársnő, világosan közölte velem, hogy vallásos felfogásom miatt előléptetést ne várjak. A városi lakáshivatal mindig elutasította kérésemet, hogy egy – szobakonyhás lakásunk helyett kaphassunk nagyobbat – egészen 56-ig – mikor már hatan voltunk. Tanszékem családias hangulata is megszűnt, amikor három segédoktatóm párttag lett. Mint pártonkívüli a tanári karban párttagok között mit várhattam volna? Hálás vagyok a Gondviselésnek, hogy ebbe a demokratikus országba, és ott is annak legszebb tartományába és ott is talán a világ legszebb városába vezérelt minket. Itt oktathattam diákjainkat, akik közül nagyon sokan – szorgalommal és tehetségükkel – világviszonylatban is komoly hírnevet szereztek nemcsak maguknak, de a UBC Sopron Forestry Department-jének is. Én pedig, hogy egyelőre még viselhetem a Soproni Alumni Association „életfogytiglani díszelnök"-i címemet, amit egy régi gyűlésünkön, Palkovics János „alias" Palkó „egyhangúan" szavazott meg és ragasztott rám.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

SZOLGÁLATI JEGY
SZOLGÁLATI JEGY
Erdő 5111. szám. Nyomtl. V. 5198. Fővárosi Attila nyomda 1930.

A határ nyugati oldaláról nézve

Hallgatóink visszaemlékezései

APT KAMILL

56-os emlékeim

Tyű ha! Hogy is volt? Rég volt. Most hogy nekiültem, és ha nem is túl szoros határidővel, de határidővel le akarom írni amire „akkor"-ról emlékszem, szinte forog velem a világ. Több évtizede kerülöm a témát. Hiába, hihetetlen mély nyomokat hagyott az emberben az az idő. A háború elvesztése, az utána jövő éhes korszak, aztán a sztálinizmus, Rákosi, az általános félelem, hazudozás, az idegen megszállás alatti élet szégyene és visszafojtott mérge egyszerre megszűnt. Helyette mintegy varázsütésre jött a megvalósultnak hitt álom: szabad, független, semleges országban élni, tisztességgel, emberséggel a magunk erejéből. Leírhatatlan felemelő érzés még az emléke is annak, ami számomra a forradalom legnagyobb értékét jelenti. Az emberek szeméből sugárzó lelkes, önzetlen egyet akarás, összetartozás, jóindulat. Ritkán fordul elő a történelem folyamán, hogy különben erősen heterogén fajtánk többsége egyazon időben ilyen lelki magaslatra hágjon. Nagy ajándék, ha az ember ilyet megér, es része lehet. A felemelő érzés úgy átitatta a sejtjeimet, hogy, ahogy látom, máig sem gyógyultam ki belőle.

Aztán a bukás. Az álom, a haza és a remény elvesztése. A tehetetlen keserűség, nézni amint a forradalom „ünneplése" ürügyén különböző politikai széltolók tökét kovácsoltak saját céljaiknak, támogatva ezzel az otthoni hatalmak „szervezett ellenforradalom" hazugságát.

Nem ellenforradalom volt az. Nem jobboldali forradalom. Még csak nem is antiszocialista, vagy a nyugati kapitalista rendszert támogató forradalom. Forradalom csak a szervezetlen, spontán kirobbanó természetében volt az idegen megszállok és magyarul beszélő pribékjei ellen indult Szabadságharc. Néhány év után nem mentem többet emlék ünnepélyekre. Nem azt ünnepelték, amit nekem 56 jelent. Nem gondolkodtam, s nem beszéltem 56-ról, talán önvédelemből. Meg a forradalmi igazolványom még a karszalagom is elkeveredett. Kis, kb. 10x14 centis papírlapocska volt, átlós irányban egy nemzetiszínű csíkkal, az volt rajta hogy: „Apt Kamill, I. éves emh, Nemzetőr/MEFESZ Zászlóalj tagja, a BF 7570 számú géppisztoly viselésére jogosult és motorjával szabadon közlekedhet. Aláírás: Baranyay József. Mivel a forradalom alatt naplót nem írtam, emlékezetből kell most elhúznom, amit tudok. Inkább

Kevesebbet, de csak azt írom, amire biztosan emlékszem, s jelzem, ha nem egészen tiszta az emlék. Az a tíz nap olyan, mint egy villanás, Az események pontos sorrendjében nem vagyok biztos, de azt hiszem többnyire nem is fontos.

Valamikor október 18. körül Huszár Karcsi, III. éves erdőmérnök hallgató oda jött hozzám az egyetemen egy szünetben, félre hívott és azt mondta, hogy a szegedi egyetemről jött valami fontos megbeszélni való. A dolog szigorúan bizalmas. Válasszak ki az I. évfolyamról egy megbízható embert, s este X órakor legyünk az Alm vendéglőben (Alpesinek is hívták). Minden évfolyamról ketten leszünk. A többit majd ott megtudjuk. Huszár Karcsi édesapja szinten erdőmérnök, apámmal együtt volt a Főiskolán a soproni népszavazás idején. Ezen az alapon választott ki engem, mint „megbízható-t. Ugyanilyen alapon választottam ki Donáth Gyuri évfolyamtársamat. Az Almban megtudtuk, hogy a szegedi üzenet lényege, hogy október 23-an az ország összes egyetemi diákja egyidejű felvonulást tart a lengyel munkásság tüntetéseink a támogatására. A felvonulás néma, békés és fegyelmezett kell, legyen. Csendben, feltűnés nélkül terjesszük el a hírt az évfolyamon, és segítsünk a szervezésben. Mai embernek nehéz elképzelni, hogy ez mit jelentett akkor. Egy-két évvel azelőtt sokkal kevesebbért tűntek el emberek, örökre. A gyűlésre senki sem figyelt fel. Sopronban inkább az volt feltűnő, ha egy kocsmában nem sörözött néhány főiskolás. Nem emlékszem a szervezés részleteire. Mindenesetre megtettük, amit kellett, és megtörtént október 23. Hasadt a hajnal. Az emberek lelke kigyulladt.

Utána már úgy gördültek az események, hogy nehéz követni. Pesten vérengzés. Az egyetemi ifjúság nagygyűlésé a Sotex Kultúr Házban, a 12 pont, a DISZ feloszlása, a MEFESZ megalakulása, mind spontán, csupán néhány óra alatt lejátszódó esemény. Borzalmasak voltak a hírek a pesti és egyéb sortüzekről. A rádióban állandóan gyászindulók szóltak. A diákság a matematikai épület előtt verődött össze. Testületileg fel akart menni Pestre segíteni az ottani egyetemistáknak. A főépület egyik ablakában egy rádióból hangosan szólt Beethoven gyászindulója Bujdosó Alpár, aki később a diákok forradalmi vezetője lett, nagyon ügyesen térítette el a népet a Pestre menési szándéktól. Az az érzésem, hogy jórészt Alpárnak köszönhető, hogy Sopronban később sem lett öldöklés.
Megalakult az Egyetemi Forradalmi Tanács. A mi évfolyamunkró1, az előzmények alapján szinte szükségszerűen Donáth Gyurit és engem választottak be évfolyamtársaink, akikkel mindössze másfélhónapi együttlét után szinte még nem is ismertük egymást. A Forradalmi Tanács végnélküli ülései a Dékáni Hivatalt és a Geofizikusokat magába fogla1ó kisebb épület tanácstermében folytak. A tanári kar és a diákság választott képviselői voltak hivatva kijelölni a követendő utat, kidolgozni a részleteket, megszervezni az egyre bokrosodó köztelezettségek végrehajtásához szükséges egységeket. Az elején nagyon vontatottan, lassan mentek a dolgok. Sokan, különösen a tanári karbó1 féltek maradni is menni is. Ahogy az angol mondana, ültek a kerítésen, s meg nem tudtuk, hogy tulajdonképpen melyik oldalon akarnak leugrani. Nekem nem sok türelmem volt ehhez a gitt rágáshoz, s amint egy motorkerekpáros hírvivő/járőr osztagot szerveztek beugrottam, hűtlenül átadva az évfolyam által rám akasztott végnélküli megbeszéléseket másnak, és belevetni magam a történések sodrába.
Az első parancsom volt átmenni a Geodézia Épületbe, felvenni a Hazai tanszéktől az XZ 419-es rendszámú Pannoniát, s menni az Ágfalvai útra kihirdetni az országos általános sztrájkot a Vasöntödében és a Bútorgyárban. A többi gyárba, Sotex, stb. valaki más ment. A gyárak előtt láthatólag valami hivatalos tisztségben, vagy fél tucat munkás állt beszélgetve, csendesen, fegyelmezetten. Ahogy odaértem karszalagosan úgy tűnt, hogy engem vártak. Csak annyit mondtam, hogy általános sztrájk, már fordultak is be a gyárba, és megkezdődött a sztrájk. Ettől az időtől fogva Sopron lakossága az Egyetemtől várta a vezetést. A városi, a megyei és egyéb eddig a Párt által futtatott szervezetek vezetősége nagyrészt elpárolgott. A rendfenntartást hármas gyalog járőrök, egy határőr, egy rendőr és egy fegyveres egyetemista, látták el. A külföldről jövő orvosi és humanitárius segély szállítmányokat az egyetem osztotta el, továbbította és biztosította. A diákság felfegyverzését, a városvédelem megszervezését, a katonasággal és más varosokkal való kapcsolattartást az egyetem végezte. A nyugat fele igyekvő ÁVO-sok es pártfunkcionáriusok letartóztatását és őrizetben tartását is az egyetem irányította és végezte, törvényesen és emberségesen.
A következő tíz napból átlagban napi húsz órát a Pannonia nyergében, a maradék négyet pedig parancsra várva egy-egy széken vagy íróasztalon alvással töltöttem. Fáradtság nem volt.
Repültünk a tettvágytól és boldogságtól. Az alábbi néhány epizód, amire emlékszem talán mutat valamit abbó1 ami a motoros osztag, a „benzin huszárok", ahogy magunkat nevezzük, fő feladatai közé tartozott. Dátum nélkül, nagyjából időrendi sorrendben.
Szép napos délelőtt volt, amikor parancs jött, hogy két ember menjen a Megyei Pártbizottság épületébe erősítésnek a pártbizottság tagjait lefegyverezni és letartóztatni. Nem emlékszem ki volt a másik motoros, csak rémlik, hogy Csapó Imre, V. éves emh, s hogy valakit magával hozott a parancsnokságról. Megérkeztünk. A portán az emeletre irányítottak bennünket a tanácsterembe. Kopogtunk, a „szabad"-ra beleptünk karszalagosan, géppisztollyal a nyakunkban. Az elénk tárult kepét ma is látom. A nagy tárgyaló asztal körül vagy húsz ember állt néma csendben. Az ajtótól vagy két méterre egy barna hajú szemüveges ötöd éves állt, jobb keze a ballonkabát zsebében. A tiszta emlék itt megszakad, de tudom, hogy a

teremben sokaknál volt oldalfegyver, kivéve a diákot, aki a letartóztatást végezte. Tiszteletre méltó teljesítmény. Akkor még nem tudtam a nevét, de most már nemcsak a nevét tudom, hanem azt is, hogy Benkő Gézáról sok mindent lehet mondani, de hogy nem volt vagány, azt nem. A feladat simán, minden erőszak nélkül ment.
A motorok alig álltak. Állandó futás városházára, határőrségre, rendőrségre, leveleket hordani olyasmi tartalommal, amire ma telefont, fax-ot vagy e-mail-t használnának. Hajtás, semmi izgalom. Vidékre is jártam elég sokat. Vittem levelet Csornára, többször Sárvárra. Az egyik Sárvárra váló utamban volt egy kis izgalom. Egyik nap a Parancsnokság valami kommünikét kapott az orosz páncélos osztagtól, amelyik valahol Kapuvár körül állomásozott. A közlemény lényege az volt, hogy az ő gyerekeik együtt jártak a mieinkkel iskolába, együtt éreznek velünk, és esetleges összeütközések elkerülése végett kihozzák a tankjaikat a lakott területről a Kópháza és Nagycenk közötti kis akácosba. Ha mi nem lőjük őket, ők se lőnek minket. Aznap este későn kaptam egy levelet azzal, hogy vigyem Sárvárra, ugyanabba az irodába ahová a legutóbbit is vittem. Utam természetesen a kis akácoson át vezetett. Nem tudtam biztosan, hogy az oroszok ott vannak-e vagy sem, és ha ott vannak, lőnek-e vagy nem. Sose ismertem magam gyáva gyereknek, hát mentem, időnként nyelve egy-egy nagyot, s néztem az utón a motor lámpa fénycsóváját. Tudtam pontosan, hol vagyok, s ahogy közeledtem az akácos felé gyakrabban és nagyobbakat nyeltem. Amikor odaértem a fák közötti tisztáson kigyulladt több reflektor. Az egyik alatt láttam a páncéltornyot az ágyúval, a géppuskával, ahogy felém fordult. Ott ültem a motoron, karszalagosan, géppisztoly a nyakamban, és csak tekertem a gázt. Néhány másodperc múlva a reflektorok elaludtak. Szerencsére nem hallottam az oroszokat röhögni. Rosszul esett volna, bármennyire jogos is volt. Szépen lezajlott a sárvári út. Két dolgot tanultam belőle. Azt, hogy a nem gyáva ember is tud félni. Nagyon! És azt, hogy a Pannonia maximális sebessége 106 km/h.
Később októberben megindult az ÁVO-sok, pártfunkcionáriusok és spiclik nyugatra diszszidálása. Ebben az időben sokat voltunk kettesével járőrben az utakon. Autósokat igazoltattunk. Elfogásban csak egyszer vettem részt, mint erősítés, amikor a határőrség egy autóbuszra való Pest környéki elvtársat állított le Fertőboz környéken. Egy másik kalandom volt, mikor Kurucz Ferivel járőrözöttünk kettesben Fertőszentmiklós környéken. Alkonyodott már, amikor leintettünk egy személyautót. Kelet felé tartott, nem volt gyanús, hát meglepődtünk, hogy nem lassított, csak ment mintha ott sem lettünk volna. Ahogy elhúzott mellettünk kiléptünk az út közepére, csőre húztuk a géppisztolyt és már majdnem baj volt, amikor a sofőr a tükörből figyelve hirtelen lefékezett. Ollóba fogtuk az autót, odamentünk. Közben a sofőr kiszállt, azzal hogy „na má aszittem széjje lüvik a hatujját". A petőházi cukorgyár autója volt. A gyárigazgatóval igyekezett hazafele. Az igazgató fia, Balog Gyurka, kedves barátom volt. Nagyon rendes gyerek. Együtt érettségiztünk. Nagyon örülök, hogy a sofőr nem késett pár másodpercet. Egy, az egyetlen, negatív emlék: valaki vandalizálta a motoromat. A főépületben a földszinten mindjárt a lépcső melletti első irodában volt a motoros szoba. Itt vártuk a parancsot, aludtunk, ha volt idő. A motorokat kint az ablak alatt a fal mellett tartottuk. Este volt, amikor egy paranccsal kifutottam és konstatáltam, hogy valaki valószínűleg egy csavarhúzót vert bele a slusszkulcsnyílásba, nem lehetett betenni a kulcsot, nem tudtam beindítani a motort. Nem rég történhetett, hiszen ritkán álltunk több mint fél órát. Szerencsére volt köztünk egy Feri nevű, nem főiskolás motorszerelő, nálunk nyolc-tíz évvel idősebb, rámenős, jó bajtárs. Szépen összekötötte a drótokat kiiktatva a kulcsos gyújtást. Attól fogva nem kellett slusszkulcs. Zsebre tettem, ma is megvan.
November harmadikán este későn jött parancs, hogy egy eddig bujkáló, de most előkerült ÁVO-st kell letartoztatni a Cseresznye soron. Több motorral kísértük a Skodát, amit Witt Zoli vezetett és egy parancsnoksági srác volt vele. Megérkeztünk a címre, bementünk a kicsi konyhába, az asztalnál ült az ember, az asszony egy járóka mellett állt, a járókában kis gyerek. Az ember szó nélkül ment ki és ült be az autóba. Az asszony sírt. Vigasztaltam, hogy ne

féljen, mi nem bántjuk az urat. Majd a bíróságon kiderül, hogy milyen ember volt. A letartoztatott embereket az Alsó1őver utcai volt ÁVO börtönében tartották fogva. Kínzás, kegyetlenség nem volt. Nagyon fontosnak tartottuk, hogy mi mások vagyunk, mint sokan azok közül, akiket őriztünk. Úgy gondoltuk, hogy a cél nem szentesítheti az eszközt, de az eszköz beszennyezheti a célt. November negyedikén volt valaki, a nevet is tudom, de nem írom le, aki be akart menni, agyonlőni a foglyokat. Szerencsére megakadályozták. November negyedikén hajnalban, több óra alvás után zavarták fel az íróasztal tetején lévő kényelmes fészkemből. Először nem tudtam, nem akartam megérteni a parancsot, hogy menjek a főhadnagy lakására ébreszteni (azt hiszem Nagy volt a neve, a volt katonai tanszék előadójának, aki aktív rész vett a katonai ügyek intézésében). „Azonnal jöjjön be! Az oroszok lövik Pestet". Elmentem, felébresztettem és behoztam a főhadnagyot. Ezzel indult meg a lavina.
Lázas mozgalom mindenütt. Menetszázadokat állítottak össze, amiket teherautók vittek a frontra, valahova Kópházán túl, Nagycenk felé. Egy perc megállásom nem volt hajnaltól dél körülig. Most nem üzeneteket, hanem futárokat, meg parancsnoksági személyzetet hordtam állandóan. Legalább kétszer jártam Kópházán, vittem tárgyaló felet a Határőr laktanyába, másvalakit az Erzsébet kert sarkához, ahol asszonyokat és gyerekeket raktak teherautókra, hogy a harcok elől Ausztriába menjenek. Szervezték a város védelmét. Rend volt és fegyelem.
Dél körül az utasom azt mondta, hogy vigyem a Lővér Szállóhoz, mert a parancsnokság meg a tartalék század oda költözött. Szép napos idő volt. A szálloda előtt ácsorgott a század, ott támaszkodott Kováts Miki a zöld Pannóniahoz, amivel járt. Leültem melléje a lépcsőre, végre kinyújthattam a lábamat. Éppen rágyújtottam, amikor jön, akiről később megtudtam, hogy Samu Zoli, azzal, hogy azonnal vigyem ki a frontra. Ennyi volt a pihenés.
Hogy a fronton mi történik, nem tudtuk. Azt se tudtuk, hogy pontosan hol, de valahol az út jobb oldalan álltak fel a századok páncéltörő ágyukkal és tanktámadást várnak. Elhagytuk Kópházát, mentünk szépen kelet felé, a Zoli mögöttem kuksolt, én meg nyeltem a szelet. Kutya egy állapot volt. A lekötött bőr motoros sapka alatt a motorberregésen túl semmit nem lehetett hallani. Azt se tudtam, lőnek-e vagy nem lőnek. Ha lőnek is, védekezni nem tudok, fedezek nincs, a laza kavicson még fékezni se lehet rendesen. Csorba ugyan nem esett a becsületen, de nem jól vizsgáztam. Semmi hősies pátoszt nem éreztem, csak féltem, de úgy, hogy minden csepp akaraterőmre szükség volt csak ahhoz, hogy tartsam a gázt, hajtsak előre. Egyszer csak az útszélen szembe velünk emberek jöttek. Egyesével, kettesével, nem sokan. Mikor közel értünk, láttuk, hogy főiskolások. Fegyvertelenül, Meg álltunk. Mi van? Elmondtak, hogy jöttek a tankok, s az ágyuk nem sültek el. Nem volt bennük ütőszeg. A századok letettek a fegyvert. A legénység szétszóródott, egy rész Ausztria felé ment. Ők mennek vissza Sopronba.
Fordultunk vissza Sopronnak. A vissza útra nem emlékszem, Arra igen, hogy a Lővér Szálló előtt nem volt senki. Samu Zoli valakitől megtudta, hogy a parancsnokság és a tartalék század elvonult a Mukk Kilátóhoz, újrarendeződni, egyesülni a többi századdal. Lementünk az egyetemhez. Ott se találtunk senkit. Mar jó1 benne voltunk a délutánban, amikor a Dimitrov téri Kollégiumhoz vezettem, s vártam, míg Zoli bement összeszedni valamit. Nem tudom mi lehetett, mert nem volt nála csomag. Nekem akkor meg nem volt vége a forradalomnak. Eszembe se jutott hazamenni. Mentünk a Mukkhoz. Az út csúszott, itt-ott hó foltok. Egyszer csak az árokban egy ágyú! Mi ez? Tovább! A határátkelőnél két határőr meg egy par civil álltak valami bódé előtt. Kérdeztük, hol van az egyetemi csapat. Mondták, hogy arra mentek Sopronnyék fele. Talán egy órája voltak a határnál. A kiskatonák sok szerencsét kívántak, mi meg mentünk a nyomok után, sáros dűlőúton, szántáson át. Néhány kilométer csúszkálás után kis bevágáson át rövid lejtő vitt be Sopronnyékre a kocsma elé. A kis téren főiskolások kis csoportokban, középen néhány osztrák csendőr. Ott álltam meg mellettük. Köszöntek, levették a géppisztolyt a nyakamból és mondták, hogy csak várjunk a többiek-

kel együtt. Meg mindig nem tudtam mi történik. Csak akkor dőlt össze a világ, amikor Klosterneuburgban egy laktanya padlójára szórt szalmán feküdtem, mint a genfi egyezmény értelmében internalt hadifogoly. Csak egy vágyam volt: aludni, aludni, fel nem ébredni, Aludni.

Többször kértek, hogy segítsek eloszlatni egy téves feltételezést, amely szerint az 56-os otthonról való kijövetelünk szervezett, előre megfontolt akció volt. Mivel én csak a magam szempontjából beszelhetek, úgy gondoltam, hogy amit írtam eleve cáfolja ezt a feltételezést, hát nem hangsúlyoztam külön. Most röviden leírom családom kijövetelét és előzményeit. Október elején anyámat Pesten operálták. A forradalom alatt részben kórházban részben a nővére lakásán, Pesten tartózkodott, Apám otthon Sopronban az egyetemen a segély szállítmányokkal segédkezett. Bátyám Tapolcán volt katona. Bátyám ezredét Pestre vezényelték a forradalom alatt. November 4-én az Országház védelmére osztották be az ezredet. A sopronihoz hasonló, szabotázsszerű körülmények között az Országházat harc nélkül foglalták el az oroszok. (Az eset történetét bátyám leírta. Az írás megvan az Országház Levéltárában) Az ezred szétoszlott. Bátyám beugrott a szabadságharcba, nov. 7.-e körül a Royal Szállónál megsebesült. Pestről szüleim és bátyám együtt jöttek haza Sopronba. Bátyámnak, mint a forradalomban sebesült katonaszökevénynek ki kellett jönni. Apámnak esze ágában sem volt új eletet kezdeni 56 éves korában. Bátyám kényszerítette kijövetelre azzal, hogy ha szüleink nem jönnek ki, ő is marad. Így jöttek ki hárman, nov. 10 körül, a családi képeken kívül semmit sem hozva magukkal. Herceg Eszterházy Pál megtudta, hogy kint vannak, még az első este autót küldött értük a határra, beszámítva apám népidemokráciás szolgálati idejét is, mint rangidős erdőmérnököt, Lakompach-ba nevezte ki erdőmesternek. Amikor én kijöttem a Siezenheimi internáló táborból, már ott laktak, biztos jövővel, bátyám és én be voltunk íratva a Hochschule für Bodenkultur-ra az erdőmérnöki szakra. Itt kérték meg Rollerék, hogy vállalja el a rovartan tanítást, jöjjön ki Kanadába, szükség van rá. Nehezen ugyan, de ráállt, azzal, hogy ha a hallgatóknak szükségük van, akkor nem tehet mást. Ilyen szervezett volt a mi otthon elhagyásunk és Kanadába jövetelünk. Így kezdődött apám életének igen nehéz, de nagyon érdekes utolsó 34 éve.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

Báthy István I. éves erdőmérnök hallgató 1956-os naplója

(A szögletes zárójelben lévő információ utólag lett a naplóhoz-adva visszaemlékezés alapján vagy magyarázat képpen. B.I.)
1956. november 4-én délután 17 óra körül a Mucknál (Sopron) átleptük az osztrák határt. Erősen sötétedik. Sárban ügetünk teljesen vaktában. Mögöttünk Zil 150-es nyög, tetején menekültek és kézigránátok. Katonák, diákok, tanárok, civilek áradata. A srácok alatt „izzadnak" a Pannóniák és Csepelek.
Átkozott hegyi terep s ráadásul mindenütt sár és sár. Teljes sötétségben érjük el Neckenmarktot (Sopronnyék). A fal u lakossága szeretettel fogad bennünk. Éppen szüreti bálra készültek. Persze a bál elmaradt és a „dekorációt" (szőlőfürtöket) megettük. Még az éj folyaman csendőrök bevittek bennünk (teherautókon) Oberpullendorfba (Felsőpulya). (Erdész dalokat meg a Székely Hymnuszt énekeltük útközben) Itt töltöttük az éjszakát. Másnap autóbuszra ültettek bennünk, irány Wiener-Neustadt (Bécsújhely). Az öreg Steyer buszok ugyancsak nyögtek a szerpentinen. Wr-Neustadtban ettünk és integettünk a „Mädcheneknek." Katonai kocsikon indulunk tovább Wien felé. Magyar katonákkal együtt visznek. Nem tetszik ez nekünk. Feltűnik Bécs. Óriási forgalom. Rengeteg kocsi, csinos nők. A pályaudvaron éppen Volkswagenek és „Mercik" gördülnek le a vagonokról. Ez kellene nekünk is. Valamelyik megjegyzi: „Ezért harcoltunk mi is." Elhagyjuk Bécset. Őrült iramban mennek ezek a katonák. A kanyarban majd kirepül az ember a GMC-ből. Az utak mellett modern benzinkutak, neonvilágítás, automata töltök, stb. Rengeteg kocsi.
Klosterneuburg „Franz Josef I" kaszárnya. Összegyűlnek az udvaron. Pocsék idő van. A kaszárnyát szovjet katonák lakták néhány éve. Úgy is néz ki. WC ismeretlen fogalom. Egy lyuk és kész. (a WC kagylókat elvitték az oroszok, az udvaron latrina volt ásva) Nov. 5-ét írunk. Fürdőbe megyünk. (ahol tusolás után DDT-vel beporozták szőrzetünk) Majd úgy-ahogy berendezzük a szobát. (Padlóra szórt szalmára pokrócot terítettünk). Itt töltünk néhány napot majd. Minden reggel sorakozó. A szőke „cugszfürer" (Zugführer) (Emil a tizedes) peckesen lépked pisztolyára csapkodva. Irtó jó vágású srác. Tiszta SS kinézésű. Néhány főiskolást még hoznak másnap. Nem tudjuk m i lesz velünk. Elég elkeseredettek vagyunk (Valaki azt a hírt hallotta, hogy az oroszok felgyújtották az egyetemet Sopronban.)
8.-án bejelentik, hogy készülődjünk. Irány Salzburg, amerikai láger. Na hiszen. Kaját adtak, beszálltunk a vonatba 16:30-kor és kiszálltunk 5 óra után a tábornál. Egész éjjel utaztunk. S most itt állunk a ködben. Menetoszlop feláll és megindul. Talpunk alatt príma műút. Köd és köd, csak néha látjuk a szögesdrótkerítést. Nem tetszik ez nekünk sehogy sem.
Tehát nov. 9-én bevettük magunk a siezenheimi táborba. Dög fáradtan ledőlünk. Reggel 7óra. Fél kilométer gyaloglás reggeliért. Köd és köd. (a reggeli köménymagos rozskenyér, paprikásszalonna-szerű valami, de paprika nélkül és gyanús ízű (brómozott?) fekete kávé. Sorakozó, létszám ellenőrzés. Végre felszáll a köd, körülöttünk az Alpok óriási csúcsai. Gyönyörű vidék. A tábor szép. Modern házak. (barakkok) Központi fűtés (olajjal). Négyen vagyunk egy „fakkban". (Bordulák Zoltán, Kocsis Tibor, Szabó György és én.) Állandóan hideg és meleg víz áll a rendelkezésünkre. Kisül, hogy internáltak bennünk tévedésből. Na, még csak ez hiányzott. Éhségsztrájkot szervezünk. Másnap már a minisztériumból dr. Bakes jön le és rémülten érdeklődik a sztrájk okáról. Közöljük vele, hogy egyesülni akarunk a többi egyetemistával, akik St. Wolfgangban tartózkodnak. [Dr. Bakes azt mondta, hogy azt nem lehet, mert fegyverrel jöttünk át és ezért a Genfi Egyezmény értelmében internálni kellett bennünk, és ha Ausztria megszegi a semlegességi egyezményt az oroszoknak jogukban lenne visszajönni. (Ettől jobban féltek az osztrákok, mint az ördögtől.) Amint a helyzet normalizálódni fog Magyarországon, szabadon fognak engedni bennünk.] Megnyílik a

kantin. Beváltjuk a pénzünk (100 Ft-ért 41 Schillinget kapunk.) Csokoládé, narancs, füge és coca-cola vándorol gyomrunkba. (Mint egyetemisták osztrák tizedesi vagy őrvezetői zsoldot kaptunk. Kocsis betegre ette magát csokoládéval, de az is lehet, hogy allergiás volt rá.)
Mit csináljunk? A tetőről bámuljuk a tájat. Mikor kerülünk innen ki? A katonák és civilek szöknek. Mi meg egyelőre fékezzük magunk. (Rendszerint az egyik oldalon csődület támadt, mire minden osztrák kiskatona odafutott, a szökni akarók pedig leléceltek a másik oldalon. Egy nap Roller dékán úr megjelent, mert úgy hallotta, hogy néhány főiskolás van a táborban. Meglepődött, hogy közel 80-an voltunk ott.)
Nov. 24. Hm..., ma vagyok 20 éves. A ménkű sem gondolta volna, hogy itt ülöm meg. 8 üveg citromszörp s vad römi-parti közepette ünnepeltünk négyen „kamarások". (Megtanítottam őket rabló-römizni.) Vöröskereszttől meleg holmit kapunk. Szereztem egy (pár) ami (amerikai) bakancsot és egy (rövid) kabátot. Úgy nézek ki, mint egy páncélos. Az osztrák katonák nagyon fiatalok és teljes, ami felszereléssel rendelkeznek.
Mindenük ami.
29-én új táborba költözünk. Wals közelében van, de ez is Siezenheimhez tartozik. Kettős szögesdrót henger, kerítés, szuronyos őrök vigyáznak „nyugalmunkra", hogy senki ne háborgasson minket. A zenegép rendületlenül működik, rádiózunk. Vettünk egy römit (2 pakli römi kártyát (29 Sch) és vadul játszunk. Közben magyarosan káromkodunk.
(Az új tábort azért létesítették, mert túl sok szökés volt az előzőben. A zenegép Sch-ért működött, de a magyar 2 Ft-osért is játszott. Az egyetemisták közül nem igen lett a forintért való játszás használva, tisztesség kérdése volt. Kocsis kedvence Glenn Miller Chattanooga-Choo Choo száma volt, Tibor énekelgetett hozzá: "...jobb oldali ballábadat kitekered...", a „Csucsu" becenév akkor ragadt rá. Az én kedvenc számaim a „Mambo Italiano" és a „Hearts of Stone" voltak a „Harmonie" szájharmonika-trió előadásában.
Volt egy Cselkó nevű, azt hiszem ötödéves diák, aki ki nem állhatta Louis Amstrongot. Haverjai rendszerint „Satchmo" nagy számait a „Ko Ko Mo"-t és a „Struttin With Some Barbecue" tették fel és Cselkót ágyastul a zenegép elé vonszolták. A két pakli römi kártyát közösen vettük. Később én visszafizettem a másik három kamarásom részét és a paklik még ma is megvannak. Ez idő tájt volt, hogy Bordulák eldugta Kocsis szemefényét, a nyakkendőjét. Szegény Tibor nagyon rossz néven vette ezt és napokig nem beszélt Zoltánnal. Én voltam az üzenet közvetítő. Zoltán így szólt hozzám: „mond meg a Kocsisnak stb., stb." mire Tibor, aki mellettünk volt azonnal válaszolt: „mond meg a Bordulaknak stb., stb..." Nekem egy szót sem kellett szólni. Közben folyt a rabló-römizés, na meg a káromkodás, amelyben Bordulák verhetetlen volt).
A szemben levő iskolában lányok is vannak. Milyen csinosak! Egy hónapja, hogy jóformán nőt sem láttunk. Néha majd kiesik az ember szeme. Közben eldőlt az egyetem sorsa. Kanada cakum-pakk átvette. Jó messze megyünk. Végre megjelenik a vöröskereszt. Papírkiállítás, menedékjogkérés.
Dec. 8. „Szabadok vagyunk" Végre! Irány Salzburg. Nagyon klassz város. A (helybeli) „Váci" utcán (Getreidegasse) ragyogó kirakatok, villany füzérek s sok csinos nő. De milyen csinosak. Juj! Csak ilyenkor eszebe jut az embernek az „Édes" valahol in Ungarn. Ilyenkor borzasztóan el vagyok keseredve s csikorgatom a fogam. Mindenki tudja, hogy magyarok vagyunk. Már az öltözetünk után ítélve. Bitangul nézünk ki. Én a páncélos kabátomban feszítek, amelyet csak félig ettek meg a molyok. Néhány Schillingem még van. Kirándulunk a várba (Hohen-Salzburg). Nagyon szép kilátás van a környékre. Jó lenne moziba menni, de sokba kerül (8-10 Sch). Pedig jó film megy, Lollo a főszereplő". [„A világ szép asszonya" (Gina Lollobrigida-val)]. Általában rémfilmeket játszanak.
Keskeny sikátorban van egy nevezetes intézmény, ahol csak 50 Sch-ért vén nők kaphatók. Az is marha, aki ide bemegy. (A monda szerint Homolyának visszaadtak a pénzét, mondván, akinek ekkora szerszáma van, annak nem kell fizetni.) A buszon az ember előkelően

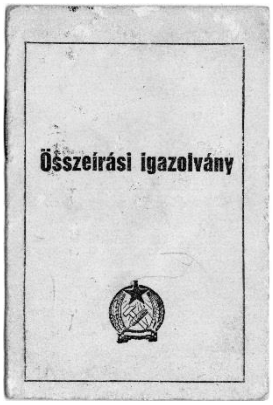
magyaráz. Néha nem értik meg az embert, de sebaj. Mindennap kijárok (a táborból). Elgyönyörködöm a fényes kirakatokban, óriási választék mindenből. Az árak elég magasak, de a bérek is. A déli gyümölcs és csokoládé nagyon olcsó. Narancs (Orangen) 5-12 Sch., füge (Feigen) 8 Sch., Csoki 2-5 Sch-ig.
Az utakon ragyogó kocsik, a kocsikban, ragyogó nők. S a nők vezetnek! Sok „kecske" (moped) robog, nők és ifjak száguldanak rajt. Kirakatokban fényes kocsik. Sport „Merci" 125 000 Schillingért. Szép ár. Karácsonyi hangulat mindenütt. Óriási fenyőfa lóg az utca felett. Villanyfüzérek, csillagok, világító üstökös s ezernyi ötletes reklám teszi színessé az utcát S a nők.
Már megint a nők! Az elárusítónők nagyon csinosak és kedvesek. Ha az ember rájuk néz még azt a keveset is el felejti, amit tud németül. De a női hajviselet! „Mozart-frizura" a divat. Borzasak. Akár csak az én óriási hajam. Nyiratkozni kék. Bemegyek egy olcsó borbélyhoz, csinos manikűrös lány fogad. Hogy mennyi itt a csinos nő! Kedvesen cseveg, csak tudnám mit. Én is makogok valamit (németül). Megjön a mester. Élénk „beszélgetés" hang nélkül, mutogatással. Mindez 8 Sch-ért. Na, mindjárt másképp néz ki az ember. Elegáns köszönés, mire a manikűrös kisasszony utána kiállt az embernek „Auf Wiedersehen". Ez igen.
A civil (menekült) táborban sokan vannak, sőt rengetegen. Itt találkoztam „Nyúzat"-tal (Arros Jenő, biológia tanárom volt gimnáziumban). Na ha ő is kijött, akkor annak komoly oka van az biztos. Elbeszélgettem vele. Újat ő sem tud. Állítólag „Paszi" (Arany János Paszkál, osztályfőnököm volt a gimiben) USA-ban, Béla (Karl Béla haverom) Ausztriában van. Sürgősen levelet írtam Kismartonba. A rendőrségre küldtem a levelet, s kértem őket, hogy továbbítsák „Snuf"-nak. (Schnuff, Béla rokona volt. Volt egy fénykép nálam a kocsijáról. A levelet a kismartoni rendőrségre küldtem és kértem, hogy továbbítsák a kocsi tulajdonosának, a rendszámtábla alapján). Bence is állítólag kint van. (Langer Benedek, gyermekkori jóbarátom Sopronból.)
Dec. 15. Wolfgangba (St. Wolfgang) megyünk a többiekhez. Ragyogó idő, gyönyörű táj. A többiek örömmel fogadnak minket. Óriási csúcsok mindenütt. A tó (Wolfgang See) nagyon szép és mély (117 m). Az egyik szikla ormon frissen ácsolt kereszt. Innen esett le egyik társunk (Hartai Klári). Szegény meghalt. A kaja jó. Osztrák „mädchenek" főznek. Főzőtanfolyam hallgatói. Most készülnek a vizsgára, s mi vagyunk a bíráik. Elég jól főznek, viszont nagyon csinosak. Megmásztunk egy közel 1 000 m-es csúcsot. Átkozott egy út volt. Mindenfelé szakadék. A tetőn jeges hó. Este volt mire leértünk.
Ennyi esküvő talán még sosem volt. Vasárnap (15-én) vagy 7 esküvő volt. Sok az ifjú pár.
A papír már a zsebünkben van. Mehetünk Canadába. Nem sok kedvem van hozzá, de nincs más megoldás. Itt a kitűnő alkalom és együtt van az ember a többiekkel. Majdcsak hazakerülök valahogy és valamikor. De mikor? Sokat gondolkodom rajt. Volt úgy csak álltam, bámultam a semmibe és törtem a fejem.
Szüleimhez 5 év múlva, ha visszamegyek, örömmel fogadnak. De ő, vár évekig? Nem tudok gondolkodni. Legszívesebben fejjel mennék a falnak. Rettenetes, ha valakit szeret az ember és távol van tőle. Majd csak lesz valahogy. Lassan itt a Karácsony. Ezt mindig együtt töltöttük. Nagyon fáj, hogy az idén nem leszünk együtt. De hagyjuk ezt, mert megőrül az ember. Most ülésen vagyunk. Holnap Salzburgba megyünk vissza. Sajnos nem a siezenheimi táborba. A „Tüske" (osztrák hivatalnok, aki utánunk nézett Ferienhortban) itt marad! Vén salabakter, nem baj, ha megszabadulunk tőle. Sokat beszél az egyik tanár, jól töri a magyar nyelvet kerékbe. Ígér színház és mozi látogatást, kíváncsi vagyok mi lesz belőle. Schillinget adhatnának. Nincs egy vasam sem. Ma költöttem el az utolsót St. Wolfgangban. Szép kis városka. Gusztusos tiroli, ill. alpesi házak, Gasthausok (vendégfogadók) vannak.
Na, ez az utolsó napunk Ferienhortban. Szerenádot adunk a mädcheneknek. Gyönyörű holdvilágos éj van. Csodaszép a táj a holdfényben. Szikráznak a szemközti hegyek, csillog a

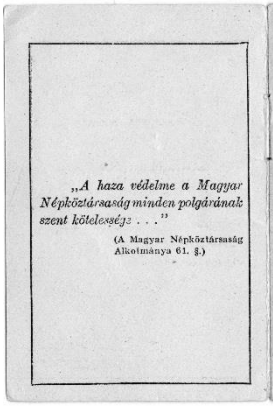
tó. De jó is lenne „Valakivel" itt sétálni. De ő messze van. Halkan az ablak alá lopakodunk s felcsendül a dal. Finoman, halkan száll az éjszakában. Kinyílnak az ablakok. Borzas leányfejek jelennek meg. Mi teljes áhítattal éneklünk. (Kis lak áll... / Király vagyok/ Jártam ablakid alatt / a ref. németül) Szerenád befejeztével eloldalgás következne, ám jön a meglepetés. A lányok ajkán felcsendül a „Stille Nacht" több szólamban. Gyönyörűen énekelnek. Földbe gyökerezve állunk. Még a sapkánkat is levesszük. S a karácsonyi hangulat mindnyájunkat eltölti. Mi is karácsonyi dalba kezdünk. A lányok szintén. Így megy ez reggelig? De nem, egyik társunk megköszöni, hogy főztek ránk. Igaz mi meg őket akartuk megfűzni – kivéve az internáltakat. S ezek közt voltam én is. Na, nem mentség akar ez lenni.
Dec. 19. Általános készülődés. Szereztem egy felöltöt és egy (osztrák) erdész kabátot. Megválok a „páncélos" kabátomtól. Délután megjöttek a buszok. Klassz kis kocsik. „Tüske" névsort olvas. Betuszkol bennünk. A motorházon ülök, de hogy. Egy vékony alumínium korláton. Mire Salzburgba értünk majd fraszt kaptam. Egyébként jó kilátásom volt. Meredek emelkedőkön, ziháló motorral húzatott fel felfelé a kocsink. Jó kis dög. Salzburg előtt váratlanul ködbe kerülünk, de milyen sűrű köd. Lepésben megyünk be a városba. (A reflektor mintegy 20 m-re világít csak.)
Új táborunk Hellbrunn. Rettenetes hely. Fa barakkokban lakunk. Egy kis szobában 30-an. Valamelyik megjegyzi: „ez is a Vörös Kereszt legújabb rémtette". Itt fogunk 9 napot tölteni. Ha lehet, visszamegyünk Siezenheimbe. A vacsora ehetetlen. Mi lesz itt?
Oh, ha a mädchenek főznének! Na, most jön a neheze, az alvás. Az ágy úgy néz k i, hogy semmi kedvünk lefeküdni. Na ez az éj is eltelt. Kimegyünk a városba. Elég hideg az idő. Na, ez a nap is jól kezdődik. Egy nénike megállít bennünk és 150 Sch-t ad nekünk. Ez igen. Égig magasztal bennünk, Európa megmentőit. Eszünkbe jut a „kópházi csata" és a „mucki áttörés". A pénzt szétosztjuk. 13 Sch-em van. Isteni, ennyi pénz! Dél után újabb mázli. Mozart téren tűt vásárolok, s nem kell fizetnem. Oh, ezek az áldott emberek. Nagyon csinos kis nő adta a tűt, s milyen kedvesen mosolygott. Lehet, hogy én tetszettem meg neki hirtelen, no, ezt nem állítom.
21-én „disszidálunk" néhányan Siezenheimbe. De jól esett fürödni. Kaja jó! Pénzt is kapunk (10 Sch). Hellbrunban is kapunk (30 Sch). Gazdag vagyok.
22-én este „Salzburgi Nőszövetség" vacsoráján veszünk részt. Remek bor, jó kaja (gulyás). Csomagot is kapunk. Tartalma egy bőr (műanyag) táska, csoki, ing, nyakkendő, 100 Sch. Ennyi pénz! Nagyon rendesek ezek az osztrák nők és csinosak. Volt néhány a vacsorán is, a két kis Csemella, a grófnő és a kis pirosruhás sem volt rossz „bőr". Na, gyalog hazamentünk este. Másnap este a walsi gasthausban ültünk négyen. Hangulatos hely. Jóképű pincérnő (Gerda). Na, addig iszogattunk, míg mindegyikünkben 2 liter sör nem volt. Megismerkedtünk egy osztrák sráccal, Eduárdnak hívják. Jól elázott a fiú. Nagyon összehaverkodtunk.
Megkapták a nyugat-német csomagokat. Csoki, harisnya, meleg jáger és írói mappa a csomag tartalma. (Borotvaszesz is, bár lehet, hogy ital.)
Hurrá, levelet kaptam Kismartonból! Kari bácsi nagyon rendes ember.
Ma van szent este. Első karácsony távol szeretteimtől. S még hány lesz? A ménkő csapna az egész világba. Éjféli misére a walsi kis templomba mentünk. Milyen jó lenne együtt lenni. A két család. Hja! Nagyon szomorú voltam. Eredetileg a Dómba akartam menni érseki misére (az érsekkel már találkoztunk internálásunk idején). Gyönyörű havas táj, ragyogó csillagok. A levegőben a „Stille Nacht" akkordjai úsznak. Óh, ha drága kis Marikámmal együtt tölthettem volna a karácsonyt. Torkom összeszorult s úgy éreztem meghasad a szívem. Küldtem haza az Édesnek is üdvözlő lapot. Megkapják-e vajon? A két ünnep estélyén a Gasthausban tartózkodtunk. Jófajta tormás virslit ettünk és jó söröcskét ittunk.
Na, holnapután indulunk. Tervezgetünk. Fél egy, hideg éj van, elindulunk haza. Hát egy honpolgár – részeg – megállít és meghív jó snapszra bennünk. Hosszas tanakodás után

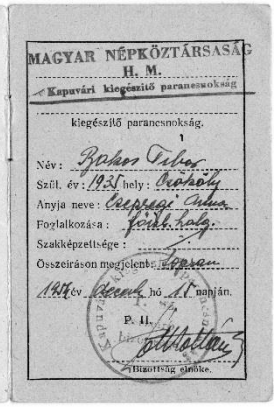
bementünk hozzá. Fél 3 után tértünk nyugovóra. (Az illető egy vám hivatalnok volt. Elmondta, hogy ő is adakozott a magyar menekültek számára. Felzavarta feleségét is, hogy bemutasson bennünk. Szegény Németh Lajos, összeszedve minden német tudását, nem győzött bocsánatot kérni.)
Meglátogattuk a hellbrunni nyomortanyát. Válaszoltam Kari bácsinak. Már csak 60 Sch-em van. Vettem egy ollót és két salzburgi jelvényt. (Még mindég megvannak.) Na, ez az utolsó esténk itt, (Siezenheimben) holnap (dec. 28) visszaköltözünk a nyomortanyára. (Innentől kezdve a jegyzetelés nagyon hiányos.) Dec. 29. Vettem egy kis koffert és plaketteket rá. Este 8:28-kor indul a vonat nyugat felé, 20 ember lemarad (Legitimisták műve). TOUROPA hálókocsi vagonokba szállunk. Tömnek bennünk kajával. Németország (München, Augsburg, Stuttgart, Heidelberg). Éjjel utazunk. Kölnben megint kapunk kaját. Egy csinos kis nő egy marék csokit hajít be az ablakon. Aachen. Karácsonyi lapot kapunk zsebkendővel kombinálva. Belgium. A határállomáson, Harbesthal-ban megtudják, hogy a kompot lekéstük. Itt töltjük a napot. Klassz a vacsora, belga nemzeti kaja. Csinos nők a Vöröskereszt részéről. „Kafés" (kávés, fekete), a zöldcipős kis fekete és a gödrös arcú kis szőke. Éjjel édesemmel álmodtam. Megcsókoltam, mire zokogás rázta meg a testét. A rázás rám is át ragadt. Erre felébredtem. A vonat volt, átkozott diesel a legrosszabbkor indult. (3:05 óra) Brüsszel alatt éjjel megyünk. Csendőrök bámulnak a vonat után. Istentelen sapkájuk van. Ostende. Behajózás (a Prince Baudouin nevű kompba). 3/4 10-kor indulás. Tenger, köd, szél.
Dover. Fehér sziklák. 13:30 óra. Feltűnik az első Bobby. A hordárok lerohanják a hajót. A hordár kapitány öltözete megragadta a figyelmünket. Vonatra szállunk, irány Liverpool. Kormos, ködös, füstös hely Anglia. (Valamelyik állomáson próbáltunk németül érdeklődni, hogy még milyen messze is van Liverpool, de nem értettek meg bennünk.)
Liverpoolba Szilveszter éjjelén érkezünk. Autóbuszra ülünk (emeletes), irány a kikötő. Itt nyugati időszámítás van. Otthon éjfél, itt még csak 11 óra van. Megint a buszon ülünk. A hajószirénák felbőgnek, éjfél van. Ez az év is jól kezdődik! (Megittam a maradék borotva szeszt.)
Felszállunk az „Empress of Britain" hajóra. Úszó város. Gyönyörű alkotmány. Pompás ebédlő, társalgó, szalon, óvoda kabinok. A kaja jó. Fagylaltra forró feketekávé. Ezek az angolok.
Jan. 1. 18:15 órakor elhagyjuk Liverpoolt. Sötétben és ködbe, indulunk el az „új világ" felé. Vacsora után a hajó tatján gyűltünk össze. Énekelünk. Rajczy Lajos színművész szaval. Himnusz. Sokan sírnak. Ki tudja mi kor kerülünk vissza. A tatról bámulom a fodrozó hullámokat. Gondolataim a szeretteimhez szállnak. Most, hogy írom e sorokat szívem tele van bánattal. Társaim már alusznak. A hajó lágyan ringat. A diesel veszettül dolgozik. Nagyon klassz hajó. (Kanada 3. hajója.) 12 akkora mentőcsónak van rajta, mint egy kisebb balatoni gőzös. Na, jó éjt!
Piszokul hullámzik a tenger. Mentőgyakorlat. Utána általános rókázás. Kitört a jó népen a tengeri betegség. Három napig pocsékul érzem magam. Végre rendbe jöttem. Mozi: „Kis piros majom". Vagy 6 halott. „A nagy titok". (Jól kifigurázzák a ruszkikat).
Holnap kikötünk. Erősen hánykolódik a hajónk. Most már nem zavar az állandó hintázás. Az angol nők karcsúak, de nem szép arcuk.
Jan. 8. St. John-ban kikötöttünk. Csomagolás. Partraszállás. Orvosi vizsgálat. Vámvizsgálat. Televízió: Legiós és Robin Hood. Este műsor. (2 csinos kis táncosnő, na meg a rágógumis – Charleston tánc) Műsor után tánc. Istentelenül járják a Yenkik. (Vöröskeresztes nővér). Na, nekünk meg kell tanulni táncolni amerikai módra. Ebédnél televíziós felvétel volt. Trükk filmeket nézünk (a televízión). Hétfőn megyünk tovább. A fenét, vagy hétig rostokolunk. 17.-én írtam haza. Megismerkedtünk egy St. John-i honpolgárral. Nyugalmazott (hajós) kapitány. Jó lemezei vannak. Három napon át látogatjuk.

19-én végre tovább megyünk. Kilenckor indul a vonat Montreal felé. (Sussex, Moncton, Newcastle, Bathurst, Levis, Drummondville). Erdő mindenfelé, tűz nyomai. Montreal.
Lelkes fogadtatás. Megnézzük a várost. Délután a CNR szerelvényével indulunk tovább. Kényelmes hálókocsik. Fekete személyzet. Ottawa (itt is megállunk – fogadtatás, majd North Bay, Gogama, Peterbell, Sioux Lookout, Quibell, Minaki), Winnipeg (itt is megállunk – fogadtatás), aztán a préri végtelenje (Portage la Prairie, Saskatoon, Unity, Tofield). Edmonton.
Fogadtatás. Sziklás Hegység (Jasper, Blue River), Fraser Völgy (Kamloops, Lytton, Hope), Abbotsford.

Forrás: Kapocs, 2004, XXXIII. évfolyam 39. szám

BÁTHY ISTVÁN

Forradalmi őrjárat

Október 23-án az „Együtt a lengyelekkel" szolidaritáló diák felvonulás rendezett sorokban, fegyelmezetten és csendben haladt a Várkerületen (akkor Lenin körút) a Tűztorony melletti 1848-as emlékmű felé. Az út mindkét oldalán emberek álltak és néztek bennünk. Nagy szó volt egy tüntető jellegű felvonulás. Ott szorongtunk mi diákok az Előkapuban, a városháza mögött. Hirtelen üveg csörömpölés hallatszott. A városháza egyik emeleti ablaka lett valamivel beverve. Mivel a diákok közül senki sem dobált semmiféle „lövedéket", a provokálásnak szánt ablaktörés nyilván belülről történhetett.

Visszatérve a Templom utcai diákszállónkba, hamarosan híre futott a pesti eseményeknek. Valaki jelentette, hogy telefon értesülések szerint Pesten lövik a tüntetőket. Ott kuporogtunk a társalgóban lévő rádió mellett egész éjjel hírekre várva.

Reggel bementünk az egyetemre. Ott már ment a szervezkedés. Engem, sok társammal együtt, elküldtek a Lackner Kristóf utcai rendőrségre, hogy ott rendőr járőrökkel teljesítsek szolgálatot. Kaptam egy öreg „dióverőt" (ahogy a hosszú elavult puskák voltak becézve) és egy marék töltényt. Alá kellett írnom egy átvételi papírt és ezzel valami segéd rendőrszerűséggé váltam. Mindig éjszakai szolgálatban voltam két rendőr mellett. A napi lendületes események többségét elmulasztottam, mert aludtam. Mondanom sem kell, hogy nagyon unalmas volt a belváros elhagyott utcáit róni egész éjjel. Hideg is volt.

Négy emlékezetes esemény volt, amit tán érdemes megemlítenem. Az egyik éjszaka beültünk a Pannonia szállóba melegedni. A rendőrök a személyzettel beszélgettek, én meg unalmamban elhatároztam, hogy csőre fogom tölteni a „dióverőt", ha már töltényt is adtak hozzá. Nehezen akart belemenni a golyóbis az szent, de kijönni már egyáltalán nem akaródzott. Végül is odaadtam az egyik rendőrnek, hogy nézze meg már azt a nyavalyás fegyvert. Hát, jó soká tartott, míg végre sikerült kiszedni a töltényt a puskából. Mert ugyebár a töltény nem a megfelelő kaliberű volt a „dióverőhöz". Ez volt az egyetlen alkalom, hogy a fegyver „élesen" volt, mielőtt az osztrák „kincstár" tulajdonába került volna.

Egy más alkalommal egy „gyanús" egyén sietett a fal mellett az Erzsébet (akkor Köztársaság) utcában, méghozzá egy kosárral a kezében. A rendőrök résen voltak és elértük az illetőt, mielőtt az ki tudta volna nyitni a kaput és beillanni a házba. Felemeltették vele a kosáron lévő kendőt és – kaja volt benne. Micsoda csalódás!

Egyik éjjel a Lenke utcai TEFU telepen melegedtünk. A TEFU-sok a Szabad Európa rádió adását hallgatták, ahol egy volt obsitos adott előadást, hogyan is lehet a szovjet tankok ellen utcai harcot vívni.

Az utolsó említésre méltó esemény az volt, amikor rohamlépésben hajráztunk az Erzsébet utcán a Deák (akkor Sztálin/Május 1) tér felé, mert azt a hírt kaptuk (fogalmam sincs honnan), hogy Pestről ávósokkal megrakott teherautó érkezik. Amint kiderült, egy Pestről visszatérő gyógyszert szállító teherkocsi volt.

November 4-én reggel felvertek bennünk, hogy azonnal menjünk az egyetemre. Jó álmos voltam. Csak arra emlékszem, hogy az akkori SZOT üdülő előtt (ami a háború előtt a Lövér Szálló volt.) teherkocsira raktak bennünk, mondván, hogy a Muckra megyünk. Erre felébredtem. Én Sopronban nőttem fel. Ismertem jól a várost. A Muck az osztrák határon volt. Mit akarnak ezek ott védeni? Mindenesetre, ha szorulna a kapca, csak egy lépés Ausztria. Ami meg is történt, amikor arra a bizonyos „mucki áttörésre" került a sor. De erről már a naplómban írtam, amely megjelent a Kapocsban.

Mi készetetett a disszidálásra engem, aki mindig azt hangoztatta, hogy az marhaság? Hát nézzünk csak vissza 50 év távlatából. Egy papír a rendőrségnél volt a nevemmel, mint felfegyverzett. Ha netán kirúgtak volna az egyetemről ezért, mennem kellett volna a seregbe,

ahonnan csak azért voltam mentesítve, mert egyetemista voltam. Már IV. gimista koromban kellett járnom katonai előadásokra. Először a szanitécekhez, majd az utászokhoz. Itt aztán olyan apróságokkal foglalkoztattak bennünk, mint pl. taposó aknák összeszerelésével, telepítésével – és alkalom adtán azok hatástalanításával és felszedésével. Azokban még nem volt robbanó töltet. A Sopronban töltött napjaim alatt gyakran lehetett hallani a határsávban robbanó aknák dörrenését. Hát talán ezért is.

Forrás: Kapocs, 2007, XXXVI. évfolyam 45. szám

BENKŐ GÉZA

A Soproni Pártbizottság lefegyverezése

1956. október 28-án titkos jelentést kapott az Egyetem Forradalmi Tanácsa, hogy a Deák téri pártbizottsági épületben valami gyűlést terveznek a pártvezetőség emberei. Mint a Híradós Csoport vezetője, azt a megbízást kaptam, hogy derítsem ki igaz-e, és ha igen, akkor mi az a fontos ok, ami miatt az „elvtársak" összegyűlnek, amikor az ország más városaiban már lőnek a népre?

Attól tartottunk, hogy ennek a tervezett gyűlésnek majd valami nem várt és nemkívánatos eredménye lehet. Mosonmagyaróváron, a Parlament előtt és másutt is már halottak feküdtek a földön, de a soproni diákság, Roller dékán és a velünk tartó tanárok megfontolt és higgadt vezetésével, vérveszteség és atrocitások nélkül vette át a város vezetését. Arra gyanakodtunk, hogy Sopronban is valami provokáció készül, amit majd kifogásként használhatnak egy fegyveres megtorlásra, saját pufajkásaik vagy behívott orosz katonák segítségével. A helyi rendőrség a felszínen a mi oldalunkon állt, de nekünk még nem voltak fegyvereink, amire főleg a védelem miatt szükségünk lehetett volna, hogy át tudjuk vezetni a várost az erőszakos diktatúrából, lehetőleg sima átmenettel egy békés demokráciába.

A Híradós Csoport is csak egy pár napja spontán alakult szervezet volt, amit a szükség hozott létre. Azért lettem én a vezetője, mert predesztinált erre természetem, származásom és politikai meggyőződésem. Már 15 éves koromban erdészgyakornok voltam, és mint csemetekerti szakmunkást küldtek a sátoraljaújhelyi szakérettségire. Ezért az „elvtársak" megbízható munkáskádernek képzeltek, holott már gyermekkoromtól kezdve gyűlöltem a kommunizmust.

Nagyapám az első világháborúban négy évig orosz fogságban volt, én pedig a magyar történelmet szerető, jó hazafinak nevelt kiscserkész voltam, amíg 1948-ban a kommunisták azt is betiltották. Szüleim önálló kisiparosok voltak, akiket a rendszer tett tönkre, mert nem feleltek meg a „szocialista proletár" ideálnak. Anyám kötödéjét meg a nevelőapám villanyszerelő műhelyét is tönkretették a magas adóztatással, és mindketten feladták az iparengedélyt még az 50-es években. A Mindszenty-per idején ministráltam és kis fehérkeresztjelvényt hordtunk az iskolában, amit az osztályfőnök „elvtárs" leszedett rólunk, hogy ne hordjunk „politikai pártjelvényt". Az Egyetemen (1953-54-ben) fegyelmiket kaptam, egyszer a tiltott walden viselése miatt (amit egy professzor temetésére vettem fel), máskor meg a Kertész elvtárssal, a marxizmus előadójával történt vitatkozásért.

1956 őszén, már nagyon megérve egy forradalomra, 22 éves fejjel, ötödéves koromban örömmel olvastuk az egyetemen az itt-ott kapható Irodalmi Újságot és nagy lelkesedéssel ugrottam bele a szervezésekbe mindjárt az első napon. Az október 22-én tartott nagygyűlés előtt segítettem becipelni a Sotex előcsarnokában álló Sztálin szobrot a szekrénybe, mert a portás attól félt, hogy a gyűlés részvevői kárt tesznek majd benne, és őt fogják felelősségre vonni. Érdekes és furcsa érzés volt, ahogy a szentként tisztelt Sztálinnak, az emberi méreteknél nagyobb, szokott pózában pipát tartó szobrát, három-négy diák becipelte egy biztonságos helyre és rájöttünk, hogy csak egy ócska, törékeny, festett gipszfigura, amit meg sem tudtunk volna mozdítani, ha valóban bronzból van.

A másnapi felvonuláshoz, október 23-án, én rohantam koszorúért a biciklimmel, amit a diákok vittek a Tűztorony melletti emléktáblához. Humoros – de sosem felejtem el –, hogy a felvonulási csoport már felkészült a kapun belül a hirtelen festett táblával: „Eggyütt a Lengyelekkel", amikor egy perccel a kivonulás előtt, a sok száz résztvevő közül egy személy szerencsére észrevette, hogy az eggyütt szót csak egy gy-vel kell írni. Gyorsan ledobtuk a földre a táblát és valaki egy nagy G betűt festett a dupla gy-ből. Azóta is sokszor eszembe

jutott, hogy milyen jót nevetett volna rajtunk a város népe, ha az egyetemisták egy helyesírási hibával írt táblával vonulnak körbe a várkerületen.
Ahogy a napok teltek, úgy élesedett a hangulat. Érkeztek a rossz hírek az ország belsejéből, Ausztria felől meg a nyugati segély-autók, gyógyszer, élelem, de semmiféle fegyveres segítség. Tudni akartuk, hogy mit terveznek a Pártépületben és 28-án délelőtt lementem megnézni, hogy mi a helyzet az „elvtársak" házában? Akkoriban állandóan waldenban jártam és a nemzetiszínű karszalagról messziről látszott, hogy az Egyetemi Forradalmi Tanács megbízottja vagyok. A város polgárai előtt népszerűek voltunk és minden segítséget megkaptunk bárhová mentünk, bármilyen üggyel kapcsolatban. A portástól megkérdeztem, hogy van e valaki már az épületben? Mondta, hogy pár ember ül a várószobában és valószínű még több személy fog érkezni. Ezután bementem és elkértem a személyi igazolványokat az ott lévőktől. Miután megnéztem az iratokat meghűlt a vér az ereimben, mert az úgynevezett „nagykutyák" gyülekezésének lettem nem várt tanúja. Minden személy a környező falusi, körzeti, megyei, üzemi párttitkárja, pártbizottsági elnöke vagy valami hasonlója volt és nem akartak részletes felvilágosítást adni összejövetelük okáról.
Ahogy a létszám növekedett és telt az idő, egyre idegesebb kezdtem lenni és telefonon kértem segítséget az egyetemről. Rövidesen meg is jött még két ötödéves évfolyamtársam Leskó Gyurka és Goda Jancsi. (Goda még otthon végzett 1957-ben, de Leskóval mindketten Kanadába jöttünk és Vancouverben végeztünk 1958-ban.)
Közben a várakozók száma is szaporodott és közöltem velük, hogy egyelőre nem mehetnek ki, mert nem akartam, hogy híre menjen a letartóztatásnak és elmaradjon a többi, akik még jöhetnek. Amikor a portásnak ebédet hoztak, azt meg nem engedtem be – csak elvettem az edényt a fiútól –, hogy ő se tudjon hírt vinni az épületben folyó eseményekről. Közben egyre sürgetőbben telefonálgattam a rendőrségre, hogy jöjjön már valaki segíteni, mert tudom, hogy ezeknél az embereknél fegyver is lehet, de nekünk nincsen semmi. Csoboth őrmester gúnyosan kérdezgette, hogy talán meg vagyok ijedve, de ő sem adott biztos ígéretet, hogy kijön-e valaki? Mindenesetre a fiúknak mondtam, hogy szigorú képpel, ökölbeszorított, zsebre dugott kézzel járkáljanak, mintha nekünk is volna revolverünk. Ha valaki WC-re akart menni, oda is elkísértük őket és egy kis kaján elégtételt éreztem, hogy most ők félnek és nekik sárga, izzadt a képük, mert azt hiszik, hogy mi is olyan szemetek leszünk velük, mint amilyenek ők lennének, ha fordított volna a helyzet. Közben megérkezett dr. Jablánczy Sándor professzor is az egyetemről, akinél Erdőműveléstanból elég jól mentem le és nem volt okom haragudni rá, de megtagadtam neki is a belépést, mert ő volt a tanárok párttitkárja. Lehet, hogy őt is csak a gyűlésre hívták, vagy az egyetemen gondolták, hogy ő talán majd megoldja a gordiuszi csomót? Mindenesetre, nagyon tisztelettudóan közöltem vele, hogy nem engedhetem be (vagyis a szemtelen diák megtagadta a professzorának a belépést) és ő ezt minden cirkusz nélkül tudomásul vette és elment.
Közben a várószoba megtelt, sötétedni kezdett és a levegőben vágni lehetett a feszültséget, de a rendőrök még mindig nem jöttek. Ekkor megint felpattantam a kerékpáromra és elvágtattam a rendőrségre, ahol kiabálva keresni kezdtem Csoboth őrmestert. (Ma is emlékszem a nevére, mert volt egy ilyen nevű évfolyamtársam is.) Megkérdeztem tőle, hogy a soproni rendőrség a Forradalmi Tanács oldalán áll-e, és ha igen, akkor miért nem jöttek ki a Pártházhoz? Erre végre kiküldtek két rendőrt, akik aztán hét revolvert szedtek el a 13 megjelent „párt-nacsalnyiktól" (az egyiket a szemétkosárban találták meg). Ezek után kieresztettük őket este a Pártházból, de hogy mi volt a gyűlés célja, az soha nem derült ki. A megbeszélés meghiúsult és más következménye a gyűlésnek nem volt, mert az oroszok úgyis bejöttek volna november 4-én Sopronba is.

Forrás: Erdészeti Lapok, 2006, 141. évfolyam 10. szám

BÓDIG JÓZSEF

Emlékeimből

Miért hagytam el Magyarországot 1956. november 4-ikén? Ezt jobban lehet értelmezni, ha életem korábbi éveit is belevesszük. Az elemi iskola első négy osztályát a Gönci Római Katolikus Iskolában végeztem, majd az első három gimnáziumi osztályt a Sátoraljaújhelyi Piarista Gimnáziumban, a negyediket pedig a Diósgyőri Gimnáziumban fejeztem be. Utána apám fűszerüzletében dolgoztam és végeztem mezei, meg házkörüli munkákat. Úgy gondoltam az apám üzletében lesz a munkahelyem. Azonban a politikai irányvonal nem sok jövőt ígért magánvállalatok fenntartására és ezért a Diósgyőri Vasgyárba mentem mintakészítő ipari tanulónak, 1950-ben. Szerettem a munkámat, mert fával dolgoztam a vasgyárban. Nagyapám bútorasztalos volt és tőle szerettem meg a fával való munkát. A gyárban kaptam elismerést jó munkámért és jó tanulmányi eredményeimért, annak ellenére, hogy semmiféle politikai tevékenységekben nem vettem részt. Két év után mester lettem. E mellett még egy magán műhelyben megtanultam a bútorasztalosi szakmát is. Már három éve dolgoztam a vasgyárban, amikor a műhely párttitkára behívott az irodájába. Gondoltam ebből semmi jó nem történhet. Vagy valami rosszat mondtam a politikai helyzettel kapcsolatban, vagy a DISZ-be való belépésre akarnak rábeszélni. Legnagyobb meglepetésemre azt kérdezte, hogy akarok-e továbbtanulni egy szakérettségi tanfolyamon. Szakérettségi képzéssel felgyorsulva lehetett befejezni a középiskolát egyetemi továbbtanulásra. Ilyen módon akartak volt munkásokból egyetemi végzettségű értelmiséget nevelni, akik majd megbízhatók lesznek a rendszer támogatásában. Nem értettem, hogy engem miért választottak erre a feladatra mivel köztudott volt a politikától való tartózkodásom. Azt a választ kaptam, hogy további tanulmányaim után majd én is belátom a kommunista párton belüli munka fontosságát. Mivel a kétéves szakérettségi egy erdőmérnöki kiképzés belépési alapjául szolgált, elfogadtam a kiküldetést.

Így jutottam el Sopronba 1952-ben. Nekem jobb iskolai alapképzésem volt, mint a legtöbb társamnak és ezért a tanulás jól ment. Mivel a nehézipar nagyon fontos volt a rendszernek és én egy vasgyárból jöttem, engem neveztek ki osztály megbízottnak. Először nem fogadtam el a megbízatást, de tudatták velem, hogy a kinevezést nem lehet lemondani. Természetesen azt várták el tőlem, hogy jó példát mutassak osztálytársaimnak. Én nem vettem komolyan beosztásomat, s bár magas jegyeimmel példát mutattam, politikai vonalon viszont, nem. Az utóbbit legjobban a következő esemény ábrázolja.

Kollégiumunk a Kossuth L. utcában volt, konyha és iskolai felszerelés nélkül, így naponta többször dalolva meneteltünk az Erzsébet utcán levő kollégiumba étkezni, reggeli után pedig vissza egyéni tanulásra. Ebéd után ismét meneteltünk az Iskola Közi gimnáziumba előadásokra, onnan vacsorára és végül megint vissza a kollégiumba. Az utunkban lakó soproni polgárok valószínű nem nagyon kedvelték a mi nótáinkat. A második évben beszüntették az Erzsébet utcai éttermet és a távolabbi Pannonia Szálló hátsó éttermében étkeztünk. Az állandómenetelés unalmassá vált és többen inkább feladták az ételt, főleg a reggelit, ahelyett, hogy masírozzanak. A reggeli egy különösebb problémát okozott. Korán reggel felköltöttek mindenkit és függetlenül az időjárástól lezavartak félcsupaszon az udvarra testgyakorlatra. A hét legrosszabb reggele a vasárnap volt. A rendszeres menetelés mellett, reggeli után bezártak minket az étkező helyre és a kollégium igazgatója vagy két óra hosszas szemináriumot tartott. Ezért többen és többen maradtak le vasárnap a reggeli programról. Erre a kollégiumi igazgató személyesen felköltött és zavart le mindenkit a tornára. Természetesen ez nem tetszett nekünk és szobánkban elhatároztuk, hogy valamit tenni kell. Tudtuk, hogy tervünkből baj lesz, és amit csak úgy tudunk megvalósítani, ha mindenki belekapcsolódik. Egy szombat este beütöttünk egy szöget az ajtó fölé és ráakasztottunk egy

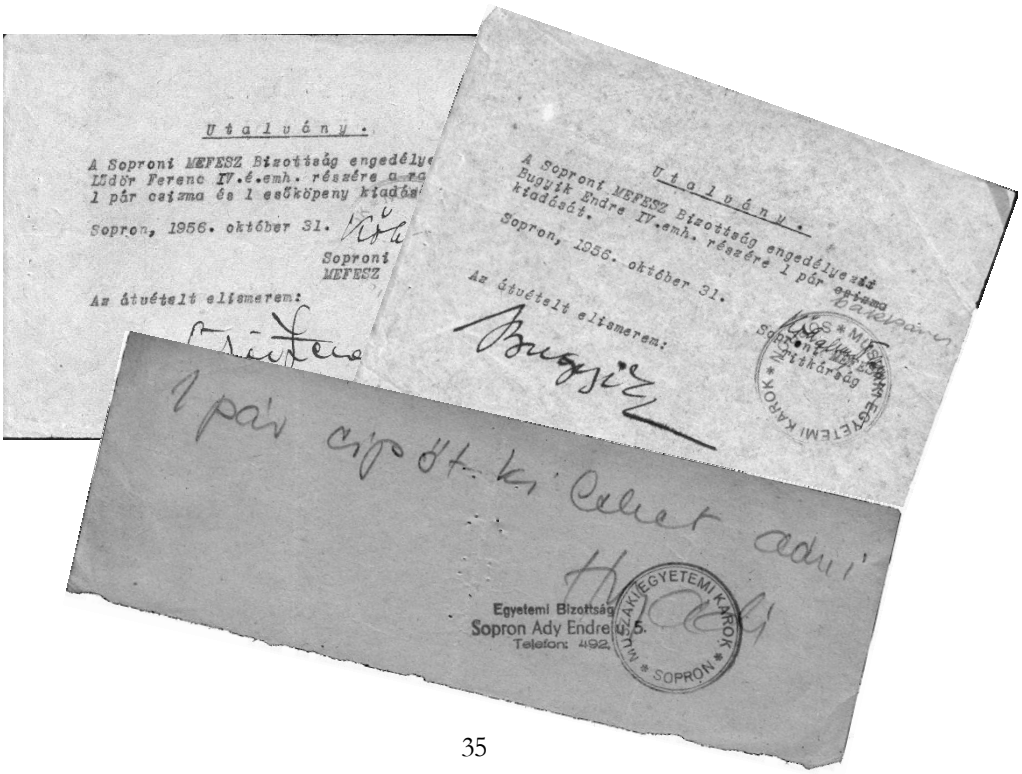
vödör vizet, ami az ajtó nyitásakor ráömlött a belépőre. Na, ebből aztán lett nagy felfordulás. Mindenkit kirendeltek az udvarra és ott félmeztelenül vártuk a következményeket. Már átöltözve száraz ruhába, a nagyon mérges igazgató szidta a szobánkat és engem, mint osztály megbízottat, aki a munkásságot képviseli, hogy én ilyen rossz példát mutatok. Persze nekem akkor be kellett volna fogni a számat és bocsánatot kérni, de én megmondtam, hogy ezt azért csináltuk, mert már meguntuk a könyvből mekegve felolvasott szemináriumait. Jobb megoldás lenne, ha házi feladatként mi olvasnánk el a Marxizmus-Leninizmus cikkeit és a szeminárium azokat megbeszélnénk. Ezután jöttek a kihallgatások, de minden szobatársam magára vállalta a felelősséget, így a szobánk minden lakójától elvonták egy hónapra a kilépési szabadságot. Engem tovább faggattak és nem tudom miért, de nem rúgtak ki az iskolából. Megígértem, hogy bocsánatot kérek az igazgatótól az összes diák előtt, amit meg is tettem. A szeminárium formáját ezután megváltoztatták. Érettségink napján én tartottam a búcsúbeszédet és még egyszer bocsánatot kértem az osztály nevében „helytelen" viselkedéseinkért.

A következő lépés az egyetemi felvétel volt. Jól felkészültem a felvételi vizsgára a szaktárgyakból, de abból nem kérdeztem tőlem jóformán semmit. Tuskó Ferenc professzor csak azt kérdezte: „Igaz-e Bódig elvtárs, ha valaki a szakmáját jól ismeri, de a politikát nem gyakorolja az csak egy félember?" Na, erre a kérdésre csak egy választ adhattam, ha be akartam jutni a Soproni Erdőmérnöki Főiskolára.

Amikor 1956 őszén megkezdtem Sopronban harmadik évemet, már érezhető volt a diákok közötti izgalom. Habár kollégiumi szállásom a Templom utcában volt, a tanulás mellett még dolgoztam is „Tamás bácsi" menzáján a Dimitrov téren, ahol gyakran hallottam a diákokat beszélni a szerintük szükséges változásokról. Bár részt vettem a legtöbb soproni megmozdulásban, vezető szerepet nem töltöttem be. A menzán dolgoztam legtöbbet, főleg, amikor a gyógyszerszállítás megindult Budapestre és az autókat kísérő diákok éjjel-nappal éhesen jöttek vissza Sopronba. E mellett még a só raktárban zsákoltam sót és őrt álltam a botanikus kertben egy pár éjszakán. Egy alkalommal Hudák Jancsi évfolyamtársammal kimentettünk egy határőrt a Várkerületen, a Hátsó Kapunál egy őt megverni készülő csoport gyűrűjéből. November 4-dikén korán reggel ébresztettek mindenkit a Templom utcai kollégiumban a hírrel, hogy az oroszok megtámadták Budapestet és, hogy mindenki menjen az egyetemre. Mi rohantunk, ahol évfolyamok szerint csoportosítottak bennünket. Én egy tartalék csoportba kerülte, aminek fő célja az egyetem fegyveres védelme volt. Az orosz tankok érkezésekor kirendeltek minket a botanikus kertbe és rövid idő multán fel a Lővér Szállóhoz. Ott az úton páncéltörő ágyút őrzött ötödéves hallgató kérte segítségünket az ágyút felállítani a tankok ellen. Magyarázgatta is, hogyan kell vele célozni, de mivel mi sohase kezeltünk ágyút, nem fogadtuk el a kérését. Röviddel ezután jött a parancs, hogy menjünk a Muck-kilátóhoz, ahová gyalog indultunk el. Én cipeltem egy nehéz géppuskát és Szamosi Gabi évfolyamtársam a hozzá tartozó töltényeket. A mucki úton haladva láttam először a nagy zűrzavart, ami elfogta Sopront. Teherkocsik az árokban, tarackok felfordulva és puskák mindenfelé eldobálva. Amikor megérkeztünk a kilátóhoz, ott már semmi szervezet nem volt. Ott volt a nyílt határ, egy pár tétlenül álldogáló magyar határőrrel. Többen átszaladtak a határon kiabálva, hogy most már szabadok vagyunk. Én csak csodáltam, hogyan lehet a haza elhagyását ilyen könnyű dolognak venni. Leültem a határ szélén és gondolkoztam mit is tegyek. Eddig azt csináltam és oda mentem ahová parancsoltak, de ott nem volt senki, aki megmondja, hogy mit csináljak. Előttem az ismeretlen Nyugat. Keveset tudván a német nyelvet, mi lesz, ha nem tudom folytatni tanulmányaimat Ausztriában? Mi lesz ott belőlem? Mi lesz, ha vissza megyek Sopronba? Talán lelőnek az oroszok az úton? Ha nem, akkor mi lesz később, amikor jön a megtorlás? Kizárnak az egyetemről vagy talán fejbe lőnek és így lesz vége az életemnek. Nehéz választás, de valamit tenni kellett. Ott

kellett megígérni magamnak, hogy elhatározásomban később nem fogok kételkedni. A félelem győzött bennem és átléptem az osztrák határt.
Évekig nem volt semmi kapcsolatom a Soproni Erdőmérnöki Főiskolával. Idővel hazavittem a családomat rokonlátogatásra, de nem mentünk Sopronba a politikai helyzet miatt. Ahogy a helyzet lassan változott Magyarországon, lehetővé vált egy összeköttetés a soproni egyetemmel. A magyar és az USA kormány kötött egy tudományos egyezményt és ennek alapján megrendeztem Sopronban egy tudományos értekezletet 1978-ban. Nyolc tanárt vittem magammal Sopronba az értekezletre. Az egyezmény ellenére minket Sopronban nem fogadtak szívesen. Be sem engedtek az egyetemre és a konferenciát a diákszállóban kellett megrendezni, amíg a diákok szabadságon voltak. A zárt értekezleten csak hivatalos meghívottak vehettek részt. A barátságtalan fogadtatás ellenére javasoltuk a további együttműködést. A faipari cikkek roncsolásmentes vizsgálatára tett javaslatom alapján kerültem a soproni egyetemre a következő évben, öt hónapra, mint vendég kutató. Az Építéstani Tanszék fogadott be Winkler Oszkár professzor jóvoltából. Hivatalosan nem fogadtak szívesen. Kecskés, akkori igazgató, a megegyezés ellenére lecsökkentette a fizetésemet, azzal érvelve, hogy nem vagyok tanszékvezető tanár (persze az USA-ban ilyen cím nincs is) és, hogy én túl fiatal vagyok tanárnak, meg, hogy Sopronban belőlem soha se lett volna tanár. Semmi hivatalos egyetemi funkcióra (valétálás) nem kaptam meghívót. Mindezek ellenére egyéni munkatársaim szívesen fogadtak engem és családomat is. Dolgoztam a kutatási feladatomon és tartottam egy pár előadást. Összeköttetéseim tovább folytatódtak Sopronnal. Több közös cikket írtunk ottani kutatókkal és számos műszert adományoztam az egyetemnek, segítettem megrendezni két nemzetközi konferenciát is Sopronban, amelyeken részt vettem, mint díszelnök, illetve díszelőadó. A változás után megkaptam az egyetemtől a „Doctor Honoris Causa" kitüntetést. Végeredményben úgy éreztem, hogy többel tudtam hozzájárulni a magyar faipar fejlődéséhez Amerikából, mint ha otthon maradtam volna 1956-ban.

Forrás: Kapocs, 2007, XXXVI. évfolyam 45. szám

Napló – 1956-57

Nov. 4. Néhány nap eseményét utólag írom le, mivel sem papírral, sem ceruzával nem rendelkeztem. Reggel megtudjuk, hogy a ruszkik lövik Pestet. Sopron még a kezünkön. A nyugatról kapott gyógy és kötszert igyekezünk továbbítani. De a Nagycenki útelágazáshoz vittem az egyik szp.-át. A ruszki harckocsik párszáz méterre ásták be magukat. Az egyik határőrszázados a helyszínen készíti el a város védelmi tervét. Délben kiviszik a fiúkat a védőállásokba. A nők és gyermekek Ausztriába szállítása már megindult. Nincs egységes vezető. Árulás!! A védelmi tervet elkészítő tiszt átszöki az oroszokhoz. Pánik tör ki a városban. Nagy csoportok indulnak a határ felé. Nemsokára bejönnek a városba a ruszki páncélautók és harckocsik. Főiskolás már alig van a városban. Egy része a társaságnak a Muck felé tart, más része a védőállásokban van, Kópházán. Motorral kifutottam Kópházára, megmondani a fiúknak, hogy Muckon találkozunk. Szerencsére nem lőttek le a ruszkik.
Az egyetemen szomorú kép fogad. Csaknem minden raktár ajtaja nyitva. Néhány civil és egyetemista azért megvédi az egyetemet. Kajával megrakodva fel a Muckra. Két volt fogoly átvette a parancsnokságot. Sokan átmentek már a határon. Az úton küldtem vissza a fiúkat Sopronba. A parancsnok magához vett hét emberrel együtt. GMC kocsival irány Bécs: vagy élelmet, vagy fegyvert hozunk. Az út a határig a visszavonulás képét mutatja: ágyú, puska, autó, ember minden felé. Úttalan utakon jutottunk el Sopronnyékbe, itt elszedték az osztrákok fegyvereinket. Éjfélkor értünk Pullendorfba. Itt ideiglenes gyűjtőhelyen találkoztam fiúkkal. Ekkor még nem gondoltam, hogy már nem mehetünk fegyverekért Bécsbe.
Nov. 5. Még éjjel megtudjuk, hogy együtt kell maradnunk a többi menekülttel. Reggel nyolckor elviszik a társaságot. Öten ott maradtunk motorbiciklivel. Átvették tőlünk a motorokat. 11 h-kor minket is elvisznek Szt.Mártonba. Itt van csaknem az egész évfolyam. Néhány óra múlva irány Wiener Neustadt – Wien Bécs egyik külvárosában, egy volt ruszki laktanyában szállásolnak el. Rengeteg katona van köztünk. Éjjel nagyon fázunk.
Nov. 6. Az osztrákok nagyon kedvesek. A koszt nagyon jó. Kályhát kapunk és néhány nap óta először, megmelegszünk. Megtudjuk, hogy internáltak vagyunk. Nem tudunk belenyugodni abba, hogy nem segíthetünk az otthoniakon. Híreket alig hallunk Magyarországról.
Nov. 7. Szerencsére egy szobába kerültem Mikivel és Lacival. Mindkettőnek van motorb-ja. Keménypapírból csináltunk tarokk kártyát. Egy pap meglátogat bennünket, hoz papírt és írószert. Az osztrák pk.-ság bejelenti, hogy holnap tovább visznek bennünket.
Nov. 8. Reggel 6h-kor ébresztő, reggeli, majd délelőtt általános csomagolás. Megtudjuk, hogy Salzburgba visznek bennünket. D. u. 3 h-kor: Klosterneuburgban vonatra szállunk: irány Bécsen át Salzburg. Valószínűleg külön fognak választani a katonáktól és találkozunk a többiekkel. Állítólag sok prof. és tanársegéd jött ki. Talán majd beindítjuk az egyetemi oktatást is.
Nov. 9. Reggel 6h-kor megérkeztünk Salzburg mellé, Sietzeinheimbe. Egy volt Ami kaszárnyába helyeztek el bennünket. Klosterneuburgban orosz laktanyában laktunk. A két szálláshely között óriási különbség van. Itt főleg a mosdókon és illemhelyeken látszik, hogy európai emberek laktak. Sajnos még mindig internáltak vagyunk. Körletünket magas, szögesdrótkerítés veszi körül és mindenhová fegyveres őrség kísér bennünket. A kaja jó, csak nem magyarosan főznek. Szobánk nagyon hideg, nem jó a központi fűtő apparát. A tábor egyébkény igen nagy, cca. 12 km hosszú. Állítólag az egész osztrák hadsereg beleférne. A vidék igen szép. Ilyen gyönyörű havas csúcsokat, még nem láttam. Idelátszik Sóvár (Salzburg vára is). A vidékről később még fogok írni. Dög vagyok. Alszom.
Nov. 10. Most jutott eszembe, hogy nov. 5.-én volt a névnapom. A szobánk továbbra is hideg. Reggelre kakaót kaptunk. Mindenki elégedett a kajával. Valami nyilas szivar látogatta

meg a társaságot. Az általuk hirdetett irányzat természetesen senkit sem érdekel. A fiúk rongylabdával fociznak. A szögesdrót idegesíti a társaságot. Újságokból megtudjuk, hogy cca. 65000 halottja van már a szabadságharcnak. Borzasztó arra gondolni, hogy nekünk itt kell ülni, és hogy a világ még mindig tétlenül nézi az orosz gaztettet. Fogkefét és egyéb tisztálkodó szereket még mindig nem kaptunk. Az osztrákok nagyon félnek az oroszoktól. A moszkvai rádió állítólag azzal vádolta őket, hogy minket itt Salzburgban német tisztek képeznek ki. Bár így lenne. Délután pihentünk. Állítólag még1000 magyart hoznak ebbe a táborba. Elfelejtettem leírni, hogy a naplóírást nov.7 én kezdtem el, az előző három nap eseményét utólag rögzítettem. A profokkal és a többiekkel még mindig nincs kapcsolat.
Nov. 11. vasárnap. Reggeli: kakaó. Ebéd: bécsi szelet. Vacsora: Hering. Semmit nem hallunk. Délelőtt rongylabdával fociztunk. Fölkeresett bennünket egy amerikai magyar nő. Talán felveszi a kapcsolatot a professzorokkal. Fölajánlotta a segítségét. Délután misén volt a tagság. Este a cigi miatt kamara háború. Nagyon elfogott valami letargikus hangulat. Nem tudok sehogyan szabadulni egy csomó értelmetlen gondolattól. Érzem, hogy a drót mögötti élet különös varázsa teljesen úrrá lesz rajtam. Különös érzés rádöbbenni arra, hogy itt nem lehet szeretni azt, akit szeretünk. Nem lehet feledni azt, akit mindenképen feledni kellene. Nem vagyok talán elég erős ahhoz, hogy három napot kitöröljek az emlékezetemből? Ilyen körülmények között erre valóban képtelen lennék, de ez nem is lenne célszerű. Nem akarok én magamtól távol tartani egy állandóan megjelenő kedves képet, sőt nagyon szeretném, ha még tisztább lenne ez a kép és még közelebb kerülne hozzám. Azt hiszem, ha tíz évig vagy talán életem végéig itt kellene lennem, akkor is megjelenne előttem. Nagyon szeretném végigélni azokat a gyorsan elmúlt órákat valahol Magyarországon, valahol a Bükkben.
Nov. 12. Szokásos lágerélet. Délben egy újságból megtudtuk, hogy Kádár tárgyal Nagy Imrével. Sok helyen harcolnak még M.o.-on. Nyugat eladott és elárult bennünket. Mi is így érezzük. Úgy látszik, a Nyugat csak akkor harcol majd az oroszok ellen, ha őket is meggyalázzák.
Nov. 13. A reggeli után Sanct-Wolfgangból felkeres bennünket Bérces Zsolt. Elmondja, hogy ők szabadok és semmit nem tudnak rólunk. Azt hallották, hogy 5 ember van itt internálva és azokat akarták kiszabadítani (187 en vagyunk itt egyetemisták). Őket Wolfgangból elviszik különböző nyugati egyetemekre. Erre mi felbőszülünk és bejelentjük az éhségsztrájkot. Az osztrák pk. nagyon megijed, és egyből fut a legfelsőbb pk.-sághoz jelenteni sztrájkunkat. Reméljük, most már gyorsan elintézik ügyünket. Délután 3h-kor összehívta az alezredes a társaságot. Megkérdezte, hogy akarunk-e vacsorázni. Egységes NEM volt a válasz. Valószínű, hogy az öreg még nem jelentette a sztrájkot. Délután 5h-kor irtó éhesek vagyunk, de talán holnap már nem érezzük annyira. Mindenkitől átvettek 100 Ft-ot beváltásra.
Nov. 14. Folytatjuk az éhségsztrájkot. D.u. 2h-kor a vezetőség valami minisztériumi küldöttel tárggyal. Különös érzés éhezni. Már nem érezzük az éhséget, csak a fejünk szédül, és egyre gyengülünk. Reggel egy falat kenyeret szereztünk, persze semmit sem használt. D.u. 5h-kor St. Wolfgangból megérkezik Roller ig. úr, aki már a minisztériumban tárgyalt abban az ügyben, hogy ne maradjunk továbbra is internáltak. A minisztériumból is jött egy tanácsos és a következőket mondta el: az osztrák kormány mindent megtesz annak érdekében, hogy mi folytathassuk tanulmányainkat, azonban mi fegyverrel jöttünk át Ausztriába és a genfi egyezmény értelmében egyelőre, mint internáltakat kell, hogy kezeljenek. Ha minket most áthelyeznek St.Wolfgangba úgy az annyit jelent, hogy kiszabadítottak és ezzel megszegik a genfi egyezményt, azaz megsértik semlegességüket. Így az oroszok megtámadnák őket, attól pedig nagyon félnek. Még védekezni sem tudnának. Mi tökéletesen megértjük osztrák barátainkat és feloldjuk az éhségsztrájkot (cca. 35 órát éheztünk). Elértük azonban azt, hogy ügyünk felszínen van, és ha lehetőség lesz rá, úgy azonnal kiengednek bennünket. Maradtunk tehát internáltak. Az oroszok a nyugati adományokat csak úgy engedik be M.o.-

ra, ha mindent átcsomagolnak, és orosz felírással látnak el. Sőt még az autókat is át kell festeni és a rendszámtáblákat leszedni, hogy a magyarok orosz segélynek gondolják a nyugati adományokat. A minisztériumi tanácsos szerint az osztrákok könnyes szemmel írták alá azt az egyezményt. Az oroszok aljasságára már nem lehet kifejezést találni.

Nov. 15. A társaság kedélye mára már egészen lehiggadt. Belenyugodtunk sorsunkba. Ismét nem fűtenek, mert nincs olaj. A konyhát áthelyezték a körletünkbe. Nem kell legalább 1 km-t gyalogolni. D.u. itt volt Vecsey prof. a továbbtanulás lehetőségéről beszélt. Talán a rádión keresztül megtudják szüleink, hogy itt vagyunk Ausztriában. Levelet írni haza nem lehet. Ma kaptunk tiszta inget, de fogkefénk még mindig nincs. Tegnap este megnyílt a kantin. Pillanatnyilag csak csokoládét, kekszet, nápolyit, Coca-colát, Frucadet, és gyújtót lehet vásárolni, később majd bővül a választék. 100 Ft-ot beváltottak, 41 Schillinget kaptunk érte. Azonnal vettem csokoládét és ittam Coca-colát. Egy nagy tábla csokoládé 3.30 S, ez odahaza cca 20 Ft, de az is hamisítvány. Egy üveg Coca-cola: 1,6S, a Frucade ára u.a. Itt a táborban magasabbak valamivel az árak, mert az ideszállítás költségeit is meg kell fizetni.

Nov. 16. Ma szereztünk egy Ady kötetet. Rendkívül boldog a kamara, hogy végre már verset is olvashatunk. Sajnos nem teljes kötet, Csupán 100 verset tartalmaz, de az is nagyon jó. Sziklai adj., Baranyai adj. és Lencsés Imre jött el ma St. Wolfgangból, elhozták az ottani hallgatók névsorát. Az évfolyam 84%-a kinn van Ausztriában. Ma kaptunk 5-en két fogkefét, kisorsoltuk, nekem nem jutott.

Nov. 17. Ma vettem fogkefét!! Semmi érdekesebb esemény nem volt.

Nov. 18. Vasárnap Ma éjjel cca 500 ember érkezett a táborba. Állítólag mind civil és az ország legkülönbözőbb részeiből jöttek. Hartai Klára St. Wolfgangban meghalt. Lezuhant egy szikláról és koponyatöréssel kórházban meghalt. Szegény kislány Ausztriába jött meghalni. Rendeződnek az ügyeink, de még mindig itt vagyunk a drót mögött. Néhány trükk- és egy bűnügyi filmet vetítettek le az egyik étteremben. Sajnos keveset értettünk a filmből, mert angol productio.

Nov. 19. Ismét jött át St. Wolfgangból három fiú. Tisztálkodási eszközöket hoztak magukkal. Elmesélték, hogy Ausztriában valószínűleg nem lehet megalakítani a magyar nyelvű egyetemet, mert ha magyar prof.-ok adnak elő és magyarul hallgatjuk az előadásokat akkor ők nem adhatnak nekünk osztrák diplomát (magyar diplomát csak Magyarországon kaphatnánk). Állítólag most Kanadával veszik fel a profok a kapcsolatot. Délelőtt volt itt egy osztrák egyetemista és azt mondta, hogy ők tüntetést fognak szervezni kiszabadításunkért. Különben egyre több küldöttség jön hozzánk és mind megígéri, hogy segít, de eddig semmi eredmény. A kajánk erősen romlik, mióta magyar szakácsok főznek. Holnap talán többet tudunk.

Nov. 20. Egyhangú tábori élet. Kaptunk egy-két alsóneműt. Sokat tarokkozunk. 126 Schilling zsoldunkat csokoládéra, frucadera stb. költjük. Magyarországon 11 év alatt nem ettem meg annyi csokoládét, mint itt egy hét alatt. Szívesen elküldeném mindet haza. Levélírásra még nem is gondolunk, mert otthon még nem jár a posta.

Nov. 21. A láger borbélynál megnyiratkoztam: mondanom sem kell, hogy piszokul világít a tarkóm és a halántékom. Délután két látogatónk érkezett: az egyik a salzburgi Püspök, a másik az öreg Medve atyánk volt. Semmi érdekeset nem tudtak mondani. Este Ami ajándékokat sorsoltunk ki: én egy pelenkát kaptam. Társaságunk nem egészen egységes. Sokan már most haza akarnak menni.

Nov. 22. Délelőtt 30 civil megszökött. Az őrség tagjai nagyon fiatal katonák és könnyen becsapták őket. Nagy füge és narancs szállítmány érkezett a kantinba. Kaptunk egy automata zeneszekrényt, ami 240 lemezt játszik le. Gombnyomásra kedvenc lemez kiválasztható, 1S bedobás után. Kupaknak megfájdult a foga, nekem pedig a gyomrom a sok fügétől. Olajfűtésről átálltak koksz-fűtésre, ami gyakorlatilag annyit jelent, hogy most már jó meleg van. Varga Gábor erdőmérnök, mint összekötő átjött hozzánk St. Wolfgangból.

Nov. 23. Most már nemcsak a civilek, de a katonák is szökdösnek. Mi maradunk-maradunk-maradunk. Szörnyű drót mögött élni. Ej de elkeseredni még rosszabb.
Nov.24. Nagymosást rendeztünk a néhány szennyes holmi tiszteletére. Forintban hazardírozunk. Rácz, Kucs, Horváth lelépett. Állítólag átmentek St. Wolfgangba. Disznóság, mert megfogadtuk, hogy amíg innen ki nem szabadulunk, addig együtt maradunk.
Nov. 25 Vasárnap délelőtt Istentisztelet. Nyilas pap tartott praedicátiót. Igen ügyesen tudta politikai mondanivalóját bekapcsolni a szentbeszédbe. Délután megnéztünk egy mexicói filmet. Különös csak az, hogy tetszett, pedig semmit sem értettünk belőle. Újabb híreket nem tudunk, mert ma (vasárnap lévén) újság nem jött. Itt volt a Márti (Erdős), és elmesélte, hogy valószínűleg nem alakítható meg az egyetem Nyugaton.
Nov. 26. St. Wolfgangban a fiúk Jablánczy prof. ellen áskálódnak. Az ellene felhozott vádak egy része egészen nevetséges, más része komolyabb, de tárgyi bizonyítékok hiányában senkit sem lehet megvádolni. Egyébkény a forradalomban Jablánczy a mi oldalunkra állt. Akkor, amikor 180-an internáltak vagyunk és a legfontosabb az, hogy kiszabaduljunk, teljesen fölösleges erőinket egymás elleni furkálódásra elfecsérelni. A St. Wolfgangba átköltözött fiúk visszajöttek. Jól megmostuk a fejüket.
Nov. 27. Kiszabadításunk ügye a legjobb úton halad. A vezetőségünk (Gácsi, Sári, Szabó Laci) beszélt Dr. Bacher miniszteri tanácsossal, aki azt mondta, hogy max. 2 hétig leszünk még drót mögött. Délelőtt itt volt Csapody Pista és Witt Lajos bácsi, akiknek a Jablánczy ügyben az a véleményük, mint nekünk. Az egyik újság azt a hírt hozta, hogy az oroszok Sopronban is megkezdték a deportálásokat. Az egyik ötödéves geodéta, aki szombaton jött el Sopronból azt jelentette, hogy teljes a nyugalom. Az esti órákban valami katona a következőket mondta: hallgatta a Kossuth rádiót, amely bejelentette, hogy az oroszok azonnal kivonulnak Magyarországról, olyan kormányt alakítanak, amelyet a nép választ és újjászervezik a hadsereget. Az egész valószínűleg csak RH. A Jablánczy ügyben ismét volt itt két fiú Wolfgangból. Véleményünk ugyanaz, ami tegnap volt. Az egyik Hungarista újság utolsó oldalán Petőfi "Téli esték" versével találkoztam. Valamelyik versszak utolsó két sora így hangzik: „Akitől nincs messze az élet határa: Nem előreszeret nézni, hanem hátra". Mintha villámcsapás ért volna. Nem tudtam tovább olvasni a verset. Sajnos semmit sem változtam.
Nov. 28. Molnár Géza jött át Wolfgangból. Még mindig nincs lezárva Jablánczy ügy. Tiszta hülyék ezek odaát. Este Sári Zoli bejelenti, hogy holnap reggel, a katonákkal együtt átviszneknek bennünket egy másik lágerba (tőlünk kb. 1 km-re). Néhány embernek az a véleménye, hogy ne menjünk el, mert akkor soha nem szakítanak el bennünket a katonáktól és addig leszünk internáltak, amíg azok. A tagság nagytöbbsége ezt nem tartotta helyesnek, mert függetlenül attól, hogy mi hol vagyunk, ügyünk intéződik. A tagság elitéli a szökni próbálkozó embereket, mert azok az itt maradóknak ártanak.
Nov. 29. Reggel hatkor ébresztő. Azzal kezdődik a nap, hogy bejelentik három ember szökés kisérletét. Nagyon felbőszülünk és hozunk egy határozatot, miszerint őket kiközösítjük, nem viselhetik a főiskolás nevet, nem lakhatnak velünk egy épületben és kérjük az osztrákokat, hogy mint civileket kezeljék őket. 8 órakor megkezdjük az átköltözést. Az új helyen feltűnő csak az, hogy még több drót van, mint az előző helyen. Most nem civilekkel, hanem a tisztekkel lakunk egy épületben. Sok tiszt kihozta a családját is. Egyébként ugyanolyan körülmények között élünk, mint a másik helyen. A legkellemetlenebb talán az egésznap az volt, hogy könnyű reggeli után este hatkor ebédeltünk és hétkor vacsoráztunk.
Nov. 30. Délután orvosi vizsgálaton estünk át. Különös csak az volt, hogy beszórtak bennünket rovarirtó porral. Este a „Kapitány" (Dávid Sanyi) érdekes felhívást intézett a NETUSZ tutajosokhoz. Ha lesz kedvem, majd leírom. Közben egy hajós vers is született.

Címe: Mentőövvel az esőben.
Láttad-e már a tengeren hajnalhasadáskor a lenyugvó napot?
Fénylő hullámain déli harangszókor a lebukó hajnalcsillagot?
Láttad-e már a tajtékzó habok taraját?
Szagoltad-e már a szóvirágok illatát?
Ízlelted-e a tengeri uborkák savanyát?
Hallottad-e a nagy mélység cincogó moraját?
Mentőövvel az esőben.

Te talán nem ismered, nagy úr a tenger, disznófejű Nagyúr,
melynek ingoványos partjain a kurtafarkú tengeri malac túr.
Ő adja a halászok pikkelyes aranyát, nyelvével nyaldossa a pákászok bárkáját.
Rücskös hátán hordja a matrózok hajóját.
S örökre elnyeli a beledobott karórát.
Mentőövvel az esőben.

Hatalmas vagy Óceán, szinte lecsapolhatatlan!
Sós, halszagú vized majdnem ihatatlan,
Lábatlan, szárnyatlan halad ehetetlen
Emberevő cápád nagyon neveletlen
Tintahalad termékétől a golyóstoll beszárad
Mózes intésére a Vörös tenger kiszárad
Mentőövvel az esőben.

Igen! – Mentőövvel az esőben száguldjon akár a gyorsvonat
Szájában marcangolta a véres rongyokat
Körmei eleven húst, hörgőt tüdőt téptek
Mamut lábai ide-oda léptek
Orrlyukában tombolt a viharos orkán
S közben egy vesekő megakadt a torkán
Mentőövvel az esőben.

Igen! – mentőövvel az esőben húzd rá cigány!
Ne sajnáld a lószőrt a vonóból
Hisz neked is jut egy rész a lóból
Barátom! – tölts egri bikavért a kupába,
Te pedig versem mehetsz a bús magányba
Mentőövvel az esőben

Forrás: Kapocs, 2010, XXXIX. évfolyam 50. szám

Gondolatok 1956-ban

Én 1956. december 3-án léptem át a magyar-jugoszláv határt, ahol apám egy közeli termelőszövetkezetben volt agronómus... Nekem nem volt választásom, el kellett hagyni az országot, mert a pesti rendőrség már keresett, amiért a Ganz Villamossági Gyárban dolgozva lefoglaltam a személyzeti osztály káderlapjait és részt vettem a „Szabó bácsi" szénatéri csoportjában a forradalom alatt. Apám megadta a címet ahova mennem kellett, de senki nem volt otthon csak egy puli kutya. Én bementem a lakásba s vártam, egyszer csak hazaérkeztek a háziak s csodálkozva látták, hogy ott vagyok. „Hogy lehet, hogy a puli beengedte? Ide nem mer senkise bejönni" – mondták. A határra egy tsz-tag vitt ki hármunkat lovas kocsival, megmutatta az irányt és mi gyalog nekivágtunk a szabadság felé vezető útnak. Sötét éjszaka volt, friss hó a felázott szántásokon. A gyaloglás nagyon lassan ment ilyen körülmények között. Lehajoltam s felszedtem egy kis marék anyaföldet s összegyúrva zsebre raktam. (ma is megvan még e rög). Nagyon rossz érzés volt elhagyni Magyarországot, szüleimet. Az volt az érzésem hogy én többet ide vissza nem térhetek. Petőfi ide illő verseit idéztem fel s nagyon szomorúan hagytam el szülőföldem a biztos letartóztatásból a bizonytalan állítólag más napra.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

GÖRGÉNYI BÉLA

Átléptük a határt... 1956

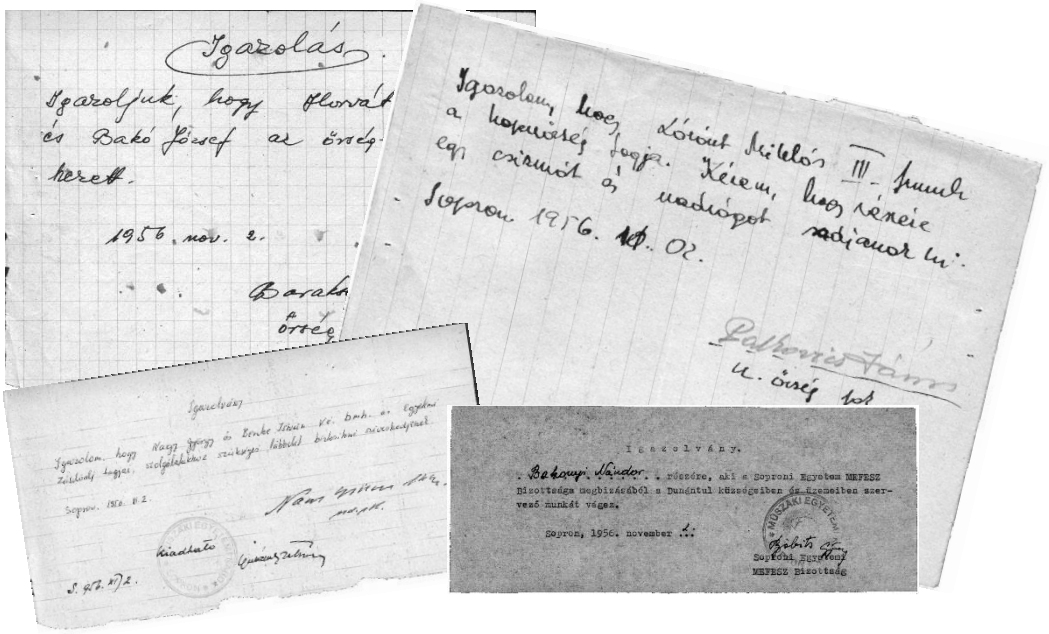
Amikor a Budapesti utunk után jelentkeztünk az egyetemen november másodikán, új beosztást kaptunk Donáth Gyurkával. Egy nagyobb csoport tagjaiként ki lettünk küldve Tőzeggyárra, a határőrségre. A legénység elküldte az őrség vezetőit és segítségért folyamodtak az egyetemi ifjúsághoz. A Hanság csatornán keresztül egy régi elhanyagolt út vezetett át Pamhagen felé Ausztriába ezen a ponton. Mihelyst megérkeztünk, egy fiatal katona jött hozzám bemutatkozni, ő is Dunakesziről származott és megismert. Én nem ismertem őt, lehet, hogy egy néhány évvel előttem járt az általános iskolában. Éppen befejezte a szolgálati idejét és másnap készült haza Dunakeszire. Kértem, hogy vigyen egy levelet a szüleimnek, szívesen elvállalta. Megígérte, hogy beszél majd a rokonságommal és megnyugtatja őket hogylétem felől.

Másnap már vad hírek kezdtek keringeni egy orosz tank csoportról, ami a kis falu felé közeledett. Csak rémhírek voltak, ahogy később megtudtuk, a tankok Sopron felé igyekeztek. Az őrség felkészült a védelemre. Az egyik katona nagyon legénykedett, hogy ő majd kézigránáttal fogja megállítani a tankokat. Olyan jól tud célozni, hogy a vezető ablakán keresztül fogja bedobni a gránátot. Hogy bebizonyítsa tudását, egy kosarat kötött egy fához és abba dobálta a gyakorló gránátokat, úgy húsz lépésről. Jól célzott. Kiderült, hogy mint sportoló is nyert aranyérmeket gránátdobásból. Mindenki szerencséjére, nem kellett bebizonyítani készültségét. Nem sok minden történt azután. Napközben mi kint voltunk a határon. Java időnket avval töltöttük, hogy az osztrák határőrökkel kártyáztunk az ő őrségükön. Majdnem mindannyian beszéltek magyarul, valamikor az egész környék egy ország volt. November ötödikén egy középkorú bácsi jött biciklivel a mi őrségünkhöz, megállt és nézelődött ide is oda is. A környékbeli földeken dolgoztak a gazdák és mi azt hittük ő is közéjük tartozik. Egy kis idő után, diáktársammal, Gőgös Ferivel oda mentünk hozzá megkérdezni, hogy mit keres. Csöndben elmondta, hogy ő az igazgatója a Fertődi Mezőgazdasági Gimnáziumnak és eljött megnézni, hogy milyen kilátások vannak átmenni a határon. Miért akar átmenni? A családját akarta átvinni, hogy ne történjen semmi baj velük. Ő hallotta, hogy Pesten nagy harcok folytak az előző nap és nem akart az utolsó percig várni. Mi nem tudtunk semmiről és megpróbáltuk lebeszélni a kivándorlásról. Mint jószívű honfik megleckéztettük, hogy emberekre, mint ő nagyon nagy szüksége lesz az országnak, ha minden lecsendesedik. Ha valami visszaesés történt Pesten az csak rövid idejű lehet, a forradalomnak győznie kell. Utána pedig neki kell felnevelni a következő nemzedéket az ország javára. Fiatalok voltunk, idealisták, bíztunk a jövőben. Ő csak hallgatott, aztán csöndben elbiciklizett. Este egy másik csoport diák jött haza a határról, avval a hírrel, hogy az osztrák határőrök szerint az egész egyetem kint van Ausztriában, diákok, tanárok, és mi is menjünk át. Ők majd elintézik a fuvart a számunkra. Nem tudtuk kinek es minek higgyünk. Egy darabig beszélgettünk, hogy mi lenne a legjobb tennivaló és úgy döntöttünk, hogy mi visszamegyünk Sopronba, ott kaphatunk legmegbízhatóbb híreket. Másnap reggel, november hatodikán elgyalogoltunk a vasútállomásra és szerencsénkre elfogtunk egy vonatot Sopronig. Amikor beállítottunk a Templom utcai diákszállóba, Gyuri bácsi ránk ordított: „Marhák! Minek gyüttek vissza osztrákbul?" Nehéz volt vele megértetni, hogy mi még nem voltunk ott és, hogy a szobánkban szeretnénk aludni az éjszakára. Ott volt a kamaránk, Legalább is a java részünknek. Másnap pedig megyünk az egyetemre megtudni, hogy mi a teendő.

Úgy is lett. Alig találtunk egy-két embert az egész egyetemen. Kérdezősködtünk itt-ott, senki sem tudott semmi biztosat. Végre hallottunk a „kópházi csatáról" és a hiányzó ütőszegekről. Valaki azt is tudta, hogy a diákság java része Bécsben van és mennek tovább egy kis faluba Salzburghoz közel. Hogy tudunk mi is csatlakozni hozzájuk? Egy idősebb diák

megígérte, hogy ha éjfélkor találkozunk vele az osztrák határ közelében egy bizonyos ponton, akkor ő átsegít minket a határon. Teljes csendet követelt az átvonulás alatt, különben ő nem megy, inkább visszafordul. Megegyeztünk és indultunk vissza a Templom utcába. Útközben vásároltunk ennivalót, és amikor megérkeztünk a kamarába, Gőgös Feri édesapja ült az asztalunk mellett. Ő is hallott a kivándorlásról Nagykanizsán és onnan jött keresni a fiát. Elhozott egy nagy üveg pálinkat és jól megvacsoráztunk.
Evés után kérdezte a fiát, hogy haza menne-e vele. Feri nem tudta mit tegyen. Megértené, hogy a család mennyire féltette, de nem akarta elhagyni a diáktársait sem. Hosszú ideig beszélgettek és a végén az öregúr elfogadta Feri döntését, hogy ő jön velünk Ausztriába, ahogy terveztük. Nagyon szomorú volt hallgatni kettőjüket, látni az édesapa szomorúságát. De megértette a helyzetet, nem ellenkezett tovább.
Mi összepakoltunk néhány holmit, amit vinni tudtunk és készültünk a nagy lépésre. Amikor megérkeztünk a kijelölt helyre, teljes csönd volt. A hold gyönyörűen ragyogott. Éjfélkor megkaptuk a jelzést az indulásra és rögtön megrökönyödtünk. Minden bokor, minden fa bujtatott valakit és most egyszerre indulni kezdett az egész erdő a vezető irányába. A mi csoportunk egyöntetűen, egy szó nélkül megfordult és visszament a diákszállóba. Őrültség lett volna azt a tömeget követni.
Amikor újra a szobánkban ültünk, el kellett határozni, hogy mi legyen a következő lépés. Az idősebbek köztünk találtak rá a jó ötletre, hogy menjünk vissza Tőzeggyárra. Ott mindenki ismer minket, a határ mindkét oldalán. Ez lesz a legbiztosabb módja, hogy átjussunk. Ha valami miatt nem sikerülne a terv, akkor mindig visszajöhetünk Sopronba. Másnap reggel mentünk az állomásra, vettünk jegyet Tőzeggyárra és indultunk. A terv jól sikerült. A magyar határőrök szívesen fogadtak minket és átkísértek a határon. Az osztrákok is örömmel fogadták a társaságunk és telefonáltak buszért, ami Andauból indult Bécsújhely felé, hogy álljon meg náluk és vegyen fel minket is.
Amikor a busz megérkezett, akkor éltem át életem legmegszégyenítőbb pillanatát. Én voltam az első, aki fellépett a lépcsőre és szembenézett az első ülésen a gimnáziumi igazgatóval. A családja ott ült körülötte. Rám nézett és nagyon halkan megkérdezte: „Maga is?" Bólintottam és vörös arccal mentem tovább ülést keresni. A társaink közül csak Feri tudta.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

Igazolás.

Igazolom, hogy Kóródi Miklós III. éves
a közösség tagja. Kérem, hogy kérelmét
egy csomót a vadiópot szíveskedjenek
Sopron. 1956. 10. 02.

Igazolom, hogy Nagy József és Benke István Ve. bnh. az Egyetemi
Zöldmály Legyes szolgálatában szükség többet bekerülni szívesked-
Sopron. 1956. 11. 2.

Igazolás

Igazolom, hogy Bakonyi Sándor részére, aki a Soproni Egyetem MEFESZ
Bizottsága megbízásából a Dunántúl községeiben üzemeiben szer-
vező munkát végez.

Sopron, 1956. november 4.

Soproni Egyetemi
MEFESZ Bizottság

GÖRGÉNYI BÉLA

Két hónapig voltam balek Sopronban, 1956-ban

Arról hogy, hogy kerültem Sopronba, már írtam (Kapocs 51:31). Viszont, nagyon nagy szerencsém volt, hogy édesanyám megőrizte a leveleimet, amiket otthonról való elutazásom után írtam nekik. Ezek, könyv alakban, angol fordításban meg is jelentek, de most újra jegyzetelek belőlük visszaemlékezésül.

Sopronba érkezésünk után, reggel az első utunk a rendőrségre vezetett, bejelentkezni, hogy soproni lakosok szeretnénk lenni. Elfogadták minden probléma nélkül. Utána fölsattyogtunk a Dimitrov téri diákszállóba, ahol az étkezésünkről gondoskodtak. Kamarásaimmal eldöntöttük, hogy az ebéd és vacsora ott megfelel, de reggelire inkább magállunk egy kis tejcsarnokban, közel a Templom utcai szállónkhoz egy köcsög kakaóért vagy kávéért. Kenyeret majd „szerzünk" a vacsoránál a zsebünkbe bujtatva. Különben az ételek elég jók voltak, minden nap volt hús és ha szépen kértük a főnököt, Tamás bácsit, még repetázni is lehetett, különösen levesből meg salátából.

Négyen voltunk kamarások a 38-as számú szobában, Donáth Gyurka, Herczeg Bandi, Hegedüs Anti és jómagam. Mind a négyen az ország más-más sarkából futottunk oda, de hamarosan jó barátok lettünk, jó kamarások. A szobánk nagyon egyszerű volt, két emeletes ágy, egy ruhásszekrény, aminek a felét kineveztük „spejz"-nak, ahol minden közös volt az otthonról küldött finomakból. Volt még egy asztalunk négy székkel és egy kályha, csövek nélkül. De akkor még meleg volt, nem számított.

Beiratkozásunk után körbesattyogtuk a belvárost, meglepő volt a sok szép, évszázadokkal azelőtt felhúzott épület és a sok romba dőlt lakóház is, amit még a háború óta nem javítottak fel. Megnéztünk sok templomot is, különösen a mi „Kecske" templomunk tetszett, amelyik sokkal öregebb volt, mint a diákszálló-kolostor amit 1782-ben építettek fel.

Szeptember ötödikén volt a hivatalos megnyitó, összegyűlt a diák társaság a nagyteremben meghallgatni a tipikus politikai beszédeket. Utána jött a meglepetés, amikor Roller igazgató úr szólalt meg az új tervekről. Az oktatás hosszát tíz szemeszterre hosszabbították meg kilenc helyett. A vizsgák befejezése után egy állami vizsga is szükséges lett, ha valaki az erdészetben akart dolgozni. Katonai gyakorlatok nem lesznek minden nyáron, hanem az ötödik év után lesz hat hónapos tábori kiképzés. Mindenki meg volt rökönyödve, mennyi időt kell nekünk vesztegelni, míg végre pénzkeresők lehetünk.

A vizsgakönyvünket is alá kellett íratnunk a tanárokkal, jó időbe teltet mire végre az igazgatói hivatalban leadhattuk. 18 forintba került, nagy pénz volt az akkor, de az egész öt évre szólt. A tanári kar is kedves volt hozzánk, amikor bemutatkoztak, mindegyik avval kezdte, hogy az ő tantárgya a legfontosabb az erdészeti szakmunkában. Lassan arról kezdtünk gondolkozni, hogy tudnánk megszökni innen.

Hogy teltek a napjaink? Vasárnap volt az egyedüli szabadnap. Reggeli után templomba mentünk, utána fölgyalogoltunk ebédelni. Szombat és vasárnap hideg vacsora volt, amit délben kiosztottak, hazavihettük. Sok pótlásra is szorult. Szeptember 13-án rádión hallgattuk a nagy focimeccset Pestről, amikor a magyar csapat először verte meg az oroszokat. Nagy meglepetés volt. Addig a „Népi Demokratikus" államok mindig veszítettek. De ez már a nagy világ-bajnoksági buli után volt.

Tipikus hétfő? Reggel hét órakor keltünk fel, nyolc órakor volt az első előadás a „Palánták titkos világáról". Tíz órakor kémia. Délután hadi kiképzés. Három órakor tornagyakorlatok, négytől hatig matematikai egyenletek megoldása. Jóformán minden nap ehhez hasonló volt a műsor. Egy nap még este is meg kellett jelennünk 1920-1921-es emlékműnél, ami Sopron visszatérését emlékezte egy gyűlésen, ahol a diák egyesület megalakításáról volt szó. Néha csak kilenc óra után értünk haza.

Szabad délutánt csütörtökön és szombaton kaptunk. Ha jó idő volt, akkor mentünk almát meg körtét lopni Ágfalva felé a „nagymama kertjéből". Egyszer az egyik csősz elkapott minket is és a védekezésre, hogy „ez a nagymamám gyümölcsöse", jót röhögött. Akkor nem voltak még magán tulajdonok, de ő is tudta a diákok csínyjeit és nem kobozta el, ami a táskánkban volt.
A firmák is kezdték a neveltetésünket, ha nagyjából titokban is. A régi hagyományok még tiltva voltak, de lassan „enyhült a helyzet" és megpróbálkoztak a beavatásunkkal. Az első, amit tudnunk kellett az a Balek Tízparancsolat volt. Balek? Igen mi balekok voltunk! Nem értettük mit is jelent. Az első három parancsolat (1.) Balek kusch! (2.) Balek kuschsch! (3.) Balek kuschschsch! Ez még a régi német nyelvű szövegből lett átvéve. A másik hét parancsolatot is könnyen lehet megtalálni a Soproni Egyetem weboldalán. Nekem úgy tűnik, hogy nagyon leegyszerűsítették ezeket azóta. Különösen talán a hetediket, ami a bemutatkozásról szól. Meglepetés volt, hogy október 13-ára Balek Bál-t kellett megszerveznünk. Kamarásom, Hegedűs Antal is a szervező bizottság tagja lett és rábeszélt, hogy vállaljam el az egyik felügyelői pont vezetését: ajtónálló lettem. A fehér karszalagom a szépen hímzett zöld „R" betűvel (rendező), még mindig megvan az emléktárgyaim között. A Sotex kultúrházában tartottuk meg a bált, az egyetemi zenekar húzta a nótákat.
Nekünk, ismeretleneknek, nem volt lehetőségünk lányokkal könnyen megismerkedni. Azt mondták, lesznek majd ott sokan, táncolhatunk. Én az utcán láttam egy magas, csinos kislányt, gimnazista lehetett, meg akartam kérni, jöjjön el. De én is ügyetlen és félszeg voltam, ő meg mindig elsietett, amikor a közelébe értem. Nagy volt a meglepetésem, amikor az ajtónál ahol a jegyeket kezeltem, ő is megjelent idősebb diákok és talán szülei kíséretében. Amikor megkezdődött a tánc, felkértem, de egy-két forduló után egy firma lekérte és eltűnt vele. Ez többször is megtörtént az est folyamán. Végre úgy döntöttem, hogy fel kell adnom a próbálkozást. Különösen akkor, amikor a firma rám szólt, „Balek, ne felejtsed el az első három parancsolatot!"
A bál után egy jó összejövetel volt, nem éppen szakestély, de sokat énekeltünk, a firmák kezdtek megtanítani minket a selmeci dalok fontosabb nótáira. Hajnalban értünk csak haza, elég bódultan. Nem tudtuk, hogy másnap reggel meglepetés lesz a város „átrendezése", amit a firmák végeznek el, megforgatva a padokat az utcákon és a tereken, meg átültetve a palántákat s bokrokat itt-ott. Amikor az egyetem felé sattyogtunk, meglepődve láttuk, hogy a hattyú szobor is kitollasodott, évek óta először. Csak egy vödör csiriz meg egy kispárna kellett hozzá. Napokig úgy hagyták a városi atyák, aztán lemosták és a szegény hattyú reszkethetett a hidegben egész télen át.
Hamarosan komolyabb ügyek is kezdtek előjönni. Először Szegeden, utána Pesten, Pécset és Sopronban is kezdték az ország fiataljai hangoztatni a gondolataikat, különösen az egyetemeken.
Október 22-én egy összejövetel volt, a „Diák Parlament" megalakítása. A párttitkár is felszólalt, mindenki mást okozott a problémákért, csak önmagát nem. Eltávozása után a DISZ titkár is ordítozott, nem akart elmenni, még azután sem, hogy a diákok elhatározták, hogy különválnak a DISZ-től és megalakítják a MEFESZ-t, mint a többi egyetemen. Megvitattunk egy kikiáltási okiratot is, a „Követeléseink"-et, amit másnap lesokszorosítva kézhez kaptunk. Az eredeti példány még mindig megvan nekem a levelek között. Éjfélkor az örökmécsest gyújtottuk meg, sok év után először, az hasonló volt a műsor. Egy nap még este is meg kellett jelennünk 1920-1921-es emlékműnél, ami Sopron visszatérését emlékezte egy gyűlésen, ahol a diák egyesület megalakításáról volt szó. Néha meg Magyarországhoz a Trianoni békeszerződés ellenére.
Másnap reggel, október 23-án a tanórák rendesen, nyolc órakor megkezdődtek. Két órakor volt az ebéd és három órakor az egyetem összes diákjai, tanárai és más alkalmazottai, körülbelül 1200- an, elindultunk a botanikus kert elől a belváros felé, megkoszorúzni az emlék-

művet, amit az 1849-ben kivégzett Soproniak tiszteletére állítottak fel. Ez is tiltva volt évekig, de így ha nem is a szokásos napon, október hatodikán, de újra megtörtént. A hosszú menetsor elején egy nagy táblát vittek: „Együtt a lengyelekkel”.
A város lakossága láthatólag örömmel nézte a menetet, de nem csatlakoztak hozzánk. A rendőrség is jelen volt, de csak megfigyelőkként, ők sem avatkoztak bele a fölvonulásba. Később a pesti rádión megrökönyödve hallgattuk Gerő Ernő beszédét és a szörnyű eseményeket az Rádió épület előtt.
Másnap a hírek még borzasztóbbak voltak, de az elsősegélyi és anyagi segítség, gyógyszerek, ruhák, élelmiszerek, hamarosan kezdtek megjelenni a határnál nyugat felől. Sopronban csend volt, az egyetemen mi arra fordítottuk erőnket, hogy a segítséget mielőbb Pestre közvetíthessük.
Azután, szomorúan, mi is elhagytuk hazánkat. Ezekről az eseményekről is írtam már azelőtt a Kapocsban. Jó szerencsét!

Forrás: Kapocs, 2011, XL. évfolyam 53. szám

Magyarország Népe!

Az elmúlt héten tragikus gyorsasággal peregtek a véres események. Az elmúlt évtized szörnyű hibáinak és bűneinek végzetes következményei tárulnak elénk azokban a fájdalmas eseményekben, amelyeknek szemtanúi és részvevői vagyunk. Ezer esztendős történelmünk során a sors nem fukarkodott a népünket és nemzetünket sújtó csapásokkal. De ilyen megrázkódtatást hazánk talán még sohasem élt át.

A kormány elítéli azokat a nézeteket, amelyek szerint a jelenlegi hatalmas népmozgalom ellenforradalom volna. Kétségtelen, hogy úgy, ahogy minden nagy népmegmozduláskor történni szokott, az elmúlt napokat is felhasználták kártékony elemek közönséges bűncselekmények elkövetésére. Tény az is, hogy reakciós, ellenforradalmi elemek is bekapcsolódtak s igyekeztek az eseményeket felhasználni a népi demokratikus rendszer megdöntésére. De az is vitathatatlan, hogy ezekben a megmozdulásokban elemi erővel bontakozott ki egy nagy, egész népünket átfogó és egyéforrasztó nemzeti demokratikus mozgalom. Ez a mozgalom célul tűzte ki, hogy biztosítsa nemzeti függetlenségünket, önállóságunkat és szuverenitásunkat, kibontakoztassa társadalmi, gazdasági, politikai életünk demokratizmusát, mert csak az lehet a szocializmus alapja hazánkban.

Ezt a nagy megmozdulást az elmúlt történelmi korszak súlyos bűnei robbantották ki. A helyzetet még súlyosabbá tette, hogy a vezetés szinte a legutóbbi időkig nem szánta rá magát arra, hogy véglegesen szakítson a régi, bűnös politikával. Főleg ez vezetett a tragikus testvérharchoz, oly sok hazafi pusztulásához, mindkét oldalon.

E harcok közepette megszületett a demokratikus nemzeti egység, függetlenség és szocializmus kormánya, amely a népakarat igazi kifejezőjévé fog válni. Ez a kormány szilárd elhatározása.

Az új kormány, támaszkodva a nép erejére és ellenőrzésére, abban a reményben, hogy a nép teljes bizalmát megnyeri, nyomban hozzákezd a nép jogos követeléseinek megvalósításához.

A kormány munkáját hallatlanul nehéz körülmények között kezdi el. A múlt örökségeként reánk maradt igen komoly gazdasági helyzet még súlyosabbá vált az elmúlt napok harcai következtében. Nagyon nehezek lesznek az előttünk álló hónapok is.

A kormány tisztán látja: munkásosztályunk, parasztságunk, értelmiségünk súlyos anyagi helyzetét.

A kormány elsősorban a harcos, magyar munkásosztályra kíván támaszkodni. De természetesen támaszkodni óhajt az egész magyar dolgozó népre. Széleskörű program kidolgozását határoztuk el, amelynek keretében a munkásság megelégedésére rendezni kívánjuk a régi jogos követeléseket és sérelmeket, többek között a bér- és norma kérdését, a minimális bérek alsó határának és a legalacsonyabb nyugdíjaknak felemelését, figyelembe véve a munkában eltöltött éveket, és a családi pótlék növelését. A kormány hogy a rendkívül súlyos lakáshelyzeten segítsen, a legmesszebbmenően támogatni fogja, hogy állami, szövetkezeti és magánkezdeményezésből minél több lakást építsenek.

A kormány üdvözli az üzemi dolgozók kezdeményezését az üzemi demokrácia kiszélesítésére, s helyesli a munkástanácsok megalakítását.

A kormány erélyes kézzel véget vet a termelőszövetkezeti mozgalom és a tagosítások során elkövetett súlyos törvénytelenségeknek, nagyszabású tervet dolgoz ki az elhanyagolt és fejlődésben elmaradott mezőgazdasági termelésünk fellendítésére, a termelőszövetkezeti és az egyéni gazdaságok termelésének felvirágoztatására, a termelési kedv helyreállítására.

A kormány bátran épít a munkás-paraszt és diák ifjúságra, az egyetemistákra, teret nyújt kezdeményezésüknek, megtisztuló politikai közéletünkben, és rajta lesz, hogy az életbe induló fiatalok minél jobb anyagi körülmények közé kerüljenek.

A kormány felkarolja a nép kezdeményezésére létrejött új, demokratikus önkormányzati

GÖRGÉNYI BÉLA

Pesti fuvar, 1956

Donáth Gyurkával a Templom utcai diákszállóban kamarások voltunk, első éves balekok. Az október huszonharmadikai tüntetések után nem volt tanítás, mint egyetemisták a város és az Egyetem kívánsága szerint tevékenykedtünk az osztrák határon, mint segítség a határőröknek, vagy rakodómunkások az Egyetemen, a külföldről érkező ajándékok tárolásánál, szortírozásánál, és továbbításánál az ország belseje felé. Java része a ruháknak, gyógyszereknek, élelmiszereknek Pest felé lett irányítva. Teherautót vezetőkkel a környékbeli vállalatok szolgáltatták, közülünk viszont kiválasztották a kísérőket. így kerültünk mi is, Gyurkával, egy kocsira november elsején, korán reggel.

Minden diák kapott puskát és egy zsebre való töltényt. Az egyetemi katonai tanszék fegyverei voltak, kimustrált karabélyok, csak mutogatásra jók. Amikor jött a parancs az indulásra, mi is beugrottunk a vezető mellé a fülkébe és irány Budapest. Amikor kiértünk Sopron határától keletre, a vezető lehúzott az út szélére és ránk nézett: „Maguk nem gondolják komolyan, hogy puskával utazunk Pestre? Mi lesz, ha útközben találkozunk más fegyveresekkel, talán még oroszok is lehetnek arra felé". „Jó, jó, de miért nem mondta meg Sopronban, ott hagyhattuk volna a dióverőket. Itt viszont az út mellett nem dobhatjuk csak úgy el ezeket, még ha használhatatlanok is". Azt mondja „Adjátok ide, én majd eldugom, senki sem fogja megtalálni. – Jó, hát vigye!". El is ment velük, hallottuk, hogy kotorászik a kocsin valamerre, de mi nem szálltunk ki, nem tudtuk mit csinál. Néhány perc múlva visszaült a volán mellé, kacsintott egyet mi felénk és indultunk tovább.

Amikor közeledtünk Győrhöz, meglepetve láttuk már messziről, hogy teherautók állnak az úton egy kordon előtt. Mire odaértünk mi voltunk ott az egyedüliek, a többit átengedték. Egy-egy orosz tank állt az út két szélén, orosz egyenruhás katonák mindenütt, egy magyar egyenruhás tiszttel az út közepén, aki tolmácsként ügyködött. Ránk szólt, hogy szálljunk ki a kocsiból, álljunk az árokba, kezeinket a fejünk fölé tartva. Mutogattunk a vöröskeresztes lepedőkre a kocsi oldalán meg a karszalagokra a kabátunkon. Nem számított, be kellett állni az árokba. A két tank géppuskáit ránk irányították és csak az után kezdtek kérdezni, hogy hova megyünk, mi van a kocsin. Mondtuk, hogy használt ruhák, amit az osztrák nép adományozott a magyar népnek. "Fegyver nincs? – Nincs!" És akkor jutott eszembe, hogy a puskákat oda adtuk a sofőrnek, de a zsebem tele van tölténnyel, arról megfeledkeztünk. Csöndben morogtam Gyurkának: „Nekünk befellegzett!" Az oroszok körbeállták a kocsit, néhányan fölmásztak a ponyva alá és kezdtek keresgélni. Hallottuk, ahogy dobálták a ruha kötegeket. Nem emlékszem meddig tartott a kutatás, túl el voltam foglalva az „Utolsó ima" hajtogatásával és összeszorítani az ülőgumóimat, hogy legalább tiszta nadrággal juthassak a másvilágra. Aztán jött a magyar tiszt és megadta az engedélyt, fölszálhatunk a kocsira, mehetünk tovább. Nem kérettük magunkat, hamar túl voltunk Győrön, csak azután kezdtünk el sóhajtozni, mélyeket lélegzeni, később nevetni. Túléltük a nagy megpróbáltatást.

Pestig nem volt több kaland. Megérkeztünk a lerakóhelyre, átadtuk a ruhákat, aztán mi legyen a következő? A sofőr nem akart visszamenni Sopronba, más úti tervei voltak. Jó, hát Isten vele, mi majd csak visszaérünk valahogy. Akkor mondja, hogy várjunk még, ideadja a puskákat,"A puskák a kocsin vannak? Hogy-hogy az oroszok nem találták meg? – Az az ő dolga. Nem azért sofőr, hogy az ilyesmi neki problémát okozzon". Így hát ott álltunk Pesten az utcán, vállunkon a dió verőkkel.

A raktárnál segítségünkre jöttek, megszólhattunk éjszakára az egyik közeli diákszállóban, ott még enni is kaptunk, aztán reggel majd valahogy lesz alkalom visszatérni Sopronba. Jót ettünk, jót aludtunk, aztán másnap a reggeli után úgy döntöttünk Gyurkával, hogy a töltények ott maradnak az ágyban, a párna alatt, a puskák pedig a sarokban, dióvá letámasztot-

tuk azokat este. Én Dunakesziről való vagyok, csak 15 km északra Pesttől. Úgy gondoltuk, az lenne jó, ha elmennénk meglátogatni a szüleimet, és csak azután keresnénk alkalmat visszamenni az Egyetemre, Sopronba. Úgy is kezdtük, elindultunk gyalog a Nyugati pályaudvar felé. Villamos nem volt, reméltük, hogy a vonatok még talán járnak. Nem lett sikerünk. Azt mondták, az orosz tankok Megyernél állnak, elvágták a közlekedést észak felé. Hát vissza a raktárhoz. Ott szerencsénkre volt lehetőség Sopron felé fuvart kapni és november másodikán este már ott is voltunk. Jelentkeztünk az Egyetemen, kaptunk új feladatot, Tőzeggyárra lettünk kirendelve a határőrségre egy nagyobb diák alakulat tagjaiként. A katonák kérték a segítséget, mert nagyon sokan akartak kiosonni nyugatra, különösen azok a gyanús alakok, akik eddig a Paradicsomot kelet felől ígérték és várták. Az viszont már egy másik történet.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 42. szám

formákat, s arra fog törekedni, hogy azokat beiktassa az államigazgatásba.

A kormány a további vérontás megszüntetése és a békés kibontakozás biztosítása érdekében elrendelte az általános azonnali tűzszünetet. Utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha megtámadják őket. Ugyanakkor felhívja mindazokat, akik fegyvert fogtak, hogy tartózkodjanak minden harci cselekménytől, és fegyverüket haladéktalanul szolgáltassák be.

A rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkások és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. A magyar kormány megállapodott a szovjet kormánnyal, hogy a szovjet csapatok azonnal megkezdik kivonulásukat Budapestről, s az új karhatalom megalakulásával egyidejűleg elhagyják a város területét.

A magyar kormány tárgyalásokat kezdeményez a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió közötti kapcsolatokról, többek között a Magyarországon állomásozó szovjet haderők visszavonásáról, a magyar—szovjet barátság szellemében, a szocialista országok közötti egyenjogúság és a nemzeti függetlenség alapján.

A rend helyreállítása után, egységes új államrendőrséget szervezünk, és az Államvédelmi Hatóságot megszüntetjük.

Senkinek semmiféle bántódása nem eshet amiatt, hogy a fegyveres harcokban részt vett.

A kormány javaslatot terjeszt az Országgyűlés elé, hogy az ország címere ismét a Kossuth-címer legyen, s hogy március 15-ét ismét nemzeti ünneppé nyilvánítsák.

MAGYARORSZÁG NÉPE!

A keserűség és a harc óráiban az ember hajlamos arra, hogy az elmúlt 12 esztendőnek csak a sötét oldalait lássa. De ne engedjük tisztánlátásunkat elhomályosítani. Ennek a 12 esztendőnek vannak történelmi jelentőségű, maradandó, eltörölhetetlen eredményei, amelyeket Ti, magyar munkások, parasztok, értelmiségiek a Magyar Dolgozók Pártjának vezetésével keményen és áldozatos munkátokkal hoztatok létre, Megújhodó Népköztársaságunk számít arra az erőre és önfeláldozásra, amelyet Ti az alkotó munkában megmutattatok, s amely hazánk jobb jövőjének legfőbb biztosítéka.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének ülése

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1956. október 28-án délelőtt ülést tartott. Megtárgyalta a politikai helyzetet és a következő határozatot hozta:

A Központi Vezetőség helyesli a Magyar Népköztársaság kormányának mai nyilatkozatát, felhívja a párt minden szervezetét és minden tagját, hogy segítsék elő a nyilatkozatban foglaltak megvalósítását.

A Központi Vezetőség tekintettel az előállott rendkívüli helyzetre a III. pártkongresszustól a párt vezetésére kapott meghatalmazást egy hattagú pártelnökségre ruházta át, amelynek

Elnöke: ***Kádár János*** elvtárs.

Tagjai a következők: ***Apró Antal,*** ***Nagy Imre*** és ***Kiss Károly,*** ***Ssántó Zoltán*** elvtársak. ***Münnich Ferenc,***

A pártelnökség felhatalmazása a lehető legrövidebb idő alatt összehívandó IV. pártkongreszusig érvényes.

A párt elnöksége munkájában a Központi Vezetőségre és a Politikai Bizottságra támaszkodik.

A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA KÖZPONTI VEZETŐSÉGE

GRÁTZER MIKLÓS

’56, Gyógyszerszállítmányok

Közel 50 év távlatából, sok ezer kilométer távolságból és egy zsúfolt, mozgalmas élet eseményei alól nem könnyű előkeresni pontos és tényszerű hozzájárulást egy történelmi igényű könyvhöz. Ugyanakkor, ha még élő szemtanúk és cselekvők kibújnak legalább a próbálkozás alól, akkor mulasztásuk csak gátolja a tisztább összkép kialakítását. Ilyen elgondolás után próbálom papírra vetni a Budapestre irányított szállítások általam ismert részét, és ebben nagy segítséget adott Török Pál barátom. A legelső útról, amit tettem nem hiszem, hogy van dokumentáció, mivel az kezdeti vállalkozás volt s csak annak sikeres végrehajtása után indulhatott meg a rendszeres, szervezett szállítás.
A vöröskereszt és a külföld kórházak szállítmányai már október 26-án kezdtek érkezni Sopronba. Október 28.-án a központi diák-bizottság gyűlésén voltam, amikor megérkezett a pesti hívás (akkor már a mi kezünkben volt a „vörös vonal”): „Az általános gyógyszer ellátás még elfogadható, de rövidesen szükséges lesz a pótlás szervezett ellátása. Viszont vér és plazma nagyon sürgősen kellene az ugrásszerűen megnőtt műtéti beavatkozások miatt”. Arra is figyelmeztettek, hogy Budapest blokád alatt áll, a fő utakat az oroszok elzárták. Én azonnal vállalkoztam az útra és Török Pál (alias „Mackó”) V. éves geodéta hallgató habozás nélkül csatlakozott hozzám. Nála jobb partnert nem lehetett volna találni ilyen útra. Jól megtermett sportoló volt, nikkelezett szemű földmérő, és erdei tájékozó versenyeken is kitűnt tájérzékével. A budai hegyeket úgy ismerte, mint a tenyerét. Három éve már egy házban laktunk a Lánzséri út 1 alatt, ami egyben Hernitz Laci házigazdánk borkimérése is volt, a romos Lőver Szálló mögött. Én is Pesten jártam gimnáziumba, és a Pilisben otthon éreztem magam. A teherautót a „Soproni Fésűs” gyár adta, de nem akármilyet, hanem egy öreg Mercedest. A sofőr ügyes, rátermett fiatalember volt, sajnálom, hogy nevére nem emlékszem. A szállítmányunk 90 százaléka vérplazma volt és ahhoz jutott gyógyszer, kötszer, hogy megteljen a rakótér. A kocsi jobb oldalára egy lepedőre vöröskeresztet festettünk (remélem Bognár néninek nem volt problémája a diákszállási leltározásnál).
Már sötétedett, amikor elindultunk. Sima utunk volt, jóformán semmi forgalom és egy igazoltatás Győrnél. Úgy határoztunk, hogy É-Ny-ról, Tokod felől megyünk be. Már kezdtem bízni, hogy az aggodalom teljesen felesleges volt, amikor Piliscsabán, vaksötétben majdnem belementünk egy orosz tankba. Szépszámú katonai kísérettel, feltartott kezekkel bevittek bennünket az út melletti iskolába, ahol az oroszok ideiglenes hadiszállása volt.
Egy hadnagy kezdett kihallgatni bennünket. Tudtam elég jól oroszul, de szerencsére nem nyitottam ki a számat. Tolmácsot hoztak, aztán bejött egy mérges, álmából felkeltett, borotválatlan őrnagy. A tolmácsot maga a Jó Isten küldhette. Mondta, hogy tagadjuk, hogy diákok vagyunk, nincs sehol fegyver (volt a motorházban!), nincs a kocsin vérplazma és az egész egyszerű helyi szállítmány a gyárból a kórházba, ami hetente megy, és mi melósók vagyunk. Kivittek bennünket a kocsihoz, vak sötétben egy őrmester hátul felmászott. Belelépett vagy bele könyökölt egy ládába, ahogy felmászott és üvegcsörömpölést hallottunk, és erős „kórházi bűzzel” telt meg a levegő. Visszavittek megint az iskolába. Az őrnagy tábori telefonon hol kiabált, hol bólogatott és a homlokát ráncolta. Látszott rajta a bizonytalanság, tehetetlenség és a határozatlanság. Persze mi sem lehettünk az önbiztonság példaképei, és a kezem már majdnem kiborult, ahogy tartottam fenn a falon. Végül megparancsolta, hogy forduljunk vissza, örüljünk, hogy nem lövetett szét, mert megérdemeltük. A tolmács csak annyit adott hozzá, hogy „fiúk, ezt megúsztátok, söpörjetek vissza, mert ha ez szabadkezet kap még az anyjának is nekimegy. Az alvó medvét nem szabad felkelteni!”
Felmásztunk a kocsiba, visszafordultunk és elmentünk addig, amíg biztosak voltunk, hogy őrjárat se láthat bennünket. Eszünkbe se jutott, hogy ne folytassuk az utat. Átvágtunk Tiny-

nye felé és le Zsámbék irányába. Nem létezik, hogy az oroszok ismerik a földutakat, és bárhol is lehet gyalogság. Mellékutakon, erdei földutakon, kertek alatt haladtunk, többször is elakadva. Egy helyen betörtünk egy léckerítést. Mackó helyismerete fantasztikus segítség volt és sötétben is kitűnően tájékozódott. Budára a Farkasréti temetőnél értünk be és onnan mentünk be a János Kórházba. Kb. éjfél felé érkeztünk. A kórház viszonylag normálisan üzemelt, csak a halottas ház volt tele, mert probléma volt a temetés. A vér Pesten, a sebészeti klinikán kellett és kaptunk irányítást és egy kis utcai helyzetjelentést. Egész nap nem ettünk és kaptunk enni, pár órát aludtunk és még hajnali sötétben indultunk tovább. A Clark Ádám téren egy nagyobb katonai egységbe ütköztünk, de olyan hirtelen a sötétben, hogy azt se tudtuk, hogy oroszok vagy magyarok. Csak a híd közepén kezdtünk megint normálisan lélegezni, annyira váratlanul jött a dolog. A Baross utcai klinikát minden különösebb probléma nélkül elértük. Amikor rakodtunk, közel az épület előtt fegyver-ropogást hallottunk. Három sebesültet hoztak be a kapunál, de az egyik, egy fiatal fiú már halott volt. A hátsó kijáraton küldtek ki bennünket, és útba igazítottak egy „Mogürt"-höz (azt hiszem, úgy hívták ezeket). Az előző esti terepjárás majdnem kiürítette az üzemanyag tartályt. Egy egyszerű aláírásra feltankoltunk és D-Ny irányból indultunk vissza. A Kálvin tér borzasztóan fel volt dúlva, olyan volt, mint egy akadálypályán átvergődni. Gumi defekttől féltünk, nem kívánatos hely volt megállni, hiszen minden irányból belőhető. A sofőr azt is megjegyezte, hogy itt két perc alatt több közlekedési kihágást csinált, mint az előző két évben. A műegyetemisták mondták, hogy Budaörsnél is oroszok vannak az úton. így Gazdagrét, Irhás Árok irányából visszamentünk Zsámbék felé, és követtük az előző esti utat. Nem szerettünk volna ismét találkozni Piliscsabán az oroszokkal (bár az optimista bennem azt mondta, hátha az őrnagy kialudta magát és jobb kedvben lehet). Nagy megkönnyebbüléssel hallottuk Piliscsabán, hogy hajnalban az oroszok visszamentek Esztergom felé. Sopronig, viszonylag sima utunk volt, csak éhesek voltunk. Visszaérve tájékoztatást tartottunk és beszámoltunk, hogy a jelenlegi helyzet alapján meg lehet indítani a rendszeres szállítmányt, az utakon nincs jelenleg probléma. Persze a helyzet állandóan változhat.

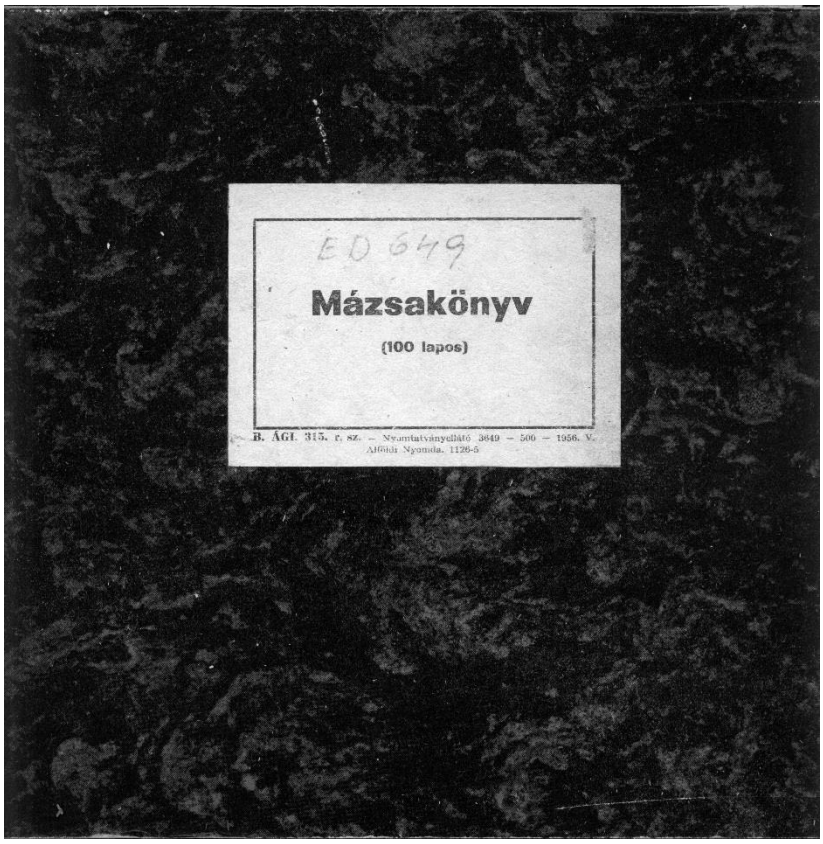
Török Palival a következő szállítmányt 30-án vittük, egy Rába teherautón. Micsoda különbség volt egy öreg nyugati kocsi és egy új szocialista masina között, az előző javára. De legalább a rakodótere jóval nagyobb volt. A csornai gépállomáson töltöttünk üzemanyagot, és itt ettünk meleg ételt először négy nap óta. Nagyon kedves, segítőkész volt mindenki. Ez simán, minden nagyobb probléma nélkül ment. Visszafelé jövet csatlakozott hozzánk egy soproni tanárunk felesége, aki Pesten volt kórházban és egy diáklány, aki a szüleihez akart visszajönni. Hoztam vissza lesokszorosított példányait két forradalom alatt született versnek.

Az idő nagyon hideg volt, és a „vendégek" miatt mi hátul kuporogtunk a nyitott teherautón, komolyabb kabát nélkül. Nagyon köszönöm a kapuvári patikának azt, hogy adtak meleg teát, amikor már a fogunk vacogott.

A harmadik útra október 30.-án, Török Palival és egy alsó éves geodétával mentünk s gyógyszert vittünk, ismét a János Kórházba A következő szállítmányt november 30.-án este vittem fel Pestre egyedül. Az az egyéni ok is vezetett, hogy beugrom szüléimhez, és megnyugtatom őket, hogy minden jól van, és szerettem volna hírt kapni bátyámról, aki akkor pont katona volt a frissen végzett pesti kultúrmérnökökkel. Persze ebből nem lett semmi. A Rókus Kórháznál lerakodtunk és ott ért bennünket kora hajnalban a döbbentő hír, hogy az oroszok megindították az offenzívát Pest ellen, a keleti oldalról. Mikor visszaértem Sopronba az egyetemre, akkor már évfolyamom indulóban volt Kópháza felé. Hozzájuk csatlakoztam. A balsikerű „kópházi csata" után az én egységem elszigetelve maradt egész nap az út é.-i oldalán. Onnan vágtuk át magunkat Fertőrákos és Mörbisch felé a következő éjjel. Ezt, naplójára támaszkodva, nagyon precízen leírta barátom Háhn Fülöp „Our university in two countries" című könyvében.

Dokumentumként csatolom Török Pali megbízólevelét az első utunkról. Az akkori dokumentumoknak két érdekessége van. Hivatalos pecsét nem lévén, de ismerve főleg az orosz katonák mély respektusát minden pecsét felé, azért a pont nyitva levő és támogató tanszéki pecséteket használtuk (lásd a Bányagéptani Tanszék). A másik, fontosabb megjegyzés az, hogy a kiállító bizottság neve állandó változáson ment át és más és más nevek alatt jelenik meg a dokumentumokon.

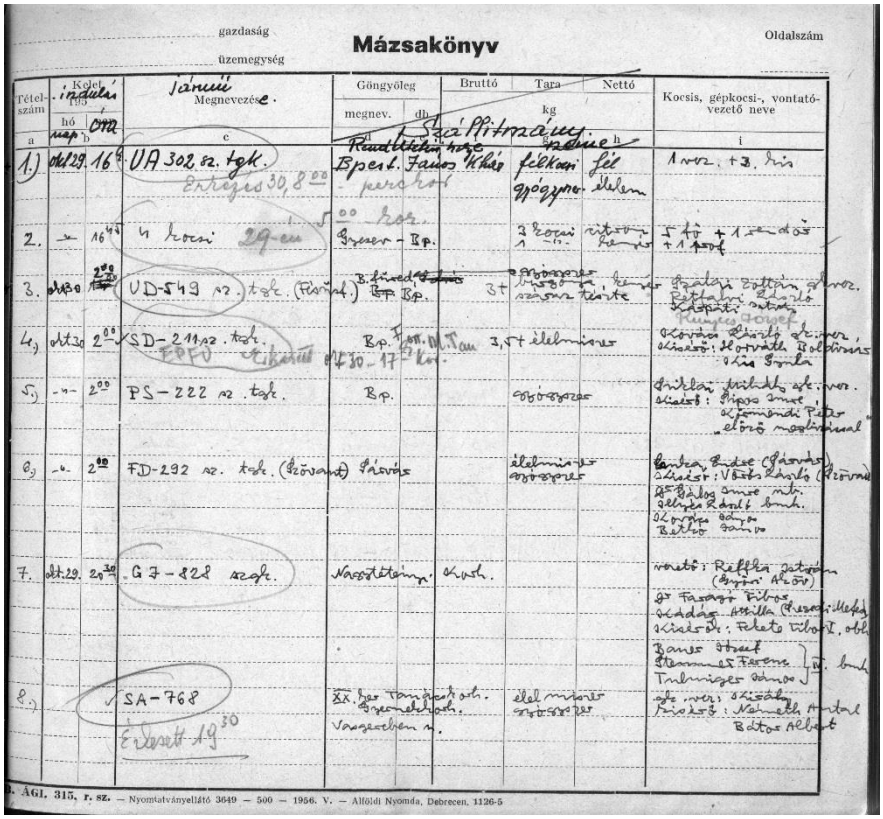
Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 42. szám

Naplórészlet

„Ködös nyirkos reggel. A tó felett szürke párák és szakadozott felhőrongyok. Köztük elmosódott szélű nyílások, hegyoldalak foltjaival. A felhőárnyak mögül erősebb kontúrokkal hegycsúcsok válnak ki. Wolfgangsee. Jaj, de messzire szakadtunk, és vajon hol lesz a következő otthonunk. Az idő állandóan változik, csak mi vergődünk egyformán nap, mint nap. Nyaralók kedvelt helyén vagyunk, a természeti szépségek betöltik szemünket, de a sötét tépelődés mindenre rányomja bélyegét. Nehéz írni mostanában mert sok gondolatom otthon jár. Mi lehet családommal? Bízom a jóban, de kell hozzá életjel. Mivel lesz nehezebb megbirkózni: az új életünkkel vagy a honvággyal? A felhőket hajtja a szél, és eltakarnak három hegycsúcsot. Tegnap kaptunk elutasító választ három országtól. Holnap talán kisüt a nap, és látunk új, nagyobb hegyeket. Mert remélni kell”.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

Október 23.

1957-ben, mint az Ifjúsági Kör elnöke az akkori Magyar Házban mondtam az Október 23.-i ünneplő beszédet, kezemben lyukas zászlónkkal, – a Parlament előtti vérengzés tanújával. Bennünk frissen égett a forradalom, agyunk és szívünk szerves része volt. Ez volt emigráns sorsunk első évfordulója, szinte öntudatlanul, de lázasan kerestük történelmi erők mozgató rugóinak összefüggéseit, és életünk meghatározó koordinátáit. Hogy befogadó környezetünk mennyire értetlen volt, arra az ünnepélyre küldött újságíró a Vancouver Sun-tól a legjobb illusztráció. A beszéd angol fordítását elolvasva az volt az első kérdése, hogy: „Nem értem a dolgot, – ha az ország zöme nem szerette a kommunista kormányt, miért nem buktak meg a következő választáson? Maguk, mert miért nem kértek útlevelet és békésen eljöhettek volna ide, hiszen szükség volt erdészekre?" Akkor talán ez a naiv butaság volt a legnagyobb ellenségünk, ma meg talán az elfásultság és közömbösség. Hogy közel öt évtizeddel később, az új Magyar Házban, mint a Sopron Alumni elnöke mondhattam ünnepi beszédet, azt megtiszteltetésnek, és a soproni öregdiákok megbecsülésének tartom. Gigantikus változáson ment át a világ, és bennünket is átformált és őrölt az élet, de a két évszám összekötő híd, október 23., az örök érvényű, szilárd, meghatározó pont (Grátzer Miklós, Class of '59)

Ünnepi beszéd

Tisztelt Ünneplő Közönség, Kedves Magyar Honfitársak
1956. október 23, Budapest. A Bem szobornál és később a rádiónál több ezer tüntető. Kitört a forradalom. 2004. október 24, Vancouver. A Kingswayn egy teremnyi emlékező. 48 év – 10000 km. Idő és tér, nagy számokban. A régi valóság és a mai emlék találkozása. Minden itt lévőnek – közvetve vagy közvetlenül életre szólóan megváltozott a sorsa akkor. Az egyéni realitással már mind megbirkóztunk, de mi az örökérvényű, történelmi lecke egy ország és egy nép számára? 1948 és 56 között alattomos és szervezett erővel elvették tőlünk létünk alapját – történelmünket! Szent Istvánból a Sztálini Alkotmány ünnepe lett. Zrínyi Ilona helyett Zója Kozmogyenszkájáról tanult a diák. A Voronyezsnél elvérzett II. magyar hadseregnek egy tábla se jutott, de Osztapenko kapitánynak szobra volt. Petőfiről ez volt az első mondat a gimnáziumi irodalom könyvben: „Korának bolsevikje volt – mondta Lunacsarszki". Talán a legmegalázóbb az volt, hogy a Himnuszt felváltotta Raics gyalázatos ú.n. Köztársasági Indulója. „Elnyomás, szolgasors – ez volt a rend ezer évig...". A nemzetgyalázást és a megfosztott történelmet mindnyájan szenvedtük – de Kodály volt az, aki zseniális politikai érzékkel visszavágott. 1956-ban egyetlen zenei művet komponált – visszanyúlva történelmünkbe, hogy a jelenhez szóljon. A Zrínyi Cantata a nagy költő és hadvezér egyetlen mondatára épült: Egy nemzetnél sem vagyunk alább valók! A kormány Pesten betiltotta, de a szolnoki ősbemutató 1956. október 15-én a nemzethez szólt. Egy hétre rá a nemzet a forradalomban visszavette történelmét és önbecsületét! De nemcsak visszavette a történelmet, hanem a forradalom ahhoz hozzá adott egy dicsőséges,

eszménydús fejezetet és azt véráldozattal megpecsételte. A szabadság elvont fogalom, gyakorlati alkalmazása a népek önrendelkezési jogán. Ez a szép Wilson elnöki szólam a Népszövetség alapját képviselte volna – de számunkra csak üres frázis maradt. A Trianoni ország csonkításnak vagy Yaltának, ahol Szovjetunió magyar gyarmatot kapott semmi köze az önrendelkezési joghoz. 1956-ban a magyar nép kiállt jogai mellett. Függetlenséget, szabad választást, több párt rendszert, a varsói szerződés felmondását és az elszakított területek kivizsgálását tartalmazták a forradalmi pontok. Ismét a nép vérével hitelesítette az önrendelkezési jog és a függetlenség melletti kiállását.
A harmadik legnagyobb jelentősége forradalmunknak az, hogy az indította bomlásnak a történelem egyik legembertelenebb és legbrutálisabb birodalmát, a Szovjetuniót. Még élt egy darabig ugyan, de a bomlás megállíthatatlan volt. A monolitikus blokk, Rákosi üres mantrája: „mi nem rés, hanem erős bástya vagyunk" csúfos és nevetséges kudarcot vallott. Nem rajtunk, magyarokon múlott, hanem a nyugati politikusok félénk, ügyetlen és ostoba politikáján, hogy ezt az óriási véráldozattal nyitott kaput, ami az ő érdeküket is szolgálta nem használták ki. Ideiglenesen az orosz tankok győztek, de a történelem porondján 1956 lett a győztes. Ahogy most emlékezünk, csupán három teljesen különböző, de elgondolkodtató külföldi visszhangot szeretnék idézni:
WE ACCUSE (The New York Times, Nov 5, '56). „We accuse the Soviet Govemment of murder. We accuse it of the foulest treachery and the basest deceit known to man. We accuse it of having committed so monstrous crime against the Hungarian people yesterday that its infamy can never be forgiven or forgotten." A new yorki magyarok a Hunter College-ban gyűltek össze, hogy egy zenei koncerttel emlékezzenek a forradalomra a következő évben. Egy fiatal amerikai politikus, John Fitzgerald Kennedy, ezeket a szavakat mondta: „October 23, 1956 is a day that will live forever. It was a day of courage, conscience and triumph. On this anniversary we must say with Abraham Lincoln: Here highly resolve these dead shall not have died in vain. It is for us living to be dedicated to the unfinished work which they so nobly advance."
És teljesen más hangnemben, lírai szépséggel, és megrázó bűntudattal Hazánk és Forradalmunk hűtlen elhagyásáról Ramon Cue Romano, spanyol költő:

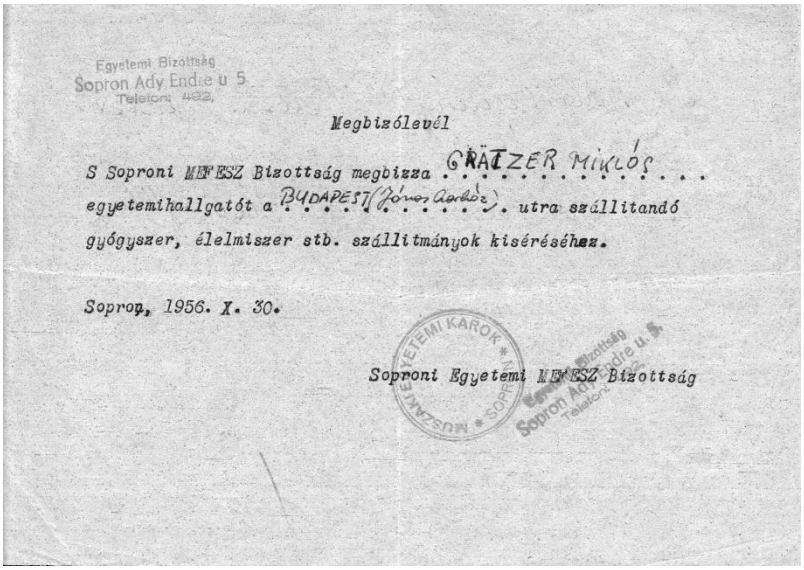
MAGADRA HAGYTUNK TÉGEDET
Kicsi húgunk, te drága!
Magadra hagytunk Tégedet.
Míg fényes nappal Rád törtek gyalázva,
S Európa szívéről letéptek rőt kezek.
Keresztútján a művelt világnak
Magadra hagytunk Tégedet.

Hogy körülálltuk földre tiprott tested,
A hulló jaj és forró vér felett,
Melynek árjával bepermetezted
Ruhánkat, – mi csak szónokoltunk és vitatkoztunk,
De senki előre egy lépést nem tett,
Csak kezeinket emeltük az égnek,
S magadra hagytunk Tégedet.

Szeretném személyi emlékkel és nyílt felhívással befejezni beszédemet, ami talán megmagyarázza, hogy miért is vagyunk itt ma. Sopronban, a botanikus kertben áll egy szerény emlékmű. Egyszerű kőoszlop, és a tetején egy kis mécses, olajnak. Az ország megcsonkítása ellen hősihalált halt diákokra emlékeztet 1921-től. Évfordulókon égett a láng, amíg a kom-

munista rendszer betiltotta, mint „irredenta" csökevényt. Az őrtüzet, ahogy nevezték, benőtte a gaz és a feledés.
1956. október 23-án ismét égett a láng a mécsesben – a gyenge kis fény világító toronynál is fényesebben hirdette, hogy visszatért a remény és a hit a jövőben.
Az '56 utáni megtorlásban ismét elaludt a láng. Hosszú évek után, egy hideg októberi estén, 1991-ben ismét körül álltuk a lángot és 35 év után nyíltan emlékezhettünk azokról, akik a legtöbbet, az életüket adták értünk és jövőnkért.
Kedves magyar testvérek – Ti mindnyájan őrtüzek vagytok. A mindennapi élet gondjainak gaza belep bennünket, a feledés árnyéka eltakar és a rohanó élet a szürke kis emlékmű mellet elsuhan. De néha-néha, főleg ilyen évfordulón, töltsük meg a kelyhet a hazaszeretet olajával, gyújtsuk meg az emlékezés és tiszteletadás lángjával. A sok kis apró, pislákoló láng, otthon is és a diaszpórában is az igazi, legszebb és legtisztább ünneplés. És imádkozzunk a Mindenhatóhoz, hogy legyen mögöttünk egy olyan fiatal generáció, amelyik védve őrzi ezt a lángot – mert így marad fenn 1956.

Forrás: Kapocs, 2005, XXXIV. évfolyam 41. szám

Egyetemi Bizottság
Sopron Ady Endre u. 5
Telefon: 402.

Megbizólevél

S Soproni MEFESZ Bizottság megbizza GRÁTZER MIKLÓS
egyetemihallgatót a BUDAPEST (József Attila) utra szállitandó
gyógyszer, élelmiszer stb. szállitmányok kisérésére.

Sopron, 1956. X. 30.

Soproni Egyetemi MEFESZ Bizottság

EGYETEMI KARÓK * MŰSZAKI * SOPRON

Egyetemünk két országban
(részletek)
Az 1956-os forradalom

Új politikai viharfelhők

Az új politikai viharfelhők a láthatáron nem teljesen voltak újak. Azok már régóta formálódtak, de tulajdonképpen akkor kezdtek el igazából kavarogni. Hruscsov már a XX. szovjet pártkongresszuson elhangzott beszédében erősen kritizálta a sztálinista rendszert. Ezzel a múlt „bűneit" akarta korrigálni. Beszéde akkor titkos volt, de valahogy mégis napvilágra került. Ez megindított egy bizonyos fokú politikai oldást. Ezt Hruscsov tovább folytatta, amikor végül a Szovjetuniónak teljhatalmú vezetője lett.

Az új magyar kormány magáévá tette Hruscsov nyíltságát is. Végeredményben ez okozta a tárgyilagosabb sajtót, a múlt bűneinek beismerését és a sok változást, amelyek nap-nap után fokozódtak.

A Magyar Dolgozók Pártja – Gerő Ernő vezetésével – is kész volt sok olyan tettet bevallani, amiről általában csak a kínzók és kínzottak tudtak. Mások pedig sejtették ezeket. Mindennap olvashattuk az újságból, hogy hogyan és mennyi személyt tartoztattak le a múltban bűntelenül, és közülük mennyit végeztek ki koncepciós perek útján, vagy minden per nélkül. Hogy a párt enyhítse dolgokat, többet közülük rehabilitáltak. Néhányat újratemettek. Köztük Rajk Lászlót.

Ugyanakkor hasonló politikai földindulás ragadta magával Lengyelországot is. Ez ott egy kicsivel más formát öntött, mint Magyarországon. A politikai változásokat nem az aktivisták és a nép irányította, hanem a kormány maga. Gomulka állt az áradat élére, akit a Szovjetunió is támogatott. Gomulka ügyesen kezelte a helyzetet, és a változásokat minden nagyobb összetűzés nélkül hajtotta végre

Jugoszláviában Tito továbbra is azt hangoztatta, hogy minden népi demokratikus államnak joga van a Szovjetuniótól függetlenül építeni a szocializmust. Hasonló gondolatokat – az akkori politikai enyhülés idején – még a Szovjetunió sem ellenzett. Ez persze még jobban buzdította Titót saját elvének hirdetésére. Emiatt Tito meghívta Gerőéket egy nagy vadászatra Jugoszláviába 1956 októberében. A vadászat leple alatt Tito próbálta befolyásolni a magyar vezetőket is abban, hogy önállóan építsék a szocializmust országukban.

Amíg Gerőék vadászgattak és tárgyaltak Jugoszláviában, Magyarországon a politikai változások spontánul formálódtak, vagyis közvetlen felső vezetés nélkül. Ha a kormány nem is vezetett, az írók a Petőfi Körön belül nagymértékben hozzájárultak a politika alakulásához. A nevesebb írók közé tartozott: Déri Tibor, Háy Gyula, Zelk Zoltán és Gyimes Miklós. Később a Petőfi és más irodalmi körökben már ott voltak a diákok is. Ahogy ezek a körök szélesedtek, úgy erősödött a múlttal kapcsolatos kritika. Mindez nagy hatást gyakorolt az egyetemi ifjúságra, a pártra, a kormányra és közvetve az egész nemzetre.

A politikai viták és kritikák hamarosan kiléptek a körök falain. S nemcsak a sztálinizmust, a Rákosi-rendszert és a múlt hibáit kritizálták, hanem a szovjet megszállást, a szovjet-magyar kereskedelmi viszonyokat, az ország területi megcsonkítását az első és második világháború után stb. is. A vidékiek különösen bírálták a TSZ-szervezést. Szóval, volt kritika elég. Természetesen, amikor az események olyan gyorsan változtak, nehéz volt a helyzetet értékelni. Legtöbb esetben még nehéz is volt elhinni és felfogni azt, ami hirtelen történt.

A sok és gyors politikai változások ellenére atlétacsapatunk (évfolyamunkat rajtam kívül Kulacs és Öcsögő képviselte) mégis eleget tett a Keszthelyi Agrárfőiskola korábbi meghívásának egy páros atlétikai versenyre. Én ezt nem is bántam, mert a kétnapos távoliét jól jött egy kis kikapcsolódásra. Az október 20-i dátum a naptár szerint már őszt jelentett, de azon a

szombati napon a nap erősen sütött és az időjárás egész nyárias volt. A nyárias időnek különösen örültünk, amikor megérkeztünk Keszthelyre.
A páros verseny egy része még szombaton zajlott le, de a legtöbb számban vasárnap délelőtt viaskodtunk. A viaskodásból volt elég, mert az egyes számokat vagy mi, vagy a keszthelyiek nyerték. Már az utolsó számhoz, a 4x400 méteres váltóhoz is elértünk, és még mindig nem dőlt el a verseny. Sajnos, a 4x400 méteres váltót elvesztettük, s ezzel a páros viadalt is. Számomra az volt a vigasztaló, hogy 200 méteren 24,1-et futottam és a 400 méteres síkfutást megnyertem.
A verseny végén meghívtuk a keszthelyieket egy visszavágóra Sopronba. Nem gondolva arra, hogy visszavágó talán sohasem fog megtörténni a gyors politikai változások miatt. Akkor azonban a politikával nem foglalkoztunk.
Október 22-én (hétfőn) amint utaztunk vissza Sopronba, lázasan kutattuk a reggeli újság híreit. Hamar rájöttünk, hogy igen sok minden történt azon a két napon, amíg mi távol voltunk. Közben a lengyel ifjúság fellázadt Poznanban, amely nagy hatást gyakorolt a magyar ifjúságra is. Ez bennünket is felizgatott, mert a békés viták és kritikák sokkal erősebb kifejezését láttuk ebben.
Amire visszaértünk Sopronba, ott már beesteledett. A nyárias időjárás ellenére a napok kezdtek erősen rövidülni. Hiába, itt volt az ősz. A fák hullatták lombjukat, és életükben az év másik évszakára készültek fel. Ez egy megszokott változás volt. A körülöttünk levő politikai változások ezzel szemben nem a megszokottak voltak, hanem gyorsak és drasztikusak. De a java akkor még hátra volt!
Ahogy mi gyalogoltunk a diákszállónk felé, a városban szokatlan csend fogadott bennünket. Még az is feltűnt, hogy a diákszállóban szinte egy szoba sem volt kivilágítva, és a szokásos, Dimitrov téri nyüzsgés is hiányzott. Számunkra ez úgy tűnt, mint egy vihar előtti csend. Erre hirtelen nem találtunk magyarázatot, de arra se sokáig kellett várnunk. A diákszálló előtti téren összefutottunk Nagy Jóska évfolyamtársunkkal, akit mindenki csak Dzsekiként ismert. Dzseki izgalommal köszöntött bennünket, és kérdezés nélkül megeredt nyelve: „Hej, fiúk, most jöttem a Sotexből, az ifjúsági nagygyűlésről, amely délután 3 óra óta megállás nélkül ülésezik, és ilyen gyűlést életemben még sohasem láttam" Mi erről természetesen semmit sem tudtunk. Abban azonban nyomban megegyeztünk, hogy valóban valami fantasztikus gyűlés lehetett, hogy az ifjúság 4-5 órán keresztül szinte teljes létszámban ott volt (délelőtt még folyt az oktatás – amennyire folyt). Korábban még egy rövid, vagy egyórás körüli gyűlés is hosszúnak tűnt unalmassága miatt, és a népet csak erőszakkal lehetett ott tartani.
Dzseki hamarosan tovább folytatta mondókáját, szinte lélegzetvétel nélkül: „Az ifjúság végképp lerázta magáról a vélelemnyilvánítás tizenkét éves félelemét. Emiatt a félelem nélküli véleménynyilvánítás szakadatlanul folyt. A párttal szembeni kritikák szinte hihetetlenek. A pártfunkcionáriusokat a dobogóra állították felelősségre vonásra, és magyarázatot kértek tetteikért. Azok azonban csak hebegtek és megfelelő választ nem tudtak adni. Természetesen a felelősséget próbálták másokra hárítani. Ezen kívül az ifjúság próbálta a múlt hibáit értékelni, hogy abból tanuljon egy jobb jövő építésére. Közben fogalmazták a követelményeket és azokat tárgyalták" Mindezeket mi egy kis kétellyel fogadtuk, mert nem voltunk jelen azon a történelmi és igen felkorbácsolt hangulatú gyűlésen. Dzseki, látván kissé közömbösségünket az események iránt, ezért még nagyobb erővel próbált bennünket meggyőzni azok lényegéről és fontosságáról.
Visszatekintve, a résztvevők mind megegyeztek abban, hogy a gyűlés nyílt volt és történelmi jellegű. A korábbi eseményekről diáktársaim részletesen beszámoltak. Mire mindezt végighallgattam, az éjszaka reggelhez közeledett. Annak ellenére, hogy a téma szinte földrengető volt, mégis véget kellett vetnünk beszélgetésünknek és annak a nevezetes napnak. Ezzel helyet adtunk egy talán még nevezetesebb napnak.

Október 23. (kedd). Erre a napra a tanórák éppen úgy be voltak ütemezve, mint előző nap, de azokat már csak hézagosan látogattuk. Fáradságunk ellenére, korán keltünk, mert a kinyomtatott röplapok már széthordásra vártak. Számunkra igen fontos volt Sopron lakosságát tudósítani az eseményekről, mert akkor a mozgalom még mindig csak a diákok kezében volt. A lakosság, mint mindig, egy kicsivel lassabban reagált, mint a diákság, de elvben velünk voltak. Ezt kimutatták a röplapok elfogadásával és tovább terjesztésével. A városiak általában ujjongva köszöntötték az eseményeket, de egy részük mégis egy kicsit óvatos maradt. Ilyen hangú röplapok osztogatása még akkor is merész és veszélyes cselekedetnek tűnt, de – szerencsére – semmiféle karhatalom nem fékezte azt.
Pontosan 3-ra a soproni egyetem diákjai is összegyűltek az egyetem udvarán. Katalógus nem volt, de úgy tűnt, hogy majdnem mindenki ott volt, külön kérés és félemlítés nélkül.
Hatos sorban, nagyság szerint felsorakoztunk, kart karba öltve, és elkezdtünk menetelni a város felé, egy hatalmas plakát mögött. A plakát felirata. „EGYÜTT A LENGYELEKKEL" volt. Mi szótlanul vonultunk az utca közepén, amíg a járda tele volt a soproni lakosokkal. Senki sem ujjongott, de kendőlobogtatás, tapsolás és könnyhullatás bőven akadt. Ez mélyen kifejezte vágyódásunkat egy jobb jövő után. Ugyanakkor a nép tele volt kétellyel és félelemmel is, mert akkor még senki nem tudta, hogy ennek mi lesz a következménye és a vége.
Félelemre mi akkor nem gondoltunk. De ha tudtuk volna, hogy a 48-as kaszárnyában riadóztatták a katonákat, és hogy a városi rendőrség golyószórói is ránk voltak irányítva, akkor talán mi is féltünk volna. Szerencsére, senki nem adott a tüzelésre vezényszót.
Így mi sértetlenül menetelhettünk tovább a Lenin körúton a belvárosig, ahol az 1848-as emlékmű állt. Jól illett ott egy koszorút elhelyezni és ünnepelni. Az ünneplés, az esemény fontossága ellenére, igen rövid volt, mert csak Petőfi „Talpra magyar"-jának elszavalásából állt. Ez azonban elég volt a hangulat kifejezéséhez.
A felvonulás után mindenki jó kedvvel ment vacsorázni és boldogan várta az est fő eseményét, Gerő Ernő 8 órai rádióbeszédét. Közben hallottuk a rádión, hogy a budapesti felvonulás még nem ért véget, sőt sorai tovább duzzadtak. Senki sem számított erre, de az áradatot nem lehetett megállítani.
Nemcsak a rádióállomás körüli tüntetők, hanem az egész nemzet készült Gerő meghallgatására. Szinte mindenki remélte, hogy Gerő szentesíteni fogja a követeléseket, mert addig Budapesten a korábbi eseményekkel és a tüntetéssel kapcsolatban semmiféle ellentmondás és ellenállás nem volt. Várakozás alatt a szobámban elnyújtózkodtam ágyamon, hogy egy kicsit kipihenjem a nap izgalmait. Közben arra is volt időm, hogy fantáziáljak egy kicsit a jövő lehetőségeiről, és szellemileg felkészüljek a beszédre.
Végre vége lett a várakozásnak, amikor a rádió bemondója jelezte, hogy Gerő Ernő beszél. Gerő a szokásos krákogó és sipolygó hangján kezdte beszédét. Nem vesztegetett semmi időt az akkori események dicsőítésére. Ellenkezőleg, mindjárt védeni kezdte a párt korábbi álláspontját az ország irányításával kapcsolatban, és elvetette az akkori követeléseket. Erősen védte a politikai és gazdasági kapcsolatokat a Szovjetunióval, és azokat igazságosnak tartotta. Gerő be sem tudta fejezni beszédét, mert az egy mondat közepén hirtelen félbeszakadt. Hangja helyett szórványos fegyverdörgést hallottunk a rádión keresztül, mert senki sem kapcsolta ki az adást. A történtekkel kapcsolatban semmiféle magyarázat nem következett. Így az egész nemzet megrettenve állt és várta a magyarázatot a budapesti eseményekről. A rádiótól feleletet hiába vártunk, mert a magyarázat helyett hamarosan újra tánczenét közvetítettek, mintha semmi sem történt volna. Ezzel szemben mindenki tudta, hogy nagy baj történhetett ott. Attól féltünk, hogy az eddig elért eredmények mind füstbe mentek, és a tetejében még sokan a vérontás áldozatai lesznek.
A rádióadás hirtelen megszakítása után Sopronban is zűrzavar támadt. Sok forrófejű kirohant az utcára. Ezért a diákság elhatározta, hogy a zűrzavart próbálja csitítani, mert azt

jobbnak láttuk, mint az esztelen vérontást. Erre volt is lehetőségünk, mert Sopron lakosságával jó viszonyban voltunk, és azok hallgattak ránk.
Miután a város elcsendesedett, mi visszahúzódtunk a diákszállóba, és majdnem egész éjjel latolgattuk a helyzetet és próbáltunk megoldást találni. Mi, kollégisták, a Dimitrov téri kollégium alagsorában levő tanulóteremben gyűltünk össze – Bujdosó Alpár vezetésével. A diákgyűlés nem volt több mint egy csomó véleménynyilvánítás és vita. Tulajdonképpen nem is volt mit tennünk, mert fogalmunk sem volt arról, hogy mi történik az országban. Így, kissé éjfél után, legjobbnak látszott az ágyba menetel, hogy másnap pihentebben tudjunk elébe nézni az eseményeknek.

A forradalom kirobbanása

Október 24. (szerda). Ez a nap még mindig előadásokkal kezdődött. Első óránk telepítéstannal foglalkozott volna, Roller dékán úr irányításával. Erdőtelepítésről azonban szó nem esett, mert helyette a forradalmat tárgyaltuk. Roller, velünk együtt, nem látta tisztán a fejleményeket, mert azok szinte percenként változtak. Egyórás vita után még Lámfalussy professzor fahasználattan órájára is összegyűltünk, de már igen hiányosan. Lámfalussy igen tapasztalt és higgadt egyéniség volt. Ezt a higgadtságát felénk is tolmácsolta, és kért bennünket, hogy cselekedeteink meggondoltak legyenek és tartózkodjunk a forrófejű tettektől. Ahogy kiderült, ez volt az utolsó előadás, amelyen részt vettem Sopronban. Az óra végét már nem vártuk meg, mert újabb hírek özönlöttek felénk, és nem tudtuk, hogy milyen meglepetés érhet bennünket.
A forradalom kirobbanásával, – a tömeg kérésére – úgy tűnt, hogy Nagy Imre újra vezető szerephez jutott, első tevékenysége közé tartozott a felkelők csillapítása. A rádión keresztül többször kérte a felkelőket, hogy tegyék le a fegyvert. A népnek úgy tűnt, hogy ezek a rádiónyilatkozatok nem saját akaratából történtek, és végül senki sem tudta, hogy ki volt hatalmon az országban.
Mivel a harc nem szűnt meg, kormány statáriumot rendelt el, és kérte a felkelőket, hogy tegyék le a fegyvert du. 1 órára. Ezt a statárium kihirdetést mi is megkaptuk az egyetemen, de úgy tűnt, hogy a nép az utcákon továbbra is mozgolódott. Féltünk, hogy egyetemünket is talán valamiféle támadás érheti, ezért a kerítésen belül megalakítottunk egy diákokból álló védelmi vonalat. Persze a védelemhez fegyverünk nem volt. Közben a diákok egy része a főépület mögött gyülekezett, ahol politikai viták folytak. „Szónok"-ból sem volt hiány. Főleg azok hangoskodtak legjobban, akik rövid idővel korábban a kommunista rendszer főkolomposai voltak, és akkor a forradalom hívének tették ki magukat. Idővel ez, és a hasonló gyűlésezők kissé elcsendesedtek az egyetem kerítésén belül.
E történelmi nevezetességű napnak hátralévő részét az egyetem falai és kerítése mögött töltöttük, mert akkor tulajdonképpen nem tudtuk, hogy mit jelentett a statárium számunkra az utcán való közlekedéssel kapcsolatban. Különben sem volt nagy ok az egyetem területének elhagyására, mert a soproni forradalmi események ott zajlottak le. Ennek központja a sotexi nagygyűlés alatt megalakult MEFESZ Diáktanács volt. Ez Bujdosó Alpár vezetésével és a korábban megválasztott, Ideiglenes Intéző Bizottsági tagok részvételével működött (oktató nem vett részt benne). A Diáktanács székhelye a dékáni hivatal volt. Szinte egyidőben megalakult a tanári karon belül az Egyetemi Forradalmi Kari Tanács. Ennek jelentősége azonban közel sem volt azon a szinten, mint a Diáktanácsé. Végeredményben a Diáktanács irányította a diákok forradalmi mozgalmát, amely idővel nemcsak az egyetemen, hanem szinte az egész városban és néha azon kívül is éreztette hatását.
Mi Sopronban azon fáradoztunk, hogy a forradalom vívmányait, amelyek a magyar népet érintették és azok vívmányai voltak, véráldozat nélkül valósítsuk meg. Ugyanakkor ezekért a vér tovább ömlött Budapesten és más helyeken.
Amíg a harc folyt Budapesten és az ország más részein, mi időnk nagy részét az egyetemen töltöttük. A statárium miatt a kerítés mögé szorultunk. Az oktatás helyett időnket többnyire

politikai vitákra szántuk. Amíg korábban főleg sportról, lányokról és más, nem politikai eseményekről társalogtunk, most senki sem rettent meg a politizálástól. Senki sem félt a besúgóktól. Addigra már az is kiderült, hogy kik voltak a besúgók, de azok igen lapultak akkor.

Október 25-26. (csütörtök, péntek). Az országban nemcsak a központi kormány volt bajban, hanem a helybeli közigazgatás is. A községi tanácsok megszűntek működni. Sopron is közigazgatás nélkül maradt. A soproni közigazgatás túlnyomó részét a Forradalmi Diáktanács (a tanács október 25-e után ezen a néven működött) irányította. A határőrség és a rendőrség csak az egyetemisták támogatásával tudta fenntartani a rendet. A határőrség és a rendőrség szimpatizált a forradalommal, és az egyetem mellé állt. Emellett az egyetemen belül megalakult őrséget fegyverrel is ellátták. Az országban általános sztrájk uralkodott. Ez teljesen leállította a közlekedést, a postát, hírszolgálatot, termelést és még a közellátást is. Mindez igen megnehezítette a városok ellátását. Emiatt Sopronban az egyetemi ifjúság kezébe került a városi közellátás is. Óriási lett a káosz a vásárlás terén. A nép élelmiszer- és ruhavásárlás céljából megrohanta az üzleteket. Költötték a kis megtakarított pénzüket az utolsó fillérig, mert a hiánytól féltek. Az élelmiszer-utánpótlás azonban nem fogyott ki, mert minden készletet lefoglaltunk és azt rendszeresen szállítottuk az üzletekhez. Az árusítást is legtöbbször a diákok végezték. Szinte mindenütt diákok dolgoztak. Ezzel igen megnyertük a nép bizalmát, és megtartottuk a város rendjét és békéjét.

Október 27. (szombat). Az egész egyetem egy hatalmas szolgálati apparátussá alakult át. A diákok üléseztek, határozatokat hoztak, azokat végrehajtották és dolgoztak minden vonalon. Igaz, a foglalkozások igen eltérőek voltak. Akadt köztünk: molnár, pék, elárusító, kiszolgáló, rendfenntartó, sofőr, szállítómunkás, raktáros stb. Annyi poszt volt, hogy nehéz lenne mind felsorolni. Annyi bizonyos volt, hogy mozgott, pezsgett az élet mindenütt és fáradságot senki sem ismert.

A győzelem jelei a láthatáron

Október 28. (vasárnap). A forradalom kirobbanása óta végre elértük az első vasárnapot. A vasárnapi hangulat azonban nem mutatkozott sehol sem. A munka zaja egy pillanatra sem állt le. Talán csak a zűrzavar kezdett alábbhagyni és a rend kezdett kialakulni.

Mindenütt azt lehetett hallani, hogy: „Győzött a forradalom! Győzött a forradalom!" Ez igen, ez nagy szó volt, de tudtuk, hogy a java még hátra van.

Október 29. (hétfő). Ezen a napon hagytam el először Sopront. Nagy Laci, volt kamarásom, kérésére lehetőségem nyílt kimenni vidékre. Laci volt az egyik Forradalmi Diáktanács tag az évfolyamunkból, és hatásköre a vidékre is kiterjedt. Teherautón, a régi falujárás szokása szerint, kimentünk a falvakba, ahol reggel két személyt letettek egy-egy faluban. Ide kivittük röpcéduláinkat a követelésekkel úgy, ahogy azt tettük korábban Sopronban. A falusi nép nagy lelkesedéssel fogadta azokat. Néha azonban egy kis kétkedést is észre lehetett venni a falusiak között. Hiába, ez a parasztsággal született, és a rendszer is magával hozta. Ezenkívül meglátogattuk a helybeli forradalmi tanácsokat és más vezetőséget, és munkájukban próbáltunk segítséget nyújtani. Gyorsan tapasztaltuk, hogy a forradalom lángja a falura is elért, de ereje sokkal kisebb maradt, mint a városokban. A parasztok is megkezdték az ítélkezést egyes emberek felett. Ezek közé tartoztak a begyűjtési felelősök, TSZ-elnökök és párttitkárok. A hírek szerint ezek néha életükkel fizettek, de legtöbbször csak egy jégverembe vagy pincébe történt elzárással lakoltak bűneikért. Az azonban biztosnak látszott, hogy eljött az örömnap a gyűlölt TSZ-ből való kilépésre. Akkor ez volt a parasztok legnagyobb öröme és álma. De a jövőben nem valószínű, hogy ennyivel megelégedtek volna.

Október három utolsó napján a forradalom követelései kezdtek valósággá válni. A harcok enyhülésével az emberek nagyrésze a forradalom vívmányainak megszilárdításán fáradozott. Ez nem volt könnyű, mert a két ellentétes világnézetű tábor között még mindig dúlt a harc.

Sőt igen keserves harc. Az első pillanatban, a nagy lelkesedés idején, rengeteg olyan elem is került a forradalmárok közé, akik talán egy pillanatig sem tették magukévá a forradalom ügyét. Ha tették, talán csak félelmükben vállalták. Vagy talán azért, hogy ha a forradalom esetleg győzne, a forradalmi tevékenységük a múltjukat leplezné és jövőjüket készítené elő újabb vezető pozícióra. Olyanok is voltak, akik lelkes részvétele csak befurakodás volt azért, hogy a forradalom vívmányait akadályozzák és a politikai fejleményeket a régi irányba terelje.

November 1-jéhez (csütörtök) fűződik a forradalom első követelményének látszólagos teljesülése. A rádió bemondta, hogy a Szovjetunió beleegyezett csapatainak kivonásába. Sőt azok kiszállítása nyomban meg is fog kezdődni. Ez valóban ujjongásba hozta a nemzetet. Ezzel a harcok Budapesten még inkább enyhültek, és az élet kezdett majdnem normálissá válni.

Amíg a pártok viszonylag könnyen formálódtak, a közigazgatási szervezetek átalakítása egy kicsivel nehezebben ment. Igen sok volt a teendő, és elég sok volt a pozíciókért csörtető, karriervadász és nagyhangú ember is. Nem vitás, hogy az akadálygördítés sok esetben tudatosan történt, de azt akkor nehéz volt észrevenni és az – időszűke miatt – elkerülni. Szerencsére a forradalom ügyéért küzdő tábor nőtt, és szinte az egész ország a forradalom mögött állt.

Az új közigazgatási rendszer kialakításában én is segédkeztem, amikor november 1-jén megérkeztem 10 diáktársammal Győrbe. Évfolyamunkról Nagy Laci, Varga Pali, Hahn Fülöp, az V. évfolyamról Halupa Lajos, a II. évfolyamról Pécs Gyula, Tóth Géza és a többiek bányászhallgatók voltak, akiknek nevére nem emlékszem. Bennünket beosztottak a Szigeti-, vagyis a vidéki kormányhoz különböző kapacitásban, ahol tudtunk segédkezni.

Engem a sajtóhivatalhoz osztottak be. Ez Szigeti Attila irodájának előtermében volt. így Szigetivel személyesen is találkozhattam. Szigeti egy köpcös, igen energikus és barátságos embernek nézett ki. Sok mindenben iskolatársára, Nagy Imrére hasonlított.

A sajtóhivatalban – tapasztalatlanságom miatt – csak újonc voltam. Segédkeztem a riporterek eligazításában. Ezekből mindig akadt bőven. A nyugatiakat különösen érdekelte a forradalom. Németnyelvtudásom a tájékoztatásban és az interjúk intézésében nagy segítségemre volt. A munka érdekes volt. Az országban előforduló eseményekről a hírek hozzánk futottak be elsőnek. Emellett arról is szereztem ismeretséget, hogy az új kormányszervezetek hogyan működtek. Természetesen a győri éppen úgy, mint a többi forradalmi központ, elég fiatal és viszonylag szervezetlen volt. De – az akkori káosz ellenére – mégis a rendezettség körvonalai kezdtek jelentkezni.

Amíg a győri kormány nyüzsgött, mint egy méhkas, szinte éjjelnappal, addig a budapesti kormány is formálódott és tevékenykedett. Erről Győrben sűrűn kaptunk információt. A Nagy Imre-kormány, mint azt a forradalom megkövetelte, koalíciós kormány lett. Nagy Imre maga mellé állította a többi párt képviselőit, amellett a kommunista párt képviselőit is. Ezek között volt Kádár János és Münnich Ferenc. Nagy Imre a kormány egyik legfontosabb pozícióját, a hadügyet, Maléter Pálra bízta. Malétert kiváló katonai tettei miatt vezérőrnagyi rangra léptették elő.

Nagy Imre kormányalakítása során igen kényes helyzetben volt, mert eleget akart tenni a forradalom követelményeinek, de ugyanakkor meg akarta tartani a barátságot a Szovjetunióval is. A Szovjetunióval való barátságra ugyancsak nagy szüksége volt. Magyarország korán sem volt elég erős ahhoz még a leglelkesebb forradalmárokkal együtt sem, hogy legyőzze a világ egyik legnagyobb katonai hatalmát. Ahogyan Nagy Imre tárgyalásai a szovjet küldöttséggel (Andropov, Mikoján és Szuszlov) haladtak, a harc elkerülhetőnek látszott. A szovjetek még mindig állították, hogy csapataik ki fognak vonulni az országból. Ezt az ígéretet még írásban is rögzítették.

Amíg mi küzdöttünk a forradalom célkitűzéseinek eléréséért, az ávósoknak kezdett büdösödni a levegő Magyarországon, és menekültek onnan. Az érdekesség az volt, hogy a keleti „paradicsom" helyett a nyugati „nyomort" választották. Közülük jó néhányat lekapcsoltak a soproni határnál, de senki sem tudja, hogy hánynak sikerült átjutnia. Az elfogottakat az egyetem épületeiben tartottuk fogságban, ahol kihallgatásokon mentek keresztül. Ha nem is értek nyugatra, hogy ott bőrüket mentsék, végül úgy tűnt, hogy mi mentettük meg őket a nép haragja elől.

November 2. (péntek). Három napig ünnep uralkodott az országban. A reformáció emlékünnepe, a mindenszentek és a halottak napja. Ezeket a kommunista uralom alatt – vallási jellegük miatt – nem nagyon ünnepelhette nép. A politikai változások szabadságot hoztak a vallási ünnepek számára is. Ezért a nép ünnepelt, a lehetőséghez mérten. A hármas ünnep közül a halottak napja játszotta a legnagyobb szerepet, mivel szinte az egész ország gyászolta a felkelők több ezres áldozatát. Ezért különösen nagy ünnepi csend honolt az országban ezen a napon. Mindenki nagy kegyelettel áldozott az elesett hősöknek és más halottainak, és tiszteletükre, a sok más megemlékezés mellett, gyertyák égtek az ablakokban országszerte.

November 3. (szombat). Ezen a napon az ünnepi hangulat lassan véget ért, és a lakosság újra a forradalom eseményeire fordította figyelmét. Talán inkább az elmúlt eseményekre, mert akadt egy kis idő azok megbeszélésére. Az emberek sokszor felidézték az érdekes és szomorú epizódokat, és leszűrték azok tapasztalatait. A borzalmas és izgalmas csaták a távolból már egy kicsit másként festettek. Közben a nép is kezdett elmerengeni a boldognak ígérkező jövőn.

Nem! Az ellenség nem alszik! A hírek kezdtek erősödni, hogy friss orosz csapatok szivárognak az országba. Persze, ez hihetetlennek hangzott. A hírek számomra mégis gyorsan bebizonyosodtak, amikor ennek szemtanúja lehettem Győrben.

Ahogy ebédidőmben a győri főutcán sétáltam, förtelmes zajra lettem figyelmes. Nem sokáig kellett vámom a zaj eredetének felderítésére, mert pillanatok alatt a kanyarból előgördült kb. 20-25 kilométeres sebességgel egy T-54-es szovjet páncélos. Ezt követte egy másik, harmadik, negyedik... és így tovább. A számolásomat harmincnál abban kellett hagynom, mert majdnem a falnak szorítottak a kissé kacskaringós hajtással. A zaj fültépő volt, és még a házak is remegtek a páncélszörnyetegek robogása miatt. Egyelőre barátságosnak ígérkeztek, de mégis kegyetlen és félelmetes látvány volt, mert nem értettük, hogy miért kellett felsorakozniuk a város összes hídjánál, útkereszteződésénél, fontosabb épületeknél, ha barátságosak voltak. Erre a magyarázatuk az volt, hogy a kivonuló csapatokat és hozzátartozóikat fedezik, hogy azoknak bajuk ne essen. De ezekből Győrben nem volt egy sem. Különben is, kinek jutott volna eszébe, hogy a kivonuló csapatokat megtámadja? Mindenki örült volna, ha csak a hátukat látta volna utolsó alkalommal.

Később arról is értesültünk, hogy harckocsik nemcsak Győrben, hanem az ország más részein is csoportosultak. Ezek sem a T-32-esek voltak. Azokat kicserélték, mert a T-54-eseket sokkal nehezebb volt felrobbantani. A T-54-esek motorradiátorát közel sem volt olyan könnyű megcélozni egy benzines palackkal, mint a T-32-esekét.

A harckocsik győri bevonulásán kívül ellentmondásos híreket is tapasztaltunk a Szigeti-kormány központjában. Amíg a szovjet páncélosok dübörögtek mindenfelé az országban, a Szovjetunió még mindig ragaszkodott ahhoz a korábbi álláspontjához, hogy csapatait ki fogja vonni az országból. Ezt azzal is erősítették, hogy készen álltak megtárgyalni a részleteket.

Az események lényegét győri tartózkodásunk alatt tulajdonképpen nehéz volt értelmezni. Azonban a nagyméretű, új szovjet haderő bevonulása Magyarországra és a szovjet harckocsik jelenléte Győrben jól mutatta, hogy a politikai levegő igen elködösödött, ami izgalomba hozta soproni „különítményünket" is. Az izgalmat még az is fokozta, hogy Soprontól mintegy 100 kilométerre voltunk, és oda sem busz, sem vonat nem ment az országban uralko-

dó általános sztrájk miatt. Mi pedig nem akartunk Győrben ragadni, ha esetleg a harc újra kirobbanna.
Sopronba való visszautazás megtárgyalására nem sok időt szenteltünk, csak azt nem tudtuk, hogy azt hogyan fogjunk kivitelezni. Úgy tűnt, hogy egyetlen lehetőségünk az autóstoppolás maradt. Abba az irányba azonban nem sok kocsit láttunk haladni.
Az utcán tudakozódva rövid időn belül ráakadtunk egy teherautósra, aki megígérte, hogy elvisz bennünket Sopronba, de megkért, hogy előtte rakjuk meg a kocsiját élelmiszerrel. Ez nem nézett ki nagy árnak, még hogyha a nyílt gépkocsin is kellett meghúzódnunk abban a novemberi hideg időben. A kocsi rakodása szinte percek alatt megtörtént, és mi útba voltunk a főutca felé, és reméltük, hogy hamar Sopron felé száguldunk. A vezető a főutcán azonban nyugat helyett keletnek fordult. Ekkor megveregettük a vezetőkabint és kérdeztük: „Miért fordult ebben az irányba, talán még más tennivalója is van?" A válasz egyszerű volt: „Nekem nincs más tennivalóm, mint sikeresen Budapestre érni". Mindjárt világossá vált, hogy a teherautós átvert bennünket. Ezt vitatni nem tudtuk és időnk sem volt rá, ezért gyorsan leugráltunk a kocsiról és új utazási lehetőség után érdeklődtünk.
Három óra várakozás után végül sikerült egy másik teherautóra rákerülni. Ezzel mi búcsút intettünk Győrnek, és csak reméltük, hogy ezt a várost később újra épségben fogjuk látni. Indulásunkkor nem sokat gondoltunk a hideg időre, mert örültünk, hogy végre útra kelhettünk. Ahogy a sebességünk nőtt, mindjárt tudtuk, hogy ruházatunk nem adott sok védelmet a szeles és fagyos időjárás ellen. Ráadásul még a hó is kezdett hullani.
A fagyoskodás mellett talán még nagyobb gondjaink is voltak. Az egyiket ugyanis mi teremtettük. Társunknak volt egy pisztolya, amitől nem akart megválni, mert fegyvert nem volt könnyű szerezni abban az időben, és talán szükségünk is lehet még rá. Azt is tudtuk, hogy ha az oroszok elkapnak vele, biztos falnak állítanak mindnyájunkat. Orosz igazoltatókból pedig volt bőven mindenfelé. M. Gabi, az egyik egyetemista lánytársunk, aki Győrben csatlakozott hozzánk, vállalkozott a pisztoly elrejtésére. Hogy hova rejtette, arról fogalmam sem volt.
Az első igazoltató állomást elértük, még mielőtt kijutottunk a városból. A szovjet őrség leállított bennünket. Mindenkinek le kellet szállni az igazoltatásra, de minden rendbe ment. Nemsokára szabadságharcosokkal futottunk össze. Velük természetesen nem volt bajunk. Később, többször felváltva, találkoztunk nemzetőr-, szabadságharcos- és orosz katonai őrségekkel, de mindenütt baj nélkül átjutottunk.
A különböző alakulatok jól megférték egymással, amíg lövöldözésre nem került sor. Annak kezdetén azonban a barátság gyorsan megszakadt, és a harc pillanatok alatt fellobbant. Egykét csetepaténak az úton mi is szemtanúi lehettünk. Ezen kívül láttunk még vagy 40 szovjet harckocsit is Nagycenknél. Mindez azt mutatta, hogy a veszély mindenfelé fokozódott, így mi örültünk, hogy lassan közeledtünk már Sopronhoz.
Majdnem éjfél lett, amire elértük diákszállónkat. Elsőként dr. Magyar Jánossal futottam össze a folyósón. Ő családjával a diákotthonban lakott. Magyar János ottléte igen feltűnt nekem, mert a forradalom kirobbanásakor eltűnt. A fiúk szerint előző nap tért újra vissza Sopronba. Második csodálkozásom az volt, hogy még majdnem mindenki fent volt. Én izgatottan érdeklődtem az elmúlt nap eseményeiről. A válaszokra nem sokat kellett várnom, mert majdnem egyszerre beszélt mindenki. Természetesen mondanivaló akadt bőven.
Ekkor tudtam meg, hogy az egyetemen megalakult a Forradalmi Katonai Tanács is. Ennek tagjai főleg fiatal oktatók voltak. Baranyai József, Perlaki Ferenc, Vancsura Rudolf és mások. A tanács vezetője Perlaki Ferenc volt. A diákokat, tudomásom szerint, többek között, Benkő Géza ötödéves erdőmérnök-hallgató és Újvári Ferenc elsőéves erdőmérnök-hallgatók képviselték. A Forradalmi Katonai Tanács feladata volt a környékbeli katonasággal és rendőrséggel tartani a kapcsolatot és végül a felfegyverzés ügyeit intézni.

Hamarosan azt is megtudtam, hogy az oroszok hazugságait senki sem hitte el. Arról is tudtak a fiúk, hogy az orosz csapatok friss erővel vonultak a forradalom megdöntésére. Ezért az egyetemi különítményt is megszervezték. Mindenkit beosztottak bizonyos harcászati egységbe. Fegyverrel és lőszerrel is ellátták a diákokat. Természetesen csak könnyűfegyverrel. Arról is hallottam, hogy a helybeli katonaság is a forradalom oldalán áll. Különösen számítottak a fertődi tüzérek segítségére. Meglátásom szerint azok páncéltörő ágyúira igen nagy szükség lehet, mert nem messze tőlünk, Győrben és Nagycenken néhány órával korábban saját szememmel láttam közel 100 orosz tankot és más haderőt felsorakozni. A beszélgetésből különösen kitűnt az, hogy a fiúk a parancsnokságról és a terv részleteiről igen keveset tudtak. Ennek ellenére mégis optimisták voltak a tervvel kapcsokban, mert bíztak a segítségben, és – szerintük – Sopron fekvése lehetővé teszi a város védelmét. A város és környéke beékelődik Ausztriába. Csak két műút és két vasútvonal köti össze az országgal. Néhány kilométerrel keletre a várostól ez a kapu alig néhány kilométernél szélesebb, és a sávnak nagyrészét a Fertő-tó mocsaras része fedi. A terv szerint a védelmi vonal ezen a keskeny sávon lesz kialakítva.
Miután végighallgattam a haditervet, a fiúk lelkesedése ellenére, úgy véltem, hogy a haditervnek nem sok sikere lehet a hatalmas szovjet túlerővel szemben. A korább észlelt események miatt joggal juthattam erre a következtetésre. Ennek ellenére, ha kisebb lelkesedéssel is, de én is elhatároztam, hogy csatlakozni fogok a csapathoz. De közben holtfáradt voltam, és szerettem volna egy kicsit pihenni, mielőtt egy másik nappal néztem volna szembe.

Az összeomlás napja

November 4-én a rövid alvásom félbeszakadt, amikor hajnali 4 óra körül egy vészjósló hang hallatára felébredtem. A hang Balog Izabella torkából eredt, akit mindenki Bellának hívott. Bella hangos kiáltással futott végig a folyósokon és ordította: „Fiúk, ébresztő! Az oroszok megtámadtak bennünket! Siessetek az egyetemre!" Ez nem az első alkalom volt, hogy hajnalban felébresztettek bennünket valamilyen sürgős tennivalóra, de ilyen rettenetes hírrel még nem vertek ki bennünket az ágyból.
Még félig aludtam, amikor elkezdtem öltözködni. De tudtam, hogy sietni kell. Ezért nem sok időt vesztegettem a készülődésre. Mielőtt elhagytam volna a szobát, gyorsan bedugdostam egy csomó zsebkendőt a bőrtáskámba. Arra gondoltam, hogy sebesülés esetén ezek megfelelnek majd kötszernek. A zsebkendők és más egyéb holmi mellé betettem két csokit is. Ez volt az összes élelmiszer a szobában. Gyors körülpillantás után a szemem megakadt a fényképezőgépemen, de akkor úgy tűnt, hogy sokkal fontosabb tennivaló vár rám, mint a fényképezgetés. Ezért a gépet ott hagytam. Amikor az utolsó pillantást vetettem a szobámra, még az a gondolat is megfordult az agyamban, hogy valaha látni fogom-e még egyszer ezt a helyet. De szentimentális gondolatokra nem maradt idő. Pillanatok alatt már kint is voltam a folyósón, és a többi diáktársaimmal együtt rohantam az egyetem felé.
Az utunkon láttam, hogy nem mi voltunk az egyedüliek, akik fent voltak a kora hajnali órában. A lámpák szinte minden házban égtek. Néhányan még a rádiójukat is kitették az ablakba, hogy a gyorsan változó híreket közzétegyék. Az újra és újra ismételt hír Nagy Imre tragikus hangú és vészjósló nyilatkozata volt: *„Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke! Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével."*
Ez a nyilatkozat jól mutatta a helyzet veszélyességét, de egyben talán nyugtatni is akarta a lakosságot, hogy minden még nem veszett el, mert a csapatok még harcban állnak és a kormány is a helyén van. A lakosság azonban a következő felhívásból tudomást szerzett arról, hogy minden mégsem ment egészen rendben, a kormányban.

Az ország lakossága ugyan nem tudta, hogy előző nap este Maléter Pál egy magas rangú katonai küldöttség élén tárgyalni ment a szovjet hadseregparancsnokságra. Ezért a következő felhívás hátborzongató hatást váltott ki: *„Figyelem! Figyelem! Nagy Imre, a nemzeti kormány miniszterelnöke felhívja Maléter Pál honvédelmi minisztert, Kovács István vezérkari főnököt, továbbá a katonai küldöttség többi tárgyalásra indult tagjait, akik tegnap este tíz órára mentek ki a szovjet hadseregparancsnokságára és eddig még nem tértek vissza, hogy haladéktalanul jöjjenek és vegyék át hivataluk vezetését."*

A fentieken kívül még néhány más adás is elhangzott. Szinte mindegyik több nyelven és többször megismételve. Az utolsó felhívás így hangzott: *„Figyelem, itt Magyarország beszél! Figyelem, itt Magyarország beszél! Ez az utolsó rádióadás felhívása a világ minden népéhez. Ma hajnalban a szovjet csapatok egy általános támadást indítottak Magyarország ellen, mi sürgős segítséget kérünk a szabadságért, békéért és Magyarország jövőjéért!!"*

Ez, nem vitás, a legelkeseredettebb adás volt. Korábban a kormány a külföldi segítséget még talán el sem fogadta volna, mert független akart maradni. A függetlenség gondolata miatt Nagy Imre még a Varsói Szerződésből is kilépett. De most az ország mindent elfogadott volna, akárcsak egy fuldokló, aki az utolsó szalmaszálba is megkapaszkodna.

Egy pillanatra elgondolkoztunk azon, hogy vajon valaki a világon rajtunk kívül meghallotta-e ezeket a kétségbeesett hangú felhívásokat egy haldokló nemzet sorsáról. Erről azonban fogalmunk sem volt. Mi mégis meg akartuk állni a helyünket az ország és szabadságunk védelmében, ha az talán reménytelennek is mutatkozott akkor.

Az egyetem új épületében gyülekeztünk. Itt nemcsak a diákotthonok diákjai, hanem kintlakók is gyülekeztek, beleértve erdészeket, bányászokat, kohászokat és geodétákat. A kintlakók egy kicsit később érkeztek, mivel a hír hozzájuk később jutott el. Sok már addigra fel volt fegyverezve, és aki még nem, az ott kapott fegyvert. Hamarosan mindnyájan harcra készen álltunk fegyvereinkkel, a hozzávaló lőszerrel, kézigránátokkal, gyalogsági ásókkal stb., és az induláshoz is készen álltunk. Az indulásra azonban valamilyen ok miatt vámunk kellett. A haditervet a helybeli katonai parancsnokság dolgozta ki, és mi annak csak egy kis részét alkottuk. Egy csatában általában csak a tisztek tudják a haditerv részleteit.

Gyülekezési helyünkön hallottuk, hogy az V. évesek a matézis épületben gyülekeztek, és állítólag azok voltak kinevezve az első vonal védelmére Kópháza környékén, vagyis a műúttól délre, és mi voltunk kinevezve kicsivel mögöttük egy másik szárnyon. Az V. évesek tíz óra körül gépkocsikon el is indultak a meghatározott helyükre. Utána kapcsolatunk velük megszakadt. Közben a Forradalmi Diáktanács és más forradalmi vezetőség az egyetemről áttette központját a Lőver Szállóba, ahová felfegyverkezve és nótaszóval vonultak. A katonai forradalmi tanács egy esetleges szovjet katonai támadás esetére a Lőver Szállót biztonságosabbnak találta, mint az egyetemet. Emellett közelebb volt az erdőhöz arra az esetre, ha menekülésre kerülne a sor.

Mindezen események közepette láttuk, hogy a város kezdett pánikba esni, sőt tanáraink is. Szemtanúi lehettünk, ahogy egyesek családjukat buszon küldték nyugatra és később ők is követték őket. Kéthly Anna, politikus is megjelent az egyetemen az utolsó pillanatban, aki magával vitte Bujdosó Alpárt, diákvezetőnket, hogy külföldi segítséget eszközöljenek ki a magyar forradalom számára. Azok útja az ENSZ központjába, New York-ba vezetett.

Évfolyamunk, amely egy szakaszt alkotott, az új épület egyik előadótermében tartózkodott (más évfolyamok más termekben voltak). A várakozás alatt tudtuk, hogy a helyzet tragikus, de mégsem vesztettük el humorunkat. Mindenki próbált bohóckodni, viccelődni és nevetni. Nem vitás, mindenki félelmét és reménytelen helyzetét próbálta álcázni. Tudtuk azonban, hogy hamarosan a csatatérre kerülünk, és igazi fegyverekkel nézünk majd szembe. Fegyverekkel, amelyek sokkal hatásosabbak voltak, mint a mi „dióverő" puskáink, géppisztolyaink, golyószóróink és néhány géppuskánk. Pár órával korábban láttam azokat a fegyvereket a szovjet páncélosokon Győrben és Nagycenken. Ezért az a lehetőség sem volt kizárva, hogy

mi csak életünk feláldozására megyünk a csatába. Emiatt azonban mégsem hátrált meg egyikőnk sem. Valaki talán megkérdezhette volna, hogy: „vajon miért akartok harcolni?" Ez a kérdés az én agyamon is keresztülfutott. Az érvelésem az volt, hogy még mindig hittünk a forradalom győzelmében. Hittünk abban, hogy a soproni katonai segítséggel, az ígért közel száz páncéltörő ágyúval talán fel tudjuk tartóztatni az oroszokat addig, amíg a nyugati segítség megérkezik. Valaki ott kint biztos meghallotta elkeseredett helyzetünket és nem fog cserbenhagyni bennünket. Mindez azonban csak reménykedés volt.

Várakozásunk alatt a kapcsolatot a fronttal motoros küldöncön keresztül tartottuk. Nem értettük meg a hosszú késlekedést, de végre megkaptuk a parancsot a kivonulásra. Ez majdnem délben történt. Természetesen addig sem reggelit, sem ebédet nem ettünk, sőt nekem még előző napi vacsorázásra sem volt időm. Ezen kívül még tábori konyhánk sem volt, amelytől remélhettünk volna a későbbi ellátást. Evésre akkor azonban aligha gondolhattunk.

Egy csomó civil teherautó sorakozott fel az egyetem előtt, és mi szakaszonként felkapaszkodtunk rájuk. Addigra a reggeli köd már majdnem teljesen eloszlott, és azon a borús délelőttön nap korongja próbált ránk mosolyogni a felhők között. Közben a teherautó-konvoj lassan el is indult kelet, vagyis Győr felé.

Ahogy keresztülhajtottunk Sopron kockaköves utcáin, kevés embert láttunk az utcán. Imittamott egy asszony vagy lány lobogtatta kendőjét és hulló könnyel búcsúztattak bennünket. Nekik talán több előérzetük volt helyzetünkről, mint nekünk. Talán azt is sejtették, hogy utoljára látnak bennünket. Közben lelkesedésünk-szabadságunk kivívásáért még mindig nem hagyott cserben bennünket. Amint a kórház előtt elhajtottunk, rázendítettünk a jól ismert nótára, hogy: *„Kossuth Lajos azt üzente, elfogyott a regimentje. Ha még egyszer azt üzeni, mindnyájunknak el kell menni. Éljen a magyar szabadság! Éljen a haza!"* Hosszú karavánunk a kórház után hamar elhagyta a várost, és kikanyarodott a győri műútra. Azon aztán gyorsan robogtunk Balf felé.

Még öt perc sem telt el, amikor előttünk megpillantottunk egy piros Pannónia-motort, amely száguldva közeledett felénk. Sebessége valami nagyon sürgős dologról árulkodott. A motoros Pászner Laci iskolatársunk volt, és a küldönc szerepét töltötte be. Ő nyomban értesített bennünket arról, hogy: „Az oroszok nem messze vannak tőlünk és gyorsan haladnak páncélosaikkal és gépkocsijaikkal felénk." Csak azt nem értettük, hogy az oroszok puskalövés nélkül hogyan kerültek oda. Tudomásunk szerint a mi alakulatunk volt a hátvéd. Az ötödévesek és a helybeli katonák a páncéltörő ágyúkkal védték a frontot, még a mi kijelölt állásaink előtt.

A hír leadása után szinte parancs nélkül mindenki leugrált az autókról, és a gépkocsivezetők amilyen gyorsan csak tudtak, megfordították kocsijaikat és menekültek Sopron felé. Mi egydarabig tétlenül álltunk, mert hirtelen azt sem tudtuk, hogy mi történt velünk, és az oroszok megállításával kapcsolatban, hogy mi a feladatunk. Magasrangú tisztjeinknek, akiknek át kellett volna venni a helyszíni parancsnokságot, hírükhamvuk sem volt.

Kis gondolkodás után mindjárt észrevettük, hogy rosszabb terepet a harcra senki sem választhatott volna számunkra, mint ahol megálltunk. Ki tudja? A „csatatéren" hiányzó parancsnokaink talán szándékosan így határoztak. A terepünk teljesen fedetlen és sík volt. Még egy bokor sem volt, amely mögé el lehetett volna bújni. Kicsivel jobbra tőlünk tornyosult két szalmakazal, de azok nem ígértek sok védelmet.

A rossz harcászati terep miatt, a nagy fejetlenség közepette, mindenki próbált valami fedezéket teremteni. Volt, aki a helyszínen kezdte magát beásni. Volt, aki a kazlaknak vette az irányt, amely legalább búvóhelyet ígért. Ezek között volt Bölecz és Váradi is. Amint bevágták magukat a kazal mögé, Béla puskája elsült. Már azt hitték, hogy valaki célba vette őket, de Béla füstölgő puskacsöve hamar elárulta, hogy az az ő puskája volt. Néhányan, velem együtt, irányt vettünk északra, ahol megpillantottunk egy fával borított vidéket. Ez körülbe-

lül 400 méterre lehetett tőlünk. Ezt futva majdnem el is elértük, mire a páncéltalpak csikorgásának hangja ütötte meg fülünket.
Mire az erdő szélét elértük, az első harckocsik már láthatóak is voltak. Orosz páncélosok helyett azonban magyar zászlóval díszített páncélosok közeledtek felénk. Ennek láttán mi majdnem örömujjongásba törtünk ki, és úgy véltük, hogy a küldönc hibát követett el. A páncélosok mögött néhány tehergépkocsi is befutott. A több száz katona leugrált és ellenünk harcállásba helyezkedett.
Ebben a pillanatban azonban rájöttünk, hogy csapdába estünk. Ezt még az is megerősítette, hogy az út melletti páncéltörő ágyú sorkatonái is megfutamodtak. Ez nem aggasztott bennünket, mert a közelben levő diákok jól értettek ahhoz a fegyvernemhez. Pillanatok alatt az ágyút betöltötték és irányoztak. Parancsszó a „tűz"-re azonban eredményt nem hozott. Egy gyors vizsgálat elárulta, hogy az ágyúban ütőszeg nem volt. Még egy csapda! Ekkor már a laikus is kitalálta, hogy a katonatisztjeink összejátszottak az oroszokkal, és azok könnyűszerrel végezhettek velünk. Álmélkodásunk közben a tankok az ágyút is elérték. Hogy fitogtassák fölényüket, a ruszkik harckocsijukkal ráhajtottak az ágyúra, és azt palacsintává lapították. Közben a páncélosok ikergéppuskáival és ágyúival néztünk szembe. Ezek ellen puskáinkkal, géppisztolyainkkal nem sokat tehettünk. Kézigránátjaink talán hatásosak lettek volna, de azok elhajítására abban a helyzetben senki sem vállalkozott.
Részben talán jó volt, hogy az egész így történt, mert így az oroszoknak nem kellett védekezésből ránk lőni. A fegyvernemek különbségéből adódóan, biztosan mi véreztünk volna el. Így tétlenül, dühösen, kétségbeesve és tehetetlenül néztünk szembe az oroszokkal, és vártunk. Senki sem tudta, hogy mi lesz a következő lépés. Ebben segített egy orosz tiszt, aki kidugta fejét a tankfedélen keresztül. Addigra már biztonságban érezte magát. Az ezredes oroszul szólított meg bennünket. Viszonylag gyenge orosztudásunk ellenére, könnyen megértettük. A parancsa a következő volt: „Tegyék le fegyverüket és menjenek haza! Semmi bántódásuk nem lesz. " Természetesen akkor ez jobb megoldásnak látszott, mint amit reméltünk, mert a harc felvételére abszolút semmi lehetőségünk nem maradt. Az oroszok meg talán féltek összeszedni bennünket és fogságba ejteni, mert mi náluk sokkal többen voltunk.
A tankok közelében állók nem vitatták az ajánlatot. Egymás után eldobálták fegyverüket és elindultak gyalog Sopron felé. A távolabb állók, velünk együtt, azonban nem engedelmeskedtek a parancsnak. Helyette behúzódtunk az erdő sűrűjébe. Nagy volt a lehetősége annak, hogy az oroszok észrevettek bennünket. De fogalmuk valószínű nem volt arról, hogy hányan lehettünk. Talán éppen e miatt tartották állásiakat az út mellett. Még arra is számítottunk, hogy esetleg ránk tüzelnek. Ezért a tizenötös csoportunk hamar továbbállt onnan. Az erdőn keresztül egy magasabb fekvésű helyre igyekeztünk, ahol nagyobb biztonságban éreztük magunkat, és jobban szemmel tarthattuk ellenségünket.
Dombtetőn, a szőlők között, megpillantottunk egy présházat, amelyben reméltük, hogy lesz majd pince is. Elfoglalása utána présházat a pincével alkalmasnak tartottuk védelmünk biztosítására. Ez nemcsak fedezéket, hanem meleget is adott. A hóval takart mezőn kezünk-lábunk jól átfázott. Amíg melegedtünk egy kicsit, Jandó Tibi felállította géppuskáját a padláson, ahonnan igen jól látta és fedezte a környéket. Gyalogos „ruszki vendég" aligha vetődhetett volna oda, de mégis jó érzés volt tudni, hogy valaki őrt áll felettünk.
Amíg távcsövön keresztül figyeltük a vidéket, láttuk, hogy az oroszok is azt tették. Szemmel tartottak bennünket, távozó diáktársainkat, és még ki tudja, mi mást. Közben az idő múlott, mi pedig lehetőségeinket mérlegeltük és vitattuk. De nem tudtunk dűlőre jutni, hogy mitévők legyünk. Pillanatnyilag biztonságban éreztük magunkat, és így rejtekhelyünkön tovább várakoztunk. Ez a várakozás órákig tartott. Velünk együtt a ruszkik sem mozdultak helyükről. Közben több páncélos is csatlakozott hozzájuk. Délután 3 óra körül egy magyar tüzérkaraván az alattunk lévő mellékúton, közöttünk és a ruszkik között, megindult Sopron felé.

Ekkor kiderült, hogy a közel száz páncéltörő ágyú csak mese volt, mert a valóságban még talán 20 ágyú sem volt, és azok is üzemképtelenek voltak. Hogy ez az alakulat miért ment Sopron felé Fertőd helyett, azt nem értettük. Délután 4 óra körül azonban az szovjet páncélosok is megindultak Sopron felé. Ekkor tudtuk meg, hogy a „balfi csata" teljesen véget ért, s lövöldözésre körülöttünk már biztosan nem fog sor kerülni.
A „balfi csata" végén, a szürke, kissé ködös, hideg és igen szomorú vasárnap is lassan nyugovóra készült. A nap korongja közben eltűnt az égről, de úgy nézett ki, hogy mi még nem fejeztük be ezt a napot. Tanácstalanságunkat azzal próbáltuk felszámolni, hogy elküldtünk egy küldöttséget Sopronba, hogy nézzék meg az ottani helyzetet.
Majdnem három órába került, mire gyalog megfordultak a fiúk. A hozott hír azonban lesújtóan hangzott. Karcsi (Tarnócai Karcsi volt a küldöttség egyik tagja) elmondta, hogy: *„A bevonuló orosz páncélosok elfoglalták a főútvonalakat, tereket és egy részük már útban van a határ felé. Azt valószínű le akarják zárni, mert a nép ezrivel menekül nyugatra Sopronból. Az alattunk elvonult tüzérek ágyúikkal is a határ felé tartottak. Azt nem tudtuk, hogy mellettünk vagy ellenünk fognak-e fellépni. A Forradalmi Diáktanács és más vezetőség elindult Ausztria felé. A diákok nagyrésze is elhagyta a várost. Az egyetem szinte senki földje. Ott áll tárt kapukkal, és az udvaron mindenfelé szétszórt fegyverek hevernek."*
Miután Karcsi beszédét végighallgattuk, igen bizonytalan jövőt láttunk magunk előtt Magyarországon. Tizenkét éves tapasztalataink és az utóbbi napokban szerzett ismereteink előre jelezték, hogy milyen bánásmód várhat azokra, akik a demokráciáért, az ország függetlenségéért és a szabadságért küzdöttek. Korábban talán egyikünkben sem fordult meg az a gondolat, hogy elhagyjuk hazánkat. A forradalom alatt lett volna erre bőven lehetőségünk, mivel a határ nyitva állt, de az ávósok és más bűnös főkolomposok kivételével igen kevesen lépték át a határt. Úgy éreztük, hogy Magyarországon a helyünk. Ez a ragaszkodás most azonban megingott.
Ahogy így elmélkedtem, Grátzer Miki, akit mindenki Kulacsnak hívott, halk hangon megszólalt: „Fiúk, én elhatároztam, hogy átmegyek Ausztriába." Ez volt az első ilyenfajta megjegyzés, amit én életemben hallottam. Kulacsot megfontolt jelleműnek és józaneszűnek ismertük, ezért figyeltünk rá. Közben tovább folytatta mondanivalóját: „Aki velem akar jönni, annak adok 15 perc gondolkodási időt az elhatározásra." Kulacs ránézett órájára és megjegyezte: „Az óra ketyeg, és az időt figyelem." Ez igen kevés idő volt ahhoz, hogy jövőnk sorsáról határozzunk. Ezért senki nem szólt egy szót sem, hanem mély gondolkodásba merült.
Abban a pillanatban kezdődött életünk legnehezebb és leghosszabb tizenöt perce. Tudtuk, hogy ez a 15 perc teljes életünket gyökeresen megváltoztathatja, függetlenül attól, hogy a maradás vagy a távozás közt választunk. Nem tudtuk, hogy mi fog ránk várni, ha maradunk vagy megyünk. Nehéz volt elképzelni jövőnket egy idegen országban, idegen nép között, idegen nyelvvel, idegen szokásokkal, idegen problémákkal stb. De még abban sem voltunk biztosak, hogy átjutunk-e a határon. Ahogy korábban cserbenhagyott bennünket a magyar hadsereg, éppen úgy a magyar határőrök is hátat fordítottak a forradalomnak. És a határnál a rolót is biztos lehúzták előttünk.
Tizenöt percen át mindenki magába süllyedve tépelődött, és teljes csend vett körül bennünket abban a sötét présházban. Mindenkinek saját sorsa felett kellett döntenie. Ezzel választ elé kerültem, és a következő dilemmán tűnődtem: „Az világos, hogy a forradalomnak vége van. Senki sem tudja, hogy mik lesznek a következményei. Habár ezt nem nehéz kitalálni. Ennek ellenére elhagyhatom-e hazámat, szülőföldemet, szüleimét, testvéreimet, rokonaimat, barátaimat és ismerőseimet? Távozásomat az is borzasztó érzéssel sújtotta, hogy elbúcsúzni sem tudok tőlük. De még azt sem tudom, hogy mi történt velük az utóbbi napokban. Vajon túlélték-e a forradalmat, vagy nem?" Amíg így vívódtam, az óra ketyegett és nekem választanom kellett.

A tizenöt perc végre lejárt. Kulacs egyenként megkérdezett mindenkit: „Jössz? Nem jössz?" A végén 5 nemmel és 10 igennel válaszoltunk. Ezzel kialakult a tízes csoportunk: Kulacs, akit nyomban megválasztottunk vezetőnknek, Baraksó Jancsi, Gáspár Jóska, Jandó Tibi, Magasi Laci, Oroszlán Jóska, Péter Jóska, Tarnócai Karcsi, Varga Pali és jómagam. Talán a véletlen akarata, mi, távozók, mindannyian évfolyamtársak voltunk. (A présházban volt más évfolyambeli is.)
Társainktól vett bensőséges búcsú jelezte készenlétünket az útra. Ekkorra éppen 8 óra lett. Mielőtt véget érhetett volna életünk egyik legemlékezetesebb dátuma, 1956. november 4-e, megkezdődött a döntő fontosságú és veszélyes utunk egy új világ felé.

Menekülés egy új élet reményében

Amint már korábban kiderült, a „balfi csata" magyar katonai árulással és szinte puskalövés nélkül végződött. A reménytelen helyzetben a diákok nagyrésze irányt vett Sopronnak, és kicsivel később a diákok és a tanárok túlnyomó része, a több ezer pánikba esett soproni lakossal együtt, irányt vett az osztrák határnak. A menekülés kisebb-nagyobb csoportokban történt. A soproniaknak, a kb. 200.000 magyar menekültnek, és nekem is megvan az egyéni történetünk a határátkeléssel kapcsolatban. Mind különböznek egymástól részleteiben, ezért a menekülésről nehéz egy átfogó képet adni. Egyben azonban mind megegyenek: a határátlépések néha sok izgalommal jártak, és senki sem tudta előre, hogy milyen körülményekkel fog szembenézni a határon, az átkelés után, és milyen sors várhat rá, ha esetleg az átkelés nem sikerülne. Mivel közel éltünk a határhoz, ismertük a megtorlásokat, amit sokszor tapasztaltunk korábban csak egy téves határmegközelítés esetén is, azt is sejtettük, hogy egy sikertelen igazi kísérlet még nagyobb megtorlást eredményezhet.
A fenti gondolatok közepette, kis csoportunk lassan megindult Fertőrákos felé. A fertőrákosi irány tőlünk északra vezetett, és elég messze (kb. 14 km) volt a határtól. Ezt az utat részben biztonságosabbnak tartottuk, mint a kópházi vagy déli irányt, mert nem tudtuk, hogy milyen orosz haderővel néznénk szembe, ha átvágnánk délre. Habár dél felé a távolság a határig csak 1-2 kilométer volt. Azonban az is világos volt, hogy a fertőrákosi határőrség több száz emberével igen idegenkedett a forradalomban való részvételtől, és az utolsó pillanatban a parancsnok elutasította a forradalmi katonai tanács segítségkérését is. Mivel mi az oroszoktól jobban tartottunk, reméltük, hogy a határnál a magyar határőrökkel nem lesz bajunk.
Így hamarosan a keskeny erdei ösvényen elindultunk, libasorban, mert onnan más út nem vezetett akkor Fertőrákosra. Kulacs menetelt az élen, és vezetett bennünket. Karcsi közvetlen Kulacs mögött zárkózott fel, hogy segítsen az útirány tartásában, mert ő viszonylag ismerte azt a vidéket. Mi közvetlen mögöttük haladtunk fegyvereinket készenlétben tartva, mert fogalmunk sem volt, hogy milyen akadályok várnak ránk a sötét erdei úton, ahogy közeledtünk a határhoz. Kétségbeesetten, reménytelenül, feszült idegekkel, kimerültén, éhesen és szomjasan „menekültünk" hazánkból. Menekülésünk célja azonban elszánttá tett, és együvé kovácsolt bennünket. Éhségünket és szomjúságunkat szinte észre sem vettük, annak ellenére, hogy az elmúlt napokban ritkán jutottunk rendes eledelhez. Én már két napja a velem hozott két csokimon kívül, semmit sem ettem. Egész nap még ivóvízre sem akadtunk. Szomjunk enyhítésére a sáros havat nyalogattuk.
Amint gyalogoltunk, rengeteg gondolat futott keresztül rajtam és talán társaimon is. Hasonló gondolatokat soha nem tapasztaltam életemben. Gondolataim főleg eddigi életemre összpontosultak. Életem főbb eseményeit mintha filmszalagon láttam volna leperegni előttem. Az események gyorsan száguldottak, és egyes részei mégis elég részletességgel. Ezek a képek és gondolatok messze a múltba nyúltak, amilyen messzire csak vissza tudtam emlékezni. Gyerekkori kalandjaimat éltem át; láttam életemet a családi körünkben; a rengeteg eseményben szüleim, testvéreim, rokonok, barátok és ismerősök jelentek meg; feltűnt előt-

tem sok falunak és városnak képe, ahol nevelkedésem és utazásaim közben megfordultam; gondolataimban átszeltem sok gyönyörű tájat; különösen élethűen csillantak fel a diákéveim élményei. Mindez automatikusan, minden koncentrálás nélkül történt, és szinte percek alatt pergett le. Amíg ezek a gondolatok száguldoztak agyamban, ott csúszkáltam a havas és sáros ösvényen, s lábaim fáradtan vittek előre egy ismeretlen jövő felé. Nem önként mentem és nem is kalandvágyból, hanem azért, mert a sors akkor azt így hozta, közben magam mögött hagyva mindent és mindenkit, aki és ami addig kedves volt számomra.

Nekem úgy tűnt, hogy nem csak én voltam elmerülve gondolataimba. Társaim sem voltak beszédes hangulatban. Így az éj leple alatt csendben és óvatosan haladtunk előre a kacskaringós ösvényen. A felhők között a hold néha-néha azonban kidugta orcáját, hogy segítsen tájékozódásunkban. Erre szükség is volt, mert lassan közeledtünk egy olyan vidékhez, amelyen a határ közelsége miatt korábban tilos volt túrázni. Az pedig igen fontos volt, hogy el ne tévedjünk.

Amint kiértünk az egyik kanyarból, beszéd hangja ütötte meg fülünket. Azonnal, jobbrabalra, a fák mögé ugrottunk fedezékbe. Géppisztolyainkat, puskáinkat élesre töltöttük és lövéskészen tartottuk. Jól tudtuk, hogy ezen a vidéken csak határőrök közlekednek. Emiatt igen komolyan vettük a helyzetet Miközben némán lapultunk, a léptek és beszéd hangja fokozatosan erősödött. Ez jelezte, hogy a nem várt „vendégeink" felénk haladtak. Amikor közel értek, Kulacs határozott hangon elkiáltotta magát: „Állj, ki vagy?!" A parancsra rögtön meg is jött a válasz: „Határőrök vagyunk, de nem vagyunk szolgálatban." Kulacs következő utasítása az volt, hogy: „Világítsák meg magukat!" Erre három katona elemlámpával megvilágította magát, és mi pedig közben körülfogtuk őket. Közelükbe kerülve valóban meggyőződtünk arról, hogy hárman vannak, nincsenek szolgálatban, mert fegyverük sincs.

A katonák vallatásából kiderült, hogy Fertőrákosról jöttek, ahol állítólag lányoknál voltak, és a kaszárnyájuk felé tartottak. Bennünket akkor legjobban az érdekelt, hogy tulajdonképpen hol is vagyunk, merre van a határ és a kaszárnyájuk, és mindkettő milyen messze volt tőlünk. Kezdetben vonakodtak a válaszadástól, de elhatározottságunk, fegyverzetünk és túlerőnk hamar szóra bírta őket.

Kérdésünkre így válaszoltak: „Fertőrákos csak 500 méterre van ide, és ez az ösvény egyenesen oda vezet; mielőtt elérik a falut, egy gyaloghídon kell átmenni, amely a Fő utcára vezet; menjenek végig a Fő utcán, amíg a temetőhöz érnek; vágjanak át a temetőn, mely a kövesútra visz; a kövesúton forduljanak balra; maradjanak ezen az úton egészen a határig; a határnál a sorompó nyitva áll, amelyen minden további nélkül átjuthatnak Ausztriába." A válasz első fele az útiránnyal kapcsolatban elég hihetőnek hangzott, de a nyitott kaput egy kis kétellyel fogadtuk.

Mivel a kaszárnya körülbelül két kilométerre volt az ellenkező irányban, a katonákat elengedtük. Mi biztosak voltunk abban, hogy amire a kaszárnyába érnek, mi már külföldön leszünk.

A kapott információval egy kicsit jobb hangulatban közelítettük meg Fertőrákost. Valóban, hamarosan oda is értünk. Mivel már 10 óra körül járt az idő, a falu kihaltnak tűnt. A falusiak behúzódtak házaikba, és világosság csak imitt-amott szűrődött ki az ablakokon.

A csendet azonban egy nem várt esemény zavarta meg. Ugyanis egy négyszemélyes falusi őrséggel futottunk össze. Nyomban tapasztaltuk, hogy az oroszok közelsége és a forradalom bukása újra aktivizálta a hatalom visszanyerésére a helybeli kommunistahű elemeket. Fegyverzetük egy vadászpuska, két ósdi kard és egy furkósbotból állt. így nem nagyon tartottunk tőlük. De ők mégis le akartak tartóztatni bennünket, hogy megakadályozzák a menekülésünket. Nyomban felvilágosítottuk őket, ha tetszik, ha nem, mi átmegyünk a határon. így ehhez kértünk is útirányt. A segítséget először megtagadták. Túlerőnk azonban végül is meghátrálásra kényszeríttette őket, és megadták ugyanazt az útirányt, amit a katonák adtak

korábban. Ez jó érzéssel töltött el bennünket. Mégis, hogy tájékozódásunkat el ne tévesszük, az egyik őrt „rábeszéltük" az útvezetésre.
Az őr, egy kis ellenkezéssel, de velünk jött és átvezetett bennünket a temetőn, ahol elértük a kövesutat. A kövesúton, viszonylag jó hangulatban és jó iramban, meneteltünk a határ felé. A percek gyorsan múltak, és jól róttuk a távolságot is. Körülbelül egy kilométert tehettünk meg, amikor vidámságunk gyorsan félbeszakadt, mert egy gépkocsi lámpáját pillantottuk meg a láthatáron, a határ irányában. Ez a gépkocsi, nem vitás, a határőrséghez tartozott, és elég gyorsan közeledett felénk. Idővesztegetés nélkül lehúzódtunk az út bal oldalán levő mély árokba. Ez jó búvóhelyet és fedezéket ígért.
A fedezékben fegyvereinket azonnal lövésre kész helyzetbe hoztuk és vártuk a következő eseményt. Közben reméltük a gépkocsi elhaladását mellettünk anélkül, hogy utasai észrevennének bennünket. A gépkocsi közeledtével azonban megfeledkeztünk „útikalauzunkról", aki hirtelen kiugrott az árokból, és a kocsi felé szaladt azzal a szándékkal, hogy leállítsa a kocsit. Ezt fizikailag nem tudtuk megakadályozni, de bőven lett volna alkalmunk leállítani egy sortűzzel, de emberi áldozatot nem akartunk hozni. Emellett azt sem tudtuk, hogy a gépkocsin hány katonával állunk szembe. Azt azonban jól tudtuk, hogy egy tehergépkocsi őrváltáskor még 40 katonát is szállíthat.
Ahogy sejtettük, kalauzunk leintette a gépkocsit, és elkiáltotta magát: „Egy csomó soproni diák át akar szökni a határon, akadályozzák meg őket ebben az elhatározásban." Mivel a kocsi lámpája felénk világított, fogalmunk sem volt, hogy milyen kocsival állunk szemben és hányan lehetnek azon. Az azonban nyilvánvalóvá vált, hogy határőrök voltak. A tiszt nyomban kiadta a parancsot, hogy: „Adják meg magukat azonnal! Jöjjenek velünk az őrsre, ahol semmi bántódásuk nem lesz! A leigazoltatás után nyomban hazamehetnek."
Ilyenfajta ígéreteket korábban is hallottunk. Emellett ezen a napon már többször becsaptak bennünket, és még egy becsapást nehéz lett volna elviselni. így a parancsnak nem engedelmeskedtünk, és az ígéretet sem fogadtuk el. Helyette Kulacs kiállt az autó lámpája elé teljes fegyverzettel, és beszélgetni kezdett a tiszttel. Elmagyarázta a tisztnek, hogy mi át fogunk menni a határon, akár belegyezik abba, akár nem. Amikor a tiszt látta Kulacs elszántságát, utolsó kérdése az volt, hogy: „Hányan vannak?" Kulacs rövid válasza az volt, hogy: „Harmincan, állig felfegyverkezve. És ha harcolni kell, akkor harcolni fogunk a szabadságunkért"
A harmincas szám természetesen nagyítás volt, de az nem, hogy fegyverünk és lőszerünk volt bőven, és elszántságunk a harcra pedig nagyobb volt, mint a határőröké. Ezek után a tiszt feladta a letartóztatás reményét, és az utolsó megjegyzése az volt, hogy: „Majd meglássuk".
Az utolsó megjegyzés után Kulacs félrelépett az autó elől és elengedte. Amikor a gépkocsi elhúzott mellettünk, csak három katonát láttunk rajta, és ők gyorsan elhajtottak kaszárnyájuk felé. Nem tudtuk, hogy milyen messze volt kaszárnyájuk, de azt reméltük, hogy a határ csak méterekre lehet tőlünk. Az utóbbit útvezetőnkkel nem tudtuk bizonyítani, mert ő közben, a sötétség leple alatt, elillant.
Ahogy felocsúdtunk az esemény izgalmaiból, futásnak eredtünk a határ felé. Rohantunk, amilyen gyorsan csak tudtunk, és reméltük, hogy minden pillanatban elérjük a határt. A pillanatokból percek lettek. Sőt, a vártnál sokkal több perc, és a futásban is kezdtünk kimerülni.
A perceket azonban senki sem tartotta számon, így aztán fogalmunk sem volt arról, hogy mennyi ideig loholtunk. Azt azonban hamarosan észrevettük, hogy elég hosszú ideig ahhoz, hogy a kaszárnyát riadóztassák a határ megerősítésére. Ezt a mögöttünk közeledő három teherautó lámpafénye jól igazolta Mire elértek bennünket, mi természetesen még nem értük el a határt. Ezért fedezék végett újra az út bal oldalán húzódtunk meg. Ekkor az árok helyett az út melletti partot választottuk. Onnan jól láthattuk az elvonuló teherautókat, megrakva határőrökkel. Mindegyik kocsin lehetett 40-45 ember. Ilyen erős ellenállásra nem

számítottunk. Azonban egy kis logikával a magyarázat megvolt rá. A fertőrákosi határőrség ugyanis a forradalom alatt nem állt az egyetemisták oldalára, mint a többi őrségek a környéken. Ezzel megtartották szervezettségüket, és hűek maradtak a kommunista rendszerhez. Ez természetesen nagyértékben nehezítette a mi sorsunkat.
Az út bal oldalán levő nyílt terep lehetőséget adott az előttünk lévő terep betekintésére. Ebben segédkezett az időnként kibukkanó hold is. Amikor a hold megvilágította a hóval borított talajt, messzire el lehetett látni. így jöttünk rá arra, hogy már csak körülbelül 400 méterre lehetünk a határtól. Nehéz volt elhinni, hogy ilyen közel kerültünk célunk eléréséhez és azt mégsem sikerült megvalósítani. Ráadásul egy szinte legyőzhetetlen akadály emelkedett közénk és a határ közé.
Közben a határőrök elérték célpontjukat, és kezdtek szétoszlani a határ megerősítésére, vagyis annak lezárására. A parancs kiosztása utána zseblámpák felvillanását láttuk mindenfelé. Kettesével indultak őrjáratba, jobbra-balra, a szemünk előtt. Közben azon gondolkoztunk, hogy merre menjünk. Az út jobb oldalán a terep fákkal volt borítva. Ez adott volna jó fedezéket a határ megközelítésére. Azonban attól féltünk, hogy nem tudjuk majd az előttünk levő terepet szemmel tartani. Ugyanakkor ott volt a kövesút. A lehetőségek közül ez mutatkozott a legrosszabbnak. Az út bal oldali részén levő szántó ugyan nem sok védelmet nyújtott, de azon nem éreztük teljesen vaknak magunkat. Talán ez utóbbi miatt, végül is a nyílt terepet választottuk.
Mielőtt bármit tettünk volna, meghúzódtunk az út közelében levő szilvafa alatt egy kis tanácskozásra és várakozásra. A szilvafa valószínű egy kivágott gyümölcsös vagy szőlő maradványa lehetett. Ez a szilvafa nemcsak nekünk adott menedéket, hanem egy csomó varjúnak is szálláshelye is volt. A varjúk nem vették szívesen álmuk zavarását, ezt károgásukkal jelezték. A károgás természetesen még jobban fokozta izgalmunkat. Biztosak voltunk, hogy a varjúk elárulják rejtekhelyünket, és a határőrök nyomban ránk rontanak. A terepszemle azonban azt igazolta, hogy azok jobban figyelték az erdős részt, mint a mi oldalunkon levő nyílt szántót. Valószínű azt vélték, hogy az erdőn keresztül próbálunk majd átosonni a határon. így a mi oldalunkra csak szórványos járőrséget küldtek ki.
A helyszíni szemle közben saját helyzetünket és lehetőségeinket is mérlegeltük. Annyi bizonyos volt, hogy több mint 120 határőrrel állunk szemben, akik tudták, hogy mi ott vagyunk valahol a közelben. Nekem az volt az érzésem, hogy jobb lenne taktikát változtatni és meghátrálni. Érvelésem az volt, hogy egy meghátrálás nem vereség, hanem lehetőség újabb próbálkozásra, máskor és más helyen. Jó néhányan azonban ragaszkodtak a korábbi elhatározáshoz, hogy átmegyünk, és ha kell, átverekedjük magunkat. Gyors szavazás során hatan a továbbhaladásra és négyen a meghátrálásra szavaztunk. Ezzel a többség győzött, és mi egy akarattal felkészültünk az indulásra a határ felé.
Indulás előtt még egy rövid haditanácsot tartottunk. Először is latolgattuk esélyeinket. Az ellenünk kihozott, több mint 120 határőrt, igen komolyan vettük. Azok profik voltak a határvédelemben, és számunkra ez volt az első próbálkozás a határ átlépésére. Méghozzá minden különösebb előkészület nélkül. Láttuk a túlerőt, de reméltük, hogy elszántságunk ellensúlyozni fogja azt. Számunkra igen fontos volt az átkelés, de a védőknek a letartóztatásunk talán nem. A védők jól tudták, hogy mi fel voltunk fegyverkezve és el voltunk szánva tervünk végrehajtására. Ennek ellenére mi elhatároztuk, hogy nem lövünk elsőként, és nem provokálunk ki támadást ellenük. Ha csak lehet, a vérontást kerüljük. Vérontástól azonban mégsem nagyon tartottunk, mert éreztük, hogy egy sorkatona járőr valószínű nem fog ránk lőni. De a lehetőség azért megvolt arra, hogy egy izgatott tiszt parancsot ad a tüzelésre, vagy egy véletlen fegyverdörrenés kirobbanthat egy csatát.
Ezekkel a gondolatokkal, lassan és igen óvatosan, elindultunk az utolsó méterek megtételére. Tanácskozásunk közben az időjárás nem sokat változott. A talajt továbbra is lucskos hó borította, ami a szántóföldet igen sárossá tette. A sárban néha majdnem térdig süllyedtünk,

ami haladásunkat nehézkessé tette. Az eget borító felhők is sűrűsödtek, és a holdat csak ritkán láttuk. Az imitt-amott előbukkanó hold azonban segített az iránytartásban. Előrehaladásunk továbbra is libasorban történt, de egy kicsit szétszóródva. A sötétben állva, a holdvilág fényében pedig kúszva haladtunk előre, vagy mozdulatlanul hasaltunk. Lassan és óvatosan haladtunk és figyeltünk minden neszre és mozzanatra. Közben többször rákényszerültünk a megállásra, amikor járőrök közeledtek és mentek el mellettünk. Ilyenkor úgy tettünk, mintha nem látnánk őket. Nem vitás, azok is észrevehettek bennünket, de ők is úgy tettek, mintha nem láttak volna bennünket, pedig néha csak kartávolságra voltunk egymástól.

Ahogy lassan haladtunk előre, úgy a határ is közeledett felénk. Az egyik holdvilágos pillanatban felfedeztünk egy őrtornyot, körülbelül 100 méterre előttünk. Majdnem ugyanabban a pillanatban Oroszlán Jóska levágódott a földre, és mi nyomban követtük őt. Azt hittük, hogy felfedezett valami veszedelmet, de földre vetődését lövés nem követte. Helyette halkan megjegyezte: „Fiúk, nincs vész, csak megbotlottam" Ez a megjegyzés máskor humoros lett volna, de akkor csak egy kínos érzéstől mentett meg bennünket.

Feltápászkodásunk után, legnagyobb csodálkozásomra, Kulacs továbbra is az őrtorony felé tartott, amit öngyilkosságnak véltem. Általában a torony, géppuskáival, képezte a legerősebb határvédelmet, ezért nekem eszem ágában sem lett volna azt a helyet választani az átkelésre. Mivel vitatkozásra nem volt idő, így mindnyájan követtük Kulacsot, ahogy méter-méter után közeledtünk a toronyhoz. Végül elértük a tornyot, és úgy éreztük, hogy elértük a határt is. Ott egy 20-30 méter széles, felszántott sávot találtunk. Ekkor libasor helyett már egymás mellett haladtunk. Úgy tűnt, hogy minden egyszerre akartuk átlépni a határt. Így ösztönzés nélkül, nyomban átrohantunk az előttünk lévő sávon. A sáv másik oldalán egy alacsony fákkal és bokrokkal takart területen kötöttünk ki.

Az átjutás utáni pillanatban idegszálaink automatikusan elernyedtek és általános öröm fogott el bennünket. Örömünkben fel-alá ugráltunk és kiáltozva ölelgettük egymást. „Sikerült! Sikerült! Végre szabadok vagyunk!" Miután örömujjongásunkból kijózanodtunk, legelső kérdésem Kulacstól az volt, hogy: „Miért választottad az őrtornyot az átkelés helyéül?" Felelete ugyancsak egy kérdés volt: „Hát te nem láttad, hogy a létrafokokon a 24 órával korábban leesett hó érintetlen volt?" Ehhez gyorsan hozzátette, hogy: „Szerintem nem hagynak őrszolgálatban a toronyban olyan hosszú ideig senkit. Ebből nyilván tudtam, hogy a toronytól nem kell tartanunk, mert ott őrség nem volt, és a határőrség valószínű sejtette, hogy senki sem lesz olyan bolond, hogy a torony alatt szökjön át a határon." Kulacs magyarázata után ez igen logikusnak tűnt, és egyben igen szerencsés és okos elhatározás volt.

A rövid ünneplés után rendezetlenül és heves társalgás közben elindultunk nyugat felé, vagyis a legközelebbi osztrák településhez. Továbbra is bokros vidéken haladtunk keresztül, ahol sűrűn kerülgettük az elénk került bokrokat. De már nem sok figyelmet fordítottunk az iránytartásra. Ennek eredményeként, vagy ki tudja miért, hamarosan egy szántott sávval néztünk szembe. Ez semmivel sem nézett ki másként, mint amin éppen átkeltünk. „Mi történt? Eltévedhettünk? Vagy egy véletlen körfordulattal visszaértünk az eredeti határhoz? Vagy kacskaringós a határ és azért újra elértük? Vagy az »eredeti« határ talán csak egy álhatár volt?" Mindezek a kérdések gyorsan peregtek agyunkban, és nem tudtuk, hogy mitevők legyünk. Az izgalom érzése újra elfogott bennünket, mert nem tudtuk, hogy Magyarországon vagy Ausztriában vagyunk-e.

Hogy miért, de szinte egyszerre megindultunk nyílegyenesen előre, és ezt a sávot is átszeltük. Hollétünk ezzel újra bizonytalanná vált. A bizonytalanság ellenére mégis tovább meneteltünk. Nemsokára megpillantottunk valami világosságot, amely egy ablak lámpafényének tűnt. Ez a lámpafény úgy vonzott bennünket, mint egy mágnes. Azt hallottam korábban, hogy egy eltévedt emberre egy távoli életjel vonzóerőként hat. Ezt azonban most tapasztaltam először. A vonzóerő hatása alatt lassan és óvatosan közeledtünk a fény felé, és hamaro-

san felfedeztük, hogy a lámpafény egy többemeletes épületből származik. Reméltük, hogy ott tudunk majd útmutatást szerezni. De az esély, hogy barátot vagy ellenséget találunk, az 50-50 %-os volt. Ennek ellenére továbbra is a kétemeletes kőépület felé tartottunk. Az épület közelebbről nézve, minden további nélkül, beillett határőrkaszárnyának. Csak azt nem tudtuk, hogy lakói zöld vagy szürke egyenruhát viselnek-e.
Ahhoz, hogy felderítsük lakóit, körülfogtuk az épületet, és társaink Kulacsot és engem neveztek ki az épület felderítésére. A választás azért esett ránk, mert mi tudtunk németül. „És ki tudja? Erre a nyelvre még talán szükségünk is lehet az épületben" – gondoltam magamban. A társaink megnyugtattak, hogy: „Ha bajotok esik, akkor mi kívülről majd fedezünk benneteket" Ez az ígéret szép volt, de nem tartottuk túl biztatónak. A bátorítás mégis egy kicsit megnyugtató volt számunkra.
Ezekkel a gondolatokkal Kulaccsal elindultunk az épület bejárata felé. Ott őrre nem akadtunk, de a bejárat ajtaját nyitva találtuk. Kopogtatás nélkül benyitottunk az épületbe, ahol a földszinti lépcsőházban találtuk magunkat. A lövésre kész „gitárjainkkal" (az orosz dobtáras géppisztolyt köznyelven a katonák gitárnak hívták) az egyik kézben és egy kézigránáttal a másikban, elindultunk a kivilágított földszinti folyosón. Itt végigkopogtattuk az összes ajtót, de választ sehonnan sem kaptunk. Ekkor egy szinttel feljebb próbálkoztunk. Ott is felkapcsoltuk a villanyt, és végigkopogtattuk az összes ajtót, de választ ott sem kaptunk. Ez furcsának tűnt, és szinte biztosak voltunk, hogy csapdába estünk. Felderítő utunkat azonban nem adtuk fel, és elindultunk a következő szintre. Reméltük, hogy ott lesz valaki, mert a kintről felderített lámpafény onnan eredt. Az első három ajtón kopogtatásunk eredménytelen volt. A következő két ajtónál, vagyis az utolsó ajtóknál, én a folyosó egyik oldalán és Kulacs a folyosó másik oldalán levő ajtó betörését terveztük, ha nem kapunk választ. Egy erőteljes kopogtatás után a várt válasz az egyik ajtó mögül azonban nyomban megérkezett: „Ein Moment !" – szólt egy kellemes hangzású női hang. Ketten egymásra néztünk és első szavunk az volt, hogy: „Végre, Ausztriában vagyunk!"
Pillanatok alatt az ajtó tágra nyílt, ahol egy bájos fiatal hölgy, földig érő pongyolában öltözve, állt előttünk. Amikor meglátott bennünket igen sáros és különleges öltözetünkben, kézigránáttal és géppisztollyal a kezünkben, kissé meghökkent és pillanatnyilag visszalépett. Valószínű, úgy néztünk ki, mint valami gengszterek. Miután a hölgy kissé felocsúdott, férjéhez kiáltott: „Da sind zwei tapfere Ungarische Freiheitskämpfer!" (Itt van két hős magyar szabadságharcos). Mi, a hős magyar szabadságharcos helyett inkább elűzött és hontalan menekültnek éreztük magunkat. Pillanatok alatt a férfi is előkerült, és üdvözölt bennünket feleségével együtt. Bemutatkozás után megtudtuk, hogy ő egy vámtiszt volt és a hölgy pedig a felesége.
Amilyen gyorsan a vámtiszt előkerült, éppen olyan gyorsan el is tűnt. Közben felesége noszogatott bennünket, hogy fáradjunk beljebb. Mi ezt a meghívást nem akartuk elfogadni, mert a sárban való kúszásunk és gyaloglásunk miatt tetőtől talpig sárosak voltunk, és a szép lakást nem akartuk bemocskolni. Csatakos küllemünk azonban nem hátráltatta a háziasszonyt a meghívásban. Közben férje újra előkerült, és ő is unszolt bennünket, hogy lépjünk beljebb, és jelezte, hogy a rádiójával volt elfoglalva, mivel az éjféli híreket kereste. A híreket velünk is meg akarta osztani, mert sejtette, hogy talán mi is kíváncsiak vagyunk a Magyarországon történtekre. Az akkori hírek szinte teljesen a magyarországi helyzettel foglalkoztak. Valóban, igen kíváncsiak voltunk rá, mert igen közel érintett bennünket.
Amikor a hírek elkezdődtek, a falióra éppen tizenkettőt ütött. Abban a pillanatban akaratlanul is az a gondolat villant át agyamon, hogy: „Éppen most ért véget életem legizgalmasabb, leghosszabb, legveszélyesebb és talán legfontosabb napja, amelyre biztos emlékezni fogok, ameddig csak élek." A gondolatom tovább így fonódott: „A napnak vége van, és úgy tűnik, hogy számunkra, akik elhagytuk az országot, a forradalom is véget ért. Akik hátramaradtak, még biztos tovább küzdenek, habár valószínű tudják, hogy kicsi a reményük a győzelemre.

Azt is biztos tudják, hogy a forradalom végül el fog bukni és akkor szembe kell nézniük a megtorlással."
A rádióriport szerint Budapesten a harcok igen hevesek voltak. A rövid rádióriport igen rossz hatást gyakorolt ránk, és a szabadság feletti örömünket komorrá árnyalta. Az éppen megismert kedves házaspár ezt látván, próbált jókedvre deríteni bennünket. Meghívtak egy szelet tortára és egy nagy pohár tejre. A híres osztrák tortákról korábban is hallottunk és éhségünk is megvolt rá. Ennek ellenére mégsem fogadtuk el, mert a többi társunkra gondoltunk. Azok éppen olyan éhesek voltak, mint mi, és mi nem éreztük volna jól magunkat nélkülük lakmározni. A többszörös kínálgatás után végül is elfogadtuk az ajánlatot, de csak egy feltétellel. Mégpedig, ha tortát és a tejet társainkkal megoszthatjuk. Természetesen a házaspár nem tudta, hogy nyolc társunk a házon kívül vár ránk. A házaspár becslése szerint a vasárnapi süteményből maradt elég, hogy mindenki számára jusson belőle.
Nyolc társunk igen meg volt lepve, amikor megjelentünk a főbejárat előtt újonnan szerzett osztrák barátainkkal, kezünkben süteménnyel és tejjel. Kínálgatás nélkül, percek alatt elfogyasztottuk az ételt és italt, amely igen-igen jól esett. A házaspárnak nem győztünk köszönetét mondani érte. Egy kis beszélgetés után a vámtiszt azt ajánlotta: „Menjenek be a legközelebbi faluba, amit Mörbischnek hívnak és jelentkezzenek a rendőrségen." Az eligazítás után elbúcsúztunk, és elindultunk a falu felé, amely 2-3 kilométerre lehetett onnan. Ezzel egy teljesen új fejezet nyílt meg életünkben. Ekkor már meg voltunk győződve arról, hogy idegen földön meneteltünk és életünk idegen földön fog tovább folytatódni. Hogy hogyan? Hol? Meddig? Ezekről akkor abszolút fogalmunk nem volt. Történetünk azonban tovább folytatódott.

Menekültéletünk Ausztriában

Menekültéletünk első tapasztalatai

Mivel e történet időszakában az események nagyon zsúfoltak voltak, így továbbra is meg szeretném tartani a napló formát, és úgy elmondani a történteket, ahogy akkor érzékeltem és leírtam azokat.
1956. november 5. (hétfő). Miután elhagytuk első osztrák ismerőseinket a határnál, utasításuk szerint elindultunk a legközelebbi falu, vagyis Mörbisch felé, hogy ott a rendőrségen hivatalosan bejelentsük érkezésünket. Néhány kilométeres gyalog utunkat igen jó hangulatban tettük meg, mivel első osztrák benyomásaink eléggé felvidítottak bennünket.
A rendőrséget hamarosan meg is találtuk, ahol igen barátságosan fogadtak bennünket. A rendőrfőnök azonban habozás nélkül bejelentette, hogy fegyvereinktől meg kell válnunk, mivel Ausztria semlegessége ezt így kívánja. Ezt az utasítást akkor nem értettük, és nehéz volt elfogadni, mert fegyvereinket igen nehéz körülmények között szereztük, és azt véltük, hogy ezekre még szükségünk lesz. Azzal érveltünk és reménykedtünk, hogy a nyugati segítség megérkezése csak napok kérdése, és akkor velük együtt visszamegyünk Magyarország függetlenségének kivívására. A rendőrfőnök naivságunkon talán mosolygott magában. Egy kis latolgatás után, hogy könnyítse a helyzetet, felteltette a következő ajánlatot: „Uraim, ha most leteszik fegyverüket, megígérem, hogy visszaadom azokat, mihelyt megnyílik alkalmuk nyugati segítséggel visszamenni hazájukba". Ezzel az ajánlattal könnyűszerrel meggyőzött bennünket, és ezzel szabadságharcosból egyből „Flüchtlingek", vagyis menekültek lettünk.
Mi hallottunk korábban menekültéletről, de mégis igen kevés fogalmunk volt arról, hogy a valóságban milyen sors vár ránk ezen a téren. Nem sokáig kellett várni, mire erre megkaptuk az első ízelítőt, mivel néhány perccel később már be is toppantunk egy menekültgyűjtő táborba. Ez a helybeli iskolában volt felállítva. Itt már korábban több honfitársunk menedéket tálalt, és bennünket is igen szívesen fogadtak. Vendéglátóink, honfitársainkkal együtt, mindjárt körülfogtak bennünket és érdeklődtek a legújabb magyarországi eseményekről. Beszélgetésünk közben falatoztunk és oltottuk szomjunkat, amire étel és ital bőven állt

rendelkezésünkre. A forró rumostea, meleg szoba és fáradtságunk azonban hamar erőt vett rajtunk, és társaim egyenként düledeztek el a padlón és nyomban mély alomba merültek.
Némi németnyelvtudásom miatt rajtam nehezebben vett erőt az álom, mivel tovább folytattam társalgásomat. Társalgásra volt alkalmam, mert egy csinos szőke lány különös barátságot tanúsított velem szemben. Hamarosan megtudtam, hogy tanítónő. Barátsága látszólag fokozódott, amikor megtudta, hogy evangélikus vallású vagyok, mivel ő is evangélikus volt. Ez igen ritkaságszámba megy Ausztriában, ahol a katolikus vallás uralkodik. Ezen kívül azzal is pontot szereztem nála, hogy a soproni egyetem erdőmérnök-hallgatói közé tartoztam. Sopron közelsége miatt tudott rólunk és nagyon szimpatizált velünk. Beszélgetésünk közben tanító nénink erősen traktált és sűrűn hozta a rumosteát, melyben több volt a rum, mint a tea. Közben valószínű valami terv is forgolódott agyában, de ennek témáját akkor nem tudtam meg, mert az álom engem is kezdett elnyomni. Hajnal 2 óra felé én is leroskadtam barátaim mellé, és nyomban elaludtam. Bizonyos idő után arra ébredtem fel, hogy valaki erősen rázott. Egy kis ideig tartott, amíg magamhoz tértem és felismertem ébresztőmet. A vidám arcú tanítónő izgatottan magyarázta, hogy lépést tett oktatásunk továbbfolytatására. Sok másra tudtam volna gondolni a hajnal 5 órai ébresztőkor, mint arra, hogy mi igyekezzünk a felkeléssel, hogy el ne késsük a reggel 8-kor kezdődő előadásokat a Bécsi Erdőmérnöki Egyetemen.
Fogalmunk sem volt, hogy ezt hogyan intézte el, de mindjárt azt is tudtomra adta, hogy kint már vár ránk a helybeli orvos kis Volkswagen buszával, és ő visz majd bennünket Eisenstadt-ba, ahol a Karitász (Katolikus Segélyegylet) fogja átvenni a további intézkedést ügyünkkel kapcsolatban.
Amikor a tervét elmeséltem félig alvó társaimnak, azok inkább visszafeküdtek volna egy békés továbbalvásra, mint egy ilyen hihetetlen ötletnek bedőlni. Barátunk azonban nem engedett. így percek múlva mind a tízen felteperedtünk és útnak indultunk. Az utcán hálás köszönetét mondtunk pártfogónknak, búcsút intettünk neki és bezsúfolódtunk a kocsiba. A hajnal sötétjében megkezdtük utunkat a nem várt szerencsénk beteljesülése felé.
Körülbelül egy óra alatt, vagyis kicsivel 6 óra előtt elértük Eisenstadt-ot és hamarosan a Karitász épületét is. Itt doktorunk bekísért az épületbe, ahol már vártak ránk. A folyosón sürgött-forgott néhány apáca, akik nagy érdeklődéssel vettek körül bennünket egy kis társalgásra. Amíg Kulacs (Grátzer Miki) és én társalogtam velük, társaink álmosan és kimerültén leültek a folyosó köves padlójára. Mondani sem kell, hogy hamarosan – a falhoz támaszkodva – el is aludtak. Amint az apácák sajnálattal hallgatták magyarországi történeteinket, a kőpadlós folyóson hangos cipőkopogást hallottam közeledni. A határozott és erőteljes léptek egy magas és komoly arcú papot hoztak közelünkbe. A pap nyomban értesítette az apácákat, hogy a reggeli mise a kápolnában már folyamatban van és igyekezzenek oda. Utána a pap hozzánk fordult és bennünket is meghívott a szertartásra. Mivel Kulacs volt a katolikus, ő válaszolt a meghívásra. Egy gyors körültekintés után Kulacs megköszönte a meghívást, de nyomban el is utasította azzal a válasszal: „Bocsánatot kérek, de fizikai állapotunk miatt attól tartok, hogy nem tudunk méltóképpen részt venni a szertartáson." A kijelentés után a pap szó nélkül sarkon fordult és gyorsan eltűnt szemünk elől. Arcvonásairól tudtuk, hogy megsértettük. Természetesen fogalmunk sem volt arról, hogy mi fordult meg agyában. Talán arra gondolt sajnálkozva, hogy: „Ezek a szerencsétlenek elmulasztottak egy szép alkalmat arra, hogy hálát adjanak Istennek, hogy szerencsésen megmentette életüket a forradalom alatt; azért, hogy szerencsésen átjutottak a határon; azért, hogy a nagy lehetőség előtt állnak, hogy hamarosan tovább folytathatják egyetemi tanulmányaikat Bécsben" és így tovább. Vagy talán arra gondolt, hogy: „Ezek az ateista és kommunista szellemben nevelt egyének nem tartoznak közénk.
Pár percen belül Kulaccsal csatlakoztam alvó társainkhoz és hamarosan kezdtünk szundikálni. Mielőtt elaludtunk volna, újabb lépések zaja törte meg a folyosó csendjét. Ez a zaj két

rendőr csizmáinak koppanásából eredt. A rendőrök, legnagyobb csodálkozásunkra, egyenesen felénk tartottak, és nyomban és magyarázat nélkül utasítottak bennünket, hogy menjünk velük. Az ajtón kívül várakozó kocsikba való betuszkolás után gyorsan el is hajtottak velünk.
Az ügy igen gyanúsnak nézett ki, mert mi nem gondoltuk, hogy a Karitász rendőrkocsiban fog Bécsbe szállítani bennünket. Hamarosan ki is derült, hogy Bécs helyett egy kopott és a ruszkik által kibelezett öreg vár foglyai lettünk. Ott magánzárkákba helyeztek bennünket. A helyiség azonban közel sem nézett ki zárkának, mert az ajtórámákról hiányoztak az ajtók, és a rendőrök őrséget nem hagytak hátra. így pillanatok alatt mind a tízen a vár folyosón találkoztunk, mint szabad emberek, és természetesen nem, mint bécsi diákok. Ekkorra már rájöttünk, hogy mi történhetett a Karitásznál. Ezt biztos nehéz lesz majd megbocsátani Kulacsnak.
Tízes csoportunk nem sokáig maradt egyedüli vendége a várnak. A várudvaron több és több magyar menekült jelent meg. Ezek között több ismerős, soproni arcot is felismertünk, köztük egyetemistákat is. így mi is csatlakoztunk a tömeghez. Amikor több százra szaporodott a menekültek száma, buszok kezdtek megjelenni a tömeg ritkítására. Mi is felszálltunk egy buszra, amely elvitt bennünket Mattersburg-ba. Itt még több soproni diákkal és tanárral futottunk össze. Ezek is előző éjjel vagy akkor reggel, egyesével vagy kisebb csoportokban hagyták el az országot.
Mattersburg hamarosan csak egy gyűjtőközpontnak bizonyult, mert ott a nagyszámú menekültet nem tudták még ideiglenesen sem elhelyezni. így kezdtek bennünket a vasútállomás felé irányítani. Fogalmunk sem volt, hogy ki intézkedett, és hogy hol fogunk kikötni. Mi csak követtük a tömeget, és reméltük, hogy valahol fogunk találni ételt, italt és főképpen nyugvóhelyet az alváshoz, de erre egyelőre még várni kellett.
Délután 3 óra körül szerelvényünk megtelt és lassan el is indult a számunkra ismeretlen cél felé. Utunk északnyugati irányba haladt, és még viszonylag közel Magyarországhoz. Hamarosan keleti irányban fel is derítettünk néhány ismert, kimagasló pontot, köztük a jól ismert Károly-magaslatot. Valamikor onnan szemléltük a nyugati tájat a vasfüggöny másik oldalán. Akkor ez a táj olyan messzinek és elérhetetlennek tűnt. Most azonban érzésünk a fordítottját tükrözte. Ahogy a vonat haladt, mi távolodtunk és végül magunk mögött hagytuk az utolsó ismert hazai jeleket, amely szimbolikus elszakadásunkat jelentette szülőföldünktől, ismerőseinktől, rokonainktól, testvéreinktől és szüleinktől, akiket búcsúzás nélkül hagytunk magunk mögött. Ki tudja? Némely talán még a forradalom áldozata is lett. Ahogy így álmélkodtam, vonatunk rohant velünk a ködös délutánon, és hamarosan az éj homálya ellepte a körülöttünk levő tájat, és mi újra magunkra maradtunk.
Vonatunk utunk alatt átrobogott Bécsen is, a számunkra mindig, romantikusnak számító városon. A városból nem sokat láttunk, de reméltük, hogy majd egy másik alkalommal adódik lehetőség annak megismerésére.
Valamikor késő éjjel érkeztünk meg célpontunkhoz, amelyet Judenau-nak hívtak. A vasútállomásról szálláshelyünkre gyalog mentünk. Ezt könnyűszerrel tettük meg, mert poggyászunk nem volt. Táborunkba érkezésünk után hamar kiderült, hogy új szállásunk nem túl sokkal különbözött attól a helyiségtől, amit pár órával korábban ismertünk meg Eisenstadtban. Ez is egy hasonló, ruszkik által kibelezett vár volt, de sokkal több férőhellyel.
Ahogy „elfoglaltuk a várat", vagyis miután letelepedtünk ott, újabb és újabb ismerősökkel találkoztunk. A végén a soproni diákok és tanárok száma közel lehetett a kétszázhoz, és emellett kb. kétszer annyi más menekült is volt ott.
A beszállásolás gyorsan ment, mert a szálláskészítők korábban befedték a vár nagytermeit szalmával, és ahogy bevonultunk oda, ágyneműként mindenki kapott két pokrócot. Percek alatt a termek zsúfolásig megteltek emberekkel, és nehéz volt elképzelni, hogy lesz-e elég férőhely fáradt testünk nyugalomba helyezésére.

Nemcsak a férőhely nézett ki szűkösnek, hanem mosdási lehetőség és WC-k sem álltak rendelkezésünkre. A ruszkik még a vízvezetéket is kiszedték a falakból. A benti WC-k helyettesítésére az osztrák katonák szorgoskodtak földbe ásott, kinti latrinák készítésével. Be kell vallani, hogy nemcsak a mosdási lehetőség nem állt rendelkezésünkre, hanem a tisztálkodáshoz szükséges alsóruha, törölköző, szappan, fogkefe, borotva stb. is hiányzott. Gyorsan kiderült, hogy igen hiányosan készültünk fel „külföldi utunkra" Fáradtságunk miatt ez akkor nem okozott gondot, mert alig tudtuk kivárni, hogy végre nyugalomra térhessünk az izgalmas, fáradságos, igen változatos és sok talpon levő nappalok és éjszakák után.
Miután ruhástól lefeküdtünk, hamar rájöttünk, hogy a férőhely valóban igen szűkös. Ez talán így volt jó, mert a fűtetlen helyiségeket jobban tudtuk elviselni azon a hideg novemberi éjszakán.
November 6. (kedd). Reggel viszonylag pihenten ébredtem, s nem gondolva arra, hogy szállásadóink fáradságot nem kímélve egész éjjel dolgoztak azon, hogy a szűkös körülményeink között ellássanak bennünket. Szervezték a tábori konyhát, szállították az élelmiszert és más szükséges cikket. Még a vizet is a kb. 80 km távolságban fekvő Bécsből szállították teherautón. Valóban úgy nézett ki, hogy minden szűkösen állt rendelkezésünkre, de emiatt senki sem panaszkodott. Igen hálásak voltunk mindazért, amiben szállásadóink részesítettek bennünket.
A táborban a munka nagyrészét önkéntes osztrák diáklányok végezték, akik a bécsi képzőművészeti egyetemről jöttek. Igen barátságosak és segítőkészek voltak. Önfeláldozó munkájukban nekem – mint tolmácsnak – volt szerencsém segítségükre lenni. Számomra ez jól jött, mert ezzel kevesebb időm volt a közelmúlt eseményeivel foglalkozni. Ezekkel kapcsolatban természetesen gondunk volt bőven, mert teljesen váratlanul hagytuk el hazánkat, rokonainkat és ismerőseinket, akikről szinte semmit sem tudtunk. Emellett az otthoni politikai eseményekről is igen keveset hallottunk.
A zavaros és sokszor nem megbízható hírszolgálaton keresztül tudtuk, hogy a harc tovább folyik. Effajta hír rossz érzéssel árasztott el bennünket, mert már nem voltunk ott a harcolók között. Ugyanakkor úgy tűnt, hogy vérontásuk nem fog sikert hozni a túlerővel szemben, mert a határon túl már rájöttünk, hogy nyugati segítségre abszolút nem volt kilátás.
Amíg én tevékenységeimmel voltam elfoglalva, a tábor lakososai általában tétlenséggel töltötték az idejüket. A tétlenség bőven adott időt és alkalmat beszélgetésre, és téma a beszélgetéshez sem hiányzott. Az elmúlt két hét alatt volt tapasztalatunk bőven, de azok kicserélésére csak most adódott először igazi alkalom.
Miután a beszélgetés fárasztóvá vált, a társaság a beszélgetést nótázással váltotta fel. A helyzet szomorúságát nótaszón keresztül nem volt nehéz kifejezni, mivel a magyarok bús hangzású dalokban soha nem szűkölködtek. A melankolikus dallamok sokunkban honvágyat keltettek. Ezt könnyes szemeink jól bizonyították.
November 7. (szerda). Ahogy a napok teltek, a menekültek száma rohamosan emelkedett. A becslések szerint az első három napon több mint 5.000 magyar hagyta el az országot. Közben arról is értesültünk, hogy egyetemünk más táborokban is erősen képviselte magát. Köztük: Traiskirchen, Klosterneuburg, Siezenheim (Salzburg közelében) stb.
Erdőmérnöki Főiskolánk nagyszámú képviselete (oktató és diák egyaránt) felkeltette a figyelmet a sajtóban és magasabb politikai körökben is. A politikusok közül dr. Heinrich Drimmel, Ausztria közoktatásügyi minisztere magaslott ki. A menekülttáborok látogatása alkalmával találkozott velünk, és a nagyszámú tanár és diákság láttán felmerült Erdőmérnöki Főiskolánk külföldön történő felállítása. Roller Kálmán igazgató, velünk együtt, ezt igen jó ötletnek találta, és mi szívesen hozzájárultunk ennek az ötletnek a kivitelezéséhez.
Ezen a napon egy másik kedvező esemény is történt velünk. Valamilyen intézet ellátta a tábor minden nő és férfi tagját a maga szükséglete szerint, egy ízlésesen készített higiénikus

csomaggal. Amint kinyitottam csomagomat, megtaláltam benne az igen hiányzó szappant, törölközőt, önborotvát, fogkefét, fogkrémet stb. Ezért igen hálás voltam.

November 8. (csütörtök). Egyetemünk osztrák földön való megalapítására nem sokáig kellett várni, mert ennek kivitelezésén a szervezők igen rohamosan dolgoztak. A terv lényege az volt, hogy egy közös és a tervnek megfelelő helyen összegyűjtik majd a soproni Erdőmérnöki Főiskola minden diákját és tanárát, és ott, Roller Kálmán irányítása alatt, megszerveznek egy magyar nyelvű oktatási intézményt. A soproni más karok hallgatói sem maradtak ki az erdészekkel együtt való letelepedési tervből, de azok oktatása némi nehézségbe ütközött, mivel oktatóik igen kis számban hagyták el az országot.

November 9. (péntek). Ezen a napon történt az egyetem felállításával kapcsolatos fejlemények hivatalos bejelentése. Amint hamarosan kiderült, nemcsak a terv bejelentése, hanem annak kivitelezése is akkor indult meg. Minden sopronit felkértek a csomagolásra és a tábor elhagyására. A csomagolás nem sok időt vett igénybe, mert a két kapott pokrócon és higiénikus zacskón kívül szinte más holmink nem is volt. A judenai tábortól való búcsúzkodásunk pedig még kevesebb időt igényelt, mert azt igen szívesen hagytuk magunk mögött. így kis időn belül már ballagtunk is a vasútállomás felé, hogy megkezdjük a kb. 250 kilométeres utunkat egy különjáratú vonaton a számunkra ismeretlen helység felé, amit St. Wolfgangnak hívtak, s a Ferienhortnak.

Miután St. Wolfgang-ban elfoglaltuk kinevezett helyiségeinket, rájöttünk, hogy a szalmás padló helyett mindenkire egy kényelmes ágy várt, és az évfolyamokat külön-külön, tágas hálószobákba helyezték el. A hálószobák mellett voltak modern mosdók, zuhanyozók és WC-k is. Ezt a luxust hamar ki is használtuk, ami egy igen kellemes éjszakai alvást ígért. Végül nyugalomra tértünk, és a tábor további felderítését egy másik napra hagytuk.

Életünk Ferienhortban

Nyugalmas éjszakánkat egy gyönyörű napsütéses reggel váltotta fel. A korán kelők között Tolnai Pufi volt az első, aki a környező terep felderítésére elhagyta lakónegyedünket. Perceken belül nagy izgalomban tért vissza, és a következő szavakkal ébresztgetett bennünket: „Héj fiúk! Gyorsan keljetek fel, mert ilyen vidéket, mint ami körülöttünk fekszik, még életetekben nem láttatok!" Pufi környezetbecsléséről – miután kirohantunk az udvarra – hamarosan mi is meggyőződhettünk.

A viszonylag keskeny völgyben fekvő Wolfgang-tó csillogó vizével igen gyönyörű látvány tárt elénk. E látvány díszítéséhez hozzájárult a köröskörül húzódó magas és csodálatosan szép hegyvidék. Hegyek, amihez hasonlót Magyarországon sehol sem láthattunk. Hamarosan rájöttünk, hogy a földrajzórákon megismert Alpok-hegység közepén találtuk magunkat. Számunkra a hegyek szinte az égig nyúltak és a tetejüket vastag hó borította. A hóval takart csúcsok és meredek sziklák alatti rétegen kezdődött a számunkra igen kedvelt fenyveserdő vidéke, amit lejjebb lomboserdők váltottak fel. Az erdőket több helyen tisztások szakították meg, hogy helyet adjanak az alpesi mezőknek, ahol békés gulyák legelésztek. Imitt-amott pajtákat, menedékházakat és alpesi ösvényeket fedeztünk fel.

Az első napok tétlensége, bezártságunk a táborban, vágyunk a testgyakorlásra és az ismeretlen hegyek tanulmányozása erősen ösztökélt bennünket arra, hogy alpinistákká váljunk. Legelső alkalmunkkor hatalomba is akartuk keríteni a hegyeket. Táborunk nagyrésze megindult a hegyi ösvényeken magasabbra és magasabbra, hogy minél többet lássunk a gyönyörű vidékből. Néha – gyakorlatlanságunk ellenére – még a sziklamászást is megpróbáltuk. A meredek hegyek sziklamászás nélkül is veszélyesek voltak, amit jól bizonyít Hartai Klára, diáktársunk hegyről való lezuhanása és tragikus halála november 17-én. November 18-án gyászmisét tartottak Klári tiszteletére, és november 20-án temettük el – a soproni diákhagyományok szerint – a St. Wolfgang-i temetőben.

Az első, mozgalmas napok után kezdtünk beilleszkedni új és szokatlan életünkbe. Sőt még a tervezett oktatás is megindult. Elsőként a német nyelv tanulására helyeztük a fő hangsúlyt, de más tárgyakat is tanultunk – primitív oktatási körülményeink között.
Időtöltésként és egészségünk ápolására a táborunkban levő tornatermet szinte egész nap használtuk. Élveztük a kosarazási lehetőséget. Ezenkívül más sportlehetőségeink nem nagyon akadtak. A testgyakorlást azonban segítette a hegymászás, a természetben és a közeli falvakban való barangolás lehetőségei is.
Roller egy közgyűlést szervezett Ferienhort-ban 1956. november 26-án. Ezen tanár és diák szinte hiányzás nélkül részt vett, nemcsak testileg, hanem véleményével is. Emiatt erre az eseményre talán mint a menekültéletünk alatti legviharosabb gyűlésre emlékezünk. A gyűlés határozatai között szerepelt az egyetem erdész karának leválása a geodéta-, bányász- és kohászoktól, és a két csoport ügyeinek külön szervezése jövőnkkel kapcsolatban. A külföldre szakadt összlétszámunk ekkor 604 személyt számlált, beleértve az összes kart, tanárt, diákot és családtagokat. Ennek több mint felét az erdészek tették ki. A gyűlés másik fontos határozata az volt, hogy az erdészek bizalmat szavaztak Rollernak, és felkértük, hogy tovább szervezze mag a csoportos letelepedésünket. Roller dékán úrnak hamarosan lehetősége nyílt a belévetett bizalmat érvényesíteni – egy sor kedvező fejleménnyel. A fejlemények Nagy Ernő, magyar származású református lelkészen keresztül indultak meg.
A lelkész segítségével megismert kanadai kezdeményezések igen érdekeltek bennünket, és nagy izgalommal vártuk a további részleteket. E korai kanadai fejlemények ellenére nem mindenki volt meggyőződve, hogy elhatározza magát egy tengerentúli kivándorlásra, egy másik, számunkra majdnem ismeretlen kontinensre. Ezért jó néhányan Európa más országában szándékoztak letelepedni. Eleinte én is latolgattam ezt a tervet, és svájci letelepedésre jelentkeztem. Oda közülünk csak tízet szándékoztak befogadni. Én pedig a tizenegyedik voltam a listán. A sors úgy hozta, hogy amikor menni kellett, a tíz közül egy visszalépett, és én jutottam be a keretbe. Sajnos, vagy szerencsémre, engem a meghatározott idő alatt nem tudtak előkeríteni a táborban. Így helyettem a listán a 12-ik került be a tízes keretbe. Évfolyamunkról Varga Hedvig ment el Hollandiába, Sándor Róbert és Péter Jóska pedig Nyugat-Németországba. Mi meg vártuk a kanadai fejleményeket, vagy egy esetleges visszatelepülést Magyarországra.
A visszatelepülést Magyarországra a hazacsábító akciók is befolyásolták. Ezek főleg levelezésen keresztül történtek, de szervezett úton is. Az utóbbihoz tartozott, amikor december elején megjelent Ferienhortban Illyés Béni, Nagy Laci és Szilágyi Pista évfolyamtársunk. Majdnem egyidőben, de külön érkeztek Bakonyi Pista és Skerlanitz Sári évfolyamtársaink is. Természetesen, mi szívesen fogadtuk őket. Azonban hamarosan megtudtuk, hogy egyik csoportnak sem volt szándéka velünk maradni, és esetleg Kanadába vándorolni. Laci először a diákvezetőkkel és azokon keresztül oktatóinkkal akarta felvenni a kapcsolatot az esetleges hazatelepüléssel kapcsolatban. Mi ennek motívumát nem értettük, de hamarosan megtudtuk Bakonyin keresztül, hogy Laciék küldetése hivatalos. Mi nem tudtuk, hogy Bakonyi megjegyzése megerősítésnek vagy figyelmeztetésnek számított. Mi, diákok meghallgattuk őket, de Laciék a tanárokkal nem tudtak összeköttetést szerezni. Közben osztrák tábor parancsnokunk megismerte Szilágyi Pistát, mert korábban itt járt a feleségének hazavitelére. Amikor a parancsnok kérdőre akarta vonni Pistát, Pista kerülte őt. Erre a parancsnok a táborban szolgálatot teljesítő csendőrőrséget hívta segítségül. Pista azonban menekülni akart, és ezért a csendőrséggel összetűzésbe került. Az eredmény az lett, hogy Pistát letartóztatták kihallgatásra, Lacival és Bénivel együtt. Mint tolmács én is részt vettem a kihallgatáson, és a jegyzőkönyvek fordításánál és aláírásánál. Az eredmény az lett, hogy Lacit és Bénit elengedték, és megengedték nekik, hogy másnap visszamenjenek Magyarországra. Pistát pedig Salzburgban bebörtönözték, amíg ügyét kivizsgálták.

Steiner rendőrszázadossal, akit személyesen jól ismertem, találkoztam karácsony előtt Salzburgban. Tőle érdeklődtem Pista sorsáról, és kértem a lehetőséget, hogy engedjék haza karácsonyra. Steiner meg is ígérte ezt. Később megtudtam, hogy valóban haza engedték Pistát, de csak kicsivel karácsony után.
Mi a történtek ellenére évfolyamtársainkkal szimpatizáltunk. Grátzer Miki indítványozására a diákok között rendeztünk egy pénzgyűjtést vasúti jegyre. Szűkös pénzkészletünkből a szükséges összeg meg is lett, és én vállalkoztam, hogy elkísérem őket addig, amíg elérik az utolsó vasúti átszállást Magyarországra. így másnap (december 8-án) Béni, Laci, egy ötödéves lány és néhány alsóéves fiúval együtt vonaton elindultunk Bécs felé. Minden különös esemény nélkül oda este meg is érkeztünk. Bécs fő vasútállomásáról átgyalogoltunk a Délibe. Itt búcsút vettünk egymástól, és én szerencsés utat és sikeres hazatérést kívántam nekik. Lacin keresztül sikerült hazajuttatni szüléimhez első levelemet, amiért igen hálás voltam.
Ez a bécsi út megadta a lehetőséget, hogy megismerkedjem kicsit a várossal, és hogy meglátogassam a bécsi erdészeti egyetemet, amelynek korábban majdnem tagja lettem. Hoztam magammal egy listát azok nevéről, akik ott akarták tovább folytatni tanulmányaikat, és próbáltam információt szerezni a továbbtanulási lehetőségekről. Arra is volt lehetőségem, hogy egy kicsit megismerkedjem Bécs nevezetességeivel, amelyről korábban igen sokat hallottam. Bécset gyönyörű palotáival, épületeivel, színházaival és viszonylagos gazdasági jólétével fantasztikusnak találtam. Ellentétben ott láttam ezrivel a magyar menekülteket az utcán, akik hontalanok, szegények, sokszor elkeseredéssel fáradoztak egy jobb jövő kiharcolására.
Pár nappal később újra visszazökkentem tétlen ferienhorti életünkbe. A tétlenség azonban hamarosan mozgalmassá változott, amikor a kanadai kivándorlás lehetőségéről több információ került nyilvánosságra. December 15-én kanadai küldöttség jelent meg, akiktől a kivándorlásról és a letelepedésről felvilágosítást kaptunk. A kanadaiak megígérték, hogy díjmentesen elvisznek bennünket Kanadába, és továbbra is támogatnak, vagyis tanulmányaink befejezéséig. Beleértve saját fakultásunk felállítását a dékánunk és oktatóink alkalmazásával, ahol – az angol nyelvtudásunk hiánya miatt – tanáraink természetesen magyar nyelven oktathatnak majd bennünket. A gyűlésen a kanadaiak nemcsak az erdőmérnöki karnak adtak lehetőséget kanadai letelepedésre, hanem a többi karoknak is. Ellenben a többi karoknak be kellett olvadniuk valamely kanadai egyetembe, és a diákoknak ott mindjárt angolul kellett tanulniuk, mivel nem volt elég oktatójuk saját egyetemük felállítására. A letelepedési része az ígéreteknek elég kézzelfogható volt, de mégis voltak némi kételyeink. (Az ígéretek között az is szerepelt, hogy miután elérjük Kanadát, mindnyájunkat elvisznek majd egy áruházba és ott tetőtől talpig felöltöztetnek bennünket. Amint tudjuk, ez az ígéret a kanadaiak részéről feledésbe merült, de valahogy néhányunknál nem. Utólag becsülve az ígéret gazdasági értékét, az oly csekélynek néz ki ahhoz képest, amit a kanadaiak értünk tettek, hogy nem is szabadna említésre méltatni.)
Kételyeink főleg abból eredtek, hogy a múltban mi ígéreteken éltünk, amely ígéretek sokszor igen sivár életet jelentettek számunkra. Ezen kívül, ha kaptunk is egy kis bemutatót Kanadáról, mi mégis igen keveset tudtunk arról az országról. így talán ha rosszul is tűnt, de mi kértük a küldöttséget, hogy adjanak alkalmat egy helyszíni szemlére, hogy könnyebb legyen megnyugtatni azokat, akik elhatározzák magukat egy tengerentúli kivándorlásra. E célból Roller dékánunk és három diák, Grátzer Miklós, Krétai Ernő és Szálkái András másnap, vagyis december 16-án elutaztak Kanadába.
Küldöttségünknek talán csak annyi jelentősége volt, hogy ne érjen bennünket váratlan meglepetés, amikor végcélunkhoz érünk, mert a kivándorlás gépezete már 1956. december 17-én megindult, amikor a kanadai követség útlevélosztálya megjelent Ferienhortban bevándorlási papírjaink intézésére. Ezt a dátumot jól igazolja a még tulajdonomban levő magyarországi személyazonossági igazolványomba benyomott kanadai pecsét.

Salzburg melletti menekülttáborunk

December 19-én szerdán búcsút intettünk Freienhortnak, és áttelepedtünk a hellbrunni Rosenau táborba, amely Salzburg külvárosában volt. Új lakhelyünk igen primitív barakklakásokkal, gyönyörű, fehér hótakaróval és igen hideg időjárással fogadott bennünket. Helyzetünket még az is nehezítette, hogy a világháborúból hátramaradt, szigetelés nélküli és fűtetlen deszkabarakkok és a rossz kosztunk igen keservessé tették napjainkat. Egyszerre úgy tűnt, hogy a kanadaiak, vagy talán az egész világ megfeledkezett rólunk. Ennek ellenére próbáltunk optimisták lenni, mert tudtuk, hogy csak néhány hetet kell itt tölteni, és a sorsunk hamarosan jobbra fog fordulni.
A barakk, amely számomra lakhelyet adott, volt a legközelebbi a tábor főbejáratához. És a szoba, amelyben tizenketten laktunk, vagyis jobban mondva aludtunk hat, bezsúfolt emeletes ágyon, az az első volt ebben a barakkban. Szobánk közelsége a főbejárathoz azt jelentette, hogy az idegenek általában elsőnek hozzánk tértek be. Ez azonban nem volt mindig hátrányos. Ezt jól igazolja az az eset, amikor egy kora délutánon kopogást hallottam az ajtón, és annak nyitása után három, igen jólöltözött hölggyel álltam szemben. Az egyik hatvan, a másik kettő pedig harminc körüli lehetett. Bemutatkozásunk után (ez csak nevek említéséből állt), németnyelvtudásom segítségével, gyorsan társalgásba keveredtünk. Egy kis általános csevegés után ők mindjárt sorsunk felől érdeklődtek. Környezetünk nyilván gyorsan elárulta nyomorult helyzetünket, amit nem kellett sokat ismertetni. Beszélgetésünk közben az is felszínre került, hogy mi napi egy tányér levesen éltünk, s szobánk fűtetlen a csikorgó hidegben, és a tisztálkodási lehetőségek teljesen hiányoznak.
Látogatóink beszélgetésünket rövidre szabták és azzal a kijelentéssel, hogy: „még fognak hallani felőlünk és majd hamarosan visszatérünk", gyorsan eltűntek. Mielőtt visszatértek volna, vagyis félórán belül, az ő utasításukra, egy szénnel megrakott teherautó jelent meg a barakkunk előtt és ellátta az egész tábort fűtőanyaggal. Mondani sem kell, hogy vaskályháink minden szobában hamarosan árasztották a kellemes meleget.
Hölgyismerőseink valóban visszatértek kb. két órán belül, de nem üres kézzel, hanem egy csomó élelmiszerrel. Megkértek engem, szobatársaimmal együtt, hogy hozzuk be a ládákat, amelyek tele voltak a legfinomabb kolbásszal, szalámival, vajjal és frissen sült kenyerekkel. Elegendő ahhoz, hogy minden személynek jusson az egész táborban. Ennek szétosztásával bennünket bíztak meg.
Nehéz volt elhinni, hogy a nyomor szinte percek alatt jóléttéfejlődni. Mi, természetesen, nagyon hálásak voltunk mindezért, és próbáltuk kitalálni, hogy vajon kinek köszönhetjük jó szerencsénket. Az adakozók azonban megtartották névtelenségüket, és ígérték, hogy: „ahonnan ez jött, ott több is van".
Jött is több, mert minden nap megjött a szállítmány. Ezen kívül adtak, szinte minden napra, belépőjegyet a városi fedett uszodába. Ez nemcsak a tisztálkodási lehetőséget adta meg, hanem egy korábban nem tapasztalt téli úszási lehetőséget is. Itt élvezhettük a meleg uszodát, miközben a hatalmas üvegtáblákon keresztül bámulhattuk a fedett fürdőn kívüli parkban a hóval díszített fákat.
A téli idő nemcsak bennünket vidított fel, hanem igen jó hangulatot keltett a közelgő karácsonyra is.
Hölgyismerőseink – később kiderült, hogy a hölgyek valódi grófkisasszonyok voltak, és a gazdag osztrák arisztokráciához tartoztak – tudták, hogy kiváltképpen karácsony előtt, milyen egyedül éreztük magunkat ebben az idegen országban, távol hozzátartozóinktól. Ennek némi ellensúlyozására meghívtak bennünket egy karácsonyi vacsorára. Ez december 22-ére, szombatra esett. Nem csak tizenkettőnket vendégeltek meg abban az „első szobában", hanem ötszázunkat, akik vártuk jövőnk alakulását. Ez egy igen nagy vállalkozásnak tűnt, de korábbi tetteikről becsülve, nem volt kétség, hogy jótevőink ezt is kellő eleganciával véghezviszik.

Tervük kivitelezését a díszes étterem, a nagyon udvarias felszolgálás (ezt az osztrák arisztokrácia hölgytagjai végezték), az ízletes étel és kiváló ital bőségesen bizonyította. Ezt még azzal is tetézték, hogy mindnyájunknak adtak egy kézitáskát, tele ajándékkal és egy 100 schillinges bankjeggyel. Ezen kívül ígéretet tettek, hogy hozzátartozóinkról sem feledkeznek meg Magyarországon. Ehhez minden résztvevőtől kértek két címet két karácsonyi csomag elküldéséhez. Az estét az tetőzte be, hogy akinek kedve volt, egy színházi előadás megtekintésére, azt oda is elvitték.

A karácsony megünneplése számomra talán sokkal kellemesebb volt, mint a legtöbbnek, akit a karácsony a kietlen barakkban ért. Még december elején levelezésen keresztül megismerkedtem egy csinos osztrák lánnyal, aki a kanadai követségen dolgozott Bécsben, és levelezni akart egy magyar menekült fiúval. Címét nekem adták, és én kérésére reagáltam. Levelet levél követett, amely végül egy karácsonyi meghívást is eredményezett. Kathe szülei Hörshingben, Linz mellett laktak, és ő ott szándékozta eltölteni az ünnepeket, és kérte, hogy családi körükben töltsem velük a karácsonyt. Az útra még a vasúti jegy árát is megküldte. A helyzetemben a szent karácsony megünneplésére ettől jobb megoldást nem tudtam volna találni. Természetesen el is mentem, és igen jól éreztem magam új ismerőseim között. Kathe és az egész Recheis család igen kedves volt hozzám. Nemcsak egy meleg családi kört biztosítottak az ünneplésre, hanem rengeteg ajándékkal is elláttak. Köztük meleg téliruhával, új cipővel és a kanadai utazáshoz egy új bőrönddel. Szíveségüket nagyon megköszönteni és búcsúvételem után, december 26-án újra visszatértem Salzburgba.

Megérkezésem napján Roller és Grátzer is jó hírrel tértek vissza Kanadából. A rövid terepszemle alapján küldöttségünk megfelelőnek találta a kanadai ajánlatot, ezért Krétai Ernő és Szálkái Bandi ott is maradt. Roller és Grátzer beszámolója jó néhányunkat, velem együtt, megnyugtatott a kivándorlással kapcsolatban, mások azonban továbbra is határozatlanok maradtak.

A Kanadába indulók, ha úgy is tűnt, hogy kalandvágyból készültek, az a legtöbb esetben téves felfogás volt. Mi ismertük és átéltük a magyar politikai rendszert, amelyen javítani akartunk a forradalom alatt. A javítás nem sikerült, de a megtorlás veszedelme tetteinkért erősen fennállt. Csoportunk egy része – az erős hazaszeretet ellenére is – félt a megtorlástól. Mások pedig készek voltak vállalni a megtorlás lehetőségét, és szinte az indulás pillanatáig határozatlanok maradtak.

Irány Kanada!

Döntésünk Európa elhagyásával kapcsolatban majdnem nehezebb volt, mint Magyarország elhagyása. Soha nem fogom elfelejteni a Salzburg-i vasútállomáson töltött utolsó perceinket! Több társunk még mindig nem tudott határozni a maradás és a menés között. Ezt még az is nehezítette, hogy valaki a Szózat magyar nyelvű szövegét az állomás hangszóróján leközölte. Ez talán tervezett esemény volt, de soha nem tudtam meg, hogy azt ki és miért tette. Nem vitás, a hatása megvolt, mert igen megnehezítette búcsúzásunkat, és másokat talán meggyőzött arról is, hogy: *„Hazádnak rendületlenül Légy híve, ó magyar; bölcsőd az s majdan sírod is, mely ápol s eltakar; a nagyvilágon e kívül Nincsen számodra hely; Áldjon vagy verjen sors keze: Itt élned, halnod kelt”*. Ha talán nem is ezért, de többen a hazamenés mellett döntöttek.

A csoport nagyobb része azonban kitartott a kivándorlás mellett, annak ellenére, hogy nem sokat tudtunk jövőnkről. Azt azonban tudtuk, hogy honnan jöttünk, és ott mi várhat ránk, ha oda visszamennénk. Igen nehéz volt vitatni helyzetünket. Ezért távozásunk utolsó szavai között többször elhangzott ez a kijelentés: „Nem vagyunk elég okosak ahhoz, hogy el tudjuk dönteni azt, hogy melyik választás lesz a jobb, ezért annak bizonyítását a történelemre bízzuk”.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1998, 37. évfolyam

HOMOKY ISTVÁN

Ahogy engem érintett a határátlépés

Erről a témáról már tettem említést a Kapocsban az „Életpályák" sorozatban. Ezért, ha kicsit ismétlésbe bocsátkozom, elnézést kérek. Másrészről, nem lehet az olvasótól elvárni, hogy előkotorjon egy korábbi Kapocs-ot s abból böngéssze ki amire utalok. Ez nem tudományos szakcikk, ahol a referencia használata helyen van.
Már említettem, hogy az én hátterem 1956-ban erősen különbözik a társaim helyzetétől. Én nem voltam az egyetemen '56 őszén, hanem az Erdőrendezési Intézet szombathelyi kirendeltségének dolgoztam, mint szerződéses munkás. Ez már „komoly" haladást jelentett társadalmi helyzetemben, ahol a legmagasabb elérhető polc számomra a segédmunkás volt. De összehasonlítás képpen a legalacsonyabb szinttel (letartóztatásom Sopronban 1951 januárjában, az ÁVH, az ítélet, a börtönök, a Gulag-táborok, stb.) ez komoly eredménynek számított.
Normális, civilizált emberekkel dolgoztam, egészséges környezetben. De mind ez nem volt „ugródeszka" a „jövőre". Az ÁVH nem zaklatott, de állandóan lesett, és ha tisztességes, „állandó" alkalmazást kerestem, mint pl. földmérő technikus, lecsapott az alkalmazóra, mondván, hogy „ilyen rohadt fasiszta helyett találjanak maguknak becsületes embert" Ez volt a „keret" amiben 1956-ban éltem. A „gulag" előzményeket itt nem közlöm, mert „it is an another story" amit a jövőben vagy leírok vázlatosan vagy nem. A családtagok, munkatársak, közeli jó barátok – legtöbbje magamfajta hátterű – képezték emberi környezetemet. A mindennapi élet apró kis jó oldalait értékelni kellett és jó humort is fenn kellett tartani. Ha gulagba ez ment, „a szabad rabság" korlátolt állapotában is mennie kellett. Főleg míg az ember fiatal és rugalmas, tudatában van annak, hogy a földi élet fő jellemzője a változás. A jó nép is reménykedett, főleg amikor 1955-ben megtörtént az osztrák államszerződés és felszámolták az akna-zárat a „vasfüggönyben". Utóbbi viszont megmaradt, megerősített határőrizettel és a falvakban megszervezett besúgó (vamzer) hálózattal. Egyesek azt hitték, naivan, hogy most már a szovjet katonai megszállás véget ér és minden normálisan alakul… Én gyanakodtam s azzal érveltem, hogy a politikai és gazdasági elnyomó gépezet megmarad. Ha valami zavargás lenne Záhonynál, ők egy nap alatt átjönnének a határon és minden kezdeményezést vérbe fojtanának Sajnos igazam lett és a katonai megszállás is a helyén maradt.
De a változás mégis csak elérkezett 1956 októberében. Én akkor a meszleni erdőőri védkerületben dolgoztam, de az acsádi védkerületben laktam Soós Jóska szüleinél. Id. Soós Jóska bácsi volt az erdőőr. Villany nem volt a házban, ezért Jóska bácsi bement a faluba október 22.-én este Gerő Ernő szónoklatát hallgatni a rádión. Mindenkit lesújtott a vonalas duma, nem ezt várták. De Gerőtől mi egyebet lehetett várni?
Másnap reggel kikerékpároztam a meszleni erdőbe, ahol taghatárokat festettem. Senkivel sem találkoztam egész nap, október 23.-án. „Másnap ott folytattam, ahol abbahagytam. Fogalmam se volt arról, ami 23.-án történt. Egyszer csak hallottam, hogy recsegnek-ropognak a száraz ágak az erdőben és nagy sietve jön valaki. „Homoky úr, maga megy az egyetemre!" Sose láttam a fickót azelőtt. Kiderült, hogy ő volt a meszleni erdőőr. Hogy honnan tudta a kilétemet? Könnyű volt kitalálni. Lement a drót, hogy a Homoky főerdőtanácsos fia, aki megjárta a hadak útját a gulagban, és aki a Soós József fiának volt az évfolyamtársa és kamarása, itt dolgozik a környéken. „Ember, mit beszel maga?" – kérdeztem, mire ő: „Hát nem tudja mi történt tegnap? A fegyverropogást még a rádióban is lehetett hallani".
Így aztán értesültem az eseményekről. Másnap reggel visszakerékpároztam Szombathelyre. Sopronról és az ottani eseményekről nem hallottam semmit. A hivatalban üzemterveket és

erdőleírásokat másoltam, miután leszedtem a falról az ötágú piros csillagot – amiket itt Észak-Amerikában lépten-nyomon látok hirdetéseken, mert ez feltűnő és megkapja az ember szemét. Az eseményeket Budapestről követtem a belföldi és külföldi rádión. Elérkezett november 3 sötét éjszakája. Másnap, vasárnap a reggeli híreket Beethoven 5. szimfóniája előzte meg, ami nem volt szívderítő. A többi ismeretes. Hétfőn, 5.-én bementem a hivatalba, de senki sem lelkesedett a munkáért. Hazafelé menve, betértem Keve Feri barátomhoz, aki özvegy anyjával lakott, és aki velem egy ügyben lett a gulag állampolgára, de előttem „szabadult". Ott tudtam meg, hogy Bokor Dénes barátunk, akit a forradalom Márianosztráról szabadított ki és akivel Mindszenty rádióbeszédét hallgattuk 3.-án este, lelépett. Következő megállóm Dénes otthona volt, ahol a nővérétől, Mártától megtudtam a részleteket. Dénes nagyon ideges lett és elhatározta, hogy elhagyja az országot, mert nem volt hajlandó a 10 évet leülni. Nem egyedül indult, hanem Hérics Annával, akinek a férje, Ernő, 15 éves büntetéssel a Gyűjtőfogházból szabadult a forradalom alatt. Anna őt hazahozta, beteg állapotban. Héricsék Nardán laktak, egy határmenti faluban, de Anna bátyjának háza volt Szombathelyen. Anna kivitte Dénest és Ernőt Ausztriába, és a szándékozott visszajönni, hogy a süldő disznóit is átvigye. Ez Kanadában idegenül hangzik, de ez volt a középeurópai életmód egyik jellegzetessége. Úgy gondoltam, hogy Anna és a disznói társaságában lépek át a határon. Az időpontot és a helyet Anna bátyjától kellett megtudnom. Azt mondta, hogy Anna már nem jön vissza, mert kezd veszélyes lenni a helyzet – a disznók maradnak. Ők viszont holnap költöznek vissza a falujukba, Felsőcsatárra, a másik határmenti faluba, ahol szőlőjük van, és én velük mehetek. Legyek ott délután 3 órakor.

Otthon előadtam a tervemet szüleimnek, mondván, hogy ezek a dögök engem a gulagba többet nem visznek (A „gulag" szó akkor még természetesen ismeretlen volt! Ezt a szót csak utólag használom, mert rövid és velős és mindenki ismeri). „És hová mégy" – kérdezték. „Most csak Ausztriába. Ha a helyzet rendeződik – mert akkor meg nem tudtuk, hogy az ENSZ nem rendelkezik végrehajtó hatalommal és az egész egy szószátyár társaság – visszajövök". „És ha nem rendeződik?". „Akkor megyek Kanadába!".

Én, ugyanis már 1946-ban, gimnazista koromban láttam, hogy a térséget bolsevizálni fogják, így nekem ott normális életlehetőségem nem lesz. De hova költözzem? A világ nem kommunista részét tanulmányoztam. Válogatás közben Kanadánál kötöttem ki. Megismételve a kiértékelést, megint csak Kanadát választottam. És ez néhányszor megismétlődött. Tiszta víz, tiszta levegő, folyó, tó, hegyek, kevés ember (nagyon fontos!) csak úgy áradt a térképeiről és az atlasz leírásaiból. Ott számomra is van hely, bár erről Vörösmarty Mihály még nem tudott. Civilizált államforma, megalapozott gazdaság, stb. Ez volt az elméleti elgondolás, ami 10 évvel később elhatározás tárgyát képezte. Elkezdtem angolul tanulni. „És mit fogsz csinálni Ausztriában", „Mit tudom én, talán utcát söprök Grazban, de ez most nem lényeges. Fő az, hogy innen kiszabaduljak és szabad ember módjára éljek".

Másnap elérkezett a nehéz óra, amikor búcsút kellett vennem szüleimtől. Nekem se volt ez könnyebb, mint másoknak, de mind megértettük, hogy miért határoztam így. Ha valami aggasztott, az nem az volt, hogy édes hazámat elhagyom, ami akkor se édes se haza nem volt számomra, hanem az hogy esetleg nem hagyhatom el, mert elfognak. Akkor láttam apámat utoljára. Albérletben laktunk, mert 1944-ben otthonunk, Ungvárral és egész Kárpátaljával együtt a Szovjetunió martaléka lett. Elza néni, a házinénink, két nagy édes körtét dugott az aktatáskámba útravalónak. Elindultam. Héricsék házánál két nagy szekér már meg volt rakva bútorokkal. Abban egyeztünk meg, hogy én előttük megyek kerékpárral 50-100 méterre. Ők nem ismernek engem, én nem ismerem őket. Az oladi hídnál átpasszíroztuk magunkat az igazoltatáson. Egy idő múlva látom, hogy egy szovjet helikopter repül arra felé, amerre mi haladtunk. Aztán a pinkafői vasúton egy sínautó két orosz katonával gurult ugyanabba az irányba. Később egy oldalkocsis BMW motorkerékpár, zöld ávósokkal ment el mellettünk. Ezt követte két tehergépkocsi, zöld ávósokkal megtömve. Még csak ez kel-

lett. Mar jó ideje mentünk és a nap laposan sütött a felhők alatt. Hallom, hogy valaki gyorsan jön mögöttem. Nem néztem hátra, nehogy idegességet áruljak el. Megnyugvásomra a család vezetője volt. Azt ajánlotta, ne menjek velük végig Csatárig, mert ezek a határőrök mind oda tartanak, a főhadiszállásukra. Majd útközben megmutatja, hol lépjek le. Elértük Nardát. A falu alatt megy az út és emelkedik. Mikor elhagytuk a falut egy BMW motorkerékpár közeledett mögöttünk. Ekkor én már nem a szekerek előtt, hanem mögöttük hajtottam. Megállt mellettem a zöldávós százados, géppisztoly lógott a nyakán. Na, most mi lesz? Készen voltam a szöveggel. Személyi igazolvány és a duma, hogy mivel másnap munkaszüneti nap lesz (szent kommunista ünnep – a bolsevik forradalom évfordulója) Felsőcsatáron esetleg találok megvételre egy hizlalni való süldő malacot De én nem érdekeltem őt. Helyette azt kérdezte, hogy hova mennek ezek az emberek a szekerekkel. Gyorsan kellett gondolkodnom. Ha tartom az egyezséget és azt mondom, hogy nem tudom, nem hiszi el és akkor én is gyanús leszek. Inkább az igazat mondtam: Szombathelyről Felsőcsatára költöznek vissza, mert ott van szőlőjük. Elmondtam a szöveget és már adtam is a személyi igazolványt, de az nem kellett neki. Az állát vakarta és visszafordult Narda felé. Óvatos volt, nem tudta ki és mi van a letakart szekereken. Én gyorsan elértem a szekereket és jelentettem a találkozást. Az én emberem azt mondta, hogy a fickó vissza fog jönni, kísérettel, de akkorra én már ne legyek itt. A nyugati látóhatárra mutatott. A nap már lement, de egy sötét sávot lehetett látni a távolban. „Lépjen át az árkon, menjen egyenesen nyugat felé, a dombhát a határ''„. Megköszöntem a segítséget és elkezdtem tolni a kerekpárt. A földeken száraz kukorica és napraforgószárak voltak az utamban, és ha nekimentem egynek hangosan zörgött, amit el kellett kerülni. Néha megálltam, hogy a sarat kikotorjam a kerék és a sárhányó között. Az ég elfelhősödött. Egy kis lankára érve látom, hogy előttem éktelenkedik egy figyelőtorony. Nem tudhattam, vajon az új határőr banda megszállta-e már a határt. Ahogy a toronyra néztem, a négy fő tartóoszlop, a keresztmerítések és a létra összevisszaságában úgy láttam, hogy a létrán valaki áll és engemet néz. Persze ez csak az izgatottságom okozta „látomás'' volt. És egyszerre kibújt a hold a felhők mögül. Ott tündököltünk fényében, a torony meg én, színpadi megvilágításban. Könnyű célpont lettem volna. Van-e valaki a toronyban, vagy nincs? Ahogy a holdfényt láttam a kisablakon átvilágítani, tudtam, hogy nincs. Hát ezt eddig megúsztam és tovább mentem. Elértem a „gyepű''-t, a bozótot. Egy sima drótot érintett a lábam. Át volt vágva. Ez volt valamikor a jelzőrakéta drótja. Bejutottam a sűrű gyepűbe, aminek az összetétele akác, galagonya, kökény és mezei juhar volt. Ezen áttolni a kerékpárt lassú folyamatnak bizonyult. Néha meg kellett állni a kerék és sárhányó közé szorult gallyakat kipiszkálni. Hallgatóztam. Csend volt. De egyszerre csak nagy zörgés, ropogás tört ki, majdnem kitört a frász. Jönnek utánam! Dehogy jöttek. Valami róka vagy nyúl riadt meg és a száraz avaron futott. Aztán megint haladás, megállás, haladás, megállás. Nem tudom meddig tartott ez, de elértem végre a gyepű túlsó szélét. Egy széles, növényzet nélküli sáv fogadott. Aztán belebotlottam a szögesdrótba. Az volt a tulajdonképpeni határ, a nyomsáv az aknamezővel 1955-ig. Jobbra a távolban, lent fények játszottak. Később kiderült, hogy ez a Rohonc feletti tüdőszanatóriumból eredt, a Kőszegi-hegység nyugati oldalán. Ott álltam, mint nyílt célpont, de senki sem lőtt rám. Velem szemben emelkedett egy kis kaptató, a nyomsáv túloldalán, öreg erdővel. Annyira belém idegződött az erdőbecslés tavasztól őszig, hogy még ilyen állapotban is automatikusan megbecsültem az állomány elegyarányát, koronazáródását, magasságát, mellmagasság átmérőjét, stb. Nekirugaszkodva, feltoltam a kerékpárt az erdőbe. Ausztriában találtam magam. De biztonságérzetem nem volt ott se, mert attól tartottam, hogy hátha valamelyik pribék utánam jön és osztrák területen lő le. Reálisan gondolkodva, ez akkor és ott lehetetlen volt, de én a nagy idegfeszültségemben nem gondolkodtam reálisan... Csak toltam a kerekpárt, megállás nélkül, előre, nyugat felé. Ez már könnyű volt a gyepű után, még végre a térdeim sztrájkolni kezdtek és leültem egy vastag kocsánytalan tölgy tövébe. Élvezettel faltam fel Elza néni

egyik körtéjét. Hűvös volt, tele édes gyümölcslével. Aztán elszívtam egy Kossuth cigarettát. Még az a durva dohány is édesnek tűnt. Szabad voltam. Életem új, szerencsésebb fejezete kezdődött.
Semmiféle szentimentalizmus, szomorkodás nem zavart miután átléptem a határt. Amit éreztem, megkönnyebbülés volt, mert a kommunista paradicsomot magam mögött hagytam. Honvágyam volt, méghozzá erős. De nem ott és akkor, meg Kanadában sem, hanem még Magyarországon. Mert vágytam egy hon után, ami otthont és védelmet jelentett. Elnézést kerek itt, de mi magyarok a pátoszt és a színpadiasságot, ezt a stílust már iskolás korunk óta felszedtük. Az érzéseimet, lelkiállapotomat Kölcsey írta meg kb. 125 évvel korábban: „Bújt az üldözött s felé kard nyúlt barlangjában. Szerte néz és nem lelé honját a hazában". Azt mondtam magamnak, hogy akárhova kerülök, én otthon leszek. Hogy hol volt az a hely, ott a határon még nem tudtam, de ez akkor különösebben nem zavart.
Elértem az erdő szélét. Előttem egy nagy legelő húzódott. Hallottam a vonatot közeledni. Alattam és előttem ment el a kis személyvonat. Jobbra a távolban egy kis falu látszott valami fénnyel a faluvégén. Oda igyekeztem. A vasútnál megfogtam egy követ a töltésen és megfogtam a sínt. Ez már osztrák kő és osztrák sín volt. Szabad kő, szabad sín. Így működött akkor az agyam megilletődve. A falu végén nagy volt a sár és a kutyák ugattak. Kijött egy idős férfi. Németül mondtam neki, hogy most érkeztem Szombathelyről és a csendőrőrsön akarok jelentkezni. Ő magyarul válaszolt, mondván, hogy ez egy kis falu, Schandorf (Sándorfalva) és a csendőrőrs a szomszéd nagyobb faluban van, Schachendorfban (Sujta). Ő elkalauzolt oda és beszállásolt egy horvát családhoz, ahol az első vacsorát élvezhettem szabad földön, ami káposztás rétes volt. Furcsa volt az idegrendszerem. Beszéltem ugyan, de mintha a testemből kilépve, távolból figyeltem, hallgattam volna saját magamat. Később ez az állapot felengedett és megtudtam, hogy Hérics Ernő és Anna előző nap jártak itt és elvitték őket Oberwartba (Felsőőr), a menekültek gyűjtőhelyére. Ernő unokaöccse a helybéli postamester volt. Elhatároztuk, hogy meglátogatjuk a postamestert késő este. Félkezű hadirokkant volt és részletesen beszámolt az előző nap eseményeiről. De akkorra már a falusi bíró is megérkezett, aki magyarul is beszélt és kellemes pár órát töltöttünk együtt. A horvátoknál jól aludtam. Másnap a kerékpart megtisztítottam és néhány schillinggel a zsebemben, amit a házigazdámék rám erőszakoltak, elindultam a csendőrőrs felé. A szép aszfaltúton haladva. jobbkéz felől meredeztek a magyar figyelőtornyok. De akkor mar fütyültem rájuk és azt mondtam magamban, hogy tehetnek nekem egy szívességet. Aki nem tudja, hogy ez a „csöves" kifejezés mit jelent, kérdezze meg tőlem, de azt itt nem írhatom le.
A csendőrőrs egy nagy ormótlan négyszög alakú szürke épület a határon. Egy idősebb főtörzsőrmester és egy fiatalabb őrmester fogadott. Előadtam a történetemet, amit a fiatal legépelt. Az idősebb közölte, hogy 10 óra 30 perckor itt fog megállni a menekült-szállító autóbusz, ami menetrend szerűen közlekedik a határ mentén és az Oberwartba fog engem vinni. Ez mind szép, mondtam én, de mit csináljak a kerékpárral? Javasolta, hogy hagyjam náluk. Adott egy elismervényt és megnyugtatott, hogy csak közöljem velük hol telepszem le Ausztriában és utánam küldik... Aztán lement a pincébe és felhozott egy szakajtóra való ennivalót: kekszet, almát, sajtot, narancsot és mindezt begyömöszölte az aktatáskámba. Még maradt két alma. Mondtam ezeket itt kell hagyni, mert a táskát már nem lehet becsukni. Erre ő azt mondta, nem baj a lódenkabátomon van két zseb, ott elférnek... Pontosan féltizenegykor megérkezett az autóbusz, menekültekkel… Rohoncon is megálltunk, ott is felszedtünk menekülteket. Így értünk el Felsőőrbe, ahol a zeneiskola emeletén, egy nagy teremben nyüzsgött a nép. És kiket látok ott? Hérics Ernőt és Annát. Ilyen kicsi a világ, gondoltam, de ez még semmi se volt ahhoz képest, amiről a továbbiakban emlékszem meg. Nagy volt a viszontlátás öröme, mert Ernőt a várpalotai gulag óta nem láttam.
Hamarosan turistabuszokba raktak minket és elindultunk dél felé. Közben az utcán egy asszony megállította az autóbuszunkat és a padlóra egy kosár almát tett. Fürstenfeld felé

haladtunk. Burgenland déli végéhez érve Szentgotthárdot lehetett látni és a határon a kis piros-fehér-piros zászlócskákat, jelezve az orosz és magyar pribékeknek, hogy addig és ne tovább. Fürstenfeldben vonatra szálltunk és Grazig utaztunk, már sötétben. Onnan hosszú várakozás után Bruck-an-der-Murig, ahol megint turista buszokra raktak minket. A sötétben kanyarogva elértük rendeltetési helyünket: Seewiesent, ami egy kis hegyi falu félúton, Kupfenberg es Mariazell között, ahol minden ház egy Gasthaus volt. Másnap reggel a napfényben láttuk, milyen pompás, havas alpesi környezetbe kerültünk. Három hétig tartózkodtam ezen a helyen.

Sopronról még mindig nem tudtam semmit. Közben Ernő levelet kapott Kanadából, az apjától, aki Ontario déli részén élt, a dohánytermelő vidéken. Fénykép is volt benne: a család a „családi Chevy-vel." Egy két dolláros és egy öt dolláros kanadai bankjegy is volt mellékelve. Így a Héricseknek már meg volt szabva az úticélja, ami persze még időt vett igénybe. Én pedig egyik este a telepes rádión a híreket hallgatva tudtam meg, hogy a soproni diákok, professzorok, oktatók és családtagok St. Wolfgangban nyertek ideiglenes elhelyezést. Úgy látszott ez nekem készült. A vöröskeresztes táborfőnök elrendezte az utazásomat másnap reggelre. Aznap este elértem a Wolfgang tó déli partját, ahol Mathias Pochtl farmer házában aludtam, aki aztán másnap átevezett velem St. Wolfgangba, ahonnan átgyalogoltam Ferienhortba. 1951 január 23 óta ismét, újra otthon voltam az Alma Materben, november 28.-án. Ami utána következett, a Kanadába való vándorlásunk, stb. Olyan volt mintha a gondviselés ezt nekem tervezte volna. Ami velem történt, minden várakozásomat felülmúlta. És ráadásul, még Grazban sem kellett utcát söpörnöm.

Befejezésül még két dolgot kell megemlítenem: a kerékpár és hogy milyen kicsi a világ. Ferienhortban, a nagy ebédlőteremben gyűlt össze a társaság, hogy a salzburgi kanadai menekült táborba való áttelepülésünket, útban Kanada felé, közöljék velünk. Valaki félbeszakította a beszélőt, mondva, hogy „Homoky Pista, a kerékpárod megérkezett". Erre kitört a nagy röhögés, mert úgy hangzott, hogy én kerékpáron akarok átkelni az óceánon. Másnap kerékpáromat átvittem a jó farmerhoz és kértem adja el. Mindegy mennyit adnak érte. A pénzt legyen szíves utánam küldeni a táborba. Ez meg is történt. Származ Kornél, Tóth Jóska, Görgényi Béla és még nem tudom ki más, eljöttek velem a Mozart Platzra, ahol egy kis cukrászdában megittuk a kerékpár árát. Akkor már senki sem röhögött rajtam. Már a CNR vonaton utaztunk BC felé, amikor egyik nap közepén, észak Ontarióban, Homepayne helységében, a semmi közepén megállt a vonat vizet és olajat felvenni. Orosz Ivánnal ott álltunk az ajtó mellett, amikor bejött egy ember vastag téli öltözékben és hócsizmában. Magyarul kérdezte, hogy van-e itt valaki Szombathelyről. Válaszoltunk, hogy mi mindketten odavalósiak vagyunk. „Ismernek valakit Hardén?" – Iván mondta, hogy ő nem ismer senkit. „Hát maga?" – kérdezte tőlem. „Csak egyet ismerek" – válaszoltam. „Ki az?" „Hérics Ernő, ismeri talán?". „Hát hogy az istenbe ne ismerném, hisz én vagyok az apja!". Hát ilyen kicsi a világ. Elmondtam, hogy Ernővel és Annával együtt voltam Ausztriában. Láttam a levelét, a fényképet és a pénzt. Biztosítottam, hogy fia és menye nemsokára jönnek.

Epilógus, ha így tetszik: Powell Riverben kaptam az első levelet otthonról. Abban nem az állt, hogy: „Fiam gyere haza! Olyan messzire kerültél, hiányzol. Gyere, minden rendben lesz…bla…bla…bla", vagy valami ilyesmi. Apám azt írta, hogy: „Mi mind hálát adunk Istennek, hogy kiszabadultál ebből a pokolból".

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

HOMOKY ISTVÁN

Emlékeim a forradalomról

Én mint másodéves erdőmérnök-hallgató tanultam 1951. január 23-ig. Sorsom fordulata 1950 szeptemberében kezdődött Szombathelyen, mielőtt Sopronba visszatértem a második évet elkezdeni. Akkor keresett meg engem Lengyel Tóni barátom, aki beszervezett egy földalatti mozgalomba. Propagandatevékenység volt a cél a sötét sztalinista terror legsötétebb korszakában. Én soha se voltam hősies típus, de sajnos, néha az ember élete folyamán a sarokba szorul, és amikor neki szegezik az egyenes kérdést, nem lehet mellébeszélni. A válasz vagy „igen" vagy „nem". Saját lelkiismeretem és meggyőződésem alapján csak igennel válaszolhattam. Fellázadtam a szovjet-kommunista terror ellen. Gyűlöltem a bolsevizmust és kiszolgálóikat. Ezek elrabolták a szűkebb hazámat, Kárpátalját, elrabolták és gyarmatosították szülőhazámat, elrabolták az otthonunkat, üldözték nemzeti és európai kultúránkat és történelmünket. A leigázást „felszabadulás"-nak becézték, és minden, amit írtak és mondtak, hazugság volt, amit kritika nélkül el kellett fogadni és lelkendezni érte. Tatárok, törökök, Habsburg császárok – akik esküszegő magyar királyok is voltak ugyanakkor – megelégedtek a rabolt fizikai javakkal és az emberek testével. A szovjet imperializmus az emberek lelkét is követelte, a halvaszületett Marxi-Lenini maszlag osztályharcos értelmében. Ez volt a szellemi-lelki rabszolgaságba döntés korszaka, amikor hangosan, ordítva kellett dicsőíteni Sztálint és Rákosit. Ez volt az a szégyenteljes kor, amikor hülyének néztek bennünket, és mindezért hálát kellett rebegnünk. Ez rosszabb volt, mint a szegénység, ami soha se kellemes, de el lehet viselni, ha minden tisztességes körülöttünk szegény.

Kamarásom Soós Jóska volt, akivel egyetemi éveim rövid, de legkellemesebb korszakát volt szerencsém végigélni. Ő kiment az ösvényre sétálva tanulni, mert kellett neki a friss levegő. Én a kamarában maradtam. Jóska elmenet az ablak előtt, és megemelte a jágerkalapját. Utána nem láttam őt következő év nyaráig, amikor a várpalotai szénbánya gulag táborában látogattam meg. Én pedig nekiestem az alkaloidok és az erjedések tanulmányozásának. De nem sokáig. Kopogás az ajtón. Belépett egy ragyásképű fickó, keze a kabátzsebében. Humorérzék nem látszott az ábrázatán. Miután megtörtén a személyazonosításom, felszólított, hogy vegyem a kabátomat, de ne csináljak semmi hülyeséget, mert szétlövi a hasamat. És hogy nyomatékot adjon barátságtalan szavainak, a hasamnak nyomta a pisztolyt. Azután megbilincselt és a lóden kabátom ujját jól lehúzta, hogy semmit se lehessen látni. Ilyen tapintatos volt. Mikor kiléptünk az előszobába, Gizi néni, a háziasszonyunk csészealjnagyságú szemekkel szótlanul bámult. A pribék közölte vele, hogy a szobát további intézkedésig lepecsételik, oda senki be nem mehet. Így Jóska kint rekedt. Azután kiléptünk. Kint pedig a másik pribék állt készenlétben arra az esetre, ha kiugrom az ablakon, megfoghasson. Így hármasban baktattunk le a Fácán utcába, ahol az ÁVH ideiglenes embertárolási lerakata volt egy betonpincében. Ilyen módon fejeződött be földi pályafutásom egy szakasza és vette kezdetét egy másik. Ettől kezdve megszűntem erdőmérnök-hallgatónak lenni hivatalosan, és csak 1956. november végén váltam ismét azzá. A pribék, aki letartóztatott, Rózsa „úr" volt, egy hivatásos embercsempész, és mint ilyen, az ÁVH ügynöke, ahogy ezt később megtudtam.

Elérkezett október. Én az acsádi védkerületben laktam Soóséknál, Soós Jóska apjánál, aki ott volt védkerületvezető erdőőr. A szomszédos meszleni védkerületben dolgoztam 21-én, taghatárokat festettem. Egy ismeretlen ember jött sietve és mondta, hogy „Homoky úr, maga megy az egyetemre". Az erdőőr volt, akit nem ismertem addig. Engem ismert hírből, mert a hír elterjedt, hogy a Homoky János főerdőtanácsos börtönviselt fia itt dolgozik a közelben. „Én nem tudom, maga mit beszél", válaszoltam. Akkor közölte a hírt a budapesti eseményekről. Így én csak egy nap múlva értesültem arról, hogy kitört a forradalom. Más-

nap kerékpáron hazagurultam Szombathelyre. Ott többet tudtam meg, de hogy Sopronban mi megy végbe, arról szó se esett. Amíg a hivatalban erdőleírásokat és üzemterveket másoltam, fogalmam se volt egyetemi forradalmi tanácsról, rendfenntartásról, nyugati szállítmányok továbbításáról, kópházi „csatáról", tömeges határátlépésről. November 1-én reggel, amikor azt a drámai rádióhírt hallottam, tudtam, hogy én innen el fogok menni. Másnap, 5-én délután értesültem, hogy Dénes barátom, aki Márianosztráról szabadult, már lelécelt. Szüleimnek bejelentettem, hogy másnap én is távozom. „Hová mégy?" kérdezték. „Ausztriába, természetesen." „Mit fogsz ott csinálni?" „Mit tudom, én. Lehet, hogy utcát söprök Grazban egy ideig, de ez nem lényeges. A fontos az, hogy innen kijussak, mert ezek a dögök engem még egyszer a rabságba vissza nem visznek. Ha rendeződik a helyzet, visszajövök." Akkor még naivak voltunk. Azt hittük, az ENSZ segítségére számíthatunk. Ma már tudjuk, mi az ENSZ. De a szuezi csatorna fontosabb volt, mint a Kis Magyarország, amit mindig leírtak és eladtak a nagyhatalmak 1920 óta. „És ha nem rendeződik a helyzet, mi a terved?" kérdezték. „Akkor megyek Kanadába", válaszoltam.

November 6-án indultam. Akkor láttam apámat utoljára.

Amikor besétáltam Ferienhortba, bizonyítanom kellett, ki vagyok, honnan jövök. Felvettek a létszámba végre! Miután megjártam a hadak útját, hazatértem az Alma Materbe. 5 év, 9 hónap, 4 hét és 8 nap, összesen 2137 nap után. Közben, ahogy kinéztem a diákiroda ablakán, látom ám, hogy jön befelé Csapody Pista volt évfolyamtársam. Micsoda véletlen, gondoltam. De utána jött Soós Jóska, volt évfolyamtársam és kamarásom. Azután megjött Szármes Kornél, földim, akivel egy ügyben ítéltek el (őt egy másik csoportban, 8 évet kapott, és utánam még egy évet lehúzott a bányában), de akkor már úgy meg voltam keveredve, hogy már csodálkozni se tudtam.

A következő majdnem két hét szorongó bizonytalanságban telt el, mert nem tudtuk, ezek után mi lesz a sorsunk. Roller Kálmán és a tanári kar szívós elhatározása, hogy együtt maradhassunk és befejezhessük tanulmányainkat, és a kanadai meghívás, amit a többség elfogadott, döntötte el életünk további alakulását. A többi már történelem.

Ahogy végig gondolom az eseményeket, amelyek életemben pozitív változásokat eredményeztek, úgy tűnik – személyemet illetően –, hogy a Mindenható tervezte így. A várpalotai makacsság meghozta az eredményt. Túléltem a gulágot, túléltem az ÁVH-t. Kiszabadultam a kommunista diktatúrából, erdőmérnök-hallgató lehettem ismét, 1960-ban diplomáztam, 1966-ban a mester-fokozaton is – Kanadában. Szerencsém volt. De nem mindegyikünk volt ilyen szerencsés. Kettőt (nem az én csoportomból) felakasztottak. Muzsnay Laci volt gimnáziumi osztálytársam, geológushallgató, a rabkórházban halt meg 1952 májusában. Már egy éve súlyos beteg volt. Nagybátyja Svédországból küldött gyógyszert, de az orvos nem kezelte vele. Azt mondta, „rothadt fasiszta, dögöljön meg". Lacit tizedmagával földelték el egy tömegsírban a kőbányai rabtemetőben. Másik kettő 1956 után eszét vesztette és öngyilkos lett.

Azt, hogy szabad ember módjára élhettem 1956 után, köszönhetem azoknak, akik ennek az árát fizették meg: akik 1956-ban megsebesültek, hősi halált haltak, akiket bebörtönöztek, és akiket Kádár János hóhérai gyilkoltak meg az akasztófán. Róluk emlékezünk.

Forrás: Erdészeti Lapok, 2006, 141. évfolyam 10. szám

JACSMAN JÁNOS

Sopron 1955–1956

Részletek egy visszaemlékezésből

1955 szeptember első napjaiban megkezdődött a tanítás. Előtte két nappal érkeztem Sopronba. Volt tennivaló: Beiratkozás, szállásfoglalás, berendezkedés, ismerkedés. A templom-utcai egyetemi diákszállóban kaptam szállást, a régi bencés-kolostor 2. emeletén. Még három szobatársam, „kamarásom" volt: Füzi Feri, Horváth Feri és Juhász Miki. Hamar összeszoktunk, és mindvégig együtt maradtunk. Az épület zsongott a sok diáktól. Itt volt az első-, másod- és harmadéves erdészek zöme. Újra találkoztam Szilágyi Tiborral, de ő az épület másik oldalán volt elszállásolva. Szomszédom volt viszont Czeiner Zsolt. [1]

Az elsőévesek száma 70-en felül volt. Így több hétbe került, míg mindenkivel valahogy megismerkedtem. (A kollégisták mellett volt egy pár soproni, és néhányan privát-szobát béreltek.) Az évfolyam 4 tanulócsoportba volt felosztva. Engem neveztek ki a második vezetőjének. Az egyetemi előadások és gyakorlatok inkább csak külsőleg különböztek a gimnáziumitól. Itt gondolok az előadótermek amfiteátrumszerű, vagy legalább is lépcsős hallgató-padjaira, a professzor urak és segédjeinek bevonulására, a sok fekete táblára és nem utolsósorban a hangnemre: „Tisztelt Uraim" – megszólítással kezdődött legtöbbször egy előadás.

Az alma mater 1956-ban hivatalosan a „Soproni Erdőmérnöki Főiskola" nevet viselte. Előtte már volt Műszaki Egyetem is, de a Bányász- és Kohászkar leválasztása után [2] ismét főiskola lett. (Vagyis Magyarországon akkor a „Főiskola" nem egy minőségi, hanem egy mennyisége fogalom volt). Az eredetileg Selmeci Bányász Akadémia leányfakultását még Mária Terézia császárnő és királynőnk alapította. 1867-ig az Osztrák-birodalom bányász-, kohász- és erdőmérnökei Selmecen tanultak, de a kettős monarchia megalakulása után magyar lett a tanítás hivatalos nyelve, és az osztrákok és csehek elhagyták Selmecet. 1918-ban az Akadémiának menekülni kellett, mert Selmec Csehszlovákiához került. A menekülő diákok és professzorok Sopronban kötöttek ki, de majdnem csöbörből vödörbe estek. Sopront ugyanis Ausztriához akarták csatolni, a későbbi Burgenland fővárosának. Nos, a fiúk mindent megtettek, hogy ne kelljen még egyszer útra kelni: Harcoltak szóval, betűvel, fegyverrel. Talán csaltak is. De Sopron magyar maradt!

Egy ilyen történelmi háttér mellett, nem csoda, hogy a Főiskolán, a hagyományokat és ezen belül különösen a diákhagyományokat, nagy tiszteletben tartották. Az Ifjúsági Körnek volt a feladata, hogy a diákok ezeket a hagyományokat megismerjék és praktizálják. Persze a kommunista uralom elsők között tiltotta be az Ifjúsági Kört az 50-es évek elején. Az 1953-as politikai enyhülés következtében, ha nem is az Ifjúsági Kör, de egyes diákszokások újból – nyíltan vagy félig titokban – életre keltek. 1955 őszén már előfordult, hogy a vasútállomáson „küldöttségek" fogadták a „balekokat", és nagy kerülőkkel kalauzolták őket el a szállás-helyre. A balekok mi voltunk, az első évesek. Később mindnyájunkat megkereszteltek (Bacchus nevében). Így lettem én alias Dalos, és kaptam egy keresztapát is, aki a „firmám" lett. Olvastuk, tanulmányoztuk a Tempust [3], gyakoroltuk a régi diáknótákat. Egyesek már a waldenről (az erdészdiákok volt egyenruhája) is álmodoztak.

Mindez külső jelek nem képesek az úgy nevezett „Soproni Szellemet" megmagyarázni. A lényege – többé-kevésbé – egy közösségi érzés, amely egy életre összefogja, összetartja a Sopronban végzett diákokat. Megérteni mindezt azonban nem lehet, hanem csak, mint résztvevő megélni [4].

Október vagy november lehetett, amikor egyszer felszólítottak, hogy jelenjek meg a személyzeti irodában. Nagyon megijedtem. Ugyan már eléggé szabadon fújt a szél, de még mindig bennünk lapult a félelem a hivatalos hatóságok irányában. Beléptem, és a személyze-

ti iroda főnöke, egy hölgy, fogadott. „Gratulálok Jacsman elvtárs" – mondta – „megkapta a Népköztársaság Ösztöndíját". Először nem tudtam miről volt szó. De mindent elmagyarázott: Havi 800 forint lesz az ösztöndíjam, de ha meg akarom tartani, a tanulmányi átlagom 4.75 felett kell, hogy legyen (itt is 5-ös volt a maximum). Felbátorkodva megkérdeztem, hogy kinek vagy minek köszönhetem a kitüntetést „Tok Miklós, a miskolci Földes Ferenc Gimnázium igazgatója javaslatára kapta meg" – volt a válasz.
Az évfolyam is értesült az ösztöndíjamról, amit még pár évvel azelőtt, a mindenható Kommunista Párt főtitkára után, Rákosi Ösztöndíjnak hívtak. Ezért nem csoda, hogy sokan ferde szemmel néztek rám, gondolván, hogy esetleg a rendszer embere vagyok. Idővel sikerült leépíteni a gyanút, de nem teljesen. Csak 1956 október végén derült ki, hogy ki volt az évfolyamunkon a titkosrendőrség beépített embere. És nem is az volt, akire a legtöbben, így én is, gyanakodtunk, hanem egy olyan valaki, mint a detektívregényekben, akiről sohasem gondoltuk volna. Életemben először jutottam abba a helyzetbe, hogy a döntő szerepet nem az anyagiak játszották. 800 forint akkor nagy pénz volt, körülbelül egy munkás havi fizetése. A mindennapi szükséglet kielégítése mellet tudtam cipőt, ruhát venni, megengedhettem magamnak egy sört, egy kávét, és cigányzenét hallgathattam a Gambrinusban. És még mindig maradt viszonylag sok pénz. Tudtam végre anyámnak is segíteni.
A mindennapi életünket hétköznap a kollégium és a főiskola határozták meg, hétvégén igyekeztünk a fiatal városiak életébe bekapcsolódni. Kezdődött a Balek-bállal, ahol mi, elsősök, Sopron társadalmának hivatalosan bemutatkoztunk. Következtek a szombati táncdélutánok és diákbálok a gimnáziumban és a kereskedelmi középiskolában. Több diáklánynyal megismerkedtem, egyik-másik meg is tetszett.
Jött karácsony, és első alkalommal mehettem haza. De otthon az eszem már a januárban kezdődő vizsgákon járt. Két dolog izgatott a vizsgákkal kapcsolatban. Először az, hogy hogyan mennek ezek az egyetemen, vagyis mennyire különböznek a középiskolai vizsgáktál. Másodszor, hogy sikerül-e elérnem egy 4.75 feletti átlagot. Az utóbbi egy létfontosságú kérdés volt, mert már hozzászoktam a „jóléthez".
Tulajdonképpen nagyon rosszul kezdődött az egész. Stasney professzor úr kiadta előre az ábrázoló-geometria gyakorlatok jegyét, és én 3-ast kaptam. (Sajnos nem tudok szépen rajzolni). Ezzel a „tartalék" rosszabb jegyeim száma egy 4-esre csökkent. Még izgalmasabb lett, amikor az első vizsgák megkezdődtek, és Nemky professzor kirúgta Szilágyi Tibort, akiről úgy tudtuk, hogy jó tanuló. Nos Nemkynél, vagyis a növénytan vizsgán, én is majdnem kidűltem. Nagy idegességemben a kérdést rosszul értelmezve a sejtmag helyett a sejtről kezdtem el beszélni. Nemky professzor úr rám nézett, – személyesen ismert, mert az ő szakkörében dolgoztam – és indirekt figyelmeztetett a tévedésre. Megértettem és hálásan neki fogtam a sejtmagról referálni. Jelest adott. Stasneynál szintén nagyon jól ment a szóbeli. A vizsga végén így szólt hozzám: „Mit szólna ábrázolóból egy négyeshez? A szóbelije 5-ös, a gyakorlata 3-as, szóval egy jó átlag." „Kézcsókkal" fogadtam a „javaslatot". Így lett egy négyesem, és a többi tantárgyból ötöst kaptam. Egy jóval 4.75 feletti átlagot értem el. Boldog voltam, sikerült.
A jó eredmény biztosította továbbra is az eddigi anyagi keretet és bizonyította, hogy a magas ösztöndíjat nem politikai okokból kaptam. Valahogy rehabilitált.
Februárban megkezdődött a második szemeszter. Még mindig a második tanulócsoport vezetője voltam. Főfeladatom a gyengébbek segítése volt. Emellett nekem kellett az előadások sokszorosított jegyzeteit beszerezni és kiosztani. Így kerültem kontaktusba Kovács Ilussal is, aki a sokszorosítóüzemben dolgozott. De ezt csak évekkel később, Kovácsék zürichi lakásában realizáltam.
Aztán kitört a tavasz. Életem talán legszebb, de soproni tartózkodásom ténylegesen legszebb időszakát éltem meg. A sikeres vizsgával öntudatban megerősítve, anyagi gondok nélkül, 20 éves, fiatalos lelkesedéssel, mindenhol ott voltunk, mindent ki akartunk próbálni.

Sopron is legszebb oldaláról mutatta magát, és a politikai viszonyok egyre biztatóbbnak mutatkoztak.
Megismerkedtünk soproni lányos családokkal, és többször meghívtak minket délutáni zsúrokra. Szorgalmasan jártunk táncdélutánokra és bálokra. Látogattuk a diákok törzshelyeit: A Várkapu kávézót, a Deák söröző̋t, a Perkovátz borozót, az Alpesi és Gambrinus vendéglöket.
Vasárnap mindig jártam templomba, Sopronban is. Persze nem a Kecske-templomba, amely a kollégiummal egybe volt épülve, hanem a Szent György utcai templomba. Két emlék köt ehhez a látogatásokhoz. Az első jellemző még 1956 tavaszára is. Vagyis nem vertük dobra, hogy mi templomba járunk. Diszkréten, lehetőleg félhomályos helyekre állva, mindig „körültekintően" viselkedtünk. Egyszer aztán észrevettem, hogy a DISZ-titkárunk is a templomban van [5]. Lebuktam – gondoltam magamban, de nem lett következménye. 1956 novemberében - már az ausztriai St. Wolfgangban –aztán kiderült, hogy Tóth Jóska meg tőlem ijedt meg. A másik emlék egy leányzóval kapcsolatos. Mindig fenn volt a kórusban, ahova én is feljártam. Először szemezgettünk, majd követtem párszor az utcán, egyszer aztán leszólítottam. Így végül megismerkedtünk, de kár volt az energiáért...
A nyári szemeszter lassan véget ért, és vártak ismét a vizsgák. Nem féltem már, habár egy kis szorongás volt bennem, hisz nálam nagy tét forgott a kockán. Nos, minden jól sikerült, az átlagom 4.75 fölött maradt. Így biztosítva volt az ösztöndíjam a 3. szemeszterre is.
A vizsgák után nem hazamentünk, hanem Kecskemétre, katonáskodni. A katonai kiképzés hozzátartozott a tananyagunkhoz. Az erdészek a tüzérséghez voltak beosztva. Sopronban azonban csak teória és terepasztali gyakorlatok voltak. A „reális" kiképzés a nyári szünetekben várt ránk. Egy, Kecskemét déli határában fekvő kaszárnya udvarán felépített sátortáborban szállásoltak el. Rendes katonai egyenruhát kaptunk, de minket nem nyírtak kopaszra, mint az igazi kiskatonákat. Altisztjeink a helyi kaszárnyából megpróbáltak mindent, hogy bemutassák a „diák elvtársaknak" a katonai kiképzés „szépségeit". „Magának hány érettségije van?" – szállóige lett, és jellemző volt az ottani altisztek képzettségére. A tisztikaron belül a soproni Penke főhadnagy „elvtárs" volt a közvetlen feljebbvalónk. Füzi Feri ismerte őt a (Kommunista) Pártból, és mivel Penke szeretett ultizni, beszervezett harmadiknak. A többiek kúsztak-másztak a kaszárnya gyakorló pályáján, mi meg „vertük a blattot". A főfeladatunk az ágyúk megismerése és kezelése volt. Részben 76 mm-es, részben 122 mm-es második világháborús orosz ágyúkat cipeltünk-toltunk a kecskeméti homokban. De az ágyukat igazán kipróbálni, sajnos nem adtak alkalmat. Egyszer kaptunk kimenőt is, és megnéztük Kecskemétet. A négy hét gyorsan letelt. Az utolsó napon ünnepélyes keretben feleskettek minket a Néphadseregre, és megkaptuk a „rangot". Legtöbben őrvezetők lettek, egy páran – köztük én is – tizedes. Sőt, a „fegyelmezett magatartásért és a jó közösségi munkáért" még 100 forint jutalomban is részesültem. Mindezeket valószínűleg ultitudásomnak köszönhettem. Július végétől újra Szilason voltam. Augusztus közepén elmentem egy hétre Tornára, Szlovákiába, Mari nagynéném családjához. Utoljára 1946 nyarán voltam náluk. Már 6 gyerek, 5 fiú és egy kislány, ugráltak az udvarban. (Még 3 fiú született a következő években).
Augusztus végén nagy lelkesedéssel utaztam vissza Sopronba. Szeptember 3.-án, hétfőn, megkezdődött a tanítás. Mi már „kohlenbrennerek" voltunk, – így hívták a másodéveseket. Az új balekok közül feltűnt nekem két vöröses hajú fiú. Különben nem igen törődtünk velük. Szeptember végén a jól tanuló diákok az árvíz-sújtotta Mohács-szigetre mentek, az újjáépítésnél segíteni. Budapestről különhajóval mentünk le a Dunán. Megérkezve ismét sátortáborban laktunk. Nappal dolgoztunk kőművesek mellet, éjjel fáztunk, mert hidegre fordult az idő. Az első hét végén nagy táncos mulatság volt a Sziget egyik településén. Igyekeztünk lányokkal, fiatalasszonyokkal megismerkedni, ki-ki váltakozó sikerrel. Október közepe táján ismét Sopronban voltunk. Legnagyobb problémám az volt, hogy hogyan

fogom behozni a mechanika előadások anyagát. Az első ösztöndíjamból – már 1200 forint – vettem egy öltöny ruhát, ünnepi alkalmakra. Betettem a szekrénybe. Akkor még nem tudtam, hogy soha nem fogom felvenni.
Az októberi lengyelországi eseményekről, de a szegedi és budapesti diákszervezkedésekről sem, nem hallottunk sokat, mert Mohács-szigeten nem informáltak minket. Így aztán, legalább is engem, eléggé meglepetésszerűen ért a forradalom. Azzal kezdődött, hogy október 22.-én este nagygyűlésünk volt a Sotex kultúrházban. A felsőéves fiúk bátran támadásba lendültek a (Kommunista) Párt ott lévő funkcionáriusai ellen. Felolvastak üdvözlőtáviratokat más főiskolák és egyetemek diákjaitól. Ekkor jelent meg az egyik vöröses hajú balek is, aki – Donáth Györgynek bemutatkozva – felolvasta bátyja levelét a budapesti Műszaki Egyetemről. A diákok követeléseit 16 pontban foglaltak össze, amit a nagygyűlés résztvevői megszavaztak. Másnap délután a diákság a lengyel munkásokat támogatva egy néma felvonulást rendezett a belvárosban, a városháza környékén. Nem történt semmi incidens. Este Budapesten kitört a forradalom. Budapesten még javában dúltak a harcok, de vidéken, így Sopronban is, és a legtöbb helyen erőszak nélkül, eltűnt a régi rendszer. Sopronban a diákok átvették a rendfeltartás feladatát. Én is kaptam egy karabinert. Vigyáztunk az élelmiszerüzletekre, vagy ellenőriztük a Győri úti vasútaluljárónál a városba bejövő közúti forgalmat. Beosztottak a „vidéki csoportba" is. Ebben a funkcióban Boa Sanyival Nagykanizsára utaztunk, ahol az üveggyárban kellett volna a munkásokat a kormány ellen buzdítani. Az információink útközben sajnos elavultak: Megalakult egy új kormány Nagy Imre vezetésével a felkelők oldalán.
Nagykanizsán erősen tanakodtam, hogy elmenjek-e nagybátyámhoz a közeli Becsehelyre. Végül is úgy döntöttem, hogy visszamegyek Sopronba. Ki tudja, mi lett volna a sorsom, ha Becsehelyen maradok.
Október végén győztek a felkelők Budapesten is. Az oroszok elhagyták a várost. Fellélegeztünk, reménykedtünk, kezdtünk hinni egy szebb jövőben. Sopronban még egyszer felejthetetlen napokat éltünk meg. De aztán jött a brutális ébresztő. November 4.-én kora reggel riadóztatták a soproni diákokat. Hideg volt. Egy vastag talpú félcipőt, téli zoknit, a két legrosszabb nadrágomat, egy vastag pulóvert és egy erős kiskabátot vettem fel. „A gödrökben feküdni jó lesz" – gondoltam. Az idősebb szemeszterek kimentek Sopron keleti határába, hogy feltartoztassák az oroszokat. Minket, alsó szemeszteresereket, felküldtek a Lővérekbe, az akkor is még „Rákosi üdülőnek" hívott épületcsoportba. Mi lettünk volna a hátvéd.
Délután 3 után jött hír, hogy minden elveszett. Az ágyúk valami ok miatt nem működtek, így az orosz tankok Sopron előtt állnak. Mi, az ágyúinkat a teherautók utána akasztva, a golyószórókat a személyi fülkék tetejére felszerelve, kézigránátokat felpakolva, elindultunk dél irányba, a mucki határátkelőhöz. A keskeny, meredek utakon a teherautók motorjai fulladozni kezdtek. A legtöbb ágyút leakasztottuk, és betoltuk őket az árokba. A mucki őrház előtt már rohantak felénk a katonák – „Fiúk ne lőjetek!" – kiabálták. Tovább mentünk a határsávig [6]. „Ott vezetőink kijelentették, hogy mindenki a saját felelőségére megy át Ausztriába, vagy megy vissza Sopronba. Nagy beszédek voltak, „maradjunk együtt, menjünk együtt és visszajövünk együtt" jelszavakkal. Bevallom őszintén, hogy nálam nem a jelszavak billentették el a mérleg nyelvét, hanem hogy esteledett, fáztunk, havas volt a táj és nem ismertük a terepet. Így végül, egy akkor és ott kényelmesebbnek tűnő megoldást választottunk." [7] 1956. november 4.-én délután 5 órakor, egy marék földdel a kezemben, elhagytam Magyarországot.

Melléklet

[1] Jacsman János: Szilas 1936 – Sopron 1956. Gyermekkorom és fiatal éveim Magyarországon. Manuskript. Zürich 2006. 39 oldal.

[2] Állítólag Rákosi Mátyás, az 1950-es évek elején Magyarország korlátlan ura, utálta a Soproni Egyetemet, és ezért szétrobbantotta az ősi egységet. Miskolcon épült egy új, «szocialista» Egyetem, s a bányászoknak és kohászoknak oda kellett költözni. A „reakciós" erdészek maradtak, de csak, mint főiskolások. 1954-ben a harmad-, negyed- és ötödéves bányászok visszajöttek Sopronba.

[3] Ruzsinszky Tempus. Regény. Kiadja a M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági Kör. Sopron 1932. 79 oldal. A Tempus a soproni diákok bibliája. A hagyományos diákéletet egy szerelmi történettel összefűzve, megismerteti az ősi diákszokásokat és diáknótákat.

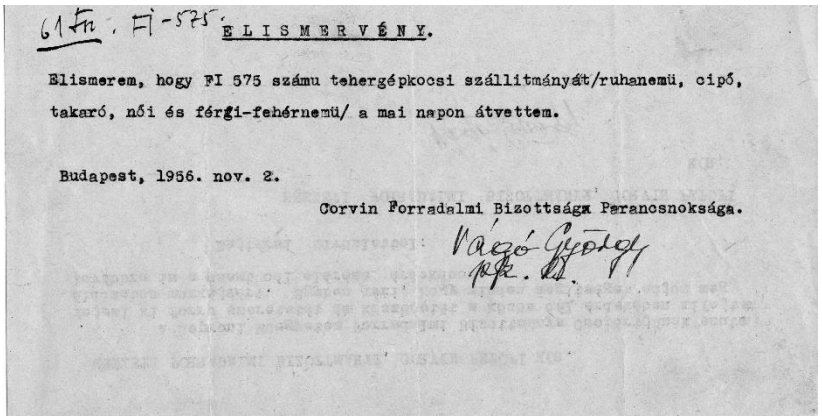
[4] A «Soproni Szellem» egyik demonstrációja a Nyugat-Európában élő volt soproni diákok pünkösdi találkozója, amelyet kétévenként tartanak, váltva Ausztriában, Németországban és Svájcban. Ugyancsak ezt a szellemet igazolja, a mi, Svájcba került volt soproni erdőmérnök-hallgatók, immár 50 éves összetartása.

[5] «DISZ» az akkori egyetlen és hivatalos magyarországi ifjúsági mozgalom: a «Dolgozó Ifjúság Szövetségének» rövidítése (akronym).

[6] A határsáv egy kb. 15-20 m széles, felszántott és állandóan gereblyézett terület volt az aknazár előtt, amely a lábnyomok ellenőrzésére szolgált Habár 1956 tavaszán a technikai határzárat nyugat felé is leszerelték, a «megművelt» földsáv ősszel még látható volt.

[7] Átvettem egy munkámból, amely az emigrációm történetével foglalkozik: Jacsman János. Sopron 1956 – Zürich 2006. Beszámoló az Erdőmérnöki Főiskola Svájcba került hallgatóiról. Erdészettörténeti Közlemények, (1956-2000), 11-33. oldal. Budapest 2006

Forrás: Kapocs, 2008, XXXVII. évfolyam 46. szám

61 Fn. FI-575.

ELISMERVÉNY.

Elismerem, hogy FI 575 számu tehergépkocsi szállitmányát/ruhanemü, cipő, takaró, női és férfi-fehérnemü/ a mai napon átvettem.

Budapest, 1956. nov. 2.

Corvin Forradalmi Bizottsága Parancsnoksága.

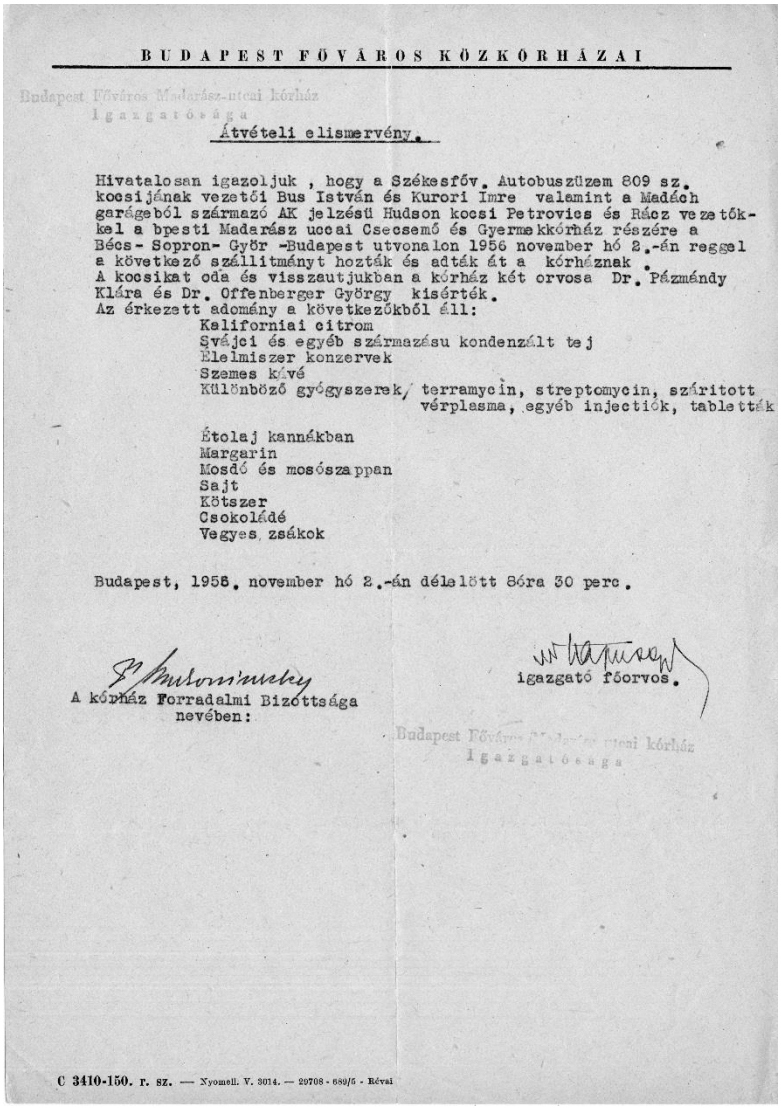
Vágó György
ppk.

1956. november 4.

Tolnai Pufi elküldte nekem leírását a sokszor megtárgyalt November 4.-ei időkről, ő volt a parancsnokunk a kismartoni határ átjárónál. Ez késztetett engem is arra, hogy egyéni emlékeimet leírjam.
Sajnos be kellett vallanom Pufinak, hogy a részletekre nem emlékszem jól, mert '59 nyarán volt egy autó-szerencsétlenségem, amely után vagy 5 napig eszméletlenül feküdtem a Kamloops-i kórházban. Csak '78-ban, egy röntgen vizsgálat derítette ki, hogy két törött csigolya van a nyakamban. El kell ismernem, hogy „fejre esett" lettem. Így kétségeim vannak emlékeimmel kapcsolatban. A fejre esés a Jákóy család jellegzetessége lehet, mert hasonló eset történt édesapámmal, amelyet most a történelem kedvéért leírok, hiszen az sokkal elegánsabb és történelmi körülmények között történt. Az első világháború kezdetére apám pont befejezte katonai szolgálatát, az 1912-es selmeci főiskolai végzése után.
Fiatal tüzér hadnagyként részt vett egy hadsereg szemlén. Pont őt választották ki, hogy vigye fel a napi jelentést a tábornokoknak. Édesapám sokszor mondta, hogy a háború elején minden felszerelésük elsőrangú volt és minden csillogott. Ő is akkor csillogó uniformisában felvágtatott a generálisok elé és pont, ahogy a lóhátról átnyújtotta a jelentest, a zenekar elkezdett egy indulót. A cintányér csattanására a jóltáplált „nyihos" ló kirúgott és apám fejjel előre a tábornokok elé esett. Szerencsére apám csak felállt, a porból kihalászta a jelentést s átnyújtotta a fővezérnek. Egyik tábornok kérdezte, „Ki ez a fiatal hadnagy?" – „Hát ez a Jákóy Endre" jött a válasz. A tábornok csóválta a fejét: „Mit mondok én az apjának, ha legközelebb tarokkozunk?" Akkor még nem sejtették, hogy a tarokkozást el kell felejteni egy időre és milyen borzasztó jövő szakad majd a szerencsétlen magyar népre. Édesapám 89 éves korában agyvérzést kapott és röntgen vizsgálat szinten mutatta, hogy nyakcsigolyája megsérült. Az orvosok kérdezték anyámat, „Hogy mikor esett el a bácsi?" Hát anyám másra nem tudott gondolni, mint erre a lovas balesetre. (Édesanyám, Vaszary Piroska elmondása után).
Most kanyarodjunk vissza a soproni határhoz. Mondom, csak kevésre emlékszem. Arra tisztán emlékszem viszont, hogy Medveczky tanár úr sírva könyörgött, nehogy harcoljunk, az egész csak egy öngyilkosság lenne. A nap végén egy teherautó tele magyar katonákkal robogott fel a határhoz és a „kis-katonák" kétségbeesetten kiabálták; „Mindennek vége, az oroszok bent vannak a városban!"
Ekkor hangzott el Pufi magyarázata és „hősies fegyverletétele". Erre mi is hősiesen követtük őt. A következő pillanatokat soha se fogom elfelejteni, hiszen százszor (?), ezerszer! átéltem. A géppisztolyomat leraktam az osztrák határőr elé, megfordultam és kezdtem visszaballagni a „Hűség Városa" felé. Bariska Misi és Grozdits Gyurka visszatartottak és mondták: „Ne légy ilyen marha, a halálodba mész! Ez olyan nagy igazságtalanság, hogy ezt az ENSZ három hét alatt megoldja, és akkor hazamegyünk". Hagytam, hogy vonszoljanak a járművünk felé. Ferienhortban határoztam el, hogy nekem már elegem van a marxizmus-leninizmusból; én mar soha többé vastapssal nem fogom éltetni a magyar nemzet árulóit. Ott nyugodtan mondhattam akárkinek, (persze sok hasznom nem lett belőle) hogy az a gazember Eisenhower eladott minket az oroszoknak, vagy, hogy az angolok, franciak és a zsidók felhasználták a magyar forradalmat, hogy megvessék lábukat a Suez Csatorna környékén.
Az ENSZ segítségével kapcsolatban a történet még folytatódik. Bariska Misi bátor és rátermett ember lévén önállóan úgy határozott, hogy Svájcba megy tanulni Kanada helyett. Mikor '97-ben nyugalomba mentem és elhatároztam, hogy részt veszek az Európába szakadt soproniak Pünkösdi összejövetelén, felvettem Bariska Misivel a kapcsolatot. Ő meghí-

vott kedves lakásukba és mondta, hogy együtt menjünk a '98-as svájci összejövetelre. Amszterdamból vonattal mentem Zürichbe. Misi és unokatestvérem Vaszary Laci vártak rám a zürichi állomáson. Ahogy az állomáson összeölelkeztünk, mondtam Misinek: „Hát Te azt mondtad, hogy ez csak három hét lesz!"

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

BUDAPEST FŐVÁROS KÖZKÓRHÁZAI

Budapest Főváros Madarász-utcai kórház
Igazgatósága

Átvételi elismervény.

Hivatalosan igazoljuk , hogy a Széksfőv. Autobuszüzem 809 sz. kocsijának vezetői Bus István és Kurori Imre valamint a Madách garágeból származó AK jelzésü Hudson kocsi Petrovics és Rácz vezetőkkel a bpesti Madarász uccai Csecsemő és Gyermekkórház részére a Bécs- Sopron- Győr -Budapest utvonalon 1956 november hó 2.-án reggel a következő szállitmányt hozták és adták át a kórháznak .
A kocsikat oda és visszautjukban a kórház két orvosa Dr. Pázmándy Klára és Dr. Offenberger György kisérték.
Az érkezett adomány a következőkből áll:

Kaliforniai citrom
Svájci és egyéb származásu kondenzált tej
Élelmiszer konzervek
Szemes kávé
Különböző gyógyszerek, terramycin, streptomycin, száritott vérplasma, egyéb injectiók, tabletták

Étolaj kannákban
Margarin
Mosdó és mosószappan
Sajt
Kötszer
Csokoládé
Vegyes zsákok

Budapest, 1956. november hó 2.-án délelőtt 8óra 30 perc.

A kórház Forradalmi Bizottsága nevében:

igazgató főorvos.

Budapest Főváros Madarász-utcai kórház
Igazgatósága

C 3410-150. r. sz. — Nyomell. V. 3014. — 20708 - 680/5 - Révai

JÓZSA JÓZSEF

Határátkelések

Mindenki életében voltak bizonyára életbevágó események. Nekem volt ilyen perc több is, mint amire gondolni mertem volna valaha. A magyar-osztrák határ háromszori átkelésekor, 1956-ban, minden hópihében és esőcseppben a bizonytalanság perce hullott rám. 19 éves voltam, amikor november 4-én először elhagytam Magyarországot 250 soproni egyetemistával együtt. Az a nap csak tizeneggyel volt később a forradalom kezdete után, mikor már a határ Ausztria felé nyitott volt. Nyolcvanan, mint fegyveres diákok, háborús fogolyként kezeltek bennünket, s katonai őrizetben voltunk Salzburghoz közel, Siezenheimben.
1956. november 4-én reggel nem lehetett tudni, mi fog történni, de a magyar álmot eltaposták az ezer számra beözönlő szovjet tankok.
Az egyetemen felvettem egy bezsírozott puskát, megtisztítottam, de átnézve a csövén egy fogyó-hold alakú valamit láttam. Tehát használhatatlan és veszélyes volt a fegyver. A Lőver Szállónál gyűltünk össze késő délután, és mikor a hír elérkezett hozzánk a kópházi balsikerű eseményekről, elindultunk gyalog a Muck-i Kilátó felé. Félve az orosz megtorlástól, csendben gyalogoltunk az ismeretlen felé. A bokáig érő friss hó és a nehéz nedves hópihék elnyomták a mozgásunk zaját. Az éjszaka beköszöntével átléptem az osztrák határt 250 diáktársammal, tanárainkkal és családtagjaikkal együtt. Átadtuk fegyvereinket és a lőszereket Ritzingben az osztrák határőröknek. Az osztrákok kedvesen és segítőkészen fogadtak bennünket. A következő reggel Closterneuburgba vittek bennünket, ahol szalmazsákokon aludtunk egy elhagyott kastélyban. Pár nap múlva a szerzett szabadságunknak vége lett, ugyanis 80 társammal együtt elvittek bennünket katonai fogházba a Sazburg melletti Siezenheimbe, ami amerikai katonai bázis volt 1955-ig. Az internálás azért volt – amit mi nem tudtunk – mert a szovjetek, mikor kivonultak Ausztriából, a Hágai Egyezményben kikötötték, hogy Ausztriának be kell zárni a háborús foglyokat, nehogy megtámadják a szocialista országokat. Ezért történt mindez: a fegyverrel jövő diákok, erdészek, geodéták, bányászok, olajmérnökök bezárva. Később azért is aggódtunk, hogy az osztrákok majd visszaadnak bennünket a szovjetet kiszolgáló rendszernek.
Siezenheimben megismerkedtünk az automata lemezjátszóval (juke box), és a „Heimweh" – Honvágy című dal nagy siker volt a körünkben. Láttuk a számunkra első Mickey Mouse filmet is. Egy látogató pap szerint ez mind visszafejlődő jellegű kultúra Amerikából. Próbált bennünket lebeszélni, hogy Amerikába menjünk. Itt jobb dolgunk volt, mint a civil menekülteknek, mert mi azt az élelmet és fizetést kaptuk, mint az osztrák katonák. Elhatároztam, hogy gyűjtöm a pénzemet, tanulok németül és felkeresem a családomat. Gyakori volt próbálkozásom a Vöröskeresztnél, de még csak válaszra sem méltattak
Kétharmada a diákoknak, továbbá a kint lévő professzorok, tanárok és családtagjaik St. Wolfgang-ban és Strobl-ban voltak elszállásolva a Wolfgang tó partján. Először nem tudtuk, hogy valaha is találkozhatunk-e velük. Közben Roller dékánunk és a diákvezetők próbáltak olyan államot keresni, amelyik az egész részlegünket befogadná, és befejezhetnénk a tanulmányainkat magyarul.
Mi nagyon türelmetlen, háborgós foglyok voltunk a tábor katonai parancsnoka szempontjából. A bizonytalanság és az elzártság a társainktól nagyon felkavarta lelkiállapotunkat, ami egy éhségsztrájkhoz vezetett, követelve szabadabb bánásmódot és szabadságot. (Végső szabadon bocsájtásunk nem a sztrájk eredménye volt.) Egy héten belül kaptunk napi kimenőt. Jómagam meglátogattam a szomszédos menekülttábort, ahol találkoztam falunkbeli fiúkkal, akik a magyar hadseregből valók voltak, de most már civil ruhában. Pár nap múlva egy bőrkabátos, jólöltözött ember járta végig a menekülttáborokat. Ráismertem, odahaza

gyakran látogatta a falu kocsmáját. Úgy beszéltek róla, hogy az ÁVO embere. Nem tudtuk, hogy menekült volt-e, vagy kémkedett-e a menekültek után.
Szombatra, 1956. december 10-re volt kitűzve a szabadon bocsátásunk a siezenheimi lágerből. Kanada bejelentésével, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlése felé elhangzott, hogy az egész erdészeti részleg, diákok és oktatók Kanadába emigrálhatnak és folytathatják ott tanulmányaikat a British Columbia Egyetemen, Vancouverben. A másik csoport, a „műszakis hallgatók", Ontario Tartományba mennek. Tudatnom kellett a családommal, hogy megyek Kanadába.
Pár napig még ott maradtam, várván több részletet az indulásunkról és a szüleim felőli hírekről. Társaim St. Wofgang-ban egyesültek a többi soproni erdésszel, vagy akik nem, azok visszatértek Magyarországra. A napilapok tele voltak hírekkel, hogy a nyitott határt lezárták a szovjetek, és a menekülőkre rálőnek. Olyan vélemények is voltak, hogy magyar diplomaták járják Bécset és elrabolják a fiatalokat, és visszaviszik őket Magyarországra diplomata kocsikban.
Mivel nem tudtam elbúcsúzni a családomtól és lehetőség sem volt tudatni őket hollétem felől, ezért elhatároztam, hogy visszaszökök Magyarországra. Csütörtökön, december 15-én felültem a vonatra több soproni diákkal együtt Loipersperbach (Lépesfalva) felé, ahol a nagybátyám sógora lakott, és ahol a családom valószínű, hogy érdeklődött, amennyiben elhagyták Magyarországot. Fel voltam hevülve a vonatozás végére, és nagy reménység vett erőt rajtam, ami hamarosan óvatosságra váltott át bennem, de aztán ez szükségessé is vált. Ahogy leszálltunk a vonatról, belegyalogoltunk a rendőrség karjaiba, akik letartóztattak bennünket és értésünkre adták, hogy másnap átadnak bennünket a magyar hatóságoknak. Délután 3 óra körül mind a 25-en gyalogoltunk Schattendorf (Somfalva) felé és bezártak bennünket az iskolába. Fegyveres őr vigyázott ránk. Az iskola szomszédságában volt a templom és a temető. Emlékszem rá, hogy valaha milyen sóvárogva néztük ezt a falut a határ másik oldaláról, a vasfüggönytől 100-200 méter távolságra, mikor dolgoztunk a répaföldön. Ebédidőnket a déli harangszóra időzítettük. Abban az időben e templomnál lenni egy „megvalósult álom" lett volna, és tessék, most itt voltam. Rövidesen viszont szabadulásra akadt lehetőségem, ugyanis az őr beengedte a takarítót. Én segítettem neki a takarításban, és közben elmondtam neki, hogy szeretnék a következő faluba menni, hogy megtudakoljam a családom hollétét. A takarító ismerte a nagybácsim sógorát Lépesfalván és megígérte, hogy segít. Kiengedtek a WC-re és onnan a takarító elvitt a lakására. Innen aztán a temetőn keresztül eljutottunk a Lépesfalvába vezető útra. Onnan délnyugatra elhagytuk azt a pontot, ahol a határ legközelebb volt az úthoz, kevesebb, mint 100 méter egy mezőn keresztül, ahol a határ követte az Ikva patakot. Át-át néztem a határon, és latolgattam magamban a gondolatot, hogy most kellene átmennem ahelyett, hogy a faluba mennék.
Kezdtem felmérni a választási lehetőségeimet. Mi lesz, hogy ha a család még mindig Magyarországon van? Mi lesz, ha már ők is Ausztriában vannak? Hol van a legbiztonságosabb átkelés? – A vezető bácsi figyelmeztetett, hogy orosz katonák vigyázzák a határt és estenként lehet hallani puskalövéseket is. Szerinte a leginkább felügyelt rész a bécsi útnál, a vasútnál, és az ágfalvi úton volt a két falu közelében. Orosz katonák Sopronból és Ágfalváról végzik a határ őrizetét. Az öreg sejthette, hogy haza szeretnék menni, és mutatta, hogy a patak mellett tudok legkönnyebben átjutni Magyarországra. Megköszöntem a segítségét. Erre az időre már besötétedett. Az Ikva patak felé indultam el. Szinte langyos volt az este. A föld is száraz volt. Nekivágtam a bozótnak, nyáraknak, égereknek a patak nyugati partján, ahol megpihentem, amíg a szemem hozzászokott a sötétséghez. Óvatosan osontam a patak felé, hogy ne csináljak semmi zajt, és erősen figyeltem, hogy látok-e őröket. Meg-megálltam. Minden csendes volt. Megtaláltam a patak keleti partját. Ott lefeküdtem és hallgatóztam, figyeltem. Nehezen tudtam gondolkozni a szívem lüktető dobogásától.

Itt vagyok megint a hazámban. Ez este hétkor történt 1956. december 15-én. A bokrok között elbújva kerestem a répaföldet és a szekérutat, ami a gyümölcsösbe vezetett, ez volt az egyetlen út a falunkba. A bal oldalamról puskaropogás visszhangzott a templom felől. Várakoztam. Rövidesen egy másik sorozat törte meg a csendet. Emlékszem, hogy bennem felgyülemlett egy dermesztő félelem, ami lelkiismeretemet szorította, mint egy fullasztó ólomtakaró. Nagyon ingerült voltam azért is, hogy úgy kell visszaszöknöm elbúcsúzni szüleimtől és testvéreimtől, és rettegtem, hogy életemet is elveszíthetem. A képzeletem elragadott, ahogy lassan távolodtam el a határtól. Láttam valami mozgást magam előtt. Majd több puskalövés jött még közelebbről. Az egész testem szét akart robbanni a szívem felgyorsult lüktetésétől. Megvártam, míg a hold elbújik a felhők mögé. Elkezdtem mászni a cukorrépa sorok között, amíg a gyümölcsösbe nem értem. Ott lopakodva mentem fától fáig, amíg beértem Ágfalvára. A nyugati oldalon megkerültem a katonai laktanyát. Elöntött a meleg, hogy a saját hazámba úgy kell belopódzkodnom. A rohadtak! 9 óra körül értem a lakásunk környékére. A pékség melletti nagy diófa mögül figyeltem a házunkat és a szomszédokat. Az utcai lámpák nem égtek és a házakban sem volt világosság. Kezdtem kételkedni az itt létem értelme felől. Elhatároztam, hogy várakozok, amíg valaki, akit ismerek, megjelenik.

Tíz óra körül a Pénzes néni házában felgyulladt a villany. Ő mondta, hogy az egész család átment Ausztriába több mint egy hete. Édesapám utánuk ment hazahívni őket. Ma este kellene visszaérkezni nekik. Pénzes néni enni adott, és nála vártam, mert ide jöttek volna hozzá. Éjfél elmúlt és egy gyanús érzés lett rajtam úrrá, majd kezdtem gondolkodni, hogy vajon most mi is fog következni. Elképzelni sem lehet a meglepetésemet, amikor megtudtam, hogy a családom is átszökött már Ausztriába. Most aztán én is nagy gondban voltam, mert lehet, hogy máris megfigyelés alatt tartottak. Kelepcébe kerültem. Úgy kell viselkednem, mint aki maradni akar.

Körülbelül éjfél után egy órakor édesapám megjelent egyedül. Nagyon megörült nekem. Biztos volt benne, hogy a család többi tagja is nemsokára hazaérkezik. A mi házunkhoz menve megmondtam neki, hogy én csak elbúcsúzni jöttem haza. Látszott rajta, hogy nagyon csalódott. Aztán elmondtam neki, hogy visszamegyek az erdész csoporthoz és megyünk Kanadába december végével, remélve, hogy visszatérhetünk Magyarországra majd egy napon. Tetszett neki a tervem. A reggelinél azt mondta, hogy mihelyt az idő megfelelő lesz, elindulhatunk a család után.

Késő délután öt útitársam a katonai fogdából lepett meg bennünket. Többnyire ötödéves erdőmérnök hallgatók voltak. Miután megtisztálkodtak és ettek, elindultak gyalog Sopronba. Azt mondtam nekik, hogy azt tervezem, hogy én is megjelenek Sopronban másnap. Jött az éjszaka, de a hold fénye meghiúsította menekülési tervünket.

Hogy a gyanút elkerüljük, hétfő reggel mindketten bementünk Sopronba: édesapám a munkahelyére én meg az egyetemi előadásra és a kollégiumba. Elgyalogoltunk egy orosz tank mellett a város nyugati részén. Nem volt oktatás azon a napon, így bementem a könyvtárba és kivettem pár fatechnológiai könyvet, és bementem a Templom utcai kollégiumba fölvenni a jegyzeteimet. A kollégium üres volt, kivéve a gondnokot.

Késő délután volt, mikor elindultam Ágfalva felé. A térség uralkodója, az orosz tank mellett haladtam el megint, aminek az ágyúcsöve, úgy tűnt, követett engem az utamon. Úgy éreztem magamat, mint egy megvert kutya.

Mézes (Piha) néni meghívott bennünket vacsorára és nagyon örült, hogy visszakapja barátait hamarosan. Ezen az estén a hold még fényesebben ragyogott, talán olvasni is lehetett volna a fényénél. A menekülés terve ismét meghiúsult.

Kedden reggel az orosz tank ágyúcsöve ellenkező irányba volt fordítva, mint amikor elmentem mellette.

Mikor vége volt az előadásomnak, a kollégiumba mentem. Megfagyott bennem a vér, mikor megláttam a Salzburgban látott bőrkabátos egyént előttem sétálni, mégpedig egy egyen-

ruhás tiszttel. Hátra maradtam és más utat választottam a kollégiumhoz. Ott összegyűjtöttem egy-két személyi dolgot Barabás Józsefnek és egyéb kint lévő társaimnak, majd nekiálltam tanulni a könyvtárban a nap hátralévő részében. Hazafelé menet fölszabadult lélekkel vettem észre, hogy az oroszok nem törődtek velem. Otthon a szomszédok benéztek hozzánk, hogy a család megérkezett-e már Ausztriából. Este a hold újból fényesen ragyogott a tiszta kék égen, és így kényszerültünk elhalasztani megint a menekülésünket. Szerda reggel mindketten folytattuk a már megszokott dolgainkat. Hazafelé menet nyugatról felhők érkeztek, ami reményt keltett bennünk, de sajnos sötétedésre megint kitisztult az ég és további halasztást követelt a holdfényes est.

A következő nap ködfátyol kísért el bennünket Sopronig. Hazafelé jövet viszont felhők jöttek Ausztria irányából. Ágfalván több ismerős érdeklődött a család visszatérése felől. Föntmaradtunk későig, fürkésztük az eget. Éjfélkor ködfátyol takarta el a házunkhoz közeli mezőt. Később, mikor a felhők elég árnyékot adtak, elhatároztuk, hogy elindulunk a határ felé elkerülve az utakat és a házakat. Egy kukoricáson és a dombos szőlőn mentünk keresztül. Közel a domb tetejéhez édesapám lenyomott guggolásba, mivel két őr jelent meg és a dombon haladtak lefelé. Innen már csak egy lapos réten kellett átvágnunk a határig. Már a rét közepén voltunk, mikor a hold egyszer csak elhatározta, hogy kibújik a felhők közül, és minket szépen kirajzolt a láthatáron. Nem volt visszaút! Fölgyorsultunk, hogy mielőbb elérjük a határt. Ahogy átértünk Ausztriába, épp egy vonatfütty üdvözölt bennünket valahonnan. Ez volt az én harmadik határátkelésem. A nagybátyám családja üdvözölt bennünket péntek reggel, 1956. december 21-én. Egy Piesting nevű kis faluban édesanyámékat utolértük délben, és örömkönnyek között öleltük magunkhoz őt és a testvéreimet, a 3 éves Gyurit, a 8 éves Ferit, a 10 éves Erzsikét, a 12 éves Marikát és a 18 éves Lacit. Akkor édesanyám 42, édesapám 50, én meg19 éves voltam. Mikor édesapám kijelentette, hogy velünk marad, még nagyobb öröm tört ki a családban. Egy nagyon szép Karácsonyt ültünk meg akkor.

Először a családom nem mehetett Kanadába, mert Ausztráliában voltak rokonaink. Akkor azt terveztük, hogy miután én befejezem az egyetemet Kanadában, csatlakozok hozzájuk. Aztán jómagam elindultam Salzburgba társulni az erdészek csoportjához.

Mire Salzburgba értem, a Sopron csoport Hellbrunnba, Salzburg külvárosába költözött. (A hely a II. világháború utáni menekülttábor volt.) A tábor hideg volt, tömve volt, és veszélyes is. A neve is jól illusztrálta a helységet: Hell = Pokol. Hozzá képest Siezenheim egy öt csillagos hotel volt.

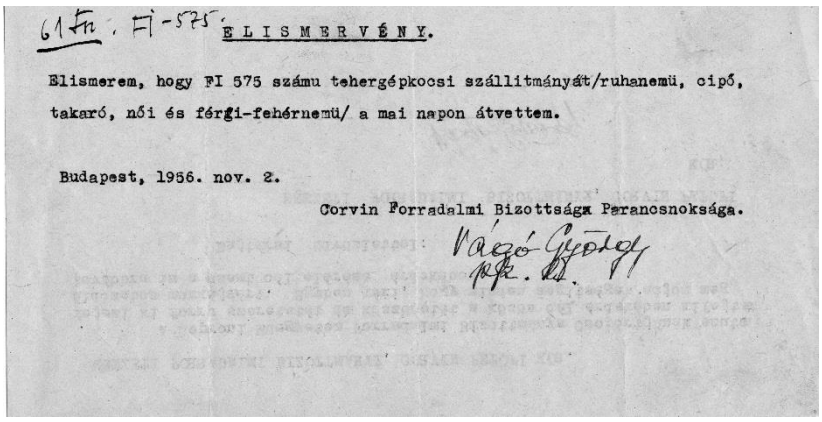
A Kanadai Nagykövetség már befejezte a bíbelődést erdészek papírjaival. Én nemcsak a védőoltásokat, de az adminisztrációs tennivalókat és a vonatjegy kiadását is lekéstem, ami december 28-ra szólt. Így a bánya és olajmérnökökkel („műszaki csoport") maradtam. Sajnálom, hogy a jegyzeteket odaadtam a professzoroknak a személyi dolgokat meg a régi kamarásaimnak.

Nekem el kellett mennem Bécsbe, a Kanadai Nagykövetségre elintézni a papírjaimat. Gyalogoltam a követség felé, mikor észrevettem, hogy három ember követ egy fekete kocsiban három házsoron keresztül. Erősen havazott éppen. Felajánlották, hogy elvisznek a követségre, de én nem fogadtam el.

Visszamentem Salzburgba és várakoztam a mi indulásunkra, Kanadába. Az Orient Express-szel utaztunk Párizsba 1957. január 5-én és tovább Le Havre-be a 9.000 tonnás hajóra, a TSS Columbiára, ami január 6-án indult Kanadába. Tartottunk két perces csendes megemlékezést a vonaton, mikor átmentünk a Schwartz Wald-on Augsburg környékén, Németországban. Elénekeltük a Himnuszt a 955-ben elvesztett csata emlékére. (A legenda szerint az egész napos ütközet végén, pusztán heten tértek vissza a csatából egészségesen. Magyarország 5 éven belül áttért a katolikus vallásra.) Vajon mi visszatérünk-e valaha? A bányászok és olajosok közül hatot nem vett fel a kapitány a TSS hajóra, mert másokat hozott

helyettük. Én voltam az utolsó felszálló rá. A lemaradottak pár nap múlva érkeztek meg Torontóba, repülővel. Szerencsések voltak, mert nem kellett végig szenvedniük az Atlanti-óceán kegyetlen háborgása következtében.
1957. január 15-én kötöttünk ki Halifax-ban. Montreálban csatlakoztam az erdész társaimhoz és velük mentem tovább. Torontóban váltam el az egyik firmámtól, Tóth József, V. éves bányászhallgatótól, mivel ő ott kapott egyetemi felvételt. A másik firmám, Leskó György, V. éves erdészhallgató volt.
A mi erdész csoportunk Abbotsfordban kapott ideiglenes szállást és ott kaptuk az első angol nyelvoktatást. Később már Powell Riverben folytatódott az angol intenzívebb oktatása Edith Lucas oktatási felügyelő vezetésével Victoriából.
Akkor történt velem egy egészen elképzelhetetlen dolog: Kaptam egy táviratot a családomtól, hogy az Empress of Britain luxushajóval ők is Kanadába jöttek és már Abbotsfordban vannak. Rögtön elmentem meglátogatni őket. Édesanyám elmondta, hogy azért engedték őket Kanadába, mert én már idejöttem. Az öcsém, Laci csatlakozott a csoportunkhoz Powell Riverben és Roller dékán úr barátok kérésének eleget téve megengedte, hogy a Laci az elsőévesek közé iratkozhasson. Roller dékán úr akkori határozata nemcsak Lacit segítette meg, de a Sopron Divíziót és a kanadai erdészetet is. Láthattam, hallhattam az öcsém számos előadását a munkájával kapcsolatban Kaliforniában (American Timber Home Builders Association), Magyarországon (erdész hallgatóknak), és Kanadában (hivatásos erdészeknek)…
60 évvel később, most visszatekintve úgy érzem, hogy nekem kellett, hogy legyen egy őrangyalom, azokban a kritikus időkben, aki vezetett és ösztönzött a megtörtént eseményeken át, mindig a lehetőségek mezsgyéjén. Ennek köszönhetően elkerültem az esetleges szerencsétlenségeket, de még a halált is.
Hogy tudnám mindezt másképp megmagyarázni, mintsem isteni beavatkozással, ha úgy tetszik gondviseléssel: Az iskolai takarítónő esete, vagy az én pillanatnyi hirtelen döntésem, hogy visszamentem Magyarországra megtalálni édesapámat, hogy jöjjön ki a családjához, a lekésett vonat, ami végül is segített elérni a csoportunkat Kanadában, és a hihetetlen egyesülés a családommal Kanadában, és Laci öcsém besorolása a Sopron Divízióba!
Köszönöm mindenkinek! Isten áldd meg Kanadát!

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám, angolból fordította Pintér László, az utómunkálatokat Vörös Ákos végezte

61 Fn. FI-575.

ELISMERVÉNY.

Elismerem, hogy FI 575 számu tehergépkocsi szállitmányát/ruhanemü, cipő, takaró, női és férfi-fehérnemü/ a mai napon átvettem.

Budapest, 1956. nov. 2.

Corvin Forradalmi Bizottsága Parancsnoksága.

Vágó György
ppk.

JÓZSA LÁSZLÓ

Mikor és hogy hagytam el hazámat

Nekem könnyű volt megszokni Kanadát, mivel én családostól vándoroltam ide 50 évvel ezelőtt. Ráadásul, már 1957-ben rájöttem arra, hogy az én hazám ott van ahol az emberek jól bánnak velem. Kollégáim nem értették, hogy miért voltam olyan „kőszívű" a szülőhazámmal szemben, mivel ők mindannyian erős honvággyal küszködtek. Persze én próbáltam megmagyarázni nekik többféle képpen, és számos alkalommal hivatkoztam még „Pavlov kutyáira" is, mivel nekem nem hiányzott a kommunista paradicsom (=emberi nyomor). Az én „Kis-Magyarországom" Yarrow volt, itt Kanadában, ahol szüleim és testvéreim letelepedtek.

Az idősebb generáció sokszor vádolt minket, fiatalokat, hogy nincs bennünk hazaszeretet, mert a kommunisták nem tanították nekünk. A mi szüleink, és még a középiskolai tanáraink is, belénk nevelték a hazaszeretet csíráit. Például, amikor Feri öcsém megszületett 1948-ban, azon aggódtam l0 éves fejjel, hogy miképp fogok emlékezni erre az évszámra. Nagy megkönnyebbülésemre rájöttem, teljesen magamtól, hogy nincs semmi baj, hisz akkor ünnepeltük 100 éves évfordulóját az 1848-as Szabadságharcnak. Ráadásul ott voltak költőink versei, amik fűtötték magyar identitásunkat. Sokszor átgondoltam a Himnusz és a Szózat „mondanivalóját". Nekem például nem tetszett 50 százaléka az „itt élned halnod kell" refrénnek, akkor sem és most sem.

Ezen okok miatt nem igen foglalkoztam az utóbbi 50 éven át a kivándorlásunk csínjánbínján. Csak arra emlékszem, hogy valahogy én is útnak fogok menni, mint a több ezer embertömeg, mely hömpölygött nyugat felé a házunk előtt Ágfalván. Szüleim sem beszélték még részletesen, hogy menni fogunk. A mi családunk kivándorlását spontán megmozdulásnak nevezhetném, mert az úgy történt, hogy egy valamikori ágfalvi család bekopogott hozzánk hajnal 3-kor, és hívtak, hogy menjünk velük együtt Ausztriába. Az érdekes dolog az, hogy amikor lefeküdtünk előző este, eszünkben sem volt, hogy hajnalban disszidálunk. Most hogy visszagondolok arra a hajnali „csomagolásra", rájövök, hogy két húgomat és két öcsémet is fel kellett kelteni és felöltöztetni, akik 3 és 13 közötti évesek voltak akkor. A 2-3 kilométeres gyaloglás Ausztriáig nem engedte meg, hogy vigyük perzsa szőnyegeinket (ami úgy sem volt!), és a többi nem-létező vagyonunkat, de azért emlékszem, hogy becsomagoltuk Szűzmária és József gobleines képeit és „családi képünket", amin 6 gyerek helyett még csak kettő volt, bátyám és én. Továbbá zsebre vágtam Személyi Igazolványomat, középiskolai oklevelemet és két rajzfüzetemet. Édesanyám pedig a dunyhája nélkül volt kénytelen elhagyni szülőföldjét.

Hajnal 3:30-kor elindult a mi kis karavánunk. Szívszorongva távoztunk házunktól, hazánktól. Én motyogtam magamnak „hazádnak rendületlenül légy híve oh magyar". Többszörösen le akartam hajolni, hogy zsebre vágjak egy maroknyi magyar földet, de a sáros agyagos ágfalvi föld nem volt portabilis. Hála Istennek, akkor még nem kellett a határőrök miatt aggódni, mert nyitva volt a határ. De mégis biztos, ami biztos, mi nagyon óvatosan léptük át a szöges-drótos akadályt. Potyogtak könnyeink, ahogy vissza-vissza néztünk az ágfalvi határra, Magyarországra. Lépkedtünk a reménytelenségből az ismeretlenbe, mint ahogy magyarországi testvéreink teszik 2006-ban. Azért aggódom most is, az 1956-os Szabadságharc 50. évfordulóján, hogy többnyire azok fognak szónokolni és koszorúzni otthon, akiknek apjaik börtönbe zárták szüleinket, meggyilkolták testvéreinket. 1993-ban én is hazátlan és árva lettem, amikor Édesanyám meghalt. Nem volt többé Kis-Magyarország, annak ellenére, hogy a fizikai tárgyak nem igen változtak. Ott a két ház, az udvar, a fák, stb., de az „ó-hazai magyar szikra" kialudt. Ezért most itt Vancouverben, a magyar zászló árnyékában

próbalom annak megmaradt parazsát magyar motívumos faragásaim forgácsaival életben tartani.

Utóirat: Amikor megkértem Marika húgomat, hogy olvassa el mondókamat, nagy meglepetésemre ő sokkal több részletre emlékezett, főleg az előzményekre. Szerinte egy valamikori ágfalvi lakos megjelent házunkban pár nappal korábban, útban Ausztriából Tatabányára családjáért és büszkén mutatta szerzeményeit. A nagykabátja alatt volt egy zakó, az alatt egy pulóver és alatta vagy 4-5 ing. Hihetetlenül hallgattuk, hogy mit mesél. Ahogy nagy áhítattal bámultuk, odaszólt Marikának, hogy „ott kint annyi csokoládét kapsz, amennyit csak akarsz". Erre húgom térdre esve könyörgött, hogy „Anyukám, ha megyünk nyugatra, megígérem, hogy nagyon jó leszek". Közben szüleink a lelkünkre kötöttek, hogy senkinek se mondjuk el szándékunkat, mert azok is bajba jöhetnek, ha nem jelentenek fel bennünket. Tehát nagy volt a titok. Abban az időben az ember még saját családjában sem mert megbízni, hihetetlen volt a félelem és rettegés. Például, ágfalvi nagybácsim, is kiszökött családostól (a végén Los Angelesben kötöttek ki), de nem mondta meg a nővérének, édesanyámnak, aki erre azt mondta „ha a Badin itt tudta hagyni minden vagyonát (volt neki egy kocsmája, egy lova, öszvére, stb.), akkor mi is itt tudjuk hagyni a semminket". Közben volt nálunk egy disznóölés is és készítettünk bőven útravalót. Kimenetelünk után apám számos alkalommal visszatért Ágfalvára, mert nem tudtuk, hogy Józsi bátyám haza tér-e Ausztriából. Amikor kitudódott, hogy megy Kanadába a soproni egyetemistákkal, akkor a család is úgy döntött, hogy nincs vissza út, bár édesapám nem szívesen jött. Azzal próbált visszacsalni bennünket Magyarországra, hogy a főnöke is kiszökött és több mint valószínű, ő fogja megkapni a munkáját Édesanyám és mi gyerekek nem akartunk hazamenni. Sőt, amikor megjelent apu nálunk Ausztriában, akkor a kicsik elbújtak a látogatása vége felé, hogy édesanyám mondhassa:"Jóska, új életet kezdünk! A gyerekek nélkül meg nem mehetünk vissza". A meséim többi része úgy volt, mint ahogy leírtam.

Utóirat 2: (Lektorálásra küldött írását Major Richard (Okl. em. '53) következőképpen kommentálta. Ricsi véleményével egyet értünk s annak nyilvánosságra hozásával teljesebb képet akarunk bemutatni. A Szerk.) „56-os visszapillantásoddal kapcsolatban az a véleményem, hogy az egy nagyon jó őszinte vallomás. Elsősorban azért jó, mert őszinte, bár én úgy érzem, hogy nem teljes. Nem teljes azért, mert az nem csak „56-ot bogozza, hanem abból olyan következtetéseket von le, amelyek önvádként bírálják egész életedet; helytelenül. Helytelenül azért, mert nem túl sok olyan magyart találok helyi emigrációnkban, aki egész életével és annak munkálkodásával jobban bizonyítaná azt, hogy hol van a szíve és a hazája. Az igaz, hogy itt élsz velünk együtt, ahol nekünk valódi jó és köszönetre méltó menedéket biztosított egy félreismerhetetlenül nagylelkű, valóban demokratikus ország, amit Te nem csak szóban, de egész életeddel és munkálkodásoddal méltón megháláltál. Beszédeidben, írásaidban, utazásaidban, kapcsolataidban és nem utolsó sorban faragásaidban; minden dicshimnusz mellőzésével, napnál fényesebben bizonyítottad és bizonyítod azt, hogy valóban hol van a „Hazád"; és ez itt nem csak Ágfalvára vagy a megcsonkított hazára, hanem Erdélytől kezdve az egész ezeréves hazánkra vonatkozik. És az a tény, hogy minderre itt Te nem hivatkozol, tudom, szerénység. Én úgy érzem és remélem, hogy nem vagyunk vakok mindannyian."

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

KATÓ FERENC

Sopron, 1956.
Visszaemlékezés Nyugat-Európából

1956. október 22. – november 3.

Erről az időszakról a három műben többen és kimerítően beszámoltak. Egyéni történetem a folyamatokhoz kapcsolódik. Ötödéves erdőmérnök-hallgató voltam. Részt vettem a lengyel ifjúsággal vállalt szolidaritási felvonuláson és a MEFESZ nagygyűlésen a SOTEX kultúrházban. Egyike voltam azoknak a karszalagos diákoknak, akik a közrend fenntartása érdekében a rendőrökkel együtt járőröztek. Később fegyveresen (egy öreg puskával) őrt álltam az egyetem bejárati kapuja előtt, valamint éjszaka a város szélén a bejövő forgalom ellenőrzésére. Végül egy úgynevezett Készenléti Osztag tagja lettem, állandó készültségben. Tehát a Biztonsági Csoporthoz tartoztam. Letartóztatásokban nem vettem részt.

A velem együtt Európában maradt kis csoport tagjai ugyancsak aktív résztvevői voltak a soproni eseményeknek (MEFESZ-vezetőség, Híradási Osztály rendfenntartás stb.).

A gyorsan pergő eseményekből csak két kis jellemző epizódot ragadok ki.

Az egyik: Az Egyetem kapuja előtti őrségemnél egy otthonról, az Alföldről futólag ismert leány bukkant fel. ő Sopronban volt üdülni motorkerékpárral, és a zavaros viszonyok ellenére is haza akart menni. Kértem, értesítse szüleimét az egészséges mivoltomról. Megtette. Ez volt az utolsó hír magyar földről szüleimnek, de én ezt akkor még nem tudtam.

A másik: A város szélének, nem valami gazdagnak tűnő, lakói étellel és itallal kínáltak bennünket. Mi szabadkoztunk, de ők erősködtek: ha maguk így kiállnak érettünk, akkor ne szenvedjenek semmiben se hiányt. Elfogadtuk. Nagyon jól esett a sötét, hideg, sáros útfélen.

1956. november 4. – december 9.

Itt hivatkozom évfolyamtársaim, Dr. Szabó, Szeberényi, Kékesi és Pápa „Visszaemlékezés az 1956-os soproni, kópházi és siezenheimi eseményekre" című leírására a Soproni Műhely 1997-es különszámának 39-47. oldalain. Együtt voltunk, hiszen én az általuk említett 62, Kópházát, Klosterneuburgot és a Salzburg melletti internálótábort, Siezenheimet megjárt V. évesek közül a 6 Európában maradiakhoz tartozom, és úgy volt, ahogy ők leírták. Ellentétben a Borovits Ferenc emlékezetével (Sopron, 1956, 114-115 o.) az V. évesek zöme Siezenheimben volt, és, ellentétben a Vancsura Rudolf megjegyzésével (Sopron, 1956, 31. o.), a kiszabadulás után csak kis részük (Sopron, 1956, 47. o.) csatlakozott a kanadai kivándorlókhoz.

Elegendő tehát itt is a történteket néhány személyes emlékkel kiegészítenem:

– Kópháza határában egy félig megtöltött, felül nyitott siló vált a „harci állásommá", egy katonai puskával, néhány tölténnyel és két kézigránáttal felszerelve. Ha valóban harcra került volna sor, akkor abból élve nemigen keveredtem volna ki.
– Még a határ közös átlépésekor sem gondoltam kint maradásra. Ellentétben egyes, talán meggondoltabbakkal, nem volt a zsebemben a leckekönyv. A Roller-féle könyv 298. oldalán, az erdőmérnöki és műszaki fakultások hallgatóinak az ország együttes elhagyásáról szóló előzetes határozatáról, sohasem hallottam. Viszont hittem abban, hogy mivel a szovjet páncélosok, megtévesztve bennünket, már a városban voltak, csak a határ osztrák oldalán juthattunk volna el az összekötőnk által megjelölt találkozási ponthoz.

– Részt vettem a siezenheimi táborban a szabadulásunkért folytatott éhségsztrájkban, és egy előre megbeszélt focizás közbeni „verekedésben", aminek a hátterében sikerült egy-két vakmerőnek a felpiszkált drótkerítés alatt kibújni.
– Siezenheimben, sok vajúdás közepette, alakult meg a már említett 6 V. évesből, név szerint Dimitri Lyubomir, Gácsi Vendel, Kató Ferenc, Krémer Gábor, Nagy József és Rácz József, akikhez még egy balek, Turza Tibor csatlakozott, a hetek úgynevezett „Hétgatyás"-csoportja a jelszóval: „felvesszük a segélyekből kapott hét gatyánkat és vagy sikerül Európában ösztöndíjjal továbbtanulni, vagy hazatérünk, de Kanadába semmiképpen sem megyünk." Az utolsó ponttal kapcsolatban még megjegyzendő, hogy az esetleges ösztöndíjra vonatkozó kitétel nem holmi álmodozás szüleménye volt, hanem St. Wolfgangban a hírek szerint európai ösztöndíjas továbbtanulási lehetőségek merültek fel (lásd „Sopron, 1956", André Béla naplója, 103. o., Nov. 23., Németország és 104. o., Dec. 4., Svédország, Svájc).

1956. december 10. – december 29.

December 9-én felszabadították az internálótábort. 10-én kezdődik a búcsúzás az évek során összekovácsolódott, és részben jóban-rosszban összetartó barátoktól, akik hazaindulnak.

A „Hétgatyások" égető problémái az elszállásolás, mivel a siezenheimi tábort hamarosan bezárják, és az ösztöndíj kérdésesek voltak. Megindultunk az utóbbi tisztázása érdekében. Az internálótáborból nem volt erre lehetőségünk. Első célunk Németország volt, de érdeklődtünk Svájc és Svédország felé is. Mindez még megfelelő nyelvtudás nélkül. Csak egy gagyogott közülünk valamicskét németül.

A szállás első megoldásaként kínálkozott a Kanadába menők kivándorlási tábora. Ennek az előfeltétele a kivándorlási szándék kinyilvánítása volt. Megtettük. így december 16-án csatlakozhattunk a St. Wolfgang-i csoporthoz, és velük együtt beköltöztünk 19-én a Salzburg közelében lévő Hellbrunn-i fabarakkok egyikébe.

Mind, a részünkről mind, több Kanadába jelentkezett részéről is voltak kétségek a soproni viszonyokkal és az esetleges hazatérési lehetőségekkel kapcsolatban. Mi nem rendelkeztünk közelebbi értesüléssel az Illyés Benjamin és Nagy László december eleji, St. Wolfgang-i küldetéséről (Sopron, 1956, 91-97. o.). Többszörös megbeszélések eredményeként megszületett az a döntés, hogy közülünk kettőnek, a már megerősített magyar határ ellenére is, vállalnia kellene egy soproni utat. A választás Gácsi Vendelre és reám esett. Elvállaltuk az utat. A többiek kérésére becsületszavunkat adtuk arra, hogy mindenképpen visszatérünk Salzburgba és beszámolunk nekik. Csak azután dönthetünk a további sorsunk útirányáról.

December 21-én elindultunk, elemózsiával és a maradék pénzzel ellátva, vonaton Bécsbe. Onnan késő délután sikeresen eljutottunk az ágfalvai határrészhez. A teljes sötétség beálltával sötét felöltőkbe burkolódzva, guggolva és részben hason csúszva léptük át a határt. Toronyiránt, földeken, szántásokon keresztül beérkeztünk Sopronba és még az éjjel felkerestük néhány professzorunkat.

Rövid alvás után, ismerősöknél a Lőverekben, december 22-én újabb beszélgetések következtek professzorainkkal és hallgatótársakkal. A hazatéréssel, avagy egy esetleges európai diploma megszerzésével kapcsolatban megoszlottak a vélemények. Ezzel szemben egyöntetű volt a felfogás a kanadai kivándorlásra vonatkozóan: aki oda megy, az valószínűleg elveszett a magyar társadalom számára. Tanáraink utolsó próbálkozásként salzburgi kézbesítés céljából egy visszahívó levelet adtak a kezünkbe (*2. sz. melléklet*).

Estefele éppen készülődtünk a visszaútra, amikor évfolyamtársunk, R.F. felkeresett bennünket és kérte, hogy velünk jöhessen, ő a menyasszonyát akarta megkeresni Ausztriában. Beleegyeztünk, azzal a kitétellel, hogy minden utasításunkat követi. Elindultunk Ágfalva, felé a nyugatra irányított szovjet ágyúk határ mögötti láncolatán keresztül. Az őrködő kiska-

tonának igazolványokat mutogattunk és szerény orosz tudásunkkal magyaráztuk, hogy dolgozni megyünk. Jóakaratú gyerek volt, nem fogott gyanút, a szállingózó hóesésben elköszöntünk tőle. Sötétben értünk a határ közelébe és lopakodva húzódtunk a határ felé, amikor távolabbról géppisztoly, közelebbről meg gyereksírás és katonai felszólítások hangjai értek el hozzánk. Évfolyamtársunk elvesztette az önuralmát és majdnem hangosan kérdezte, hogy most mit csináljunk. Ezután hiába lapultunk a barázdákban. Lámpák fénye pásztázott végig rajtunk, és a határőrök elfogtak bennünket.

Először az őrszobához kísértek (ott sebesült nem volt, tehát a géppisztolyos a levegőbe lőhetett, habár ez decemberben, a „Sopron, 1956" 140-141. oldalán említett kiskatona vallomása szerint, a lövési parancs következtében már kockázatos dolog lehetett) és hajnalban, másokkal együtt, teherkocsival Sopronba, a laktanyába vittek bennünket. Hosszabb várakozás után mi is kihallgatásra kerültünk. Elmondtuk, hogy az egyetem futárjai volnánk, és visszahívó levelet vinnénk Salzburgba. Azt be is mutattuk. Megindultak a telefonálások az egyetemmel. Tanáraink igazoltak bennünket. Ezután alapvető fordulat állt be. Egy tiszt ajánlotta, hogy kivisz bennünket a határra. Persze az osztrák oldali ügyeskedés a mi dolgunk. Az ajánlatot tett követte. (Hű, ha ezt előre tudtuk volna, hogy így is lehet.) Évfolyamtársunk már nem tartott velünk. Megelégelte az egyszeri próbálkozást.

További nehézségek nélkül átléptük a határt és estére Bécsbe érkeztünk. Kimerülve, állomási fűtőtesthez lapulva próbáltuk eltölteni az éjszakát. Itt nyilvánult meg a becsületszó kötőereje. Minek tovább? Itt vagyunk még Sopron közelében! Egyszerűen vissza és kész! De nem lehetett. Valami hiányzott volna az önmegbecsülésünkből. Tehát: tovább!

Pénzünk már nem volt. December 23-án Bécsben ugyan a villamosok még jegy nélkül vitték a menekülteket, a nyugat felé menő vonatoknál azonban már nem lehetett ezzel számolni. Feltétlen pénzre volt szükség, de honnan? Hosszú próbálkozások után rátaláltunk H. I. ismerősünkre, aki bécsi továbbtanulást szorgalmazott, de később mégis hazatért. Ő adott kölcsön 600 Schillinget. ígértük a visszafizetést, habár még nem tudtuk, miből.

Kifáradva, a villamoson ülve, kissé elbóbiskoltam. Egyszer csak valami mozgást éreztem a tenyeremben. Felnyitottam a szemem. Egy megállónál voltunk. Egy öregebb néni lépett gyorsan ki és a kezemben egy öt schillinges volt. Különös gondolatok kavarogtak a fejemben. Hát koldussá vált a büszke magyar? Szomorú benyomást kelthettem. Mégis sokáig szorongattam a pénzdarabot. Valami emberi melegség, közelsége sugárzott belőle.

December 24-én visszaérkeztünk a Salzburg melletti Hellbrunn-i fabarakkokhoz. Mi voltunk a Roller könyvének 153. oldalán említett, Sopronból érkezett hallgatók. Emlékezetem szerint reálisan számoltunk be a soproni állapotokról, ismertettük a visszahívó levél tartalmát és továbbítottuk a levelet. Semmiképpen sem feltételezhető, hogy, amint ezt Roller írja, a beszámolónkkal segítettük volna a kanadai kivándorlás előkészületeit, hiszen mi magunk akkor is a hazatérés vagy az európai továbbtanulás lehetőségeivel számoltunk. Viszont arról sincs tudomásom, hogy kik és mikor tértek a hazahívó levél alapján vissza Sopronba.

A Bécsben kölcsönkért pénz megtérítésével kapcsolatban szerencsénk volt. Amint ezt André Béla (Sopron, 1956, 105. o.) és Hahn Fülöp (56-os emlékek, 67. o.) is említi, a távollétünk alatt, 22-én karácsonyi ajándékként műanyag aktatáskákat osztogattak, amiben, egyebek mellett, fejenként 100 Schilling volt. Barátaink a mi nevünkben is átvették az ajándékokat. Hamar összedobtuk a hat darab százast és postáztuk Bécsbe.

A december 27.-i oltásoknál az álkivándorlói mivoltunk nyilvánvalóvá vált. Ezt már nem akartuk. Következésképpen kirúgtak bennünket a kivándorlási táborból. A salzburgi menekültügyi szolgálat vezetője a kivándorolni nem akaró 7 oktató és a 7 „Hétgatyás" számára a salzburgi Kaisererhof szállodában biztosított szállást, ahova 28.-án beköltöztünk. Az anyagi fedezet feltételezhetően a Roller által a 109. oldalon leírt forrásból származhatott. Közelebbit erről mi nem tudtunk. Az oktatók próbálkoztak egy európai magyar erdészeti intézet

létrehozásával. Ez nem járt sikerrel, és a hétből öten 1957. január 20.-án visszatértek Sopronba.
A kivándorlók december 29-én este indultak vonattal. Kikísértük őket az állomásra. Ismét a búcsúzás megrázó jelenetei következtek.
A tanácstalanságokra és véletlenekre jellemző a T.F. évfolyamtársunk esete. Ő hosszú gondolkodás eredményeként végül is úgy döntött, hogy nem megy Kanadába, hanem velünk marad. Együtt álltunk a búcsúztatásnál és vártuk a vonat, a jegy nélkül maradt 20 soproni ügye miatt (lásd Roller, 154. o.) késlekedő indulását. Barátok kérdezték a kocsik ablakából: hát te nem jössz velünk? A válasz „nem" volt. Lassan indult a vonat. T.F. nekiiramodott és felugrott a már mozgó vonatra. A nagyobb tömeg mágneses vonzó hatása mégis elvitte Kanadába.

1956. december 30. – 1957. március 17.
A siezenheimi internálótábor és a hellbrunni fabarakk utáni óriási szállodai kényelem nem tartott sokáig. A menekültügyi szolgálat, nyilvánvalóan csökkenő anyagi fedezete miatt, átkerültünk kb. egy hét múlva egy salzburgi „Jugendherberge"-be. Ez az átutazó fiatalság, vándorló mesterlegények stb. átmeneti, olcsó otthona, többágyas termekkel, ellátással és a megszállók takarítási, konyhai stb. kötelezettségével.
A pénz tovább fogyott, és így a „Jugendherberge"-ben is csak kb. két hétig maradhattunk. Ezután egy Salzburg szélén lévő kis várba kerültünk, ami nyilvánvalóan egy kihaló nemesi család utolsó tagjának, egy öreg néninek a tulajdona volt. Ő felajánlotta jótékonysági célra, gyermekotthonnak. Már benne voltak a gyermekméretre szabott vaságyak. Azokban aludtunk, nyújtózkodás esetén, az ágy végén, a rácsok között kilógó lábakkal. Rajtunk kívül egy gondnok a feleségével és bokszer kutyájával lakott még ott. Ott maradtunk az ausztriai tartózkodásunk végéig, azaz az átkelésünkig Németországba, egyre rosszabbodó körülmények között.
A külföldi továbbtanulás egyik előfeltétele az eddigi tanulmányok igazolása volt. Közülünk csak egynek volt a zsebében a leckekönyv. A többieké Sopronban maradt. Összeállítottuk a tanulmányaink menetét és kértük a Kaisererhof szállodában tartózkodó oktatóinkat az igazolására. Ez megtörtént 1957. január 12-én a Salzburgi Magyar Segélyszolgálat irodájában, ahol az öt aláírás hitelességét is igazolták.
Naponként jártunk különböző szerveknél és külföldi kirendeltségeknél a továbbtanulás érdekében. így értesültünk, többek között, a Ford-alapítvány európai továbbtanulási ösztöndíjáról. Megkérvényeztük és elmentünk Bécsbe, hogy a döntő bizottság színe elé járuljunk. Nagyon sok jelentkező volt. Féltünk, hogy a végén mégsem sikerül a dolog. A névsorunk alapján közülünk elsőként Dimitri Lyubomir ment be. A bizottság egyik tagja érdeklődött a szerb nyelvkészsége iránt és rövid szerb nyelvű beszélgetés után közölte vele, hogy a többi hat már be se jöjjön, mivel mi megkapjuk az ösztöndíjat. Tényleg megkaptuk. Az egésznek a további hátteréről nincs tudomásunk. Talán ismerték a soproniak korábbi próbálkozásait, avagy a német követségről jöhetett egy előjelzés.
Hallomásból értesültünk az Alsószászország (Niedersachsen) tagállambeli Göttingeni Egyetem Hannoversch. Münden-ben (vagy röviden Hann. Mündenben) lévő Erdészettudományi Karáról. Oda jelentkeztünk. Tehát nem Hannoversch. Mündeni-Egyetem (olyan nincs), amint ezt Roller a 110. oldalon írja, és arról sincsen tudomásunk, hogy őneki sikerült volna „öt utolsó éves hallgatónkat... ott elhelyezni".
A Göttingeni Egyetem egy nagymúltú (ma kereken 260 éves) nagy (ma közel 30.000 hallgatóval és az ennek megfelelő személyzettel rendelkező) egyetem. Magyarországon korábban a város Göttinga néven volt ismeretes, és az idők folyamán sok magyar, főleg Erdélyből, folytatta itt tanulmányait. Egyes híressé váltak neveit (pl. Körösi Csorna Sándor) falitáblákon örökítették meg. Az Egyetemen Finn-Ugor-Szeminárium működik, folyamatosan

magyar vezetőkkel és tanítják a magyar nyelvet is. Az egyetem diákja és tanára is volt Wilckens, aki a közelben lévő Wolfenbüttel városból származott. Az Erdészettudományi Kar 1970-ig volt a Göttingentől 35 km-re délre fekvő kisvárosban, Hann. Mündenben. Akkor költözött át az egyetem székhelyére a 130 ezer lakosú Göttingenbe.

A továbbtanuláshoz a kar fogadókészségének a kinyilvánítására és a városbeli letelepedési engedélyre volt szükség. Mindkettőt megkérvényeztük és megkaptuk. Ami, azonban hiányzott, az a határátlépési engedély volt. A magyar eseményekkel kapcsolatban nemcsak sok magyar, hanem sok kelet-német menekült is kért letelepedési engedélyt Nyugat-Németországban. A rendszeres ügyintézések érdekében átmenetileg zárolták a határt. Az internálótáborbeli üdülésünk miatt tehát ebben a vonatkozásban is kimaradtunk az első fordulóból.

Az élelmezési lehetőségeink egyre romlottak. A várbeli tartózkodásunk elején még sikerült pénz nélkül (hiszen az nem volt) különböző szervektől tejport, katonai száraz sajtot nagy pléhdobozban és több karton paradicsomos szardíniát (amit, villamosra való pénz hiányában gyalog hurcoltunk át Salzburg városán) beszereznünk. Ezek, kiegészítve korábbról a vár picéjében maradt, fagyott burgonyával, még meglehetős élelmet nyújtottak. Később már nem volt a tejpornak és a sajtnak sem utánpótlása. Maradt napi háromszori étkezésre a fagyott burgonya és a szardínia, amit egyre jobban borsoztunk és a végén már senki sem (még a bokszer kutya sem) tudta megenni.

Felső ruházatunk rendeződött, a katolikus és református egyházak bevásárlási utalványainak köszönhetően, fejenként egy kiskockás nagykabát, egy sötétkék nadrág és egy pár sárga cipő képében (a legolcsóbb anyagokból). Kiskabátra már nem jutott az utalványból. Érdekes látvány lehetett, amikor reggelenként hét kockás kabát elindult a város közepe felé ügyintézésre.

Végre a magyar menekültek számára is felnyitották a német határt. A követségről elláttak bennünket igazolásokkal, vasúti jegyekkel és útiköltségi anyagiakkal. Az esemény megünneplésére elmentünk egy kiskocsmába, megittunk fejenként 2 deci sört és attól mindannyian pityókások lettünk. Nem bírta az eléggé lerongyolódott szervezet a már szokatlan, csekély alkoholt sem.

Március 17-én szálltunk vonatra és többszörös átszállás után érkeztünk meg a Göttingeni Egyetem Erdészettudományi Karának a színhelyére, a fentebb már említett, Hannoversch. Mündenbe. Az állomáson egy oktató és két Kelet-Németországból áttelepült diáktárs várt reánk. A lakáskérdés későbbi megoldásáig két, saját házzal rendelkező diákegylet fogadott be bennünket. (Csak később tudtuk meg, hogy négy ilyen egylet működik, és a hagyomány ápolása szempontjából nagyon sok rokon vonásuk van a Selmec-Sopron-i hagyományokhoz. Nem csoda, hiszen Selmecen német befolyás érvényesült.)

1. sz. melléklet

1990. november 4.

Igen tisztelt rektor úr, velem együtt őszbe boruló kortársak, ifjabbak, akik a mai megemlékezés kiindulópontját csak hallomásból ismerhetitek, kollégák, barátok! Amikor a rektori felkérést „a távozás emlékeiről és az új hazában való életről" szóló megemlékező előadással kapcsolatban kézhez kaptam, gondolataim a 34 éves távlat 30 percen belüli ábrázolhatatlansága körül keringtek. Azután eszembe ötlött a theóriák POPPER-féle megkülönböztetése a vödör- és a fényszóró-theóriákra. Mivel a vödörbegyűjtési ábrázolás az adathalmaz alapján lehetetlen, így próbálkozom a fényszóróval, rávilágítva az emlékezetből felmerülő, egyes, esetleg összefüggéstelennek tetsző, de talán mégis egy időben és térben egészre jellemző, képekre.

Szakadozott félmondatok lesznek, de biztosra veszem, hogy a jelenlévők nagy része megérti. Például így: „56-os vagy? Hiszen akkor fél szavakból is megértjük egymást: én mondom Rákosi, te mondod Gerő, én mondom Nagy Imre, te mondod Maléter, én mondom Kapuvár, te mondod Ausztria, én mondom Siezenheim, te mondod Wolfgangsee".

A program alapján feltételeztem, hogy Adamovich Laci bátyámnak jutott a tengeren túl és nekem az Európában élőkre vonatkozó megemlékezés. Az európaiak története heterogénebb mint az együttesen Kanadába került soproniaké, hiszen magában foglalja nem csak a különböző nyugati országok eltérő szokásaival való megbirkózást, hanem az itthon maradottak és a nyugatról visszatértek 34 évét is.
Nézzük hát!

Hogy is volt csak?

1956. október

Mit is akartunk? Röviden szólva: csak egy szabad, önálló Magyarországot. Na és az ennek megfelelő soproni képek? Gyűlések, heves viták, egyetemi vezetőség választása, egyezmények a határőrséggel, rendőrséggel, szovjet alakulattal, fegyveres diákok az egyetem kapujánál és a város szélén, karszalagos diák- és rendőr- vegyes járőr a város utcáin, különleges osztag, lelkesedés és szorongás a Budapestről és az országból jövő hírek következtében, kapcsolatfelvétel más egyetemekkel és szervezetekkel, híradás hozzátartozóknak lehető és lehetetlen utakon.

1956. november 4.

Elképesztő hírek. Diákok puskával, kézigránáttal és egy-két géppuskával teherautókra szállnak, mások Sopronban maradnak, és később nagy részben nyugati irányt véve közelednek a határ felé. Kapuvár, szovjet tankok magyar zászlóval, integetés, hírvivő hozza a hírt: a városban gyújtószeg nélküli ágyúk, szovjet csapatok és azután következik az előre tervezett, avagy az előre nem tervezett, határátlépés (nálam az utóbbi).
Bevallom őszintén: a Szilvásai által említett holdvilágra nem emlékszem.
Mit takarnak ezek a félmondatok? Mit is kockáztattak sokan közülünk ezen a napon? Vagy a szó szoros értelmében vagy, amint ezt ma már tudjuk, a további út szempontjából az életet.

1956. november – 1957. március

Ausztriában: ki-ki a szerencsétől függően, vagy a Wolfgangsee-re, vagy a klosterneuburgi szalmás kaszárnyán keresztül a salzburg-siezenheimi szögesdrót és reflektorok mögé került. Nekem nem volt szerencsém.
Következett a vajúdás, a jövő latolgatása, a játékból kifajult, csinált verekedés azért, hogy a drótkerítés alatt egyesek kimászhassanak (vagy elkapták őket, vagy nem), az éhségsztrájk és azután a kapcsolat megteremtése a Sankt-Wolfgangiakkal, a kanadai ajánlat és a segélyosztás, főleg fehérneműformájában. Megalakul a hetek hétgatyás pártja a jelszóval: „mi felvesszük a hét gatyánkat és valamerre elindulunk, ha kiengednek bennünket, de Kanadába a teljesen eltérő erdészeti és kulturális viszonyok miatt nem megyünk."
Végül feloszlatják a tábort, és sikerül ösztöndíjat szerezni a németországi továbbtanulásra, de egyelőre határátlépési engedély nélkül. Ezért meghúzódás a kanadások barakkjaiban. Majd a nem kanadások kirúgása után következett először egy szálloda, azután a Jugendherberge és végül egy gyerekágyas vár fagyott krumplival, paradicsomos szardíniával és nyelős sajttal, amíg a készlet tartott. Végül berúgás 2 deci sörtől és átkelés Németországba.
Mások különböző előzmények után és különböző utakon kerültek Európa más országaiba továbbtanulni.
Mit akartunk akkor? A személyenként különböző célok mellett, sokan egy külföldi tanulmány folytatását és az eredmény magyarországi gyümölcsöztetését tervezték. Később ezt vagy a körülmények akadályozták meg, vagy az ez irányú kísérlet meghiúsult azon, hogy nemkívánatos, „nyugatosok" lettünk.

2. sz. melléklet

AZ EGYESÜLT KARI TANÁCS ÜZENETE SOPRONBÓL

SOPRONI MŰSZAKI EGYETEM

Egyetemünk tanári kara kötelességének érzi, hogy tájékoztasson Benneteket mind az egyetem, mind a Sopron város helyzetéről 1956. november 4-től a mai napig. Tesszük ezt azért, hogy a különböző, és nemegyszer egymásnak ellentmondó hírekben eligazodhassatok.

Egyetemünket november 4-ike utáni napon még fegyveres ifjúság őrizte. A külföldi segélyek révén az egyetem helyiségeiben elhelyezett holmikat továbbítás céljából a városnak adtuk át. A termek kitakarítása után, november 10-én megkezdődtek az előadások. Az otthonukból folyamatosan visszatérőkkel a hallgatóság száma napról napra növekedett – sokan ugyanis hazautaztak – s mintegy három hete az itthon maradottak teljes lét-számmal hallgatják az előadásokat. Egyetemünk felszerelésében említésre méltó kár nem esett.

Köztudomású, hogy már október 27-én elhatároztuk egyetemünk és főiskolánk egyesítését. Az oktatásügyi minisztérium az egyesítés célszerűségét elismerte és ennek folyományaként kezdeményezte, hogy az egyesítést – beleértve a miskolci bánya- és fölmérnököket is – minél előbb törvényerejű rendelet megerősítse. Tudomásunk szerint a megerősítés 1957. január 1-re várható. Az egyesítéssel a földművelésügyi minisztérium is egyetért. Az egyetem működési helye Sopron.

Mind Sopron város, mind az egész lakossága egységesen és különösképpen méltányolja egyetemi ifjúságunknak október 23-val kapcsolatos tevékenységét. Sopronban senkinek semmilyen bántódása nem esett. November 4-e után pár nappal a MEFESZ új vezetőséget választott és ez ma is az október 23-i szellemben folytatja működését.

Különösen az utóbbi két hétben több egyetemi hallgató érkezett haza. Már ők is hallgatják az előadásokat. A rektori tanács határozata értelmében sem év-, sem félévvesztés nem sújthat senkit. Vonatkozik ez a még kint lévőkre is.

Egyetemünk tanári kara és ifjúsága nem ítéli el a külföldre távozottakat, mint ahogy nem magasztalja az itthon maradottakat sem. A külföldre távozottakat vérünkből való vérnek, magunkhoz tartozóknak tekintjük és örülnénk, ha ismét mindannyian együtt dolgozhatnánk tovább sokat szenvedett hazánk érdekében.

Szomorúsággal hallottuk, hogy ifjúságunk egy része tengeren túlra készül. Az az érzésünk, hogy ezek elvesztek a magyarság számára. A kötelességszerű tájékoztatáson túlmenően ez is egyik oka volt annak, hogy levelünkkel felkeressünk Benneteket.

Bízva abban, hogy levelünk eljut Hozzátok és körültekintő megfontolásra késztet, kívánunk Mindannyiatóknak szívből

Sopron 1956. dec. 18.

jó szerencsét!

Zámbó János
Dr. Falk R.
Dr. Botvay Károly
Staszney Albert
Kiss Ignác
Sébor János
Gyulay Zoltán
Vendel Miklós
Tárczy Hornoch Antal
Tarján Gusztáv
Vörös Imre
Dr. Pallay Nándor
Dr. Magyar János
Lámfalussy
Dr. Haracsi Lajos

U. i. Levelünket kint lévő professzorainknak és ifjúságunknak szánjuk. Tekintettel arra, hogy mindenki címét nem tudjuk, az a kérésünk, hogy levelünket egymás között ismertessétek.

Négy professzor hivatalos ügyben és betegség miatt távol van.

Megjegyzés: A fenti leírás megfelel az eredetiből készült másolatnak. Azon feltűnő, hogy a dátumot és az utolsó sort utólagosan gépelték. A tartalom azonos a ROLLER (96-97 o.) által közöltekkel, de őnála csak 13 név (itt 15) szerepel, más sorrendben, és hiányzik az utóirat.

3. sz. melléklet

Részlet az 1957 áprilisában a Főiskolai Tanácshoz küldött levélből

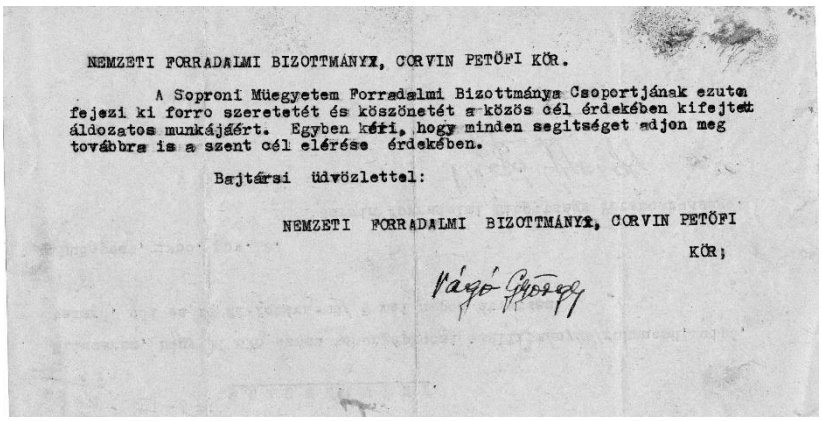
Nem mentünk el a Canadába menő részleggel. Véleményünk szerint hazánk erdészeti problémáinak megoldásához a canadai erdészeti gyakorlat nem adhat elég segítséget és nem akartunk hazánktól annyira távol kerülni. Hozzánk az európai problémák állnak közel nálunk jobban alkalmazhatók az itteni tapasztalatok.

E tapasztalatok megszerzése a jelenlegi helyzetben megoldhatónak látszik úgy, hogy hazánknak nem kerül valutájába. Jelenleg ösztöndíjunk biztosított és felvételt nyertünk a göttingeni egyetemhez tartozó Hannoversch-Mündenben levő Erdészeti Karra. Kilátásunk van rá, hogy a tanulmányi szünetekben Svédország és más európai országok erdészetével is megismerkedhetünk. Tudjuk, a feladat nehéz, de úgy gondoljuk, elég fiatalok vagyunk még ahhoz, hogy a nehézségek felett úrrá legyünk.

Célunk tehát nem az, hogy külföldön maradjunk, és itt alapozzuk meg életünket, hanem az, hogy a megfelelő tapasztalatok megszerzése után visszamenjünk hazánkba, ahol születtünk, ahol élnünk kell, és amelynek erősebbé tételén kötelességünk fáradozni. Döntésünknél tehát nem politikai és nem anyagi kérdések vezettek bennünket.

Nem felejtkezünk meg kintlétünk alatt sem Professzorainkról, sem Tanárainkról – akiknek eddigi tudásunkat köszönhetjük valamint Főiskolánkról sem. Arra kérjük régi nevelőnket, hogy mint a Főiskola régi diákjait és mint hallgatókat, tartsanak meg bennünket is jó emlékezetükben. Szeretnénk, ha kapcsolataink Főiskolánkkal és a Főiskolai Tanáccsal a továbbiakban sem szakadnának meg.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1999, 44. évfolyam

NEMZETI FORRADALMI BIZOTTMÁNYX, CORVIN PETŐFI KÖR.

A Soproni Müegyetem Forradalmi Bizottmánya Csoportjának ezuton fejezi ki forro szeretetét és köszönetét a közös cél érdekében kifejtett áldozatos munkájáért. Egyben kéri, hogy minden segitséget adjon meg továbbra is a szent cél elérése érdekében.

Bajtársi üdvözlettel:

NEMZETI FORRADALMI BIZOTTMÁNYX, CORVIN PETŐFI KÖR;

Nagy György

KIRÁLY ILONA

Hullott a vér…

Hullott a vér... Azt hittük, változás lesz. –
Óh, Isten adta örökös remény,
ha te nem lennél, rég elvesztünk volna
az élet hullám verte tengerén: –
Mert mi magyarok lángra kapunk könnyen,
de a sok érző, elhullajtott könnyen
– mint duzzadó folyón – csak sodor az ár,
így a helyes útra mégsem talál
a sokat szenvedett, jót akaró népünk.
Talán túl sokszor rossz irányba lépünk?
Másoktól várunk, kik csak kapcarongynak
használnak minket? – Térdeink már rogynak!
Mégis, ha valaki bátran élre áll,
nem tántorít meg minket a halál,
az erőn feletti emberakarat
összefog, küzd, és győzelmet arat!
Mint ahogy tette akkor, ötvenhatban.
Rövid időre, talán néhány napban
mi voltunk a világ példaképei!
A szent szabadság ifjú hősei!
De ami ez után bekövetkezett,
hogy némely áruló már szövetkezett
az elnyomókkal, a tipró tankokkal,
más titkon paktált az érdek-Nyugattal,
míg a nemzet zöme tűrt, és maradt
tovább a terror, s félelem alatt:
ez történelmünk egyik szégyenfoltja!
E tettek súlyát ma is magán hordja
otthon, s idegenben sok százezer magyar.
Tart még a gyász, s a kérdés egyre már:
Leszünk-e valaha virágzó, szabad ország?
Hogy jutnak élre, akik bajba hozzák
szegény hiszékeny, bízó nemzetünk?
Árulás, széthúzás lesz a végzetünk?
Ezt tapasztaltuk századok során,
Mért bánik velünk a sors mostohán?
Hullott a vér... De mégsem hiába!
Hőseink híre szállt a nagyvilágba,
s hány nép felkelt már az elnyomás ellen?
Ha akkor nem lobban fel a magyar szellem,
tán a világ sorsa is másként alakul.
Hőseink tette szolgált alapul.
Tehetségünk éppúgy szétment a világba.
Nem, a magyar nép sosem élt hiába,
csak hogy kihasználják mások, azt hagyta,
míg a civódást mégsem hagyta abba,
Mi bízunk, küzdünk, fellelkesedünk,
méltányolunk és megünneplünk
minden hőstettet, minden dátumot!
S bennünk még most sem hagyott elég
nyomot
az önzetlen hősök elhullt drága vére?
Ne csak szónokoljunk, tartsunk össze végre!
Igen, gondolatban újra ott vagyunk
Pest romos utcain, s méltán hódolunk
a bátran kiálló hősök előtt,
kiket az önkény kivégzett, lelőtt.
S míg körbe álljuk a nagy ravatalt,
könyörgünk: Isten, áldd meg a magyart!

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

KOLLER PÁL

Emlékezzünk 1956-ra

Az emberi természet ismeretének félretolásával, a történelem és a földrajzi adottságok semmibe vételével egy öntelt, önkényes elgondolás a szerencsétlen világégések befejezéseképpen megcsonkította és megfelezte a közép-európai országok jórészét és ezzel felborította az egész Európa gazdasági, politikai és társadalmi egyensúlyát.
Versailles-Trianon-Teheran-Potsdam és Jalta máig is elhallgatott, bosszú és kapzsiság által szerkesztett okmányai kontár kezekkel nyúltak egy elrendezésbe, amit a természet, történelem és a nyugati keresztény kultúra egy évezreden át alkotott.
Ebből a természet elleni erőszakból robbant ki az 1956-os forradalom, ami arra figyelmeztette az emberiséget, hogy egy ezer éves államalakulatot vétkes kezekkel nem lehet a sír szélére állítani. A magyar ifjúság úgy érezte, hogy végre elérkezett a történelmi pillanat a tévedések jóvátételére. Sajnos a jóvátétel elmaradt és a politika szövői nem tanultak a magyar forradalomból. A történelmi pillanatot egyesek saját sakkhúzásaik megtételére használták, mások mosták kezeiket.
Évfordulók, decenniumok, centennalis megemlékezések egy nemzet és az emberiség életében mérföldkövek. Jó megállni ilyen mérföldkövek mellett, hogy revideáljuk a múltat és ennek alapján irányítsuk jövő elhatározásainkat. Igy az 1966 év is, mint a tíz éves évfordulója a Magyar Nemzet forradalmának, egy mérföldkő a mi idegenbe dobott életünkben.
Elő tanúi és résztvevői voltunk annak a hősi éposznak, amely 120 000 kincses fiatal magyar életébe került, és amiért még tíz év után is 60 000 magyart tartanak rabszolgaságban a hypokrita világ elhallgatása és nemtörődömsége folytán.
Az 1966 év tetemre hívás minden élő magyar részére, hogy összefogjon és a világ figyelmét magára vonja céltudatos, becsületes munkájával, egész lényével és elhatározottságával, hogy egy tántoríthatatlan bástyát képezzen az ellen a rengeteg csalárdság ellen, ami a magyar nemzet ellen folyik ott, hol testvéreink, anyáink, apáink és véreink élnek.
Az 1966 év azonban tetemrehívást jelent az egész nyugati civilizáció részére is, a saját érdekében is jóvátenni azt, amit rosszul rendezett. Mert „a kabátot újra kell gombolni, ha rosszul gombolták!" Ez elől a felelősség elől nem lehet kitérni sem politikai, kereskedelmi vagy barátkozási flirtelésekkel, sem a szintér elhagyásával.
Egész létünkkel képviselnünk kell azt a követelést, hogy a magyar nép szabadsága, szabad választás során biztosíttassék úgy Magyarországon, mint az egész Duna Medencében. Ezen törekvésben és kötelességben nem lehet és nincsen különbség magyar és magyar között, otthon vagy az idegenben. Térjünk napirendre efölött mindannyian szenvedők és érzéketlenek, külön és együttesen, mert ha ezt nem tesszük, mindannyian elvesztünk, mint magyarok. Nekünk, magyaroknak itt az idegenben tántoríthatatlanul képviselnünk kell az egységet, jóravalóságot és az elhatározottságot úgy passzív, mint aktív magatartásunkban. Jól jegyezzük meg, hogy a 120 000 elhalt fiatal hős nemcsak hazánkért, otthoni szeretteinkért és az ezer éves becsületért, hanem érettünk is áldozta fel életét. Ezzel a gondolattal mindannyian el vagyunk jegyezve és kötelezve a viszont áldozatra, annál is inkább, mert itt, mint szabadok cselekedhetünk.
Igen mi el vagyunk jegyezve fiatal hőseinkkel és el vagyunk kötelelezve vállalni a harcot hazánk mielőbbi felszabadításáért.
Igen, mi hiszünk egy Isteni igazságszolgáltatásban, mely előbb-utóbb népünk szabadságát hozza meg.

Forrás: Kapocs, 1966, II. évfolyam 3-4. szám

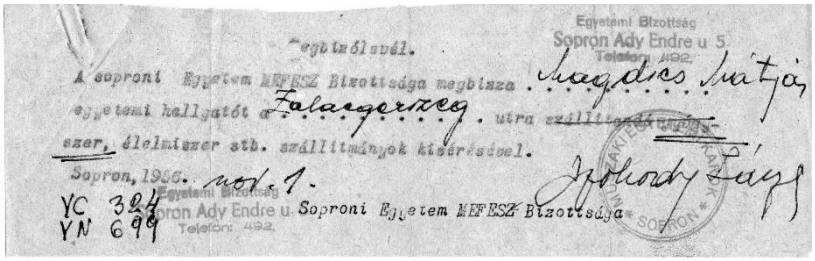
KOZÁK ANTAL

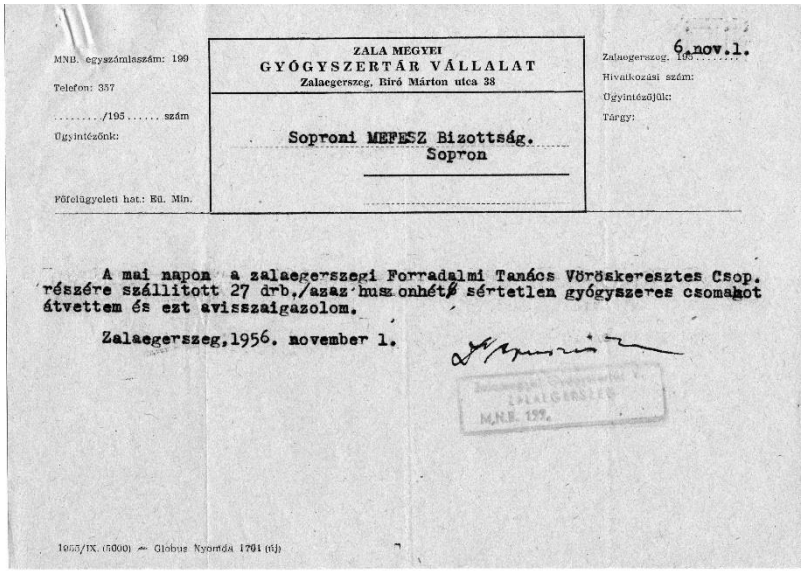
1956. október-november – Gyógyszerszállítás Budapestre

Már egy pár napja próbálkoztam kocsikísérőként eljutni Budapestre. Végre október 31-én sikerült, amikor Matolcsy Géza évfolyamtársamat és engem jelöltek ki az egyik szállítmányhoz. Gyógyszert és vért vittünk és a célpontunk, hajói emlékszem, a Rókus kórház volt.
Miért volt a pesti út nekem olyan fontos? Pál Editke, akinek akkor már közel 5 éve udvaroltam, Budapesten a Gyógypedagógiai Főiskolán volt másodéves hallgató. Röviden, szerelmünk (legalább is részemről) 1951-ben kezdődött, amikor én másodikos gimnazista voltam, Ő pedig 1951 szeptemberében iratkozott be elsősnek a szolnoki leánygimnáziumba. Nem egy iskolába jártunk ugyan, de mivel vonattal jártunk be Újszászról Szolnokra (mintegy 18 km, 30 perces vonatozás), volt időnk ismerkedni a vonaton és az állomástól az iskoláig Szolnokon, majd az állomástól hazáig Újszászon, stb., stb. Tehát a kísérői mivoltom a budapesti sebesültek segítése mellett magánérdeket is szolgált. Érthetően aggódtam Editkéért, nagyon nyugtalanított, hogy mi történt vele a lövöldözések alatt. Matolcsy Géza barátomnak is volt elintézni való ügye Budapesten. Neki a nővére tanult ott a Gyógyszerészeti Egyetemen, és miatta aggódott. Október 31-én kora délután indultunk Sopronból, az utunk Budapestig teljesen eseménytelen volt. Egyszer-kétszer magyar forradalmisták leállítottak bennünket ellenőrzésre. Célunk ismerete után minden akadékoskodás nélkül tovább engedtek. Sötétedett, amikor Pestre értünk, és már a külvárosokban hallottunk egy-egy lövést. A belváros felé haladva a lövöldözések egyre sűrűbben és egyre közelebbről hallatszottak. Őszintén mondom, hogy az utolsó félóra nem volt valami idegnyugtató számomra. Budapest területén is leállítottak bennünket egy párszor, ismét magyar forradalmisták, de ott is tovább engedtek. Szerencsénkre, szovjet katonákkal nem találkoztunk.
A kórházban nagyon szívesen fogadtak bennünket. A kirakodás után a sofőrrel megállapodtunk, hogy másnap délután indulunk vissza és a találkozót Buda valamelyik részére beszéltük meg. Hogy a sofőr hová ment éjszakára arra nem emlékszem, de minket, a kísérőket egy gyors vacsora után elszállásoltak az „elme" (vagy „zárt") osztályon, ahol még volt egy pár üres ágya a kórháznak. Ami következett, az nem volt életem kellemes éjszakáinak egyike. Több ízben hallottunk üvöltözést, majd az ápolók próbálták a betegeket csillapítani, először csak szóval, majd különféle nyugtatókkal. Valahogyan végig szenvedtük az éjszakát Másnap a reggelinél a betegek több ízben örömmel mutogattak ránk, és mondták: „nini, új betegek". Mondanom sem kell, hogy ezután Gézával hamar befaltuk a szerény reggelit és elindultunk utunkra, Ő felkereste nővérét, én pedig megpróbáltam Editkét meglátogatni. Hamarosan kiderült, hogy Ő Újszászon töltötte ez elmúlt három hetet. Ugyanis az történt, hogy Gyógypedagógiai Főiskola mintegy tíz nappal október 23.-a előtt egy hétre bezárt költözés miatt. Amikor a hét letelt, betegeskedő édesanyja még arra kérte, hogy maradjon még két vagy három napig és fejezze be az őszi nagytakarítást, majd szerez neki orvosi bizonyítványt, a hiányzást igazolni. A takarítás alatt kitört a forradalom. Ez volt az oka annak, hogy mi november 3.-án nem találkoztunk! Ha találkoztunk volna, lehet, hogy mindkettőnk élete másként alakul!?
Később találkoztam Gézával és meglátogattuk Bujdosó Alpár, majd Huszár Karcsi (kamarásaim) szüleit. Megnyugtattuk őket, hogy fiaik jól vannak. Majd próbáltunk eljutni a megbeszélt helyre, ahonnan indultunk Sopronba. A gyakori lövöldözések miatt több ízben kapuk alatt húzódtunk meg. Útközben találtam egy Szolnok felé tartó teherautót, és a sofőr felajánlotta, hogy elvisz. Nagy gondba ejtett, és hosszan studéroztam, hogy meglátogassam-e szüleimét és Editkét. Nem tettem. Azzal érvelve magamnak, hogy „hamarosan teljesen szabad ország leszünk", jobb, ha visszamegyek Sopronba, mert ott biztosan szükség lesz

minden emberre. Ez volt a második fordulópont az életemben, ezen a napon! Ha elmegyek, talán soha nem kerültem volna Kanadába.
Késő délután indultunk Sopron felé. Utunk ismét eseménytelen volt, egy-két ellenőrzést kivéve. Két „autóstoppost" is felvettünk, akik Sopronba igyekeztek. Ha jól emlékszem az egyik Madas Gabi volt, a másik pedig Igmándy Zoltán. Éjfél körül értünk Sopronba és holt fáradtan estem ágyba. Másnap november 4.-én, a kópházi kudarc után a diákság nagy része elhagyta Sopront.
De ez már egy más téma. Még csak annyit, hogy a sors úgy hozta, hogy Pál Editkével 1982-ben mégis találkoztunk.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 42. szám

MASZNYIK LÁSZLÓ

Egy III. bmh útja Bp-re 1956-ban

Okt. 28-án (vasárnap) kiválasztottak engem egy szállítás kísérésére, mert én pesti voltam. Nagy Feri (nem tudom már, hogy helyes-e a név) adott egy igazolást, hogy a soproni IB nevében visszük a szállítmányt. Először is egy katonai csukott kis teherkocsi (talán 3,5 tonnás) mindkét oldalára rádukkóztak egy fehér kört, s abba egy vöröskeresztet. A teher élelmiszer és gyógyszer volt. A sofőr egy kiskatona, s mellette két egyetemista, akik nevére már nem emlékszem. Én hátul a kocsiban ültem valamin (valószínűleg egy gyógyszeres ládán), amikor indultunk, valamikor kora délután.

Győrön, Komáromon, Dorogon és Pilisvörösváron keresztül érkeztünk Budára (már sötét este volt, talán 21.00 óra?). Ott a Bécsi úton és az Árpád fejedelem rkp.-on érkeztünk a Margit híd budai hídfőjéhez (forgalommal nem találkoztunk, de az utcai világítás üzemben volt). Ráfordultuk a Margit hídra, eljutottunk a pesti hídfőhöz. A villamos sínek és a járda között állt egy rang és paszomántok nélküli egyenruhás fegyveres férfi, aki megállította az autónkat. „Kiszállni" – parancsolta, s a hídkorláthoz vezényelt. A korlátot meg kellett kitárt kézzel fogni, s lenézni rakparti útra, kicsit odébb a vízre kellett volna nézni, de az út is 3-emelet mélyen van.

A férfi megtapogatott, hogy van-e fegyver nálunk. Nem talált semmit, s kérdezte van-e kocsiban fegyver? Mi feleltünk, hogy „nincs". „Na" mondta „a sofőr lemegy a kocsival a Jászai Mari-téri pártházhoz (az volt a hírhedt ÁVÓ-s központ is). Ahol majd megvizsgálják a teherautót". A kiskatona beült, s egyedül levezette a kocsit a pártház bejáratához, ami a Dunára néz. Ott kiszállították a kiskatonát, mi ezt a hídkorlátról láttuk, s a kocsit alaposan megvizsgálták. Nem találtak semmit, de mi attól féltünk, hogy mégis találnak valamit, s akkor nagy baj lett volna mindannyiunk számára. Lent a hídfő aluljárójában szovjet katonák tartózkodtak, ezt láttuk a korlátról.

Na de hál'istennek a kiskatonát visszaengedték hozzánk a kocsival, s mehettünk tovább. A kiskatona elmesélte, hogy tele volt a nadrágja, mert nagyon félt egyedül a hírhedt pártháznál. De végül is minden jól sikerült. A hídról a Szt. István körútra vezetett utunk, s a Nyugati pu.-nál a Váci útra tértünk, mert én a „Néphadsereg Kórház"-hoz, a Róbert Károly körúton akartam irányítani kocsinkat avval a céllal, hogy ott leadjuk a szállítmányt. Ott megérkezve két magas rangú orvostiszthez (őrnagy vagy alezredes rangban) vittek, akik igen szívélyesek voltak, de mondták, hogy ő kórházuknak nincs szüksége a szállítmányra, de vigyük azt a Szentkirály utcai klinikára, ahol tudatuk szerint rendkívül sok sebesült van. Mondták még, hogy éjjel lévén (már közben 23.00 óra lehetett) ne menjünk tovább, hanem aludjunk ott náluk, a kórházban. Így aztán ott töltöttük az éjjelt, másnap reggel mentünk tovább.

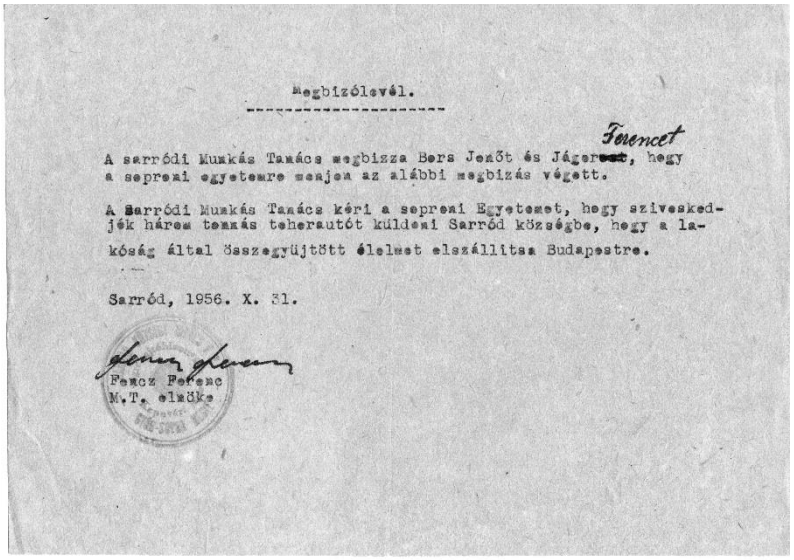
A Róbert Károly körútról a Kós Károly sétány és Hősök terén keresztül a Dózsa György útra jutottunk, ahol „Sztálin elvtárs csizmáit" láttuk, mert több már nem volt a „dicső" szoborból. Innen a Thököly útra, majd a Fiumei útra fordultunk, onnan pedig a Baross utcára kanyarodtunk.

A Baross utca és a József körút kereszteződésén a kocsink megállt s én kiszálltam, hogy benézzek a körútra, van-e ott veszély. Ahogy óvatosan ki akartam nézni a sorokról, egy suhanc kilökött a sarok mögül, mert ugye ő bátor volt, de nem annyira, hogy ő nézett volna ki. Jelentettem, hogy semmi probléma, de azért lefeküdtünk a kocsi padlójára.

A kiskatona gázt adott s átértünk a túloldalra. A Baross utca és Szentkirály utca sarkán van a klinika, ahová behajtottunk és átadtuk a szállítmányt. Ott tényleg sok forradalmi sebesült volt. Én felugrottam a második emeletre, ki tudja miért, és az egyik előadó teremből, ahol a táblán egy golyósorozat nyoma volt, lenéztem a Szentkirály utcára, ahol két szovjet páncélost láttam.

Háttal egymásnak álltak, a lövegek csövei az utcával párhuzamosan egymáshoz képest kifelé irányultak. A páncélosokból, a fedőajtón fejjel kiállva egy, egy katona kiabált és integetett egymásnak. Egyszerű lett volna egy „Molotov-koktél”-t rájuk dobni, de nem volt szabad a kórházat veszélyeztetni, így aztán a feladat elintézése után visszaindultunk Sopronba. Ha jól tudom, még hétfőn visszaértünk.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 42. szám

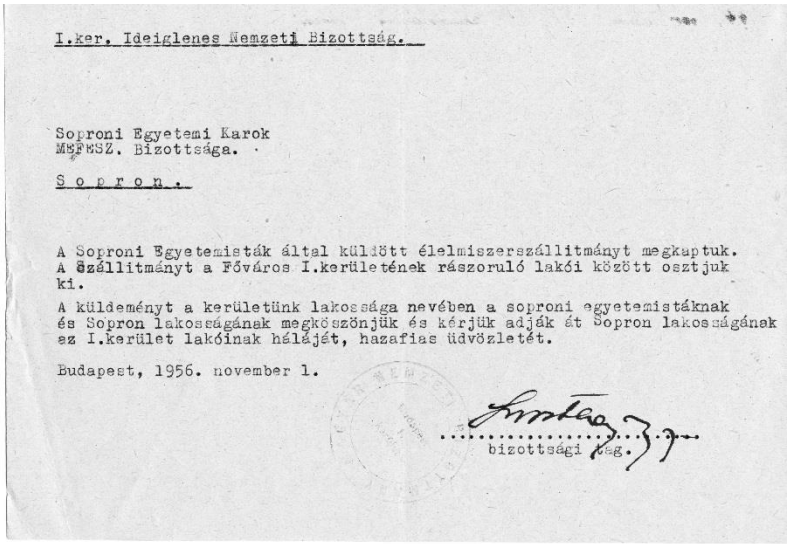
Megbizólevél.

A sarródi Munkás Tanács megbizza Bors Jenőt és Jágert Ferencet, hogy a soproni egyetemre menjen az alábbi megbizás végett.

A Sarródi Munkás Tanács kéri a soproni Egyetemet, hogy szivesked-jék három teherautót küldeni Sarród községbe, hogy a la-kóság által összegyüjtött élelmet elszállitsa Budapestre.

Sarród, 1956. X. 31.

Fencz Ferenc
M.T. elnök

I.ker. Ideiglenes Nemzeti Bizottság.

Soproni Egyetemi Karok
MEFESZ. Bizottsága.

S o p r o n.

A Soproni Egyetemisták által küldött élelmiszerszállitmányt megkaptuk. A szállitmányt a Főváros I.kerületének rászoruló lakói között osztjuk ki.

A küldeményt a kerületünk lakossága nevében a soproni egyetemistáknak és Sopron lakosságának megköszönjük és kérjük adják át Sopron lakosságának az I.kerület lakóinak háláját, hazafias üdvözletét.

Budapest, 1956. november 1.

bizottsági tag.

MOLNÁR GÉZA

56-ra emlékezem

56 őszén V. éves erdőmérnök-hallgató voltam. November 4-én Ausztriába mentem. Ott fejeztem be tanulmányaimat, és ott dolgoztam kereken 25 éven át a magán-erdőgazdaságban, majd 13 éven át, mint állami alkalmazott, a bad-vöslaui erdészeti szakközépiskola tanáraként. 97 őszén vonultam nyugdíjba, azóta gyakorlatilag itthon (Sárváron) élek.

56-os visszaemlékezéseimet 1966-ban Turrachon vetettem papírra, forradalmunk 10. évfordulójának a tiszteletére, részletes, ezúttal önkéntes önéletrajzom keretében. Mégis, 10 év, de különösen több évtized távlatából illene sok-sok bekezdést így kezdeni: „ha jól emlékszem".

56-ot számos területen 1955 vezette be. 1955 elején megbízást kaptam a főiskola történetének összeállítására. „Társszerzőként" Rácz Jóska évfolyamtársam csatlakozott hozzám, s az adatgyűjtésben segített még Takaró Laci is. III. évesek voltunk. Minden szabadidőnket, beleértve a szünidőt is, a városi levéltárban, illetve az egyetemi irattárban töltöttük. 1955 szeptemberében kb. 200 gépelt oldallal állhattunk megbízóink elé. Egy-egy példányt „átnézés céljából" át kellett adni az igazgatónak, az egyetemi párt- és az egyetemi DISZ-bizottságnak.

Az igazgató úr könyvkiadást ígért. Kéziratunk azonban nemcsak 56. október 23-ig, hanem a mai napig is elsüllyedt és fellelhetetlen! Pedig feltételezem, hogy legalábbis Hiller elvtárs tudott róla. Miért számolok erről be? Mert írásunkba – 1955 szabadabb szellemének megfelelően –minden téma belekerült, hagyományainktól kezdve a tantárgyak óraszámán keresztül a soproni népszavazásig.

Véleményezést tehát hivatalosan nem kaptunk, de csípős megjegyzéseket az MDP és a DISZ részéről igen. Például: „Géza, csalódtam benned ... Ferde nézetek uralkodnak az általad megírt részben". – Miért? Mert az el felejtett Őrtüzekről írtam? Mert az előszóban uraknak és nem elvtársaknak mondtam köszönetet? Vagy: „Ne mindig hátrafelé tekintgessünk. Hanem előre. Keressünk új utakat, s a jelenlegi társadalmi rendszernek megfelelő diákszokásokat alakítsunk ki."

De csodák csodája – ide akartam kilyukadni – az 1955. november 4-én (a sors iróniája) megrendezett 2. Egyetemi Napon tarthattam egy előadást a zsúfolásig megtelt matézis teremben, professzorok, vendégek, nagy tömegű hallgatóság előtt. Témám egyrészt csak statisztika volt. Csomagolópapírra írt táblázatokon ábrázoltam a heti óraszámok alakulását az idők folyamán, a szak- és műszaki tárgyak óraszámvesztését a marxizmus-leninizmus, az orosz nyelv és a katonai oktatás javára. Másrészt felvetettem a kérdést, hogy „hogyan kellene lenni" és „miért nem úgy van?" Vastapsot kaptam. Később fegyelmit terveztek ellenem ... 55 szele mégse lobogtathatta még nemzeti zászlónkat (lásd még XXIX – 61.). De 56-ban ez a zászló már lobogott! Ha nem lobogott volna, nem nyerhettem volna meg a Szabad Ifjúság „Ismerd meg hazádat" c. pályázatát a „Firmaválasztás" és az „Utolsó jószerencsét" című írásaimmal (1. sz. melléklet).

„Október 22-én a budapesti, a pécsi, a miskolci és a soproni egyetemi ifjúság csatlakozott a MEFESZ-hez, és követeléseit is megfogalmazta" (Mo. 596.). Előző vasárnap (este) a leánygimnázium bálja volt. E délután folyamán a diákotthonban (Szent Imre tér = Dimitrov tér = Szent Imre tér) tárgyaltuk meg az eseményeket. Ekkor döntöttünk a másnapi nagygyűlésről és választottunk ideiglenes vezetőséget a pontok előterjesztéséhez (lásd még XXIX – 7.)

A bálban a lányok mindig csak azt kérdezték: mi lesz holnap, mi lesz holnap? Jobbra, balra égő szemű ifjak csoportjai – mintha háborúba készültünk volna. Megbeszélések, tervezgetések. Még az éjszaka folyamán megjelentek a plakátok, hogy 22-én a SOTEX nagytermé-

ben egyetemi ifjúsági nagygyűlés lesz, amelyre az egész várost szeretettel várjuk. 15 órakor (XXIX – 62.) volt a kezdés, de fél háromkor a teremben már nem volt hely. Egyetlen napirendi pont a követeléseink megtárgyalása volt. (Lásd még: XXI – 7.) Igen, én is az elnökségben ültem. Erről a nagygyűlésről számos beszámoló, visszaemlékezés jelent meg. (Pl. MiAk – 49, 97–148. XXIX.)

Minden pont felolvasása után a csodálat és az egyetértés moraja hallatszott, s minden pont megtárgyalásánál az a szándék, hogy minél jobb, minél tökéletesebb legyen az a jövő, amelyet olyan szépen elképzeltünk. Az igaz, hogy Strausz József felszólalása (aki megtestesítője volt egy szemellenzős párttagnak, akinek nem volt bátorsága a dogmától elhajolni) – nemtetszést váltott ki ... (Lásd még XXIV 8, XXIX – 148.) Különösen akkor, amikor hozzászólását „Barátaim"-mal kezdte ...

A nagygyűlés tartama alatt legjobban élveztem Stasney professzor úr arcjátékát. Ő az első sorban ült (én a pódiumon), és különösen Strausz beszéde alatt adott szabad teret arcizmainak ... (Más ehhez: tudvalevő, hogy az oktatószemélyzetet kötelezték még olyan szaktárgyba is belefűzni a kommunista politikát, mint például az ábrázoló geometria. Stasney prof. úr megszerkesztette a táblán egy kémény vetületét – a háztetőre. Amikor ezzel kész volt, alá rajzolta a házat ajtóval, ablakkal. Egy szobába be lehetett látni, ahol egy asztalnál két diák ült, mire ő: „És a hallgatók itt tanulmányozzák a marxizmust-leninizmust".)

A gyűlésnek este 9-re lett vége, az ifjúság követeléseit éjszaka már sokszorosítottuk. A Budapesti Műszaki Egyetemmel telefonon keresztül kapcsolatban álltunk. Hallgatótársaink értesítettek: „Délután az utcán leszünk, legyetek ti is ott" (XXIX – 148.).

Az október 23-i felvonulásunkat is többen leírták. Meleg, borús, csendes délután volt október 23-án Sopronban. Az egész egyetem lázban égett, így felvonulásra még soha nem készültünk. A városi pártbizottság nagyon ellene volt, nem akarta engedélyezni, mondván, hogy „csőcselék" csatlakozik hozzánk és kavarodást csinálnak. Tömör 8-as sorokban meneteltünk, egy szó, egy mukkanás nélkül, mint ha temetésre mentünk volna, pedig születésnap volt ez a nap, a magyar forradalom és szabadságharc születésének napja. Az első sorban mehettem, Bujdosó Alpár jobb keze felől, előttünk csak egyetlen transzparens: „Együtt a lengyelekkel".

A város szóhoz sem tudott jutni, az emberek még csak suttogva merték mondani: „Strammok vagytok, fiúk!" S ez nekünk mindennél többet ért! A szabadságharcos emlékműig mentünk el, ami a városházával szemben volt, majd vissza ugyanazon az útvonalon. A városháza alagsori ablakai közül egyet valaki betört (belülről?), pánikot akarván előidézni, de a menetelők olyan fegyelmezettek és öntudatosok voltak, hogy ez a kísérlet hajótörést szenvedett.

Este az Őrtüzeket meggyújtottuk, s ezzel a megemlékezéssel adóztunk – sok év múltán – ismét az ágfalvai csata főiskolás hősi halottainak. Két fáklyás között én olvastam fel egy emlékbeszédet, amelynek sorai október 23-án is aktuálisak voltak. A himnuszok eléneklése után ki-ki a saját diákszállójába vonult... s most következett a Gerő-beszéd. Bánszegiék kamrájában ültem, ott volt rádió, s ott hallottam azokat a szavakat, amelyek hidegzuhanyként hatottak mindannyiónkra. A beszéd mindenesetre nem meghunyászkodást, hanem gyűlölettől átizzított dacot váltott ki belőlünk. A rádiótól mindenki csalódottan állt fel, s nem tudtuk, mi van Pesten és mi lesz (MiAk – 54.). Azután a műszakiak este is hívtak telefonon. Mi voltunk az elsők Sopronban, akik az igazságot tudtuk Pestről: békés tüntetés? Nagy Imre és Veres Péter langyos beszéde, majd az ifjúság követeléseinek beolvasása ... a rádióban ..., de ez már nem történhetett meg ... Itt lőttek a védtelen tömegre a terrorrendszer leghűbb, vagy talán legjobban fizetett bérencei. A Sztálin-szobor ekkor már megingott, s a tisztiiskolások ekkor már hozták az első fegyvereket. De jött a „Vörös Csepel" is, meg a diákszállók, jött mindenki, aki nem volt gyáva. Ezt tudtuk meg mi az első este.

Emlékezetből lehetetlen lenne dátumszerűen összerakni ezeknek a napoknak az eseményeit. A lényeg annyi volt, hogy Sopron város vezetését a főiskola vette át olyannyira, hogy nemcsak a politikai irányvonal megszabása nehezedett ránk, hanem a kenyér- és zsírellátástól kezdve a fontos üzemek üzemeltetésén keresztül a közlekedés megszervezéséig minden. Ha azokban a napokban az utcán nézeteltérés adódott, veszekedés a kenyérért való sorban állasnál, ha kétely merült fel egy vasúti szerelvény elindításakor, csak egy főiskolásnak kellett odamenni, s az emberek azt és úgy csinálták, ahogyan ő mondta. Ha a város szélére megérkezett egy vagon zsír, az átvételkor rendőrre nem volt szükség, hisz' ott vannak a főiskolások. Ha az üzletekben vagy malmokban kevés volt a munkaerő, jöttek a főiskolások. S ha egy munkástanács megválasztásakor a régi, az elmúlt 12 év módszerei érvényesültek, a panasz hozzánk futott be, és a választást főiskolás jelenlétében kellett megismételni. Ezeket az epizódokat én sajnos csak részben éltem át, mert a MEFESZ vezérkarának tagja voltam, s így a szellemi irányításból vehettem ki a részemet. Aludni, enni nem jártunk soha, az éjszaka folyamán a rektori szobában – ott, ahol székhelyünk volt – bóbiskoltunk 1-2 órát, amikor a 3 telefon közül csak egy szólt. A lányok hoztak cigarettát, feketét meg szendvicset, hogy bírjuk a tempót.

A MEFESZ-vezetőséget a mai napig is sokan szidták és szidják. Egyrészt igazuk van, másrészt igazságtalanok. Igazuk van annyiban, hogy nem mindent oldottunk meg a leghelyesebben, igazságtalanok viszont annyiban, hogy másik 15 ember se csinálta volna jobban, hogy fiatalok voltunk, nem volt tapasztalatunk. Hisz' egy forradalmat véghezvinni – ezt nem lehet iskolapadban megtanulni, előiskolánk viszont nem volt.

Nem a mi bűnünk volt (legfeljebb jóhiszeműségünk), hogy a honvédség tisztikara nem adott fegyvert a kezünkbe, csak az utolsó napokban. S az sem, hogy elárultak bennünket. Ez nem bűnünk, csak fiatal naivságunk eredménye. Végül is a tartamos ülésezés, a naphosszat tartó elvi viták az én idegeimet is kimerítették. Egy példa: Takács Endre bátyámtól, a Nemzeti Tanács új, választott elnökétől igenis zokon vettem, hogy akkor, amikor Budapesten élet-halál harc folyt magyar és orosz között, ő olyan kérdéseken lovagolt, hogy kié lesz egykor a felelősség, ha így meg így csináljuk. S hogy akkor a Nemzeti Tanács felesleges, ha a politikai irányvonal megszabását az ifjúság nem akarja a kezéből kiengedni.

Hasonló véleményen volt Zambó János professzor úr is. Ez az ülés engem annyira felidegesített, hogy szó nélkül felálltam és ott hagytam. E percekben határoztam el, hogy jelentkezem vöröskeresztes autó kísérőjeként Pestre. Leskó Gyurkával, kamarásommal együtt soroltattuk be magunkat a legközelebb menő autók egyikére. Nekem nem lett volna szabad elmennem, mert a 3-as, elvi csúcsbizottság tagja voltam, de az „elvi" vitákat már igen-igen meguntam.

A napra már nem emlékszem pontosan. Október 30-a vagy 31-e volt? Vagy 29-e? Mindenesetre egy borongós, szeles, hűvös délután indultunk el Sopronból. Fegyvert nem volt szabad vinnünk, mert a pesti hidaknál a ruszkik állítólag motozást tartottak. Már megfordult társaink leírása és elbeszélése alapján mi is úgy mentünk: vagy visszajövünk, vagy nem, de ezt a fejeveszett tétlenséget nem lehet tovább elszenvedni. Autónk egy szabályos vöröskeresztes kocsi volt, a hátsó ajtón viszont az ablak már nem létezett. Soproonon végigmenve mindenütt integettek nekünk, bal karunkon a nemzetőri karszalag – amit még most is őrizek.

Az utazás maga elég unalmas volt, hisz' az út nagy részét már sötétben tettük meg. Győrben csak a nagy tömegre emlékszem a városháza előtt, a „Taták" körül pedig magyar honvédegységek igazoltattak bennünket. Pesten a hidak mellett bár álltak még orosz páncélos egységek, de orosz részről igazoltatás már nem volt. Budapesten, most hangsúlyoznom is kell „ha jól emlékszem", egy nagy diákparlament résztvevői is voltunk.

Másnap bántatlanul érkeztünk vissza Sopronba.

Ezután azon nyomban jelentkeztem arra az útra, amelynek célja a személyes kapcsolatok felvétele volt a veszprémi és a pécsi egyetemmel. Az egyetem öreg Skodája vitt minket, a motorház fedelére becsípett nemzeti zászlóval. November elseje, másodika? Így lehetett, de erre sem emlékszem, mint arra sem, hogy kik voltak a küldöttség tagjai. Küldetésünk biztosan eredményes volt. Ottani társainkkal kicserélhettük véleményünket, tapasztalatainkat.
November 3-ra viszont nagyon jól emlékezem. Sopron felé a Dunántúlt átlószerűen ismét át kellett szelni. Útközben mindenütt orosz felvonulásokat láthattunk. Nemzetizászló autónkat némely orosz tank csövével „kísérte". Gépkocsivezetőnknek köszönhetjük, hogy részben mellék-, részben dűlőutakon át – amelyeket ő ismert – visszajuthattunk Sopronba. A főutakat az oroszok ekkor már lezárták. Nos, november 3-án éjjel hazajöttünk Sopronba. Kialudhattuk-e magunkat? Nem!
November 4-ről már sokan beszámoltak. Nagy Imre rádióbeszéde ... Riadó a kollégiumban ..., irány a főiskola ..., mint egy felbolygatott méhkas ...,a Katonai Tanács intézkedései ... a MEFESZ áthelyezése a Lővér szállodába ..., a kópházai felsülés – mert árulás? –..., irány Ausztria ... Akik Kópházán és környékén voltak, ott lépték át a határt. Akik Sopronban voltak, Sopronnyéknél (most Neckenmarkt).
Többen írnak „pánik"-ról. Én pánikra nem emlékszem. Egy új helyzet, ami azonnali döntést követel, természetesen nem járhat bizonyos izgalom nélkül. Mégsem emlékszem arra, hogy elvesztettük volna a fejünket. A „Jelentés" (XXI – 33.) azt írja, hogy a MEFESZ Intézőbizottsága ... „a kora délutáni órákban dezorganizálódva Ausztriába menekült" ... Nem csak az intézőbizottság volt ez, nagyon sokan voltunk. De kinek lett volna kedve katonásan, lépésben, talán még énekszóval is ott hagyni a hazáját? Voltak „magyar" elvtársak, akik már sokkal hamarabb az oroszok felé „menekültek". Pedig akkor és utána még hetekig abban a reményben ringattuk magunkat, hogy belátható időn belül hazatérhetünk, mert az ENSZ megsegít bennünket.
A határon megálltunk, mintha gyülekeztünk volna. Csoportokba verődve álltunk, visszatekintgettünk. Az egyik csoport erre, a másik arra akart menni. Volt ott egy (?) teherautó is. Felálltam a motorházra és szóltam a fiúkhoz. Fiúk, maradjunk együtt, ne oszoljunk szét! Hallgattak rám. A soproni rendőrség – állítólag – azt jegyezte fel rólam – kitől, nem tudom –, hogy én beszéltem rá az ifjúságot a „disszidálásra".
Alkonyodott már, amikor leértünk Sopronnyékre. Mintha már „vártak volna" ránk. Géppuskás (vagy golyószórós?) csendőrautó, csendőrök, bámészkodó lakosok. Le kellett adni fegyvereinket, mert legtöbbünknél volt valami. Kupacba dobáltuk – csak úgy.
Emlékszem rá, hogy a kupac jó nagy lett. Ezt a csoportot mégsem deportálták. Judenauba szállítottak minket – egy üresen álló kastélyba . Egy nagyon nagy hodályban szállásoltak el, a földön szalma volt, egymás mellett feküdtünk, mint a heringek. Több százan lehettünk főiskolások, de a létszámra pontosan igazán nem emlékszem. Már másnap írhattunk innen egy „Felhívás a világ dolgozóihoz" című „kiáltványt". Hogy egyáltalán megjelent-e valahol, nem tudom. Volt köztünk egy társunk, aki perfektül beszélt németül, ő fordított és tolmácsolt (Krétai Ernő volt?). (2. sz. melléklet.)
November 9-én (?) helyeztek át minket St. Wolfgang-Ferienhortba. A Wolfgang-tó partján egy gazdasági iskola épületét bocsátották rendelkezésünkre. Itt Roller (lásd MiAk – 64.) szerint 450-en voltunk, ebből 220 erdész. A 25 oktató és egyéb személyzet az Erdészeti Karról a tó túloldalán, azaz másik partján nyert elszállásolást, Strobl-ban.

Ferienhort – a nézeteltérések és a döntések színhelye

Az Ideiglenes Ifjúsági Bizottság elnöke november 29-ig én voltam. Minden ügyben demokratikus szabályok szerint döntöttünk akkor is, ha az érdekek különbözősége törvényszerű volt. Az oktatók igenis elsősorban magukra és családjukra gondoltak. Az ifjúság eleinte

semmi másra, mint hogy „együtt kell maradjunk". Ez a farkasok által megrémített juhnyáj logikája is.
A ferienhorti élet táborélet volt. A tábor vezetője egy velünk ellenszenvező osztrák középiskolai tanár. Bár szabadon mozoghattunk, mégis volt egy napirend. Ott volt továbbá a tétlen tehetetlenség, a függő, olykor megalázó viszony, a kilátástalanság. Az idő, a hetek múlásával, a hazulról jövő hírek ismeretében is, elhervadt az a reményünk, hogy hamarosan hazatérhetünk. A fejleményekre a két kasztos elhelyezés is kihatással volt. Az oktatók ott – a tó túlsó partján – a diákok itt. Nem együtt éltünk, egymással többnyire csak írásban értekeztünk.
Az oktatók nagyon jól tudták, hogy mit akarnak, mi a céljuk. Mi kevésbé. A mi bizottságunk feladata volt, hogy a jövőt illetően kinyújtsuk csápjainkat minden irányba. Mi lesz velünk, ki fogad be bennünket? A „csápkinyújtásra" csak másodlagosan volt szükség, mert általában mi voltunk a fel- és megkeresettek. De erről később.
November 14-én hoztuk meg a Roller könyvében is megjelent (MiAk – 74-75.) határozatunkat (3. sz. melléklet) a volt MDP-s stb. tisztségviselőkről. Nincs ebben szó személyi ellenségeskedésről, nem is beszélve bosszúról! Roller levele (MiAk – 78-79.) pedig ezt állítja. Mi csupán azt követeltük, hogy az érintett személyek a továbbiakban vezető tisztséget ne viseljenek. Érthetetlen, ha ezt valaki bosszúként értékeli. Hány·diáktársunk nem juthatott itthon vezető állásba, mert részese volt egy jó ügynek? A mai Magyarországnak, illetve politikának is bizony következményekkel járó hibája, mulasztása, hogy lehetséges volt az átvedlés, a köpenyegváltás, és ma is sokan birtokolnak és irányítanak a volt diktatúra embereiből – a demokrácia égisze alatt. Másrészt Roller és a „kibővített Kari Tanács" november 21-ével határozatunkkal egyetértett (4. sz. melléklet). Utalok itt arra, hogy a MiAk fogalmazása nem egészen azonos az általam most bemutatott és Roller aláírását is feltüntető melléklettel (MiAk – 75-76.). Válaszunkat erre az 5. sz. melléklet igazolja.
Visszatérek most azon hetek leglényegesebb kérdésére. Mi lesz velünk, hova mehetünk? Később már nem is annyira mi, hanem az oktatók szorgalmazták az együtt maradást. Persze mindannyiunk számára ez lett volna a – pillanatnyilag! –legkellemesebb megoldás. Ez a mi kívánságunk a befogadni akaró országok felé túlzottan egoista és irreális volt.
A tanári kar viszont kapaszkodott az ifjúságba. Mit csinál a vadász fegyver nélkül? Mit a fakitermelő szerszám nélkül, és mit az oktató diákok nélkül, akik tudniillik az ő nyelvüket értik? A tanári kar a szétszakadás ördögeit festette a falra: ha nem maradunk egy tömbben, nem lesz ösztöndíj, nem lesz állás, sehol se fogadnak be minket. Eredetileg tehát – egymásról nem eleget tudván, a tó elválasztott bennünket – 2 vágányon és 2 különböző irányba igyekeztünk. A Kari Tanács csak az együtt maradásért ténykedett, az Ifjúsági Bizottság egyéb lehetőségeket is latolgatott. Többek között lehetőségünk nyílt volna – de nem állítom, hogy ez már konkrétnak mutatkozott – Olaszország felé (6. sz. melléklet), de még inkább Németországban elhelyezkedni, persze csoportonként más-más főiskolán. Idézet a 7. sz. mellékletből: „A nyugatnémet kormány eredetileg kb. 200 egyetemista sorsát kívánta megoldani, de, most tekintettel a menekülők egyre nagyobb számára, remélhető, hogy 500-on felül lesz a Nyugat-Németországban továbbtanulók száma." Borovits is igazolja (XXIX – 115.), hogy: „Abban reménykedtünk, hogy Európában maradhatunk" . Ez a remény jogos volt, hisz' mind azok, akik végül is Európában maradtak, ösztöndíjat kaptak – mi Bécsben a Rockefeller-alapítványtól –, és ha akarták, elvégezhették tanulmányaikat. Mizser Lajos évfolyamtársunk, hogy csak őt említsem meg, Svédországban építette fel a karrierjét. Roller azon állítása tehát, hogy „...a kocka el volt vetve, beláttuk, hogy nem sok keresnivalónk van Ausztriában ..." (MiAk – 72.), részben helyes és igaz volt, de nem az abból levont következtetés, hogy vagy Ausztria, vagy Kanada, legalábbis, ami a hallgatóságot illeti. A St.Wolfgang-Ferienhortban felvett „oktatás"(?), amit a Kari Tanács indítványozott, véleményem szerint csak egy alibitényked volt, igazolván az oktatók nélkülözhetetlenségét.

Még Roller is elismeri ugyanott, hogy: „... a németországi kormány magas ösztöndíjat tudna fizetni a hallgatóknak, hogy Németországban továbbtanulhassanak, és a tanároknak is tudnak adni tiszteletdíjat, de nem állandó fizetést. A végzősöknek állást nem tudnának biztosítani ...'' „...Hasonló ígéretet kaptunk Svájcból, Franciaországból, Angliából, Svédországból, Norvégiából.''

Az idézet utolsó mondatához szeretném megjegyezni, hogy demokratikus államokban soha és sehol sem garantálják a kiképzés után az állást. Ez a kommunizmusban volt divat, függetlenül attól, hogy az „alkalmazottnak'' volt-e az adott üzemben, vállalatban munkája vagy csak lézengett.

Egyáltalán nem volt szavahihető az oktatók ama kijelentése, miszerint: „Mi oktatók kijelentjük, hogy minden személyi érdekünk félretevésével kívántuk szolgálni magyarságunk ügyét ... magyar szívünk minden dobbanásával közelebb akarunk kerülni a hazamenetelhez ..., nem fog bennünket semmi anyagi érdek a külországban tartani ...'' (MiAk – 95.). Nos, ez az elképzelés már akkor sem nyugodott a realitás talaján. Aki a „Nagy Vizet'' átlépi, az nemigen jön vissza. Sokan, igen sokan ellenezték a kanadai kivándorlás gondolatát. Nem Habsburg Ottót idézem (Vancsura, XXIX – 30.). Idézem Lámfalussy professzor Rollerhez írt 2 levelét, melyek másodpéldányát – mint keresztfiának és volt ifjúsági vezetőnek – nekem is megküldte egy hozzám intézett levél mellékleteként (8; 9; 10. sz. melléklet). De idézek Illyés-Nagy írásából is (XXIX – 95.): „... elsősorban az oktatóknak, de a hallgatóknak is igen komoly érdeke fűződött ahhoz, hogy az egység megmaradjon ...'' Most viszont Borovitsot idézem (XXIX – 123.): „Sajnos azoknak lett igazuk, akik úgy látták, hogy a nyugatra vándorolt soproni diákok zöme elvész a magyarság számára. A kivándoroltak még többé-kevésbé tartják magyarságukat, de gyermekeik már nyelvünket se tanulják meg''.

Vancsura visszaemlékezéseit is igen történethűnek tartom (XXIX – 9-36.). Farkas József müncheni fáradozásairól a 11-es és 12- es sz. melléklet tanúskodik. Roller november végén intézett hozzánk (az ifjúsághoz) egy letorkolló levelet (13. sz. melléklet). S ehhez Andrét idézem (XXIX – 103.):''November 29-én 11-12 óráig nagygyűlés. Roller dékán levelét ismertetik. A diákság többsége elfogadja a feltételeit ... Az Ifjúsági Bizottság lemond. Éles hangú lemondó levelüket a többség a profokhoz nem akarja eljuttatni ...'' Nos, lemondásunkat a 14. sz. melléklet ábrázolja.

Miután a „kocka elvettetett'', idézem még Farkas József, müncheni barátunk december 11 –én kelt levelét (15. sz. melléklet).

E közben – december 14-i keltezéssel – tapasztalatairól beszámolt még Tamás László is Angliából. Értelemszerűen úgyszólván semmi sem igaz a Roller és társai által falra festett ördögből. Persze a nyelvet minden idegen országban meg kell tanulni, de – ösztöndíj lévén – tanulmányaink folytatásáért nem kell a rengetegben pénzt keresni (16. sz. melléklet).

Lámfalussy december 19-én keltezett 2 levelét csak 27-én kaptam kézhez (17., 18. sz. melléklet). Ezekben a soproni tanári kar bár „... nem ítéli el a külföldre távozottakat ...'',de igenis „... elítélik a tengeren túli távozást ...'' (lásd még XLIV – 167-168.).

Hogy mennyire valósult meg – vagy nem valósult meg (idézem újra) a következő szándék: „Mi oktatók kijelentjük, hogy minden személyi érdekünk félretevésével kívántuk szolgálni magyarságunk ügyét ..., magyar szívünk minden dobbanásával közelebb akarunk kerülni a hazamenetelhez ..., nem fog bennünket semmi anyagi érdek a külországban tartani és hazamenetelünket semmi más feltételhez nem fogjuk kötni.'' (Lásd: MiAk – 95.) Vajon ez a vallomás rövidlátáson alapult? Illúzión? Nos, hányan települtek haza Kanadából, települhettek haza? Ezen elgondolkozván el lehet olvasni a Kanadába kivándoroltak anyagi statisztikáját (Mi Ak – 246-249.). Ebből csak azt idézem, ami a kereseteket és a vagyont illeti. 39.000 dollár éves átlagkereset és 1985-ig 200.000 megtakarított dollár. Továbbá: „A volt soproni hallgatók és tanárok 94%-ának saját háza van ...'' Hogy életkörülményeik amerikai kontinensi színvonala kárpótolja-e a hazát, a haza hollétét (!), ezt csak ők tudják megválaszolni.

Nagyon csekély volt a mi számunk, a mi arányunk, tudniillik azoké, akik felismertük azt, hogy a Nagy Tengeren túlról aligha van már „igazi" vissza, és ezért a mi kontinensünkön maradtunk. Így maradtam én is maroknyi társammal Európában, gyűszűnyivel Ausztriában. Legelőször 1985-ben látogattam haza. Addig csak a Fertő-tóra jártam – beszippantani a haza illatát. Bár az őrtornyok látványa visszarántott a valóságba, mégis – és ezért maradtam Ausztriában – menetre készen várhattam és hittem a „majdan visszatérek"-ben.
56 kivetett minket a „kerékvágásból", de részesei lehettünk a világtörténelem egyik legjelentősebb korszakának, és mindannyian megálltuk helyünket idegen földön is, megbecsülést szerezvén ezzel hazánknak, nemzetünknek.

Utalásaim, hivatkozásaim

Bertényi – Gyapay: Magyarország rövid története (Bp., 1992) Rövidítve: „Mo. 596." oldal.
Roller Kálmán: „... mi is voltunk egyszer az Akadémián". Soprontól Vancouverig 1956-1996. (Selmec-Sopron-Vancouver, 1995) Pl. MiAk – 78-79. (oldalszám)
„Roller" = Dr. Roller Kálmán, a Soproni Erdőmérnöki Főiskola dékánja 1956. nov. 4-ig.
„Lámfalussy" = Lámfalussy Sándor, a Soproni Erdőmérnöki Főiskola tanszékvezető professzora.
Erdészettörténeti Közlemények XXIV. Az Erdőmérnöki Főiskola jelentése az 1956/57. iskolai év eseményeiről (Bp., 1996). Pl. XXIV – 7.
Erdészettörténeti Közlemények XXIX. Sopron, 1956. (Bp.-Sopron, 1997). Pl. XXIX – 7.
Erdészettörténeti Közlemények XXVII. 56-os emlékek (Bp.-Sopron, 1998). Pl. XXXVII – 105.
Erdészettörténeti Közlemények XLIV. Sopron nem ereszt el (Bp.-Sopron, 1999). Pl. XLIV – 167.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2003, XLIX. évfolyam

1. sz. melléklet.

„ISMERD MEG HAZÁDAT"

Véget ért a Szabad Ifjúság nagy tavaszi cikk- és fénykép-pályázata

Elérkezett a várva várt nap: az eredményhirdetés napja. A levelek számából ítélve, ezernyi izgatott szem keresi, kutatja most gazdája nevét a nyertesek listáján. S miközben egyesek örömmel kiáltanak fel: nyertem! — mások szomorúan, vagy talán kicsit sértődötten állapítják meg: kár volt a fáradságért!

Érthető ez, hiszen jobb dolog egy pályázaton az elsők között lenni — és átvenni a megérdemelt jutalmat — mint ismeretlenül a feledés homályába veszni. De legalább ennyire érthető az is, hogy nincs a földön két egyforma ember, vagyis a mi esetünkben: minden írás, minden fénykép más és más, az egyik jobb, a másik kevésbé jó... Ezért vannak elsők, és vannak — kell, hogy legyenek — utolsók is. A kérdés csak az, hogy azok, akik a verseny szigorú logikája miatt az utolsó sorokba jutottak, valóban nem nyertek semmit; valóban kár volt a fáradságért?

Oktalanság lenne elhamarkodni a választ és megvandorolatlanul kimondani akár az igent, akár a nemet. Kanyarodjunk inkább vissza egy kicsit, nézzük meg a leveleket, a olvassuk ki belőle a helyes feleletet.

Mi is volt pályázatunk célja?

„Szegényes örök a hazaszeretet, ha nem ismerjük tájait, tájait, történelmi hőseit annak az országnak, amely a mi jogos örökségünk: a mi hazánk" — írja nagyon találóan Kálóczy Lajos. *Ezt az érzést építette és építi a hazát: a dolgozók szabad, szocialista Magyarországát.*

És most térjünk vissza oda, ahonnan elindultunk, s tegyük fel újból a kérdést, de most már így: „Ismeretlenek", kár volt-e a fáradságért?

Úgy hisszük, a válasz egyértelmű és világos: nem! *Nem volt kár, mert a hazaszeretet e levelekből álló tankönyvének megírásában mindenki egyaránt részt vett. Az elismerés mindenkit megillet,* méghozzá nem is csak tőlünk, hanem attól a sokezer magyar fiataltól, akik ezekből a pályaművekből tanultak és tanulnak hazaszeretet.

Eredményhirdetés

ELSŐ DIJAT, Zorkij fényképezőgépet nyert: Molnár Géza, Sopron, Dimitrov tér 2.: Firmaválasztás és Utolsó ismerősöm című írásaival.

MÁSODIK DIJAT, táskarádiót nyert: Mészáros Gyula, Kiskunfélegyháza, Kossuth u. 22.: Városunk ostáliötte című írásával.

HARMADIK DIJAT, 600 forintos vásárlási utalványt nyert: Nánássy László, Győr, Lenin u. 7.: Munkás-derű, Mohács-sziget építői, Csépítés és Sztálinváros című művészi fényképfelvételeivel.

NEGYEDIK DIJAT, karórát nyert: Makó László, Nyergesújfalu, Téglagyár: Mit is lehet írni egy ilyen kis faluról című írásával.

A pályadíjakon kívül a bíráló bizottság kiváló munkájáért jutalomban részesíti még a következőket:

Ültáro fényképezőgépet nyertek: Bársonyi Ilikáty, Ötvöny, Béke u. 22.: Ötvöny története és ínezne Magda Balconszeg; Kikötő lesz Balconszegen című írásaikkal.

Saját készítésű nyertek: Tancsev József, Balassagyarmat, Mikszáth K. u. 51., Balassagyarmat és Kirándulás Visegrádra; Ferenc Vilmos, Kőrös, Vásártéri u. 2.: Búcsú Kőtcsén és Legényavatás Kőtcsén című írásaikkal, és Kálócsi Tibor, Budapest, XIII., Kárpát u. 13—15.: Felszabadulási emlékmű és Készül már az ebéd a tábori konyhán című fényképfelvételeivel.

Szerencsi Ungvájtól nyertek: Dudás István, Ujszilvás, 1565.: Ujszilvás a Komló-telepítés új házája; és Tolnai György, Dunakeszi, Stromfeld u. 17.: Tata a vizek városa című írásaikkal.

Tötötálat nyertek: Jaeger Károly, Sopron, Wesselényi u. 22.: A Hilaföredi Palota Szálló parkjában című fényképfelvételével: Kovács János, Petend, Vasútállomás (up. Kápolnásnyék): Kiskundorozsma; és Lénárd István, Bp., XVIII. (Pestszentlőrinc), Hengersor u. 39.: Mezőfalva című írásaikkal.

Petőfi Összes költeményeit nyerte: Mészáros Antal, Tiszakécske k. d. d. 236.; Petőfi Kecskeméten és Jókai Már Kecskeméten című írásaival.

A pályadíjakat (első—negyedik díjakat) a nyertesek augusztus 23-tól 31-ig átvehetik az Ifjúsági Lapkiadó Vállalatnál (Bp., XII., Gaál u. 9.), vagy levélben kérésükre postán juttatjuk el.

A jutalomtárgyakat postán küldjük el.

2. sz. melléklet.

1956. okt. 23. A magyar nép története a
~~[illegible]~~ párthan szabadságharcának kez-
dete. Budapest népe felkelt árulói kor-
mánya és a szovjet imperializmus ellen.
Mi, a soproni egyetemisták is a kis fel-
kelők oldalára álltunk, és Sopronban az
úgynevezett alakult MEFESz, majd később
megválasztott Ideiglenes Nemzeti Tanács ál-
vette a város irányítását. Az egyetemi
ifjúságot felfegyverestük, megszervestük a kar-
védelmet és a rendőrséget tanoltva a nem-
zetőrséget.
A szovjet imperialisták kaszmívelesébol
bővelkedtünk arra, hogy az egész or-
szágot meg akarják szállni. Felkészültünk
Sopron védelmére. Sopron elott 3 lépcső-
ben rendeztedtünk be a védelemre. Tervünk
az volt, hogy amennyiq lehet feltartoztat-
juk az orosz autószerelvényeket, és ha már
nem birunk a tüzerővel, tervünk, akkor
visszavonulást hajtunk végre Ausztria
felé.
Tervünk nem sikerült, mert elárultak
fegyvereket. Egyes árulo tisztek a pán-

Sörö söveget kesebünk ugyan pazar-
ust adtak, hogy - az evedti elgondolás-
ok ellenében - ne tőljenek. A söveghe-
zetők ott hagyják a söveget. Az egye-
temisták tüzet akartak nyitni, de a sö-
vegekben vaz szögek voltak. A szovjet a-
katonák az ámuló magyar tüzekkel
körülve, lefegyverezték az amúgy is
agyongyötört felfegyverzett ifjúságot, riáru-
tak temünkre azok a tüzek - akik
hiven harcoltak kormányunkat átkozták ma-
gukat. Ezek után nem volt mit temünk-
a nemzetünk válaszolunk.
Mi a soproni egyetem hallgatói til-
takozó részben munkát és pozsit fiata-
lok vagyunk. Nem azért hagyjuk el
hazánkat, hogy a külföldön bolyongó
magyarok számát szaporítsuk. Mi vissza
fogunk még jönni a haza újjáépítőinek,
mert mi is árulói áldozatai leszünk. El-
határoljuk magunkat azoktól akik a
kapitalista restaurációt akarják ha-
zánkországon, bár nem azért harcoltunk,

és nem csak Budapest a magyar nép rem. Talán előbb kudunk hazudni a hazánknak áll, mintha a történelmi áldozatai lettünk volna.
Jó ostrák népnek sokat segíts tudni megbízatni azt a vendégszeretet, a-melyet irántunk tanúsítanak. Köszönjük a világ szolidaritását is, és azt e-gyet kérjük: végre cselekedjenek is a világ népei. Ne hagyják elpusztulni a Föld színéről a magyar népet, ne hagyják megalázni a szabadságot, ne álljá-nak szóba az árulló Kádár kormánnyal. Segítségét kérjük a világ mű-velt dolgozóitól!

Sopron segítsen tüntetésbe menetelő hallgatóságot.

„Felhívás..."

3. sz. melléklet.

Ifj. biz.

1. pld.
52. XI. 14.

HATÁROZAT.

A Soproni Egyetem Ideiglenes Ifjusági Bizottsága 1956.nov. 14-en az alábbi határozatot hozta:

Az Ideiglenes Ifjusági Bizottság az ifjusság javaslatára elhatározta, hogy mindazon oktatok és hallgatok, akik akár gyengeségből, akár barminemü kényszer hatása alatt a multban a népet félrevezetö és idegen hatalom vak eszközeként szereplö párt és ifjusági és tömegszervezetek keretében vezetö tisztségeket viseltek, és igy tisztségviselésük során a közösség és védtelen egyének ellen vétettek, mindazok részéröl a bizalmat megvonja.

Ezen határozat nem sujtja azon volt ifjusági vezetöket, akiket a volt politikai rendszer felülröl lefelé tisztségükböl elmozditott.

Ennek következtében az illetö személyek a jövöben semminemü vezetö tisztséget az Egyetem keretében nem viselhetnek.

Egyéni elbirálás alapján azonban a közösségi életben résztvehetnek, és az egyetemes magyar nép érdekében legjobb tudásuk szerint hasznos munka végzésére felkeretnek.

Külön kivánunk állástfoglalni Roller Kálmán igazgató urral kapcsolatban, aki bár pártbizottsagi tag volt, és igy részt vett a párt vezetöségében / külön funkcio nélkül/, fentebb emlitetteket nem erösitette, hanem azokat - vezetöi tisztséget kihasználva - jó irányban ellensulyozta.

Kérjük a Kari Tanács jelen határozathoz való hozzájárulását és a határozat végrehajtását.

St. Wolfgang, 1956. november 14-én.

A Soproni Egyetem Ideiglenes Ifjusági Bizottsága.

2 pld-t átvettem:

4. sz. melléklet.

('56.XI. 26.)

A Soproni Egyetem Ideiglenes Ifjúsági Bizottságnak,
Wolfgang
Ferienhort – Ried

F. hó 21-én foglalkozott a kibővitett kari tanács a Bizottság f. hó 14-én kelt határozatával, melyben a Bizottság az egész ifjuság nevében veti fel a bizalom kérdését azokkal szemben, akik Magyarországon a MDP ifjusági és tömegszervezetek keretében vezető tisztségeket viseltek. A kibövitett kari tanács állásfoglalását az alábbiakban közöljük:

1. A kari tanács egyetért a határozattal, ezért mert helyesnek véli, hogy elsösorban az oktatók világosan ismerjék az ifjuság véleményét is és lehetöség legyen arra, hogy korábbi működésükböl adódo esetleges tévedéseket tisztázzák. Ugyanezt természetesen szükségesnek tartja a hallgatókra vonatkozóan is.
2. A kibövitett kari tanács a határozatban érintett személyek ügyének megvizsgálására egy bizottságot választott, melynek tagjai Tusko Ferenc és Vecsey Gy. docensek, Baranyai József és Sárkány Jenö adjunktusok, továbbá az intézö bizottság által delegált két hallgató.
3. Kéri a kibövitett kari tanács, hogy az intézö bizottság közölje azon oktatók nevét akik felülvizsgálására gondolt. A személyek kiválasztásának tárgyalására hivja meg a kari tanács egyik tagját, aki nem volt a MDP tagja.
4. Nyilatkozatot kér a kari tanács arra vonatkozólag, hogy a határozat meghozatalában a salzburgi táborban tartozkodó hallgatok közremüködtek-e.

A kari bizottság kifejezte még azon véleményét, hogy az érintett oktatók és hallgatok felülvizsgálása nem támaszkodhat-e személyi sérelmek megtorlásának alapjára, ezért szükséges többek kihallgatásával a bizottság munkáját kiszélesiteni és pontos felülvizsgálat által kell a bizottság munkájának tárgyilagosságát biztosítani.

kibövitett kari tanács nevében

Roller Kálmán
igazgató.

5. sz. melléklet.

('56. XI. 28.)

Soproni Egyetem Tanari Igazolo Bizottsaga Elnökenek.
Helyben.

A Soproni Egyetem Ideiglenes Bizottsága f. ho 27-én azt hatarozta, hogy miután az Igazolo Bizottsag az igazoltatas alapelveit az Ifjusági Bizottsag delegaltjaival közösen dolgozta ki, a továbbiakban, vagyis a határozat meghozasaban az Ifjusagi Bizottsag nem kivanja képviseltetni magat.

St. Wolfgang, 1956. XI. 28.

Soproni Egyetem Ideiglenes
Bizottsaga

A zártkörü Bizottság nevsora:
Huszai Janos
Borsodi Ferenc
Szauer Janos
Hudak Janos
Komondy Gyula
Gratzer Miklos
Lenchas Imre
Tothszöllösi Laszlo

6. sz. melléklet. ('56.XI.11.) Roma, Szombat

Kedves Barátaim!

A Szabad Európa Egyetem római csoportja nevében ma reggel útra indítottam számotokra 80.000 lira (100 l = 4 Sch.) gyorssegélyt. Ez nevetségesen kicsi összeg, de legszükségesebb apró igényeiteket talán pillanatnyilag részben fedezhetitek belőle. A jövő hét elején aztán lezárul majd egy nagyobb pénzszerzési akcióm, s attól én azt remélem, hogy a magyar célok szolgálatát is lehetővé teszi majd számotokra. Szeretném azonban tudni, hogy most mit tudtok jobban használni, készpénzt, vagy pedig olyan árút, amilyenről néhányatokkal még a forradalom első hetében Klingendorfban beszélgettem? Úgy néz ki, hogy ilyen árút, legalábbis könnyű minőségben, a jövőhét folyamán mégse tudok szerezni, sőt esetleg nehezebbet is, olyat ami kétszemélyes s amit a japánok használtak a hernyók ellen. Vagy esetleg hires német gyármányt. De ez utóbbiakból mindenesetre nem lenne sok mert nagyon drága. Feltéve hogy mindez sikerül, hogy nektek még kell, vagy hogy oda tudjátok juttatni azokhoz akiknek még kell, marad még a szállítás nehéz problémája. Igyekszem meg organizálni ezt is, de jó lenne ha ti is gondolkoznátok azon, hogy tudnátok lendíteni ezen, egészen az olasz határvidékektől kezdve. Ezeket a területeket én meglehetős pontosan ismerem, nagyon nehéz terep, de megfelelő repülőgép Olaszországban nincsen, ezt már sajnos lenyomoztam. Így én a magam részéről majd autóval próbálom megoldani. Válaszotokra mindenesetre igen kíváncsi vagyok, mert az a siegendorfi fiatalember aki vállalta a tájékoztatást, úgylátszik megunta a dicsőséget és hiába fordulok hozzá felvilágosításért rólatok.

Egy héttel ezelőtt Gál Mihály zürichi barátom egyébként, aki szintén szaladgált abban, hogy a fent emlegetett árúkat megszerezze, igen biztatóan nyilatkozott, de azóta nincsenek róla híreim. Szeretném remélni, hogy érintkezésbe került veletek és tudott valamit tenni. Két teherautó élelmi- és gyógyszert már akkor a címetekre irányított, de attól tartok nem talált el hozzátok. Írjatok erről, mert sajnos többi, bécsi, innsbrucki, löweni, párizsi stb. szervezeteinkből a magyar fiúk mind hazasiettek most, szeretném tudni legalább ez a sveici vonal funkcionál-e még. Azért egy kicsit működünk még ebben az ügyben. Párizsban és Londonban is. Más:

A római magyar akadémia kétemeletes épületét a kommunisták elhagyták, s az most jórészt üres, de félő, hogy visszatérnek belé. Sürgősen meg kell tölteni. Ha nektek vagy más diákcsoportnak kedve volna idejönni, kezdjétek el ezt ott hangoztatni és kérni, minden lehető

és lehetetlen helyen és fórum előtt* , és tudassátok sürgősen velem is. (*olasz követségen is)

Egyébként csak annyit mondhatok, hogy az emigráns élet eleinte mindenféle gyötrelemmel jár, de később egészen jól kialakul, kár volna elcsüggedni.

Pongrácz Mihály ITALIA, Roma
Via Palermo 49. int. 12.

Geflüchtete Hochschule von Ödenburg
(MEFESZ elnöknek. Bizalmas!
Austria
Traiskirchen
oder Judenau (St. Wolfgang)
Niederösterreich (?)

7. sz. melléklet.

A soproni Egyetem Id. Ifj. bizottsága elnökének
Wolfgang (1956. XI. 27.)

Kedves Géza.

Végre sikerült előre láthatólag hosszabb időre letelepednünk. Németországba érkezésünk után 3 napig ..... határ lágerben voltunk. Ahonnét ma reggel tovább jöttünk a Bódeni tó partjára Lindau mellé. Itt 40 egyetemista társammal vagyok együtt, és maradunk előre láthatólag hosszabb ideig. Egy másik kb. 70-es egyetemista csoport ..... Feiersteinbe ment. Ez a kb. 110 egyetemista volt együtt.....

A nyugat német kormány eredetileg kb 200 egyetemista sorsát kívánta megoldani, de most tekintettel a menekülök egyre nagyobb számára remélhető, hogy 500-on felül lesz a NyugatNémet országban továbbtanulók száma.

Most beszámolok az eddig elért eredményekről. A Pidingben tartózkodó egyetemistákkal egy kis diák gyűlés keretében ismertettük az emigrált Magyar Egyetemisták Ideiglenes központja célkitűzéseit és felhivását. A legnagyobb helyeslésre találtunk, úgyhogy a számunk ezzel is növekedik. A másik ami sokkal fontosabb, Pidingben találkoztunk, illetőleg ki jött hozzánk a külföldi Magyar Diákok Szövetségének főtitkára. Ez az egyetlen komoly magyar emigráns ifjúsági szerv. Több mint 8 éve működik, és meggyőződtünk arról, hogy jelentős eredményeket ért el az utóbbi időben, és a forradalom óta.

Természetesen azonnal beszéltünk az KMDSz főtitkárával. Igyekeztünk megismerni a politikai felfogásukat. Örömmel állapítottuk aztán meg, hogy alapvető kérdésekben (minden lényeges kérdésben) felfogásunk egyezik. Később ők megismertették egy, a forradalom első napjaiban a Német kormányhoz küldött felhívásukat, amelyben teljes mértékben magukévá teszik a forradalom követelményeit. Miután megbeszélést folytattunk az KMDSz főtitkárával, vasárnap 25-én felmentük Gyümölcsfalvai Imrével Münchenbe, ahol találkoztunk a KMDSz elnökével és még néhány vezetőségi taggal. Elképzeléseink a jövői illetően megegyeztek. Egy közös nyilatkozatot szövegeztünk, amely szerint a két szervezet együtt fog működni, illetőleg fuzionálni, ha erre a most emigrált csoportok meg adják a beleegyezést.

Az együtt működési nyilatkozatra azért volt szükség hogy a KDMSz hathatósabban tudjon eljárni a Szervezet helyiségének meg szerzésében a Német kormánynál illetőleg az illetékes szerveknél.

Úgy hallottam, hogy Ti is Nyugat Németországba fogtok jönni, még pedig a leg szebb üdülő helyre. Ennek nagyon örülnénk mert a kapcsolatunk sokkal közvetlenebb lenne.

A Német o.-ba érkező egyetemisták nyilvántartása megtörténik. A többi országban továbbtanulóké pedig akkor fog megkezdődni, ha meg lesz a közös központ.

De most már búcsuzom és várva válaszotokat

Üdvözlettel: Erős Imre

Lindau, 27.11.'56

Küldöm a Nyilatkozat másolatát.

Címem: Erős Imre,

Lindau, Bad Schacken, Schackener Str. 53.

8. sz. melléklet. Lámfalussy levele Molnár Gézának

Kedves Géza!

Hozzám intézett egy rendbeli leveledre, amit talán egy hete kaptam, csak most adok választ, mert módomban van a levelet rövid úton Hozzád juttatni. Mindenekelőtt a családi dolgokról tájékoztatlak. Édesanyád és testvéreid jó egészségben vannak és sokat aggódtak miattad, azóta azonban megnyugodtak, amióta feleségem őket erről értesitette. Bár több táviratot intézett hozzájuk és több levelet, de azok csak hiányosan érkeztek meg rendeltetési helyükre, emiatt érthető volt övéidnek az aggódása. Ma is irt feleségem édesanyádnak és megnyugtatta, hogy nincs semmi ok az aggodalomra. Ruháid, szakkönyveid elhelyezéséről feleségem nálunk gondoskodott. B. Pisti segitett azok áthordásában. Megnyugtatta feleségem édesanyádat a hogylétedről, emiatt kár lenne aggódnia.

Mellékelek két levelet, amit Wolfgangba irtam és amiről nyilván a hallgatóság tudomást nem szerzett. Ezt végtelenül fájlalom. Különösen fájlalom azt, hogy most már csaknem véglegesen határoztak afelett, miszerint a hallgatóság tanáraikkal együtt Kanadába készülnek.

Ezt a lépésüket, mint magyar ember nem tudom megérteni és végtelenül elitélem elhatározásukat. A magyar fajtára nézve ez egy óriási veszteség. Különösen a fiatalság elvesztése aggasztó. Örülök, hogy Neked e tekintetben ugyanez a véleményed.

Közlöd, hogy Te is azonnal visszatérnél, ha garanciát kapnál. Erre nézve senki a világon nem tud biztositékot nyujtani, mindenkinek magának kell áldozatkészségből ezt vállalni. Mint ahogy a mellékelt levelemben irtam, eddig itt senkinek a haja szála nem görbült meg és az egész Sopron kivétel nélkül szeretettel várja vissza az ifjúságot. Egy-két héttel ezelőtt egy pártnyilatkozatot is hallottam, ahol győri és soproni vezető pártegyéniségek oda nyilatkoztak, hogy az ifjúságnak semminemű bántódása nem történne, mert ha eggyel is baj lenne, az egész munkásság azonnal sztrájkba lépne. Persze ez nem garancia, de mindenesetre jóleső megnyilatkozás.

Az, hogy mint ösztöndijas összekötő kapocs légy, ezt ma még tárgyalni nem lehet, mert nincs kivel. Szép a felajánlásod, hogy tovább akarod magad képezni és az ott elért tudományos tapasztalatokról az ittenieknek beszámolnál és tanácsokkal szolgálnál. Erre majd később sor kerülhet.

Nekem a véleményem az, hogy az ifjúságnak itthon volna a helye. Kivételek azok a kiválóak, akik külföldi egyetemen tovább

akarnák bőviteni tanulmányaikat. Az ott magyar nyelven szerzett oklevél sem ott nem bir értékkel, sem itt. Az idegen nyelven szerzett oklevelet pedig nosztrifikálni kell, azon a helyen, ahol az illető működni akar. Semmiképpen sem tudom azonban helyeselni a tengerentúli elhelyezkedést és oklevélszerzést, mert ezek az emberek végképp elvesznek a magyarság részére.

Onnantól mindig az a kivánalom, hogy tessék garanciát adni: megyek. Innen mindig az a válasz, hogy ezideig itt senkinek baja nem történt, de garanciát vállalni senki nem tud a jövőjére, de nem is tudhat. Azt kérdem, hogy énértem, vagy mindazokért, akik itt működnek, ki vállalt garanciát? Magyar embernek azonban önmagáért mindenkinek felelnie kell és a magyarságáért áldozatot kell hozni. Örülnék, ha úgy alakulna a helyzet, hogy mielőbb visszatérjél.

Édesanyád és rokonaid remélem, most már megnyugodnak, mert végre hirt kaptak feleségem útján rólad.

Szives viszontlátásra meleg üdvözlettel.

Sopron, 1956. XII. 15.

2 drb melléklet.

9. sz. melléklet. Lámfalussy levele Rollernak

1956. december 4.

Kedves Kálmánom!

Napok óta töprengtem azon, miképpen irjak Neked, többek között ,mit irjak és mit tanácsoljak. Tegnap kézhez vettem a leveledet és ez késztet arra, hogy leveledre azonnal választ adjak és ne töprengjek tovább a levél tartalmán. Mindenekelőtt örülök, hogy mindannyian egészségben megvagytok, mi hasonlóképpen. Mi is állandó kétkedések között élünk, sajnáljuk azokat, akik elmentek s minden gondolatunk az, hogy az eltávozottakat szeretettel mielőbb lássuk. Egyelőre az időpontot még nem sejtjük. Magam részéről senkit nem tudok elitélni azért, hogy eltávozott, senki olyat nem tudok felmagasztalni azért, hogy a helyén maradt és nem segit az eltávozottak visszajövetelének előmozditásában. Olyan sokrétü ez a probléma, hogy minden családnak más és más volt a helyzete és ebből kifolyólag a cselekedete.

Úgy gondolom, hogy először a feltett kérdésekre adok választ s azután vázolom az itteni helyzetet. Én azon a véleményen vagyok és velem együtt általánosságban a nagy többség és különösen az idősebbek, hogy mindent el kell követni a tekintetbe, hogy a hallgatóság hozzájusson a tananyaghoz, jegyzetekhez, könyvekhez, azon célból, hogy addig, amig visszatérnek, tanulmányaikat folytathassák és időveszteség nélkül végezzék be itthon az egyetemet. Magam részéről az én jegyzetemet már talán 10 napja kiküldöttem. W. Lajos kérte azt és be is küldött érte. Nem kaptam azonban hirt, hogy az tényleg megérkezett-e. Lajos közölte többek között, hogy ő úgy fogja fel a helyzetet, ha már kint van, aki segit az ottani tanároknak a hallgatóság oktatásában, és epedve várja az időt, hogy minél hamarabb haza jöhessen. Ezt az álláspontot én a magam részéről nagyon helyeslem. A Te jegyzeteidet is igyekezünk kijuttatni, ezzel elsősorban a magyar ügyet véljük szolgálni, hogy hallgatóink el legyenek foglalva, tanuljanak s a kinálkozó legelső alkalommal térjenek vissza.

Könyved kézirata K.-nál van, azt természetesen kizárólag a Te részedre meg is őrzi. A legközelebbi alkalommal igyekszik felutazni Pestre és megkisérli az ott lévő példánynak visszaszerzését. Ha ez

nem menne, én fogom innen hivatalosan kérni, hogy várjanak a kiadással a te hazatértedig.

A másik óhajod az volt még, hogy közöljem Nagyival üzenetedet, amit személyesen át is adtam. Ő is nagy szomorúsággal van, mert már szeretne Titeket mielőbb viszontlátni és nem szeretné, ha Ausztriából tovább mennétek. Ez nagyon fájó volna a részére. Megnyugtattam, hogy erről szó sem lehet, mert hiszen Ti vissza fogtok onnan jönni. Neked egyébként kötelességeid vannak az ott lévő hallgatókkal szemben, azok összetartásával és azok haza irányitása terén Neked majd mint vezetőjüknek feltétlenül a legfontosabb részt kell végezned.

Ezek után áttérek az itteni helyzet vázolására. Bizonyára hallottad már, mert hiszen még közös együttlétünk alkalmával történt a gondolat elinditása, hogy az itteni három fakultás Soproni Műszaki Egyetem cimén egyesül. Ezt a tegnapelőtti tárgyaláson az elsőfokú felső hatóság magáévá is tette. Elvégre az ország érdekében, nem különben az oktatás szinvonala érdekében, feltétlenül ez az egyedüli helyes megoldás. Lényegesen kevesebb költségbe kerül, könnyen megoldható és az oktatásnak határozottan előnyére szolgál. Az erdőmérnöki szakon eddig a létszám 90-100 körül mozog, úgyszólván napról napra változik, de emelkedő tendenciát mutat. Az előadásokat csekély létszámmal, de megkezdettük. Közben helyre kellett hozni a termek tisztogatását. Berendezéseinkben semmiféle kár nem történt. Gondoskodni kellett a szeretetadományként ide küldött holminak az innen való mielőbbi elszállitásáról. Mindezeket a hallgatók végezték. Ezek után az előadásokat folytattuk. A fiatalságnak természetszerűleg teljesiteni kellett azt az óhaját, hogy ki-ki meglátogathassa a hozzátartozóit és igy összesen két heti szabadságra távoztak. Ez tegnap telt le s utána folytatódnak az előadások. Az itthonmaradottak létszáma sem teljes az előadásokon, mert a vonatkorlátozások és az utazás nehézségei ebben még többeket akadályoznak. Ezek után még azt kell nyomatékosan hangsúlyoznom, hogy ezideig Sopronban senkinek a haja szála sem görbült meg. Semminemű attrocitás nem fordult elő. Sopron városa hálás ifjúságunknak azért, hogy a nehéz idők alatt a nyugalmat fenntartotta, segitett a város lakosságának minden gondján és azt most azzal hálálják vissza, hogy a városi közvélemény szerint elismeréssel vannak odaadó munkájukért. Őszintén mondhatom Neked, hogy nem találkoztam a város különböző rétegeiben olyan emberrel – ha lehet egyáltalán különböző rétegekről beszélni, mert hála Istennek a rétegek megszüntek s a

magyarok végre megtalálták önmagukat és egyek – aki ellenszenvesen nyilatkozna ifjúságunkról és annak vezetőiről.

Visszajöveteledig ideiglenesen én kaptam megbizást a Tanszék vezetői részére előirt adminisztrációs munkára a Te Tanszékeden. Szorgalmasan festik az ajtókat és ablakokat. Példás rend van.

Lennél szives Molnár Gézának tudomására adni, hogy édesanyja és hozzátartozói jó egészségben vannak. Kérlek, tolmácsold Mindnyájotok részére őszinte baráti üdvözletemet. Meleg szeretettel ölellek.

10. sz. melléklet. Lámfalussy levele Rollernak

(1956. XII.6.)

Kedves Kálmán!

Első és második félévi előadásaid jegyzeteit e sorokkal egyidejűleg küldjük ki. Bognár Dezső ismertetett meg a Volksstimme egyik ujságirójával, akivel itt az Egyetemen a tanári kar több tagja és a MEFESZ képviselői jelenlétében tárgyaltunk közölve vele az itteni helyzetet. Nyomatékosan kiemelve azt, hogy mindazokat a tanárokat, oktatókat, hallgatókat és az Egyetemhez hozzátartozó egyéb dolgozókat – akik innen eltávoztak – kivétel nélkül örömmel és szeretettel várjuk vissza. Közöltük tovább, hogy az egész város közvéleménye kivétel nélkül elismeréssel adózik Egyetemünknek, hallgatóinknak a közrend fenntartásáért és a város lakóssága minden gondjának viseléséért és a nekik nyújtott segitségért és örömmel várja vissza az eltávozottakat. Azt is közültük, különösen kihangsúlyozva, hogy mindezideig senkinek bántódása nem történt.

Olvastam, hogy Kanadába készültök. Az én véleményem szerint nem tartom a magyarság szempontjából helyénvalónak. Félek, hogy akik oda kimennek, elvesznek a magyarság részére. Én úgy érzem, hogy leghelyesebb volna, ha hallgatóink a kiküldött és a kiküldendő jegyzetekből tanulnának. Ti őket ebben segitenétek és a legközelebbi kinálkozó alkalommal haza jönnétek. A vizsgákat már itt tehetnék le a fiúk. Az egész Egyetem egyöntetű állásfoglalása, hogy szemeszter, illetőleg tanulmányi idő vesztesége nélkül végezzék, illetőleg folytassák itteni tanulmányaikat.

Egyidejűleg egy külön csomagban megy a cimedre az Erdőtelepités I. és II. rész. Az I. rész egy példánya már kiment megelőzőleg.

December 4-én Hozzád intézett levelem másodpéldányát ide mellékelem, attól tartva, hogy esetleg az első példány nem ért célhoz.

Mindnyájatokat meleg szeretettel öllel

u.i.: Molnár géza, Baliczay, Vámosi Sándor ingóságait kivánságuknak megfelelően magamnál fogom elraktározni. Nevezettek szüleit értesitettem, kivéve Beliczay Pistáét, akinek az otthoni cimét nem tudom, de remélem, sikerül ezt is valakitől megtudni.

11. sz. melléklet.

Kedves Gézám! München, nov. 29, 1956.

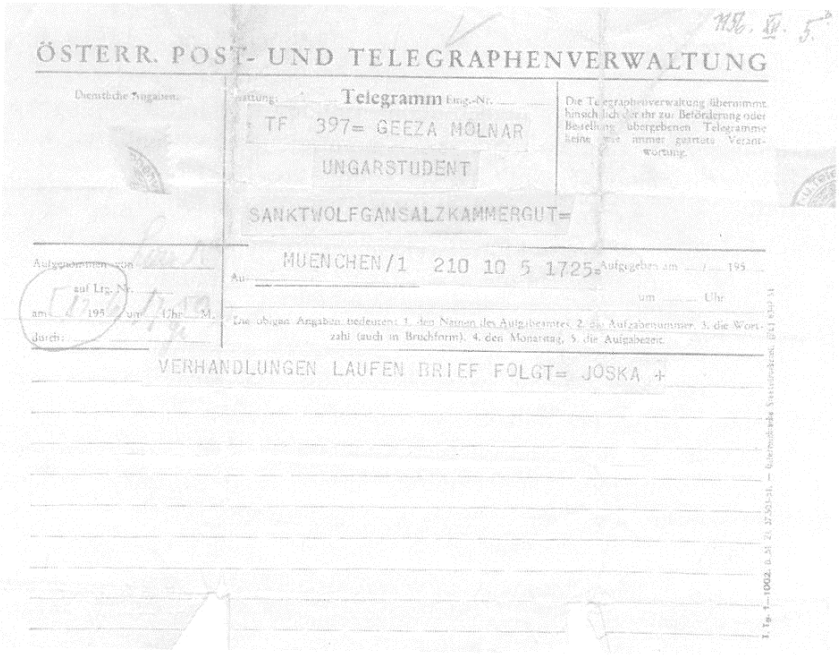
Bocsáss meg, hogy nem tudtalak minden nap felhívni. Tegnap este többször próbáltalak hívni, sajnos nem jelentkezett senki nálatok, de Roller igazgatónál sem. Szövetségünk közben írt a különböző németországi egyetemeknek ügyetekben, holnap pedig megint az itteni hatóságokkal s a rektorral (aki az ígért napon mégsem tudott lemenni hozzátok) tárgyalni, és most már egészen határozott választ kérünk. Ne hidd kérlek, hogy itten nyugodtan éljük életünket s nem törődünk veletek, de sajnos az itteni hatóságok békebeli lassúsággal járnak el. Azonkívül pedig azért is lassuak, mert már kb. 100.000 menekült van Ausztriában, és legsürgősebben azokkal kell foglalkozniuk, akik a határon hajlék nélkül vannak. - Igyekszünk, hogy most szombaton vagy vasárnap lemehessünk hozzátok. Addig üdvözlünk mindnyájatokat, Téged pedig ölel barátod, Jóska.

Kedves Géza, remélem le tudunk menni vasárnap és személyesen is elmondom az ügyek állását. Addig mindnyájatokat üdvözöl, Ferdinandy Mihályné

Herrn Molnár Géza
St. Wolfgang
Ferienheim (Ungarisches Studentenlager)

Farkas József
München
Englschalkinger Str.14.
Deutschland

12. sz. melléklet.

ÖSTERR. POST- UND TELEGRAPHENVERWALTUNG

Dienstliche Angaben.

Telegramm Eing.-Nr.

Die Telegraphenverwaltung übernimmt hinsichtlich der ihr zur Beförderung oder Bestellung übergebenen Telegramme keine wie immer geartete Verantwortung.

TF 397= GEEZA MOLNAR
UNGARSTUDENT
SANKTWOLFGANSALZKAMMERGUT=

Aufgenommen von
auf Lg.-Nr.
am 195 um Uhr M.
durch:

MUENCHEN/1 210 10 5 1725=

Aufgegeben am / 195
um Uhr

Die obigen Angaben bedeuten: 1. den Namen des Aufgabeamtes, 2. die Aufgabenummer, 3. die Wortzahl (auch in Bruchform), 4. den Monatstag, 5. die Aufgabezeit.

VERHANDLUNGEN LAUFEN BRIEF FOLGT= JOSKA +

13. sz. melléklet.

Kedves Hallgatóim!

Személyesen szerettem volna ma Onökkel tárgyalni az elkövetkezendö idök tennivalóiról és ezeknek a problémáknak a megoldásáról, amelyek az ifjuság jelenlegi tevékenységéböl az ifjusági vezetök és a tanári kar vállaira hárul. Hivatalos ügyben azonban Bécsbe kellett utaznom, - egy angol delegációval való tárgyalás végett, mely nem tudom meddig huzódik el. Az Onökkel való beszélgetés azonban sürgös, mert az befolyásolja valamennyiünk sorsának további alakulását.

Szeretnék egészen öszinte és nyers lenni, Ezt ne vegyék rossz néven, mert a szeretet sugalja bennem mondanivalómat, továbbá az aggódás az ifjuság további sorsa felöl.

Kétségtelen, hogy az itteni elhelyezésünk területén sok olyan intézkedés történik házigazdáink részéröl, ami számunkra szokatlan és ezzel magam sem értek egyet. Van azonban sok olyan intézkedés is, ami a rend érdekében feltétlenül szükséges. Ezekkel az intézkedésekkel egyetértek, de az ifjuság mégsem hajlandó azt teljesiteni. Nem elvböl, hanem hanyagságból és nemtörödömségböl. Példa erre a névsorok elkészitése, az ellátási kartotékok kiállitása stb. A hanyagságért kiszabott büntetésre az ifjuság nemteszését nyilvánitja, amivel elmérgesiti a helyzetet az oktatók és a bennünket hontalanságunkban befogadó házigazdánk megbizott tisztviselői között. Ezzel olyan feszültség keletkezik közöttünk, hogy sokszor szinte lehetetlennek látom az ügyek továbbvitelét. Meg kell mondanom, hogy többször foglalkoztam már azzal a gondolattal, hogy közlöm Drümmel miniszter urral, ilyen viszonyok között nem tudjuk a helyzetünket tovább fenntartani. De a józan ész azt parancsolta, mindent az ifjuságért és a hazáért, még ha az a legkeserübb kenyér is. Cselekedeteimben és érzéseimben megtisztulva átestem a krizisen és nagy akaraterövel tovább folytattam a küzdelmet a jövönkért. - Onök azonban ebben nincsenek segitségemre, mert napról-napra ujabb jelenségekkel keseritenek el és teszik nehézzé a vezetést. Nem látják be, hogy mi itt vendégek vagyunk, hogy nem követelhetünk, hogy immár 90.000 menekült terheli az osztrák állam gazdálkodását, hogy ez az ország nem forradalmi állapotban van, hanem a semlegesség megörzéséért magára erőszakolt nyugalomban. Nem látják, hogy az osztrákok elött minden etikát sértö megmozdulásuk a nem tetszést és a kedvvesztést erösiti és nem akarják belátni, hogy ennek a vége az lesz, hogy egy szép napon áttesznek egy lágerbe, ahonnan nincs más kiut,

mint vagy hazamenni és fejet hajtani a Kádár kormánynak, vagy elmenni az idegen légióba vagy dokkmunkásként felszivódni a megbizhatatlan elemek tömegébe. Azok a szép célkitüzések, melyek a magyar egység megtartására, nemzeti érzésünk erösitése és majd hazánk demokratikus épitésében való részvételünk, mintha lassan elhomályosulna szemünk elött.

A fentiek folyamányaként persze fellép a személyeskedés az ellenségeskedés közöttünk, amely ugyan emigracios tünet, de legyözhetö volna, ha mélyen magunkba szállva, áthatna bennünket a sorsközösség megbecsülésének egymást segiteni akarásának eszméje. Hogy az eszmékben való gondolkodás veszöfélben van, bizonyitja a Jablanczy professor ur ellen inditott személyi hajsza, melyröl meggyözödésem, hogy az oktatói kar kiengesztelhetetlen tagjai részéröl és az ifjuság egyes részlegének tájékozatlansága következtében meg nem engedhetö formában, erösebben került felszinre.

Meg kell mondanom, hogy ezzel a tanári kar 90%-a nem ért egyet és meggyözödésünk, hogy a személyi bosszu tüzéböl és nem annak tisztaságából ered. Soha a világon nem fordult még elö, hogy egy egyetemi tanárt az ifjuság unsimpatiája miatt, olyan brutális eszközökkel akartak megfosztani tanárságától, amint azt Onök közül és az oktatói kar néhány tagja részéröl tenni akarták. De ez nem csoda, mert egyes oktatók olyan kijelentéseket is tettek, hogy a professorok és jomagam is, magunkat neveztük ki itt jelenlegi poziciónkba. Voltak hangok, amelyek kifjezték, hogy nem kivánnak velünk dolgozni, mert itt is ugyanazok vezetnek, akik otthon. Úgy néz ki tehát a dolog, mintha mi magunknak akarnánk poziciót alapitani, egy kialakitott magyar egyetemen és nem bizva saját szaktudásunkban, félünk attól, hogy nem tudunk itt megélni. Ezek az urak nagyon tévednek, de tévednek azok is, akik vélt politikai hibáinkat saját gyengeségük és anyagiasságuk takargatására akarják felhasználni. A magam részéröl csak igaz ügy érdekében akarok szolgálni az ifjuságnak és a magyar népnek, ha ezt nem tehetem, félreállok. Nem fog önérzetem gátolni abban, hogy ezt megtegyem, de fájó szivvel tenném meg akkor, ha ifjuságunk olyan kézbe kerülne, mely kezet nem tartok erre méltónak. Hogy világosan ismerjük egymás álláspontját az alábbiakban szögezem le kivánságaimat, illetöleg elveimet:

1./ Célom az ifjuság együtt tartása, magyar szellemben való tovább nevelése és adott esetben hazánkba való visszavezetése. Ennek érdekében felhivom az ifjuság figyelmét arra, hogy minden felelösséget csak akkor vállalok,

ha hajlandó alávetni magát a kialakitandó kari tanács minden rendelkezésének és irányitásának.

2./ Az ifjuság további életében kerülje el a forradalmi módszereket, vesse alá magát a vendégül látó ország szokásának és életlehetöségének, szünjenek meg az izgatások, kezdödjék meg a legkomolyabb munka. Az elöadásokon mindenki a legpontosabban jelenjék meg. Az elmaradókat és hanyag tanulókat az évfolyam intse és szégyenitse meg.

3./ Nem értek egyet Jablanczy professor ellen irányitott személyi támadások túlhajszolásával. Ezt az ügyet akkorra kell tenni, amikor nyugodt és kiegyensulyozott hangulatban ennek ideje elkövetkezhet. A III. évesek vonják vissza azon határozatukat, hogy előadásaikat nem látogatják és tegyenek eleget a tanulmányi fegyelemnek.

4./ A kari tanács döntése nélkül az ifjuság semmiféle mozgalmat (sztrájk) vagy egyéb akciókat (elhelyezkedés) nem indithat és elvi kérdéseikben nem tárgyalhat.

Amennyiben az ifjuság fenti elöterjesztéseimet elfogadja, ugy minden akaratommal vállalom a további vezetést, amig azt eröm engedi, ha a pontok közül bármelyet is visszautasitana, ugy megköszönöm eddigi bizalmukat és az Isten áldását kérve mindannyiukra, fájó szivvel bocsátom Onöket utnak.

Jó szerencsét:

Roller Kálmán s.k.

14. sz. melléklet. (1956. XI.29.)

Határozat.

A Soproni Egyetem hallgatosaganak St. Wolfgangban tartozkodo Ideiglenes Ifjusági Bizottsaganak alant megjelölt tagjai, nov.29-én az alabbit hataroztak el:

Tekintettel arra, hogy az ifjuság nov. 29-én elfogadta azt, hogy „hajlando alavetni magat a kialakitando Kari Tanacs minden rendelkezéseinek es iranyitasanak tovabba, hogy. „A Kari Tanacs döntese nelkül az ifjusag semmifele mozgalmat (sztrajk) vagy egyebb akciokat (elhelyezkedes) nem indithat es elvi kerdeseikben nem targyalhat", az Ifjusagi Bizottsag tovabbi lete teljesen ertelmetlen, söt nevetseges, - a mai nap folyaman lemond.

Az ifjusag eddigi vezeteseben történt lepeseinket hajlandok vagyunk barmikor megmagyarazni, es azokert kiallni. Velemenyünket barmi is legyen, a tovabbi iranyvonal fenttartjuk, meg akkor is, ha az ifjusag egy resze, naponta valtoztatja is sajat velemenyet.

Szemelyi hajszat és szemelyi bosszut senki ellen semmikor nem folytattunk, minden ilyen rank iranyulo vadat kereken visszautasitunk. A tanari kar egyes szemelyeit tesszük felelösse azert, hogy az Erdesz Kar elsö bizalmi szavazasanak eredmenyet nem közölte az erdekeltekkel, az Ifjusagi Bizottsag no.14.-i határozatara pedig 10 napig nem reagalt.

Az ifjusag sajat maga fogadta el a „Kialakitando Kari Tanacsot" tovabb vezetöjenek, igy a tovabbiakban az ifjusag minden problemajat a Kari Tanacs köteles megoldani.

St. Wolfgang, 1956. november 29.

Molnár Géza
+ 8 aláírás

15. sz. melléklet.

München, 1956 december 11-én

Kedves Gézám!

Hálás köszönet leveledért, melyet Gruber Nándorral küldtél nekem mult héten. Bocsáss meg, hogy a sürgönyileg megigért választ aztán mégsem küldtem el. Akkor még elég zavaros volt a Ti ügyetek, mindig gondoltam: jobb még egy pár órát vagy egy napot várni, addig valami véglegest tudok írni, később pedig reméltem, hogy talán lesz alkalmam leutazni Tihozzátok. Vasárnap ismételten próbáltalak telefonon felhívni, de sem Nálatok, sem a tanárok házában nem vették fel a kagylót.

Sajnos a multheti rádió és sajtóhírre (senki sem tudja itt a hír pontos forrását), t.i. hogy Kanadába mentek, a német illetékesek – akiket addig minduntalan piszkáltunk és főzögettünk – megtorpantak, tegnap meg végleg leléptek. Azt mondják, a Kanadaiakkal ugysem tudnak konkurálni, olyan jó ajánlatot mint ők európai ország nem tehet. Ferdinándy professzorné tegnap telefonált Rollerrel, így tudjuk, hogy utazásotok dátuma is ki van tüzve.

Nagyon sajnálom, hogy minden igy alakult. Kanadába menni könnyebb, mint onnan – normális viszonyok alatt – visszajönni, mert igen hosszú és drága az út. Most ingyen visznek, de a kanadaiak azt remélik, hogy ott maradtok, felveszitek az állapolgárságot, új családokat fogtok alapítani Kanadának stb., tehát visszakívánkozóknak nehéz lesz. És biztosan nem minden lesz úgy, ahogy azt most sokan közületek elképzelik. – Dehát, talán mégsem kell annyira pesszimisztikusnak lenni, és én nem is jártam Kanadában, hát nem beszélhetek.

Ferdinándy professzor úr közben szerzett 200 ösztöndíjat Berlinben, még az olajmérnökök számára is, de azzal is elkéstünk. Kár, hogy a diákok többsége – érthető okoknál fogva – annyira türelmetlen volt, és százszor sajnálatosabb, hogy itt Nyugaton oly lassan mozogtak. Nem akarjuk, hogy egységetek felbomoljon, de ha tudsz olyanokról, akik semmikép sem akarnak tengerentúlra, kérdd meg, hogy a legsürgösebben irjanak nehány életrajzszerű sort (főhangsúly a végzettségen) és küldjék ide.

Ami pedig téged illet, Gézám, bármikor tárt karokkal várunk. Annyi, hogy itt megélj és tanulmányaidat rendesen, különösebb szükölködés nélkül befejezhessd, mint bármelyikünk, mindig lesz számodra is. De bármennyire is örülök, hogy leveledben is őszinte barátodnak tekintesz és mint barátom maradnál Európában, ami

nagyon jólesne nekem, mégis kérlek, gondold meg mégegyszer, hogy tényleg itt akarsz-e maradni. Felek attól, hogy diáktársaid közt kevesen vannak, akik olyan tisztán látják mint Te, hogy hazánk számára nem szabad elvesznie a fiatal értelmiségnek. Olyan ifjusági vezetőre, mint Te, itt is van szükség, Kanadában is. Viszont Neked kell dönteni. Ha itt maradsz, beszélj nehány fiuval, akikkel szoros baráti kapcsolatban tudsz maradni – levelezéssel, hogy amíg Magyarország felszabadítására remény van, ne engedjék a társaságot szétfutni.

Ha úgy döntesz, hogy Európában maradsz, örülök, ha őszinte barátod lehetek. Kérlek válaszolj, akár levelezőlapon. Ha Ferdinándy professzorné leutazik hétvégén, hogy Rolleréktől búcsuzzon, én is lejövök. Már megígérte, hogy helyem lesz a kocsiban. Akkor úgyis viszontlátjuk egymást.

Addig ölel barátod: Farkas József (München 27, Englschalkinger Str. 14)

16. sz. melléklet. '56. XII. 14.

Kedves Géza!

Már egy hete Angliában vagyunk. A fogadtatás nagyon kedves volt, s azóta is jólérezzük magunkat. Már az út nagyon..... volt. Bécsből repülőgéppel jöttünk, át a szigetországba, s itt különbusszal folytattuk utunkat ide az angliai Washingtonba.

Egy régi kastély a jelenlegi lakhelyünk, s itt leszünk még 3 hónapig. Ez alatt a 3 hónap alatt nyelvtanfolyamokat tartanak. Az elhelyezésünk nagyon kényelmes. Szórakozási és sport lehetőségek nagyon jók. Saját televiziós készülékünk, lemezjátszónk, filmvetítőgépünk, rádiónk és zenekarunk van.

A sport lehetőségek közül első rendű füves football paja felszereléssel, kosárlabdapaja, tornaterem, 2 ping-pong és egy billiárdasztal.

Naponta 4-szer étkezünk, s ha mindenütt ilyen az angol konyha, akkor jónak mondható. A pillanatnyi helyzetünk tehát kiváló. Akkor járunk a városba amikor akarunk, s a vezetőségünk egész jó egyetértésben működik az angolokkal. Engem megint valami elnöknek választottak a fiúk, de a legtöbb teendője itt a sportfelelősnek van.

A jövőre nézve nem tudunk többet, mint amit már a bécsi repülőtéren megtudtunk. Hetenkint 8 font fizetést fogunk kapni. A 3 hónap letelte után családoknál fogunk lakni és valamelyik üzemnél fognak alkalmazni szeptemberig míg az egyetemre járhatunk.

Sitzenheimből tegnap érkeztek ide 13-an. Már ők is egész jól érzik magukat és kipihenték a repülőút fáradalmait.

Kedves Gézám, arra szeretnélek megkérni, hogy írjál magadról és a többiekről, hogy hová kerültetek, s hogyan tarthatjuk ezután a kapcsolatot.

Sok szeretettel üdvözöllek, Laci.

Washington, 1956. XII. 14.

17. sz. melléklet. Lámfalussy levele Molnár Gézának

(1956. XII. 27.)

Kedves Géza!

Második leveledet is megkaptam. Az első leveledre nyomban válaszoltam, és e levelemet négy nappal ezelőtt, vasárnap délután inditottam utnak. Megnyugtatásodra közlöm, hogy ruháidat és könyveidet Babus néni, keresztanyád már mind elhelyezte. B. Pisti segitett azoknak áthurcolásában. Leveledre adott válaszomban mindenben kitértem, ezt nem ismétlem. Remélem közben első levelemet már megkaptad. Édesanyádat feleségem már több levélben megnyugtatta hogyléted, egészséged felől és különösen arról, hogy nem kell sokat nélkülöznöd. Tanulni azonban, azt kell. Mellékelek egy levelet, amit egyetemünk egész tanári kara intéz az ottani ifjusághoz, abból kiérezheted, hogy különösen elitéli a tengeren tuli távozást. Az európai egyetemeken való foglalkozás és továbbtanulás azokra részére, akik akarnak és tudnak tanulni a magyarság szempontjából is szükséges, de kevesen vannak ilyenek. Ehhez alaptudás, komoly elhatározás és végtelen szorgalom szükséges. Remélem Te ezekkel élni fogsz, mert a képességed megvan hozzá. Szeretném, ha mellékelt levelet átolvasás után továbbitanád olyan hallgatótársad részére, aki a tengeren tulra készül. Esetleg lemásolnád a levelet és azt több barátodnak tájékoztatásul elküldenéd.

Szeretettel ölel,

Sopron, 1956. december 19.

2 db. melléklet

Te Géza! Már a második levelet irod dátum nélkül. A cimeket pedig ugy irod, hogy grafológus sem tudja kiolvasni. Figyelmeztetlek az életben erre nagyobb sulyt fektessél!

Geza Molnar, Ung. Forstingenieur Student, Frau Hiky Visenthal,
St. Gilgen, Salzkammergut, Seetorhaus.

18. sz. melléklet.

(1956. dec. 27-én kaptam, dec. 19-én íródott)

Soproni Műszaki Egyetem

Egyetemünk tanári kara kötelességének érzi, hogy tájékoztasson Benneteket mind az egyetem, mind Sopron város helyzetéről 1956. november 4-től a mai napig. Tesszük ezt azért, hogy a különböző, és nemegyszer egymásnak ellentmondó hírekben eligazodhassatok.

Egyetemünket november 4-ike utáni napon még fegyveres ifjuság őrizte. A külföldi segélyek révén az egyetem helyiségeiben elhelyezett dolgokat (?) továbbítás céljából a városnak adtuk át. A termek kitakarítása után, november 10-én megkezdődtek az előadások. Az otthonukból folyamatosan visszatérőkkel a hallgatóság száma napról napra növekedett – sokan ugyanis hazautaztak – s mintegy három hete az itthon maradottak teljes létszámmal hallgatják az előadásokat. Egyetemünk felszerelésében említésre méltó kár nem esett.

Köztudomásu, hogy már október 27-én elhatároztuk egyetemünk és főiskolánk egyesítését. Az oktatásügyi minisztérium az egyesítés célszerűségét elismerte és ennek folyományaként kezdeményezte, hogy az egyesítést – beleértve a miskolci bánya- és földmérőmérnököket is – minél előbb törvényerejű rendelet megerősítse. Tudomásunk szerint a megerősítés 1957. január 1-re várható. Az egyesítéssel a földművelésügyi minisztérium is egyetért. Az egyetem müködési helye Sopron.

Mind Sopron város, mind az egész lakóssága egységesen és különösképpen méltányolja egyetemi ifjuságunknak október 23-val kapcsolatos tevékenységét. Sopronban senkinek semmilyen bántódása nem esett. November 4-ike után pár nappal, a MEFESZ új vezetőséget választott és ez ma is az október 23-i szellemben folytatja működését.

Különösen az utóbbi két hétben több egyetemi hallgató érkezett haza. Már ők is hallgatják az előadásokat. A rektori tanács határozata értelmében sem év-, sem félévvesztés nem sujthat senkit. Vonatkozik ez a még kint lévőkre is.

Egyetemünk tanári kara és ifjusága nem itéli el a külföldre távozottakat, mint ahogy nem magasztalja az itthon maradottakat sem. A külföldre távozottakat vérünkből való vérnek, magunkhoz tartozóknak tekintjük és örülnénk, ha ismét mindannyian együtt dolgozhatnánk tovább sokat szenvedett hazánk érdekében.

Szomorusággal hallottuk, hogy ifjuságunk egy része tengeren tulra készül. Az az érzésünk, hogy ezek elvesznek a magyarság számára. A kötelességszerü tájékoztatáson tulmenően ez is egyik oka volt annak, hogy levelünkkel felkeresünk Benneteket.

Bízva abban, hogy elevlünk eljut Hozzátok és körültekintő megfontolásra késztet, kivánunk Mindannyiatoknak szivből

Jó szerencsét! Dr. Magyar János

Sopron, 1956. dec. 18. + Aláírások

U.i. Levelünket kint lévő professzorainknak és ifjuságunknak szánjuk. Tekintettel arra, hogy mindenki cimét nem tudjuk, az a kérésünk, hogy levelünket egymás között ismertessétek.

Négy professzor hivatalos ügyben és betegség miatt távol van.

Kézhez kaptam 1956. XII. 27-én este 7-kor. 1 pl.-t Adamovich Lászlónak adtam át Béres Mihály és Borsodi Ferenc jelenlétében. Az ifj. 28-án indul, a levelet nekik eljuttatni másképp nem tudtam.

NÉMETH NÁNDOR

Sopron, 1956. november 4.

Riadózott ébresztő reggel 6 órakor a diákszállón. Később gyülekezés az egyetemen fegyver és lőszer felvételezéssel. Általános tanácstalanság, szervezetlenség és fejetlenség volt a hangulat jellemzője. Senki nem tudta mi lesz, mit lehet, vagy mi(t) kellene/lenne a legjobb csinálni. Azok az egyének, akik az egyszerű és veszélytelen napokban nagy hangadók és szervezők voltak látszólag elpárologtak a várható vagy sejtett veszély megszimatolására.
Közöttünk (IV. éves bmh.-k között) volt egy kiszolgált katona, Szabó Laci. Idősebb volt nálunk, komoly értelmes és megbízható hallgató volt. Mi körülötte csoportosultunk és vártunk valami terv kialakulására. Közben a tanári kar és személyzet megkezdte a családos elvonulást buszokon Ausztria felé.
Így visszapillantva érdekes megjegyezni, hogy nem volt komolyabb észlelhető kapcsolat közöttünk és más egyetemi tanfolyamok, vagy csoportok között. Az igazi szervezetlenség szimptómája. Nem volt egy csúcsszervezetre alapult központi irányítás. Sok ismerős arc vonult el előttünk, de legtöbbjükről, kü1önösen más fakultásokról fogalmunk sem volt, hogy ki kicsoda.
Délután közepe táján kijutottunk Nagycenk közelébe és egy kanyarnál az országút két oldalán letelepedtünk régi II. világháborús fegyverzettel. Egyikünknek jutott egy golyószóró, ami annyira lefoglalta a figyelmét, hogy talán még az oroszok megérkezését sem vette észre. Ezt évtizedekkel később állapítottam meg, amikor egy pikniken elmesélte az ő nagycenki benyomásait, természetesen, és rá jellemzően, eltúlozva minden apró részletet.
A nagycenki állásfoglalás, más leírásokban, (nagyobbrészt emh-tól), kópházi harci fölállásnak jelent meg. Nekem személyesen fogalmam sem volt sem Nagycenk, sem Kópháza földrajzi koordinátáiról. Valaki beszélt arról, hogy futárok hozzák a helyzetjelentést, ahogy a dolgok alakulnak, de ha jól emlékszem egyszer láttunk valakit odajönni motorbiciklin. Két egyenruhás katona, (határőr talán) két tankelhárító agyú felállításán szorgoskodott.
Hirtelen megjelentek az oroszok. Két tankra emlékszem. Azok eltaposták az ágyúkat, az egyenruhások az országút túlsó oldalán eltűntek és látszólag egy pár pillanatra megállt az idő, talán még a lélegzésünk is. A tankok mögött volt egy páncélos parancsnoki jármű, amiből két orosz tiszt szállt ki. Tekintetükkel végig pásztázták a mezőn fekvő diákokat, egy pár szót váltottak egymással és gondolom a katonai tapasztalatukkal hamar megállapították, hogy veszélytelenek vagytok a számukra. Volt egy teherautónyi orosz gyalogság is az ő karavánjukban, akik mereven, mozdulatlanul feszítettek a kényelmetlen padokon.
Az idő még mindig ólomlábakon mozgott vagy talán meg is merevedett. Végül is a rangidős tiszt, egy őrnagy, hozzánk fordult és kijelentette, hogy akar valakivel beszélni, aki tud oroszul. Síri csend, senki nem mozdult. Megmerevedett tanácstalanság nehezedett ránk. Jómagam halálra rémülve arra gondoltam, hogy mi lesz akkor, ha valakinek véletlenül elsül a puskája. A tankok géppuskái ránk voltak irányítva. Mivel nem volt jelentkező az orosz felszólítására, én felálltam, halálra rémülten és minden hősiesség nélkül megközelítettem az orosz tiszteket a páncélkocsinál. Nekem a nyakamban lógott egy dobtáras géppisztoly, de majdnem biztos vagyok benne hogy nem volt megtöltve. A fiatalabb tiszt, egy százados rögtön mögém állt és a pisztolyát a hátamba nyomta. Később láttam, hogy egy antik fatokos Mauser pisztoly volt még az első világháborút megelőző időkből.
Az őrnagy eléggé fesztelenül megkérdezte, hogy kik vagyunk és mit terveztünk csinálni. Utána kijelentette, hogy az ő parancsa minden fegyveres ellenállót letartóztatni és egy gyűjtőhelyre szállíttatni, ha jól emlékszem valahol Győr környékén. Ahol gondolom a volt magyar karhatalmi egységek vették volna át a gondozásunkat, amire még 50 év távlatából is csak viszolyogva tudok visszagondolni. Az őrnagy azt tanácsolta, hogy mivel diákok va-

gyunk és soproniak, ő beleegyezik abba, hogy ha a fegyvereinket lerakjuk, akkor ad egy órát a Sopronba visszatértünkre és addig a találkánk helyéről nem mozdul. Ezt én tolmácsoltam a társaimnak és megkezdődött a fegyver leadás. Az őrnagy megtartotta a szavát.
Röviddel ezután az őrnagy intett a századosnak, hogy lépjen el a hátam mögül, és akkor láttam a pisztolyát, ahogy visszarakta a tokjába. A továbbiakban a beszélgetés enyhébb hangon folytatódott. A diákok elvonulása megkezdődött. Tőlem azt kérdezte az őrnagy, hogy hány évig éltem Ukrajnában? A válaszomra hogy soha egy percet nem töltöttem Ukrajnában. Tréfásan azt kérdezte, hogy, akkor miért beszélek ukrán kiejtéssel. Nekem fogalmam sem volt. hogy milyen akcentussal beszélek oroszul. A tárgyalásunk végeztével az orosz kezet nyújtott és kijelentette, hogy örül a konfliktus vértelen megoldásának.
1988-ban egy konferencián vettem részt Moszkvában és mivel egy részlegnek én voltam a chairman-je a bevezető egy részét oroszul mondtam. Aznap este a banketten a tolmács odajött hozzám és elmondta mennyire megzavarta őt az én orosz beszédecském és hirtelen nem tudta, hogy kell tolmácsolni, amit én oroszul mondtam. A konferencia nyelve angol volt és az ő feladata volt angol szöveget az oroszok számára tolmácsolni.
Így végződött a mi nagycenki (erdészek szerint kópházi) harcászati kalandunk. Visszatérve az egyetemre egy rövid tanácskozás után csoportonként, katonákkal és határőrséggel keverve és sok fegyverrel is megrakva teherautókon nekivágtunk a határnak. Már jól esteledett, amikor a határon átléptünk és egy kis, korábban magyar falucskában, álltunk meg. A lakosság barátságosan fogadott, meleg italokat osztogattak, és akinél fegyver, vagy lőszer volt azt a helyi kis iskolában kellett lerakni. Az osztrák hatóságok, csendőrség/rendőrség két részre osztotta az érkezőket. A bőrönddel, batyuval érkezőket 'F1üchtling'-nek sorolták be, aki pedig fegyveresen, vagy egyenruhásan érkezett, abból 'Freiheitskämpfer' lett. A csoport, akivel együtt jöttem ezt a besorolást kapta, aminek a jelentőségéről akkor még fogalmunk sem volt. De aztán később az is kiderült.
Az 1955-ben aláírt osztrák semlegességi békekötésnek az egyik nagyon fontos feltétele az volt, hogy azokat, akik fegyveresen lépik át a már semleges Ausztria határát, le kell fegyverezni és hadifogolyként internálni. Ezt nagyon fontosnak tartották az osztrákok dokumentálni a szovjet-szimpatizáns sajtónak amelyik 'karvaly szemekkel' kereste az ürügyet Ausztria újfenti megszállására. Így kerültünk november 5-én kora reggel osztrák katonai kísérettel Bécsújhely katonai bázisára, ahol jól bereggeliztünk, és tovább folytattuk az utunkat Bécsen keresztül Klosterneuburgba, ideiglenes elszállásolásra egy több száz éves lovassági laktanyában. Erre azért volt szükség, hogy el tudják készíteni a végső internáló szállásunkat Salzburg környékén egy volt, de használaton kívüli amerikai katonai lágerban. A helységet Siezenheimnek hívták és a 'hadifogságunk' valójában színjátszás volt és az osztrákok megmagyarázták a helyzet fontosságát az ő számukra. A bánásmódunk a körülményekhez képest kitűnő volt.
Itt kezdődött meg a kapcsolatfelvétel a különböző országokkal és a továbbtanulás lehetőségének a kifürkészése. A soproni civilek egy csoportban maradtak és az ő lehetőség keresésük könnyebben ment. Végül Kanada kidolgozott egy hihetetlenül bőkezű tervet az idetelepülésünkre, a nyelvtanulásra és a tanulmányaink folytatására. Az erdészek BC-ben telepedtek le, a többieket a torontói egyetem vette a szárnyai alá. Itt szereztünk diplomát, alkalmazást és egy új miliőben beilleszkedést.

Forrás: Kapocs, 2007, XXXVI. évfolyam 44. szám

ORLÓCI MÁRTA

Erdős Mártára és a használtruhák halmazára emlékezem

Szép számmal volt női hallgató is a Soproni Erdőmérnöki Főiskolán 1956-ban. A mi szerepünkről a forradalmi tevékenységek során nem igen emlékezett meg senki, no, de nem is volt semmiféle szerepünk. Az akkori férfiúi elképzelés szerint a belső női elválasztási mirigyek termékei (női hormonok) bennünket úgy fizikailag, mint szellemileg képtelenné tettek katonai beavatkozásokra. Ettől függetlenül katonai oktatásból vizsgáznunk kellett.
Most 50 esztendő után bánatos szívvel gondolok vissza a majd egy hétig tartó szorgalmas munkánkra. A visszaemlékezés fájdalmát két súlyos veszteség okozza. Elvesztettük a forradalmat, melynek győzelmében hittünk, Kamarásommal együtt. A molyirtó erős illatának gőzéből, a használt ruhák halmazai közül most, mint az örökké fájó emlékezés békéje, úgy kiemelkedik Kamarásom, Erdős Márta (Kováts Miklósné) szép mosolya. A külföldi ruhasegélyeket válogattuk szét és csomagoltuk, hogy gyorsan Budapestre jusson. Kamarásom, én és a legtöbb női hallgató hangyák szorgalmával dolgoztunk és megpróbáltunk megbékélni a phenolftalein kellemetlen szagával. Egy borús reggelen néhány évfolyamtársam roppant sietséggel egy rossz pokrócba tekert férfit nyomott be az ajtón. Halkan suttogtak, hogy a kőhidai börtönből szökött. Igen siet, mert futni akar nyugatra. Ekkorában Kőhida a leghírhedtebb emberkínzó módszereiről volt ismert. Embertársunk korát nem tudtuk megállapítani, mert fizikai állapota csak a kínzások legkegyetlenebb nyomait hordozta. Takargatni sem tudta testi nyomorát, mert a mocskos, elviselt kezes-lábas alsónemű a legérzékenyebb helyeken régen elkopott, a hiányzó rongyok nem takargathattak férfiasságát, megalázták emberi méltóságát. Mártával együtt gyorsan meleg ruhába öltöztettük. Teát nem fogadott el, mert sietett az Ő szabadsága fele. Ilyen emberroncsot sohasem láttunk, lelkileg igen megviselt bennünket. Talán valaki, aki behozta emlékezik meg erre az eseményre? Valamelyik európai vonatállomáson, valaki gyengéden megérintette vállamat és fogatlan mosolyával mondta, hogy „Isten áldja meg magukat", a kőhidai fogoly volt. Hála az Égurának szabad volt.
Kamarásom és én sohasem terveztünk kivándorolni, de még is úgy hozta a Sors, hogy mindketten Kanadába jöttünk. Meghitt baráti kapcsolat kötött össze bennünket. Mindketten férjhez mentünk. Vancouverben gyakran találkoztunk, megosztottuk problémainkat. Dolgoztunk, tervezgettünk. Édesanyák lettünk. Mártának és Miklósnak két kislánya született. Ígéretes és szép volt az élet. Ma sem értem, hogy miért, de szörnyű autóbaleset után Kamarásom a helyszínen meghalt, alig 33 esztendős korában, 39 évvel ezelőtt. Leírhatatlan fájdalom és veszteség volt ez családjának, de én is elvesztettem egy jó barátot. Kamarásom tudom, hogy őrködöl leányaid felett. Kiváló édesanya és igazi jóbarát voltál. Emléked örökké él.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

ÖTVÖS IMRE

Visszaemlékezéseim 1956-ra

Soproni idők

Szeptemberben nagy lelkesedéssel és jó kedvvel érkeztem Sopronba. A Dimitrov téri diákszállóban a második emeleten egy kisebb szobában, névsor szerint hárman; Ötvös Imre, Pálka László és Paulay Zsolt lettünk kamarások. Csak később tudtam meg, hogy a háború előtt a tér neve Szent Imre volt.

Nagy lelkesedéssel kezdtem el a tanulást és kapcsolódtam bele az egyetemi atlétikai csapatba. Az évfolyamunkról hárman kerültünk a csapatba: Paulay Zsolt magasugrásban, Safranyik László (akit mindenki Safinak hívott) hármasugrásban és én gerelyvetésből. Az atlétikai edzések talán részben megkönnyítették helyzetünket, hogy mint elsőévesek (balekok) könnyebben bekapcsolódjunk az egyetemi életbe. A csapatban a firmák közül Hahn Fülöphöz, Gratzer Miklóshoz és egy negyedéves bányászhoz (aki Svédországba ment tanulmányait folytatni) éreztem magam közel. Már nem is tudom, melyik firmától kaptam kölcsön egy hétvégén a Tempus című (tiltott) könyvet, ami kissé talán romantikus szemszögből, és talán még szépítve is írta le a diák életét Sopronban, hogy ott, a selmeci hagyományok szellemében, hogyan is segítették egymást a diákok, és hogy milyen nagy volt az összetartás. A könyvet két éjjel be is fejeztem, és nagy hatással volt rám, szemem nemegyszer elhomályosodott a könnytől.

A keszthelyi agrárfőiskola meghívására kétnapos atlétikai versenyre mentünk a főiskoláról. A verseny október 20-án, születésnapomon, kezdődött. A legtöbb versenyszám vasárnap volt, és fej-fej mellett haladt a két csapat, amikor a találkozó utolsó számát a keszthelyiek nyerték meg, és azzal az egész versenyt is. Ezek után meghívtuk a keszthelyi agrárfőiskolát Sopronba egy visszavágóra, de abból már nem lett semmi.

A verseny után elmentünk Hévízre pihenni, onnan csak október 22-én, hétfőn indultunk Sopronba. Már sötét volt, mikor megérkeztünk. Szokatlan csend volt a városban, és az utcák kihaltak. Maga a diákszálló is csendes volt. Zsolttal ledűltünk az ágyra pihenni. Csak akkor tudtuk meg, hogy mi történt Sopronban, amikor Pálka Laci kamarásunk visszajött. Ő elmondta, hogy Poznanban (ahol két hónappal azelőtt voltam) a lengyel diákok tüntettek és követelésekkel álltak a lengyel kormány elé. A Szegedi Egyetemen felszámolták a DISZ-t és helyette MEFESZ-t alakítottak. A soproni egyetemisták pedig már délután óta üléseztek, ahol 14 pontból álló követelményben egyeztek meg. Ez később 17 pontra bővült.

Október 23-án, mi, elsőévesek valószínűleg elmentünk az előadásokra, míg a felsőévesek a már 17 pontra bővített röpiratot nyomtatták és hordták szét a város üzemeibe és középiskoláiba. Délután 3-kor az egyetemen nagygyűléssel egybekötött tüntetés volt. Csendesen vonultunk fel, nagyság szerint, összefont karokkal a lengyel származású Bem tábornok szobrához, aki 1848-ban a magyarok oldalán harcolt, egy plakáton azzal a felírással: „Együtt a lengyelekkel" A csendes felvonulással és a plakáttal akartuk kifejezni szolidaritásunkat és támogatni a lengyelek követeléseit 1956-ban, amint Bem Apó segített bennünket 1848-ban. A „Talpra magyar" elszavalása után emelkedett hangulatban mentünk vissza a diákszállásra. Csak később tudtuk meg, hogy a tervezett útvonal mellett egyes épületek padlásán a rendőrök géppisztolyai a felvonulókra voltak irányítva, és a katonai laktanyában riadóztatták a legénységet. Ez megindokolta, hogy miért változtatták meg a felvonulás útirányát, menet közben, az utolsó pillanatban. Lövésre a parancsot nem adták ki. Jó lenne megtudni az akkori rendőrparancsnoktól, hogy miért nem. Azért nem tüzeltek ránk, mert a felvonulás csendesen és fegyelmezetten folyt le, és nem voltak kormányellenes kiáltások, vagy azért, mert az állami épületeket nem rongáltuk meg, vagy talán egészen más ok miatt? Jó lenne

megkérdezni a géppisztoly mellett álló rendőrt, vagy a közkatonákat, hogy ők mit éreztek, amikor lesbe állították vagy riadóztatták őket!
A diákszállóban levő rádiók köré gyűlve hallgattuk a híreket - elszorult szívvel. Gerő beszéde nem csitította, inkább felbőszítette a tüntetőket a fővárosban. Erre a fiatalok küldöttsége a Kossuth Rádió elé ment, és a rádióba akarta felolvasni az ország pontokba foglalt követeléseit. Hogy mi történt itt, azt a szemtanúk közül már sokan leírták.
A rádiót védő ÁVO-sok belelőttek a fegyver nélküli tömegbe, és sok sebesült és több halott lett.
Ez a hír elterjedt, mint a futótűz, és a tüntetők fegyvert kértek és kaptak. Az elsők között érkezett a csepeli munkáscsapat a fegyvertelen tüntetők védelmére. Ezzel elkezdődött a forradalom. Csütörtökön, október 27-én a Parlament elé vonuló tüntetőkre is sortüzet nyitott az ÁVO, ahol sok halott és sebesült lett. Ezt követően Sopronban, mint az ország több városában, zűrzavar támadt. A hevesebb vérnek egy része fegyvert kért, és azzal akart részt venni a forradalomban és forradalom szellemének és követeléseinek megvédésében. A többség a felesleges vérontást el akarta kerülni. Október 23-án este, vagy október 24-én a jelentkezőkből őrséget alapítottunk. Általában egy felsőbb éves és egy elsőéves volt együtt beosztva. Az egyetem kőkerítésén belül is megalakult a védelmi őrség, és a feladatunk az volt, hogy csak diákokat engedjünk be az egyetem területére. Hasonló őrség járta körül a Dimitrov téri diákszállót is, ha ott gyűlést tartottunk.
A járőrséggel kapcsolatban két eseményt említek meg. Az elsőre Magasi László negyedéves erdőmérnök-hallgató emlékeztetett [(aki később a Syracus-i egyetemen, az USA-ban szerzett PhD-t erdőkórtanból (patológiából). Ő Kanada keleti részén dolgozott és ott is ment nyugdíjba.)[Egyszer együtt voltunk beosztva, hogy körbejárjuk a Dimitrov téri kollégiumot, mert ott az étkezdének használt teremben nagygyűlés volt. Laci így emlékezett vissza erre az estére: „1956 októberének azon napjaiban egy késő esti gyűlés volt a Dimitrov téri diákszállóban. A biztonság érdekében kéttagú őrjárat gyalogolta körül az épülettömböt a gyűlés alatt. Egy felsőéves és egy alsóéves képezte az őrjáratot. Emlékszel arra a ködös, hűvös éjjelre, amikor mi ketten (te az elsőéves és én a felsőéves) jártuk körbe az épületet többször és reméltük, hogy nem kell senkit megállítanunk? Szép idő volt, jó idő volt..."
Egyik este engem az egyetemmel szemben lévő bérház ablakának a megfigyelésére osztottak be, mert ott állítólag egy kék ÁVO-s család lakott. Valamelyik járőrnek feltűnt, hogy gyakran le-fel kapcsolják a villanyt az utcára nyíló szobában és esetleg morzejeleket adnak le. Így papírra kellett leírnom a villany felgyújtását és leoltását, és azt is, hogy hosszú vagy rövid ideig égett-e a villany. Ha nem ilyen komoly körülmények között állítanak oda egyedül, akkor arra is gondolhattam volna, hogy egy balekkal akarnak a firmák kitolni. Több órás jegyezgetés után Szikszai Klára (harmadéves) kihozott egy csésze feketekávét cukorral, mondván, hogyha nem látok gyanúsat, akkor a kávé elfogyasztása után menjek be az egyetem épületébe felmelegedni. Amikor a villany fel- és leoltása megszűnt, valószínűleg lefeküdtek, akkor én is bementem az üres csészével és jegyzeteimmel melegedni. Nem tudom, hogy valaki próbálta-e megfejteni jegyzeteim a villany fel- és leoltásával kapcsolatban, vagy egyből kidobták. Akkor minden gyanús volt. A kommunista rendszer egyik eredménye volt az, hogy senkiben nem lehetett bízni és mindenkinek gyanús volt minden.
Október 25. (csütörtök) 26. (péntek), a városban a fejetlenség nő, majd általános sztrájkot hirdetnek. A városban a rendet hármas járőr: rendőr, határőr és egy egyetemista tartja fent. Az egyetem alakított önkéntesekből egy csoportot, melynek az volt a feladata, hogy járja a Sopron környéki falvakat. Értesítse a falu vezetőségét arról, hogy mi történik Sopronban, és az esetleges bosszúállást megelőzzük. Ennek a csoportnak Tolnai István (Pufi) volt a vezetője. Én jelentkeztem ehhez a csoporthoz, s kb. 20-an lehettünk. Október végétől november elejéig, a pontos dátumra már nem emlékszem, busszal jártuk a környékbeli falvakat, ahol kettesével raktak le bennünket. Az én társam Paulay Zsolt volt, mert nem volt elég

felsőéves, hogy minden elsőéves mellé jusson egy felsőéves. Akkor már puskánk is volt, és kaptunk hozzá egy pár töltényt. Az is a feladatunk volt, hogy meggyőzzük a falvak vezetőségét, hogy senkit se akasszanak fel, még a párttitkárokat sem. Ha valaki ellen komoly panasz van, akkor esetleg tartóztassák le az illetőt és tartsák őrizetben, amíg a helyzet lecsendesedik. Utána bíróság elé tudják a vádlottat állítani. Ebből a pár napos falujárásból két dologra emlékszem tisztán.
Az egyik faluban dél körül megkérdeztek bennünket, hogy éhesek vagyunk-e. Igenlő válaszunkra a falu bizottságának az elnöke elküldött valakit a közeli vendéglőbe. Előtte egy darabig nézett ránk (gondolom, azon gondolkodott, hogy megkínáljon-e valami szeszes itallal) és a végén megkérdezte, hogy hozzanak-e egy pohár bort vagy sört? Zsolttal azt válaszoltuk, hogy nem kérünk alkoholos italt, mivel járőrben vagyunk. Majd iszunk vizet. Válaszunkra vendéglátónk láthatólag megkönnyebbült. Dupla adag paprikáscsirkét kaptunk, lehet, hogy azért, mert nem kértünk italt.
Egyik este, amikor visszafele vitt bennünket a busz, valószínűleg ez volt az utolsó napja a falujárásnak, hideg volt és fáztunk, mert a buszban nem működött a fűtés. Pufi büszkén mondta, hogy ő nem fázik, mert a faluban újságból csinált magának a zokni tetejére kapcát. Közben olyan hír is járta, hogy az oroszok körbe akarják fogni Sopront. Ezért óvatosságból a buszon nem gyújtották fel az égőket, és a sofőr csak a parkolólámpa világításával vezetett. Szerencsénkre holdvilágos este volt. Ez lehetett az utolsó napi falujárásunk, mert visszafele menet már arról beszéltek a felsőévesek, hogy jobb lesz Sopronban maradni, mert ott esetleg nagyobb szükség lesz ránk, mivel már úgyis bejártuk a közelebb lévő falvakat.

Soproni események

Közben a felkelők harca Budapesten úgy tűnt, mintha sikeres lenne, és a fegyveres ellenállás elterjedt az ország több városában is. A pesti hírekből tudtuk meg, hogy milyen nagy sikerrel használták a benzinnel megtöltött üvegpalackokat, a Molotov-koktélokat. Kezdtünk bizakodni, de ugyanakkor nyugtalanító és szomorú hírek is érkeztek. Hallottuk, hogy Mosonmagyaróváron a békés tüntetőkre a kék ÁVO-sok sortüzet adtak, és sok halott lett. Az ilyen tettek még jobban növelték a gyűlöletet a hírhedt kék ÁVO-sok ellen, akik önző célból is a kormányt támogatták.
Esténként Roxer Egon lakásán (fiatal tanársegéd, aki a diákszállóban lakott és figyelt/ügyelt az ott lakó diákokra) a Kossuth Rádió hangját és több újonnan alakult forradalmi rádió adásai mellett hallgattuk Szabad Európa hangját is. Sohase felejtem el azokat a híradásokat, amikor biztatták a forradalmárokat: „Ne adjátok fel a küzdelmet a Szovjetunió és a kommunizmus ellen, mi segíteni fogunk!" Mivel az ország több városában komoly harcok folytak az oroszok ellen, mi fegyveres segítségre gondoltunk és azt reméltük. Tudtuk, hogy semlegességük miatt Ausztriától nem kaphatunk fegyveres támogatást. A vak remény el is homályosította józan gondolkodásunkat, és Ausztria semlegességének a megsértése, és annak következményeire nem is gondoltunk. Sajnos ekkor volt a Szuezi-csatornával is probléma, amint azt az angolok és franciák megszállták. Ezek után az ENSZ-ben főleg erről beszéltek, és elfelejtkeztek a magyarok szabadságharcáról.
Ausztrián keresztül valóban sok gyógyszer, élelmiszer és használt ruha érkezett. Több társammal keserűen gondoltam arra, hogy ez lenne a segítség, amire Szabad Európa hangja gondolt, ezzel biztatattak bennünket az ellenállásra? Már akkor gondoltam, hogy esetleg félrevezetnek bennünket, ha másért nem azért, hogy a Szovjetuniót „bosszantsák". Ezt később be is bizonyították.

November 1-4-e között

A nemzetközi vöröskereszt jóvoltából Ausztrián keresztül sok gyógyszert, konzerves élelmiszert és használt ruhát hoztak be az egyetemre szortírozni és továbbítani Budapest kü-

lönböző kerületeibe, ahol azokra a legnagyobb szükség volt. A tanárok közül a szállítmányok átvételéért és azok továbbításáért a fővárosba Apt Dönci bácsi volt a felelős.
Az ajándékcsomagok átvétele és szortírozása az egyetem tornatermében történt. A vidékjárás után én is ide kerültem. A szortírozott anyagokat teherautóra raktuk, és a megrakott teherautókat néhány fegyveres diák (akik vagy pestiek voltak vagy Pestet jól ismerték) kísérték fel. A teherautókat, ahogy én emlékszem, a TEFU kölcsönözte, sofőrrel együtt. Ha a tornaterem túlzsúfolt volt, akkor a kevésbé igényelt, kért dolgokat a továbbszállításig az egyetem egyes nagyobb termeiben is tároltuk. A szállítmányok összeállításánál dolgozott Nyers Ferenc, harmadéves erdőmérnök-hallgató. Csak egyetlen alkalomra emlékszem, hogy valamihez hozzányúltunk volna. Egyszer az egyik szállítmányt rakodtuk le és szortíroztuk, amikor egy kb. 30x30x30 deszkadobozból szivárgott valamilyen színtelen és szagtalan folyadék. Először azt hittük, hogy valamilyen üvegben elrakott, dunsztírozott zöldségféleség üvege tört el, és azért szivárgott a folyadék. Felfeszítettünk egy pár lécet a doboz tetejéről, és akkor láttuk, hogy belül van egy másik doboz, amiben jégbe rakott osztrigák voltak, de a jég már elolvadt. Hárman vagy négyen lehettünk ott, és rövid tanácskozás után úgy döntöttünk, hogy a hosszú teherautó út után az osztrigák már nemigen lennének ehetők Budapesten, ezért ha valaki meg akarja kóstolni, egyet megehet. Valaki, talán egy felsőéves mondta, hogy ő valahol olvasta, hogy a kagyló szétfeszítése után azt citrommal megcsepegtetik és behörpintik. Egy szemetesvödröt letettünk, amit körbeültünk, és én, talán másodiknak vagy harmadiknak, lenyeltem behunyt szemmel, rágás és citrom nélkül a házából kikapart osztrigát. Meglepetésemre lent is maradt. Már nem emlékszem rá, hogy a végén hányan is „kóstoltuk" meg az osztrigát.
Valamikor ezekben a napokban a nemdohányzók közül önkénteseket kerestek. A benzines palackok sikeres használatán felbuzdulva vagy az Egyetemi Diáktanács, vagy a Katonai Tanács elhatározta, hogy Sopronban is kell Molotov-koktélt csinálni. A sörgyártól 1.5 literes üres sörösüveget és valahonnan benzint is hoztak hordóban, és hátul, a botanikus kertben, az egyetemi épületektől elég messze, lerakták. Mi, nemdohányzó diák önkéntesek elkezdtük a nem egészen veszély nélküli tevékenységet. Hogy hányan csináltuk, arra pontosan nem emlékszem. Többen is lehettünk, de én csak négyre emlékszem. Ennél a tevékenységnél egy fiú hozta a benzint a hordótól, nevére nem emlékszem, én öntöttem az üvegeket, és két harmadéves lány, Király Ilona és Szikszai Klári tették a dugót és mellé egy gyolcsdarabot az üvegbe. Talán csináltunk 40-50 darabot, és utána leállítottak bennünket.
November 2-án, Halottak Napján a temető helyett sok ablakba tettek gyertyát Sopronban, nemcsak a régen meghaltakért, hanem az 56-os szabadság harcban elesettekért is.
Az ablakokban égő gyertyák kissé kísérteties hangulatot keltettek. S az egyetemről a Dimitrov téri diákszállóba csendesen, szinte szó nélkül mentünk, és egyszer valaki feltette a költői kérdést, hogy vajon még hány embernek kell meghalni, amíg a felkelők győznek, és az ország ismét szabad lesz? Akkor még mindig hittük és reméltük, hogy a forradalom győzni fog.
Közben az egyetemen felállított Katonai Tanács szervezkedett Sopron megvédésére, és az elsőéveseknek később adtak fegyvert. Engem az egyetemi őrségbe osztottak be.
Közben a rádióban és a Pestről visszajött teherkocsik kisegítőitől is hallottuk, hogy az oroszok kivonulóban vannak Budapestről, és Maléter Pál, mint a felkelők katonai parancsnoka, elment az orosz főparancsnokságára, hogy tárgyaljon az oroszok kivonulásáról - ez megint további reményt adott. Nem gondoltunk mi arra, hogy közben új csapatokat hoznak be – kicserélni a régi egységeket.
Arra sem gondoltunk, hogy a történelem megismétlődik, és Maléter Pált az oroszok ott tartják „fekete levesre", mint a törökök ott marasztalták Török Bálintot.

November 4-e hajnala

Azzal a hírrel ébresztenek bennünket, hogy menjünk az egyetemre, mert az oroszok új csapatokkal ellentámadást indítottak Budapest elfoglalására. Az egyetemen, szerintem, fejetlenség uralkodott, és ez csak nőtt, ahogy mi, diákok gyülekeztünk. Nagy Imre keserű beszéde után („ma éjjel a szovjet csapatok megtámadták Magyarországot, kérjük a katonaság vezetőit, hogy térjenek vissza helyükre") több teherautó vitte ki az egyetemi hallgatókat Sopron megvédésére, Balf és Kópháza környékére. Kópházi csatáról és annak eredményéről írtak azok, akik ott abban részt vettek. Engem több társammal együtt az egyetemen hagytak fegyveres őrt állni, hogy védjük a vöröskereszt hozta segítséget. Én több társammal a tornateremben voltam, amikor valaki berohant az egyetem kapujából és rémülten kiáltotta, hogy most jött egy motorkerékpáros Kópháza felől azzal a hírrel, hogy elárultak bennünket, mert az ágyúk nem működtek, és a gyalogsági fegyvereket a „gitárokkal" együtt (kerek dobtáras géppisztoly) letették. A kapuhoz mentünk, ahol hallottuk a hiányos részleteket. Mivel az ágyuk csődöt mondtak, az orosz tankok, magyar kísérővel, elérték az út kétoldalán fekvő gyalogsági fegyverekkel felszerelt diákokat, és azok a felszólításra, a rájuk fordított tankgéppuskák előtt letették a fegyvereket. Aki tud, az menjen a Muck-kilátó felé. Jó páran álltunk ott tanácstalanul az egyetem kapujánál.

Délután kb. 3 és 4 óra között egy ágyút vontató teherautó állt meg a kapunál. Önkénteseket kerestek azzal a céllal, hogy a Muck-kilátóig vezető országúton valami jó, kanyargós, szerpentines részén majd megállunk és az út mellett felállítjuk az ágyút; hogyha jönnek az oroszok, akkor kilövünk egy pár tankot azért, hogy majd azok elzárják az utat, és ezzel időt nyerünk azoknak, akik menekülni akarnak Ausztriába. Felkapaszkodtunk vagy négyen, köztük Paulay Zsolt évfolyamtársam is, a teherautó hátsó részére, ahol már volt 3-4 diák. A teherautó padlóján hátul lőszereket tároló ládák voltak, azok tetején kellett állni. A teherautón próbáltunk úgy elhelyezkedni, hogy kapaszkodni is tudjunk. Az előttünk lévő évfolyamok tüzérségi kiképzést kaptak, mi, akik 1956-ban kezdtünk, lettünk volna az első évfolyam, akikből gyalogos tiszteket akartak kiképezni. Arra a kérdésre, hogy tudja-e valaki az ágyút kezelni, többen is mondták, hogy igen. De a nagy fejetlenségben senkinek nem jutott az eszébe megnézni, hogy az ágyú, amit vontatunk, üzemképes-e. Én a teherautó bal oldalán találtam helyet. Amíg elhelyezkedtünk, az egyetemmel szembeni járdáról átjött egy fekete csuhás, fekete szakállas pap (úgy rémlik, mintha négyszögletű papi sapka is lett volna a fején). Megállt a teherautótól kissé balra, elöl és kétszer is megáldott bennünket. Ekkor ködösödött el a szemem a könnytől először a forradalom alatt, és akkor villant át az agyamon először, hogy meghalhatunk, és talán nem is jövünk vissza élve. A mai napig nem tudom, hogy a papi áldástól, vagy a halál gondolatától lett-e könnyes a szemem. Lehet, hogy mind a kettő közrejátszott. Még most is, amikor ezeket a sorokat írtam, a szemem ismét könnybe lábadt. Az egyetem elhagyása után a következő dolog, amire emlékszem az, hogy a lőszerek közül füst szállt felfelé, és rövid keresés után az egyik lőszert tartó láda aljából egy eldobott, vagy elejtett cigarettacsikket halásztunk ki – a mozgó teherautón – hátul.

A teherautó, a kanyargós, szerpentines úton minden váltásnál úgy ugrándozott, mint a bakkecske. Először a lőszerekből dobtunk le, hogy könnyítsünk a terhen. Ezután amikor a teherautó megint megállt, az ágyút leakasztottuk, ami a lejtő miatt csúszni kezdett lefelé és az útmenti árokban akadt meg. Ekkor már a hátralévő lőszert is ledobtuk. így a tehermentesített teherautó valahogy felért és megállt az úton, a határőrlaktanyával szemben. Már sötétedett, amikor megálltunk. Ezekre Takács Jóska (negyedéves) is emlékszik Vancouverben. Ott leszálltunk, és egy felsőéves a teherautó mellé állított őrségbe, hogy ne lopják el. Ott toporogtam a teherautó körül, hogy melegítsem a lábam. Egy idő után kijött valaki értem, s mondta, hogy a laktanya alagsorában, egy nagy teremben szalma van a padlón, menjek be én is aludni. A teremben még ácsorgott egy pár ember, de a szalmával letakart padlón csak nehezen találtam egy helyet, ahol le tudtam feküdni. Annyira fáradt voltam, hogy, éhségem

ellenére, hamar elaludtam. Arra ébredtem fel, hogy valaki kiabál, hogy éjfélkor indul egy teherautó vissza Sopronba. Aki vissza akar menni, az szálljon fel. Mire kiértem a teherautón már nem volt hely, a nyitott hátsó részén sem. Az emberek úgy csüngtek a teherautón, mint a szőlőbogyók a fürtön. A teherautó megfordult és elindult Sopron felé. Mi, Paulay Zsolttal ketten, álltunk az épület sarkában lévő lámpák által megvilágított részen és tanakodtunk. Egy harmadéves odajött és azt mondta, hogy ismeri az utat, és a határról elvezett hármunkat, vissza Sopronba.

Nem emlékszem, hogy hány órára értünk vissza Sopronba. A botanikus kert végében másztunk át a kőfalon, és az első két fiú a kezembe lépve húzták fel magát a kőfal tetejére, és utána húztak fel engem is. Valaki leugrott először, és annak adtuk le a puskákat. A fal mellett a sötétben mentünk a kapu felé. így értük el a portát. Az egyik diákőr azt mondta, hogy a városban már oroszok vannak, de még nem szállták meg az egyetemet. Abban állapodtunk meg, hogy fegyvert nem viszünk a diákszállóba, hogy azzal is kevesebb kifogást adjunk arra, hogy megtámadják a diákszállót. A puskákat a portán hagytuk, és mondtuk, másnap reggel 9 órára megyünk leváltani őket. Úgy is lett.

Az őrségváltás után négyen vagy öten ott ácsorogtunk az egyetem kapujánál belül. Négy elsőéves nevére emlékszem: Paulay Zsolt, Pintér László, Sinka Gyula és én, Ötvös Imre. Ha volt ott más is, akkor azoknak a nevére én nem emlékszem, de Pintér se, akivel egyeztetni próbáltam visszaemlékezésem erről az esetről.

Talán másfél, két óra múlva egy motorkerékpár nagy sebességgel érkezett a város felől, és a motorkerékpárról egy magas, szikár, katonaruhába öltözött férfi ugrott le. Amikor a kiskapun besietett, láttuk, hogy zöld a parolinja, tehát határőr. Sietve jött oda hozzánk, és szinte lihegve mondta, hogy alig tudott az oroszok előtt ideérni. Értesíteni jött az egyetemistákat, hogy jönnek az oroszok és ott lesznek egy pár percen belül. Valóban lehetett hallani a közeledő teherautó és a tank lánctalpának a hangját. A határőrtiszt, két vagy három csillag volt a vállán, ahogy én emlékszem, azt mondta: „Fiúk, ne legyetek hősök és ostobák, mit tudtok ti a puskákkal csinálni? Tegyétek le a puskákat, mert ha próbáltok ellenállni, akkor lelőnek benneteket, mint a kutyát, és az egyetem is megsérül" Valószínűleg igaza lett volna.

Nem emlékszem, hogy beszéltünk volna, csak néztük egymást szó nélkül, mintha a határőrtiszt siettetett volna bennünket a fegyverletétellel, mielőtt az oroszok elérik a kaput. Leraktuk a négy puskát a kaputól balra lévő ezüstfenyő földig érő ágai alá. Mire visszamentünk az épület felé, már meg is állt egy tank és két teherautó, és annak a tetején lévő orosz katonák négyünkre fogták a géppisztolyukat, a határőrtiszt már ekkor tőlünk kissé távolabb, a kiskapuhoz közel állt. Ahogy a teherautó megállt, négy katona leugrott és ránk irányított géppisztollyal jöttek a kapun be. Az első teherautó fülkéjéből leugrott egy tiszt, tipikus lapos tiszti tányérsapka volt a fején, és követte katonáit. Ahogy bejött a kapun, odajött hozzánk és megkérdezte, hol vannak a fegyverek? Mutattam az ezüstfenyő felé és mondtam, oda raktuk. Az egyik orosz katona összeszedte a négy puskát és vitte a teherautó felé. Közben több katona is leugrott a teherautóról és bejöttek az egyetemre, hogy hányan, nem emlékszem, csak arra, hogy vagy két sorkatona a teherautó egyetem felé néző oldalon állt fegyverrel a kezében. Ahogy a katonák bejöttek, a tiszt elküldte őket kisebb csoportokban az egyetem területét felderíteni.

Közben lassan kezdett egy csoport gyűlni körülöttünk. Elsőként egy fiatal tanársegéd a talajtani tanszékről (magas, szikár, sötét hajú) jött oda, és a tiszt mellé állt, félig az egyetem felé fordult, én szemben velük, a portásépület felé fordulva. A tanársegéd nevét elfelejtettem. Én úgy emlékeztem, hogy az édesanyja özvegy volt, és mintha Nyíregyházán lakott volna. (Talán 2-3 éve tudtam meg a tanársegéd nevét Furi Bátyámtól (Szy Ferenc), aki a leírásomból azt mondta, valószínűleg Martos András lehetett. Ezt dr. Bartha Dénes professzor és dr. Vancsura Rudolf meg is erősítették.) Először csak egy sorba, majd két sorba álltunk, de félkörbe vettek bennünket, a tiszt mögött a négy katona, akik nem engedték,

hogy körbe legyenek fogva. Talán a kifelé vivő utat akarták biztosítani maguknak, ha mi megtámadtuk volna őket?
Az orosz tiszt kérdéseire először közvetlenül én válaszoltam. Majd Martos András válaszát fordítottam, és néha másokét is a tömegből, ahogy az nőtt körülöttünk. Szerencsére Martos András nem tudott oroszul, mert különben valószínű, hogy még akkor elvitték volna azért, amiket mondott, úgyhogy én tudtam finomítani sok mindenen, amit ő vagy mások mondtak a beszélgetésből. Már csak egy pár dologra emlékszem. Először az orosz tiszt azt kérdezte, hogy mit akartunk, és kik támogattak bennünket és a többi felkelőt? Nem akarta elhinni, hiába mondtuk, hogy Nyugatról nem kaptunk fegyvert, és az 56-os forradalom spontán indult. Először az egyetemisták foglalták pontokba az ország követeléseit, amit a munkások és az ország nagy többsége is kisebb változással elfogadott. Mik voltak ezek a pontok? – kérdezte a tiszt. Sajtó-, szólás- és vallásszabadság, semlegesség, menjenek az oroszok vissza a Szovjetunióba – válaszoltuk. A tiszt nem tudta megérteni, hogy miért akar semlegességet az ország, és miért menjenek ők haza, amikor ők szabadítottak fel bennünket a II. világháború alatt.
Időnként a botanikus kertben kutató katonák jelentést tettek. A talált puskák és géppisztolyok különösképpen nem izgatták, viszont amikor katonái megtalálták a benzinnel megtöltött sörösüvegeket, az láthatóéul bemérgesítette. Mondta, hogy mi, magyarok milyen hálátlanok vagyunk, hisz' ők felszabadítottak bennünket, és mi megrongáltuk az elesett orosz katonák emlékére állított emlékművet. Martos András mondta, hogy az egyetemisták abban nem vettek részt, és az ország egyes városaiban az emlékművet volt, amikor egy lerombolt templom helyére építették. Erre, legnagyobb meglepetésünkre, a szovjet tiszt azt mondta, hogy azt nem lett volna szabad csinálni. Ez a kijelentés valamennyire csökkentette, legalábbis ideiglenesen, az egyre növekvő indulatokat ellenük. A vita lassan megint éles lett, és a vita heves hangulatában, valaki mérgében azt mondta nekem, „mondd meg ennek a büdös ruszkinak, hogy katonáival együtt menjenek a b. k. anyjukba, vissza a Szovjetunióba." Természetesen ezt oroszul enyhébb formában mondtam a tisztnek. A hangulatból láthatta, hogy mi nem hívtuk őket, és azt szeretnénk, hogy szovjet katonai csapatok Magyarországról kivonuljanak és menjenek vissza a Szovjetunióba. Közben valaki, valószínűleg egy professzor, elküldött valakit Dr. Gál János professzorért, aki 1956 nyarán jött vissza a Szovjetunióból, ahol kandidátusi oklevelet szerzett. Mikor Gál professzor odajött, megkérdezte tőlem nevem, hányadéves vagyok és hol tanultam meg ilyen jól oroszul. Válaszoltam a kérdéseire. Nem tudván, hogy hogyan fogja felhasználni, amiket mondtam, ott hagytam Gál professzort az orosz tiszttel és az összegyűlt tömeggel. Leléptem és a Dimitrov téri diákszállóba mentem.
Másnap bementem a Sopronban maradt több diáktársammal a diákszállóból az egyetemre. Nem volt rendes előadás, mivel a tanárok egy része családtagjaikkal együtt már Ausztriában volt. Hogy hány napig kísérleteztek, hogy folytatódjék az előadás, már nem emlékszem. Homályosan emlékszem egy egyetemi nagygyűlésre, ami valamikor november 10-13 között lehetett, és amit talán Dr. Magyar János professzor vezetett. Két hét „szabadságot" kaptunk, hogy menjünk meglátogatni szüleinket, hogy lássák, hogy életben vagyunk. Nem tudtam, hogy ez mennyire volt önzetlen ajánlat, és mennyiben volt annak szerepe, hogy nem volt elég professzor előadást tartani. S talán azt sem akarták, hogy a forrófejű diákok együtt legyenek, és nehogy valami további „meggondolatlanságot" csináljanak.

[…]

Hideg szél fújt, a sötétben senkivel nem találkoztam a diákszállóig, és oly egyedül éreztem magam. A diákszálló pár ablakában volt csak világosság. Nem tudtam, hogy azért-e, mert a diáktársaim már lefeküdtek, mert késő van, vagy még nincsenek Sopronban, avagy már elhagyták hazánkat, vagy jó párat elvittek közülük?
Másnap reggelinél a menzán talán csak 10-15-en lehettünk. Az egyetemen is erősen foghíjas volt a létszám. Kérdésemre, hogy hol vannak a többiek, különböző válaszokat kaptam. Legtöbben már kimentek Ausztriába, van, aki még nem jött meg szülei meglátogatásából. Viszont több olyan diákról is hallottunk, főképp a felsőévesek közül, akik előző este még ott voltak, de reggelre eltűntek. A legnyugtalanítóbb az volt, hogy nem tudtuk, mi történt velük. Kimentek Ausztriába vagy a kék ÁVO-sok vitték el őket? Másnap reggel egyből elmentem a domonkos templomba, ami Széchenyi tér egyik sarkában volt, imádkozni és tanácsot kérni, hogy mit is csináljak, menjek-e ki Ausztriába vagy maradjak? Több órát térdeltem és imádkoztam, és valamilyenjeire vártam. Jelet több órás térdepelés alatt nem kaptam, de hirtelen, mint a villámcsapás, ugrott be a gondolat, még az első délelőtt, hogy egy mérleget kell felállítanom mind a kimenés, mind az otthon maradásra. A mérleg két oldalára az előnyöket plusznak írom fel, majd a másik oldalára a negatív dolgokat. Hasonló módon mérlegelem az otthonmaradással kapcsolatos dolgokat, és a végén a két mérleg eredményét összehasonlítom. Gondoltam, annak alapján könnyebb lesz eldönteni, hogy menjek-e vagy maradjak, ha már valamilyen konkrétjeit nem is kapok az Istentől. Persze leírni nem mertem a plusz- és negatívokat, mert féltem attól, hogy bajba kerülnék, ha a lista valakinek a kezébe kerülne. így csak fejben mérlegeltem a kimenés és az otthonmaradás előnyeit és hátrányait. Ezt csináltam három délelőttön keresztül. Ahogy visszaemlékszem, a két mérleg főbb pontjai a következők voltak.
Itthon maradás:
Pozitív:
Ismert környezetben maradok.
Tovább folytathatom az egyetemet.
Közel maradhatok a szüléimhez, rokonokhoz.
Negatív:
Kirúgnak vagy elvisznek az egyetemről.
Esetleg kivégeznek, vagy eltűnök, mint a két nagybátyám.
Megbélyegzett leszek, mint ellenforradalmár.
Még ha engedik is, hogy végezzek, nem kapok rendes állást.
Nem biztos, hogy tudom a szüléimét és öcsémet támogatni.

Kimenés Ausztriába:
Negatív:
Ismeretlen helyre kerülök és egy új nyelvet kell megtanulnom.
Keményen kell tanulnom és a tanulás után keményen is kell dolgoznom (talán többet is, mint akik abban az országban születtek, ahol a végén kikötök), hogy valamit elérjek.
Valószínű, hogy sikerül jó állást találnom, és ha keményen dolgozom, akkor biztos, hogy jobban tudok a szüleimnek és öcsémnek is segíteni, mint ha Magyarországban maradnék.
Kemény munkával elismerést szerezhetek magamnak és hazámnak is.
Otthon maradt kollegáimnak is lehet, hogy tudok segíteni.
Pozitív:
Szabad leszek, nem kell bujkálva templomba menni.
Megmondhatom a véleményem.
Nem kell dicsérni azokat, akik már háromszor „szabadították" fel az országot, vagy a csalással bekerült embereket, akik hazánk vezetői lettek.

Ezek mellett valószínű, hogy több más dolgokat is a mérlegre tettem. Habár jelet a jó Istentől nem kaptam, az önmagamban végzett sok mérlegelés elég volt arra, hogy meggyőzzem önmagamat arról, hogy a kimenés több lehetőséget nyújt majd nekem, szüleimnek és öcsémnek, és rajtam keresztül esetleg Magyarországnak is. Itt mellesleg jegyzem meg, hogy e három délelőtti viaskodás önmagammal a végén előnyömre szolgált. Szerintem kollegáim azon csoportjának, akik még november 4-én jöttek ki együtt, a nagy fejetlenségben, sokkal nehezebb volt elfogadni és alkalmazkodni a kemény valósághoz, ami a befogadó országban várt ránk. Ezért le a kalapom előttük azért, amit elértek. Nekem volt időm gondolkozni a kijövetelen, és azt saját döntésem alapján tettem, ezért nekem „könnyebb" volt.

Határátlépés Ausztriába

A harmadik nap, ebéd után felkerestem Szodorai Tónit és közöltem vele, hogy a határátlépésnél csatlakozom hozzájuk. Ők közben már megkeresték a legjobbnak tűnő lehetőséget. A terv az volt, hogy egy magántaxival Brennbergbányán lakó címre megyünk, és onnan kivisznek a határsávig. Amikor mondtam, hogy nekem nincsen pénzem taxira, mivel nem számítottam, hogy elhagyom az országot, akkor ők megnyugtattak, hogy náluk van pénz, és ők kifizetik a taxit helyettem is.

Másnap korán reggel indultunk, még most is emlékszem, hogy köd volt, amikor elindultunk, és alig lehetett látni. Ezt jó jelnek vettük; könnyebb lesz átmennünk a határsávon. A lódenkabát alatt a síruha volt rajtam, bakancs és bivalybőrből készült táskám (amit apám vett valahol Erdélyben egyik útján, amikor teherszerelvényt vitt a „visszatért" Erdélybe). A táskában papírt, tollat, ceruzát, személy igazolványt és az erdőmérnöki kar indexét/bizonyítványát vittem, amibe még csak az elsőéves tárgyak voltak beírva. (A bivalybőrből készült táskám még most is megvan. Berkeley-ben is azzal jártam az egyetemre. Ott diáktársaim már gyűjtést kezdtek, hogy új táskát vesznek, de mikor megmondtam nekik, hogy a táskát még apámtól kaptam és azt tartom a legértékesebbnek a pár dolog közül, amit Magyarországról hoztam. Megértették. Ezek után nem tettek többé megjegyzést a táskámra.) A brennbergbányai lakáson rövid beszélgetés után pénz cserélt kezet, és kb. egy 15 éves fiú vitt ki hármunkat a kertek alatt a határhoz. Szerencsénkre a köd miatt melegebb volt, és a földön lévő lehullt falevelek és kisebb ágak is nyirkosak voltak, és így nem recsegett az avar a lábunk alatt. De ennek ellenére fiatal vezetőnket óvatosan követtük. Amikor elértünk egy felszántott részt, rámutatott és mondta, hogy az határsáv, másik oldalán már Ausztria van. Halkan mondta: ha sikeresen átérnek a bozót túlsó oldalára, akkor majd találnak egy ösvényt, amit az osztrák határőrök használnak, és azon menjenek el balra. Az ösvény bevisz egy osztrák faluba. A fiú szerencsét kívánt, majd kezet fogott velünk és eltűnt az erdőben, amerről jöttünk.

Miután egyedül maradtunk, hárman guggolva beszéltünk, halkan, és megegyeztünk, hogy nem libasorban, hanem egymás mellett megyünk, egyvonalban, 4-5 méterre egymástól, hogy mindhármunknak ugyanaz az esélye legyen átérni vagy aknára lépni. (Csak sokkal később tudtam meg, hogy mikor mi átléptük a határt, november 27-én, addigra az aknákat már felszedték.) Amikor elindultunk egy vonalban a határsáv felé, ránéztem az órámra, ami 8.45-t mutatott. Egy jobbra gyengén lejtős domb oldalán voltunk. Én voltam a lejtő legfelső részén, mellettem jobbra Szodorai 4-5 méterre és tőle jobbra nagybátyja, ugyancsak 4-5 méterre. A felszálló ködben már tisztán láttuk egymást. Ahogy elindultunk a határsávon, láttuk, hogy balra a felszántott határsáv megy egyenesen, míg jobbra, talán 300-400 méterre a határsáv erősen elkanyarodik Ausztria felé. A határsáv közepén lehettünk, amikor láttuk jobbra, hogy ahol a határsáv elkanyarodott, a fák alatt körben állt vagy 6-8 katona mintha beszélgettek volna. Mi egymásra néztünk, és test- és karjelekkel kérdeztük egymást, hogy vissza- vagy előre menjünk-e, és hogy szaladjunk vagy menjünk továbbra is lassan előre. Arra még emlékszem, hogy jelekkel megegyeztünk, hogy lassan előremegyünk. Innen

kezdve az agyam nagyon kihagyott, mert nem emlékszem, hogyan tettük meg a határsáv másik felét, hogyan kerültem át a bozóton a határ osztrák oldalára. Az agyam csak akkor kapcsolt be ismét, amikor megláttam magunk előtt a gyalogos ösvényt, amit a fiú említett. Az ösvényen megálltunk és visszanéztünk. Örülnünk kellett volna, hisz' sikeresen áttértünk, de valahogy szomorú voltam. Nem tudtam, mennyi időre hagytam el Magyarországot, azt reméltem, hogy csak egy pár hónapra, estleg pár évre. Mindenki ebben hitt. A szívem a torkomban dobogott olyan erősen és gyorsan, hogy szinte hallani lehetett úgy, mintha 800 métert futottam volna. Mély lélegzetet véve elindultunk az ösvényen. Mentünk felfelé, nemcsak azért, mert arra kellett menni, hanem azért is, hogy növeljük a távolságot magunk és a fák alatt álló katonák között. Nem mentünk talán 150-200 métert párhuzamosan a határsávval, amikor a felszálló ködön keresztül láttunk egy kilátót, annak a tetejében egy határőrt távcsővel a nyakában és egy farkaskutya ült a kilátó mellett. Egy pillanatra mind a hárman megrökönyödtünk és talán meg is álltunk. Mi néztük a határőrt a kutyájával és a határőr minket. Mi szó nélkül megindultunk és sietve mentünk tovább. A mai napig nem tudom, hogy a toronyban ülő katona vagy a csoportban állók nem láttak volna meg, és azért nem lőttek ránk, vagy ha láttak, akkor csak hagytak menni bennünket az idegenbe. Már nem emlékszem, hogy mennyit gyalogoltunk, mire beértünk a faluba. Ott a rendőrségen kihallgattak és különválasztottak bennünket. Amikor elbúcsúztunk, megöleltük egymást, és könny volt a szemünkben, úgy kívántunk egymásnak jó szerencsét. Érdekesnek tűnt most, hogy egy bányafalunál, Brennbergbányánál léptük át a határt és bányászköszöntéssel váltunk el egymástól. Szodorai nagybátyjával rokonukhoz mentek Svájcba. Én azt kértem, hogy csatlakozhassak a kijött erdőmérnöki karhoz, akiket Ferienhortban, a St. Wolfgang-tó partján gyűjtöttek, amit abban az osztrák faluban tudtam meg, ahol átjöttünk. A faluban egy pecséttel ellátott „hivatalos utazó levelet" adtak, amelyben nevemen kívül azt írták, hogy elsőéves erdőmérnök-hallgató vagyok, és az osztrák vasút díjmentesen vigyen el Ferienhortba, ahová az eddig Sopronból kijött diákokat és tanárokat vitték.

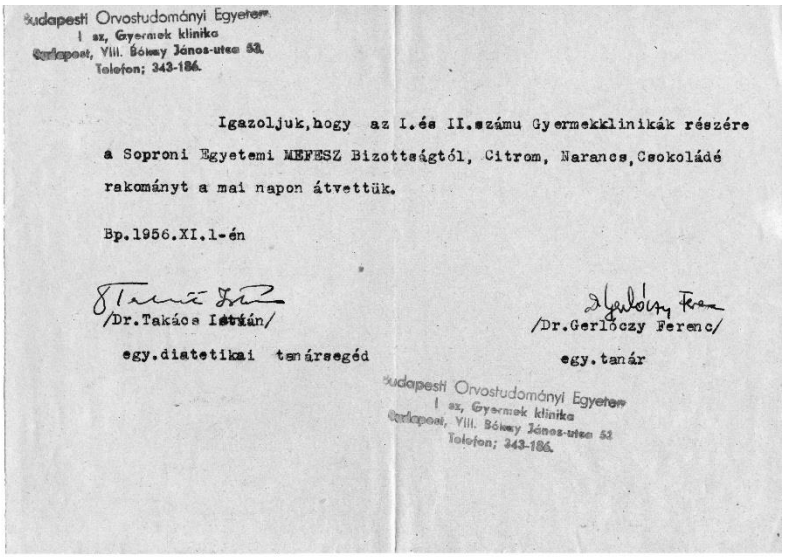
Utazás Ausztriában Ferienhortig

Kivittek a vasútállomásra és átadtak a kalauznak, miután megmutatták neki az utazólevelem. A bemutatkozásnál kiderült, hogy van egy közös nyelvünk, amin beszélni tudunk, az orosz. A kalauz hadifogoly volt a második világháború alatt és ott tanult meg oroszul. A kalauz elvitt egy kocsiba, ahol kevesen voltak és leültetett. Rövid ideig elbeszélgettünk, és ahogy jegykezelése megengedte, vissza-visszajött egy pár szót váltani velem.

Késő este, mikor már sötét volt az egyik állomáson levitt a vonatról és átadott az állomásfőnöknek, hogy majd tegyen fel a következő vonatra, ami közelebb visz Ferienhorthoz. Itt csak kézzel-lábbal tudtunk beszélni, miután az oroszul is beszélő kalauz a vonatával továbbment. Itt kaptam egy szendvicset, inni és két tábla csokoládét „früstükre", mert egész éjszaka utazni fogok, ahogy én értettem. Hogy hányszor kellett átszállni, és tettek fel a megfelelő irányba haladó vonatra, nem jegyeztem meg. Csak arra, emlékszem, hogy egyszer a kalauz kézzel-lábbal magyarázta, hogy aludjak, majd felébreszt Ferienhort előtt. Egy darabig néztem ki a sötétbe, amit itt-ott szakított meg egy-egy kivilágított állomás. A vonat ritmikus hangja hamar álomba ringatott. Másnap viszonylag korán ébredtem, és ahogy kinéztem az ablakon, szinte égig érő hótakarta hegyeket láttam, aminek a csúcsát a felkelő nap sugarai rózsaszínűvé varázsolták. Alföldi származásom miatt ilyet még nem láttam. A hótakarta hegyek olyan nagy benyomással voltak rám, hogy ott elhatároztam, hogy amint megengedhetem magamnak, veszek egy fényképezőgépet. (így is lett. A legelső gépemet egy fakitermelő telep „szatócs" üzletében vettem.) Olyan csodálattal néztem a hegyeket, hogy alig vettem észre, hogy ott áll a kalauz és kézzel-lábbal magyarázza, hogy le kell szállnom, hogy megtegyem a Ferienhorthoz vezető út utolsó szakaszát.

Ferienhortban az vasútállomástól elvittek a volt leányiskolába, ahol az Alma Mater kijött professzorait és diákjait gyűjtötték. A kimenekült Alma Mater sorsát dékánunk, dr. Roller Kálmán megírta könyvében, hogyan kerültünk mi Ferienhortból Vancouverbe. Nagyon sokat köszönhetünk neki és minden tanárnak, akik elvállalták, hogy tanítani fognak bennünket a messze Kanadában, miután csak ott fogadtak be együtt bennünket, és engedték meg, hogy magyarul folytathassuk az egyetemet. Volt olyan professzor, mint Apt Dönci bácsi, és mások, akik egy-egy felajánlott állást hagytak ott Európában, csak azért, hogy tanítsanak bennünket az idegenben. Kijött professzoraink úgy kezeltek bennünket, mint saját fiaikat és lányaikat. A jó Isten áldja meg őket mindazért, amit értünk tettek! Szerintem professzoraink nem kaptak ezért elég elismerést, hogy összetartottak bennünket, hogy együtt tanulhattunk itt, Kanadában. Az ő megalapozó munkájuknak köszönhetjük, hogy sikeresen megálltuk helyünket - akár aki egyből munkát kapott, akár felsőbb fokú tanulásba vágta a fejszét, mert azt akarta csinálni, vagy azért, mert nem kapott egyből munkát. Van, amikor az itt szülöttek is ezért mennek továbbtanulni.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények 2006, LXXI. évfolyam

Budapesti Orvostudományi Egyetem
I. sz. Gyermek klinika
Budapest, VIII. Bókay János-utca 53.
Telefon: 343-186.

Igazoljuk, hogy az I.és II.számu Gyermekklinikák részére a Soproni Egyetemi MEFESZ Bizottságtól, Citrom, Narancs, Csokoládé rakományt a mai napon átvettük.

Bp.1956.XI.1-én

/Dr.Takács István/
egy.diatetikai tanársegéd

/Dr.Gerlóczy Ferenc/
egy.tanár

Budapesti Orvostudományi Egyetem
I. sz. Gyermek klinika
Budapest, VIII. Bókay János-utca 53
Telefon: 343-186.

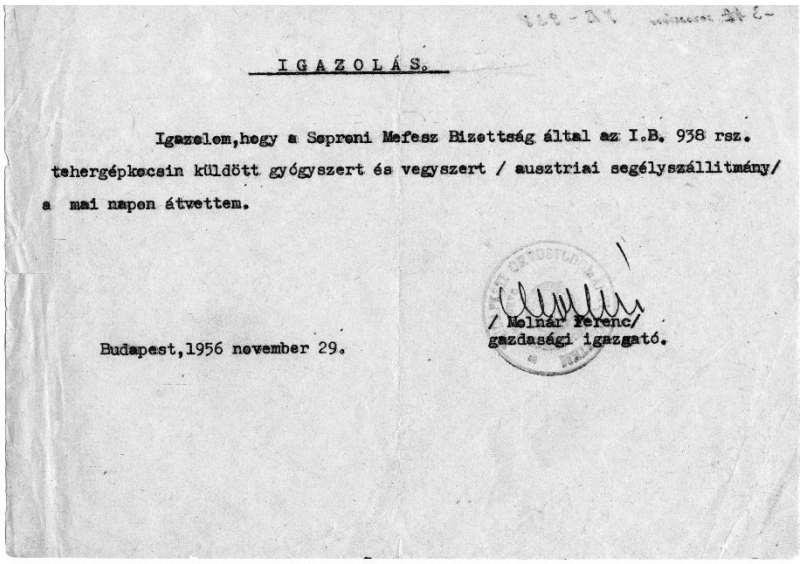
PÉCH GYULA

Korai szállítmány

Közel 50 év távlatából nézve az 1956-os forradalmi napok sajnos homályosak, erősen válogatottak az emlékeim. Mint fiatal másodéves egyetemi diák a soproni erdőmérnöki karon, boldog izgalommal kísértem a rádió híreit.
A kollégiumban négy kamaratárssal baráti közösségben teltek napok, és amikor október utolsó napjaiban Budapesten állandó bejelentett diákokat keresett a MEFESZ Egyetemi Bizottsága, hogy Vöröskeresztes csomagokkal pakolt teherautót kísérjenek fővárosi korházakhoz, én is jelentkeztem. Erre az epizódra emlékszem most vissza.
Itt van a kezemben az Egyetemi Bizottság piros bélyegzőjével lepecsételt, egy bekezdéses, Igazolványa, hogy a MEFESZ tagja vagyok, és a nemzetiszínű – szintén lepecsételt – karszalag, amit a viharkabátom balkarján viseltem ezen az úton. Ötletszerűen telefonálok Boda Zoltánnak, aki most több ezer kilométerre tőlem a nyugat-kanadai Brit Kolumbia tartományban él, hogy elbeszélgessünk erről az október 28/29-i utunkról.
Mindketten a budapesti VIII-ik kerületi Vörösmarty Mihály gimnáziumban érettségiztünk 1955-ben, két párhuzamos osztályban, de a kollégiumi életben más barátok csoportjaiba tartoztunk, és mégis kettőnket küldtek egy teherautón a szállítmánnyal Budapestre. Zoltánt is hason célok vezették: felkeresni, kapcsolatba kerülni a szülőkkel Budapesten, megnyugodni, hogy jól van a család és megnyugtatni őket is, hogy jól megy nekünk is Sopronban!
Október 28-án délután indult a ponyvával letakart és hatalmas vöröskereszttel megjelölt teherautó a soproni egyetemről orvossággal és déli gyümölcsökkel megpakolva. A sofőr mellett egy hely volt egy másik férfinek, Zoltánnal ketten hátul a ponyva alatt utaztunk a csomagok között, hogy vigyázzunk a szállítmányra. Fegyverünk nem volt, sőt Zoltán felszólítására a váltó-sofőr is eldobta a revolverét az úton, nehogy belénk kössenek az igazolásoknál, ha az orosz egységek megállítanának! Zoltán emlékei szerint megálltunk Győrben egy kórháznál, de nem kellett nekik az ananász, nem ismerték. Gördültünk tovább minden sorompó nélkül, az Erzsébet hídon át a pesti, VIII-ik kerületi Mária utcai kórház felé. Éjjel volt már, az utcák üresek voltak, csak a sugárutakon tapasztaltunk orosz tankokat itt-ott. A Baross utcában megálltunk egy helyen, mert lógott a leszakadt villanyos huzal, amit ki kellett kerülnünk. Talán 10 m-rel a teherautó előtt mentem gyalog az itt-ott felszakadt makadám kockák között, hogy utat találjak a rossz világítás mellett. Már csak egy sarokkal voltunk a kórháztól, amikor egy orosz tank három katonája megállított minket. Mindkét karomat a megadás jelével a fejem fölé emeltem és intettem a sofőrnek, hogy csak jöjjön tovább. Az egyik katona a géppisztolyát az oldalamba nyomta, míg a másik letapogatott tetőtől talpig, fegyvert keresve, majd cibálni kezdte a karszalagomat, hogy mi az. Később kiderült, hogy a pesti szabadságharcosok, akik aktívan lőttek az oroszokra nappal, hordtak ilyen karszalagot...
Hat éves orosznyelvi tanulmányaim ellenére csak pár szó jutott eszembe, „kórház" meg „gyógyszer", de most a pót-sofőr lépett ki az autóból és folyékony orosszal lepett meg minket. „Semmi fegyverünk nincs, a szomszéd kórháznak hozunk gyógyszert és gyümölcsöt". Erre a katonák a teherautó ponyváját felemelték és megnyugodva intettek, hogy mehetünk tovább. A Mária utcai kórház udvarán az ottaniak kipakolták a szállítmányt. Hajnalodott és Zoltán is én is beláttuk, hogy nem tudunk hazalátogatni. De mindkettőnknek sikerült telefon kapcsolatot teremteni szüleinkkel, és megnyugtatni magunkat, hogy minden rendben! Aznap kora reggel a kórház előtti tankot támadták a szabadságharcosok, megsebesítve az egyik orosz katonát. Az oroszok a tankból nyomjeles géppuska sorozatokat lőttek a keresztutcából kifutó srácokra. Az első emeleti ablakból láttam, ahogy egy sorozat lekaszált egy puskával lövöldöző fiatalt. A tank a sarok felé szaladt, majd visszafelé lőtt

ágyúból. A kórház is kapott egy találatot, ami után mindenki a fölszint alatti térségbe ment átmenetileg. Fehér köpenyes személyzet ment ki az utcára hordágyakkal behozni a sebesülteket. Zoltán emlékszik arra, hogy sikerült az orosz katonát is behozni és megmenteni. Én pedig magam láttam, hogy a fehér köpenyben és üres kezekkel utcára lépő kórházi könyvtárost kaszálta le egy nyomjeles sorozat a tankból. A hordágyon halt meg, ahogy hozták el mellettem a folyosón. A könnyű fegyverek hatástalanok voltak a le-felszaladgáló tank ellen és reggel 8 felé elcsitult a környék. A sofőr úgy döntött, hogy megreszkíroz áthajtani sebesen a kereszteződésen, amikor a tank a háztömb másik vége felé jár. Zoltán és én lefeküdtünk hátul a ponyvával takart teherautó padlóján, sebesen átfutottunk a kereszteződésen, és minden további esemény nélkül utaztunk vissza Sopronba. Érdekes volt tapasztalnunk pár sarokkal a kórháztól, hogy folyik a normális élet járókelőkkel, egy helyen pedig hosszú sor állt a járdán egy péküzlet előtt.
November 4-én átléptem az osztrák határt, diáktársaimmal Kanadába vándoroltunk és a Vancouvert egyetemen szereztem meg az erdőmérnöki diplomát a négy éven keresztül átmenetileg működő magyar nyelvű soproni fakultáson. Kislányommal gyakran látogattam a 70-es évek óta otthon a családban, és nem egyszer arra fordult a szó, hogy valóban ki mit élt át az októberi forradalom alatt, és az mit jelentett neki. Egyszer a fiatal lányomat is megkérdezte az egyik budapesti öcsém, hogy vajon neki jelent e valamit a forradalom, mire Emília szimplán azt mondta, hogy annak „köszönhetem, hogy a világra jöttem"!
Ennél jobb példám nincs arra, hogy a kibogozhatatlan nagy kérdésekre az élet realitása adja a választ, ha figyelünk rá!

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 42. szám

I G A Z O L Á S.

Igazolom,hogy a Soproni Mefesz Bizottság által az I.B. 938 rsz. tehergépkocsin küldött gyógyszert és vegyszert / ausztriai segélyszállitmány/ a mai napon átvettem.

Budapest,1956 november 29.

/ Molnár Ferenc/
gazdasági igazgató.

PINTÉR LÁSZLÓ

56-os emlékeim

Tűz volt az, a nemzeti elkeseredésből kilobbant. Öngyulladás által keletkezett tűz, mely szinte órák alatt átcsapott az ország gúzsba kötött városain, falvain.
A mi lelkeinkben is már napok óta titokban izzott a tenniakarás, mígnem az október 22-i MEFESZ nagygyűlés forradalmi hangulata lángra lobbantotta az elfojtott keserűséget. A 23-i szigorúan csendes felvonulás, melynek plakátja, EGYÜTT A LENGYELEKKEL világosan kimondta, hogy politikai és társadalmi reformokat akarunk. A síri csendet a macskaköves utcákon csak cipőink ütemes kopogása törte meg. Nem kaptunk sortüzet, mint a mosonmagyaróvári diákok. Fellélegeztünk, de a gyalázatos Gerő rádiószózata felbőszített minden jóérzésű embert. Budapesten a tüntetőkből már vért fakasztottak az ÁVO-sok, és megkezdődtek a fegyveres harcok.
Én, mint szegényparaszt származású, elsőéves erdész, balek, akit hűséges kiszolgálójának tartott és próbált hiábavalóan nevelni a rendszer, már évek óta erre az alkalomra vártam. A nemzeti szabadságvágy, amiről eddig csak meghitt baráti körökben beszélgethettünk, most hirtelen kimondhatóvá, követelhetővé vált. Újra felszabadult lélekkel beszélhettünk politikáról, jövőről, és tenni is lehetett a jövő érdekében.
A soproni egyetemi ifjúság véráldozat nélkül kezébe vette a város vezetését és a közrend megőrzését. Természetesen az események vezető személyiségei a felsőbb évfolyamokból kerültek ki, így én az események érdekében csak a szolgálataimat ajánlhattam fel. Jelentkeztem közmunkára. Több társammal együtt kenyér- és hússzállítmányok felrakásánál, üzleteknél való lerakásánál munkálkodtam.
Mikor az oroszok kivonultak Budapestről és állítólagos tárgyalásokat kezdtek az országból való kivonulásra, ugyanakkor olyan híreket kaptunk a keleti megyékből, hogy a Szovjetunióból új, modem tankokkal felszerelt csapatszállítmányok érkeznek. Ebből kifolyólag Nagy Imre miniszterelnök bejelentette Magyarország semlegességét és a Varsói Szerződés felmondását. Megalakult a nemzetőrség, melynek hivatása a rend fenntartása és a városi szolgáltatások biztosítása volt.
Később, október 31-én és november 1-jén éjszaka járőri szolgálatot teljesítettem egy rendőrrel, mint a megalakult nemzetőrség tagja. A rendőr géppisztollyal, én II. világháborús puskával a vállamon jártuk Sopron utcáit. Egy kicsit feszélyezve éreztem magam, mert ez volt az első eset, hogy valódi puska volt a vállamon, de ugyanakkor büszke is voltam magamra és arra a nemzetiszín karszalagra, melyet viseltem, és most is őrzök otthonom egyik falán. Rendőrtársammal való beszélgetés közben egymás politikai nézeteit nagyjából megismertük, s az ország jövőjéről is szó esett. Ott vettem észre, hogy voltak, akik attól féltek, hogy a kommunista diktatúra megszűntével a régi úri világ fog visszatérni. Ez a szegény rendőr barátom is azt kérdezte tőlem: „Ugye, a földesurak és a tőkések nem fognak visszajönni". Megnyugtattam, már amennyire lehetett, hogy senki az országban azt nem akarja: „Mi csak a szovjet csapatok kivonulását, politikai- és szólásszabadságot és a terroruralom megszüntetését akarjuk." Ilyen röviden tolmácsoltam számára a forradalom követeléseit. Akkor úgy éreztem, hogy ő is lelkileg megnyugodott, és igaz híve lett a forradalomnak. Ugyannyira megbarátkoztunk, hogy bevitt egy ismerős családhoz is, ahova, gondolom, járőrszolgálatai idején máskor is be szokott térni egy pohár borra és rövid beszélgetésre. így gyorsabban telt az unalmas idő.
Egy alkalomtól eltekintve csendes, békés volt a város. Mindenszentek napjának estéje volt. Hűvös köd terült a városra. Az ablakokban mindenütt gyertyák égtek. A ködös esti homályból a távolabbi gyertyafények halvány pislogása pontosan tükrözte az ország lelkiállapotát és gyászoló hangulatát. Egy erősebb köhintés, egy becsapódó ajtó szele, a nyitott ajtó

huzata könnyen kiolthatta a pislákoló világot. Erre a pislogó fényre kellett most vigyázni. Valahol a belváros egyik utcáján, egy italbolt előtt ittas fiatalok hangoskodtak. Budapestre akartak menni rendet csinálni. Hallgattak arra az érvelésünkre, hogy Budapesten is megszűntek már a harcok, és rendre, meggondolt cselekedetekre van most szükség, nehogy további beavatkozásra adjunk okot az oroszoknak. Sikerült őket lecsillapítani, és csendben elszéledtek. Ez alkalomból írtam a következő versemet:

Mindenszentek 1956

Komoran ül a ködlepel
A városra, a szívekre;
Mindenszentek ősze lehel
Sanda békét Budapestre.

Gyász van. Keserves magyar gyász:
Halottak százai Pesten...
A dobogó szív most vigyáz,
Hogy ami van, el ne vesszen.

Gyász van. Csendesek az utcák;
Maszatol az őszi eső;
Az esti ködből a lámpák
Könnyesen pislognak elő.

Halkan lépdel a nemzetőr
Puskával, balján karszalag;
Mellette a szabad rendőr
Géppisztollyal csendben halad.

Gyász van. Gyászol Magyarország:
Az ablakokban gyertyafény;
Lengedez a fátylas világ
Mindenszentek bús éjjelén.

Bolyong a lég, zuhog a köd
Fájó őszi éjszakában;
Dúltszívű magyar lődörög:
Nincs nyugta saját hónában.

Sopron, 1956. nov. 2.

Sopronba szaladtak be teherkocsiszám Nyugatról a segélyküldemények – ruha, élelem, gyógyszer –, melyeket a Budapestre való továbbításig az egyetem tornatermében tároltunk. Járőrszolgálatom után az egyetem és főleg a segélyküldemények őrzésére kaptam többedmagammal, váltó műszakban, beosztást. Sopronban a helyzet, a fordulatos események ellenére, békésnek volt mondható. De november 4-e hajnalán, mikor őrségváltásra mentem, meghallottam Nagy Imre utolsó rádióbejelentését a szovjet csapatok újratámadásáról. Sem fiatal, sem pedig későbbi életemben letaglózó hír nem ért olyan megrendítő borzalommal, mint akkor az az aljas, hitszegő támadás. Természetesen pánikszerű szervezkedések kezdődtek Sopron megvédésére. Volt említés arról is, hogy a tankok megsemmisítésére esetleg Nyugatról kapunk páncélöklöket. Persze, ez csak amolyan lehetetlen reménysugár

volt az előreláthatható következmények gondolatának enyhítésére, hisz' tudhattuk, hogy Ausztria ezt nem engedheti meg. Mégis ott élt bennünk a remény csírája. Fegyveres csoportok ki is vonultak Kópháza környékére, kézipuskákkal és pár ágyúval, hogy megakadályozzák a szovjetek bevonulását Sopronba, elzárva az aránylag keskeny földsávot a zsebet alkotó osztrák határ között. Én, őrségben lévén az egyetemen, a „kópházi csata" kimeneteléről csak a későbbiekben hallottam.

November 4-én délután 4 óra körül kaptuk meg a hírt az egyetemen, hogy az orosz tankok már a belvárosban vannak. Mérlegelve a reménytelen helyzetet, az őrség elhatározta, hogy a fegyvereket a bokrokba eldugva elhagyjuk az egyetem területét, nehogy fegyverrel fogjanak el, és Szibéria építőmunkásaivá tegyenek bennünket. A Szent Imre (Dimitrov) téri kollégiumban húztam meg magam. Kamarásaim vagy Ausztriába menekültek, vagy pár nap múlva hazautaztak. Egyedül maradva szobámban verseket írtam, és az az ötletem támadt, hogy kis röpcédulákat csináljak. Mint gimnazista koromban, radírból vágtam ki a szöveg negatívját (amit Nyugatra is magammal hoztam) és fél füzetlapra pecsételtem rá, hogy „KÁDÁR LE! RUSZKIK HAZA!" Gondosan összehajtogatva, hogy a „VEDD FEL!" felirat kívül legyen. 40-50 darabbal a zsebemben a belváros utcáin sétálva, egyenkint elpotyogtattam. Az utcák eléggé néptelenek voltak, mintha pestisjárvány pusztította volna ki a lakosságot. Egy T-34-es tank, géppuskás őrrel a tetején, idétlenkedett a posta épülete előtt, amit messze elkerültem.

Az országban általános sztrájk volt. Mikor megindult a vonatforgalom, november közepe táján, én is elhatároztam, hogy hazautazom, mivel az oktatás még nem kezdődött el. Ekkor már jöttek hírek - igazak, vagy nem, azt nem tudhattuk - házkutatásokról, letartóztatásokról Veszprémben, Budapesten, Szegeden. Odahaza édesapámmal beszélgettünk a helyzetről, és rám bízta, hogy elhagyjam, vagy ne, az országot, ha úgy érzem, hogy az előzményekből bántódásom, vagy hátrányom származna. November 29-én tértem vissza Sopronba. A vonaton kétszer is igazoltattak magyar és orosz katonák, párosban. Fájó volt látni, hogy a katonák és rendőrök sapkáján ismét felváltotta a nemzetiszín kokárdát a vörös csillag. Tehát máris visszatértünk a gyűlölt diktatórikus, szadista rendszerhez, amit annyira gyűlöltem és féltem.

Az egyetemen ekkor már volt oktatás, de a diákok és oktatók is reménytelenül megfogyatkozva, lelkileg felzaklatva. A megtorlás Damoklész kardja fejünk felett lévén, elvesztettem a jövőbeni hitemet. Házkutatástól, esetleges letartóztatástól tartva, és az Ausztriából visszaszökött diáktársak sokkal kecsegtetőbb külföldi jövőről leadott hírei, arra a határozatra sodortak, hogy három évfolyamtársammal együtt Nyugatra meneküljek, azzal az eltökélt szándékkal, hogy diplomát és tapasztalatot szerezve visszatértek, mint azt régen tehették a diákok.

Persze erre nem kerülhetett sor, mert Sopron 1990-ig nem ismert el bennünket, akik 140-en valétáltunk a kanadai egyetem részlegeként Vancouverben. De 1990-ben már késő volt, mert akkorra már mély gyökereket eresztettünk fogadott hazánkban, Kanadában.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2006, LXXI. évf.

PINTÉR LÁSZLÓ

Lehet-e azt elfeledni

Lehetne–e elfeledni
a lelkesítő nagygyűlést,
hol szívünkben százezernyi
sebből folyt a keserűség
s a felszabadult indulat.
Ott született meg a nemzet,
a népből nyílt ki, mint virág.
Éreztük már a győzelmet,
de nem véres tragédiát;
– nem engedte az öntudat.
Elfeledni, hogy lehetne
a plakátos felvonulást,
hol a lépés egy ütemre
döngette meg a délutánt,
követve a lengyel utat.
Lehet-e azt elfeledni,
hogy vér folyt már Budapesten.
Mi kész voltunk segíteni:
Kocsiszám ment az élelem
és mit hozzánk küldött Nyugat.
Elfeledni nem hagyhatom
a ködös őszi éjszakát,
rendvigyázó őrjáraton,
mikor szolgáltam a hazát
soproni utca köveken.

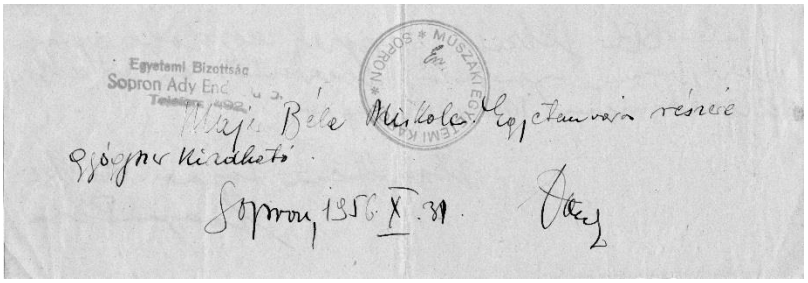
Vigyázzuk a szív fenekén
azt az egypár zsongó napot,
mikor megvolt egy kis remény,
– Gyertya-világos ablakok
mást mondtatok ti énnekem.
Vártuk még a segítséget
nyugat felől, de durva mód
a Szuez ügy belelépett,
s otthagytak az acsarkodók:
így maradtunk mi védtelen.
Ki az, aki elfeledte
a hajnalnak rémszózatát?
– Már tudtuk, hogy ügyünk veszve,
eladták most is a hazát
azon a sötét éjjelen.
Ki az, aki elfeledte
Az utána jövő vihart?
Börtönbe híven ki menne?
Bitófára jogot ki tart?
– Bujdosni voltunk kénytelen.
Ötven éve már s fáj a szív,
mert feledni azt nem lehet.
– De állj meg egy percre, ha hív
a múlt; ne töröld le szemed,
sírni szabad. – Ma sírj velem.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

Mikor (Menekülésem emlékére)

Mikor a sanda idő megpakolt
Sopron utcáin félelemmel,
Mikor lelkemet lebéklyózta
A kádári hazaárulás,
És sivárság lepte a magyar jövőt,
Mikor szívem megtelt gyűlölettel,
Nem várhattam meg
A sikamlós tél fagyát,
De nyakamba akasztottam
Szegényes vándortarisznyám:
Nem hoztam magammal semmi mást,
Csak magyar gyümölcsök ízét,
Szivárványt kergető gyermekéveim,
Falusi életem tépett rongyait,
Templomba hívó harangzsongást,
Szűkszavú paraszti beszédmodort,
Zamatos szavak kristályait,
Pár dallamos nótafoszlányt,
Fejemben egy morzsányi tudást,
Anyámtól kapott türelmemet,
Apám-gyökerű tenniakarást,
Istentől ellopott halvány reményt,
Az érzést, hogy bármiképp élni jó,
Hogy magyarnak lenni büszkeség,
Mert nincs nemzet e földtekén,
Mely nálunk előbbrevaló.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám

RÉTFALVI LÁSZLÓ

Az 1956-os soproni forradalmi események

Az Erdészettörténeti Közlemények 29., 37. és 44. 'Soproni Műhely különszámai'-ban húsz olyan cikk jelent meg, amelyek a soproni 1956-os forradalmi eseményeket tárgyalják. A soproni forradalmi események abban is fontosak, hogy kövekezményükként szétszakadt az egyetem akkori diáksága, valamint tanári kara és nagyobb részük Kanadában vagy Európa más országaiban telepedett le. A visszaemlékezők többsége 40 év távlatából próbálja felelevéníteni a történteket. Az eredményeken érzékelhetők, az egyéni szemszög szubjektivitása mellett az egyre jobban fakuló emlekezet okozta tárgyi tévedesek fontos mozzanatokkal, esemény és esemény sorozatokkal kapcsolatban. Az esetleges tévedések kiigazítására, de inkább a történtek részletesebb leírása érdekében több Kanadában letelepedett, az események személyes résztvevőit[1] felkerestem, hogy élményeik felelevenítésével segítsenek a tisztább látásban. Több adat, de lagalább más szemszögek bemutatása mindenképpen hasznunkra lehet[2].

Ezen összegezésnek célja egybevetni az emlékek azonos történésekre vonatkozó adatait és kimutatni különbségeket, egyes esetekben összeegyezhetetlenségeket, ezáltal felhívni a figyelmet annak fontosságára, hogy ezeket mind több személyes résztvevő hozzászólásával tisztázni tudjuk magunk és az esetleges történetírás hasznára, mielőtt az emlékezetek végleg elhalványulnak. A leegyszerűsítés kedvéért az összegezés csak hat témakörre tér ki, mivel véleményem szerint ezek járultak hozzá legnagyobb mértékben azokhoz a fejleményekhez, amelyek az egyetem szétszóródását okozták. Ez a hat témakör:

(1) a formális és informális szervezetek (bizottságok, csoportok) alakulása, megalakítása és működése;

(2) a katonai ügyek intézése, különös tekintettel a vezető szereplők felelősségére és az intézkedéseik jogosultságára;

(3) az egyetemisták fegyverszerzési próbálkozásai, a hallgatóság felfegyverzése és a nagy fontosságú 'fertődi ágyúk' szerepeltetése és az ezekből kifolyó

(4) 'kópházi csata' valamint az egyetem egyidejű kiűrítése. Nem okozói az események végkimenetelének, de hozzájárulói lehettek:

(5) a forradalmi vezetőség 'biztonsági ténykedései' és

(6) idegen elemek szerepe a soproni eseményekben.

Nagyon hasznosnak tartom a szereplők személy szerinti megnevezését, mert azok élesítik az emlékezetet és serkenthetik a megnevezettek hozzászólását.

(1) SZERVEZKEDÉS ÉS SZERVEZETEK

Forrásanyag

Előzmények: Október elején több III. emh[3] kezdeményezésére és más évfolyamokról meghívott 'megbízható' hallgatók részvételével titkos találkozót tartottak az egyik résztvevő

[1] A megkérdezettek emlékezete, hasonlóan a Soproni Műhely különszámaiban megjelent emlékezőkhöz, erősen megkopott, de annak ellenére mindnek volt olyan adata, ami kisebb-nagyobb mértékben segítséget nyújthat a teljesebb megértéshez. Érdekes módon azok emlékezete maradt meg legkevésbé élesen, akik emlékező társaik szerint vezető vagy más fontos szerepet töltöttek be. Több ilyen megkérdezett nem is kívánt hozzájárulni semmilyen adattal történetünk tisztábban látásához.

[2] A történtek kikerekítésére szintén felhasználtam más kiadott irodalmat is.

[3] Rövidség kedvéért az erdőmérnök hallgatót 'emh'-ra, a bányamérnök hallgatót 'bmh'-ra, a földmérőmérnök hallgatót 'fmh'-ra és az évfolyam szót 'évf'-ra szűkítettem le. A megnevezett szereplők évfolyambeli és oktatókari hovatartozása az 1956-os állapotokat jelöli. A lábjegyzetekben közölt

bérelt szobájában a Szegedről érkezett hírek megtárgyalására[4]. A szegediek mintájára az első követeléseket pontokba szedve itt dolgozták ki, amelyeket az 'Ábrázoló Tanszék' másolóján sokszorosítottak röplapokra. Kevéssel később hasonló gyűléseket tartottak a bányász hallgatók Deák-téri, az erdész hallgatók (akkor Dimitrov) Szent Imre-téri diákszállójában. Az ott résztvevők között voltak olyanok is, akik ellenezték a követelések terjesztését (25). "Október 10-e táján érkeztek az első hírek a szegedi egyetemisták megmozdulásairól. Itt a *MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége)* már 2-3 héttel korábban újjáalakult. Nem sokkal később nyugtalanság híreit hozták néhány budapesti egyetemről is…A fokozódó feszültségek cselekvésre ösztönözték a Soproni Egyetem ifjúságát is"(47). "A DISZ[5] munkájában is előretörtek az önálló, párttól független, demokratikus jelleg ismérvei…*Nagy László* az évfolyam többségének támogatásával meghatározó szerepet játszott a Főiskolán.."(5).

"Közvetlenül a budapesti tanácskozás[6] után …létrehoztak egy diákbizottságot, amely október 20-21-én kidolgozta a soproni hallgatók általános követeléseit"(47). "Ugyanezen a tanácsülésen (október 20-i Kari Tanács[7]) tárgyaltuk meg a három tagból álló diákküldöttség[8] 30 pontból álló javaslatát, amiket…a miniszternek akartak eljuttatni. Október 21-én a diáktanács kérte a velem való találkozást, amikor megbeszéltük a további teendőket"(34). A Dimitrov-téri diákotthonban, az alagsori tanulóban, október 21-én tartott *'nagygyűlést előkészítő megbeszélés*[9]'-en "egységes volt a vélemény abban, hogy a DISZ-ből ki kell lépni, a MEFESZ-t meg kell alakítani", másnapra "össze kell hívni az ifjúságot", az oktatókat, a személyzetet és az egyetemhez nem tartozó "jelentősebb politikai szervezeteket"(29).

Az *Ideiglenes (Intező) Bizottság*[10] "október 22-én délelőtt…egy 13 pontos követelést terjesztett elő az Egyetem Rektori Tanácsának…a professzorok többsége elfogadta a követelésben

---

anyag a történtek egyeztetését igyekszik szolgálni. Forrás megjelölés nélküli megjegyzések személyes véleményemet mutatják.

[4] A közlő, IV. emh mellett jelen voltak *Bujdosó Alpár, Huszár Károly, Tamási Miklós* és *Kozák Antal* III. emh-k. *Apt Kamill* I. emh. szintén részt vett egy *Huszár K.* szervezte hasonló talákozón, de helyéül az Alpesi Vendéglőt jelöli meg, ahol jelen volt még *Matolcsy Géza, Hudák János* III. emh-k és *Komlóssy József* II. emh(4).

[5] *Dolgozó Ifjúság Szövetsége*, a fiatalság akkori rendszer által szorgalmazott szervezete.

[6] "Október 19-én a Közoktatásügyi Minisztérium hívott össze…megbeszélést Budapesten, amelyen a felsőoktatási intézmények rektorai és dékánjai vettek részt. Főiskolánkat ezen a tájékoztatón *Roller Kálmán* képviselte. Ezekről a – nyilvánosságot kizáró – megbeszélésekről a főiskolák és egyetemek hallgatói különböző csatornákon értesültek"(47). "A felszólalók nagyrésze igyekezett rábeszélni a minisztert, hogy a követeléseket fontolja meg és azoknak az adottságokhoz mérten tegyen eleget. A miniszter ilyen irányban nyilatkozott a 'Szabad Nép'-nek, amely október 20-i számában ismertette a közoktatási kormány álláspontját"(34).

[7] Az idézett forrás 'Kari Tanács'-nak nevezi az összegyűlteket, de a tanári karból csak a két igazgatóhelyettes, a pártbizottság két képviselője, a Marxizmus Tanszék vezetője és az idegen nyelvek vezető lektora volt jelen(54).

[8] Nincs adat, hogy kik lehettek a küldöttség tagjai.

[9] "a…kb 30-40 főből álló gyűlés(t)…összehívását csengetés jelezte…szervezői *Bartucz Ferenc, Lenchés Imre* és *Molnár Géza* V. emh-k voltak"(54).

[10] Megalakulása egy kissé zavaros a leírásokban: A 'naggyűlést előkészítő megbeszélésen' "az a javaslat hangzott el, hogy"…az emh és bmh évf-ok 2-2 főt, a fmh évf 2 főt jelöl, "igy az Ideiglenes Intező Bizottság 16 főböl állt"(29). Megfigyelendő, hogy a mondat jövő időből múlt időbe vált át minden további magyarázat nélkül (azt sugalva, hogy volt jelölés és választás bár az idézett cikkben nincs szó a jelenlévők számáról, összetételéről és szavazásáról!). "(A) naggyűlésen egy *Diáktanács* alakult, amelyben minden kar részéről minden évfolyamot két hallgató képviselt"(34). Mivel a naggyűlésen felvett jegyzőkönyvek elkallódtak (16), különböző határozatok, a 'követelések'-en kívül, csak emlékezetből hozhatók vissza. Más közlő, sajnos nem említ, a naggyűlésen hozott, az Ideiglenes Intéző Bizottság összetételéről szóló határozatot.

foglaltakat és beleeggyezett abba, hogy…küldjék el a Miniszterhez"(47). "A *naggyűlés*-t október 22-én délután 3 órára hívta(k) össze a SOTEX kultúrházban"(29). "A gyűlés este 6 órakor kezdődött és azon mintegy 1000 fő volt jelen. A 'hat tagú *diákparlament*[11] elnöke *Bujdosó Alpár* erdőmérnök-hallgató volt"(47). "A hattagú DT (*Diáktanács)* a színpadon foglalt helyet; elnöke egy idősebb bmh, *Hun Béla* volt…*Strausz József* csúcstitkártól számon kérték, hogy a március 15-i ünnepség sorából miért húzták ki a Himnuszt"(43). "Az elnökség tagjainak csak egy része vett részt a gyűlés vezetésében, a többiek a rend fenntartásával, a követelések változásainak átvezetésével voltak elfoglalva"(29). "..(A)zt én sose felejtem el, hogy az első sorban ülvén mint prof – a balkon első sorából *Héjjas Kati* – feállt és vörös, mérges arccal mondta *Kertész,* az 'elvtárs tanszék vezetője' felé: 'Ti folyton hazudtatok nekünk – mi a válaszod?': (és jött a válasz:) 'Igen mi mindig hazudtunk, mert hazudnunk kellett[12] – most bocsánatot kérünk'… Még most is fülembe csengenek ezek (a szavak) és mi, leszegett fejjel azt hittük, ránk szakad a tető"(1). *Donáth György* I. emh felolvasta a fivérétől kapott budapesti egyetemisták 10 pontos követelését(9). "Újabb javaslatokkal az eredeti összeállítás 17 pontra bővült… A gyűlés 2-2½ óra hosszat tartott"(47). "A jelenlévők a MEFESZ szervezésével és irányításával az Ideiglenes Intező Bizottságot bizták meg[13]"(29). "A gyűlés után az Ideiglenes IB tagjai együtt maradtak, hogy a diákparlament megbízása alapjan letisztázzák és sokszorosítsák a követeléseket, a soproni üzemekben leendő terjesztés végett"(54).

Október 23: "…engedély alapján megkezdődött a sokszorosítványok terjesztése a város területén"(54). "...délután a diákság *csendes felvonulás*-t rendezett, amelynek során a városban lévő magyar hősi emlékműveket koszorúzták meg. A felvonulás is rendben, fegyelmezetten zajlott le"(47). A menetet két 'walden'[14]-t viselő hallgató vezette kezükben koszorúval; mögöttük vitték az "Együtt a lengyelekkel[15]" feliratú transparenst. A tanári kar tagjai a diákság mellett, azokat mint egy 'védvonallal' közrefogva vonultak fel(19). "A menetben nem vett részt senki a tanári karból, csak a menet mellett, a gyalog járdán kísértük néhányan a menetet aggódva a karhatalom esetleges közbelépésétől"(34). Az egyetemi felvonulók, tanáraik társaságában, megkoszorúzták a városrorony tövében a 48-as forradalom kis emlékoszlopát. "A hatóság…néma tüntetést engedélyezett és a felvonulás néma is maradt…"(32). "Hatos sorban, nagyság szerint felsorakoztunk, kart karba öltve, és elkezdtünk menetelni a város felé…Félelemre akkor mi nem gondoltunk. De ha tudtuk volna, hogy a 48-as kaszárnyában riadóztatták a katonákat, és hogy a városi rendőrség golyószórói is ránk voltak irányítva, akkor talán mi is féltünk volna"(14). Az út mellett állók közül valaki figyelmeztette a felvonulók első soraiban lévőket, hogy a posta épület tetején gépfegyver van felállítva, mire azok az Erzsébet út helyett a Mátyás király úton vezették tovább a felvonulókat a Széchényi tér felé (42). "Este 11 óra körül az ifjúság a diákotthonokból a Főiskolára vonult. Az őrtüzek elnevezésű emlékmű…mellett elénekelték a Himnuszt, a szózatot, majd a MEFESZ…képviselője emlékiratot olvasott fel az első világháború utáni nyugat-magyar-

---

[11] Zavaró szóhasználat, mivel *a 'diákparlament'* kifejezés csak az 'összegyűlt diákságra' alkalmazható. A hat tagú csoport, akkor csak az *'ideiglenes Intéző Bizottság'*-ot alkotta.

[12] Jelen összeállítás szerzője "hazudtunk mert nekünk is hazudtak" kifejezésre emlékszik.

[13] Ezekután mint a *MEFESZ Intéző Bizottsága* (és ezen összegzésben röviden mint *'IB'*) szerepel legtöbb visszaemlékezésben, egyeseknél (47 és 14) mint *diáktanács.*

[14] A 'walden' viselete is tiltakozás volt a rendszer ellen mivel az öltözet használata tiltott volt az 1950-es évek elejétől. [Csak pár diák tulajdonában volt ilyen ruha darab s a felvonuláson azt viselő személy az utolsó pillanatban lett kiválasztva az alapjan hogy ki fért bele a két különböző diáktól származó walden zakóba és az ahhoz illő fekete pantallóba (19 és 7)].

[15] Több emlékező említi a dolog komolyságához mérten is komikus esetet, amikor indulás előtt kellett berajzolni egy hiányzó 'k' betűt a feliratba, nehogy a város lakossága így ismerje meg a diákság egyeseinek nyelvtani fogyatékosságát.

országi harcokban elesett két soproni főiskolai hallgatóról"(54). Gerő beszéde után "mi visszahúzódtunk a diákszállóba és majdnem egész éjjel latolgattuk a helyzetet"(14). "A (Gerő) beszéd…után az Ideiglenes IB…kérte a…Pártbizottságot, hogy…a felmerült problémák tisztázása céljából küldje ki képviselőit a diákotthonokba… A…pártmegbízottak kb. éjjel 3 óráig maradtak"(54).
Október 24: "A DT (Diáktanács) az 'A' épület volt tanácstermében vég nélkül ülésezett, egyszemélyi határozott vezetése nem volt, nagyrészt spontán adódtak a feladatok"(43). "(A hallgatók) folytatták…követeléseik…terjesztését. Ifjúsági küldöttségek keresték fel az egyes üzemeket, és felhívták a dolgozókat, csatlakozzanak az egyetemi ifjúság követeléseihez"(54). Az nagygyűlésen megválasztott IB tagok *Roller Kálmán* meghívására a Dékáni Hivatal tanácstermében üléseztek[16] (25). "Az erdőmérnökhallgatók (fegyvertelen) őrséggel fogták körül a botanikus kertet, nehogy az ifjúság egyes hevesebb vérmérsékletű tagjai kimenjenek az utcára"(54)[17]. "Az állami vezetők és a MEFESZ intéző bizottság a városi pártbizottságon tartott ülésen felelősséget vállaltak azért, hogy nem engedélyezik illetéktelen személyeknek az egyetem területére való belépést"(16). "..10 óra után olyan hír jutott el az IB-hoz, hogy az *ÁVH* [18] provokációra készül. (Elhatároztuk, hogy) meg kell akadályozni, hogy… az egyetem területére bejussanak"(29). A kormány statáriumot rendelt el. Ezt a.."kihirdetést mi is megkaptuk az egyetemen…Féltünk, hogy egyetemünket is valami támadás érheti, ezért a kerítésen belül, megalakítottunk egy diákokból álló védelmi vonalat. A MEFESZ Diáktanács…a korábban megválasztott[19] Ideiglenes IB tagok részvételével működött (oktató nem vett részt benne[20]). A Diáktanács székhelye a Dékáni Hivatal volt. Szinte egyidőben megalakult a tanári karon belül az *Egyetemi Forradalmi Kari Tanács*"[21] (14). "Az üléseken kifordult az ember gyomra, amikor a volt párttitkárok, pártbizalmik forgatták a köpönyegeiket és időnként műzokogásba törtek ki az euforikus hangulattól hajtva"(43). Egy 'IB küldöttség' felment a Katonai Tanszékre és véleményt kért az eseményeket illetően. A válasz az volt, hogy "kerüljék a vérontást és tartsanak rendet, és nyugalmat"(27).
Október 25: Az IB tudtán kívül "egyes…elemek egyetemistának adták ki magukat vagy rájuk hivatkozással…követelték a vörös csillag és a vörös zászlók leszedését, a Fésűsfonalgyárban pedig a sztrájk megkezdését. Az IB…a Pártbizottságnak tulajdonította, hogy éjjel nem kapott telefonösszeköttetést Budapesttel"(54).
Október 26: (Az IB-ban) "a munka úgy zajlott, hogy a megválasztottak közül, akinek nem volt valami megbízatása, az jelen volt. Az országban történteket értékeltük, elemeztük azok várható hatásait, megbeszéltük a városban, az egyetemen, a diákotthonokban történteket. Ha valamilyen ügyben tenni kellett valamit, akkor a jelenlévők közül megbíztak valakit,

---

[16] Az igazgató még kávét is szolgáltatott fel az IB tagoknak (25).
[17] Megfigyelendő, hogy még az Erdőmérnöki Főiskola Jelentése (54) a diákok kerítésen belüli tartását hangsúlyozza, addig a többi, későbbi közlő a kívülről jövő potenciális rendbontók, 'provokatőrök' elleni védekezést említi célnak.
[18] *Államvédelmi Hatóság*, az akkori rendszer rettegett és gyűlölt biztonsági szervezete.
[19] Zavarosság az *'Ideiglenes IB'*, *'diáktanács' és 'diákparlament'*-re vontkozóan továbbra is fenn áll. A "Soproni Egyetemi Karok Diákparlamentjének 1956 október 27-i nyilatkozata"(38) értelmében az október 22-i naggyűlésen résztvevő diákság alkotta a 'diákparlament'-et, míg (47) csupán a 6-tagú, a gyűlést levezető Ideiglenes IB tagokat nevezi annak. Az előbbi a logikus értelmezés. Továbbá, a diákparlament felhatalmazta az ott szereplő Ideiglenes IB tagokat hogy működjenek tovább mint a MEFESZ IB és hogy szervezzék meg a teljes létszámú IB választását. Nem ismert, hogy az IB mikor lett, ha valaha is lett, a tervezett teljes (16 tagú) létszámú.
[20] Fontos megjegyzés. Úgy tűnik, hogy oktatók később sem voltak IB tagok, csupán a különböző alakuló 'csoportok' felkért vagy önkéntes résztvevői.
[21] Az oktatók szervezetének neve és megalakulásának időpontja kérdéses. Oktober 24 túl korainak tűnik a 'forradalmi' jelző használatára (mivel azt inkább a 'forradalom győzelme', október 28 után használták), egyébként a közlő (14) kis jelentőséget tulajdonít a szervezetnek.

hogy intézkedjen. Ha ehhez a hallgatók közreműködése kellett, akkor az illető elsősorban a saját évfolyamtársai közül kért meg társakat a feladat teljesítéséhez". Az IB beavatkozása ellenére ledöntötték a szovjet emlékművet; az IB ezután foganasította az "1 rendőr, 1 határőr, 1 hallgatóból álló járörözést"(29). "A (szovjet) emlékmű ledöntésében egyetemi hallgatók nem vettek részt. Az üzemekben, hivatalokban és egyéb intézményekben a munkabeszüntetés egyre nagyobb…mértéke egyértelművé vált a sztrájkkal. Az egyetemi ifjúság a politikai célkitűzéseivel, valamint döntő többségének higgadt magatartásával és a város lakosságával hagyományosan ápolt jó viszony következtében megnyerte (a lakosság bizalmát)"… (A) helyi főhatalom birtokosa…"az adott körülmények között az egyetemi illetve főiskolai ifjúság vált, anélkül, hogy…fegyvert vett volna a kezébe"(54). A soproni közigazgatás megszűnt, "a közigazgatás túlnyomó részét a *Forradalmi Diaktanács* (okt. 25 után ezen a néven működött[22]) irányította". A közellátási káosz miatt az IB lefoglalta az élelmiszerkészleteket, s azokat hallgatókkal szállíttatta és árusíttatta (14). A diákok "önként jelentkeztek a…közművek munkáshiányának pótlására, fizikai munkát végeztek a malmokban, a kenyérgyárban, ha kellett kiszolgáltak a népboltokban, s általában mindenütt…segítettek ahol arra szükség volt… (E)gyre növekvő feledatot jelentett a budapesti lakosságnak szánt, Sopron felé irányított külföldi vöröskeresztes szállítmányok (kezelése)"(54). Az egyetemi ifjúságra hárult a közigazgatás (együttműködés a rendőrséggel és a határőrséggel) és közellátás mellett a külföldről érkezett segélycsomagok fogadása[23], továbbszállítása, kapcsolattartás a nemzeti és munkástanácsokkal. Ezalatt megalakult Sopron város *Ideiglenes Nemzeti Tanács*[24]-a, az *egyetemi oktatók és személyzet forradalmi bizottsága*[25]. Az 'Egyetem Tanácsa'[26] csatlakozott az ifjúság követeléseihez és oktatók is csatlakoztak az IB-hoz[27] (29).

Október 27: Az "egyre sokasodó tennivaló meghaladta a(z)…ifjúság teljesítőképességét. Szükségessé vált tehát gondoskodni a helyi közigazgatás, valamint a vállalatok, hivatalok…rendjéről és szervezetéről". Ilyen meggondolás alapján az IB "felkérte az összes soproni üzemeket, hatóságokat és hivatalokat, hogy demokratikus alapon válasszanak küldötteket a…gyűlésre…az Ideiglenes Nemzeti Tanács megválasztása céljából. Az értekezletet az IB vezette[28]". Az Ideiglenes[29] IB a szervezettebbség érdekében új IB[30]-t választott (54). "A munka olyan sok volt, hogy reggeltől késő éjjelig üléseztünk, tárgyaltunk és rohantunk megcsinálni, ami elhatároztunk. A választások csak a kezdetben számítottak, az volt az elmélet. Azután már a forradalom jött, az lett a gyakorlat"(7). "Alkonyatkor a Nemzeti Tanács néhány vezetőtagjával a MEFESZ egyetemi központját kerestük fel, hogy megbeszéljük a

---

[22] A *forradalmi* jelző korai, a *diáktanács* szó használata pedig sajátos. Értsd alatta az IB-t.

[23] A nagy tömegű anyag biztonságos tárolása is komoly feladatot jelentett. "Az Út-vasút Tanszék tantermében november 4-ig legalább egy méter magasan sorakoztak a tovább szállítandó anyagok"(1).

[24] Az 'ideiglenes' jelző kérdéses, egy másik írás (32), egy volt tag tollából, *Nemzeti Tanács*-nak nevezi. Megalakulásának dátuma a következő napra tehető.

[25] Az oktatók csoportja minden bizonnyal azonos a fentebb említettel (47). Kérdéses, hogy volt-e külön bizottsága az egyetemi személyzetnek.

[26] Valószínűleg azonos az *Egyetem Rektori Tanácsá*-val.

[27] Fontos megjegyzés, de helytállósága kérdéses annak ellenére, hogy közlője maga is IB tag volt. Az IB a diákparlament által megválasztott diák-testület volt, tehát az oktatók 'csatlakozása' ezért inkább az IB működésében való részvételben értelmezhető.

[28] Sopron város 'Ideiglenes Nemzeti Tanácsa' október 27-én meg is alakult.

[29] Az 'ideiglenes' jelző használata zavartkeltő. Az 'ideiglenes IB' az október 22-i diákparlament óta mint egy 'hiányos-létszámú' IB működött. Október 26 vagy 27-én valószínűleg a tervezett 16-os létszám 'gyorsválasztásokkal' való feltöltése történhetett. Lásd lentebb is az erre vonatkozó láblegyzeteket.

[30] A közlés szerint az emh-k közül tagok lettek *Bujdosó Alpár, Bozó János, Újvári Ferenc, Apt Kamill* és *stb.* (?).

'hatalomátvétel' módozatait. A látogatás emléke[31] lázálomszerű. A hatalmas egyetemi épület olyan, mint a megbolygatott méhkas. A főbejárat előtt gépkocsi-park és embertömeg. A folyosókon izgatottan vitatkozó csoportok. A szobákból telefoncsengés és sűrű írógépcsattogás zaja hallatszik ki. Az első emelet nagy tanácskozóhelyiségébe vezetnek, itt telepszünk egy óriási asztal köré néhány álmos mozdulatú és karikás szemű diákkal. A fal mellett dupla széksorokban elnyújtott tagokkal, a krónikus alvástalanságtól sáppadtan a társaik, akik részben tanácskozásunk menetét figyelik, részben a velünk foglalkozó fiúkat tehermentesítik. A szomszéd szobából ugyanis állandóan kiszólítanak közülük valakit s tanácskozásunk folyamán – mintha főhadiszálláson lennénk – szakadatlanul jönnek-mennek gépelt szövegekkel a kezükben a küldöncök és a fekete bőrzekés futárok. A főbejárat felöl az induló és érkező gépkocsik és motorkerékpárok pöfögése szűrődik fel s vegyül el a telefonberregésbe és írógépcsattogásba. A teremben rajtunk kívül mindenki álmos, a tartalékban pihenők néhánya alszik is, csak az riad fel, akit szólítanak, vagy bevonnak a vitába. A jelenlévők – egymást váltva és helyettesítve napok óta élnek így, a szakadatlan tanácskozás, együttlét és készültség állapotában"(32). "Az egyetem központi épületében megalakult a *Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsa*"[32](47).

Október 28: Győzött a forradalom (14). "Nagy Imre miniszterelnök bejelentette a gyűlölt ÁVH feloszlatását. Megkezdődött a volt politikai elnyomószervezet tagjainak a távozása Ausztria felé. Jelzések érkeztek a…Bizottsághoz, hogy Sopronban több volt ÁVH-s bujkál"(47). "..október 28-án a MEFESZ *csoportok*-at alakított.."(4). A nagy teher miatt átszervezték az IB-ot és a következő csoportokat alakították ki: *gazdasági, szállítási, üzemi, vidéki, híradó és rendészeti csoport* (29)[33]. "Az ügyintézés megosztását részletesen szabályozó ügyrend nem készült. A munkamegosztást inkább a néhány napi működés alakította ki"(54).

Október 29: "..a koalíciós idők elüldözött politikusainak nagy része Ausztriában várja a fejleményeket. Délelőtt *Kéthly Anna*, a Szociáldemokrata Párt egyik vezetője tárgyalt Sopronban *Tuskó Ferenc* igazgatóhelyettessel"(43).

Október 30: "Az *Egyetemi Forradalmi Tanács*[34] amelyben hallgatók és professzorok egyaránt részt vettek, szinte naponta ülésezett… (Az) események megindulásakor jelentős segítséget nyújtó *Roller Kálmán* szerepe ekkora már jelentéktelenre zsugorodott. *Tárczy-Hornoch Antal*nak és *Vendel Miklós*-nak nagy érdemük volt…, hogy az indulatok nem szabadultak el. (A 'Tanács') *két* fiatal oktatót és két hallgatót delegált az előző nap Győrben megalakult *Dunántúli Nemzeti Tanács*-ba.."[35](47). A Tanács gyűlésein az idősebb oktatók inkább a bányász és kohász karok 'visszahozataláról' tárgyaltak, mint a forradalmi eseményekről (1). "November

---

[31] *Benkő Géza* volt V. emh, az akkori események aktív szereplője szerint a leírás leghűbben fejezi ki az aktivitásokat és az uralkodó hangulatot.

[32] Ez a név és megalakulásának időpontja – október 27 – valószínűbb, mint a korábbi adat mivel a közlő (47) oktató volt és megemlékezését tíz évvel korábban, 1990-ben, írta.

[33] Más csoportok mint a *'biztonsági csoport'* [(20) bár mások ezt nem említik)] és a később legfontosabb szerepet betöltő *'katonai csoport'* szintén ekkor alakulhatott meg [(29) nem sorolja fel, de utána hivatkozik rá] annak ellenére, hogy (27) az utóbbi megalakulását az előző napra teszi és *forradalmi katonai tanács*-nak nevezi. "A különböző elnevezéseknek nincs sok jelentősége, mert a csoportok szükségszerűen alakultak meg és mire kialakult volna végleges formájuk…addigra megszűntek"(7).

[34] Megint egy másik elnevezés! Bár máshol nincs említés róla, valószínűleg az oktatók részvételével kibővített 'IB'-ra vonatkozik. Lásd szintén a fenti lábjegyzeteket. Úgy tűnik, hogy a 'csoportok' alakítása után az IB felvette vagy mások ráruházták az *Egyetem Forradalmi Tanács* elnevezést.

[35] Valószínűleg okt. 29-én történt a 'delegálás' a győri Ideiglenes Nemzeti Tanács-hoz, de a petíciót már a következő napon megalakult Dunántúli Nemzeti Tanácsnak adhatták át.

1-e volt a fordulópont a katonai tanács életében… Megalakult az *egyetemi forradalmi ság*[36]*..Dancsok* szds-t beválasztották, ő azonban csak az alakuló gyűlésen vett részt (27).
A MEFESZ Intéző Bizottság tagjai[37] és azok feladatköre a vonatkozó közlések szerint következőképpen összegezhetők:

V. emh: Bartucz Ferenc – szállítási csoport (?)[38] [vöröskereszt szállítmányok (?)]
Molnár Géza (??)[39],
IV. emh: Nagy László, – vidéki csoport (kapcsolatkeresés más szervezetekkel),
Krajczár Ernő – rendészeti csoport (?) ['különálló őrség vezetése' (?)],
(??)[40]
III. emh: Bujdosó Alpár – elnök,
Huszár Károly (??),
II. emh: (??)
I. emh: Újvári Ferenc, – katonai csoport (fegyverszerzés),
Apt Kamill ??[41],
Donáth György (??)
IV. bmh: Rácz László, – katonai csoport (?) [összekötő a 48-as laktanyával (?)]
Csaba József, – 'híradó csoport' (?) [(propaganda (?)]
III. bmh: Benedek Dániel, – 'elvi bizottság[42]' (?)
Szabó Barna, – 'elvi bizottság' (?)
Fmh: Sári Zoltán[43], – 'őrség' (?)

Október 28-a után, amikor munkamegosztás céljából a MEFESZ IB 'csoportokat' alakított és azokban az IB tagok is tevékenyen részt vettek, a hallgatóság szervezett megmozdulásait, cselekedeteit mindinkább a csoportok munkáján keresztül lehetett felismerni. Ezek között a *vidéki* és ü*zemi* csoportok töltöttek be fontos szerepet a környékbeli munkásság és parasztság, a kommunista rendszer volt 'bástyái' felvilágosításával a forradalmi célokról és önnön

---

[36] Nem tudni mi a jelentősége a közlésnek. Talán csak a 'forradalmi' jelző hozzáadása. Mivel a megalakulást a 'katonai csoport'-tal kapcsolatban említi a közlő, fontossága annak vonatkozásában lehet, holott annak megalakulását az idézett forrás október 27-re teszi. Azonos lehet az 'Egyetemi Forradalmi Tanács'-csal (lásd fentebb)..

[37] A felsorolt tagok többsége a (52)-al jelölt forrásban van megnevezve. Valószínű, hogy a teljes tervezett 16-os tagság nem valósult meg az események gyors kibontakozása miatt. Miután fiatal oktatók és más hallgatók is bekapcsolódtak az aktivitásokba a csoportok alakulása után, az IB tagságának feltöltése másodrendű kérdéssé degradálódhatott. Pedig az IB szerepét, mint az egyedüli 'demokratikusan választott' testületét nem szabad alulértékelnünk!

[38] Egyes kérdőjelek nem ismert vagy feltételezett feladatkört jeleznek.

[39] Kettős kérdőjelek nem ismert vagy feltételezett tagságot jeleznek.

[40] *Grátzer Miklós* tagja volt az 'ideiglenes' intéző bizottságnak; a továbbiakban nem vállalt vezető szerepet (13).

[41] *Zsilvölgyi László* mint az I. emh DISZ titkára, tagja volt az 'ideiglenes' intéző bizottságnak; további szerepe nem ismeretes. Őt váltotta fel *Újvári Ferenc*, október 26-án az 'állandó' bizottság megválasztásakor (46). A közlés további zavarosságot okoz mivel az 'állandó' IB, vagy inkább a 16-os létszámú keret, október 22-én, a nagygyűlésen lett megválasztva a 'diákparlament' által. Ha október 26-án is volt választás (és Újvári emlékezése nem hagy kétséget: "október 26-án választottak be évfolyamtársaim a MEFESZ Bizottságba..") elvárható lenne, hogy azt más emlékezők is említenék írásaikban. Tovább bonyolítja a helyzetet *Apt Kamill* (4) és *Donáth György* (9) személyes közlése, miszerint az I. emh-k őket delegálták a MEFESZ IB-ba, október 26 körül, a matematika tanszék előadótermében tartott 'gyorsszavazáson'. Apt K. csak pár napig volt aktív a testületben, miután önszántából elmaradt a összejövetelekről ("túl sokat tárgyaltak nem forradalmi ügyekről!"), míg Donáth Gy. nem emlékszik, hogy egyszer is igényt tartottak volna jelenlétére az IB ülésein.

[42] Ilyen bizottság/csoport csak (52) által van említve.

[43] Szerepére még van utalás a „néma felvonulás" alkalmából (54) és mint a „győri küldöttség" vezetője (16).

szervezkedésükhöz való tanácsadással; a *gazda*sági és *szállítási* csoportok a külföldi vöröskeresztes segélycsomagok kezelésében és célbajuttatásában. A legfontosabb szerepet azonban, főleg vizsgálódásom tárgyában, a *katonai* csoport töltötte be. Október 30-a után ez a csoport lett az egész egyetemi hallgatóság, tanári kar és személyzet 'hangadója' a további forradalmi eseményekben.

Összegezés

A soproni események az 1956-os magyar forradalom szerves mozzanatai voltak. A forradalom spontán népi megmozdulás volt az ön-kényuralom ellen, amikor az szigorral próbálta visszaszorítani az akkor már felszínre törő rendszerrel szembeni elégedetlenségeket, amelyek különböző irodalmi csoportosulások vitáiban és egyetemi hallgatók követeléseiben testesültek meg. Az egyetemi hallgatóság körében legelőször a szegedi diákok hozták a hatalom tudtára, hogy változásokat akarnak. Elkülönítették magukat a hatalom által szorgalmazott DISZ-től és újraalakították a hatalom által eltiltott MEFESZ-t. Pontokba szedett követeléseik hamarosan eljutottak más egyetemekre is, ahol hasonló indulatokat váltottak ki. A soproni egyetemi hallgatóság szinte egyöntetűen csatlakozott a mozgalomhoz. Követeléseiket a hatalommal szemben október 22-én este egy majdnem minden diákot és oktatót magába foglaló nagygyűlésen vitatták meg és adták, 17 pontba foglalva, az ország tudtára rádióadáson keresztül. Másnap egy méltóságos néma felvonuláson adtak nyomatékot határozatuknak. A nagygyűlésen résztvevők parlamentáris alapon adtak mandátumot a diák szervezőknek, hogy a továbbiakban, mint a Soproni Egyetem MEFESZ Intéző Bizottsága reprezentálja őket. Az egyetem vezetősége lelkesen támogatta a diákságot törekvéseikben és felajánlotta az iskola helyiségeit az Intéző Bizottság működésének elősegítésére. Az Egyetemi Rektori Tanács formálisan is magáévá tette a diákság követeléseit.

Egyetemi oktatók és személyzet szintén alakított hasonló 'forradalmi bizottságo(ka)t', de szerepük jelentéktelen maradt, főleg miután az oktatók is bekapcsolódtak az IB munkájába a következő napokban. Megjegyzendő, hogy amíg az Intéző Bizottság tagjai demokratikusan választva voltak, addig az oktatók 'bekapcsolódása' legfeljebb választott vezetők általi kinevezés[44] alapján történhetett és ezért kérdésessé teheti azok intézkedéseinek jogosultságát.

A diákság az IB vezetésével kulcsszerepet töltött be ezekben a napokban. Amikor a városi közigazgatás megszűnt működni ők adták a vezetést és a munkaerőt a közellátási és közbiztonsági szolgáltatások folytatására. A rendőrség és a határőrség közreműködésével megszervezték a közös járőrözést, amely biztosította a város rendjét és nyugalmát. IB megbízottak rendszeresen jártak a soproni üzemekbe, hivatalokba és a környező városokba és falvakba, hogy ismertessék a forradalom célkitűzéseit, és hogy segítsenek a régi rend-szertől független saját döntéshozó-testületeik megalakításában. Az IB kezdeményezésére és felügyelete alatt alakult meg Sopron város Forradalmi Tanácsa is. Emellett a diákok közreműködtek a határforgalom ellenőrzésében és megszervezték a gyorsan növekedő segélyszállítmányok fogadását, tárolását és továbbszállítását az ország belsejébe, ahol azokra égető szükség volt.

A nagy teher miatt az IB 'munka csoportokat' szervezett felelős vezetőkkel és tagokkal, ahol a választott IB tagok már kisebbségben voltak. Bár az IB végig megtartotta vezető szerepét, az esémenyek gyors változásával a csoportok, főleg a katonai csoport, vették át az irányítást.

Általánosan elfogadott vélemény, hogy a soproni egyetemisták önzetlen viselkedése és szervező képessége volt a fő tényező abban, hogy a város és környéke vérontás nélkül élte át a forradalmi napokat. A kezdeti hangsúly a városi szolgáltatások biztosítására később

[44] Nincs adat arra, hogy az úgy történt volna.

egyre jobban a katonai ügyek intézésére változott át és a hallgatóság belesodródott a város fegyveres védelmének ügyébe.

(2) KATONAI ÜGYEK INTÉZÉSE

Forrásanyag

Előzmények: A MEFESZ IB október 28-i újraszervezésével alakult *csoportok* előtt a hallgatóság fegyvertelen rendészeti tevékenységei, mint az egyetem területének őrzése és a rendőrséggel való együttműködés a városi közbiztonság érdekében közvetlenül az IB irányítása alatt voltak. Ezek a tevékenységek a növekvő követelmények következtében egyre szervezettebbé váltak és a benne részvevők egyre jobban kezdtek önállósulni az IB-tól. Emellett, a tevékenységekben résztvevő hallgatók és fiatal oktatók fegyverek birtokába is jutottak.

Október 28: "A MEFESZ vezetésének…széttagolása alkalmával a rendészeti tevékenység irányítása külön csoport, a *rendészeti csoport*[45] hatáskörébe került"(54). "Ugyancsak 27-én alakították meg a *forradalmi katonai tanács*-ot is…a MEFESZ bizottság mellett működött. Érdekes jelenség volt az, hogy bár a városban volt honvédség, így a Határőrség, a Kiegészítő Parancsnokság és a Katonai Tanszék, mégis a katonai tanács az egyetemen alakult meg civil vezetőkkel és civil beosztottakkal. A határőrség és a Kiegészítő Parancsnokság delegátusa, csak később 28-án kapcsolódott bele…(A katonai tanács) munkáját a szakszerűtlenség és a kapkodás jellemezte. Mindenki mindennek gazdája, parancsolója szeretett volna lenni. Nem tudta a MEFESZ, hogy mit csinál a katonai tanács – és fordítva"[46]. A budapesti rádió felhívására egységeiktől elszakadt sorkatonák a Katonai Tanácsnál jelentkeztek szolgálatra, mint a környék egyedüli katonai parancsnokságnál (27). "Katona sohasem voltam, de mint a fegyverekhez valamit értő erdész-vadász ember a *katonai csoport*-hoz kerültem"(47). "Amikor október 28-án a MEFESZ Intézőbizottság csoportokat alakított – mivel tartalékos tiszt voltam – a *katonai csoport*-ban kaptam feladatot. A csoport vezetője *P.F. adjunktus*, ifjúsági vezetője pedig *B.G. eml*[47] volt. *Hun Béla* III. bmh…szintén a katonai csoportban volt"(46). *Kassay Viktor* V. emh, aki szintén a *katonai csoport*-hoz 'került', emlékezete szerint ott senki sem volt kifejezetten vezető, mindenki csinált valamit, de összehangolatlanul, gyakran fejetlenül (19). Ugyancsak a katonai csoportban működő *Héjjas József* V. emh szerint ott nem volt semmi szervezettség, mindenki csinált, amit fontosnak látott, egyénileg vagy kisebb csoportokban, miután közölte a többiekkel (15). *Benkő Géza* V. emh, a katonai ügyekkel foglalkozó csoport aktív szerep-lője szerint "semmi sem volt zavaros azoknak, akik akartak valamit csinálni és benne voltak a dolgokban… Ha valaki ott volt és elvállalta a feladatot rábízták… Ha valaki jobban értett valamihez, mint a másik, akkor megkérték, hogy csinálja meg"(7). "A MEFESZ bizottságon belül *Perlaki Ferenc*-el együtt megbíztak a *katonai ügy* intézésével. Feladatunk volt, hogy megszervezzünk az egyetemi fiatalságból egy egységes zászlóaljat. Ennek a szervezése azonban hosszabb ideig elhúzódott, majd később Perlakit erről a csoportról leváltották[48] és *Baranyai* adjunktus került a helyére…(E)zután az idő után[49] komolyabb vezető szerepet ebben a csoportban már nem töltöttem be, mert a vezetést teljesen átvette Baranyai és *Buda*[50]*,* engem mint összekötőt vagy futárt használtak

---

[45] Értsd ezalatt a *katonai csoport*-ot! Valami oknal fogva az idézett dokumentum (54) következetesen kerüli a 'katonai' szó használatát a történtek tárgyalásakor, holott minden más, bár sokkal későbbi forrás, azt rendszeresen alkalmazza. Viszont lehetséges, hogy a csoportok formális alakításánál csak a 'rendészeti' jelző szerepelt; a 'katonai' jelző csak a gyakorlatban jött használatba. Lásd szintén (29).

[46] A katonai tanács megalakulásáról és munkájáról *másodkézből* értesülhetett a katonai tanszék mivel tagjai ezekben a napokban nem mozdultak ki lakásukból (27).

[47] Feltehetően *Benkő Géza* V. emh nevének rövidítése, aki szerint viszont ilyen szerepkör nem létezett (7).

[48] A 'leváltás' szó használata arra engedne következtetni, hogy a 'szerepcsere' hivatalosan történt, de több 'katonai csoport' tag közlése a csoporton belüli szervezettség hiányáról inkább egy másik 'szerepvállaló' erőteljesebb fellépéséről tanúskodik.

[49] Október 30 vagy 31 lehetett.

[50] A cikk szerint levelező hallgató volt, mások mint (volt) bányász hallgatóra, esetleg végzett bányamérnökre, emlékeznek (1), megint mások szerint nem is volt diák (19). Érdekes, hogy az Erdőmér-

fel…ellenőrizni...az egyetemi zászlóalj szervezését, felszerelését és felkészültségét…egészen november 4-ig"(52)[51].
Október 28-án a fertődi tüzérezred "parancsnoka úgy döntött, hogy összekötőt küld a soproni egyetem katonai pság[52]-ához"(27).
Október 29: "A soproni egyetemen két egymástól független vezető szerv működik. Egyik az egyetem MEFESZ bizottsága, amely legálisan működik, tárgyal és kisebb kérdésekben intézkedik. Második az egyetem katonai pság-a. Ez a MEFESZ bizottság részeként (csak névleg) de attól függetlenül működik". A pság ("*Baranyai, Héjjas, Sziklai* nevű egyének és pótlólag beválasztva negyedik személynek *Magyar* fhngy a soproni Kiegtől") felépítése/szervei: *katonai pol. osztály; fegyverszerző, tároló és karbantartó csoport* (vezetője *Dr.Perlaki* és tagja még *Kovács* őrm. a soproni kieg-ből); *hírszerző csoport* (vezetője "*Benkő*[53] nevű egyén"- feladata táv-beszélő és rádió lehallgatás, gyalogos, motoros és kerékpáros felderítés); *szervezési osztály* (vezetője egy horthysta tiszt *Szabó József*[54] – feladata az egyetemi zj. megszervezése és kiképzésének irányítása); *egyetemi őrség* (vezetője *Kun Béla*[55] – feladata az egyetem és a fogda őrzése); *területi szervező csoport* (feladata különböző területeken csoportok szervezése és irányítása); *akció csoport* (vezetője "egy *Holuba*[56] nevű egyén"- feladata akciók végrehajtása, ezek megszervezése, kommunisták és egyéb elemek összefogdosása, éjszakai akciók végrehajtása); *egyetemi zj.* (ez még szervezés alatt áll)[52].
Október 30: "A parancsnokság[57] egyetemi századot szervezett és a század tagjainak katonai képzést akart adni, hogy szükségből védelmet tudjanak nyújtani a város lakóinak orosz támadás esetén. A fegyverzet régi mintájú puskákból, néhány golyószóróból és kézigránátokból állt. Terv[58] szerint főleg Sopron bejáratát védték volna az orosz behatolók

---

nöki Főiskola Jelentése (54) nem említi ezt a nevet, pedig látszólag abban minden igyekezet arra irányul, hogy 'súlyosabb' forradalmi tevékenységeket a külföldre távozókra hárítsanak. A név szintén ismeretlen több katonai csoportbéli aktív szereplőnek. Viszont jól ismerte Budát *Szy Ferenc* adjunktus, de emlékezete szerint nem látta őt a forradalmi napokban, sőt nevét sem hallotta említeni, pedig ő is fontos szerepet töltött be (a 'beérkezett fegyverek őrzésének biztosításában') a katonai csoportban (41). *Samu Zoltán* III. fmh szintén jól ismerte *Buda*-t mint több nyelvet beszélő, jómegjelenésű személyt, aki inkább a külföldi újságírók és más látogatók fogadásában szerepelhetett.

[51] A közlő továbbá megnevezi, *Héjjas György* erdész hallgatót (valószinűleg azonos *Héjjas József* V. emh-val) és *Nagy György* fhngy -ot (valószínűleg a Katonai Tanszékről) akikkel szorosan együtt működött.

[52] Figyelemmel követendők a csoport megnevezésének változatai. Míg hivatalosan 'a MEFESZ katonai csoport'-jának nevezik, addig mások, főleg katonai hivatkozásban 'katonai tanács'-nak (27), majd egyre gyakrabban 'katonai parancsnokság'-nak (28 és 53) nevezik.

[53] *Benkő Géza* V. emh közlése szerint a 'hírszerző csoport' úgy keletkezett s ő annak úgy lett vezetője, hogy amikor (a korábbi napokban) 'unta a sok dumát a gyűléseken, felült kerékpárjára szétnézni a városban és jött vissza hírekkel, hogy hol mi történik' (7).

[54] Ismeretlen személy. Más közlésekben nincs említve.

[55] Valószínűleg azonos *Hun Béla* III. bmh-val.

[56] Ismeretlen személy. A név megközelítően hasonlít *Halupa Lajos* V. emh-ra, aki viszont minden személyes közlő szerint ilyen szerepet semmiképp sem játszhatott.

[57] Feltehetőleg a 'katonai csoport'-ról van szó, de a 'parancsnokság' szó használata korainak tűnik, mivel azt ezideig csak a Katonai Tanszék és a Fertődi Tűzérezred jelentéséből ismerjük, ahol ilyen szóhasználat természetesnek vehető. A közlő (34), nem hivatkozik forrásra, tehát a közlést saját adatként kell értelmeznünk.

[58] Bár az egyetemi zászlóalj megszervezésére irányuló igyekezetek kétségtelenül Sopron védelmére szolgálhattak, a közlések feltűnően ritkán szólnak a zászlóalj tervezett feladatáról, s akkor is csak mint 'karhatalmi' (azaz mint a közbiztonságot és a törvényes rendet védelmező) alakulatot említik. Kifejezetten orosz támadás elhárítására szóló feladatot ezideig egy forrás sem említ; továbbá nincs hivatkozás 'tervre' sem Sopron védelmében. A közlő (34) nem hivatkozik forrásra, tehát a közlést saját adatként kell értelmeznünk.

ellen, ahol a város határa az anyaországgal a legkeskenyebb összefüggést mutatja (sic). A szovjet csapatok mintegy 15 km-re állomásoztak ettől a helytől, tankokkal is felszerelve. A szovjet csapatok megfigyelése állandóan folyt, hogy mozgásuk esetén az egyetemi század helyezkedni tudjon"(34). "A katonai tanács felszólította a tanszékünkhöz tartozó *Nagy György* fhngy-ot, hogy…szervezze meg a diákokból a karhatalmi zászlóaljat". A fhngy megszervezte és a katonai tanszék helyiségeiben helyezte el azt (27). "Megalakultak a zj. századai, a kapott fegyverekkel fel-szerelve"(28).

"Október 30-án…(Magyarfalván) kiugrottam[59] a mozgó vonatból…elérve a város szélét…egy főiskolásokból és katonákból álló járőrrel találkoztunk… Ez este 10 óra körül lehetett. A... 48-as laktanyába kisértek…Itt *Adamovics* tanársegéddel[60] találkoztam. Hivatkoztam unokaöcsémre…aki a főiskolán végzett. Neve hallatán (Adamovics) rendkívül barátságos lett…(és)…közölte, hogy az egyetemi zászlóaljnak *Breuer (Buda) György*[61] a parancsnoka. Arra kértem (Adamovicsot)…azonnal értesítse (Budát, aki) rövidesen megérkezett…és…kicsempészett a laktanyából…"(53).

Október 31: "A határőrség magatartása megváltozott…Másnap értesültem, hogy *Farkas szds*-t leváltották és *másvalaki* lett a soproni parancsnok[62]"(47). "A határőrség magatartása[63] megváltozik. *Farkas* szds nem veszi át az egyetemisták által elfogott határsértőket"(43).

November 1: "Ez már november 1-jén történt[64]. Buda *Horváth, korábbi ÁVH-s hadnagy* lakására vitt bennünket, majd ismertette a helyzetet…furcsának találtam, hogy a városban még egy hét után sem alakult ki valamilyen kapcsolatrendszer, és mindenki mindenkinek parancsolt, de igazi vezetőről vagy szervezőről nem lehetett beszélni"(53).

November 2: "Buda arra kért, hogy…dolgozzam ki a zászlóalj megszervezésének tervét (amelyet) még november 2-a hajnalán elkészítettem. Buda…bevitt a *katonai parancsnokság*-ra…ott néhány embernek bemutatott, de semmiféle tájékoztatással nem szolgált-…arra kértem (Budát), hogy rendelje fel hozzám a főiskolás zászlóalj parancsnokát…(és az)…mielőtt nálam jelentkezne, állítson össze egy jegyzéket…az igényekről… Kis idő után megjelent egy…ember (valószínű *Nagy László* volt) aki a zászlóalj parancsnoka-ként[65] mutatkozott be…(A) parancsnokot visszaküldtem a kiadott utasítások végrehajtására. Ezt követően Buda elment és soha többé nem láttam. Teljesen légüres térben mozogtam. Senkinek nem mutatott be (t.i. Buda), tulajdonképpen senkit sem ismertem. Feladatot sem kaptam…Bár hivatalosan semmiféle beosztásom nem volt, úgy tűnt, hogy a körülöttem lévők – részben azért mert unokaöcsémet, aki börtönben volt, ismerték – bíztak bennem. Helyzetem ennek ellenére rendkívül kellemetlen volt, mert semmit sem tudtam a parancs-

---

[59] A közlés *v. Molnár István*-tól ered, aki mint *Pista bácsi* híresült el a következő napokban.

[60] A találkozás *Adamovich László* tanszékvezető docens szerint a dékáni hivatalban történhetett (mivel ő sohasem volt a határőr laktanyában!), ahová gyakran behívták tanácsadásra vagy embereket felismerni. A hivatkozás többi része helytálló. Molnár István unokaöccse, valószínűleg *Tanai László* (1953-ben végzett erdőmérnök), valóban ismeretes volt; *Buda György*-re pedig úgy emlékezik, mint a katonai csoportban aktív személyre (1).

[61] "Horthy kormányzó alatt hivatásos repülőfőhadnagy volt"(53).

[62] Nem tudni ki(k) váltotta(k) le Farkas szds-t (ha egyáltalán leváltották). A dátum azt sugallja, hogy a hivatkozás kapcsolatban lehet '*MolnárIstván, alias'Pista bácsi'* ékezésével Sopronba (lásd később).

[63] Nincs további magyarázat a közlésre. A közlő szóhasználata itt és több más helyen is feltűnően hasonlít *Vancsura R.* (47) szóhasználatához az események leírásában.

[64] A közlő nem szolgál információval működéséről október 30 éjjele és november 1 éjjele között. Fontos szerepvállalása okán talán hasznos lenne azt tudatni olvasóival. Helyzetfelismerése viszont kísértetiesen hasonlít a korábbi leírásokhoz.

[65] A szerző nem is próbál magyarázatot adni, hogy miért említ két különböző egyént ugyanazon egység parancsnokaként. Továbbá, máshol nincs hivatkozás *Nagy László* IV. emh-re ilyen szerepkörben.

noki viszonyokról, és…hogy az *egyetemi tanács*[66] milyen felhatalmazással rendelkezik…"(53). "A kat. pság-on megalakult '*D csoport*' vezetője egy volt *csendőr szds*. aki különböző letartóztatottak kihallgatását végezte"(28). "Ennél a csoportnál (t.i.'D') tudomásom szerint működött *Benkő Géza*[67] erdész hallgató, valamint az a bizonyos *'Pista' és 'Miklós bácsi*'[68]…(és)…láttam még bent *Héjjas Györgyné*-t, valamint több postás személyt"(52). "A katonai csoport…vezetője Pista bácsi volt". "Én az ugynevezett Pista bá-csit nem láttam, nem tudom ki az, azt hogy ő irányította 4-én az egész felfegyverkezést és kivonulást hallottam, hiteltérdemlően nem tudom kijelenteni"[Nagy L-nak tulajdonított levéltári anyag (16)]. "Bizonyos *'Pista bácsi'*-ról én is hallottam, hogy betelepedett a Katonai Bizottságba, de találkozni nem találkoztam vele"(46). "A katonai bizottságban benn volt Pista bácsi is, hozzá még a MEFESZ bizottság tagjai is csak külön engedéllyel mehettek be" [Újvári F-nek tulajdonított levéltári anyag (16)]. "November 2-án *Dancsok* szds (-t aki) be akart menni a katonai tanácshoz…az ajtóban fegyveres őr" állította meg…"Kiderült az, hogy a katonai tanácsot átszervezték…A vezetést valami *Pista bácsi* nevezetű egyén vette át…(A katonai tanácsban) ekkor már egy diák sem volt, sőt a MEFESZ-ben is alig volt egy-kettő. Mikor…(Dancsok) bejutott…szívélyesen fogadták. *Pista bácsi* is bemutatkozott…és (közölte, hogy) szívesen látná, ha Dancsok szds is segítene neki munkájában. Dancsok…kérte, hogy ne számítsanak munkájára. Ezután természetesen *Nagy* fhngy-ot is leváltották… A város katonai parancsnoka *Farkas szds.* lett"(27). "Nos, november 2-án a Katonai Tanács ülésén nem vettem részt és tudomásom szerint ilyent nem is tartottak. Dancsok szds-ról soha nem hallottam (53).

November 3: "Ekkor tudtam meg (november 3-i visszaérkezése után) hogy az egyetemen megalakult a *Forradalmi Katonai Tanács* is. Ennek tagjai főleg fiatal oktatók voltak[69]. *Baranyai József, Perlaki Ferenc, Vancsura Rudolf* és mások. A Tanács vezetője *Perlaki Ferenc* volt. A diákokat, tudomásom szerint, többek között, *Benkő Géza* V. emh és *Újvári Ferenc* I. emh képviselték. A…Tanács feladata volt a környékbeli katonasággal és rendőrséggel tartani a kapcsolatot és végül a felfegyverzés ügyeit intézni"(14). A 'D' osztály vezetője a pság jóváhagyását kérte *Szalai Pista bácsi* volt horthysta rendőr nyomozótiszt tervére (28).

November 4: "(Nagy Imre rádióbeszéde után)…azonnal…a főiskolára mentünk, a katonai parancsnokságra. Buda György főhadnagyot kerestem, és azt a választ kaptam, hogy a hírek hallatára Bécsbe ment autóval *Zákó* vezérőrnagyhoz segítségért! Amint később megtudtam, egyszerűen megszökött a felelősség elől. Véleményem szerint egyszerű megfutamodásról volt szó és ezzel gyávaságát bizonyította. Engem, akit napokon át rejtegetett[70], még csak arra sem méltatott, hogy valami üzenetet hagyjon hátra… Ezt követően Baranyai tanársegéd, az ottani katonai parancsnokság egyik tagja felkért, hogy teljhatalommal azonnal ve-

---

[66] A kérdés felvetése rendkívüli fontosságú, de nem tudni melyik testületre vonatkozik, a MEFESZ Intéző Bizottságára vagy az Egyetem Rektori Tanácsára. Mivel az utóbbira nincs hivatkozás máshol a visszaemlékezésekben az első nap után, a kérdés valószínűleg az előbbire vonatkozik.

[67] Saját közlése szerint is 'aktív szerepet játszott' a hírszerző csoportban, de a 'D' csoportról sohasem hallott (7).

[68] Más szerző nem említi ezt a nevet, valószínűleg *'Pista bácsi' 'Miklódy'* álnevének torzítása lehet.

[69] Bár a 'katonai csoport' formálisan október 28-án megalakult, abban a fiatalabb oktatók szerepe csak fokozatosan jutott túlsúlyba. Ekkora már 'győzött' a forradalom. Fiatal oktatók túlsúlya lehet oka a kijelentésnek (27), hogy november 1-én 'forduló pont' volt a 'katonai tanács' életében. Molnár István alias '*Pista bácsi*' szerepe is ezután kezdett jelentkezni.

[70] A 'rejtegetés' szó használata is érzékelteti, hogy a közlő jelenlétét a városban titokban kellett tartani, s hogy miért oly kevesen adtak hitelt, *v. Molnár István* cikke megjelenése előtt, *'Pista bácsi'* szerepének a döntő utolsó napokban. Nem nehéz elképzelni *Farkas* szds meglepetését sem, amikor az a személy 'rendeli' be és osztogat neki 'parancsokat' november 4-én reggel, akit pár nappal előtte szöktettek ki fogdájából!

gyem át a katonai ügyek irányítását. Ennek a kérésnek eleget tettem[71]. Azonnal riadót rendeltem el. A Katonai Bizottság minden tagját berendeltem, beleértve Farkas századost, a határőrzászlóalj parancsnokát is. A Bizottság tagjai – emlékezetem szerint – 8 vagy 9 óra tájt gyülekeztek. Farkas századoson kívül senkit sem ismertem"(53). A katonai parancsnokság kifogásolta a (fertődi tüzér) ezred hangulatát és "rövidesen intézkedett arról, hogy az e.pságot leváltsák", majd utasítást küldött a parancsnoknak, "hogy az ezred vonuljon Sopron védelmére", és hogy a jelenlévő összekötő tiszt szervezze meg az "e. lövegeivel a pc. elhárítást a Sopronba vezető utakon. (Amikor) az egyetemi századok elkezdtek a határ felé húzódni", az összekötő tiszt szerzett egy motorkerékpárt és visszament az ezredhez (28). "Az Intéző Bizottság jelenlévő tagjai (és a) katonai csoport tagjai a lehetséges megoldáson gondolkodtak… Úgy gondoltuk, hogy…meg kell akadályozni, hogy az oroszok Sopronba jöjjenek[72]"(29).

Összegezés

Fegyverszerző akciók a hallgatóság körében mindjárt az első napokban elkezdődtek. Ilyen akciókat az IB olyanokra bízott akik jártasak voltak fegyverkezelésben s ezen egyének többé kevesbé sikeres kezdeti próbálkozásai alkották a bizottság 'katonai ügyeit'. Később minden akció amiben fegyveres diákok vettek részt, a közös járőrözéstől az egyetemi terület védelméig katonai jellegű volt, és ezen ténykedések hamarosan az IB munkájának túlnyomó többségét tették ki. Az IB ujjászervezésénél, október 28-án, egy *'rendészeti csoport'*-ot alakítottak, amelyre legtöbben már mint *'katonai csoport'*-ra hivatkoztak. Ez a csoport lett megbízva a fegyverek szerzésével, azok tárolásával és szétosztásával arra jogosult személyeknek. Fegyverekre szükség volt, mert a közbiztonság fenntartása a városban és a közeli intézményeknél nagyjából a diákságra hárult.

Emellett döntés született az IB vagy/és 'katonai csoport'-on belül egy karhatalmi célt szolgáló egyetemi zászlóalj felállításáról.

A katonai csoportban, megalakulásától kezdődően fiatal oktatók, mint *Perlaki Ferenc, Baranyai József* és *Vancsura Rudolf* és katonai gyakorlattal rendelkező idősebb diákok, mint *Breuer (Buda) György* és *Újvári Ferenc* töltötték be a vezető szerepeket. Meghívott tagjai voltak a csoportnak *Farkas százados*[73] a helyi határőrségtől, *Magyar főhadnagy* a soproni Kiegészítő Parancsnokságtól *és Nagy főhadnagy*[74] a Katonai Tanszékről. A katonai csoportra háruló feladatok sokasága szükségessé tette egyre több hallgató bevonását munkájába, és az egyre gyakoribb helyzeti sürgősségek pedig fokozatos önállóságához, az IB-től független döntéshozáshoz vezettek. A forradalom győzelme után még több, a forradalom hevében fellelkesült, 'szerepet-vállalni-kész' hallgató és fiatal oktató csatlakozott a csoporthoz. A helyzet radikálissá válásának jeleként a katonai csoportra való hivatkozásokban egyre gyakrabban felmerült a *'katonai parancsnokság'*[75] megnevezés. Csapatuktól Sopronba elkerült sorkatonák, más hivatalos katonai vezető szerv hiányában, szintén ide jelentkeztek mint a legközelebbi katonai parancsnoksághoz.

---

[71] A vastag betűk a közlés fontosságát akarják érzékelteni! Sajnos Baranyai József már nem tud az állításhoz hozzászólni. Nehéz viszont elképzelni, hogy Baranyainak ilyen felkérésre jogosultsága lett volna.

[72] Nagyon lényeges közlés! Ezen határozat következményei lettek a '*Pista bácsi*' által kezdeményezett 'kópházi/balfi események'.

[73] Tagsága feltételezés későbbi szerepe alapján.

[74] Szerepére van utalás, de tagsága kérdéses. *Nagy* fhngy Apt K (4) szerint fontos tagja volt a 'katonai csoportnak' és szimpatizált a forradalommal. Lásd szintén a későbbi lábjegyzetet erre vonatkozóan.

[75] Jelen összeállítás szerzője tulajdonában van egy névre kiállított 'fegyverviselési engedély', amit Baranyai József a "MEFESZ Kat. Parság" nevében írt alá 1956 november1dátummal.

A katonai csoporton belül hiányzott az összehangoltság, főleg miután tagjai különböző speciális feladatkörök, mint hírszerzés, 'akciók' lebonyolítása, megbízhatatlan személyek kihallgatása és ideiglenes fogvatartása problémáival voltak elfoglalva.
Maga az egyetemi zászlóalj megalakítása bonyolult feladatnak bizonyult. Az elhatározás a zászlóalj felállítására minden bizonnyal az IB és a 'katonai csoport' hangadói[76] részvételével történt, de nem ismertek viszont azok a megfontolások amelyek a döntéshez vezettek. A közlések igen szűkszavúak a zászlóalj hivatásával kapcsolatban s állítólagos felállításakor, október 30-án, szinte kivétel nélkül minden forrás 'karhatalmi' szerepet említ. Karhatalmi szerep viszont a 'közbiztonság' és a 'törvényes jog és rend' fenntartásában értelmezhető. Nem nehéz elképzelni, különösen a későbbi fejlemények tükrében, hogy hadászati, azaz védelmi meggondolások is szerepeltek a döntéshozók ülésein. S ha igen, miért hallgatnak róluk a források? Elképzelhető, hogy több terv is készülhetett a zászlóalj szervezéséről. A forrásokban van említés személyekről, akik a zászlóalj 'ellenőrzésére' és 'irányítására' voltak hivatottak[77] és 'zászlóalj parancsnok'-ként pedig egyszerre több név is előfordul, amikor ilyen egység csak tervezőik képzeletében lehetett. A helyzet zavaros volt[78].
A helyzet zavarosabbá vált november 4-én, amiben a katonai csoport/katonai parancsnokság meghatározó szerepet játszott. Nagy Imre kora reggeli segélykérő rádió szózata pánik hangulatot keltett a vezetőségben, mire az riadót rendelt el a hallgatóság körében. *Molnár István alias 'Pista bácsi'* zavaros körülmények között teljhatalommal átvette a katonai ügyek irányítását és 'bevetette' aznap reggel sebtiben 'felfegyverzett'[79] két század egyetemistát Sopron határában. Nem tisztázott az sem, hogy a Kópházánál 'bevetett' századok milyen formában illeszthetők bele a zászlóalj korábbi tervébe. Mert hát szervezett katonai egységeknél elvárható, hogy legyenek kinevezett és jól felismerhető vezetők az akció helyszínén; a Kópházi konfliktusban pedig majdnem minden résztvevő azt hiányolta legjobban, hogy magukra lettek hagyva. Elgondolkoztató statisztika, ami a forrásokból ezideig megállapítható, hogy a Kópházánál bevetett IV. és V.éves hallgatók között csak egy olyan személy[80] volt aki az MEFESZ IB-ban vagy a *katonai csoport*-ban is szerepet játszott.
Az Intéző Bizottság is hozzájárult a november 4-i pánikhangulathoz, amikor a katonai csoporttal közösen elhatározta székhelyének áthelyezését a Lővér Szállóba és az egyetem kiürítését.
(3) FEGYVERSZERZÉSI AKCIÓK / FELFEGYVERKEZÉS / FERTŐDI ÁGYÚK
Forrásanyag
Október 25: "A Budapestről érkező hírek és ezen a napon kitört sopronkőhidai fegyenclázadás hatására határozták[81] el, hogy a város védelmére az egyetemistákat felfegyverzik. Az első fegyvereket a kőhidai börtönparancsnoktól kapták"(47).
Október 26: "Ezen a napon dördült el a mosonmagyaróvári laktanya előtti véres sortűz, ami után közel 100 halott maradt a helyszínen. Az aggasztó hírek hatására felerősödtek a

[76] A 'parancsnokság' hozta a döntést feltehetőleg október 28. után és november 1. előtt (34). A közlő nem hivatkozik forrásra, tehát a közlést saját adataként kell értelmeznünk. A jelzett dátum csak megközelítés. *Héjjas József* szerint az egész egyetemi zászlóalj ügy 'katonamese' volt (15).
[77] A (52) cikk névtelen alanya 'ellenőrizte' a feladatot, míg *Szabó József* 'irányította' azt (28), már amennyire a közlések hihetők.
[78] A zavaros helyzetet érzékelteti, hogy *Buda Gy.* mint a 'zj.parancsnoka' megkérte *Molnár István/ Pista bácsi*-t röviddel Sopronba érkezése után, hogy dolgozza ki a zj.(ami már két napja állt!), megszervezésének tervét. Ezután *Pista bácsi* 'felrendelteti' (Budán keresztül) a 'zj. parancsnoká'-t, akire ő mint *Nagy László*-ra emlékszik (53). Ki tud ebben eligazodni?
[79] A fegyverzet legtöbb leírásban régi típusú gyalogsági puskákból és kézigránátokból állt.
[80] A hivatkozott személy pedig nem mint vezető, hanem mint 'közkatona' szerepelt.
[81] A határozat valószínűleg az IB-tól ered mivel akkor még nem volt külön katonai csoport.

fegyverszerzési akciók. A hallgatók először a katonai tanszéken lévő fegyvereket próbáltak megszerezni" sikertelenül (47). *Benkő Géza* V. emh harmadmagával a Kiegészítő Parancsnokság épületében tartózkodó tiszthelyettestől kapott 10-12 puskát, miután a tanácsért feltelefonált felettes tiszttől azt a választ kapták, hogy nem adna parancsot katonáinak fegyveres védekezésre, ha Benkő csoportja megtámadná az épületet (7). A határőség és a rendőrség szimpatizált a forradalommal és az egyetem mellé állt. Emellett az egyetemen alakult őrséget fegyverrel is ellátták (14). Mint az IB küldöttei, *Krajczár Ernő* IV. emh vezetésével 7 hallgató[82] mindjárt az első napokban kapcsolatba lépett a városi rendőrkapitánnyal és 'megmaradt' rendőreivel segítségüket felajánlani és fegyverigényüket jelezni. A barátságos fogadás és az együttműködésre való készségük kinyilvánítása után kaptak kb. 20-30 puskát és egy pisztolyt[83]. Kijövetelükkor, a rendőrség épülete előtti, fegyvert követelő kisebb tömeg hamarosan feloszlott a fegyveres diákok javaslatára (25). "..fegyvert a határőrségtől és Sopronkőhidáról próbáltunk kérni. Én Csornára mentem a Határőr- igazgatóságra…Kaptunk gyalogsági fegyvereket, valamint lőszert…Az átadó *Gézi őrgy* volt, én írtam alá a jegyzőkönyvet az átvevők részéről"(46).

Október 27: "Délelőtt egy diákokból és oktatókból álló küldöttség a süttöri laktanyába ment fegyverekért. A küldöttségnek én is tagja voltam…(A) parancsnok barátságtalanul fogadott…eredmény nélkül távoztunk"(47). A fegyvertelen diákság képtelen volt a rendet fenntartartani – ezen körülmény késztette őket hogy fegyvereket szerezzen (27). "Ekkor azt a feladatot kaptam, hogy szerezzek fegyvert mindenáron a fiatalság részére. Fegyverek szerzése céljából leutaztam Győrbe, az akkori *Forradalmi Nemzeti Bizottság*-hoz.., de fegyvereket nem kaptunk"(52).

Október 28: "Vasárnap nagy tömeg gyűlt össze a Széchényi téren és fegyverért kiabáltak. Ezt a gyülekezetet diákok és középiskolás lányok oszlatták fel. A diákoknak ekkor már fegyverük is volt. Az ország különböző részeiből hordták össze (27). "A soproni egyetem katonai pság fegyverszerző csoportja a laktanyához jött Dr. Perlaki vezetésével"…fegyverért…azonban semmit sem kaptak"(28). "..később (a győri próbálkozás után) Fertődre a tűzérekhez mentünk…itt sem kaptunk fegyvereket, azonban igéretet kaptunk arra, három nappal később, hogy amennyiben baj lesz, ők tüzérséggel segítségünkre sietnek[84]. Ebben az ügyben…nem én, hanem *Baranyai* és *Dancsó*[85] nevezetű személyek voltak kint akik akkor mindjárt magukkal hoztak egy összekötő tisztet. Ezután (a fertődi próbálkozás után) tudomásunkra jutott, hogy a sopronkőhidai fegyháznál van fegyver (tartalék) oda kimentem, mivel éppen hívtak ki, mert várható volt egy újabb rabkitörés…(Segitség igérete fejében)…kaptunk 50 puskát és 20 pisztolyt"(52).

Október 29: A katonai tanács három küldötte elment a Katonai Tanszéki fegyverekért mire *Dancsok* szds és *Simon* őrgy bement a MEFESZ-hez apellálni, de ott is fegyveres diákok fogadták és közölték velük, hogy a fegyvereket át kell adni mert különben elveszik. Erre kiadták a kispuskákat de személyi pisztolyaikat megtartották a bizottság tudtával (27). "A hallgatókból álló nemzetőrség még mindig csak részben volt felfegyverezve. A forradalmi bizottságtól többen kaptunk megbízást arra, hogy probáljunk fegyvereket szerezni…Engem ezen a napon egy hallgatóval Pápára küldtek az ottani katonai alkulathoz…de fegyvereket (nem) kaptunk"(47). "Ez a pság. szoros kapcsolatokat tart fenn külfölddel, rendszeresen járnak küldötteik Bécsbe, ahol fegyver szerzésről tárgyalnak. Kapcsolatot

---

[82] Köztük volt *Bölecz Béla* és *Horváth István* IV. emh-k (8).

[83] A főiskola vadászpuskai mellett ezek lehettek az első fegyverek a hallgatóság birtokában (25, 8).

[84] Nem tudni mit jelent a 'három nap' a közlésben. A tűzérségi segítség ígéretében ágyúk használatára lehet gondolni, de kifejezetten nincs róla szó. Emellett, a tüzérezred jelentése minden valószínűség szerint ugyanerről az eseményről (28) csak 'nagyobb mennyiségű fegyvert, lőszert és rádiót' említ.

[85] Ez lehet a *Dancsok* név torzítása. Az utóbbi viszont nem hagyta el lakóhelyét azon a napon a Katonai Tanszék jelentése szerint (27).

tartanak fenn egy amerikai tiszttel, aki fegyver szállítását igérte"(28). "Hadieszköz, fegyver nem érkezett, mivel az osztrákok kínosan ügyeltek arra, hogy 1955 őszén megszerzett semlegességüket megőrizzék és ne adjanak okot a szovjet beavatkozásra"(47). "A…gépkocsik…nem hoztak Sopronba…fegyvert, lőszert vagy más hadi anyagot"(54).

Október 30: (Kora hajnalban[86]): A Katonai Tanszékhez tartozó *Dancsok szds* és *Simon őrgy*-nak sikerült lebeszélni a katonai csoport lakásukra küldött megbizottjait azon szándékukról, hogy együttesen menjenek a fertődi tüzérezredhez ágyúkért[87] Sopron védelmében. A bizottság küldöttei másnap mégis elmentek Fertődre és ígéretet kaptak a segítségre, amit a városi hangosbemondón hoztak a lakosság tudtára (27). Mint a soproni MEFESZ IB küldöttei *Gácsi Vendel* V. emh, *Magyar Pál*[88] (határőr) fhdgy és egy határőr őrm kapott 400 puskát, 100 géppisztolyt, két golyószórót, egy géppuskát, 39-40 pisztolyt a pápai lövész hadosztálytól. A fegyvereket *Szijj Ferenc*[89] és *Rába Antal* egyetemi hallgatók vették át és ezekkel a fegyverekkel fegyverezték fel a soproni egyetemi zászlóalj egy részét (51). "Az éjszaka folyamán…az egyetemi pság fegyvereket kapott a 'PF:1095 pság'-tól (28). "..tudomásom van arról, hogy *Gácsi Vendel* egy pár egyetemistával és teherautóval lement Pápára a hadosztály parancsnokságra, és onnan nagyobb mennyiségű fegyvert hoztak fel"(52).

November 1: "(Nyugtalanító hírek érkeznek a szovjet csapatmozgásokról)…A fenyegető hírek hallatára a Dunántúli Forradalmi Tanács a soproni Egyetemi Nemzetőrséget kevés fegyverrel látja el"(43). "..a Dunántúli Nemzeti Tanács *Szigeti Attila* ajánlatára a (egyetemi) századot hatékonyabb gyalogsági fegyverekkel is felszerelte. – Nehéz elképzelni, hogy az egyetemi század képes lett volna bármilyen harci tevékenységre a nehéz fegyverzetű orosz csapatokkal szemben"(34).

November 2: "..külön raktárakban bizalmasan tárolták a külföldről kapott fegyvereket és lőszereket"(28)[90]

November 4: Mint állandó készenlétben lévő futárt, *Pászner László* V. emh-t 'írott parancscsal' küldték a Kapuvári tüzérlaktanyá[91]-hoz éjszaka 2 órakor, ágyúkért. Ott összeállítottak egy 6 (220 mm kaliberű!, rövid-csövű!) löveg[92]-ből és a szükséges vontató tehergépkocsikból álló szerelvényt, ami reggel 10 óra felé érkezett meg az egyetemhez, annak a (kékparolinos) tisztnek a felügyelete alatt, akivel korábban tárgyalt a laktanyánál. Legalább 3 löveg került ezekből a IV-évesekhez, de mind a 6-ot felállították valahol[93] (31). "Olyan döntés született, hogy…három hallgató azonnal utazzék a fertődi tüzéralakulathoz, kérje, hogy nehézfegyverekkel segítsék a soproni körzet semlegességének[94] megőrzését…A kiskatonák nagy lelkesedéssel fogadtak bennünket. Parancsnokuk irányításával összeállítottak 6

---

[86] A küldöttség röviddel éjfél után ment vissza Dancsók szds-sal Simon őrgy lakására, miután a 'lebeszélés' a kora reggeli órákig elnyúlhatott!

[87] Érdekes lenne megtudni, hogy van-e hitelessége az állításnak, mivel ez az első említés ágyúszerzési szándékról. Nem egyeznek a dátumok sem [Baranyai és 'Dancsó' útja október 28-án volt (52), míg a 'katonai tanács' eredménytelen próbálkozása október 29-én, azaz október 30-án, a kora reggeli órákban, lásd fentebb].

[88] Az említett személy lehetett *Magyar fhgy* a soproni Kiegészítő Parancsnokságtól, aki tagja volt a katonai csoportnak, bár itt a határőrséggel van kapcsolatba hozva.

[89] Valójában *Szy Ferenc* adjunktus, aki a fegyvertárolásért volt felelős (41).

[90] Ilyen alaptalan megjegyzésekkel a közlés többi része is hitelét vesztheti.

[91] Kérdéses, hogy Kapuváron volt-e tüzérlaktanya. Lehetséges, hogy az emlékező összekeveri Fertőddel(?).

[92] Kérdéses, hogy léteztek-e ilyen nagy kaliberű lövegek. Más személyes közlő nem emlékszik hasonlókra! A lövegek száma megegyezik Nagy L (29) közlésével.

[93] A közlő szerint lehetőleg 'valahol' az V. emh és bmh-k harcvonala előtt, a 84-es út mellett.

[94] A szó használata ebben a szövegrészben nem értelmezhető.

ágyúból[95] és több teherautóból álló menetoszlopot. Az első teherautóval a katonák között a platón ülve indultunk vissza…11 óra tájt érkeztünk (29). "Azt a feladatot kaptam hogy a fertődi tüzérektől kérjek páncéltörő ágyút…(ahol) hosszabb tárgyalás után sikerült…kapni"(46) "..érkezett Sopronból egy MEFESZ-ista, akit nem tudtunk fogadni,..ő addig…toborzott katonákat Sopron védelmére". Egy (a hadosztálytól érkező) pánikkeltő hírre a katonak "indulni akartak Sopronba az egyetemistákhoz azzal, hogy ők nem akarnak orosz fogságba kerülni". Az ezredparancsnok, *Szuhár* szds "az ittlévő egyetemista" ellenében le akarta beszélni katonáit az indulásról. "Ekkor már *Kovács* hdgy és *Horváth* hdgy oszlopba szervezte a gk-at, lövegeket felkapcsolva, lőszerrel megrakva…Kovács hdgy géppisztollyal kényszerítette *Oláh* hdgy-ot…felreállni és az egész oszlop elindult…(E)lvittek…17 lg-t lőszerrel együtt (amiből csak 16 került vissza)[96]"(28). "..jelentkezett a süttöri tüzérezredben szolgáló főhadnagy, és jelentette, hogy kb. 20 löveggel[97] megérkezett Sopronba és kész harcolni"(53).

Összegezés

Mindjárt az első napokban, amikor potenciális AVH-s provokációról kapott hírt az Intéző Bizottság, az egyetem területének fegyveres megvédése szükségesnek látszott. Továbbá a Budapestről érkező aggasztó hírek és Sopron közigazgatásának fellazulása hozzájáruló tényezői voltak az elhatározásnak[98], hogy az egyetemistákat felfegyverezzék. Az egyetem tulajdonában lévő vadászpuskák kerültek leghamarabb a hallgatók kezébe de hamarosan kaptak fegyvereket a rendőrségtől is amelyek többnyire elkobzott vadászpuskákból álltak. A rendőrségtől és a helyi határőrségtől október 26-án kapott katonai fegyvereket az egyetemi őrség[99] használatára utalták ki.

A következő napokban hallgatókból és fiatal oktatókból álló küldöttségek sorra járták a környékbeli fegyveres testületek parancsnokságait és laktanyáit fegyverszerzes céljából kisebb-nagyobb sikerrel. Az első gyalogsági fegyverek formális kiutalással Csornárol, a határőrségtől, származtak október 26-án. A mosonmagyaróvári vérengzés hallatára felerősödtek a fegyverszerzési akciók és a kérések több szimpátiára találtak a katonai alakulatoknál. Sikertelen kisérletek után a fertődi laktanyánál[100] és a győri *Forradalmi Nemzeti Bizottság*-nál, október 27-én segítség igéretében kaptak több katonai fegyvert a kőhidai börtönparancsnoktól. De az egyetemi őrség még mindig csak részben volt felfegyverezve mivel fegyvereket kiutaltak a főleg Budapestre irányuló gyógyszer és élelmiszer szállítmányok kísérőinek[101] is. Az október 29-ei sikertelen kísérlet után a pápai hadosztály parancsnoksághoz, október 30-án

---

[95] A Sopronban, november 4-én említett és szerepeltetett ágyúk száma, kalibere és eredete nem tisztázott. Feltűnő a hasonlósság a közlő (29) adata és *PásznerL* (31) által közölt adat között, de az utóbbi motorbiciklivel utazott, amíg a közlő két társával személyautóval ment az ágyúkért. (Nem zárható ki az eshetőség, hogy ugyanarról a laktanyáról van szó, ahol Pászner éjszaka volt, még a közlő és társai kora délelőtt!) Nem tisztázott az sem, hogy a Nagy L, Újvári F és ismeretlen harmadik hallgató által 'megszerzett' "ágyúk (29) bele tartoztak-e a süttöri laktanyából hiányzó 17 lövegbe (28). A süttöri tüzérek 20 löveggel (lásd a lábjegyzetet alább) jelentek meg Sopronban vMolnar I (53) szerint.

[96] A hiányzó löveg lehet az, amit az orosz tank eltaposott Kópházánál ? (14). Ugyanakkor, november 4-én a fertődi laktanyából 'elvitt' 28 gépkocsiból csak 4 került vissza (28).

[97] "A lövegek 122 mm-es tábori ágyúk voltak"(53).

[98] Az IB magában nem hozhatott ilyen határozatot. Feltételezendő, hogy ekkor már az IB közvetlen kapcsolatban volt a városi rendőrség, a határőrség és a kiegészítő parancsnoság akkori vezetőivel.

[99] Az egyetemi őrségre több hivatkozás van a cikkekben, de nem ismertek megalakulásának részletei, helyzete a katonai csoport megalakulása után és viszonya az egyetemi zászlóaljhoz.

[100] A tüzérezred jelentése a hivatkozott látogatást október 28-ra teszi.

[101] Jelen szerző is fegyverrel ellátott MEFESZ-kisérő volt a balatonfüredi kórházhoz és a budapesti Üllői úti klinikákhoz vitt szállítmányoknál október 27-30 között és szintén van tudomása legalább még hat más fegyveres kisérőről ebben az időszakban.

ugyanott nagyobb mennyiségű fegyvert utaltak ki a soproni egyetemisták számára. Ezeket használták fel az egyetemi zászlóalj felfegyverzésére.
A november 4-ei, kora hajnali, Nagy Imre szózat után küldöttség ment ismét Fertődre, hogy szerezzenek nehézfegyvereket és hogy megszerezzék az igért páncéltörő ágyúkat Sopron védelmére. Rövidebb tárgyalás után nehány tiszt és több sorkatona összeállított egy gépkocsikkal vontatott 17 lövegből és hozzávaló lőszerből álló szerelvényt és elvitték azt Sopronba.

(4) 'KÓPHÁZI CSATA' ÉS AZ EGYETEM KIŰRÍTÉSE
(4a) A CSATA
Forrásanyag
(Kora reggel, miután *Baranyai Józsefadjunktus megkérte *Molnár István alias 'Pista bácsi'* -t, hogy 'teljhatalommal vegye át a katonai ügyek irányítását' és az megtörtént): "Azonnal riadót rendeltem el. A Katonai Bizottság minden tagját berendeltem, beleértve Farkas századost, a határőrzászlóalj parancsnokát is. A Bizottság tagjai – emlékezetem szerint – 8 vagy 9 óra tájt gyülekeztek. *Farkas százados*-on kívül senkit sem ismertem"(53).
Hajnal 4 órakor ébresztették *Apt Kamill* motoros futárt[102], hogy azonnal menjen *Nagy* fhngy lakására és hozza őt be az egyetemre[103] (4).
A katonai parancsnokság kifogásolta a fertődi tüzérezred hangulatát és "rövidesen intézkedett arra, hogy az e.pság-ot leváltsák" majd utasítást küldött a parancsnoknak "hogy az ezred vonuljon Sopron védelmére", és hogy a jelenlévő összekötő tiszt szervezze meg az "e. lövegeivel a pc. elhárítást a Sopronba vezető utakon"(28).
"Az Intéző Bizottság jelenlévő tagjai és a katonai csoport tagjai[104] a lehetséges megoldáson gondolkodtak…Úgy gondoltuk,…meg kell akadályozni, hogy az oroszok Sopronba jőjjenek"(29).
Jól emlékszem *Pista bácsi*-ra s úgy, hogy azon a napon (t.i. november 4-én) ő adta ki az utasításokat, de fogalmam sincs, hogy milyen alapon"(19).
(Kb. 9 óra tájban) "Erőinket felmérve megállapítottam, hogy rendelkezésemre a határőrzászlóalj, *Farkas* szds parancsnoksága alatt, és a korábban megszervezett egyetemi zászlóalj áll, de ugyanakkor arról is értesültem, hogy a süttöri tüzérezred egyik része útban van Sopron felé. Ezt az erőt alkalmasnak találtam a páncélosok megállítására…Katonai parancsnokká *Farkas* szds-t jelöltem ki. A védelmi vonalat Nagycenktől nyugatra, észak-déli irányban Sopron alatt, kb. Balf-Kópháza vonalában határoztam meg. Harcoló egységként mind a határőrzászlóaljat[105], mind a főiskolás egységet bevetettem. Az egységek helyét nem jelöltem ki[106], mert feltételeztem, hogy *Farkas szds*, mint hivatásos katona, megfelelő szakérte-

[102] A forradalmi napokban a főépület aulája melletti szobában aludt (már amikor ideje volt) egy iróasztal tetején.
[103] A közlő emlékezete szerint *Nagy fhngy* 'főszerepet' játszott a katonai csoportban és szimpatizált a forradalommal.
[104] Fontos közlés több szempontból. Először is november 4-én reggel még volt elkülönülés a két testület között és az IB tagok jelenléte legitimálhatta a hozott döntéseket. Másodszor, az 'újdonsült teljhatalmú katonai vezető' panasza az egyetem kiürítésre hozott 'dékáni parancs'-ra üresnek hangzik mivel e két együtt ülésező testület mellett más nem hozhatott döntést a Lővér Szállóba költözésről. Talán a 'teljhatalmú vezető' nem volt jelen az ülésen? (Lásd szintén fentebb az erre vonatkozó lábjegyzetet).
[105] A határőrzászlóalj [(34) közlése szerint, forrás megjelölés nélkül, 1000 fő!] komoly szerepet játszhatott volna az eseményekben, viszont nincs hivatkozás sehol a közlésekben annak 'bevetésére' vagy bármely nemű más szerepére ezekben a kritikus órákban.
[106] Nehéz elképzelni más felállást mint ami történt a helyrajz ismeretében. A megjegyzés 'mosakodás'-nak tűnik.

lemmel fogja munkáját végezni. (A süttöri hadnagy és ágyúi) számára figyelő harcállásként a Harkai-dombot jelöltem ki[107]…(A) jelenlévők közül, beleértve *Farkas szds*-t is, egyetlen egy sem tiltakozott sem személyem sem parancsaim ellen[108]…Egy erdőmérnök[109] még Farkas szds elindulása előtt, térkép felhasználásával, vázlatot rajzolt a védőállásról (53).

(A katonai csoport és az IB közös ülésén): "..én[110] is ott voltam, meg *Orlóczi Laci*[111] is és sokan mások[112]. Orlóczira emlékszem mert szemtelen modorú, okoskodó kérdéseket tett fel[113] egy hivatásos katona tisznek, akiben a tanárunk (Baranyai) megbízott. Itt történt a kópházi ellenállás megtervezése, amit mi (akik ott voltunk) mindnyájan akartunk. *Pista bácsi* csak azt mondta meg, hogyan kell csinálni"(7).

"November 4-én 7 óra körül…a kollegium valamennyi lakójának és kintlakó hallgatóknak is be kellett vonulniuk a főiskolára". Az V. emh évfolyam 106 tagú létszámából 62 fő jelent meg a 'felfegyverzésre' amely személyenként 1 hadipuskából, 5 töltényből, 3 kézigránátból, 1 'mullpólyakötszerből' és 2 tábla csokoládéból állt. "(Arról), hogy…ki rendelte el felfegyverzésünket, ki lesz a parancsnokunk, stb., senki sem tájékoztatott bennünket…Kb 10 óra tájban az egyik MEFESZ-vezető rövid, lelkesítő beszédet mondott a bevetés előtt. Feladatul szabta, hogy Kópháza előtt – az esetleg Sopronra támadó – szovjet harci járműveket fel kell tartóztatnunk…lövészcsapatunk csak akkor nyisson tüzet, ha a tüzérek ágyúi eldördülnek…a MEFESZ vezető elment[114] és nem is láttuk többé…véleményünket elmondani senkinek nem tudtuk, mivel az egyetemi-, és MEFESZ- es katonai vezetők már mind elhagyták a Főiskola területét[115]. 13-14 óra között három katonai tehergépkocsival szállítottak ki bennünket Kópháza község keleti szélére… Csoportunk vezetője egyik évfolyamtársunk lett, mivel katonai vezető sem köztünk sem a láthatáron belül sehol nem volt…Elfoglatuk a harcálláspontunkat, amely a 84-es műút mellett, a temető és a kópházi kápolna között húzódott…Egy óra elteltével megérkezett…motoros összekötő évfolyamtársunk …hogy várakozzunk…Fél óra mulva…megjelent egy nyitott páncélozott katonai jármű (amit) negyed óra elteltével három harckocsi (követett). Tekintettel arra, hogy a tüzérség nem nyitott tüzet, mi tanácstalanul vártunk az összekötőnkre, hogy mi lesz a további teendőnk. Cserbenhagyva éreztük magunkat…vérfürdő lehetett volna ha az ágyúk eldördülése után tüzet nyitunk és harcba bocsátkozunk a…páncélosokkal. Ma sem tudjuk: ki dolgozta ki a harcmódot, ki vagy kik osztották a parancsokat, és hol tartózkodtak, mert a várható összecsapás helyén, illetve annak közelében nem volt felelős, hozzáértő személy. Kb. 16 óra körül…összekötőnk azt az utasítást hozta, hogy lépjük át a…határt és…menjünk el a mucki határőrsre … ahol a további teendőket megbeszéljük"(38).

---

[107] Érdemes megjegyezni, hogy a szerző, annak ellenére hogy Farkas szds-t már jelölte 'katonai parancsnok'-nak és ezért felelőssé teszi őt a csapatok elhelyezéséért a 'harcmezőn' (lásd fenn), az újonnan érkező tüzéreknek még mindig ő jelöli ki a harcállást Miért lettek a süttöri lövegek mégis az út mellet felállítva? Talán egy újabb parancsszegés?

[108] Ettől a ponttól kezdve a szerzőnek nincs további szerepe a kópházi eseményekben.

[109] *Benkő Géza* V. emh lehetségesnek tartja, hogy a hivatkozás rá vonatkozik (7).

[110] *Benkö Géza* V. emh.

[111] V. emh.

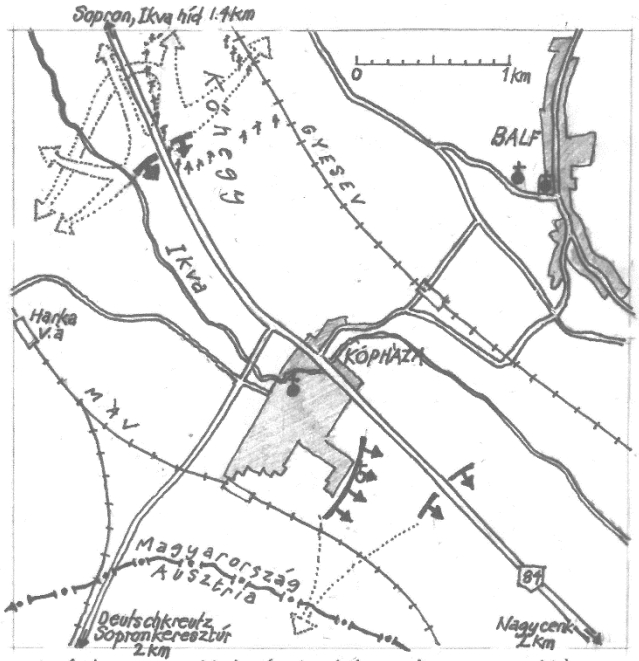
[112] *Benkő* és *Orlóczi* mellett van tudomásunk *Baranyai,Vancsura, vMolnár/Pista bácsi, Farkas szds, Nagy fhngy* és *Nagy L* jelenlétéről. Hasznos lenne tudni kik voltak ott még a 'sokan mások' fedőnév alatt.

[113] Mégis volt valaki, aki 'rákérdezett' a végzetes parancsokra ! (lásd a későbbi összegezést).

[114] Nincs hivatkozás más visszemlékezésekben sem, hogy ki volt a 'MEFESZ vezető'. A tűznyitásra vonatkozó feltétel a 'katonai parancsnokság' aznap reggeli ülésén keletkezhetett, valószínűleg annak a tag(ok)nak a javaslatára aki(k) tudtak az ütőszegek hiányáról (lásd később).

[115] Ez arra utal, hogy az IB és 'katonai csoport' aktív tagjai még a közlők csoportjának 'kivonulása' előtt (!) átköltöztek a Lővér Szállóba.

"..úgy volt, ahogy ők[116] leírták…Kópháza határában egy félig megtöltött, felül nyitott siló vállt a 'harci állásommá', egy katonai puskával, néhány tölténnyel és két kézigránátal felszerelve. Ha valóban harcra került volna sor, akkor abból élve nemigen keveredtem volna ki"(20).

A 'Kópházi Csata' színhelye (harcállások, visszavonulás)

Szász István és Szászné Kubinyi Julia V. emh-k szintén tagjai voltak a Kópházánál, dél körül 'bevetett' csoportnak. Az út jobb oldalán, többnyire a Kópházi temető sírkövei között kerestek 'fedezetet'. Hosszú várakozásuk alatt többször jöttek motoros futárjaik, *Pászner László* és *Csapó Imre* évfolyamtársaik, híreket hozni a más pontokon elhelyezkedőktől. Bár az úttól csupán 4-500 méterre lehettek és arra ráláttak, egyikük sem emlékszik az út mellett felállított ágyú(k)ra vagy mellettük elhaladó tankokra. Négy óra felé jött az utasítás, hogy menjenek Ausztrián keresztül a Muckra. Egyikük emlékszik, hogy *Goda János* évfolyamtársuk "parancsnokoskodott" hogy az utasítást végre kell hajtani. Már vaksötét volt mire 'árkon bokron keresztül' bukdácsolva elértek egy kivilágított épületet, ami egy osztrák határőr laktanya volt, ahol nyomban lefegyverezték őket (39 és 40).
Leskó György V. emh is a Kópházánál bevetett század tagja volt; az út jobboldalán a temető sírkövei megett helyezkedett el. Csoporttársaitól hallotta, hogy a 'páncéltörő ágyúk' jóval vonaluk elött voltak felállítva tűzérek és bmh-k kezelése alatt. Feladatuk lett volna a gyalogos támadók megállítása, miután az ágyúk semlegesítették a tankokat. Emlékezete szerint egy, esetleg két tank (nem több) ment el mellette, amit egy rohamsisakos katonákkal teli páncélozott jármű követett. Ezután Ausztria felé vették útjukat, de nem emlékszik, hogy azt utasításra tették vagy csak csoportjukon belüli elhatározás eredményeként (26).
Viszlai János és Viszlainé Delkin Éva, V. emh-k is személyes részvevői voltak a kópházi eseményeknek. Az út baloldalán helyezkedtek el, szántóföldek közepette, tizedmagukkal egy nagy bombatölcser-szerű mélyedésben keresve fedezéket. Lehettek az úttól 50-100 méterre.

[116] Szabó, Szeberényi, Kékesi és Pápa, V. emh-k (38).

Jövetelükkor látták az út mellett felállított ágyúkat[117], állásuk mögött körülbelül fél kilométerre. A fiúk puskákkal[118] és gránátokkal, a lányok elsősegélynyújtó szerekkel és gránátokkal voltak ellátva. Parancsot kaptak még elindításuk előtt, hogy fegyvereiket csak akkor használják, ha hallják az ágyúk dörgését. Talán két órai várakozás után jelent meg 2-4 tank az úton, amik vonaluknál lelassítottak, tornyukkal körbe pásztázták a terepet s lassan tovább haladtak. Tizes csapatuk, ezalatt meghúzódott a mélyedésben, várva az ágyúszóra. Miután semmi további felvilágosítást nem kaptak és féltek puskáikkal követni a páncélosokat Sopron irányába, maguk között elhatározták, hogy átmennek Ausztriába (49).
Palkovics János V. emh résztvevő emlékszik, amikor a 'katonai csoportból ismert hadnagy'[119] kinevezte *Goda János* évfolyamtársukat csoportjuk 'vezetőjének' még elindulásuk előtt. Körülbelül 100 V-éves felfegyverzett emh és bmh indult késő délelőtt katonai tehergépkocsikon Sopron határába. Előttük ment az ágyút vontató gépkocsi és a motorbicklis 'ismerős hadnagy'. A győri út (84-es országút) két oldalán, jobbára szántóföldek közepén vették fel harci állásukat, az erdészek a déli (nyugati) oldalon, a temető és a kápolna között, a bányászok az út északi (keleti) oldalán. Velük volt a fertődi tüzérezredtől néhány sorkatona, akik az út mellet felállított löveg[120] mellett helyezkedtek el. Másfélórás várakozás után jelent meg az úton két szovjet páncélozott jármű[121]. Bár nem volt parancsuk az ágyúszóra várni sem arra, hogy nyissanak tüzet a közeledő járművekre *Gácsi Vendel* emh az út mellett felállított gépfegyvert megpróbálta sikertelenül működésbe hozni azzal a megjegyzéssel, hogy "jó is, hiszen ezek a mieink". Valóban az első páncélozott járműben utazó 'katonai csoportból ismerős (magyar!) hadnagy' odakiabált a megrőkönyödött társaságnak, hogy "ne is probálkozzatok, úgy sem működnek (a fegyverek)" ahogy a páncélos egység elhaladt mellettük. A felfegyverzett diákság ezután is a helyén maradt amíg motorkerékpáros futáruk *Rácz József* évfolyamtársuk hozta az üzenetet, hogy menjenek Ausztrián keresztül[122] a Muck kilátóhoz további utasításokért. A közlő, jól ismerve a környéket, felajánlotta a csoportnak, hogy magyar földön maradva is eltalál Muck-ra, de 'vezetőjük' fegyverét rászögezve parancsolta, hogy mutassa az utat Ausztrián keresztül. Több drót-akadályon át bukdácsolva érkeztek meg Deutchkreutz (Sopronkeresztúr) osztrák faluba ahol lefegyverezték őket (30).
"Azt sem tudom[123], hogy november 4-én, az orosz támadás megállítására Sopron védelmi tervét ki találta ki"(46).

---

[117] Nagyobb kaliberű lehetett (122 vagy 152 mm), mivel a közlő emlékezete szerint azt 3-4 ember nem tudta volna megmozgatni. Viszont ha azok vonaluk megett fél km-re lehettek, ott már valószínűleg a IV. évesek állásai voltak.

[118] A közlő puskájából is hiányzott az ütőszeg, amit akkor vett észre, amikor várakozás közben azt többször próbálgatta.

[119] Valószínüleg *Magyar fhdgy* a soproni Kegészítő Parancsnokságtól, aki tagja volt a 'katonai parancsnokságnak'. (emlékezete szerint magas, sötéthajú, 'kékparolinos" tiszt, akit látott aznap reggel *Mály Géza* évfolyamtársával együtt egy katonai 'jeep-szerű' autóból kiszállni az egyetem épülete előtt).

[120] Hosszú-csövű nehéz löveg, valószínű 152 mm-es kaliberű.

[121] Kérdéses a tankok jelenléte a Kópháza előtt elhelyezkedő V. emh-k és bmh-k vonalánál! *Palkovics J.* korábbi közlése szerint jelen volt egy tank, ami két pancélozott járművet követett, de későbbi közlése szerint, tisztuló emlékezete alapján, tankot nem látott, pedig közvetlenül az út mellett helyezkedett el . Megjegyzendő hogy a tankok Fertőd felöl, Kópházán keresztül is juthattak a 84-es országútra.

[122] *Palkovics J.* tisztuló emlékezete alapján kétségbe vonja korábbi közlését a 'Muckra való vonulás Ausztrián keresztül'-i kérdésben.

[123] Emlékezetének ehalványulása lehet oka kijelentésének, mivel *Újvári Ferenc* tudhatta azt, hiszen tagja volt az IB-nak és a katonai csoportnak is, amely testületek közösen hozták a döntést aznap reggel. Emellett megtudhatta azt *Nagy László*-tól is (szintén IB tag aki ír is visszaemlékezetben (29) a döntésről) akivel együtt utazott aznap reggel az IB megbízásából, a kérdeses határozat meghozatala után (!), Fertődre az ágyúkért és vissza Sopronba. Visszérkezésük után Nagy még ott találta IV. emh évfo-

"..nemcsak a diákotthonok diákjai, hanem kintlakók is gyülekeztek…Sok már addigra fel volt fegyverezve, és aki meg nem az ott kapott fegyvert…Az indulásra azonban valamilyen ok miatt várni kellett[124] … Hallottuk, hogy az V-évesek…voltak kinevezve az első vonal védelmére…mi mögöttük (a műúttól északra). Az V-évesek 10 óra körül[125] el is indultak… Utána kapcsolatunk velük megszakadt. Nem értettük a késlekedést". Majdnem dél volt amikor felkapaszkodtak a civil teherautókra és elindultak, nótaszóval, Balf felé. Öt perc sem telt el amikor a feléjük robogó motorkerékpáros küldönc *Pásztner László* V. emh értesítette őket a 'feléjük gyorsan haladó orosz páncélosok'-ról. Percek alatt leugráltak a teherautókról amelyek gyorsan megfordultak és menekültek Sopron felé, míg ők "nagy fejetlenség közepette" próbáltak valami fedezéket teremteni. "Orosz páncélosok helyett azonban magyar zászlóval díszített páncélosok közeledtek felénk…A páncélosok mögött néhány tehergépkocsi is befutott. A több száz katona leugrált és ellenünk harcállásba helyezkedett[126]… Az út melletti páncéltörő ágyú sorkatonái is megfutamodtak (de) a közelben lévő diákok…pillanatok alatt betöltötték az ágyút és irányoztak. Parancsszó a 'tűz'-re azonban eredményt nem hozott. Egy gyors vizsgálat[127] elárulta, hogy az ágyúban ütőszeg nem volt…tétlenül, dühösen, kétségbeesve és tehetetlenül néztünk szembe az oroszokkal, és vártunk". A közelben állók az orosz tiszt felszólítására letették a fegyvert és elindultak gyalog Sopron felé, viszont a távolabb állók nem tették le fegyvereiket és behúzódtak egy közeli erdőbe és várakoztak az orosz páncélosokkal együtt. "Közben több páncélos is csatlakozott hozzájuk[128]. Délután 3 óra körül egy magyar tüzér karaván …megindult Sopron felé. Hogy ez az alakulat miért ment Sopron felé Fertőd helyett, azt nem értettük. Délután 4 óra körül …a szovjet páncélosok is megindultak Sopron felé. Ekkor tudtuk meg, hogy a 'balfi csata'…véget ért"(14).

"Egyes évfolyamoknak termeket jelötek ki, főleg az újépületben. Minden évfolyamnak ott kellett megválasztania az évfolyam szakasz parancsnokot, ez Pista bácsi irányításával történt… Puska, géppisztoly volt minden században, két lány jött velünk, aki a kötszereket vitte. Felszáltunk egy teherautóra és kimentünk Nagycenkig[129]. Kópházánál jött egy orosz autó. Mindenki leszállt, mi is visszavonultunk és az orosz páncélos is. Akik később mentek ki találkoztak az orosz páncélosokkal lerakták a fegyvereket a páncéloshoz. Mi a szombathelyi vasút mellett jöttünk be. Kb. 6 órára érkeztünk be a városba. Az egészet a katonai csoport irányította…Minden jól meg volt szervezve. ...(É)n nem Kópházán, hanem Soprontól kb 1 km-re voltam több hallgatótársammal együtt…az ágyútól kb 500 m-re…"[Nagy L.-nek tuljdonított jegyzőkönyvi anyag (16)]. "...(I)nnen teherautókon nótaszóval indultunk Sop-

---

lyamtársait, akikkel együtt ment ki a 'csatatérre', de Újvári, visszemlékezése szerint, az egyetemet már üresen találta. Jó példája ez az 'ahány szemszög annyi rálátás' igazmondásnak!

124 A hosszas várakozást többen megemlítik, de nem ismert annak oka és hogy egyáltalán volt-e annak különösebb jelentősége. *Grátzer Miklós* IV. emh szerint az üzemanyag beszerzés problemái okozhatták a késlekedést (13).

125 Komoly időbeli különbség van jelen a visszaemlékezésekben. Még Szabó I *et al* (38) 13-14 óra közötti indulásról ír, addig Háhn F (14) délelőtt 10 órát említ. A helyes időpont a kettő között lehet és valószínűleg közelebb az utóbbi adathoz. Lásd szintén Palkovics J (30), aki késő délelőttre emlékezik.

126 Bö*lecz Béla* IV. emh szerint a leírás nagyon pontatlan; kifejezetten nem ugrott le egy katona sem a járművekről és azok maximum 20-an lehettek (8).

127 Nehéz elképzelni a lélekjelenlétet, ami ahhoz kellett, hogy a nagy zűrzavar és fenyegetettség közepett valaki az ütőszeg után keresgéljen az ágyúkban.

128 Nincs adat adva a tankok számára.

129 Nagycenk nincs említve egy közlő által sem. A hívatkozás valószínűleg az összes 'bevetett' hallgatóságra vonatkozik, akik közt az V. bmh-k és egyes V. emh-k valóban jóval Kópháza előtt helyezkedhettek el, Nagycenktől 3-3.5 km-re. Nagy L (29) későbbi közlésében hivatkozik is a 'három vonalban' felállásról. A jegyzőkönyvi és publikált közlés közti nagy hasonlatosság a közlő jó memoriájáról tanúskodik.

ront megvédeni. Ekkor még nem tudtuk, hogy az ágyúkat hatástalanították[130]. Nagycenk, Kópháza és Sopron előtt három vonalban álltunk fel a 85-ös út[131] két oldalán. A mi évfolyamunk többsége a harmadik, a Sopron előtti vonalban foglat helyet… Helyünkről jól láttuk a 85-ös utat…és az út két oldalán leállított 1-2 ágyút. Talán 2 óra lehetett, amikor megjelent az úton 2, majd további 2 tank. Az első tankon magyar zászló lengett és egy magyar katonatiszt állt. A tankok megálltak az úton és fegyvereiket a védővonalra irányították. Hosszúnak tűnő, néhány perces néma csend után a fiatalság elindult a tankok felé, lerakta a fegyvereket és a tankok kíséretében[132] a 85-ös országúton gyalog indult Sopronba (29).

Röviddel dél után indultak el 30-40-en egy teherautón, énekelve a 'Kossuth Lajos azt üzente'-t, emlékezik vissza egy másik IV. emh. Miután nagy sietséggel leugráltak a teherautóról egyből 'elhasaltak' az út melletti szántóföldeken, védelem szempontjából, mivel az oroszok már a 'nyakukon' voltak. Hamarosan tovább húzódtak szénakazlak mögé majd a közeli 'erdészházból' telefonáltak a Dimitrov-téri diákszállóba hogy mitévők legyenek. Az onnan kapott hír hallatára, hogy 'az oroszok szedik össze az egyetemistákat', elhatározták, hogy 'őket senki sem fogja összeszedni' és elindultak 10-15-en, fegyvereikkel, a Harkai domb alatt az osztrák határ felé. Közöttük volt legalább két középiskolás[133] diák is. Ausztriában egy határőr laktanyánál letették fegyvereiket, ahonnan busszal vitték őket Neckenmarkt (Sopronnyék)-ra (22).

Nem emlékszik nótaszóra egy másik volt IV. emh visszaemlékező, inkább körülöttük álló síró emberekre, amikor kb. 2 órai várakozás után felszálltak a teherautókra. Még elindulás előtt egy 'ismerős-arcú' magyar határőrtiszt[134] biztosította őket a "tökéletes szervezésről". Röviddel Sopron elhagyása után láttak egy páncélos autót visszahúzódni közeledésükre. Gyorsan leugráltak a teherautókról és probáltak harci állásokat találni. Többen az útra merőleges árok partján álltak fel, egyesek egészen az út mellett 'erősített (több összecsavart)

---

130 Az ágyúk hatástalanítása az ütőszegek eltávolítása által sok közlő emlékében él, de legtöbbje másod esetleg harmadkézből hallotta a történetet. Forrásadatnak csupán *Bölecz Béla* IV. emh és *Kozák Antal* III. emh-k közlése számítható (nem számítva *Palkovics János* V. emh közlését a géppuskával és *Viszlai János* V. emh közlését kézifegyverével kapcsolatban). Ha az ütőszegek eltávolítása még az ágyúk Sopronba érkezésük előtt megtörtént akkor *titkos kapcsolat*-ra kellene gyanakodnunk a süttöri tüzértisztek és a katonai csoport bizonyos tagjai között. Ebben az esetben viszont nem magyarázható a Sopronba indulás előtti 'huza-vona' az ottani parancsnokság és a MEFESZ oldalán álló legénység/tisztek között, ami a tüzérezred jelentésében van leírva. Továbbá a jelentés hangviteléből itélve annak tiszt szerzői 'dicsekedtek' volna ilyennemű 'hőstettükkel', de abban egy szó sincs ütőszeg-kiszedésről (28)! Ha viszont a cselszövő művelet a lövegek elhelyezésekor történt, akkor arról több személynek kellett tudnia ami tisztek és legénység közös 'árulásáról' tanúskodna. Az pedig egyszerűen nem hihető! A katonai tanszék jelentése (27) megnevezi *Farkas szds*-t, mint a felelős személyt, de annak forrásértéke kérdéses; egy másik írás egy süttöri tisztre, valami *"H. szds"*-ra hivatkozik, aki "az átadás előtt kiszedette az ütőszegeket a lövegekből. Ezt a cselt csak néhány napra tudtuk meg, amikor a magyar katonák összeszedték az ágyúkat".(47). (A süttöri egység jelentésének aláírói között van egy *Husztai László szds*). A közlő nem jelöl forrást tehát az adatot sajátjának kell tekinteni. Az oroszok tudomása a lövegek hatástalanításáról a történtek tudatában természetes következtetés legtöbb közlőnél, de realitására enged következtetni a katonai tanszék jelentésében található közlés: "A szovjet csapatok tudták, hogy a lövegek nem működnek"(27).

131 Félrevezető megjelölés. A 85-ös számú országút csak a nagycenki elágazástól jelöli a Győrbe vezető országutat. A Nagycenk és Sopron közötti szakasznak, bár Győri út a neve, 84-es számú országút a jelölése.

132 Más közlők szerint a tankok csak később, közel a sötetedéshez, indultak meg Sopronba (14).

133 Érdekes közles, mivel még I., II. és III. emh-kat sem 'vetettek be' Kópházánál hiányos katonai kiképzésük okán. A közlő szerint a fiatal diákok a teherautón jöhettek velük együtt. Lehet, hogy azok az akkori zűrzavarban hívatlanul álltak 'csatasorba'.

134 *Farkas szds* vagy *Magyar fhgy* lehetett.

kézigránáttal várakoztak, mások az út északi oldalán közelebb húzódtak az erdőhöz. Lehettek úgy 200-an, erdészek és bányászok vegyesen. A később érkező tüzérek kb.100 méterrel mögöttük állították fel a két löveget, egymás mellett az út déli oldalán, nyílt terepen. Az ismerős katonatiszt már korábban előre ment, gondolták kapcsolatot teremteni az előttük elhelyezkedő V-évesekkel. Kb.jó félórai várakozás után jelent meg a szovjet páncélos konvoj: elöl két tank, amit két könnyebb páncélos jármű követett és a sort bezárva még egy tank[135]. Vártak az ágyúszóra s amikor a páncélosok már majdnem egy vonalban voltak velük, látták hátrapillantva, hogy a tüzérek gyors ütemben elhúzodtak ágyúik mellől s a közeli szalmakazlak mögé bújtak. Az 'ismerős-arcú' magyar tiszt az egyik páncélos járműről kiabált feléjük, hogy "ne lőjjetek !, ne lőjjetek !". Addigra már volt ott több magyar tiszt is "akik taplnyaló módra sürgölődtek a mongol-arcúak között". A közel állók hamar letették fegyvereiket a tank elé, (többen csak azután, hogy eldobták a kihúzott zárakat , így használhatatlanná téve a puskát) és lassú lépésekkel "vissza sompolyogtak" Sopronba az országút mentén (42).

"..a diákszálló hangosbemondóján a hallgatóságot azonnali megjelenésre szólították fel…(ezek után) felfegyvereztek bennünket, és Kópháza határában vonalban állítottak fel minden gyalogsági eszköz nélkül…A haditerv az oroszok Sopronba való bevonulását igyekezett megakadályozni. A…Süttöri Tüzérek…cserben hagytak minket. Győr felől a főúton szabadon bejöttek az orosz páncélkocsik. A…gyalogos védvonal felbomlott. Igyekeztünk minel messzebb jutni a győri úttól. Célunk volt az erdőn[136] keresztül visszajutni a városba. Ez a korai sötétedés és helyi ismeret hiányában nem sikerült. Sopronnyék osztrák község csendőr pihenőjéhez érkeztünk, itt fegyvereinket leraktuk"(5).

Délelőtt 11 óra körül csatlakozott évfolyamtársaihoz a 'balfi csatatéren' hatod magával *Bölecz Béla*[137] IV. emh miután *Nagy László* évfolyamtársától kapott utasítást és 'taktikai infó'-t. Magukkal hozták, de az út közepén, tankakadálynak hagyták a harmadik 75 mm-es kaliberű páncéltörő löveget, mivel a vontató teherautó sofőrje az oroszoktól való félelmében 'sietett vissza' a városba. Két hasonló ágyú már lövésre készen állt az út melletti árkokban. Sietségről akkor szó sem volt. A helyszínen kereste, de nem találta a 'katonai szakértőt' akit Nagy L. utasítására akart visszaküldeni az egyetemre 'konsultálásra'. Más katonatisztet sem látott a helyszínen. Körülbelül 120-130 diák, erdőmérnök, bányamérnök és geodéta hallgatók vegyesen, helyezkedett el az út két oldalán. A nyugati oldalon volt a többség (kb. 80 személy), egy mély 'drénárok'-ban felállva, a többi (kb.50 személy) a keleti oldalon az erdő védelmében. Két óra tájban jött keleti irányból, motorbiciklis futáruk (*Pászner László* V. emh) a hírrel, hogy gyors ütemben haladnak feléjük az orosz páncélosok; hamarosan hallani is lehetett a közeledő harckocsik dübörgését. Két óra harminc körül tűnt fel a páncélos alakulat az előttük lévő útkanyarban, amikor az ágyúk kezelői, *Kuntár Ferenc* IV. bmh és *Cséve György*[138] szakaszvezető megpróbálták működésbe hozni[139] a beirányzott lövegeket és három sikerte-

---

[135] Szintén három tankra emlékszik *Baraksó János* IV. emh résztvevő és *Farkas* szds-ra aki "lebeszélte őket a lövöldözésről"(6). A hivatkozás különös figyelmet érdemel mivel, mint a legkorábban felfegyverzett hallgatói alakulat, az *egyetemi őrség* egyik vezetője, Baraksó, korábban rendszeres kapcsolatban lehetett a határőrség parancsnokával, Farkas szds-al, mivel a határőrséggel a hallgatók rendszeresen együtt működtek az előző napokban. Tehát Farkas 'felismerése' az 'ütközet' helyén hihető adatként kezelendő.

[136] Az erdő az országút észak-keleti oldalán van, amíg Sopronnyék a szintértől dél-nyugatra, kb 8 km távolságra van. Tehát ugyancsak eltévedhettek mivel Soprontól majdnem ellentétes irányba vonultak vissza.

[137] Különös súllyal kell kezelni közlését, mivel azt 1956. november 5-én írt naplójának részletei alapján adja.

[138] A közlő korábbi iskolatársa, akivel a helyszínen ismerték fel egymást.

[139] A közlő szerint parancsuk volt (feltehetően az indulásuk előtti 'eligazításon') hogy lőjjenek, amikor megjelennek a tankok!

len kisérlet után fedezték fel az ütőszegek hiányát. Cseve szakaszvezető és a többi lövegkezelő futásnak eredt északnak, a tőlük jó 50 méterre lévő erdő felé, kiabálva, hogy "ne lőjjetek, nem érdemes, mert az ágyúk nem működnek, szabotálás történt!" A körülötte lévők nagy része követte őket az erdőbe. A páncélosok percek alatt elérték a diákok vonalát. Az elől haladó tank eltiporta az út közepén álló ágyút s a sorfal mögé kanyarodva megállt a mezőn, teljes fegyverzetét a 'védvonal' hátára irányítva. A másik két tank, két páncélkocsi és egy tehergépkocsi tele rohamsisakos katonákkal az úton maradt, fegyverzetükkel szembenézve a védvonallal. Egy katona sem hagyta el járműveiket! Ezután hosszú, néma csend következett. A csendet a sor mögötti tankból jövő 'dolmács?' szó törte meg, amire a hallgatók közül előlépett egy magas bmh (?) és oroszúl beszélgetésbe kezdett az időközben a tankból előkerült tiszttel. A tolmács szerint az orosz tiszt becsületszavát adta, hogy senkinek sem lesz bántódása, ha leteszik fegyvereiket s előttük visszavonulnak Sopronba. A diákság viszont abban egyezett meg, hogy a fegyverletétel után mindenki fut a szélrózsa minden irányába. A közelben állók letették fegyvereiket az útra, a tank elé és elkezdtek futni az erdő irányába, azok, akik már az erdő védelmében voltak, fegyvereiket megtartva, beljebb húzódtak. Legtöbben ott maradtak sötétedésig, miután az orosz egység tovább ment Sopronba. Hárman az Ikva patakon át, ellenkező irányba, a vasúti töltés felé futottak menedéket keresve. Az orosz pancélos egység nem nyitott tüzet, annak ellenére, hogy az egyikük kezében lévő fegyver véletlenül elsült[140], fokozva a pánik hangulatot. A 'vezértank' ezután eltaposta, majd az árokba söpörte az útra lerakott fegyvereket és a páncélos egység megindult Sopron felé[141](8).

Kiss Gyula III. emh-t és váci gépkocsivezető társát kora hajnalban, a Katonai Tanszéken felállított tábori ágyból rázták fel rövid pihenő után, hogy azonnal menjenek Kőhidára fegyverekért és egyéb felszerelésért. A fegyverek mellett hoztak munkaruhákat és gumicsizmákat. Mivel évfolyamtársai már máshol voltak elfoglalva ő a teherautón maradt, amivel hamarosan vitték a felfegyverzett IV. emh-k egyik csoportját Kópháza irányába. Fegyverzete egy géppisztolyból, 275 töltényből és két kézigránátból állt. Érkezésükkor a 75 mm-es ágyúk (2 vagy 3) már fel voltak állítva; "akkor vették észre, hogy nem volt rajtuk távirányzék. Az ottlévő katonatiszt[142] azt mondta, hogy állítsák be szemmértékkel és majd kiadja a parancsot, hogy mikor süssék el a löveget. Az egyik löveget a katonák kezelték, a másikat (és talán a harmadikat) IV. vagy V. bmh-k kezelték. Egy löveg az út szélén hevert, mert nem volt, aki kezelje. Egy jó ideig mindenki csak lézengett és már kezdtek unatkozni. Jómagam az út jobb oldalán[143] lévő mezőn kerestem valami fedezéket bár nem sok védelmet nyújtott ott semmi sem. Igen rosszul választották meg a 'csata' helyszínét". Várakozásuk alatt jött *Lencsés Imre* V. emh kalauzolásával Sopronból, majd sietve visszarobogott egy nyugati, az oroszok hollétét tudakoló újságírókkal telt személyautó. "Hamarosan feltűntek a tankok (én háromra emlékszem) és egy páncélos személyszállító 20 – 25 fegyveres szovjet katonával. Az első tank eltiporta az út mellett hagyott löveget és megálltak mindnyájan. Tűzparancs nem jött. A diákok elsütötték az ő kezelésükben lévő löveget, de semmi sem történt. Utólag hallottam, hogy nem volt benne ütőszeg. Egy-két puskalövést[144] hallottam, de az oroszok nem lőttek. Az első tankból egy vagy két magyar tiszt[145], orosz tiszttel együtt szállt ki és

---

[140] A közlő puskája, amikor *Váradi Béla és Papp Gyula* évfolyamtársával berohantak egy szalmakazalba. Akkor kb. 120-130 méterre lehettek a páncélostól.

[141] Feltehetően nem az összes páncélos jármű ment be Sopronba a fegyverletétel után. Egy másik szereplő zerint a tankok csak négy óra körül indultak el a város felé (14).

[142] Kékszínű parolinos tisztre emlékszik a közlő, esetleg lehetett tiszthelyettes.

[143] Jobb oldalt Sopron irányába nézve érti a közlő, tehát az út észak-keleti oldalán helyezkedett el. Mivel 'mezőt' említ, valószínűleg az erdős résztől északra, tehát Sopronhoz közelebb volt.

[144] Egy puskalövés biztos, de lehetőleg több volt a közlő szerint

[145] Két magyar tisztre emlékszik a közlő, de lehetségesnek tartja hogy csak egy volt jelen.

biztosították a diákokat arról, hogy ha leteszik fegyvereiket az úton, mindenki szabadon távozhat. Lassan, egyik a másik után, a fiúk kimentek az útra és letették fegyverüket. Én úgy döntöttem, hogy nem teszem le a fegyveremet és átkúsztam a vasúti töltésen[146] és elindúltam vissza Sopron felé. Mikor odaértem a hídhoz, ahol akkor már egy tömeg gyűlt össze, hogy szemmel kisérje a 'csatát', egy soproni postás felajánlotta, hogy elvisz ahová menni akarok"(21).

Kozák Antal III. emh több-napos, fárasztó budapesti útja után, késő délelőtt került be az egyetemre, ahol 'valaki kivezényelte' többedmagával egy idősebb bmh vezetése alatt, a kórház közelében felállított löveg kezelésére. Várakozásuk alatt jöttek rá az ütőszeg hiányára aközben, hogy próbálgattak az ágyú kezelésével ismerkedni. Felfedezésük kisebb panikhangulatot keltett és gyorsan elhatározták a helyszín elhagyását. (24).

"..az új épület 4 sz. termében…a fiúk fel voltak szerelve és menet készen voltak. Itt gk-ra raktak bennünket… Megjegyzem, hogy a hallgatók nem szívesen mentek, mert ugyanott rakták gk-ra az oktatók ho(l)miját, akik már akkor Ausztriába mentek![147]…Az indulásnál láttam intézkedni (kékparolinos[148] és harckocsizó...) tiszteket. Ezek motorkerékpárral indultak el, de ki már nem érkeztek meg…Minket Soprontól kb. 1 -1.5 km-re a gépkocsik leraktak minden vezetés, irányítás nélkül…A szántáson és a gödrökben széthúzódtunk és vártunk…Én az úttól 60-70 m-re voltam…A mi érkezésünk után kb. 10-15 perc múlva utánunk jött három löveg…Két tüzér tiszt volt velük…A szovjet katonák megjelenése után egy magyar és szovjet tiszt kiszált. A szovjet tiszt a magyar tiszten keresztül tolmácsolta, hogy rakjuk le a fegyvert…Az ifjúság egy része, akik az úttól távolabb voltak elhúzódtak az erdőn keresztül hazafelé. Mi, akik látótávolságon belül voltunk az útfélre leraktuk a fegyvert". Egy félórás beszélgetés után a harckocsikból kiszállt katonákkal, a parancsnok hazaküldte őket. "A hallgatóság 6 -8 csoportokban elindult haza"[Szilágyi I, IV. emh-nak tulajdonított levéltári anyag (16)].

"..a hallgatók három századát és jónéhány soproni fiatalt felfegyvereztek gyalogsági fegyverekkel. Két századot Sopron előterébe küldtek, egyet pedig a Muck-kilátóhoz…A Sopronhoz közelebb lévők szétoszlottak a terepen, gödrökben húzódtak meg…Sopronból folyamatosan jöttek még felfegyverzett hallgatók, diákok. Munkásfiatalok is voltak közöttük…Amikor a szovjet páncélosok Sopron irányába indultak, a tervezett ellenállás és a fertődi tüzérezred lövegei 'csütörtököt mondtak', ugyanis valakik kicserélték, illetve kicserélltették az ütőszegeket. A hallgatók magukra maradtak, rajtuk kivül senki sem maradt ott…Egy azóta kiirtott kis erdőt céloztak először meg a páncélosok ágyúi és…mindenki menekült, amerre legcélszerűbbnek gondolta…A szovjetek nem lőttek,..megálltak és megállásra szólították fel őket. A kölcsönös megállás kb. az egykori Manninger gyár előtt 200 méterrel történt. Az első páncélosból kiszállt magyar és orosz tiszt baráti hangon szólította fel a hallgatókat, hogy tegyék le a fegyvert, nem lesz bántódásuk, menjenek haza. "A többi harckocsiból is kiszálltak az orosz katonák. Barátságosan elbeszélgettek (mintegy félóráig)…a hallgatókkal…"(16)[149].

Ezideig nem dokumentált része a november 4-i soproni forradalmi eseményeknek több I. emh 'beszervezése' tankok elleni, 'páncélöklökkel felszerelt' harcra a kora délutáni órákban.

---

[146] Kb 100-150 méterre lehetett a 'Gyesev' töltésig, amit 'négykézláb' tett meg a közlő.

[147] Más résztvevő szintén emlékszik teherautókra felszálló nőkre és gyerekekre (valószínűleg oktatók családtagjai) közelükben, saját mozgósításukkal egyidőben (42).

[148] Emlékezés a 'parolin' színére hasznos adat lehet a katonatisztek megkülönböztetésében (a páncélosok kék, a tüzérek piros és a határőrök zöld színű alapon (parolin) viselik rangjelzésüket).

[149] Nem ismertek a közlő idevágó forrásai ,de feltehetőleg megbízható a közlés mivel azt igen nagyszámú eredeti dokumentum kötetbe rendezése után formálhatta. Munkásfiatalok jelenléte a hallgatók között ezideig nem volt ismeretes.

A szervező, egyes emlékezők szerint, egy vékony felépítésű 'felsőbb'-éves emh vagy bmh[150] kettős csapatokba osztotta a jelenlévőket, egy 'páncéltörőtörő faust-os támadó'-ra és egy 'géppisztolyos hátvéd'-re. A szervező szerint a különleges fegyverek 'útban voltak' Ausztriából és megérkezésük minden pillanatban várható volt. A hallgatókat szintén ellátták több kézigránáttal. Az emlékezések homályba futnak annak kiderítésére, hogy mikor és miért maradt el 'bevetésük'[151].(2, 11, 33, 37 és jelen szerző).
"*Farkas* aki szintén nem viseltetett szeretettel *Pista bácsi* iránt megoldotta Sopron város sorsát. Két századdal kiment Sopron elé, ő maga felvette a kapcsolatot a…szovjet erőkkel és a felvonult…tüzérekkel. A lövegekből kiszedték az ütőszeget[152], a gránátokat gyújtó nélkül szállították a tözelőállásokba"(27).
"Később tudtam meg hogy a gyuszeget kiszerelték belőle és erről az oroszokat is értesítették. Nem tudom ki tette, de mégis hálás vagyok neki mert így a felesleges vérontást el lehetett kerülni. Nehéz lett volna azzal a tudattal élni, hogy társaim haláláért én is felelős vagyok"(46).
"1956. november 4-én 16 óra körül foglalták el az orosz tankok Sopront"(24). "A szovjet harckocsik 1956. november 4-én délután kb. 4 órakor érkeztek meg a városba. Körülmentek a Lővér-körúton, majd a Posta és a Rendőrség épületei előtt helyezkedtek állásba"(54). "…a várost csupán 5 páncélos foglalta el…"(53).

(6b) AZ EGYETEM KIÜRÍTÉSE

Forrásanyag

(Az egyetemről a Lővér Szállóba való átköltözés motivációi, bár az osztrák határ közelsége nyújtott biztonságosság szerepet játszott bennük, a közlések szerint nem tartalmazták az Ausztriába való menekülés gondolatát. Az események alakulása viszont a két eseményt összemosta legtöbb visszemlékezőben; a két mozzanatot nem lehet egymástól külön tárgyalni).
"A Forradalmi Tanács katonai csoportjának vezetői még a délelőtti órákban elhatározták, hogy átköltöznek a lényegesen biztonságosabb Lővér Szállóba, onnan veszély esetén az erdő elérhető"(47).

---

[150] Jelen szerző egy 'nem-diák' személyre emlékszik, sőt kapcsolatra gyanakszik esetük és az utólsó reggelen páncélos elhárításra jelenkező *Róka* nevű őrm (53) között .

[151] Különös 'fintora' a sorsnak, hogy a legfiatalabbak, akik korábban katonai kiképzésük hiánya miatt nem találtattak alkalmasnak fegyverrel harcolni as egyetemi 'századokban' Sopron határában, az utólso órákban alkalmasak lettek a sokkal veszélyesebb és több kiképzést igénylő 'partizán-modorú' harcra. Az 'állig felfegyverezett' I. emh-k felszerelésükkel együtt kerültek át Ausztriába; ez lehet fő magyarázója, hogy túlnyomó többségük Siezenheimben, drótkerítés mögött, 'találta magát' a következő napokban.

[152] Nem tudható, hogy a katonai tanszék jelentésének szerzői csak hírből vagy informált forrásból nyilatkoznak. Egyszínűségük az akkori határőr parancsnoksággal valószínűsíti magát *Farkas* szds-t mint forrást. (Jó lenne, ha *Farkas* szds is megszólalhatna az ügyben!). A hiányzó ütőszegek kérdése semiképpen sem megoldott. Alapvető fontosságú a kérdés, hogy 'mikor szerelték ki' azokat az ágyúkból. Egyes szerzők 'kiszerelésről' és nem 'kiszedésről' írnak, tehát a művelet időbe telhetett. Továbbá, november 6-án egy szovjet páncélos alegység ment a süttöri laktanyába és "..az ezrednél lévő összes ütegből kiszedték az ütőszegeket és elvitték.." azokat magukkal (28). Nem ismeretes viszont, hogy hány ütegjük volt összesen és hogy, a 'Kópházát-megjárt ágyúk' visszakerültek-e ekkora már a tüzérezredhez (mert hát miért kellene kiszedni az ütőszegeket azokból, amikből eleve hiányzott !). A Muckra vezető út mellett elhagyott ágyúk november 4-én [több visszaemlékezésben, sötétedéskor, említve, (53) is] azok lehettek, amelyeket a IV. emh-k hallgatók láttak 15 óra körül a Sopron felé haladó 'tüzér karaván'-ban (14). A 17 lövegből„amit november 4-én reggel elvittek a laktanyából 16 löveg visszakerült (28). A hiányzó löveg az lehet amit az orosz tank eltaposott Kópházánál (14 ,8 és 21).

"Közben a Forradalmi Diáktanács és más forradalmi vezetőség az egyetemről áttette központját a Lövér Szállóba, ahová fegyverrel és nótaszóval vonultak. A katonai forradalmi tanács egy esetleges szovjet katonai támadás esetére a…szállót biztonságosabbnak találta, mint az egyetemet"(14).
"Valószínűleg a Dékáni Hivatalból[153] utasítás érkezett, hogy szovjet légiveszély miatt ürítsük ki a főiskolát és településünk át a Lővér Szállóba…A helyzet teljesen lehetetlenné vált…ki kellett adnom a parancsot a kiűrítésre. A tömeg[154] fegyelmezetlenül indult el…és…15 perc után megérkezett oda. A fegyelemnek semmi formája sem állt fent. Senki sem volt akinek parancsot adhattam volna…végleg egyedül maradtam…ezért úgy döntöttem hogy, megszüntetem tevékenységemet…(és) kiadtam a parancsot[155], hogy akinek széndékában van, az a Muck-kilátón keresztül induljon el Ausztriába. Én magam is elindultam a határra vezető úton, ahol láttam a tüzérségi lövegeket is[156]"(53).
Héjjas József V. emh szerint az egyetem kiűrítésének gondolata a katonai csoporton belüli kisebb csoportosulástól jöhetett, az egyetem épületeinek esetleges orosz pánélos tűztől való megkímélése érdekében. A Lővér Szálló kiűrítését sem tervszerű Ausztriába való távozás készthette, hanem csupán a Mucknál való újracsoportosulásról lehetett szó (15).
"*Roller* megkért bennünket, hogy harc esetén menjünk ki az egyetemről, hogy elkerüljük az esetleges károsodást az egyetem területén belül. Itt semmi pánik nem volt, csak kisétáltunk csoportosan a legközelebbi nagyobb középülethez (Lővér Szálló) ahol az épületbe(n) elfért a vezetőség, az udvaron meg csoportokban beszélgetve diák, oktató, barát, ismerős várták a fejleményeket. A pánik dél körül[157] tört ki amikor *Kiss Gyula* visszatért (és) kiabálta: 'Elárultak minket ! Elárultak minket !'…Miután elmondta tapasztalatait, *Baranyaiék* hamarosan kijöttek és megindult a kivonulás Muck felé"(7).
"Nem tudom hogyan született a döntés az egyetem kiűrítésére, de tudomásom van hogy 'valakik' elhatározták 'mindenki' nevében"(41).
"..nagy lótás-futás van a Főiskola körül, gépkocsik zúgnak, igen nagy a kavarodás. Gyorsan befutottam az iskolába, azt magára hagyva, sok holmi szétszórva. Átmentem az új épületbe, ott is rendetlenség, a földszinti teremben pár fegyver, lőszerdobozok, pár lábbeli szanaszét. Az épület előtt menekülő tömeg, traktoron, autón, buszokon…Közben meghallottam, hogy a hallgatóság a Lővér szállónál gyülekezik. Nem tudtam, mi történhetett, hogy így hirtelen megváltozott az általános kép. A Lőver szálló előtt a hallgatók katonákkal keverve, lázas nyugtalansággal jöttek, mentek. Egyszer csak megindúlt a tömeg a Muck felé, ez már délután volt"[*Visi Emil*[158]-nek tulajdonított levéltári anyag (16)].

---

[153]Megjegyzendő, hogy a MEFESZ IB székhelye a dékáni hivatalban volt az események kezdetétől, ezért félrevezető a szerző későbbi szóhasználata az eseményre, amikor 'dékáni parancsnak' titulálja az utasítást. Nehéz elhinni, hogy *Molnár István alias 'Pista bácsi'*, aki ekkora már a katonai ügyek 'teljhatalmú irányítója' volt nem tudott volna a döntésről, ahogy azt ő közli. A főiskola kiürítésére vonatkozó döntés más írott forrásban nem található.

[154] A tömeg szó használata túlzott ha figyelembe vesszük, hogy a legnépesebb évfolyamok, a IV. és V. évesek akkor kint voltak Kópháza környékén, sokan mások pedig a határállomásoknál teljesítettek szolgálatot (12, 18).

[155] Érdekes megjegyezni, hogy mennyire beidegződött a 'parancs' szó használata a volt katonatisztnél: amikor arra panaszkodik, hogy 'nincs akinek parancsot adhatna' még akkor is 'parancsot ad' az Ausztriába való vonulásra!

[156] Nem ad időpontot a közlő, de elindulása a határ felé a Szállónál kiadott 'riadó' után történt, amit délután 3:30 és 4:00 közöttire lehet becsülni. Ha akkor már látott lövegeket az út mellett, azok vagy frissen érkezhettek oda vagy soha nem voltak máshol felállítva ! Megint egy megoldatlan aspektusa a süttöri ágyúk (ha azok voltak?) történetének !

[157] Az időpont inkább délután 3:30 és 4:00 óra között lehetett, sokkal közelebb az utóbbihoz!

[158] Erdőmérnök, aki november 4-én Ausztriába ment a soproni csoporttal, de december végén visszatért Magyarországra.

"..láttuk, hogy a város kezd pánikba esni, sőt tanáraink is. Szemtanúi lehettünk, hogy egyesek családjukat buszon küldték nyugatra és később ők is követték őket. Kéthly Anna,..magával vitte *Bujdosó Alpár*[159]-t New Yorkba"(14).
"..nagy riadalom[160] volt, hogy mindenki menjen a Lővér Szállóhoz…(én) magamhoz vettem egy fegyvert és kimentem a szállóhoz…(K)ésőbb[161] (ott is) riadó volt és teherautón, gyalogosan nagy tömegben megindultak a fiatalok a határ felé…Én visszafordultam és visszamentem az egyetemre"(52).
"Mikor az autón visszajöttünk[162] nagy fejetlenség volt. Mindenki kiabálta hogy elárultak bennünket. Akkor felmentünk a Mukkra. Jöttek a határtól a szervezők, szónokok, hogy menjünk át Ausztriába, ott kapunk fegyvereket és jöjjünk vissza. Ott is századokat szerveztek… *Hun Béla*-val és *Nagy Béla*-val megelégeltük a szervezést és bejöttünk a városba. Jöttek a hirek, hogy az egyetemet szétlőtték, a városban mindenkit felakasztottak[163]" [*Újvári F.* I. emh-nak tulajdonított levéltári anyag (16)].
(Miután *Kiss Gyula* III. emh az Ikva-hídhoz érkezett, egy motorkerékpáros postás felajanlotta, hogy oda visz, ahová menni akar): "Kértem hogy vigyen ki a főislolára. Tudósított, hogy ott már senki sincs, mindenki kiment a Lővér Szállóba. Kértem, hogy vigyen oda. Odaérve értesítettem a vezetőséget, beleértve *Benkő Gézá*-t, a történtekről. Géza úgy elkeseredett, hogy nem hitte el és főbelövéssel fenyegetett, ha nem mondtam az igazat. Útrakelt, hogy megbizonyosodjon az igazságról. Engem közben behívtak egy hirtelen összehozott gyűlésre, ahol részleteznem kellett a történteket. Rövid vita után úgy határoztak, hogy nem várjuk meg az oroszok bejövetelét, hanem inkább elindulunk Ausztriába"(21).
(Miután a soproni kórház közelében felállított lövegük 'csütörtököt mondott' és ezért gyorsan elhagyták a helyszínt): Délután 3 óra felé, a szinte kihalt egyetemen közölték *Kozák Antal* III. emh-al, hogy a többieket a Szállónál találja meg. Röviddel odaérkezésekor adott híre után, hogy az ágyújuk hatástalan volt, jött *Baranyai* javaslata, hogy "jobb ha mindenki felhúzódik a Muckhoz"(24).
"Néhány embert, *K.I.*[164] adjunktus vezetésével felküldtek a Károly-kilátóba, azzal a feladattal, hogy távcsövön figyeljék a győri országutat, és ha megjelennek a tankok, lőjjenek fel egy jelzőrakétát. A kora délutáni órákban megjelentek a szovjet tankok, és…fellőtték a rakétát, de ezután ők maguk ijedtek meg legjobban, mivel valaki felvetette, hogy ezzel felhívják magukra a szovjet katonák figyelmét, és azok lőni fogják a…magaslatot. Ők egyenesen a

---

159 *Bujdosó Alpár* a MEFESZ IB elnöke volt és legtöbb közlő higgadt, mértéktartó egyénnek említi, akinek jelentős szerepe lehetett az egyetemi hallgatóság sikeres megszervezésében a korai forradalmi napok alatt. Sokan viszont negatívan értékelik hirtelen távozását ezekben a kritikus órákban. Az IB egyik mértékadó személyének hiánya is játszhatott szerepet a döntésben, ami a 'kópházi' konfliktushoz vezetett. Szintén magyarázatra vár *Buda György* ekkori eltűnése is.
160 Több emlékező használja a 'riadalom' és 'riadó' szavakat az egyetem kiürítésével kapcsolatban, ezért nehezen érthető, hogy egyesek szerint 'nótaszó'-val indult meg a 'tömeg' a szálló felé (14).
161 Nehéz meghatározni a Szálló kiürítésére adott riadó pontos idejét. Legtöbben sötétedéskor értek a Mucki határponthoz, de voltak sokan akik még világosban lépték át a határt (15).
162 Nem tudni, hogy milyen autóról van szó és hogy honnan jöttek vissza. Ha a süttöri ágyúszerző útról tért vissza a közlő (ami legkésőbb délelőtt 11 óra lehetett), a fejetlenség hihető, de az 'árulás' szó használata 4 és fél órával túl korai!
163 Figyelembe véve a hivatkozott alany akkori körülményeit, a közlés értéke kérdéses. Viszont jelen összeállítás szerzője szintén emlékszik szónokokra (inkább hazafias szóllamokra, amik otthonmaradásra serkentettek) Mucknál és a később érkezők pánikkeltő kijelentéseire, hogy "a Muckra vezető út melletti fákra egyetemisták vannak felaggatva".
164 Valószínűleg *Klíma Imre.*

határ felé vették útjukat. A jelzés láttán pánik fogta el a Lővér Szállóban lévőket is, így kiadták a jelszót a menekülésre"[165](47).
Délután a Lővér Szállónál valamivel 3 óra előtt, *Samu Zoltán* III.fmh parancsot kapott a 'vezetőségtől', hogy *Apt Kamill* I. emh motorbiciklis futárral menjenek ki a Kópházi védvonalhoz megérdeklődni a fejleményeket[166]. Félúton találkoztak 'vissza-bandukoló' fegyvertelen diákokkal, akiktől megtudták a történteket. Rögvest visszaindultak jelenteni, de a Szállónál már senki olyant nem találtak, akik korábban intézkedtek. Rövid kitérővel egyikük lakásához mindketten követték a többieket Ausztriába a récényi úton (4, 36).
Pászner László V. emh, szintén motorbiciklis futár, kora délután a klingenbachi határállomásról visszajövetelében láttott az út mellett kerékpárt toló, Ausztriába igyekvő oktatókat, köztük *Roller Kálmán*-t, *Kornya Lajos*-t és *Adamovich László*-t. Délután 3 óra körül kapott utasítást *Baranyai József*-től, hogy hozzon helyzetjelentést a Kópházánál történtekről. Emlékezete szerint vele ment egy *Samu*[167] nevű geodéta hallgató. Soprontól pár kilóméternyire látták meg előttük az úton keresztben-álló tankot, mire eldugták fegyvereiket az út melletti növényzetben s egy karóra kötött fehér zsebkendővel a kezükben közeledtek. Hét-nyolc katona állt a tankok és több gépkocsi előtt, egyikük az a ('kékparolinos') magyar tiszt akivel ő aznap kora reggel tárgyalt Kapuváron a lövegek ügyében. A tiszt közölte velük hogy mi történt és mondják meg vezetőiknek: "senkinek bántódása nem esett, senkit sem tartottunk vissza". A tiszt majdnem sajnálkozását fejezte ki megjegyezésével, hogy "sajnos hiányoztak az ütőszegek"[168]. Visszatértükkor, a Szállónáll már senkit sem találtak a 'vezetőségből' de motorjukon hamarosan utólérték a kivonulókat mielőtt azok Mucki határponthoz értek volnat. A motorbiciklit, ami elakadt a mély sárban egy katonai teherautón vitték ki Ausztriába (31)
(Miután a Lővér Szállónál tartózkodó tömeg megindult Muck felé): "Mi *Pászner Laci*[169]-val motorbiciklivel kimentünk a város határába, hogy hírt hozzunk a történtekröl …(amikor) megláttuk az orosz tankot úgy döntöttünk, hogy Pászner odamegy (mert jobban ért oroszul) és én csak távolról figyelem, ha visszatartanák, legyen aki hírt visz a többieknek. Pászner percek múlva visszajött azzal, hogy békések az oroszok, én meg rohantam a mucki útra, hogy megpróbáljam leállítani a menekülést…egy teherautóra felállva arra próbáltam rávenni a társaságot, hogy nem csináltunk semmit, menjünk vissza, mintha misem történt

---

165 A közlő másodkézből, "külföldre távozott és később hazalátogató volt oktatótársakkal folytatott beszélgetésből" meríti a részleteket és ezért ezek inkább anekdótázásnak tekinthetők. Viszont, a közlő meg sem említi megemlékezésében a Kópázára kiküldött felfegyverzett hallgatókat és a velük történteket, pedig saját maga írja, hogy november 4-én reggel "A katonai csoportban az előttünk álló teendőket tárgyaltuk,..". Hogy nem tudott róluk az szinte hihetetlen; hogy nem ír róluk az pedig érthetetlen. Mivel írását "egyetemünk múltja iránt érdeklődő hallgatók kérésére" készítette, az 'egyetem szétszakadásának egyik legfontosabb tényezőjé'-nek kihagyása igen nagy hiba.

166 Többszöri telefonbeszélgetés után valamelyest tisztázni tudtam a történteket. *Samu Zoltán* kétszer is kiment Sopron határába helyzetjelentésre. A második alkalommal már tudomása volt a Szállónál tartózkodóknak a kópházai fiaskóról s a felderítő út a helyzet komolyságát volt hivatott megállapítani. (*Benkő Géza* közlése erre vonatkozóan majd minden részletében egyezik, de az ő jelenlétére nem emlékszik a hivatkozott futár (*Pászner L.)* – lásd lentebb). Nem lehetetlen, hogy a nagy izgalomban egyszerre több 'vezető' is intézkedett és ugyanazt a feladatot adták több felderítő futárnak.

167 Visszaemlékezésében határozott a közlő *Samu* személyét illetően. Viszont lehetségesnek tartja, hogy a városba visszaérkezésük után, ahol kissebb, főleg asszonyokból álló tömeg vette őket körül kérdezősködni a helyzet komolyságáról, *Samu* lemaradt és esetleg mással vagy csak egyedül ment tovább.

168 A közlő szerint az ágyúkat ütőszeg nélkül tárolják s a tiszt sajnálkozása arra utalt, hogy az ütőszegeket elfelejtették (!) betenni az ágyúkba.

169 *Pászner L.* szerint a közlő rosszul emlékszik, összekeverheti őt valami más motoros futárral, akik ekkor többen voltak.

volna…Lebeszélési kisérletem eredménye az lett, hogy Baranyai visszaküldött Sopronba újra..,hogy tényleg békés-e minden a városban és hány tank van..? Azt igérte, hogy csak a határig fognak menni és ott megvárják a jelentésemet…késő este jöttem a határhoz megint…de az egyetem már Ausztriában volt…"(7).
"Az egyetemen nagy volt a pánik. Baráti köröm szomorúan rakta fel a SOTEX előtt az asszonyokat és a gyerekeket egy teherautóra, és hívtak hogy ők is készülnek kifelé. 'Gyere Károly! – biztatott *Sziklai O.* barátom – mert itt már mindennek vége!'…több kedves barátomat láttam rémülten átmászni a Deákkuti útra, hogy pánikba esve egy-egy elkésett járműre egy szál ruhában felkapaszkodjanak és irány a nagyvilág"(43).
"Mi Winkler Oszkár-al körülbelül délután 2 órakor a 'Hubertusznál' bicikliztünk át (a határon), hogy megkeressük családjainkat[170]. Utánunk jött *Roller, Medveczky és Kornya* 3 biciklit tolva, mindhárman 2 bőrönddel"(1).
"...Lajos[171] barátommal…Együtt indultunk neki a határnak a forgalmas bécsi úton. Néhány kollegám kerékpározott utánunk, hasonló szándéktól űzve, mint mi ketten. A határon részeg határőrök biztattak röhögve a határ átlépésére[172]. Érzéseinkben a félelem keveredett a szégyennel…"(43).
Szy Ferenc adjunktus szerint nem volt fiatal oktatókból álló ismeretségi körében tervezett menekülés Ausztriába, de többen, exponáltságuk miatt elhatározták, hogy kimennek ha 'baj lesz'. *Baranyai József* november 4-én kora reggel telefonált lakására, hogy szerzett teherautókat családjaikat Ausztriába vinni biztonság kedvéért. Gondolkodásuk még akkor is csak ideiglenes megoldásokra terjedt. Aznap reggel, rövid beszélgetés közben az egyetem területén, *Magyar János* igazgatóhelyettes is annak adott véleményt, hogy "most már mindenki egyéni dötése lesz, hogy marad vagy megy"(41).
"Persze a külföldre távozás gondolata a forradalomban aktív szerepet játszó oktatókban már a délelőtti órákban felvetődött. Két adjunktus *(Tuskó F. és Sziklai O.)* és négy hallgató a határőrség parancsnokának engedélyével átmentek Ausztriába, hogy megbeszéljék az osztrák határcsendőrséggel a menekülő csoportok Ausztriába való áttelepülését"[173](47).
Adamovich László egyetemi tanár visszaemlékezése szerint ők akkor hallottak először az Ausztriába induló teherautókról, amikor egy ismerősük házuk előtt elszaladva odakiabált, hogy 'mi van ti nem jöttök?' (1).
(A kópházi fegyverletétel után, az országúton gyalog) a városba visszaérkezve, két IV. emh (*Takács József* és *Nagygyőr Sándor*) ismét szerzett puskát más irányból érkező bányász ismerőseiktől, akik boldogan szabadultak terhüktől. Mellékutcákon haladva közelítették meg az egyetemet, ami előtt csak egy (esetleg két) elhagyott ágyút[174] és a botanikus kertben

---

[170] Az oktatók családjai már kora reggel elhagyták Sopront és Ausztriába mentek. Családjaik ilyennemű biztonságba helyezését, veszély esetén, még az előző nap elhatározták egyes oktatók, akik aktív szerepet játszottak a forradalmi eseményekben. *Baranyai József* adjunktus szervezte meg az autóbuszokkal való menekülést a nők és gyerekek számára (41). Mások csak aznap reggel tudták meg a tervet és igen rövid idő alatt kellett dönteniük ilyen 'életmeghatározó' kérdésben (1).
[171] Minden bizonnyal *Kornya Lajos*
[172] A klingenbachi határállomásnál segédkezett abban az időben *Jákóy Endre* III. emh többedmagával (köztük *Bariska Mihály* és *Grozdits György* évf.-társai, *Tolnai 'Puti'* IV. emh vezetése alatt). Emékszik *Medveczky Lajos*-ra, aki sírva kérte őket, hogy "fiúk, ne harcoljatok!". Estefelé, miután egy katonai gépkocsi tele 'jönnek az oroszok'-at kiabáló kiskatonákkal, megállás nélkül átment a határon, ők is, vezetőjük példáját követve, odaadták fegyvereiket az osztrák határőrnek és átmentek Ausztriába (18).
[173] Más közlő ilyen eseményt nem említ. A két említett oktató már nem él, de a négy diák közül valamelyik biztosan tudna további adattal szolgálni! *Krajczár Ernő* IV. emh szintén volt többedmagával (személyautóval!) Ausztriában november 4 délelőttjén, hogy kérje a segélyszállítmányok ideiglenes beszüntetését, nehogy azok orosz kézbe kerüljenek (25).
[174] *Pintér László* I. emh határozottan állítja, hogy a délutáni órákban, amikor őrségben volt a főkapunál, nem látott ágyúkat a környéken.

legelesző libákat[175] találtak. Tovább menve, a diákotthonban tudtukra adták, hogy "mindenki felment a Muck-hoz", miután ők is elindultak abban az irányban. Valahol a Deákkúti út és Lővér Szálló környékén egy katonai gépkocsi lőszeres ládákkal leterhelve és több (10-12) diákkal a platón felvette őket. Láttak egy elhagyott ágyút a Szállónál és katonai gépkocsikat a 'Fáber-rét' közelében. Hamarosan le kellett dobálni a lőszeres ládákat a meredek és csúszós út miatt, de a 'tölgyesi-mocsárnál' végleg leálltak. Innen dél irányban már gyalog folytatták útjukat *Török ('Mackó') Pál* V-éves geodéta hallgató vezetésével, aki jól ismerte a terepet. Sopronnyék (Neckenmarkt) osztrák faluba késő éjszaka érkeztek (42).
A (szombathelyi) vasúti töltés mögött és azt követve, három IV. emh (*Bölecz Béla*, *Váradi Béla* és *Papp Gyula*) fegyvereiket megtartva, még sötétedés előtt visszaért Sopronba, ahol a Széchenyi-téren már egy orosz tankkal találkoztak. A (volt Dimitrov-téri) diákotthonban csak azt a felvilágosítást kapták a gondnoknőtől, hogy 'a menza zárva van és mindenki elment'. Az egyetem üres volt, csupán néhány 'városi ember' volt ott és köztük *Bartucz Ferenc* és *Koós Béla* emh-k, akiktől megtudták, hogy a 'bizottság' már régen a Lővér Szállóba költözött. Öt óra felé, a Szállót elhagyva, "az úton átvágva tőlünk balra eldördült egy 120 mm-es ágyú[176], direkt lövés akart lenni egy tankra, szinte másodperceken múlott, hogy nem sepert el bennünket. A tank nem volt látható, csak vaktában, hangután lőttek". Ezekután, mindhárman, felkapaszkodtak egy ágyút vontató tehergépkocsira s mentek a Muck felé. Az ágyút később, a csúszós út miatt, lekapcsolták s hagyták visszagördülni a meredek terepen, amíg az árokban megakadt. Muck-nál, a nagy felfordulást elkerülve, beültek tanakodni[177] egy, egyikük által ismert, közeli vadászkunyhóba a további teendőkről. Egyesek terveit partizánféle akciókra a higgadtabban gondolkodók hamarosan elvetették és együttesen elhatározták az Ausztriába való távozást (8).
Egyedülálló és magyarázatlan közlésnek számít a következő (este 9 óra körül!): "..az autó reflektorának fénykörében vettük észre, hogy a söttöri tüzérektől szerzett lövegek ott vannak felállítva a récényi út mentén, a fáberréti erdészház táján, csöveik Sopron felé irányúltak, melletük hallgatók lesték az esetleg felfelé tartó tankokat.."[178](47).
(A diákok és oktatók nagyméretű november 4-i kiözönléséről többen csak napok után kaptak hírt). Másod és első éves hallgatók, akik a tőzeggyári határőrállomásnál segédkeztek csak november 6-7 körül tudták meg diáktársaik elhatározását[179]. Sietve vissztérve Sopronba még aznap este készen voltak társaikat követni
egy felsőbb-éves hallgató segítségével, de a nagy tömeg 'kivándorló' jelenléte a megbeszélt 'határátkelőn' elijjesztette őket és távozásukat másnapra halasztották. Kifelé igyekvő csoportjuk eddigre már megnőtt a Templom utcai kollegiumból csatlakozókkal. November 8-án visszértek a tőzeggyári határállomáshoz, ahol katona ismerőseik segítségével könnyen átjutottak Ausztriába(12).

---

175 Sopronkörnyéki gazdák korábbi ajándéka a diákoknak élelmezés céljából.

176 A közlő ágyúgolyónak véli a lövedéket, mivel a 'tank moraja az ellenkező irányból jött'. A kaliber megállapításának körülményei nem ismertek.

177 A visszemlékező szerint csoportjukban volt *Takács József* évf.-társuk is.

178 Este 9 órakor lehettek lövegek a Fáber rétnél és közelükben még tartózkodhattak személyek, de azt a jelenséget úgy itélni meg, mint a diákság 'tankok elleni ellenállás'-át, a helyzet igen zavaros értelmezésére vall. (Megjegyzendő, hogy ugyanezen közlő nem tud, vagy megfeledkezik a 'kópházi' eseményekről – lásd korábban). E jegyzet célja nem pellengérre tenni mások emlékezetét, hanem bemutatni az idő hatását az emlékek felelevenítésénél. Emellet lehet jelentősége a közlésnek, amit jelen adataink alapján még nem tudunk értelmezni.

179 Jó példája az előzetes szándék hiányának az ország elhagyására, hogy a diákok ugyanazon a napon küldtek vissza a határtól, nagy 'hazafias fejmosás' közepette, egy Ausztriába igyekvő középiskolai tanárt és hozzátartozóit. [A sors furcsa iróniája, hogy a diákok ismét találkoztak, pár nappal később, a 'hazafiatlan' tanárral, amikor felszálltak a határon túl az őket továbbszállító buszra!] (12).

Összegezés

(a) A 'csata'

A potenciálisan tragédiában végződhető konfliktus, amit meggondolatlanság és fejetlenség hozott létre, nagy szerencsére vérontás, sőt károsulás nélkül végződött. Ami talán megkárosult az az egyetemi hallgatóság egyes részének büszkesége és önérzete volt.

A fejlemények kimeneteléért végeredményben a MEFESZ Intező Bizottsága volt felelős, mivel az a testület volt egyedül jogosult olyan határozatokat hozni a hallgatoság nevében amelyek, ha közvetve is, azok testi épségét, nem szólva életét, is veszélyeztethette. A MEFESZ IB szerepe a döntéshozásban, aminek eredményeként több száz hallgató lett kitéve halálos veszélynek, nem tisztázott. Van visszaemlékezés arra, hogy az IB egyes tagjai a katonai csoporttal egyetemben, november 4-én kora reggel, úgy gondolták, hogy Sopront meg kell védeni az orosz támadástól. Viszont az eredeti IB tagok szerepe addigra már eljelentéktelenedett a katonai csoport hangadói mellett. A korábban karhatalmi szerepre tervezett hallgatói alkulatok egyszerre ellenséges katonai támadás kivédésére lettek hivatottak! A zavaros helyzet tisztázásához szükséges, hogy minél több, az eseményekben résztvevő személy adja közre saját emlékeit a történtekről.

A vészhelyzet megállapítása és a névleges egyetemi zászlóalj parancsnok eltűnése után elképzelhető, hogy a katonai parancsnokság/foghíjjas IB közös ülésén olyan javaslat született, hogy valaki, aki gyakorlattal és vezetői képességgel rendelkezik azonnal vegye át a 'katonai ügyek irányítását'. A visszaemlékezések szerint *Molnár István, alias 'Pista bácsi',* volt horthysta főhadnagy, aki csak pár nappal előbb érkezett Sopronba és ismeretlen volt a nagy többség előtt, alkalmasnak találta magát ilyen szerepre. Hogy a nagy gyakorlattal rendelkező *Farkas szds,* a helyi határőrség parancsnoka, aki a kezdettől együtt működött a hallgatósággal, vagy a szintén rutinos, a forradalommal szimpatizáns *Magyar fhgy,* a soproni 'kiegészítő katonai parancsnokság'-tól, aki a kezdettől tagja volt a MEFESZ IB 'katonai csoport'-jának miért nem ellenkezett a majdnem katasztrófális 'parancsok' ellen, az addig spekuláció tárgya marad amíg nem hallunk személyesen ezektől a szereplőktől. Természetesen feltehető a lehetőség, hogy ezek a katonák tudták az események várható végkimenetelét és jobbnak látták akkor, az érzelmileg túlfűtött helyzetben nem ellenkezni, hanem csak később intézkedni a vérontás elkerülését illetően. Gonosz hozzáállás kellene a feltételezéshez, hogy ezek a katonak a forradalom árulói voltak és a szerencsés végkimenetel csak a véletlen műve volt. Az igazság, ismét valahol a két lehetőség között lehet: a katonák sohasem voltak a forradalom elkötelezett hívei, de magyar érzésű emberek voltak, akik ha kellet egy kis csalárdírozást is alkalmaztak, hogy elkerülhető legyen fiatal honfitársaik vérének hiábavaló ontása.

Egyetemi zászlóalj, természetesen, ekkor még csak egyesek fejében, esetleg papíron, létezett. A hallgatóságot, főleg a diákotthonokban tartózkodókat, kora reggel riadóztatták és berendelték az egyetemre. A IV. és V. évfolyamos diákokat sebtiben felfegyverezték a korábban szerzett gyalogsági fegyverekkel és kézigránátokkal és a reggel folyamán teherautókkal kivitték az állítólag, a frissen kinevezett 'csapatparancsnok', *Farkas szds* által kijelölt védvonalakhoz. A 'teljhatalmú vezető' által, a jelenlévő IB/katonai csoporttagok beleeggyezésével kinevezett határőrszázados szükségszerűen kellett, hogy élvezze mindazok bizalmát! Az egyetemi századok mellett a 'védelmi erők'-höz tartozott a helyi határőrzászlóalj és a fertődi tüzérezredtől 'felrendelt' péncéltörő különítmény is. Mindenesetre, az egyetemi hallgatók és más csapatok 'bevetésére' hozott döntés után a döntéshozók eltűntek a színpadról. Kivétel nélkül, minden visszaemlékező hallgató kritikus hangon beszél a korábban vezetőszerepben tetszelgő személyek teljes hiányáról az általuk tervezett ütközet helyén. A felfegyverzett diákság sorsa ezután sokban a véletlenen, sokban a maguk között talált vezetők képességein és nem kevesbé pedig az 'ellenség jóakaratán' múlott.

Elsők között, késő délelőtt, az V. emh és bmh-ból alkotott század, megközelítőleg 100 személy, vonult fel a 'csatatérre', a győri út (84-es országút) két oldalán, Kópháza község

keleti határában. Az erdészek a (dél)nyugati oldalon, a temető és a kápolna között, a bányászok az (észak)keleti oldalon.Velük lehetett a fertődi tüzérezredtől néhány sorkatona a magukkal hozott páncéltörő löveg kezelésére, ami az út mellett volt felállítva[180].Több órás várakozás után megjelent az országúton a tankokból és páncélozott járművekből álló szovjet páncélos egység[181]. Mivel a tüzérség nem nyitott tüzet a páncélosok minden kár nélkül elérték az egyetemisták 'harcvonalát' ahol a páncélosokkal utazó magyar tiszt[182] közölte velük, a mozgó járműről, hogy ne is próbálkozzanak, a fegyverek nem fognak működni. Nincs magyarázat sehol a forrásokban az 'ütközet' elmaradásának lehető okairól. A végig fegyverben maradt század megtartotta állását délután 4 óráig, amikor motoros összekötőjük hozta az utasítást[183], hogy menjenek Ausztrián át, a Mucki kilátóhoz a további utasításokért. Ausztriába érve azonban osztrák csendőrök lefegyverezték és bekisérték őket Deutchkreutz-ba.

A IV-éves erdész és bányász évfolyamok felvonulása elhúzódott a késő délelőtti óráktól a korai délutáni órákig. Még a korán kiérkezők órákig tétlenkedtek, addig a későn érkezőknek nagy hirtelenséggel kellett felállítani állásaikat az orosz páncélos alakulat megjelenése miatt. A korán érkezők többsége Sopron és Kópháza között félúton az út nyugati oldalán, az útra merőleges árokban helyezkedett el, egy kissebb csoport az út másik oldalán lévő erdőben és az szélén foglalt állást. Két ágyújukat a velük jött tűzérek az út két oldalán lévő árokban állították fel. A később érkezők az első vonalak megett kerestek alkalmas helyet maguknak, ahogy idejük és a terepviszonyok engedték. Parancsuk volt, hogy gyalogsági fegyvereiket csak a páncéltörő lövegek tüzelése után használhatják. Az ágyúk itt sem dördültek el s a nyakukra érkező páncélos alakulat, köztük egy magyar tiszt[184]-tel, rájukszegezett fegyvereikkel, szólította fel az úthoz közelállókat a fegyverletételre. A diákság egy része lerakta fegyvereit a tankok elé és utánna gyalog, az út és a vasút mellet vagy más kerülő úton visszament Sopronba. Többségük viszont fegyvereit megtartva vonult sietősen vissza, többnyire az erdő védelmét keresve. Egyesek Sopronon keresztül követték diáktársaikat a Mucki határponthoz, mások délnek haladva Neckenmarkt (Sopronnyék)-re érkeztek, még egy másik csoport északnak tartott és Mörbisch (Fertőmeggyes)-nél kötött ki. Az osztrák határőrök minden csoporttal letetették a fegyvert.

A visszemlékezésekben egy árva szó nincs arról, hogy hol volt és mit csinált a 'parancs' szerint egyidejűleg 'bevetett határőr zászlóalj' és hogy hol tartózkodott a 'csata' alatt a fertődi tüzérség azon csoportja, amelyik a nem említett 14 ágyút[185] ügyelte.

---

[180] Az ágyúk száma, elhelyezése és kezelő személyzete nem tisztázott. Van visszemlékezés az emh-k vonalában elhelyezkedő süttöri tüzérekre 75 mm-es és 152 mm-es lövegekkel, de van emlék 200 mm-en felüli 'rövid-csövű' kapuvári eredetű lövegekre és szeméyzetre is az emh-k előtt elhelyezkedő bmh-k vonalánál.

[181] A tankok és páncélozott járművek száma nem eggyezik a visszaemlékezők körében. Ha figyelmen kívül hagyjuk a lehetőséget, hogy az orosz egység részei Fertőd felől is érkezhettek az országút Kópháza Sopron közötti szakaszára, akkor az ott látott 3 tank és több jármű lehet a mérvadó. Két további tank később jöhetett, mivel Sopront 5 tank 'foglalta el'.

[182] Nincs összhang a visszaemlékezők között a magyar tiszt jelenlétéről sem az orosz péncélosokon. Az V.évesek 'harcvonalánál' egyedül Palkovics J (30) említi (határozottan!), azt a személyt, aki korábban a század felfegyverzését irányította elindulásuk előtt (esetleg *Farkas szds* vagy *Magyar fhgy* ?).

[183] A több motoros futár között nehéz megtalálni azt, amelyik hozta az utasítást [*Rácz József*, akire Palkovics J (30) hivatkozik már nem él, *Csapó Imre,* V. emh, akire Szász J (40) emlékszik eddig nem volt elérhető]. A keresett személy talán rá tudna mutatni a sokkal fontosabb tényre, hogy ki küldte az utasítást.

[184] Lehetőleg ugyanaz(ok) a személy(ek), mint a fenti lábjegyzetben említettek.

[185]A délután 3 óra körüli Sopron felé haladó 'tüzér karaván'-ról szóló közlés vethet valami fényt a 'be nem vetett' ágyúkról (14).

A magyar katona tisztek szerepe ezekben az eseményekben kérdéses marad mindaddig, amíg több visszemlékező nem szolgál olyan adatokkal, amelyek több fényt vetíthetnek cselekedeteikre.
Az adott források nem egyértelműek a 'hiányzó ütőszegek' és az ezekből következtetett 'árulás' elméletében sem.
(b) Az egyetem kiürítése
A Sopron szovjet csapatok általi megszállását katonai erőkkel megakadályozni szándékozó határozat hozta előtérbe az eshetőséget, hogy az egyetem épületei is hadi célponttá válhatnak. Ezen körülmény készthette az akkori vezetőség egyes elemeit, hogy az esetleges kár elkerülése végett javasolják az egyetem területének kiürítését. Viszont van olyan közlés is, miszerint a vezetők (és remélhetőleg közelükben tartózkodó hallgatóság) esetleges menekülésének megkönnyítése lett volna a fő szempont székhelyük és hadiszállásuk valahol egy menedéket nyújtó erdőközeli elhelyezésében.
Legelsőnek a hangadó vezetőség tette át székhelyét a közeli Lővér Szállóba. (Nem könnyen értelmezhető viszont, hogy miképpen jutott volna ez az ellenség tudtára, és hogy ezáltal az hadi célpontját máshol keresse!) Nincs részlet a visszaemlékezésekben, hogy milyen módon került a kiürítési szándék az egyetemen tartózkodók tudtára. A frissen kinevezett 'teljhatalmú katonai ügyintéző' is csak közvetve szerzett tudomást az általa 'dékáni parancsnak' titulált döntésről jelezve a fejetlenséget, ami kezdett úrrá lenni a helyzeten. Legtöbb emlékező, mint 'riadó'-t említi a kiürítési határozatot; az elhagyott egyetemi épületek pedig a szanaszét hagyott tárgyak sokaságával a nagy hirtelenségben elhagyott hadiszállás képét keltették a később érkezőkben. A többség fegyelmezetlenül, gyalog indult a szálló felé, nem várva 'parancsra', amíg a 'visszatartott fegyveres század' egy közlő szerint 'nótaszó'-val, teherautón érkezett oda. A kiűrítés kezdetét nem lehet meghatározni a meglévő forrásokból. Az 'exodus' már a délelőtti órákban megkezdődött, mielőtt a fegyveres századok elindultak volna Sopron határába, amikor oktatók és családjaik az egyetem előtt és közelében álló teherautókra szállva indultak Ausztriába, valószínűleg személyes döntéseik szerint[186]. A vezető

[186] Ideje van több fényt deríteni a Roller Kálmánnak tulajdonított hivatkozásra az "erdőmérnöki és műszaki fakultások hallgatóinak az ország együttes elhagyásáról szóló előzetes határozatról"(20). Az 1996-ban magyar nyelven kiadott "...mi is voltunk egyszer az Akadémián"(34) könyvben a hivatkozás így hangzik: "Az Egyetem erdőmérnöki és műszaki fakultásainak hallgatói és tanárai 1956 novemberében egyértelműen úgy határoztak, hogy amennyiben a szabadságharc az orosz kommunisták ellen elbukik, együttesen el fogják hagyni az országot. Ez 1956. november 4-én meg is történt". Ezt a hivatkozást, *Benkő Géza* (7) szerint nem lehet *Roller Kálmán*-nak tulajdonítani, mivel ő a kérdéses könyv erre vonatkozó fejezetének bevezetőjében világosan kifejezi, hogy a "…bányász, földmérő és olajmérnökök alábbi történetét néhai *Jagodits Ferencné (Kondrád Júlia)* és *Must Mihály* írták az angolul megjelent Sopron Chronicle könyvben (35)". A hivatkozott angol nyelvű rész ("On the morning of November 4th, 1956, the students and some of the younger professors of the Forest Faculty decided that if the freedom fight against the Soviet oppression failed, they would leave the country together. They were joined by students and professors of the mining, geophysics, oil engineering and geodesy faculties, (known as the Technical Group)" magyarra fordítva (jelen összeállítás szerzője által) viszont így hangzik: "Az Erdőmérnöki Kar diákjai és egyes fiatal oktatói november 4-e reggelén úgy határoztak, hogy amennyiben a szovjet elnyomás elleni szabadságharcuk nem sikerül, akkor együttesen elhagyják az országot. Csatlakoztak hozzájuk a bányász, geofizikus, olajmérnöki és geodeta kari (Teknikai Csoportként ismert) hallgatók és professzorok". A nagyon lényeges különbség a 'november folyamán' és 'november 4-e reggelén' történt elhatározásban van. Nagyon szerencsétlennek mondható ekkora fordítási hibát tovább adni nyomtatásban! A témával foglalkozó 1982-ben megjelent szöveg *Jagoditsné Kundráth Júlia* (minden bizonnyal azonos a fentebb elírott 'Kondrád Júliá'-val) -tól így hangzik: "1956. november 4-én az egyetemi hallgatók és fiatalabb professzorok, az erdészeti és geodéziai főiskola tagjai belátták, hogy a szabadságharc az orosz elnyomás ellen elveszett és így ők közösen elhagyták az országot. Az erdészhallgatókhoz csatlakoztak hallgatók és professzorok a bányászati, geofizikai, olajkutató és geodéziai szakokról"[Kundráth J.-nak tulajdonított levéltári anyag (16)].

szereplők 11 óra körül hagyhatták el üléstermüket, még a többség a dél előtti órában távozhatott az egyetem területéről.
Kora délután, az általános veszélyezettség eredményeként, de a kópházai eseményektől teljesen függetlenül, több oktató határozta el, hogy korábban előre küldött hozzátartozóihoz csatlakozik Ausztriában, biztonságosabb helyen kivárni a dolgok fejleményeit. Érdekes módon az a naiv szemlélet uralkodott a többség körében, hogy az Ausztriába való távozás csak ideiglenes, s onnan bármikor, de mindenképpen a helyzet javulásával, aki akar visszatérhet.
A Szállónál elhelyezett vezetőség és a 'front'-on tartózkodó századok közt motorkerékpáros futárokkal tartották fent a kapcsolat. A futárok szolgáltatták a kapcsolatot a különböző vonalakban elhelyezkedő hallgatók között is. Nem sokkal a szovjet páncélosok előtt haladó motorkerékpáros futár és egy a tankok láttára hirtelen visszaforduló ujságírókat szállító személyautó hozta a IV. emh és bmh-k vonalához a hírt az ellenség közeledtéről. A hírt hozók közül úgy látszik egyik sem maradt a közelben, hogy megfigyelje a további fejleményeket, mert a 'csütörtököt mondott ágyúk' és fegyverletétel hírét legelőször egy, a helyszínről gyorsan visszavonuló hallgató vitte meg a Szállóhoz. Hamarosan másoktól is érkeztek hírek 'hiányzó ütőszegek'-ről és a tankok megjelenését Sopron határában a Károly-kilátóhoz küldött távcsöves megfigyelők is jelezték.
A Szállónál tartózkodó vezetőség körében uralkodó feszült légkőrt fokozhatták az újjabb nyugtalanító hírek, aminek hatására, egyéni vagy közös döntés alapján, kiadták a jelszót a Muckhoz való felvononulásra. Előtte, további hírek szerzésére még visszaküldtek motoros futárokat, de azok újonnan hozott kevésbé rossz híre már félúton találta a vonuló hallgatókat, fiatal oktatókat, közéjük vegyült kiskatonákat és városi lakosokat és nem tudta őket megállítani. A Mucknál ideiglenesen még leállt a meglódúlt tömeg s hagyta magát tovább bódítani egyesek hazafias szólamaival, mások mefistó-féle sugallataival és megint mások elrettentő ijjesztgetéseivel de az irány maradt: el !, el mindattól, amit most visszahoz ez az újjabb orosz támadás, el mindattól, amitől szabadnak merték hinni otthonukat a forradalom reményteljes napjaiban.
A magyar forradalom eltiprására indított november 4-i orosz offenzíva volt végeredményben oka annak, hogy a soproni diákság és oktatók hazájukat tömegesen elhagyták.

(5) BIZTONSÁGI TÉNYKEDÉSEK

Forrásanyag

Október 25: (A magyaróvári vérengzés) "ideérkezett hirére…Úgy vélték a hallgatók, hogy…be kell vonni a fegyvereket az államvédelmi hatóság tagjaitól..". Így történt "a rendőrség egyetértésével és közreműködésével, a fegyverek összeszedése…Az államvédelmi hatóság tagjainak a fegyvereit a rendőrség vette el[187]"(54). "Főleg az IB tagjai önként vállalkozók segítségével lefegyverezték a helyi ÁVÓS egységet és elkobozták a titkos irattárt, amiben a személyi nyilvántartások is tárolva voltak"(RK). *Tompa Károly,* docens így ír visszaemlékezésében az ÁVH-tól elkobzott iratokról: "(A kémiai 'c' épület alagsorában) tüzeltem el 1956. november 20-án reggel egy vaskályhában, és szórtam a hamut a szemétbe" miután azok egy külföldre távozott volt kolléga információja alapján a kezébe kerültek[188] (43).

---

[187] "Az ÁVÓ fegyvereit *Katona (rendőr) százados* szedte össze, aki elment az illetők általa ismert lakására, elvette fegyverüket, szabadon hagyta őket és bejelentette a MEFESZ-nek a lefegyverzés megtörténtét" [*Gyulai Z. prof.*-nak tulajdonított levéltári anyag (16)].

[188] Az ÁVH-tól elkobzott és nyilvánvalóan többek által átolvasott írott anyagot a közlő is elolvasta megsemmisítése előtt. Szerinte az iratok felfedték több oktatótársa 'besúgó' mibenlétét, amit nem tartott érdemesnek mások tudomására hozni. Az anyag megsemmisítése, jóindulattal, talán nemes cselekedetnek is minősíthető, de a közlő kérkedése, hogy "tudom, hogy kik ők"(mármint a besúgók), de az olvasó előtt azt titokban tartja, eléggé visszatetsző. Az iratok megsemmisítésének puszta közlé-

Oktober 26: *Nagy László* az IB képviseletében[189] le akart beszélni egy 4-500-as fiatal munkásokból álló zajos tömeget a szovjet katonai emlékmű ledöntéséről, de azok ellene fordultak. A rendőrség nem tartotta hasznosnak a beavatkozást. A ledöntő tömegben egyetemisták nem voltak (29). (Hatalmas tömeg[190] követelte a szovjet emlékmű ledöntését). "Ám a kivonuló rendőrség a főiskolásokkal együtt elmés és hatásos beavatkozással végett vetett a szenvedélyek…kitörésének. Kordont vont az egyetemistákkal…az emlékoszlop köré, s a…rendőrparancsnok…vezényletével maga döntötte le…(Utánna) "legényeivel és a főiskolásokkal barátságosan szétoszlatta a tömeget"(32). "Tanulóktól hallottam, hogy a szovjet emlékművet a rendőrség jelenlétében döntötték le, ebben azonban egyetemista és erdész tanuló nem vett részt, csak zajos szemlélőként volt jelen"(10).
Október 27: A erdész szakközépiskola diákjai elbujtatták üldözői elől *Lukács István* városi DISZ titkárt, de akit később mégis utólértek és "durván megvertek"(10)[191]. "..szombat éjjel egy kisebb csoport lefogta a város DISZ titkárát és tettlegesen bántalmazta. A Soproni diákok szabadították ki"(27). "Október 26-27-én…vonta ki a rendőrség és a határőrség odavezényelt őrségét a pártház épületéből (*Katona* az akkori kapitányság vezetője ezért és egyebekért 10-évet kapott). Ezzel a pártház teljesen védtelenné vállt…"[MSzMP Sopron Városi Bizottságának tulajdonított levéltári anyag (16)].
Október 28: "Vasárnap nagy tömeg gyűlt össze a Széchényi téren és fegyverért kiabáltak. Ezt a gyülekezetet diákok és középiskolás lányok oszlatták fel. A diákoknak ekkor már fegyverük is volt. Az ország különböző részeiből hordták össze"(27). "A biztonsági őrszolgálat fegyveres megerősítésének szükségességét alátámasztotta a kőhidai rabok…kitörési kisérlete…A válságos helyzet rendezésére az IB *Farkas Vilmos* docenst kérte fel" aki az Ideiglenes Nemzeti Tanács és a Járási Ügyészség megbizottjaival bizottságot alakított az ügy kivizsgálására. ("Okt.29-én, 30-án és nov. 2-án tartott a bizottság helyszíni tárgyalást, s ez alatt összesen 13 rab szabadonbocsájtására hozott javaslatot"). "..a városi és a járási pártapparátus dolgozói…együtt voltak a Párt Sztálin téri épületében s ez alkalommal MEFESZ-hallgatók és rendőrhatósági közegek bevonták a Pártbizottság tagjainak személyi fegyvereit. A jelenvolt 13 pártfunkcionárust az épület elé állított hallgatói őrség a nap folyamán gátolta mozgási szabadságában…Az őrség tagjai közül csak *Benkő Géza* V. emh nevét sikerült megállapítanunk…*Bujdosó Alpár* sajnálatos tévedésnek minősítette a pártfunkcionáriusok kiengedésének elhúzódását…"(54). "28-án reggel a pártapparátus dolgozóit járásit, városit becsalták az pártház épületébe, amelyet a MEFESZ megszállt és 13- elvtársat letartóztattak,..Bár tettleg nem bántalmazták őket, egész nap étlen-szomjan fogvatartották, fenyegető célzású kijelentéseket tettek és teljes mértékben gátolták személyi szabadságukat…Este a MEFESZ vezető személyeivel *Katona Sándor* az akkori *rendőrkapitány* és *Szalai fhngy* együtt megjelentek a pártházban és lefegyverezték…azon tagjait, akik még személyi fegyverrel rendelkeztek…letartóztatásunk oka (ezt *Bujdosó* közölte)…hogy, jelentés érkezett számukra, hogy a pártbizottság az ÁVH szerveivel fegyveres támadásra készül a MEFESZ ellen"[MSzMP Sopron Városi Bizottságának tulajdonított levéltári anyag (16)]. "A városi pártbizottság tagjainak lakáscímét a MEFESZ szerezte meg, néhányat felkerestek a kiküldött hallgatók és a hozzátartozóik azt mondták, hogy a városi pártbiz. épületében értekezleten vannak. Ezt jelentették a MEFESZ-nek, amely az odaküldött hallgatókkal lefegyverezttette a pártbiz. tagokat. Ennek megtörténtét jelentették a hallgatók a MEFESZ-nek, de ez közben megfeledkezett a szabadonbocsájtásuk felől intézkedni"[*Gyulai Z.* egyetemi tanárnak tulajdonított levéltári anyag (16)]. "A pártbizottsági tagok fegyvereinek bevonásánál én

---

sén kívül kevés történelmi értéke van a leírt epizódnak. Az elpusztított anyagnak viszont lehetett történelmi értéke.

189 *Bartucz Ferenc* és *Gási Vendel* V. emh-k is jelen voltak [Nagy L-nak tulajdonított levéltári anyag (16)].

190 Kb. 1000 ember [Nagy L-nak tulajdonított levéltári anyag (16)].

191 Az idézett forrás az esetet október 30-ra teszi.

is az őrség tagjai közt voltam. Igaz, hogy szabad mozgásaikban megakadályoztuk őket, de a tárgyalás udvariasan, erőszak alkalmazása nélkül történt". Mivel a MEFESZ bizottság nem tudott telefon összeköttetést teremteni Budapesttel, "*B .G.* vezetésével éjszaka négyen kimentünk a postaigazgató lakására, és lekisértük a postára…Az igazgató két kisgyermeke halálra réműlt, amikor édesapjukat éjszaka elvittük. AVO-s módszernek éreztem, annak ellenére, hogy semmilyen erőszakot nem alkalmaztunk"(46).
Október 31: "..egyre komolyabb rendészeti problémát jelentett a Budapestről jött, disszidálni szándékozó személyek nagy száma. Az IB a határőrséggel úgy határozott, hogy a menekülőket nem engedi tovább Sopronból"(54). "Közülük (t.i. nyugatra menekülő ÁVO-sok) jó néhányat lekapcsoltak a soproni határnál… Az elfogottakat az egyetem épületeiben tartottuk fogságban, ahol kihallgatáson mentek keresztül"(14). "A hét közepén…néhány…zavaros széndékú idegen fegyveres suhanc – Rákóczi-csoportnak nevezték magukat – váratlanul megszállta városi hírközlő központunkat és gyarló fogalmazású közleményben megafonunkon üzent hadat a tanácsnak[192]. A különítményesek kínos szereplésének a főiskolások nemzetőri gárdája néhány óra leforgása alatt vetett véget"(32).
Dátum nem ismeretes: "..a katonai parancsnokság letartóztatásokat foganasított"(28). "..a letartóztatásoknál hangoztattuk, hogy mi különbek vagyunk a kommunistáknál, mert mi csak át fogjuk őket adni a bíróságnak, hogy megállapítsák bűnösségüket, de nem csinálunk semmi atrocitást. Nem akartuk Szamuely példáját követni. Ez volt a szerencséje a soproni 'elvtársaknak'"(7). Mint a katonai csoport tagja, *Kassay Viktor* V. emh, 'éjszakai látogatáson' vett részt valami 'nagy komcsi' lakásán, miután tudomásukra jutott, hogy az adó-vevő rádióval tart összeköttetést oroszokkal. Kint állt őrséget, amíg három társa (köztük *Juhász Gyula* V. emh) bent, a család (feleség és két felnőtt lány) nagy rémülete közepett elkobozta a rádió készüléket[193]. *Kállai László* évfolyamtársukat akiről 'kitudódott, hogy kék-ávós hdgy rangja volt', feléségevel együtt letartóztatták és rövid ideig fogva tartották. Legtöbb ideiglenesen letartóztatottat egy tanteremben tartották (egy párat a pincében) és őrzőjük *László Pál* évfolyamtársuk volt (19). "A *Készenléti Osztag* tagja lettem…állandó készültségben. Tehát a *Biztonsági csoport*[194]-hoz tartoztam. Letartóztatásokban nem vettem részt"(20). "Főleg az IB tagjai…fölülvizsgálták a kőhidai fegyházban fogva tartott politikai elitéltek ügyét. Akik itélete alaptalan volt, azokat haza engedték"(34). Az IB tagjai, *Tuskó Ferenc* docens hatásos közreműködésével, 'tanáccsal látták el' a sopronkőhidai börtönparancsnokot a 'politikai foglyok' szabadonbocsájtásában és további segítséget nyújtottak a közönséges bűnözők lázadásának megfékezésében (1).
November 1: "A Katonai Tanács letartóztatott Marxista Tanszéki dolgozókat, amiről például a MEFESZ nem is tudott. Ezen emberektől a MEFESZ kért bocsánatot…A katonai tanács letartóztatta és fogva tartotta a városban szolgálatot teljesítő Államvédelmi Hatóság tisztjeit. Azonban tettleg egyiket sem bántalmazták, sőt pár nap múlva szabadon is engedték őket. Kizárólag a megfigyelésükre szorítkoztak"(27).
November 2: "..a fizetést felvenni mentünk be az egyetemre *Lovászi, Papp István* és *felesége* és *én*… Elvittek (bennünket) egy szobába és *László Pál* V.éves hallgatót állították géppisztollyal őrzésünkre. *Hernesz* elvtársat is ott láttam köztünk…*Pista bácsi*…behívott a belső szobába és megkezdte a kihallgatást, egyébként udvarias volt[195]…2-3 óra múlva a MEFESZ tudomá-

---

[192] Sopron város 'Ideiglenes Forradalmi Tanácsa'.

[193] *Benkő Géza* V. emh többedmagával szintén részt vett hasonló (esetleg ugyanazon?) látogatáson, de ők nem találtak adó-vevő készüléket.A megréműlt házigazda idős szülei szentképekkel díszített belső szobáját mutatta bizonyításul 'igazi érzelmi hovatartozásáról' (7).

[194] A 'készenléti osztag' és 'biztonsági csoport' sajátságos megnevezések, más közlők közül csak (4) említi.

[195] Érdekes összehasonlítani a közlést a következővel: "Apró, semmitmondó kis ügyekkel foglalkoztam, és példaként megemlítem, hogy egy Kertész István nevű ember bejött az egyetemre panaszt

sára jutott lefogásunk, fel voltak háborodva, hogy itt Pista bácsi dirigál és kiszabadítottak bennünket…*Visi Emil*…mondta, hogy voltak csoportok akik különböző akciókra mentek ki, elmentek komunisták lakására fegyvert keresni"[Kertész I[196]-nak tulajdonított levéltári anyag (16)].
November 3: Késő este, mint a *'készenléti osztag'* tagja részt vett egy 'avós' letartóztatásában 'névre és címre szóló' paranccsal *Apt Kamill* I. emh is. A 'némán engedelmeskedő 30 év körüli ember, a síró asszony és síró gyerek' képe még ma is nyomasztóan él emlékezetében. *Witt Zoltán* fmh vezette az egyetemi 'Skoda'-t amivel bevitték az Alsó Lővér utcai ÁVH laktanya pincéjébe (4). "..este kiküldtek egy Ávós letartóztatására (akkor már volt egy géppisztolyom), hogy fegyveresen fedezzem a műveletet. Rám is nyomasztóan hatottak a síró feleség és a gyermekek. Emlékezetem szerint gyalog kisértük be az illetőt az egyetemre (katonai tanszékre) kihallgatásra. Hogy onnan hogyan vitték tovább azt nem tudom. A késő éjjelre való tekintettel ott feküdtemle a…felállított hadi ágyak egyikében"(21). "..este elhatározam, hogy felmegyek az ÁVH Lővér utcai épületébe, ahol kb. 20 embert őriztek. Parancsnokuk *Gosztonyi Miklós* erdőmérnök volt…(Ú)gy gondoltam hogy ezt a személyt (odaérkezésekor 'behozott' *Farkas* nevű szombathelyi ÁVH-s őrmestert) kihallgatom…de (Nagy Imre beszéde után) kiadtam a parancsot[197] hogy bocsássák szabadon"(53).

Összegezés

Az IB legelső biztonsági intézkedese az egyetemi őrség megszervezese volt azon hírek hallátara, hogy az ÁVH provokációkra készül. Az első napokban csak fegyvertelen diákok ügyeltek a fő bejáratoknál és a kerítés mentén, később az első fegyverek, amik a hallgatók birtokába jutottak mindjárt az őrség felfegyverzésére szolgáltak. Felsőbb utasítás és a városi közigazgatás hiányában a városi rendőrség is bizonytalanul viselkedett rendbontások irányában a forradalom első napjaiban. Az IB próbálta a hiányt pótolni, ami a napok múlásával sikerrel is járt. Legfontosabb első eredményük a helyi rendőrség és határőrség bizalmának megszerzése volt, aminek következtében jött létre az egy rendőr, egy határőr és egy egyetemistá-ból álló közös járőrözés. A hallgatók részvétele a határőrség munkájában szintén rendszeres foglalatossága lett az IB-vezette diákságnak. A határőr laktanyában általában tartózkodott egy MEFESZ-megbízott összekötő diák vagy fiatal oktató.
A hallgatóság felfegyverzésével egyidőben és hasonló okok miatt lett szükséges a forradalommal szemben megbízhatatlannak tartott személyek lefegyverzése és esetenkénti fogva tartása. Legelsőnek a városba kihelyezett ÁVH tisztjeit fegyvereztették le a rendőrséggel, de mozgás szabadságukat nem korlátozták aminek eredményeként legtöbbje elűnt szem elől a következő napokban. Később a városi pártbizottsági tagok személyes kézi fegyvereit vonták be rendőri segédlettel, az IB égisze alatt, de ezután a pártbizottsági tagok szabad mozgását sem akadályozták. A forradalmi napok okozta sürgősség lehetett magyarázója, hogy MEFESZ-megbizottak éjnek idején háborgattak személyeket, akik vagy olyan információval rendelkeztek, amire a vezetőségnek azonnali szüksége volt, vagy pedig gyanúba keveredtek híresztelés alapján. Ritkán önhatalmú tevékenységek miatt a MEFESZ bizottságnak kellett bocsánatot kérni az érintettektől.
Később, ÁVH-gyanús személyeket, akiket vagy a járőrözés során vagy a határ ellenörzésnél kerültek a 'biztonsági csoport' figyelmébe, napokig is fogva tartottak és próbáltak kihallgatás alá venni. A kihallgatások viszont nem hoztak eredményeket mert a kihallgatók nagyon

---

tenni, mert letiltották fizetését. Ezt az embert nem ismertem, fizetése letiltásához nem volt semmi közöm, de mégis beszélnem kellet vele, és csak annyit tudtam neki mondani, hogy nem vagyok illetékes"(53).

196 A Marxismus-Leninizmus Tanszék adjunktusa.

197 A parancs osztogatás vérében lehet közlőnknek. Ekkor még, saját bevallása szerint, 'semmiféle beosztása nem volt', 'senkit sem ismert', de parancsokat már osztogat! Szinte hihetetlen!

gyakortalanok voltak ebben a szerepben és a kihallgatottak vagy nem tudtak semmi fontosat, vagy pedig tudták hogyan kell azt elhallgatni. Szintén a forradalmi napok hevének tulajdonítható be, hogy egyes egyetemi hallgatók, akiknek előző 'besúgó' szerepük köztudomású volt, szintén a letartóztatottak és ideiglenesen fogva tartottak között találták magukat.

(6) IDEGEN ELEMEK SZEREPE

Forrásanyag

Október 29: (A katonai parancsnokság felépítése):"…szervezési osztály – vezetője egy *horthysta tiszt Szabó József*[198] – feladata az egyetemi zászlóalj megszervezése és kiképzésének irányítása…"(28).

Oktober 30: [*rezneki Zákó András vezérőrnagy* a II. világháború alatti magyar hírszerzés és kémelhárítás utolsó parancsnoka a háború utánni években 'nyugati hatalmak' céljára 'futárokat' küldött be Magyarországra hírszerzés céljából. "Közéjük tartozott *vitéz Molnár István, volt m.kir.hegyivadász főhadnagy*, aki egyedül járta veszélyes útjait, 1946 és 1956 között hétszer lépte át a magyar határt"(50)].

"Október 30-án felkerestem *Demel atyát*[199]…közöltem vele hogy átmegyek Sopronba. Ehhez segítségét kértem…Két- vagy háromszáz schillinget kaptam tőle,…és egy igazolást is. Az igazolványt *Miklódy István* névre állították ki, majd ráütötték a Caritás bélyegzőjét…Igy indultam haza *Hadffy Kovács*[200]-al, előre kigondolt tervek nélkül, és mindent a véletlenre bízva. Ekkor már tudomást szereztem róla, hogy…*Zákó vezérőrnagy* kijelentette, hogy bármilyen katonai beavatkozás tilos…(A) bécsújhelyi vonattal utaztam…ez Magyarországon áthaladva ment…Magyarfalván…kiugrottam a mozgó vonatból". Sopronba érve egy járőr bevitte őket a határőr laktanyába, ahol az éjszakai ügyeletes segítségével kapcsolatba került *Breuer (Buda) György*-el, az egyetemi zászlóalj parancsnokával, "aki korábban *Horthy kormányzó alatt hivatásos repülőfőhadnagy* volt"(53).

November 1: "Érkeztek Magyarországra olyan személyek akik magukat Belgiumban tanuló diákoknak mondották…a forradalom segítségére jöttek és névsort hoztak magukkal, akikre még számíthatnak"(28).

November 2: "…a megalakult 'D' osztály vezetője egy *volt csendőr százados* aki különböző letartóztatottak kihallgatását végezte…A Sopronban élő, *volt horthysta katonatisztek* közül többen felajánlották szolgálatukat…Úgy többek között egy volt *horthysta vezérőrnagy* is, aki előbb fiát küldte be, később ő maga is jelentkezett…Az esti órákban Bécsből útlevéllel megérkezett egy *volt horthysta T.fhdgy* egy újságíró kiséretében. Megbízólevelét *Szentirmai Tibor horthysta vőrgy* írta alá, és még aláírta egy magyar pap, aki a bécsi katolikusok ligájának vezetője…Ezek a személyek[201] a katonai pság. jóvoltából másnap már nemzeti színű karszalaggal jártak Sopron utcáin"(28).

November 3: "A 'D' osztály vezetője a pság jóváhagyását kérte *Szalai Pista bácsi volt horthysta rendőr nyomozótiszt* a kommunisták összeszedésére készített tervére. A pság helyesbített, hogy csak a 'véres-szájú rákosistá'-kat akarják összeszedetni"(28).

November 4: [Válasz *Magyar János* igazgatóhelyettes kérdésére, hogy "kik vonultatták fel (az egyetemi, illetve főiskolai hallgatókat) november 4-én kora délutáni órákban Kópháza kör-

---

198 Más forrásban nincs hivatkozás *Szabó József*-re, sem a 'szervezési osztály'-ra.

199 A bécsi 'Caritas' (egyházi, katolikus, segély szervezet) munkatársa, esetleg egyik vezetője volt.

200 Húsz év körüli fiatalember, aki 1956 nyarán szökött Ausztriába

201 Az említett személyek és történések csak a süttöri tüzérezred jelentésében találhatók. Az 'összekötő tisztek' közléseinek kevés közük lehetett a valósághoz, azok inkább a 'katonai csoport' körül ólálkodó, be-nem-avatott személyek másod/harmadkézből hallott hírfoszlányai. A tény, hogy az összekötőtisztek jelentései közül egy sem hivatkozik név szerint 'Pista bácsi'-ra, mutatja, hogy a katonai csoport mennyire távol tarthatta a tiszteket belső ügyeiktől. A jelentések pontatlansága leredukálja közléseik hihetőségét más vonatkozásokban is.

nyékére a szovjet fegyveres erők ellen?"] "…a soproni MEFESZ Bizottság mellett működő u.n. katonai tanács november első napjaiban Nyugatról hazaszökött, magukat horthysta katonatiszteknek bemutató egyének vezetése alá került, akik közül egy magát Pista bácsinak nevező állítólagos volt százados vitte a vezetőszerepet. November 4-én a jelzett katonai tanács a hallgatók három századát fegyverezte fel gyalogsági fegyverekkel és hangos hiradón keresztül felszólította a tartalékos tiszteket, hogy vonuljanak be szolgálattételre. 'Pista bácsi' a felfegyverzett hallgatóknak 2 századát Sopron előterébe küldte… A szovjet csapatok előőrse (4 harckocsiból álló különítmény)…az ellenállást lövés nélkül leszerelte és 'Pista bácsi' valamint vezérkara a Mucknál átlépte a határt" [*Simon János őrnagy*[202]-nak tulajdonított levéltári anyag (16)]. (Reggel) "jelentkezett nálam egy *Róka nevű őrmester, aki a II. világháború alatt már harcolt* és kijelentette, hogy tapasztalatai vannak a harckocsik ban[203]…"(53). "Egyre több nem közülünk való idegen fordult meg közöttünk"(48). "A határ nyitott volt, Ausztriából átjött egy-egy *régi katonatiszt* és elkezdte szervezni Sopron visszafoglalását. Ehhez századokba szervezte az önként jelenkezőket. Mindez valahogy rendkívül szomorú volt. Láttam a…határon átjövő szervezőket, akiken látszott, hogy nekik semmi sem drága"(46). "A laktanyánál (Mukk) századokba állítottak bennünket, hogy indulunk Sopront visszafoglalni. A hangadók eltűntek, a századok lassan feloszlottak"(3).

Összegezés

Horthysta tisztek szereplése a soproni forradalmi napokban idegen fogalomnak tűnik több visszaemlékező számára és olyant inkább a forradalmat eltipró rendszer találmányának könyvelnek el. A hidegháború alatt annyira megszokott volt már hogy elnyomóink, különböző szócsövein, mindig a régi, 'reakciós' rendszer közöttünk lappangó bújtogatóit okolta mindazokért az elégedetlenségekért, zúgolódásokért, amelyek itt-ott néha a felszínre törtek. Igy volt ez a forradalom legelső napjaiban is.

Horthysta tisztek szereplése a soproni egyetemi hallgatoság körében több visszaemlékezésben felbukkan, de szerepük kettő kivételével marginális és forrásaik tükrében kétségbevonható. Az első kivétel, *Buda György* (repülő főhadnagy volt a világháború végén) valószínüleg 'levelező hallgató' volt az erdőmérnöki karon s feltűnése a forradalmi napokban ezért nem különleges. Szokatlan viszont hogy legtöbb visszaemlékező vagy sohasem hallotta a nevét vagy az csak 'rémlik', annak ellenére, hogy oktober végén/november elején már mint az egyetemi zászlóalj parancsnoka van említve hihető forrásban. Eltűnése november 4 reggelén megmagyarázatlan.

A második kivétel és egyben a legmeghatározóbb tényező a hallgatóság kópházi veszélybesodrásáért, *vitéz Molnár István* (szintén főhadnagy volt a világháború végén) aki mint *Pista bácsi* híresült el legtöbb emlékezetben, egy október végén nyugatról bejött 'főfoglalkozású' kém volt. Korábbi ismeretsége révén Buda Györgyel, azonnal a 'katonai parancsnokság'-ban találta magát, ahol a november 4-i kora reggeli pánik hangulatban 'teljhatalom'-al átvette a katonai ügyek irányítását és kiküldte a hirtelenében felfegyverzett egyetemi 'századokat' Sopron határába az oroszok bejövetelét megakadályozni. Az elsők között volt, akik átmentek Ausztriába Muck-nál.

Hivatkozott közlések

(1) Adamovich László, 2001 december 2., Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(2) Ambach Mihály, 2001 december 1., Williams Lake, B.C. Személyes közlés.

[202] A soproni katonai tanszékének volt vezetője.

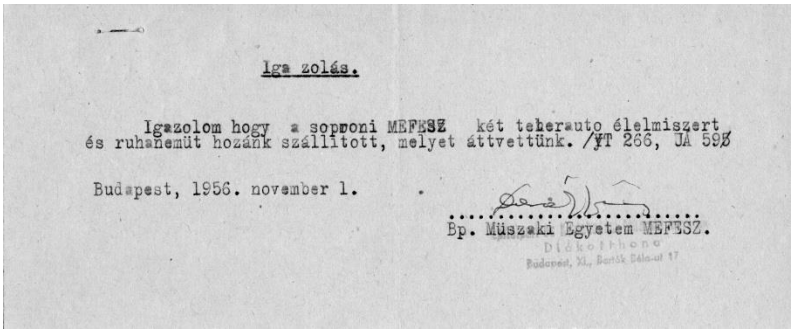
[203] Talán említésre méltó, hogy jelen összeállítás szerzője 'összefüggésre' emlékszik a nevezett személy és a korábban említett 'páncél-ökol kiképzés' között.

(3) André Béla. 1997. Sopron 1956 – Vancouver 1957. Erdészettörténeti Közlemények[204] 29 (Soproni Műhely különszám): 98-111.
(4) Apt Kamill, 2001 december 7, Victoria, B.C. Személyes közlés.
(5) Balsay László, Illyés B. és Nagy L. 1997. 1958-ban Sopronban végeztünk. EK 44:189-211.
(6) Baraksó János, 2002 január 2, North Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(7) Benkő Géza, 2001 december – 2002 február, Victoria, B.C. Személyes közlés.
(8) Bölecz Béla, 2001 december – 2002 február, Parksville, B.C. Személyes közlés.
(9) Donáth György, 2001 december 27, Neftenbach, Svájc. Személyes közlés.
(10) Firbás Oszkár, Jereb Otto, 1997. Emlékezés a Soproni Erdészeti Technikum 1956-os eseményekbeli időszakára. EK 29:124-44.
(11) Fónagy Sándor, 2001 december 3, Campbell River, B.C. Személyes közlés.
(12) Görgényi Béla, 2001 december 1, Vancouver, B.C. Személyes közlés
(13) Grátzer Miklós, 2002 február 15, Bellingham, Wash. Személyes közlés.
(14) Háhn Fülöp, 1998. Egyetemünk két országban. EK 37: 5-104.
(15) Héjjas József, 2001 december 12., Victoria, B.C. Személyes közlés.
(16) Hiller István, 1990. Ismét tüzek a végeken, I-II.kötet. Erdészeti és Faipari Egyetem sokszorosítványa. Sopron.
(17) Hirczy Béla, 2002 január 2, Victoria, B.C. Személyes közlés.
(18) Jákóy Endre, 2001 november – 2002 február, Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(19) Kassay Viktor, 2001 október 27, Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(20) Kató Ferenc, 1999. Sopron, 1956. Visszaemlékezés Európából. EK 44:138-88.
(21) Kiss Gyula, 2002 február, Vernon, B.C. Személyes közlés.
(22) Kondor György, 2001 november 29, Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(23) Kováts Miklós, 2001 december 7, Victoria, B.C. Személyes közlés'
(24) Kozák Antal, 2001 december 3, Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(25) Krajczár Ernő, 2001 december 26, Williams Lake, B.C. Személyes közlés.
(26) Leskó György, 2002 február 4, Edmonton, AB, Személyes közlés.
(27) Mészáros Gyula (közlő), 1997. H.M.6.sz. Egyetemi Tanszék, Sopron jelentése. EK 29:147-60.
(28) Mészáros Gyula (közlő), 1997. A 16. számú tüzérezred jelentése. EK 29:161-76.
(29) Nagy László, 1997. Az ifjúság jót akart. EK 29:60-75.
(30) Palkovics János, 2001 november 19, Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(31) Pászner László, 2001 december 4, Surrey, B.C. Személyes közlés.
(32) Peéry Rezső, 1999. Pannon napló és jelentés (részlet egy 1966-ban megjelent könyvből). EK 44:223 39.
(33) Pintér László, 2001 december, Parksville, B.C. Személyes közlés.
(34) Roller Kálmán, 1995. "…mi is voltunk egyszer az Akadémián". Soprontól – Vancouverig, 1956-1996. Saját kiadás. Missisauga, ON, Canada
(35) Roller Kálmán, 1986. Part One: Hungarian Foresters in Canada, in Sopron Chronicle. Rákóczi Foundation, Toronto, Canada.
(36) Samu Zoltán, 2002 február 23, Toronto, Ont. Személyes közlés.
(37) Safranyik László, 2001 december 3, Victoria, B.C. Személyes közlés.
(38) Szabó József, Szeberényi Dávid, Kékesi József és Pápa Ferenc, 1997. Visszaemlékezés az 1956-os soproni, kópházi és siezenheimi eseményekre. EK 29:37-59.
(39) Szász István, 2001 december 15, Whonnock, B.C. Személyes közlés.
(40) Szász Júlia, 2001 december 15, Whonnock, B.C. Személyes közlés.
(41) Szy Ferenc, 2001 december 8, Victoria, B.C. Személyes közlés.

[204] A továbbiakban EK-ra rövidítve. A 'Soproni Műhely különszám' megjelölés nincs ismételve, mivel mind három idézett kötetre vonatkozik.

(42) Takács József, 2001 november 27, North Vancouver, B.C. Személyes közlés.
(43) Tompa Károly, 1996. Ötven évi jegyzeteimet lapozom. EK 27: 5-248.
(44) Tóth Géza. 2002 február 18, Vernon, B.C. Személyes közlés.
(45) Tóth József, 2002 február, Harrison Hot Springs, B.C. Személyes közlés.
(46) Újvári Ferenc, 1997. 1956 – negyven év távlatából. EK 29: 76-83.
(47) Vancsura Rudolf, 1997. Tankok az egyetem előtt. EK 29:9-36.
(48) Varga Ferenc, 1997. Visszaemlékezés. EK 29: 84-90.
(49) Viszlai János, 2002 január 20, Victoria, B.C. Személyes közlés.
(50) v.Mészáros Gyula, 1998. Előszó v.Molnár István írásához. EK 37:144-7.
(51) v.Mészáros Gyula, 1999. Egyetemista nemzetőrség fegyverszerzése Pápáról. EK 44:240-2.
(52) v.Mészáros Gyula (közlő), 1999. Egy nyomozati anyag a soproni eseményekről 1957-ben. EK 44:243-7
(53) v.Molnár István, 1998. A soproni események 1956 november 1-étől november 4-ig. A történelem meghamisítása. EK 37:148-63.
(54) Az Erdőmérnöki Főiskola Jelentése az 1956/57. iskolai év eseményeiről. 1966. EK 24:

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2003, XLIX. évfolyam

Igazolás.

Igazolom hogy a soproni MEFESZ két teherauto élelmiszert és ruhaneműt hozánk szállított, melyet áttvettünk. /YT 266, JA 595

Budapest, 1956. november 1.

.....
Bp. Műszaki Egyetem MEFESZ.

Diákotthon
Budapest, XI., Bartók Béla út 17

RÉTFALVI LÁSZLÓ

Segélyszállítmányok Budapestre

Az 1956-os soproni forradalmi napok eseményeit kutató próbálkozásaim (Erdészettörténeti Közlemények 49: 231-99, Kapocs 41: 8-14) alkalmával fájóan jött előtérbe az emlékezés megkopása, foghíjassága és nem kevésbé annak egyedi formája, úgy azoknál, akiket faggattam emlékeik felidézésére, mint saját magamnál. Ötven év hosszú idő és a közbe eső napjaink munkával, családdal, az élet rendszeresen felbukkanó kihívásainak „megbirkózásával" voltak telve. Érdekessége a visszaemlékezéseknek, ami magában is egy kutatási téma lehetne, hogy egyes dolgok kristálytisztán megmaradtak agysejtjeink összeköttetéseiben, míg mások, sajnos a többség és a fontosabbak, elhalványultak, elkoptak, összekuszálódtak. Egy másik fontos tényező, amit figyelembe kell venni, az emlékezők emlékeinek megbízhatatlansága, mivel azokat az idő elteltével, öntudatlanul is, átszínezte, kiegészítette másoktól hallott részletekkel, hogy azok megfeleljenek személyi beállítottságának. Sokszor nem képek, hanem csak érzések maradtak fenn, s amikor azokat emlékezés formájában visszajátszszuk, a megmaradt érzéseket újabb kori képekkel egészítjük ki. No, ennyit röviden az emlékek felhasználhatóságáról.

Egyáltalán nem emlékszem, hogy lettem, kik által, kiszemelve MEFESz-megbízott autókísérőnek az 1956.októberi forradalmi napokban. Most tudom, hogy olyanokat kereshettek, akik járatosak voltak Budapesten, de jómagam se odavalósi, se benne járatos nem voltam. Nagyon ködösen előjön egy kép, hogy valaki felsőbb éves, a diákszálláson, ajánlott engem, mert megjártam már Budapestet és bátyám akkor, ott is lakott. Az nem lehet kérdés, hogy jelentkeztem-e vagy megkértek, mert az akkori lelkes hangulatban mindent, bármikor, mindenhol megtettünk volna. Nagyon fontos most kiemelnünk, hogy fegyverrel ellátott MEFESz megbízott voltam, akinek a szállítmány védelme volt elsődleges feladata, hogy az a célba érjen. Másodlagosan én lehettem a „hivatalos szállítólevél", mert akkoriban középkorú sofőrök gyanúba keveredhettek, de fiatal egyetemi hallgatóknak kifogástalan volt a renoméjuk. Nem volt katonai gyakorlatom, de volt gimnáziumi fegyveres kiképzésem, „leventepuskával", ami gondolom, de nem emlékszem, szerepet játszhatott fegyverrel való ellátottságomban. Volt írásos megbízó levelem, de akkor még nem volt kifejezett „fegyverviselési engedélyem". Meg kell azt is említenem, hogy kiutalt fegyveremet sohasem próbáltam ki. A zárat talán nyitogattam s bár töltényem is volt, azt soha nem tettem a csőbe. Valahogy úgy gondolhattam, hogy szállítmányunk biztonságára elegendő a fegyver jelenléte.

Első utamra, amelyet csak most tudtam pontosítani, október 30.-án került sor. A teherautó sofőrje tudhatta az utat, útirányt és az úti- célunkat. Éjszaka 2 órakor indultunk s mivel szállítmányunk túlnyomóan kórházaknak szánt anyag volt, annak egy részét a balatonfüredi korház szívklinikai részlegéhez irányítva, délnek vettük utunkat. Csak futó kép-emlék foszlányok jönnek elő s a többszörösen ismételt köszönetek az ottani orvos gárda részéről. Mivel az alkalommal láttam először a „magyar tengert", annak elém táruló képe, viszont élesen megmaradt emlékezetemben. Onnan Budapestre nem a legrövidebb úton, hanem kerülővel, Dorogon át, a Vörösvári úton mentünk. Ez a kerülőút csak újabban nyert jelentőséget számomra, amikor a soproni forradalmi napok eseményeinek kutatása alkalmával, két volt diáktársam figyelmembe hozta annak valószínű okait. Először Masznyik László (III. évf. bányamérnök-hallgató 1956-ban) kérdezett rá a kerülőút miértjére, majd évf. társa, zádorlaki Stettner Miklós, aki a sajátoméhoz hasonló körülmények közt lett a szállítások irányítója, világosított fel, hogy a korábbi szállítmányok kísérőitől kapott információk alapján, minden új szállítmány résztvevőinek javasolták a legbiztonságosabb útirányt. Nem mintha az utunk bökkenő-mentes lett volna, de bajunk nem történt. Budapesthez közeledve több alkalommal láttunk tankokat az útról félre állva, de fegyverzetüket az útra irányítva s

több alkalommal mentünk át forradalmárok által felállított „checkpoint"-okon. Csak egy alkalommal állított meg bennünket egy fiatal fegyveres, akinek fontoskodónak vélt kérdéseire elég türelmetlenül válaszoltam. Egy futó pillanatig kialakult közöttünk egy potenciálisan veszélyes feszültség, de megbízó levelem láttára, amit csak az idősebb sofőr biztatására mutattam meg, megenyhült a helyzet. Most a pesti események tudatában látom igazán akkori keményfejűségem veszélyességét. Nem emlékszem milyen meggondolásból, kinek a tanácsára, de a „Korvin-közi" forradalmi góchoz igyekeztünk szállítmányunkkal, aminek majdnem felét a korházi anyag mellett ruhaneműk és élelemféleségek tették ki. Az Árpád hídon áthaladva a Nagykörúton közelítettük meg célpontunkat s valószínűleg a Práter utcán fordultunk le a kőrútról. Fogadtatásunkra csak homályosan emlékszem, de mivel előttünk már jártak ott hasonló szállítmányokkal, az ott tartózkodók tudták miről van szó és a lerakodás gyorsan és rendezetten ment. Szintén homályos emlékem arra, hogy a kórháznak szánt anyagot előbb vagy a Práter utcai lerakodás után adtuk le. A kórházra sem emlékszem, de rémlik, hogy szintén szívkórral volt kapcsolatos. Viszont erősen megmaradt bennem az a rendkívül felemelő érzés, ami áthatott akkor a „bajtársinak" nevezhető környezetben, sürgölődő, mosolygó orvosok-ápolók között. Mi jöttünk nekik segíteni, de ők nem tudtak eleget tenni, hogy a kedvünkbe járjanak, koszttal, elszállásolással.

A Korvin-köz egészen más képet hagyott meg emlékemben. Nem történésekre emlékszem, hanem fiatal fegyveresek tumultusának felvillanó képeire, hátborzongató érzésekre a kiégett és összeroncsolt orosz tankok és más járművek láttán, és fülsüketítő géppisztolyropogásokra, amiket tőlem méternyire fiatal forradalmárok „eresztettek" a levegőbe, kurjongatások közepeit, a már egy vagy két napja tartó győzelmi mámorukban.

Korai indulásunk okán még fiatal volt az idő, elegendő arra, hogy megpróbáljam felkeresni testvérbátyámat, aki mint fiatal MÁV-os a ferencvárosi pályaudvaron, valahol a Nagyvárad téren lakott albérletben. Címmel a zsebemben, a „korvinköziek" biztatásával, hogy nincs mitől tartanom, elindultam a kihalt Üllői úton délkeletnek. Megdöbbentő volt a látvány, ami elém került. A kilőtt és kiégett páncélos járművek sokasága a Kilián laktanya környékén nemhogy gyérült volna, de majdnem hogy gyarapodott. Behunyt szemeim előtt ma is látom a szénné égett hullákat vagy azok maradványait a tankok mellett. De ma már, sok korhű leírás és fényképekkel illusztrált magazin cikkek olvasása után, nem vagyok biztos emlékeimben s lehet, hogy október 30.-án délután már az orosz „szanitécek" a legtöbb holttestet elszállították vagy azok el lettek földelve a közelben, tiszteletadó helyi lakosok által, és a lelki szemeim előtt megjelenő kép a visszaemlékező agy játéka csupán. Nem tudom, hogy volt-e akkor busz vagy villamosjárat az Üllői úton (ma nincs, mert alatta megy a metró) de emlékszem a leszakadt villamos vezetékek sokaságára s hogy milyen gyakran kellet átlépnem hasonló „akadályok" fölött. Ha lett is volna buszjárat, azon a napon ott jármű nem közlekedhetett. Nagyon tiszta, de csak képzeletbeli, képet látok magamról, amikor kifakult világos viharkabátomban, svájci sapkában, piros-fehér-zöld karszalaggal a bal karomon, 48-as mintájú „dióverővel" a vállamon, haladtam erőltetett menetben célom felé. A téren hamar megtaláltam a házszámot s sietve felgyalogoltam az emeletre. Kopogtatásomat az ajtón, hosszúnak tűnő csend követte, majd egy nagyon félénk hang kiszólt, hogy mit akarok. Nem emlékszem, hogy volt-e „kukucskáló" az ajtón, de ha volt s azon kinéztek, akkor érthető a félénk és barátságtalan fogadtatás. Érdeklődésemre azt válaszolták, hogy bátyám aznap reggel leutazott Jászberénybe szüleinkhez. Kissé csalódottan fordultam meg s indultam vissza oda, ahonnan jöttem. Most lemértem, talán egy és háromnegyed kilométer az út, amit megtettem egy irányban, tehát az egész „kirándulásom" lejátszódhatott egy óra leforgása alatt. Mindenesetre még világosban visszaértem s minden további nélkül rátaláltam azokra, akikkel korábban kapcsolatot teremtettünk. Arra nem emlékszem, hogy sofőrünk mit tett távollétem alatt, de arra van halvány emlékem, hogy mindketten ott aludtunk a korábban felajánlott szálláshelyen, ami vagy a Práter utcai iskolában volt, vagy valamelyik

közeli korház alagsorában. Másnap reggel indultunk vissza Sopronba s utunk annyira élménymentes lehetett, vagy talán én félig átaludtam az utat, hogy semmi más emlékem nem maradt, csak annak a fiatalasszonynak a „közelsége", aki köztem és a sofőr között ült. Hogy hol és mikor vettük őt fel arra nem emlékszem, de hogy ő „nyugatra" igyekezett, arra igen. Lehet, hogy sofőrünknek ismerőse volt s már Pest óta velünk volt, nem tudom. Szintén magyarázatlan emlékezetem kihagyása egy felnőtt férfivel kapcsolatban, aki, újabban felfedezett dokumentumok szerint, velünk utazott Sopronból előző nap, de valahol, a Balatonnál, vagy Pesten lemaradhatott. Négyen semmiképpen nem fértünk volna be a vezetői fülkébe.

Visszaérkezésem után, Sopronba, a diákvezetőség egyes tagjai különös feladatban vetettek velem részt. Alig értem be az egyetemre teherautónkkal, amikor kértek, hogy azonnal menjek velük egy tanterembe, ahol Budapestről utazó gyanús alakokat, akiket a határnál tartóztattak le, tartottak ideiglenes fogságban. Feladatom az lett volna, bármilyen bizarrnak is hangzik ma, hogy felismerjek közöttük „kiöltözött ávós"-okat. Egyedüli elképzelhető képesítésem a feladatra az volt, hogy pont akkor érkeztem Pestről. Természetesen fogalmam se volt, hogy ki kicsoda, csak egy jó pár halálra ijedt emberi arcra emlékszem. A „vezetők" csalódottan engedtek haza aludni.

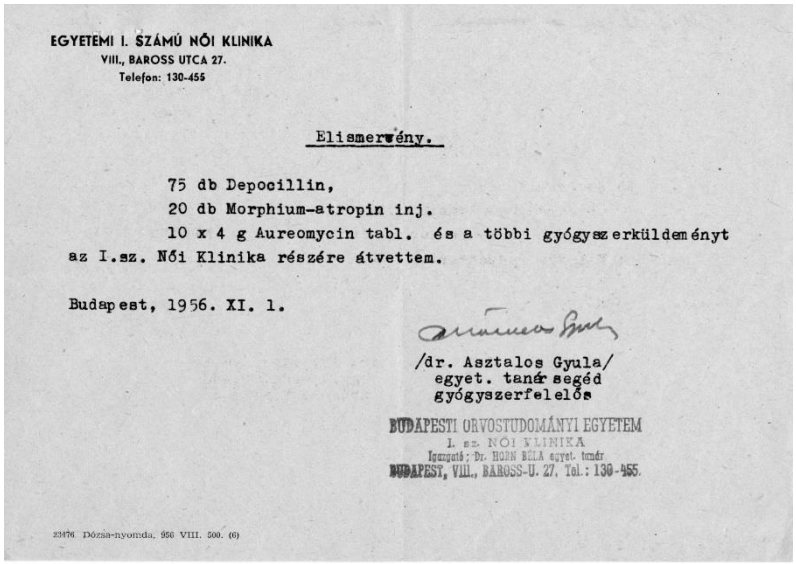
Jól végezhettem munkámat, mert egy nap pihenő után ismét kaptam megbízást Budapestre teherautó szállítmányt kísérni. Első utam óta „rendeződhetett" a helyzet, mert ezúttal, a megbízólevéllel egyetemben, kaptam formális „fegyverviselési engedélyt" is a „MEFESz katonai parancsnokság"-ától. Formálisnak mondható az akkori felajzott helyzetben, de legitimitása nem volt több mint a fegyvert ragadó forradalmár igazsága a kibírhatatlan önkény ellen. Mindenesetre, az „engedély" hasznos lehetett olyan helyzetben, amikor valakitől számon kérték a fegyver hordozását. Nem hogy akkor ilyesmitől félnünk kellett, hiszen a forradalom akkor már győzelmének harmadik napját élte s a fegyvert-ragadó fiatalokat, mint hősöket ünnepelték szerte az országban. Fegyverem maradt az öreg „dióverő", hiszen a derékszíjon hordozható pisztolyok kellettek a tárgyalóasztalok körül sereglett „vezetőknek" s a kisebb, de hatásosabb géppisztolyok, pedig már el voltak „ígérkezve" a fegyverraktárhoz közel álló firmáknak. Kísérő társat is kaptam a III. éves emh. Ronyecz József személyében. A helyzet fonáksága az volt, hogy én voltam a megbízott szállítmányvezető, de az akkori és mindenkori szokás szerint a nekem „firmának" számító harmad évesnek járt volna ki a vezető szerep. Én nem nagyon érzékeltem azt akkor s Jóska barátom, isten nyugosztalja, nem formált belőle problémát.

Újonnan szerzett információm szerint reggel nyolckor indultunk. Nem emlékszem, de nem hiszem, hogy gépkocsivezetőnk ugyan az a személy lett volna, mint aki volt korábbi utamon. Lehet, hogy utazott velünk egy másik „civil" is, aki a sofőr személyes ismerőse lehetett, s akinek szerepére már csak budapesti tartózkodásunk alatt emlékszem. A lehetőség abból ered, hogy nem volt minkettőnknek, kocsikísérőknek helye a fülkében s így R. Jóskával felváltva, hol a fülke melegében, hol a huzatos és hideg platón tettük meg az utat. A helyzet azért alakulhatott úgy, mert addigra, a forradalmi győzelmi napokban, a sofőrnek annyira megnőtt az önbizalma, hogy önhatalmúlag vitt magával egy, a szállítmányhoz semmiben sem tartozó „havert" s azt előnyben részesítette velünk szemben. Hatáskörünk meg volt, hogy felülbíráljuk, de úgy Jóska, mint jómagam jól nevelt fiatalok voltunk s engedtünk az „öregebbnek". Utunk egyenesen Győrön keresztül, Budapestre vezetett s útközben nem emlékszem semmi különös eseményre. Nem túl kora délután érkeztünk fel Pestre s a Margit hídon, majd a Nagykörúton mentünk a Vásárcsarnok felé. Arra sem emlékszem, hogy hol váltunk meg szállítmányunktól, de előjönnek képemlékek arról, hogy a kocsi tetejéről osztunk szét „veknibe" sült kenyereket, az autónkat körülvevő, nem túl tolongó tömegnek. Maradt annyi az autón, hogy azt valahol a Vásárcsarnokban, vagy annak közelében osztottuk szét aznap, esetleg másnap reggelén. Akkor már nem lehetett túl nagy hiány élelemben,

mert nincsenek emlékeim vetélkedő vagy könyörgő emberekről. Sőt, nem éreztem magam bűnösnek, amikor két veknit s talán valami egzotikus konzervet félre tettem másnapra, meglátogatandó rokonaim javára. Hogy mi hol, mikor s mit ettünk egyáltalán nem emlékszem, de nem csodálkoznám, ha mi egyszerűen elfeledkeztünk magunkról az adakozás eufóriájában. Estére, sofőrünk példáját követve a Révay utcai Opera Szállóban szálltam meg s fizettem vékony diák pénztárcámból 20.70 Forintot a kényelemért. Nem tudom R. Jóska ott szállt-e meg, de sofőrünk haverjával eltűnt estére valahová „tárgyalni szakszervezet ügyben". Reggel megegyeztünk, hogy kora délután találkozunk az Országház előtti téren, közben, pedig menjünk mindannyian saját ügyeinket intézni. Két nagynéném lakott Pesten akkoriban s mindkettőt nagyon kedveltem. A veknikkel a hónom alatt, puska, viharkabát, nemzeti színű karszalag, svájci sapka mind együtt, nekiindultunk gyalog keletnek a Rákóczi úton. Első veknimet valahol a Baross tér közelében adtam át Máli nagynénémnek (hogyan találtam rá, már nem tudom!) majd folytattam utamat a Népstadion közelében lakó Panni nagynéném felé. Odaérve s bekopogva ismét hosszú és mély csend következett. Már majdnem feladtam a találkozás reményét, amikor valami mozgást, majd sugdolózást hallottam belülről s lassan kinyílt az ajtó. Tudom, náluk volt „kukucskáló" s azon keresztül láthattak, s amit láttak, az rémíthette meg őket. Fegyveres forradalmár az ajtónál! Beengedve, gyorsan becsukták az ajtót s „fegyveremet" 8 éves, nagyon érdeklődő, kis unokaöcsém elől jó magasra feltették a ruhás szekrény tetejére. A kenyérnek és konzervnek igen megörültek, mert már éhesek voltak. A nagy vigyázatosságnak az volt az oka, – én akkor arra nem gondoltam –, hogy Panni néném férje magas rangú MÁV tiszt volt, aki pozícióját a „pártnak" köszönhette s magas pozíciója révén még az életét is féltette. Volt is ott, vele egy hasonszőrű kollegája, szintén hasonló félelemérzéssel, s együttesen jól „megtárgyaltuk" a forradalmi törekvéseket, amikkel akkor ott mind egyet értettünk. Nem sokáig maradhattam, mert vissza kellett gyalogolnom a találka helyére. Késő délután lehetett, amikor visszaindultunk Sopronba. Sofőrünket alig lehetett elhúzni szakszervezeteket szervező/tárgyaló kollegái köréből, akik oda se figyeltek a körülöttünk lévő tömegben körbejáró hírekre újabb orosz csapat mozgásokról az ország különböző részein. Annyit azért meghallott, hogy Győrnél az oroszok minden járművet megállítanak, s akinél fegyvert találnak, azt ott helyszínen az „árokba lövik". Ezért kért, hogy dobjam el puskámat mindannyiunk épsége érdekében. Erre még Ronyecz Jóska is rákontrázott s együttesen győzködtek, hogy váljak meg kiutalt fegyveremtől. Én halogattam a döntést, mondván még sok időnk van Győrig. Visszaemlékezve is furcsának tűnik „nyakasságom" ilyen világosan érthető veszély elhárítása ellenében. Nem gondoltam arra, hogy másokat is veszélybe sodorhatok, legfőbb gondolatom a helytállás fogalma volt. Hogy a félelem miért nem furakodott be koponyámba csak fiatalkori meggondolatlanságomnak tulajdoníthatom. Utunk Pestről kifelé a Margit híd, Bécsi út, majd Vörösvári út s a 10-es országúton tovább. Valahol Óbudán többször is megálltunk az út mellett várakozókat felszedni, akik között volt, ahogy később kiderült, két akkori évfolyamtársam is. Mindketten pestiek voltak s mindketten szállítmány kísérőként jutottak oda s családlátogatásuk alatt teherautójuk visszatért nélkülük. Egyiküknél, Farkas Pistánál, volt a magaméhoz hasonló puska s akkor együttesen elhatároztuk, hogy a közép utat választjuk, azaz nem válunk meg fegyverünktől, de nem is fitogtatjuk, hanem eldugjuk a platón lévő ponyva alá. Amikor később felszállt teherautónkra egy magyar őrnagyi egyenruhát viselő férfi, aki forradalmi érzelmeit a tányér-sapkájából kivágott címerrel mutatta, meg is nyugodtam. Gondoltam, ha meg is állítanak az oroszok, akkor nem egy magamfajta fiatal egyetemistára fogják figyelmüket fordítani, hanem a feltűnőbb magyar tisztre, akinek oldalfegyvere a derékszíján lógott. Nem volt orosz ellenőrzés Győrnél, de volt egy érdekesebb epizód. Valahol Budapest határában felvettük az út mellett álldogálók között Ronyecz Jóska Zsganyák nevű volt salgótarjáni gimnáziumi osztálytársát, aki akkor már Zombori néven a magyar kötöttfogású birkózó válogatott-keret tagja volt középsúlyban. Ő nyíltan bevallotta,

hogy Nyugatra tart, mert hát mindig oda vágyott. Először Jóska, majd jómagam is elkezdtünk a lelkére beszélni, hogy nem szégyelli magát itt hagyni hazánkat, amikor minden emberre, nem még élsportolókra, szükség lesz az új Magyarországot építeni. Hathatós lehetett „lelki" beszédünk, mert Győrnél Zombori barátunk megállította kocsit s azzal, hogy „gyerekek igazatok van" leszállt s ellenirányban próbált fuvart találni. Mi tovább mentünk, s ahogy történelmünk mutatja másnap, késő délután mindketten örökre (?) elhagytuk Magyarországot. Bár komikusnak tűnik az eset, s azt úgy is próbáltam korábban érzékeltetni (lásd Kapocs 40: 18-9), de a tragikomikum kifejezés jobban illik rá. Semmi sem mutatja jobban hazánk elhagyásának spontán voltát, mit a leírt eset. Nem tudom mi lett Zombori barátunkkal, de remélem szép és esemény dús életet élt Magyarországon, és hogy elfogadja azt, hogy akkor mi szívből szóltunk s nem volt rossz szándék mögötte.
Már sötét volt, amikor Kapuvár után, valahol Nagycenk környékén szovjet tank állta utunkat. Az a páncélos már az újonnan érkezők közül lehetett, mert formája elütött a jól ismert T-34-esektől. Nagyobb lövege volt legszembetűnőbb része, még akkor is, amikor az felénk volt fordítva. Tornya, pedig lapos és áramvonalas volt. Az egésznek baljós jelleget adott a holdfény. Egy tisztféle közeledett felénk, mögötte, lövésre kész modern összecsukható gépfegyverrel egy másik katona. Még ma is csodálkozom magamon, hogy milyen folyékony oroszsággal beszéltem a tiszttel, közölve vele, hogy kik vagyunk, hova megyünk, s hogy milyen ügyben járunk. Nem kellett magyarázkodnunk, a tiszt és kísérője visszamentek, a tank félre állt az útból s mi simán behajthattunk Sopronba. Úgy éjfél tájt lehetett, november 4. előestéjén.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 42. szám

EGYETEMI I. SZÁMÚ NŐI KLINIKA
VIII., BAROSS UTCA 27.
Telefon: 130-455

Elismervény.

75 db Depocillin,
20 db Morphium-atropin inj.
10 x 4 g Aureomycin tabl. és a többi gyógyszerküldeményt
az I.sz. Női Klinika részére átvettem.

Budapest, 1956. XI. 1.

/dr. Asztalos Gyula/
egyet. tanársegéd
gyógyszerfelelős

BUDAPESTI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM
I. sz. NŐI KLINIKA
Igazgató: Dr. HORN BÉLA egyet. tanár
BUDAPEST, VIII., BAROSS-U. 27. Tel.: 130-455.

23476 Dózsa-nyomda. 950 VIII. 500. (6)

RUPF LÁSZLÓ

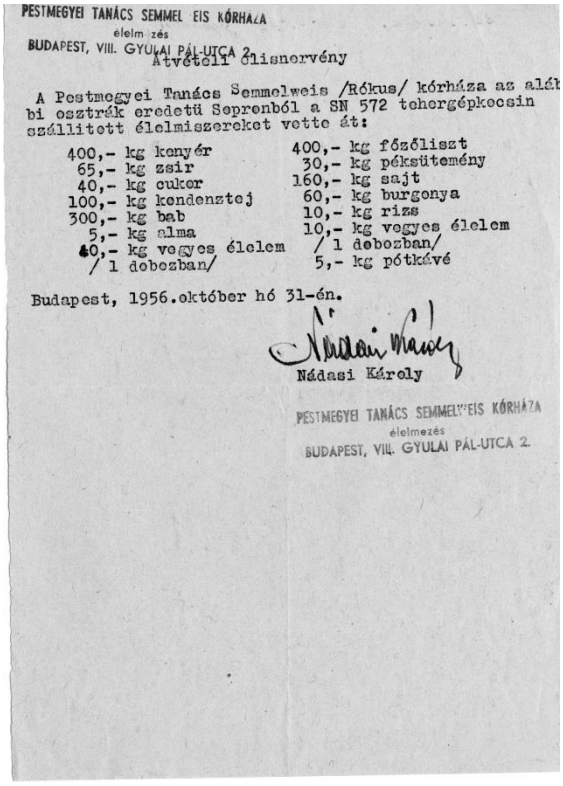
Egy volt II. éves hallgató története

[…]

Aztán jött a Forradalom…
Volt nagy lelkesedés, gyűlések és viták. Bekapcsolódtam ahol lehetett, ha hívtak, ha nem. Felfedeztem, hogy a forradalmi diákvezetőség a dékáni iroda mellé költözött. Ide jártam be „munkát" szerezni. Két szinten kaptam alkalmat: „Tefu" sofőr keresés /kísérés/, ajándék ruha szállítás Pestre és a TSz vagyon széthordásának megakadályozása. Az Egyetem kapta a feladatot, hogy meggyőzze a Sopron-környéki TSz tagokat a vagyon észnélküli szétszedése ellen. A feladatot sikeresen teljesítettük (geodéta társammal) annak ellenére, hogy Peresztegen a tagok vasvillával kézben vártak. Az egyetemisták tekintélye és a Rupf név ismerete (pap, orvos, tanító) segített célunk elérésében.
Fegyveres összecsapás elkerülése és félelem a szovjet/kommunista uralom durvaságaitól a nyugatra való menekülésre késztetett. Minthogy családunk több tagjának '45 után Nyugatra kellett menekülni, az emigrációs élet fogalma nem volt idegen a számomra.

[…]

Forrás: Kapocs, 2014, XLIII. évfolyam 59. szám

PESTMEGYEI TANÁCS SEMMEL EIS KÓRHAZA
élelm zés
BUDAPEST, VIII. GYULAI PÁL-UTCA 2.

Átvételi elismervény

A Pestmegyei Tanács Semmelweis /Rókus/ kórháza az alá
bi osztrák eredetü Sopronból a SN 572 tehergépkocsin
szállitott élelmiszereket vette át:

400,- kg kenyér	400,- kg főzőliszt
65,- kg zsir	30,- kg péksütemény
40,- kg cukor	160,- kg sajt
100,- kg kondenztej	60,- kg burgonya
300,- kg bab	10,- kg rizs
5,- kg alma	10,- kg vegyes élelem
40,- kg vegyes élelem	/1 dobozban/
/1 dobozban/	5,- kg pótkávé

Budapest, 1956.október hó 31-én.

Nádasi Károly

PESTMEGYEI TANÁCS SEMMELWEIS KÓRHÁZA
élelmezés
BUDAPEST, VIII. GYULAI PÁL-UTCA 2.

SKERLANICZ SÁRA

1956-os kirándulás St. Wolfgang-Ferienhortba

1956 őszén nem tartózkodtam Sopronban, így az akkori eseményekről a csak a Szabad Európa rádión keresztül volt tudomásom. A híreket hallgatva leküzdhetetlen késztetést éreztem, hogy felvegyem a kapcsolatot barátaimmal, évfolyamtársaimmal, körülnézzek a diákszállóban, így elutaztam Sopronba. November vége, december eleje lehetett. A diákszálló gyakorlatilag üres volt, alig lézengett valaki. Megtudtam, hogy az Egyetem felkérte a külföldre távozó diákok szüleit, hogy jöjjenek el a távozottak holmijáért. Többen már megérkeztek. Megrázó élmény volt látni, hogy sírva pakoltak össze minden kedveseikhez fűződő kis személyes emléket, ruhadarabot.

Találkoztam többek között Bakonyi Istvánnal, Bugyik Endrével és Bátor Alberttel és beszélgetés közben felmerült a gondolat, hogy Nemky professzor kérésére ki kellene vinni valamilyen fontos papírokat a Wolfgangsee mellett tartózkodókhoz. Maczka (Monostori) János tudta hol lehetne átmenni a határon, kaptunk is tőle egy térképet a határmenti vidékről. Nekem volt egy nagybátyám – Martinkovics Antal, Selmecen végzett erdőmérnök – közvetlen a határ mellett valahol egy faluban, aki az Esterházy birtokon dolgozott. Mivel el akartuk kerülni, hogy a határátlépés után valamelyik táborba tegyenek minket, úgy gondoltam első lépésként célszerű lenne, valahogy egyből nagybátyámhoz jutni. Meg voltam győződve, hogy ő biztosan segíteni fog és eljuttat minket évfolyamtársainkhoz St. Wolfgangba.

Elindultunk Ágfalva fele. Mentünk a sáros szántóföldön, szőlőtelepítéseken keresztül, végül már sötétben elértünk valamilyen kunyhókat. Rövid pihenés után nekivágtunk az osztrák határ irányába a fiuknál lévő térkép segítségével. Ekkor a határőrök már őrizték a területet és igen oda kellett figyelnünk, nehogy találkozzunk. botladoztunk a sárban, aztán elértünk valamilyen alacsonyan fekvő, a fű között alig látható szögesdrót akadályt. Azon keresztül bukdácsolva kerestük a járható utat. Ali, aki előttünk ment, be is esett a szögesdrótok közé, össze-vissza vágva a kezét. Megfigyeltük, hogy húzódik ez a drótakadály és hogyan tudunk jobbra-balra kacsázva azon átjutni. Végül Lépesfalvánál (Loipersdorf) elértük a kivilágított osztrák határ és elindultunk a falu felé, amikor osztrák határőrökkel találkoztunk. Kérdezték, hogy kik-mik vagyunk, hova igyekszünk. Csodálatomra, én, aki valamikor tanultam németül, de sohasem gyakoroltam a nyelvet, tudtam válaszolni a határőr kérdéseire. Egyikük bekísért minket a faluba, egy iskolába, ahol kialakítottak egy tábort a menekültek részére. Ott kaptunk valami inni és ennivalót, lecserélhettük a sáros, szakadt ruháinkat, valamilyen más viselhető darabokra. Akkor tudtam megmondani a határőrnek, hogy a közelben lakik nagybátyám, akihez igyekeztünk, és akitől segítséget várunk. a határőr elkísért egy erdészhez, aki feltelefonálta az Eszterházy-birtok erdeinek kezelését irányító nagybátyámat Savanyúkúton (Sauerbrunn), hogy itt vagyok. Még az éjszaka folyamán nagybátyám autójával megjelent az iskolánál. Ott tudta meg, hogy négyen vagyunk, és tervünk St. Wolfgangba eljutni. Nagybátyám örömmel fogadott minket, szállást adott, ellátott minket élelemmel és feleségével, Margit nénivel (Storno lány volt) együtt nagy szeretettel gondoskodtak rólunk. Négy napig voltink vendégeik. Tóni bácsi esténként nagy kártyacsatákat is játszott a fiúkkal. Emlékezetem szerint Farkas Vilmos családja is náluk kapott átmeneti menedéket és rajtuk kívül még sok kollégának segítettek ezekben a hetekben. Néhány nap várakozás után, amikor valakit Salzburg irányába kellett eljuttatni a hivatalból, a kis mini busszal egyúttal minket is elvittek társainkhoz.

Megérkeztünk a St. Wolfgang tó melletti, Ferienhort táborba, ahol már úgy látszott, hogy eldőlt: Kanadába megy az egész társaság. Kedves évfolyamtársaim, Zsigmond Kati és Géczy Ila már korábban, többedmagukkal hazafelé az útjukat. Kértem a fiúkat, hogy nyugodtan jöjjenek haza azok, akik nem csináltak semmit a forradalom alatt, mert meg voltam

győződve, hogy nem lesz bántódásuk. De csodálkoztak azon, hogy én nem akartam velük disszidálni, olyan háttérrel, amilyennel rendelkeztem (az oroszok kiirtották az egész családomat!). Azon viszont én csodálkoztam, hogy a visszatérés ellen leghangosabban tiltakozó évfolyamtársaim között olyan társunk is volt, akik a Főiskolára a megbukott rezsim támogatásával kerültek. A professzoroknak és tanársegédeknek igen nagy volt a szerepük a kitelepülési agitációban. Érdekük volt, hogy a társaság együtt maradjon és Kanadába menjen, mert ezzel nekik ott állást ajánlottak fel. Más, európai országokból is jöttek ajánlatok, a továbbtanulásra. Sokan kérték a társságot, hogy ne széledjenek szét, maradjanak együtt. A professzorok és docensek akkor máshonnan nem kaptak egyéb komoly ajánlatot. Viszont egy csapat geofizikus és bányász hallgató elhagyta a tábort Hollandia felé, ahol alkalmat kaptak a továbbtanulásra. Ez a csoport hitt talán abban, hogy Európából, ha konszolidálódik a helyzet, könnyebben vissza lehet jutni a hazába, de mi négyen úgy döntöttünk, hogy visszamegyünk Magyarországra. Egy személy a kinti társaságból szintén velünk akart hazatérni, de már arra nem emlékszem, hogy Ausztriában maradt-e vagy sem?

Két-három napig voltunk Ferienhortban. Nagybátyám tudatta velünk, hogy ha nem akarunk kimenni Kanadába, akkor eljön értünk az autójával. Vissza is vitt minket Savanyúkútra, ahol megbeszéltük a további menetet. Nekem nagybátyám felajánlotta segítségét, ha kinn akartok maradni és ott befejezhetem egyetemi tanulmányaimat.

St. Wolfgangban többen levelet írtak, hogy hazahozva azokat juttassuk el családjaikhoz. Leveleikben közölték, hogy jól vannak és Kanadába szándékoznak menni. Mi ezeket a sordöntő üzeneteket belevarrtuk a kabátunk bélésébe. Ahogy jártunk, mentünk, testközelben zörögtek a levelek. Attól féltünk, hogy elfognak bennünket a határnál, és ha felfigyelnek a zörgő levelekre, elkobozzák azokat.

Megvártuk az estét, és nagybátyám elvitt minket Lépesfalváig, ahol átléptük a határt és onnan ugyanazon a szögesdrót akadályon keresztül indultunk vissza felé. Nagy köd volt, eltévedtünk, és vagy kétszer-háromszor is újra a kivilágított osztrák határon kötöttünk ki. Idegállapotunk egyre rosszabb lett. Ali vállalva az elfogás kockázatát elindult valami hang irányába, ahol embercsempészekkel találkozott. Jelzett nekünk is, akik sáros gödrökben bújtunk meg, hogy jöjjünk elő, mert nem határőrökről van szó. Ezek a csempészek elvittek minket a lakásukra Ágfalván, kaptunk tőlük valami ételt és italt. Onnan begyalogoltunk Sopronba, a kollégiumba.

Utunk vállalásában fő motívumunk az évfolyamtársainkkal való kapcsolatfelvétel volt. Negyedik évre ugyanis igen szoros, sok esetben egész életünkre kiható baráti közösséggé váltunk. Erről a magánjellegű utunkról, illegális határ átlépésünkről hivatalosan senkinek sem volt tudomása.

Forrás: Kapocs, 2013, XLII. évfolyam 56. szám

SZABÓ BARNA

Sopron, 1956 október

1956 nyarán a katonai szolgálat után még nem tudtuk, hogy Miskolcon folytatjuk-e a tanulmányainkat, vagy Sopronban. Ugyanis a bányamérnöki Kar áttelepítése Sopronból Miskolcra folyamatban volt. A nyár végén, nem sokkal a tanévkezdés előtt, levélben értesített az egyetem, hogy szeptembertől Sopronban fogom folytatni a tanulmányaimat.
1956 szeptember elején érkeztem Sopronba. Nem volt sok időm ezzel a rendkívülien szép és érdekes várossal ismerkedni, mert matematikából kellett szigorlatot tennünk szeptember 20-a körül. Közben az előadások is elkezdődtek. Az 56-os forradalom előszele érezhető volt egyik-másik újság egyre bátrabb hangú cikkeiből. Különösen jól emlékszem Háy Gyula híres cikkéra az Irodalmi Újságban az írói szabadságról. Egymás kezébe adogattuk az újságot. Október 21-én megalakult az egyetemi diáktanács (MEFESZ). Engem a bányamérnöki kar harmadéves évfolyama a tanácsba választott. A tanács első tevékenysége egy közgyűlés összehívása volt, amelyen hasonlóan a többi egyetemhez, megfogalmaztuk követeléseinket majd az egyetem kivonult megkoszorúzni egy Bern emléktáblát. A lengyel példát kívántuk követni. A felvonulás fegyelmezett volt, de a rendtartó külső alatt nagyon éreztük, azt hogy valami fontos, új és izgalmas eseménynek vagyunk szemtanúi s egyben résztvevői is.
Október 23-án, Gerő Ernő beszéde után, általános felháborodás uralkodott. A diáktanács ülésén megjelent a központi bizottság egyik tagja, aki akkor éppen Sopronban tartózkodott. Nevére már nem emlékezem. A hivatalos vonalat próbálta elfogadtatni, nem sok sikerrel. Ekkor már a Bp.-en folyó utcai harcokról érkeztek hírek, ill. hír-töredékek.
Sok minden történt azokban a felejthetetlen napokban, aminek akkor szemtanúja, résztvevője voltam. Elhatároztuk, például, hogy felvesszük a kapcsolatot a környező gyárak, üzemek munkásaival, ismertetjük velük követeléseinket, elképzeléseinket. Párosával mentünk különböző üzemekbe. Én is elmentem egy üzembe, a nevére már nem emlékszem. A munkavezető összehívott mindenkit, engem egy munkagépre állítottak, onnan ismertettem a diákbizottság álláspontjait. A kép hasonló lehetett azokhoz a szovjet forradalom mozzanatait ábrázoló szocialista-realista festményekre, amelyek Lenint mutatják, munkásokkal körbevéve, akik nagy figyelemmel követik szavait. Alig fejeztem be mondókámat egy nagy zuhanás hallatszott. Akkor verték le a vörös csillagot az üzem homlokzatáról.
Tekintve, hogy a város közigazgatása megszüntette működését, sok gyakorlati kérdésben hozzánk (a diáktanácshoz) fordultak. Pl. Ki kell-e adni a fizetéseket, beengedjenek-e tehervonatokat, stb. A diákbizottság tagjaként küldetésben voltam a sopronkőhidai börtönben, első kézből meggyőződni, arról hogy a politikai foglyokat valóban szabadjára engedték-e. Ugyancsak küldetésben jártam egy győri tanácsházban tartott gyűlésre, s egyszer a veszprémi egyetemre is. Majd november 3.-án este 10 körül a Győr felé vezető országút mentén az előző nap óta állomásozó szovjet tankokhoz is küldetésben jártam, megérdeklődni, hogy pontosan miért vannak ott. A parancsnok, egy fiatal tiszt, nagyon udvarias volt, s azt a felvilágosítást adta, hogy feladata meggyőződni arról, hogy nem szállítanak-e fegyvereket Nyugatról. Ez a válasz akkor érthetőnek és valamelyest megnyugtatónak hangzott.
November 4-én kora hajnalban azzal a hírrel ébresztettek, hogy szovjet támadás indult a főváros ellen, a diáktanács tagjai menjenek be az egyetemre. A rádió Nagy Imre üzenetét sugározta, többször ismételve. A diáktanács arra az elhatározásra jutott, hogy egy közelben állomásozó tüzérezreddel együtt a Fertő-tó és az osztrák határ között egy védelmi övezetet állítunk fel, felhasználva a rendelkezésre álló 122 mm-es lövegeket és tüzérségi alapképzettségünket. A terv nagyon kivitelezhetőnek látszott.

Alig fejeződött be a tanácskozás, megjelent Kéthly Anna egy két-tagú kísérettel, útban Bécs felé. Elmondta, hogy autója a szovjet tankokat kerülgette, amikor elhagyták Budapestet kora reggel. Feladatát abban látta, hogy mint a Nagy Imre kormány minisztere, az ENSZ segítségét kérje. Elmondtuk neki védelmi tervünket. Aggodalmát fejezte ki a fölött, hogy nagy veszteségek lesznek, s a Hűség Városát szétlövik, szétbombázzák. Azt mondta, hogy ha nem sikerülne, és Ausztriába menekülnénk, forduljunk a bécsi szociáldemokrata párthoz, hivatkozzunk rá, ők segíteni fognak. Ezzel búcsúzott. A diáktanács egyik vezető tagja, Bujdosó Alpár, harmadéves erdőmérnök hallgató, csatlakozott hozzá. Ez a gondolat rendkívül távolinak, elképzelhetetlennek látszott akkor, november 4-én délelőtt 10 óra tájban. Nem tudtam, hogy éjfél előtt már Bécsben leszek.
Közben felvonult az egyetem, és a katonákkal együtt a lövegeket tüzelőállásokba helyezték. Tekintve, hogy lakott területekről volt szó, a belövéseket mellőzték. Én a diáktanács ülésén maradtam. Déltájban érkezett a hír hogy a terv nem sikerült, a lövegeket még valamikor a forradalom első napjaiban harcképtelenítették azzal, hogy az ütőszegeket kivették belőkik. A katonák szerint a politikai tisztek tették ezt. A diáktanács úgy határozott, hogy a Lőver szállóba helyezzük át központunkat, az védhetőbb, mint az egyetem. Gyorsan el kellett határoznunk azt, hogy mit tegyünk a fogvatartott gyanús egyénekkel. Ugyanis több személyt, akik az ÁVH-hoz való tartozással gyanúsítottak, őrizetbe vettük. Ez egyben védőőrizet is volt; nem akartuk, hogy a városban megtorlásokra kerüljön sor. Kb. 30 személyt tartottunk fogva az egyetemen. Egyszer benéztem hozzájuk. Egy tanteremben ültek, kezük az asztalon, a katedrán egy géppisztolyos diákőr ült velük szemben. Néma csend uralkodott Rövid vita után a többség úgy döntött, hogy szabadjára kell engednünk őket.
A délutáni órákban, a rádió híreiből nyilvánvaló lett, hogy a helyzet reménytelen. A diákok és a tanári kar nagy része, magamat beleértve, úgy döntött, hogy Ausztriába megyünk. Minden döntés egyéni volt. Gyalog tettük meg az utat egy kis közeli faluba az osztrák határon túl. A magyar határőrök mutatták az utat. Velünk jött egy Sopronkőhidáról szabadult politikai fogoly, aki jól tudott németül és már az előző napokban is a diáktanács egyik tolmácsa volt. (Tolmácsra azért volt szükségünk, mert egyre-másra érkeztek nyugati segélyszervezetek képviselői, akik különböző segélyakciók irányításához kérték segítségünket. Ugyancsak sok újságíró jött, nagyrészük nem is merészkedett Sopronon túl, csak bennünket faggattak hírekről) A terv az volt, hogy felvesszük a kapcsolatot Kéthly Annával Bécsben, hogy a további teendőket megbeszéljük. A diáktanácsból hárman, a tolmáccsal együtt, autóval mentünk Bécsbe. Már nem emlékszem, hogy pontosan ki bocsátotta az autót rendelkezésünkre, de úgy tűnik, hogy az osztrák határőrség vagy rendőrség lehetett. El is jutottunk a szociáldemokrata párt székházába 1956. november 4-én késő este, de Kéthly Anna, Bujdosó Alpárral együtt, akkor már útban volt New York felé. Mindenki nagyon kedves, megértő és teljesen tehetetlen volt. Néhány napig a szociáldemokraták vendége voltam Bécsben. Közben a soproni egyetemről menekült diákokat és tanárokat a csodálatosan szép osztrák üdülőhelyre St. Wolfgang-ba vitték. Pár nappal később én is csatlakoztam hozzájuk.

Forrás: Kapocs, 2011, XL. évfolyam 53. szám

SZABÓ GYÖRGY

Anekdoták

Mivel 1956. november 4-én fegyverrel léptük át a határt, az osztrák katonai hatóságnak hadifogolyként kellett kezelnie a csoportunkat, mintegy 80 egyetemistát. Zömében erdőmérnök hallgatók voltunk, de volt köztünk néhány bányamérnök hallgató is. November 4-én a klosterneuburgi volt szovjet laktanyába szállítottak bennünket, ahol két hodálynak beillő terem lett a szállásunk. Fehérre meszelt, rideg falak, hideg beton padló! Semmi jóval nem biztatott ez a környezet. Fogalmunk sem volt, mit hoz a holnap számunkra. Fogva tartóink szalmával fedték be a betonpadlót, nehogy abba a tévhitbe essünk, hogy nem gondoskodnak a kényelmünkről. Fáradtan, gondterhelten feküdtünk le a szalmára, belefúrva magunkat, hogy a meglehetősen kellemetlen hideg elől meneküljünk valamelyest. A szalma nem enyhített a beton keménységén, ami miatt talán egy-két órát alhattam egész éjszaka. Hajnal felé már kegyetlenül törte a derekamat, hátamat. Minden 10 percben megnéztem az órámat, úgy tűnt, hogy soha nem jön el a reggel. Safranyik Laci és Bordulák Zoli között feküdtem. Zoltán csodálatos horkolása semmit nem enyhített a végtelennek tűnő éjszaka egyre elviselhetetlenebbé váló kényelmetlenségén. Azonban, ha lassan is, de csak közeledett a reggel. Megnéztem az órámat (világított a sötétben!) és örömmel konstatáltam, hogy csaknem 6 óra van.

Ahogy töprengem a sötétben, egyszer csak kivágódott a terem ajtaja, és hatalmas dörrenéssel nekicsapódott a falnak. Az ajtónyílásban megjelent egy osztrák katona, szétvetve leplántálta a lábát a betonon, felkattintotta a villanyt és stentori hangon elordította magát: „Alles auf!" Mindenki felriadt és a hirtelen ébredés zavartságával nézett körül. Valaki, nem messze tőlem, dühös zavarral kérdezte: „Mi az?! Mi van itt?!" „Szerintem valaki ébresztőt suttogott." – mondtam neki. Mindenki felkászálódott, többnyire dühösen, bámulva az ajtó felé. Mindenki, kivéve Bordulák Zoli, aki a szalmába fúródva békésen, zavartalanul horkolt tovább. Úgy a szalmába temetkezett, hogy csak a két csizmája látszott ki. Az ébresztőt „suttogó" fritz körbenézett és megpillantotta Zoltán két csizmáját. Csodálkozva konstatálta, hogy ott még alszik valaki. Szinte nem hitt a szemének! A két csizmához rohant és durván belerúgott az egyikbe. Erre már Zoltán is felriadt, vészjóslóan felmordult, és dühösen meredt előre, hogy ugyan ki zavarta meg álmában ilyen tapintatlanul. Látván, hogy Zoltán felébredt, a fritz tele tüdővel ráordított: „Alles auf!" Ám Zoltán nem illetődött meg a hatalom eme kültelki megnyilvánulásától és visszaordított: „Alles auf az anyád p…a!" és visszadőlt a szalmába, jelezvén, hogy ő aludni kíván, és ne háborgassa senki.

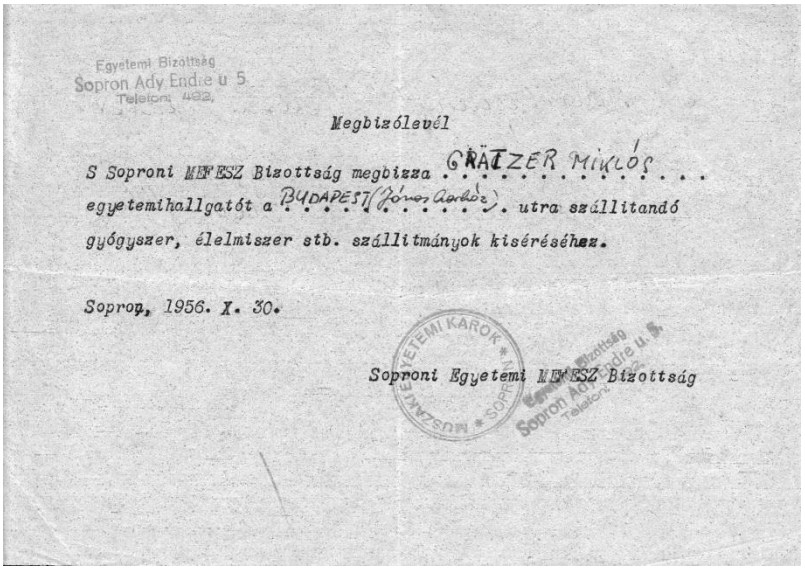
Hanem erre az osztrák hadfi végképp elveszítette a türelmét, és egyáltalán nem a szabad világ őréhez méltóan megragadta Zoltánt a csizmájánál fogva és minden finomságot mellőzve kirántotta a szalmacsomóból. Mintha lódarázs szúrta volna meg, úgy ugrott fel Zoltán, miután az osztrák elengedte a csizmáját. Eléje állt és tüdeje legnagyobb hangerejével, a magyar nyelv legcifrább kifejezéseit igénybe véve, markáns szemrehányásokkal illette az osztrák katonát. Az, azonban méltó ellenfélnek bizonyult: nem több, mint 20 cm-re a Zoltán arcától bömbölte a magáét. Zoltán magyarul az osztrák harcos németül, csak úgy zengett tőlük a hodály! Mi pedig elbűvölve szemléltük a pompás jelenetet. Talán két percig is tarthatott, hogy Zoltán egyetlen kifejezést sem használt kétszer!

Végre az osztrák vagy kifogyott a szóból, vagy rájött, hogy semmi értelme a további szóváltásnak, mert ordibálásilag egyenlő ellenféllel állt szemben. Hirtelen elhallgatott, sarkon fordult és döngő léptekkel kimasírozott a teremből. Zoltán pedig, mint egy megsértett medve, dörmögve, morogva tett-vett a fekhelye körül és készülődött önérzetesen a reggeli mosakodásra.

A klosterneuburgi elhagyott szovjet laktanyában 4 napot töltöttünk, mint hadifoglyok. Akkor még nem tudtuk pontosan, de óriási szerencsénk volt, ugyanis megtörténhetett volna, hogy Ausztria kiszolgáltat bennünket a szovjet hatóságoknak. Mivel fegyverrel léptük át a csak egy éve semleges ország határát, megsértettük a szovjet kormánnyal kötött szerződésüket semlegességükre vonatkozóan. Be kellett bizonyítanunk, hogy nem katonai alakulat vagyunk, egyébként könnyen előfordulhatott volna, hogy átadnak bennünket, mint hadifoglyokat a szovjeteknek, akik minden további nélkül elhurcolhattak volna bennünket, mondjuk Szibériába! Ez lassan köztudottá vált közöttünk, az én határtalan megdöbbenésemre. Ilyesmi nem volt belekalkulálva az életembe! És a szabadulás lehetősége egyelőre teljesen kizártnak látszott.
Négy keserves nap telt el itt, kétségek közötti vergődéssel, amikor megtudtuk, hogy újra elindulunk, mégpedig Salzburgba. Vonatra raktak bennünket és elindultunk az ismeretlen jövő felé, egyre távolodva hazánktól, szeretteinktől. A tudat, hogy talán soha nem térhetünk vissza Magyarországra, egyre élesebben rajzolódott ki előttünk. A hontalanság gondolata óriási teherként zuhant ránk. Hová? Merre? Kinek leszünk a martaléka? Tucatnyi kérdés telepedett a tudatunkra, és minden kérdés újabb fájdalmas sebet ejtett fiatal lelkünkön. És vitt bennünket a vonat egyre távolabb, és távolabb.
A Salzburg közelében lévő Siezenheim volt amerikai táborhelyen kötöttünk ki, s bár itt már emberséges körülmények vártak ránk, szomorúan konstatáltuk, hogy a kerítés tetején szögesdrót húzódik körös-körbe, hogy elhessegesse tőlünk a szökés gondolatát. Összesen két és fél hónapot töltöttünk itt el. Az utolsó három hetet azonban már, mint szabad emberek. A szabadulás órája akkor érkezett el, mikor világossá vált, hogy Kanadába megyünk és ezzel az osztrák kormány elhárította magától a szovjetek felé való kötelezettségét, miszerint ki kellett volna bennünket szolgáltatniuk nekik, mint semlegességüket megsértő hadifoglyokat. Azonban az elhatározás, hogy megyünk Kanadába, keserves vergődés árán született meg. Túl sok időnk nem volt a döntés meghozására, talán két nap, mert azok, akik úgy döntöttek, hogy próbálnak visszamenni Magyarországra (főleg ötödévesek), indulni akartak, ugyanis a hírek egyáltalán nem voltak kecsegtetők. A szovjetek lezárták a határt, se ki – se be nem lehetett menni, és ami mozdult, arra lőttek, minden kérdés nélkül. A felsőévesek jól ismerték a határ környékét, és bíztak benne, hogy át tudnak surranni észrevétel nélkül.
Az utolsó éjszaka keserves vergődéssel telt el, álom nem jött a szemünkre. Menjünk vissza és kockáztassuk a jövőnket? Esetleg kivágnak a főiskoláról, és az ÁVH karmai közé kerülünk, akik bosszút lihegve várnak ránk? Talán börtönbe is kerülhetünk! Ez egyébként egy teljesen reális lehetőségnek tűnt, és a gondolat teljesen megdermesztette egész lényemet. Pedig így is elég sok volt a rovásomon. Apám rendőr volt mielőtt a kommunisták megkaparintották a hatalmat, anyám pedig kulák, és emiatt X-esnek voltam káderezve, a munkásdiktatúra osztályellenségének. A kommunisták különös gyűlöletet éreztek a kulákok iránt, fájt nekik, hogy látástól vakulásig tartó kemény munkával, valamivel jobb életformát tudott teremteni magának a parasztságnak ezen vékony rétege, nem beszélve arról, hogy munkát adott nagyon sok olyannak, akiknek egyébként betevő falatjuk sem lett volna. Vagy pedig menjünk ki Kanadába, ahová a hallgatóság zöme készült, odahagyva hazánkat, szeretteinket, barátainkat, ha nem is örökre, de legalábbis sok hosszú évre, de ahol a szabad, rettegéstől mentes élet vár ránk, ahol a társadalom nem szab határt annak, hogy mit érhetünk el, ahol nincs munkás – paraszt – értelmiségi, egyéb és főleg X-es káder kategória, ami az élet minden fázisában szinte döntő jelentőséggel bír!
Egész éjszaka latolgattuk a lehetőségeket Safranyik Lacival. Egyikőnk se volt képes határozottan dönteni. Az eszünk azt diktálta, hogy menjünk Kanadába, jaj, de a szívünk óriási erővel húzott vissza hazánk, szeretteink, barátaink, hátrahagyott otthonunk felé. Ha édesanyámra, testvéreimre gondoltam kicsordult a könny a szememből.

Safranyik Laci ugyanilyen gondokkal birkózott. Számára sem volt könnyebb a döntés. Sóhajtoztunk nagyokat az éjszaka sötétjében, amikor keserves fájdalommal a hangjában felnyögött: „Nem bánnám, ha a lelkemet szitává lőnék, csak a testem hagyják épségben!"
Végül is az ész döntött, és Kanadába kerültünk, itt éltük le életünket, társadalmat gyarapító, szabd emberként. De az ész és a szív vívódásának ama megnyilvánulása a siezenheimi éjszakában még mai napig is a fülemben cseng.
A Powell River-i táborban meglehetősen kényelmes életünk volt, annak ellenére, hogy naponta 8 órán keresztül birkóztunk az angol nyelvvel, ami néha úgy tűnt, hogy lehetetlenség megtanulni. De volt rá lehetőségünk, hogy enyhítsük a nyelvtanulás kimerítő egyhangúságát. Ezen lehetőségek egyike a társalgóterem volt, ahol összegyűlhettünk kis csoportokban, megbeszélhettünk, megvitathattunk dolgokat, nézhettünk TV-t (az egyik meglehetősen népszerű műsor a „Texas wrestling" volt, amit annak idején pankrációnak tituláltunk).
Egy alkalommal, mikor a társalgóban időztem, a szomszédságomban Fónagy Sanyi és Bordulák Zoli diskuráltak. Hirtelen arra lettem figyelmes, hogy megváltozott a beszélgetés hangerőssége, és eltűnt belőle az addigi barátságos tónus, majd Zoltán kissé hátralépett, szigorúan végigmustrálta Sándort, tetőtől-talpig, majd talptól a tetőig, és a legfagyosabb hangon kijelentette: „Hosszú! Vedd tudomásul, hogy megvonom tőled a szimpátiámat!" Ezzel sarkon fordult, és faképnél hagyta Sándort.

Forrás: Kapocs, 2012, XLI. évfolyam 55. szám

Egyetemi Bizottság
Sopron Ady Endre u 5
Telefon: 492,

Megbizólevél

S Soproni MEFESZ Bizottság megbizza GRÄTZER MIKLÓS
egyetemihallgatót a BUDAPEST (Jónás, Andor). utra szállitandó
gyógyszer, élelmiszer stb. szállitmányok kiséréséhez.

Sopron, 1956. X. 30.

Soproni Egyetemi MEFESZ Bizottság

TOLNAI ISTVÁN

1956. november 4.

Késő délután volt, november negyedike. Tisztában voltam vele, hogy hamarosan egy rendkívül fontos döntést kell meghoznom. Részben magam, részben a mintegy negyven hallgatótársam szempontjából. Kis csoportunknak végül is én voltam a felelős vezetője Sopron mellett, a magyar-osztrák határon. A feladatunk az volt többek között, hogy biztosítsuk, hogy a határ mindkét irányban lehetőleg átjárható legyen. Volt egy olyan elképzelés, hogy el kell kapni a „rossz fiúkat", akik megpróbáltak átszökni október 23. után. Aztán meg irányítani kellett az áruforgalmat, mely Magyarországra érkezett, továbbá a menekülők útját kellett egyengetni. Amint a menekült tömegek folyammá duzzadtak, arra gondoltunk, hogy a militáns csapatok lezárhatták a határt.

Egy bizonyos ponton minden bejövő teherautót leállítottunk, melyek élelmiszert, meleg ruhát vagy egészségügyi felszerelést szállítottak Magyarországra. Ennek az volt a célja, nehogy az ellenség kezébe kerüljenek az értékes holmik. Ekkor hirtelen feltűnt öt vagy hat magyar katonai teherautó, melyek tüzérségi fegyvereket szállítottak, és nagy sebességgel jöttek a határ felé. A katonák elkezdtek üvöltözni a járművekről: „Fiúk, mindennek vége, nincs remény a győzelemre, menekülnötök kell!"

Úgy éreztem, elérkezett az idő, útmutatást kell adnom a csapatomnak. Összehívtam mindenkit, de valójában nem tudtam, mit is mondjak. Amikor végignéztem a szőrös, elgyötört, reszkető srácokra, rádöbbentem hirtelen a dolgok lényegére. Kétség sem fért hozzá, hogy amit mondok, ők azt meg fogják tenni. Ám azt is láttam, hogy ez a kis csoport nem tudja megfordítani a történelem kerekét, ha már ez nem sikerülhetett az egész országnak. Nem láttam át teljesen, hogy akár halál is lehet a vége a játszmának ezen a ponton. Hirtelen rám szállt a felelősség teljes súlya. A fiatal életekért, amelyekért véletlenül én lettem igazán felelős. Meg kellett szólalnom: „Kedves diáktársaim! Rengeteg mindenen mentünk keresztül az utóbbi napokban. Úgy tűnik, reményeinket, hogy egy szabad, fényesebb jövőt építsünk, azt hiszem, félre kell tennünk. Ugyanakkor vannak lehetőségeink. Áshatunk lövészárkokat és harcolhatunk, ámbár fegyvereink bizonyára nem megfelelőek az orosz tankokkal és géppuskákkal szemben. Eltűnhetünk innen, hátat fordítunk és hazamegyünk. Ebben az esetben vállalni kell a következményeket mindenért. Vagy felszállunk a buszunkra, és átszeljük a határt, irány Ausztria. Ez egy átmeneti dolog lenne, amíg megfelelő fegyvereket nem szerzünk. Aztán kiegyenlítettebb feltételek mellett visszamegyünk harcolni az oroszok ellen. Ez az, amit tennünk kell, úgy vélem. A „Szabad Világ" arra van (mutattam Ausztria felé), az oroszok és a kommunizmus pedig az ellenkező irányban."

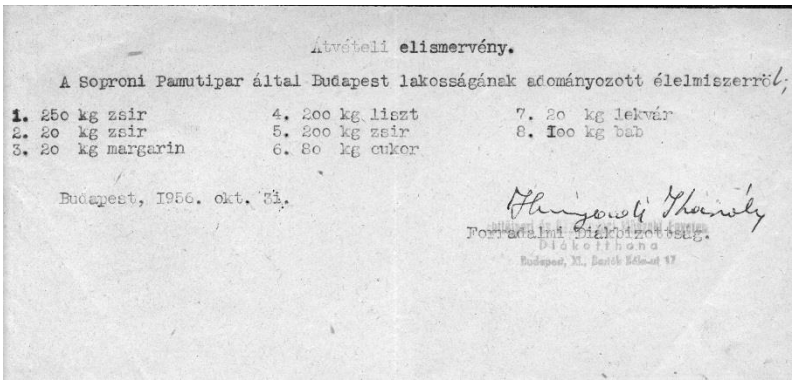
Eddig a sorsdöntő pillanatig vélhetően senki sem akarta elhagyni végleg Magyarországot. Valamennyien úgy hittük, hogy hamarosan visszatérünk és felszabadítjuk hőn szeretett hazánkat. Felszálltunk a buszunkra, követtük a tüzérségi fegyvereket szállító teherautót.

Személyes okom erre a döntésre minden bizonnyal az volt, hogy keveredtek bennem az érzelmek és a tények. Tudtam ugyanakkor, hogy soha nem leszek képes visszamenni a csalárdság, gazemberség és zsarnokság földjére. A szabadság érzésének ereje elképesztően erőteljes volt. Attól is féltem, hogy megtorlás áldozata leszek, ha visszatérek, és erre nagyon jó esély volt a forradalomban való részvételem miatt. Szerepem a forradalomban tán nem volt valójában akkora, mint gondoltam, de az odaadó elkötelezettség miatt érezhettem ezt. Az előttem lévő ismeretlen félelmetes volt, de ami mögöttem volt, az bizony felülmúlta ezt. Még szörnyűbb volt.

Csoportom nevében, aznap még egy nagyon meghatározó döntést hoztam. Miután letettük a fegyvert Ausztriában, egy osztrák határőr közölte a sofőrünkkel, hogy kövesse a katonai járművet, és a következő útelágazódásnál forduljon jobbra. Nem örültem ennek a felszólí-

tásnak, így a buszsofőrünknek azt mondtam, inkább kövesse csak a polgári járműveket. Ezzel a csellel szerencsére sikerült elkerülnünk egy nagyjából egy hónapos internálást. Ez azokra várt, akik fegyverrel a kezükben léptek be Ausztria területére.
Hetekbe telt, míg rádöbbentem új életvitelem kereteire és határaira. Kifejezetten nehéz volt elviselni azt, hogy rá kellett döbbennem arra, hogy az „Amerika Hangja" és a „Szabad Európa Rádió" mögött semmi sem rejlik. Azt is láttam, hogy az úgynevezett „Szabad Világ"-nak semmi egyéb használható cselekedete nem volt, minthogy kopott, használt ruhákat küldözgettek. Fájdalommal teli érzés volt rádöbbenni arra, hogy bizony nem kapunk fegyvereket a nyugattól, hogy visszaverjük az orosz behatolókat. Az ENSZ-nek pedig lényegesen fontosabb volt a Szuezi-csatorna körüli hercehurca, mint az orosz invázió Magyarországon. Ötven évvel ezelőtt nem is igazán tudtam, hogy kire legyek mérgesebb: A köpönyegforgató magyarokra, a forradalmat leverő oroszokra, avagy a „Szabad Világ"-ra.
Életem elmúlt ötven esztendejében aztán nagyjából rájöttem a körülöttem lévő világ realitásaira. Haragom is elmúlt. Azt azonban soha nem bántam meg, hogy akkor buszra szálltam hűséges kis csapatommal.

Forrás: Kapocs, 2006, XXXV. évfolyam 43. szám, angolból fordította Vörös Ákos

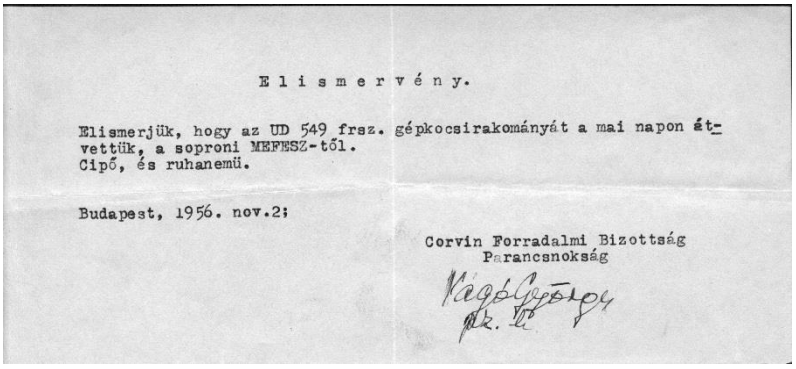
Átvételi elismervény.

A Soproni Pamutipar által Budapest lakosságának adományozott élelmiszerről,

1. 250 kg zsir
2. 20 kg zsir
3. 20 kg margarin
4. 200 kg liszt
5. 200 kg zsir
6. 80 kg cukor
7. 20 kg lekvár
8. 100 kg bab

Budapest, 1956. okt. 31.

Forradalmi Diákbizottság.

E l i s m e r v é n y.

Elismerjük, hogy az UD 549 frsz. gépkocsirakományát a mai napon átvettük, a soproni MEFESZ-től.
Cipő, és ruhanemü.

Budapest, 1956. nov.2;

Corvin Forradalmi Bizottság
Parancsnokság

WIRKOLA

STRUMPF- UND WIRKWARENFABRIK

Fabrik: Wien VI, Sandwirtgasse 16

Verkauf und Büro: Wien I, Fischerstiege 1-7

TELEFON U 23-300, U 23-301

Gegenschein Nr. 26161

Wien, den 29/10. 1946

Ordre Nr. ..... v. .....

Fa. Rote-Kreuz Ungarnhilfe

durch .....

Art. Nr.	Gr.	Stück	Dtzd.		Preis Stück	Preis Dtzd.
3642		16		8 Paar		
4325			3	Kniestrümpfe		
4334			2½	Vollstrümpfe		
5200		8		Paar Stiefel		

Zahlbar und klagbar in Wien.

Reklamationen werden nur innerhalb 3 Tagen nach Empfang der Ware berücksichtigt / Retourwaren werden nur franko und gegen vorheriges Aviso übernommen / An Vertreter ausgefolgte Retourwaren werden von uns nicht anerkannt.

A határ nyugati oldaláról nézve

Ők is a határnál voltak

BUCKLEY PÉTER

Soproni történet a másik oldalról

Buckley Péter, a Canadian Press újságírója, 1968 őszén, magyarországi útja során ellátogatott Sopronba, ahol Pántos György rektorhelyettestől az alábbi felvilágosítást kapta a Soproni Erdőmérnöki Főiskola tanárainak és hallgatóinak nagyszámú kivándorlásáról:

Három erdész tanár egy csoport diákkal, a többi magyar menekülthöz csatlakozva, 1956. november l-én elhagyta az országot. A diákok a British Columbia-i egyetemen folytatták tanulmányaikat és igyekeztek nagy port verni céljaik könnyebb elérésére. A soproni egyetemnek ez az eset fájdalmas emlék és semmiféle logikus magyarázat nem található reá. Az egyetem hivatalos feljegyzései szerint, egy egyetemi tanár és két tanársegéd ment ki, mintegy 194 diáktól kísérve. Harminc diák ezek közül, két-három éven belül visszatért, többnyire családi okok miatt. Látogatóba ma is nagyon sokan jönnek haza.

Pántos, ez a jóképű, élénk mozgású ember, jelenleg a talajtani tanszék vezetője is. A maga részéről a következőkben látja a diákok kivándorlásának magyarázatát. – A főiskolát 160 évvel ezelőtt alapították Selmecen, Csehszlovákiában (??? – A szerk.), ahonnan a Habsburgok bukása után, 1918-ban az iskolának el kellett menekülnie, ha meg akarta őrizni az uralkodótól kapott jogait. A közös menekülés összekovácsolta a tanárokat és diákokat, és ez a tradicionális összetartozás azóta is megmaradt a diákokban, ami szinte rendkívüli helyzetet teremtett a soproni főiskolán, a többi magyarországi egyetemeken kialakult szellemmel szemben. Ez a tradicionális összetartozási érzés 1956-ban újraéledt a diákokban és késztette őket, hogy vakon kövessék a tanárokat Nyugatra. Az is bizonyos továbbá, hogy abban az időben, egyes soproni körökben a nyugatról beáramló szélső-jobboldali ideológia kezdte éreztetni hatását, ami sokakat megtévesztett és nyugatra csábított. Ennek az ideológiának az erősödését szolgálták azok az elemek, akik a Vörös Kereszt használt ruha akciójával azokban a napokban az országba jöttek és itt hathatós politikai propagandát fejthettek ki. Ennek az akciónak, egyik a háttérben dolgozó mozgatója volt, a kommunista ellenes Beatrix grófnő, aki különösen az egyetemi hallgatók körében igyekezett propagandát kifejteni. Az alaptalan ígéretek sajnos sokaknak elvette a tisztán látását és meggondolatlanul elhagyták az országot. Mindezen megfontolások ellenére, politikai indító okot és magyarázatot a kivándorlásra nem lehet találni.

Sopronban 1956 októberében nem volt vérontás, az emberek főleg gyülekeztek. A főiskolások forradalmi tevékenysége kimerült a nyugati úgynevezett segélyakciók lebonyolításában.

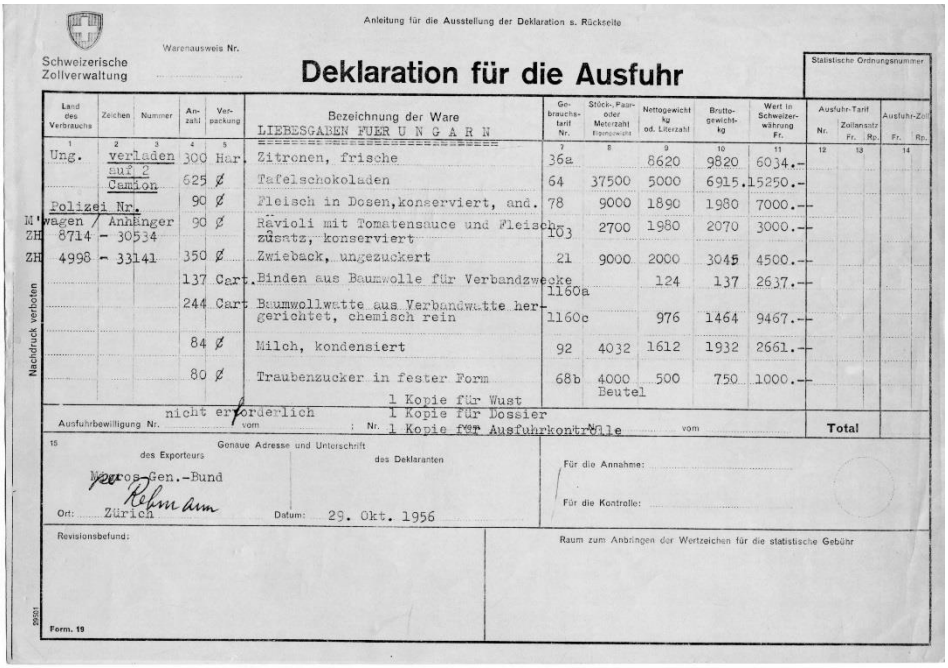
A diákok elmenetele után két nappal, a rendszeres egyetemi oktatás megindult, természetesen nem Beatrix grófnő segítségével.

Az oktatói állások, pályázatok útján hamarosan betöltésre kerültek és a legjobb erőket sikerült Sopron számára megnyerni, akik nagymértékben megjavították az erdőmérnöki oktatás eddigi színvonalát.

Az 1956. év után a soproni főiskola Erdőmérnöki és Faipari Egyetem lett és teljesen elkülönült a bányászati oktatástól, amellyel 160 évig össze volt kötve. Az erdészeti oktatás jelenleg nagymértékben gyakorlati. A Marxizmus-Leninizmus, orosz és német nyelven kívül a tantárgyak mind erdészeti ismeretekkel foglalkoznak. Jelenleg körülbelül 500 hallgató van az egyetemen. Remek felszereléssel rendelkeznek; új növényház, korszerű laboratóriumok és egy 120000 könyvből álló tudományos könyvtár szolgálják az erdészeti oktatást. A legrégibb könyv 1565-ből származik.

A fenti cikk, angol szövegben, a Winnipeg Free Press 1969. február 5-i számában jelent meg. Ezt követően felhívtuk a Canadian Press figyelmét a For. Chronicle 1969 februári számában megjelent cikkünkre a soproni eseményekről, és a UBC erdészeti fakultása által kiadott kiterjedt dolgozatra, mely jelentősek történelmi hűséggel, bőven tárgyalják „Exodus"-unk történetét. A C.P. a fenti anyag felhasználásával egy cikksorozatot jelentetett meg a Kanadában megjelenő napilapokban British Columbiától Newfoundlandig. A cikkek hatására sok kedves régi ismerős elevenítette fel a soproniakkal kapcsolatos emlékét abból az időkből, amikor a főiskola még „nagy port vert fel".

Forrás: Kapocs, 1969, V. évfolyam 3-4. szám

Anleitung für die Ausstellung der Deklaration s. Rückseite

Warenausweis Nr.

Schweizerische Zollverwaltung

Deklaration für die Ausfuhr

Statistische Ordnungsnummer

Land des Verbrauchs	Zeichen	Nummer	Anzahl	Verpackung	Bezeichnung der Ware	Gebrauchstarif Nr.	Stück-, Paar- oder Meterzahl	Nettogewicht kg od. Literzahl	Bruttogewicht kg	Wert in Schweizerwährung Fr.	Ausfuhr-Tarif Nr.	Ausfuhr-Tarif Zollansatz Fr.	Ausfuhr-Tarif Zollansatz Rp.	Ausfuhr-Zoll Fr.	Ausfuhr-Zoll Rp.
1	2	3	4	5	LIEBESGABEN FUER U N G A R N	7	8	9	10	11	12	13		14	
Ung.	verladen auf 2 Camion		300	Har.	Zitronen, frische	36a		8620	9820	6034.–					
			625	Ø	Tafelschokoladen	64	37500	5000	6915.	15250.–					
	Polizei Nr.		90	Ø	Fleisch in Dosen, konserviert, and.	78	9000	1890	1980	7000.–					
M'wagen / Anhänger ZH	8714 – 30534		90	Ø	Ravioli mit Tomatensauce und Fleischzusatz, konserviert	103	2700	1980	2070	3000.–					
ZH	4998 – 33141		350	Ø	Zwieback, ungezuckert	21	9000	2000	3045	4500.–					
			137	Cart.	Binden aus Baumwolle für Verbandzwecke	1160a		124	137	2637.–					
			244	Cart	Baumwollwatte aus Verbandwatte hergerichtet, chemisch rein	1160c		976	1464	9467.–					
			84	Ø	Milch, kondensiert	92	4032	1612	1932	2661.–					
			80	Ø	Traubenzucker in fester Form	68b	4000 Beutel	500	750	1000.–					
												Total			

nicht erforderlich

Ausfuhrbewilligung Nr. ..... vom ..... ; Nr. ..... vom .....

1 Kopie für Wust
1 Kopie für Dossier
1 Kopie für Ausfuhrkontrolle

Nachdruck verboten

15 Genaue Adresse und Unterschrift des Exporteurs

Joint Distros-Gen.-Bund
Rehmann

Ort: Zürich Datum: 29. Okt. 1956

des Deklaranten

Für die Annahme: .....

Für die Kontrolle: .....

Revisionsbefund:

Raum zum Anbringen der Wertzeichen für die statistische Gebühr

29301

Form. 19

LEIPOLD ÁRPÁD

Külhoni szolidaritás a forradalommal

Az eberswaldei erdész egyetemisták tevékenysége

Az 1956-os magyar forradalom kitörése, majd leverése szerte a világban nagy visszhangot és együttérzést váltott ki. A nyugati országok fővárosaiban, nagyvárosaiban naponta ezrek és ezrek tüntettek a szovjet követségek épületei előtt, és követelték, hogy kormányuk – a magyar események miatt – szakítsa meg a Szovjetunióval a diplomáciai kapcsolatokat. A nyugati világban akkor lezajlott utcai tüntetések, tiltakozó tömeggyűlések hetekig foglalkoztatták a nyugati sajtót. Azok, akiknek akkor Magyarországon lehetséges volt nyugati rádióállomások magyar nyelvű adásait hallgatni (vagy más forrásból), ezekről az eseményekről értesülést szerezhettek. Keveseknek jutott azonban Magyarországon akkor tudomására, hogy a magyar forradalom mellett nemcsak a nyugati országok lakossága vállalt szolidaritást, hanem erre a szocialista országokban is számos példa akadt. (Ugyanúgy, mint az 1956 nyarán kirobbant poznani lengyel felkelés, Magyarországon is nagy szolidaritási érzelmeket váltott ki.)

Ilyen volt – egy a sok közül – az eberswaldei erdészhallgatók szolidaritása a magyar forradalommal 1956-ban. Az eberswaldei szolidaritási mozgalom egyik főszereplője egy egykori kollégám, Hubertus Wachter volt, aki már nincs az élők sorában. Özvegye engedélyt adott arra, hogy az általa rendelkezésemre bocsátott, a volt Német Demokratikus Köztársaság hatósági szerveinek ezzel az üggyel foglalkozó iratait ebben a cikkben felhasználhassam.

Azt, hogy ennek az ügynek a mindenütt jelenlévő Stasi (Staatssicherheitsdienst = Állami Biztonsági Szolgálat) mekkora jelentőséget tulajdonított, az abból is kivehető, hogy az általuk összeállított anyag kb. 800 oldalt tett ki. (Ursula Wachter közlése szerint). Lássuk a tényeket.

Mint Magyarországon is ismert (erdészkörökben), a volt NDK területén 1963-ig két felsőfokú erdészeti intézmény létezett. Az egyik Eberswalde-ban, a másik Tharandt-ban.

Az 1830-ban alapított eberswaldei Erdészeti Akadémia 1946-tól már mint a berlini Alexander Humboldt Egyetem Erdőgazdasági Karaként működött tovább, Eberswaldeban. Ez a város Berlintől csak 35 km távolságra fekszik. Így az egyetemisták az akkor még „fal nélküli", a szövetséges hatalmaktól nyugati és keleti zónára felosztott Berlint még szabadon látogathatták. Sőt 1952-ig az alaptudományokat a Humboldt Egyetemen adták elő. Mivel a Humboldt Egyetemnek akkor Nyugat-Berlinben is voltak intézetei, így egyes előadásokat ott tartottak meg. Berlin közelsége és ezáltal a „nyugati világgal" való gyakori érintkezés az eberswaldei Erdészeti Kar hallgatóinak úgy politikai, mint kulturális téren nagyobb tájékozódási lehetőségeket biztosított, mint pl. a tharandti testvér Erdészeti Kar hallgatóinak elszigetelt és ezáltal a kommunista doktrináktól erősebben áthatott helyzete. Ezért – az előbb említett okok miatt – az eberswaldei Erdészeti Karon egy szabadabb, felvilágosultabb légkör uralkodott, mint az akkori NDK más felsőfokú oktatási intézményeiben.

Mivel az eberswaldei erdészhallgatók jobban ragaszkodtak a régi diákhagyományokhoz is – amik a hatalom szemében reakciós, fasiszta, porosz hagyományok voltak –, mint a többi egyetemek diákjai, így az egész eberswaldei Erdészeti Kart politikai szempontból szocialista káderképzésre nem tartották alkalmasnak. Erről egy kicsit később.

Lássuk azonban az eberswaldei Erdészeti Karon az 56-os magyar forradalom alatt és utána történt eseményeket.

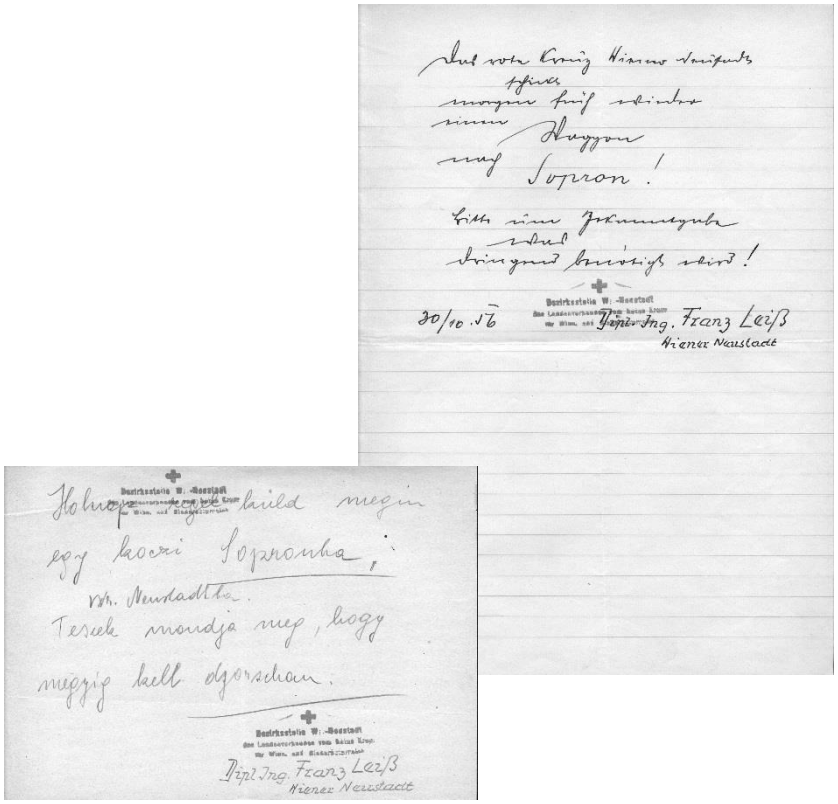
A Magyarországon kitört 56-os forradalom és az ezzel kapcsolatos események az eberswaldei erdészhallgatók körében is nagy érzelmi indulatokat váltottak ki. Az indulatok fokozásához hozzájárult egy másik tény is. Ezekben a napokban egy fiatal erdőmérnök, aki az Eberswalde közelében fekvő erdőkben termőhely térképezési munkálatokat végzett,

nyomtalanul eltűnt. Pár nappal később egy szovjet katonai létesítmény közelében találták meg holttestét. Halálát egy késsel elkövetett szívszúrás okozta, amit hivatalosan öngyilkosságnak nyilvánítottak. A lakosság többségének az volt a véleménye, hogy az erőszak által bekövetkeztet, halál igazi okát eltussolják. A gyilkosság a mai napig nem lett felderítve.
Az események ezek után így folytatódtak. Még a magyar forradalom kitörése előtt tervezve volt, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóján (november hetedikén) az Erdészeti Kar kultúrcsoportja a szovjet hadsereg együttesével egy közös programot rendez. A hallgatók nagy része a történtek után azonban ellene volt egy közös fellépésnek. Ezért október vége felé egy gyűlést hívtak össze, ahol dönteni kívántak arról, hogy mint cselekedjenek. A gyűlés (szemtanúk szerint) egy lázas, indulatoktól felhevített légkörben folyt le. Az említett erdőmérnök eltűnésével kapcsolatban az egyik felszólaló kijelentette, hogy „a szovjet hadsereg túlkapásai napirenden vannak. Az NDK területe a szovjet hadsereg részére csak egy gyakorlótér." Végül azt követelte, hogy „a szovjet hadsereg kihágásait a sajtóban nyilvánosságra kell hozni". Ezen a gyűlésen lett először kijelentve, hogy a magyar forradalommal való szolidaritás miatt, mivel ott a szovjet hadsereg beavatkozása sok emberáldozatot is követelt, a Kar kultúrcsoportjának a november 7-iki ünnepségeken nem szabad fellépni. Az ünnepségeken való részvétel megtagadását azzal is indokolták, hogy az „eberswaldei lakosság nem ápol barátságos érzelmeket a szovjet hadsereg iránt, ezért az egyetemisták ne cselekedjenek a nép ellen". A gyűlés végül úgy döntött, hogy a kultúrcsoport az ünnepségeken nem fog fellépni. A Stasi besúgói azonban mindenütt jelen voltak, így a gyűlésen elhangzottak nem maradtak titokban.
A következő gyűlésen, amely 1956. október 31-én ment végbe, már részt vett a kerületi pártbizottság küldöttje is. Ez megpróbálta az egyetemistákat arról meggyőzni, hogy „Magyarországon ellenforradalom van, és ezt a nyugati imperialisták titkos szolgálatai robbantották ki. Ezek most megpróbálják ellenséges propagandájukkal államunk értelmiségét és tanuló ifjúságát is háborús céljaiknak felhasználni". A gyűlésen résztvevő egyetemisták azonban az erős politikai nyomás ellenére is megmaradtak az előző gyűlésen kimondott határozatuknál. Ezen a gyűlésen az egyetemisták szóvivői (a későbbi vádirat szerint) Hubertus Wachter és E. M. harmadik éves hallgatók voltak. E. M. állítólag a Szovjetunió ellen uszított, H. Wachter pedig kijelentette, hogy „a szovjet hadsereg jelenlegi magyarországi tényked̈ésével nem ért egyet. Nem tudja megokolni, hogy a szovjet hadsereg mit keres most Magyarországon, mikor ott népfelkelés van. Addig, ameddig Magyarországon vér folyik, nem lép fel az ünnepségen." A következő napok egyetemi előadásain egy-két professzor még megpróbálta a hallgatókat meggyőzni és megkérni arra, hogy vegyenek részt az ünnepségeken. Látszólag azonban eredménytelenül. Végül november 6-án (egy nappal az ünnepségek előtt) még egyszer összehívták a hallgatóságot. Ezen a gyűlésen 3 professzor elnökölt, és ezek újból megpróbálták az egyetemistákat meggyőzni arról, hogy Magyarországon ellenforradalom van, és ezek igazi okozói a nyugati imperealisták. Figyelmeztették a hallgatókat, hogy lássák be ezzel kapcsolatos oktalan magatartásukat és ennek következményeit.
Ez a gyűlés, az elhangzott burkolt és nyílt fenyegetések és valószínű a „személyes meggyőzések" azt eredményezték, hogy másnap, november 7-én a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ünnepségén az Erdészeti Kar kultúrcsoportja Hubertus Wachter és E. M. hallgatók kivételével fellépett. Az ügy ezzel azonban nem zárult le, a megtorlások ezek után következtek.
1956. december elején egy egyetemi gyűlésen felolvasták a Párt (SED = Német Szocialista Egységpárt) Központi Bizottságának az NDK egyetemi ifjúságához intézett levelét (az ún. Ulbricht levelet). Ennek szövegében többek között az állt, „hogy az NDK egyetemein csak azok tanulhatnak, akik a Munkás, Paraszt Állam mellett hűségesen kiállnak". Ennek végrehajtása nem sokáig váratott magára.

Időközben természetesen a Stasi sem tétlenkedett. Egy 1956. december 12-én írott jelentésében többek között ez áll: „hogy a főiskola negatív erőit leleplezzük, mint pl. Wachter, … (a többi nevek törölve) szándékozunk, illetve megindítottunk egy kampányt (agitáció stb.) azért, hogy a többi hallgatók saját maguk követeljék ezeknek az elemeknek a főiskoláról való eltávolítását".
Az első – egy kari bizottságtól – erre a célra (az eltávolítások követelése) összehívott gyűlés nem járt eredménnyel, mert sok hallgató meg sem jelent a gyűlésen. Mikor szavazásra került a sor, akkor a jelenlévők egyharmada a kizárások mellett szavazott.
A következő gyűlést az Erdészeti Kar ifjúsági szervezete, az FDJ (Freie Deutsche Jugend = Szabad Német Ifjúság) hívta össze. Ekkor a jelenlévők egyötöde szavazott a megnevezett hallgatók kizárása mellett.
A kizárásokat 1957 áprilisában hajtották végre. A kizárás vonatkozott az NDK összes egyetemeire és főiskoláira.
Ez azonban a hatalmon lévőknek még mindig nem volt elég. Hubertus Wachtert 1957 júniusában letartóztatták. A vád ellene az volt, hogy „1956 októberében a szovjet hadsereg magatartásáról a magyarországi eseményeknél hazug állításokat terjesztett azért, hogy a szovjet hadsereg kultúrcsoportjának és az Erdészeti Főiskola kultúrcsoportjának együttes fellépését megakadályozza". A per Hubertus Wachter ellen Frankfurt/Oder-ben folyt le. A többi vele együtt kizárt hallgatókat már nem lehetett perbe fogni, mert időközben H. Wachter kivételével mind Nyugat-Berlinbe menekültek. Özvegye szerint ő ezt azért nem tette meg, mert azt hitte, hogy az egyetemből való kizárásával az ügy el van intézve.
Az ítéletet H. Wachter ellen 1957. október 17-én mondták ki. Ez így hangzott: „A vádlott egy bűntett elkövetése miatt a Német Demokratikus Köztársaság Alkotmányának 6-ik tövénycikke szerint egy év és két hónapi fegyházbüntetésre lesz ítélve". A 6-ik törvénycikk tényállása a következő volt: Bojkottra való uszítás, háborúra uszítás, népgyűlölet stb…
Hubertus Wachter további sorsáról még csak annyit, hogy szabadulása után rövidesen szintén Nyugat-Berlinbe menekült. Egyetemi tanulmányait Nyugat-Németországban fejezte be. Később erdészigazgatói rangban egy állami rendezőségi hivatal termőhelyfeltárási osztályának lett a vezetője. Innen ment nyugdíjba, 65 éves korában.
Hozzátartozik ehhez a történethez még az is, hogy H. Wachter pere után egészen az Erdészeti Kar 1963-ban történt feloszlatásáig még számos Eberswaldéban végzett erdőmérnök ellen folytattak büntető eljárást. Ezeknek a koncepciós pereknek többek között az is célja volt: bebizonyítani azt, hogy az eberswaldei Erdészeti Karon uralkodó politikai légkör nem alkalmas szocialista meggyőződésű, felsőbb fokú képzettséggel rendelkező káderek képzésére.
Az Erdészeti Kar felszámolását hivatalosan gazdaságossági és szervezési szükségszerűséggel indokolták meg. Ez így hangzott: „A népgazdaság minden területén szükséges koncentráció, koordináció és takarékosság miatt a berlini Humboldt Egyetem eberswaldei Erdőgazdasági Kara bezárandó. A főiskolai káderek képzése ezek után a drezdai Műszaki Egyetem tharandti Erdőgazdasági Karán lesz központosítva."
A Párt (SED) Központi Bizottságának indoklása ebben az ügyben, amelyre voltaképpen a döntés alapozódott, a következő volt:
„Az erdészeti főiskolai képzés központosítása a drezdai Egyetem tharandti Erdőgazdasági Karán.
Az eberswaldei politikai helyzet semmi biztosítékot nem nyújt szocialista főiskolai káderképzésre. A drezdai és Frankfurt/Oder-i perek világosan kimutatták az eberswaldei Erdészeti Kar nevelőmunkájának hiányosságait. 1957 óta 125 hallgató lett ott kiképezve és lediplomázva. Ezek közül csupán 1961-ig (a berlini fal építése) 15-en disszidáltak, akik asszisztensként a karon dolgoztak. Az eberswaldei professzori kar káderi összetétele a tharandtival összehasonlítva lényegesen kedvezőtlenebb.

Az eberswaldei professzorok közül 7en a NSDAP (Német Nemzeti Szocialista Munkás Párt) tagjai voltak, 5-en pedig a fasiszta Wehrmacht (a német hadsereg neve 1935–1945-ig) tisztjei.
A képzés központosítása Tharandtban lehetőséget nyújt az ottani professzori kart úgy megváltoztatni, hogy a hallgatóknak egy magas tudományos fokon álló, szocialista nevelése és képzése biztosítva legyen.''
Ezért kellett tehát Németország egyik legrégibb, nagy múltú felsőfokú erdészeti intézményének kapuit bezárni.
Minden más felhozott ok – a politikain kívül – mellébeszélés volt. Ennyit erről.
Ez a cikk azért íródott, hogy emlékezzünk mindazokra, akik 50 évvel ezelőtt szerte a világban az 56-os magyar forradalommal szolidarizáltak. Emlékezzünk különösen azokra, akik kommunista diktatúrákban élve kiálltak a magyar forradalom ügye mellett, amelynek célja egy ilyen kommunista diktatúrától való szabadulás volt. Ez az ő esetükben az elnyomottak szolidaritása volt az elnyomottakkal. Sokat közülük meghurcoltak, megkínoztak, bebörtönöztek, egész életükre megbélyegeztek. Őrizzük meg emléküket tisztelettel az utókornak is.

Forrás: Erdészeti Lapok, 2006, 141. évfolyam 10. szám

GEGRÜNDET 1895

BRÜDER KESSLER

STRICKWAREN-FABRIKEN

BÜRO u. LAGER: WIEN, I., FISCHERSTIEGE 1–7

TELEFON U 23-301, U 23-300

FABRIKEN: WIEN-SCHREMS, N.-Ö.

Bankverbindung: Creditanstalt-Bankverein, Sparkasse Schrems

Österr. Postspar.-Kto. 37.440 / Drahtanschrift: Knitbrueka Wien

Wien, 29. X. 1956

Firma An das Rote-Kreuz
Ungarnhilfe

Lieferschein Nr. 18965

Stück	Dtzd.	Gr.	Art.-Nr.	Artikel	Preis Stück	Preis Dtzd.
24				Wollschuhe		
14	Paar			Wollstrümpfe		
10				Wollhauben		
	1			Strumpfhänger		
	1			Woll-Pölsterle		
	12/12			Kl+Dl Wollhandschuhe		

Die Ware bleibt bis zur vollständigen Bezahlung unser Eigentum. — Porto und Verpackung zu Lasten des Empfängers.

A határ keleti oldaláról nézve

Oktatóink visszaemlékezései

CSAPODY ISTVÁN

Forradalom és exodus (1956. október – 1959. február)

Az elnyomás és a terror csak bizonyos határokon belül éri el a célját, s ha ezen a tűréshatáron átcsap, éppen az ellenkező hatást éri el. A profanum vulgusnak már nincs mitől félnie, hiszen nincs mit elvesztenie. Ezt a pszichózist 1956-ban először a szellemi elit, az írástudók és az egyetemi ifjúság élte meg, mint ahogyan 1848-ban is az írók és a márciusi ifjak voltak a szabadság zászlóvivői. A szellemi erjedés és a fölmorajló elégedetlenség árja már 1956 nyarán érzékelhetővé vált, és mire beköszöntött az ősz, egyre nyíltabban vetették föl a reformok, majd a rendszer teljes megdöntésének igényét. Mint Zeusz fejéből Pallasz Athéné, úgy támadtak hirtelen elibénk publicisták tucatjai, s csak csodálkozni lehetett, hol lapultak meg eddig. Októberben már harsogott tőlük az ország, mely méhekkel teli kaptárhoz vált hasonlóvá. Az erjedés a fővárosból indult el, de Mario varázspálcájához hasonlóan egy intésre szólalt meg a rádió, a Budapesti Műszaki Egyetem (BME), majd a többiek. Én ezekkel itt nem foglalkozom, őrzik ezt már a történelem annalesei. Én csupán a soproni események mellett tanúskodom, és állítom, hogy Sopronban, az ekkor is hűséges városban 1956. október 22. volt a forradalom születésnapja.

A rádióból és a fővárosból érkező háromtagú diákküldöttség útján, október 19-én jutott a soproni ifjúság tudomására a budapesti és a szegedi diákmegmozdulások híre. A BME-n lezajlott eseményekhez hasonló lépések megtételére azonban csak egy nappal később került sor. A tanári kar teljes egyetértése mellet a főiskola (továbbiakban: egyetem) hallgatósága ugyanis ekkor mondta ki csatlakozását az újonnan megszerveződött MEFESZ-hez, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségéhez. (Az egyetem a teljes Erdőmérnöki Kar és az újonnan alakult Földmérőmérnöki Kar hallgatóságát, valamint a Miskolcra még át nem költöztetett bányamérnökhallgatókat foglalta magába.) Az egyetem ekkor fogalmazta meg azt az osztatlan kívánságot, hogy szabad hazában szabadon kívánunk élni!

A csatlakozás kimondására és a követelésének megfogalmazására október 22-én, az Ady Endre úti Sotex Kultúrházban került sor. A mintegy 1000 résztvevő között helyet foglalt nemcsak a teljes professzori kar, hanem a helyi notabilitások, a helyi és megyei rendőrtisztek és a magasabb beosztású katonák, illetve határőr elöljárók is. (Utóbbiak nem annyira a szolidaritást, mint inkább az ellenőrzést demonstrálandó.)

A forró hangulatú gyűlésen – ahol magam is jelen voltam –, a követelések röpcédulákon kinyomtatva kerültek a jelenlévők kezébe. Ezek 30 pontból álltak, és főbb vonásaikban megegyeztek azokkal a követelésekkel, amelyeket a MEFESZ országos elnöksége a vidéki egyetemekhez és főiskolákhoz eljuttatott.

Első csoportjukba az általános politikai követelések tartoztak. Ilyen volt az, hogy:

1. Magyarország legyen semleges és szabad, tartsanak szabad és demokratikus választásokat;
2. a szovjet csapatok vonuljanak ki hazánkból, és Magyarország lépjen ki a Varsói Szerződésből;
3. a magyar–szovjet barátság a teljes egyenjogúságon nyugodjon;
4. engedjék haza a Szovjetunióban még fogva tartott katonai és polgári személyeket;
5. oszlassák fel az Államvédelmi Hatóságot;
6. az Országgyűlés folytasson tárgyalást az erdélyi Maros Magyar Autonóm Tartomány hovatartozásáról;
7. világpiaci áron értékesítsék a magyar uránt;
8. az ország társadalmi és politikai, gazdasági életében csak magyar állampolgárok vehessenek részt;
9. március 15. és október 6. legyen nemzeti ünnep, illetőleg nemzeti gyásznap;
10. a bíróság legyen független, és töröljék el a halálbüntetést;

11. engedjék szabadon a politikai elítélteket;
12. vizsgálják felül a parasztpolitikát, és sürgősen javítsák meg a parasztság helyzetét;
13. hozzák nyilvánosságra a statisztikai adatokat és a külföldi államadósság mértékét;
14. állapítsák meg a fizetések reális alsó és felső határát;
15. az üzemek vezetését vegyék át a munkástanácsok, és a kinevezett, vagy nem demokratikusan megválasztott vezetőket mentsék fel, illetőleg hívják vissza;
16. vonják felelősségre a szocialista törvényesség megszegőit;
17. vonják felelősségre Rákosi Mátyást, és rehabilitálják Nagy Imrét.

A követelések második csoportját az országos egyetemi követelések alkották. Ilyenek voltak:
1. valósuljon meg az egyetemek teljes autonómiája;
2. szűnjön meg a katalógusrendszer;
3. szüntessék meg a marxista oktatást, illetőleg tanszékeket;
4. az egyetemeken szüntessék meg a katonai oktatást;
5. állítsák vissza a professzorok mentelmi jogát;
6. tegyék lehetővé a fiatal mérnökök külföldi munkavállalását;
7. tegyék lehetővé az egyéni és csoportos külföldi tanulmányutakat, a hallgatók kapjanak szabad útlevelet;
8. évről évre határozzák meg a mérnökhallgatók szükséges létszámát;
9. hozzák nyilvánosságra az oktatók és hallgatók káderanyagát;
10. rendezzék a felsőoktatásban résztvevő hallgatók menza- és kollégiumi ügyeit.

Különleges soproni követelések voltak azok, hogy:
1. Sopron legyen nyílt város, szűnjön meg a határsáv;
2. a kényszerrel Miskolcra telepített Bánya- és Kohómérnöki Kar egyesüljön az Erdőmérnöki Karral, Sopron székhellyel, közös rektor irányítása alatt;
3. az erdőgazdaságot az őt megillető helyen sorolják be a népgazdaság más ágai közé;
4. vizsgálják felül az 1950–1951-ben jogtalanul eltávolított egyetemi hallgatók ügyét;
5. adjanak elégtételt az indokolatlanul elűzött professzoroknak.

A követelések pontosabb reprodukálását sajnos nem tudom megtenni, jóllehet magam is jártam a nyomdában, és irányítottam a röpcédulák kinyomtatását. Különösen fontos követelésnek éreztük, hogy Miskolc ismét egyesüljön Sopronnal, vagyis szűnjön meg az ősi Alma Mater területi és szervezeti szétdaraboltsága. Utóbbi óhajtás megerősítésére a jelenlévők közfelkiáltással megszavazták, hogy az újból egyesült Soproni Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar rektora a köztiszteletben álló és Európa-hírű geológus professzor, Vendel Miklós legyen. A soproni MEFESZ elnökévé pedig Bujdosó Alpár mérnökhallgatót választották, mint a Forradalmi Bizottmány elnökét. (Aki ekkor még nem tudta, hogy a forradalom leverése után Kéthly Anna szociáldemokrata államminiszterrel be fogja járni az egész világot, hogy ébren tartsa a világ szunnyadó lelkiismeretét.)
A lelkes és eufórikus hangulatban lezajlott gyűlést csak két kisebb mozzanat zavarta meg. A teremből kivezették Kónya Lajost, az egyetemi kollégiumok főtitkárát, akiről az a hír járta, hogy visszaélve hatalmával, súlyosan vét a hallgatói érdekek ellen. Kiutasították továbbá Sopron város párttitkárát, Zárai elvtársat, aki feltételezhetően nem értett egyet a hirtelen támadt viharral. Atrocitásra azonban sem ekkor, sem később nem került sor. A diszkriminált személyek védelemben részesültek a nemzeti karszalaggal megjelölt egyetemi hallgatók által. Személyi védelemben részesült utóbb még két egyetemi oktató is: az Erdőhasználattani Tanszék beosztottja, Sebestyén László adjunktus, a Pedagógus Szakszervezet vezetője, aki Lámfalussy professzornak volt a megfigyelője, továbbá az Építéstani

Tanszék adjunktusa, a párttitkár Strausz József. A forradalom eltiprása után mindketten sérelmezték, hogy „rosszul bántak velük", noha mindössze rövid időre kellett arccal a fal felé fordulva állniuk. Sebestyén Ausztriába disszidált, de mivel a közösség ott sem fogadta be, közelebbről nem ismert helyre távozott.
Október 23-én az egyetemi ifjúság szervezete, a későbbi Egyetemi Forradalmi Bizottmány küldöttségeket menesztett Budapestre és több vidéki egyetemi városba, kapcsolatfelvétel és információszerzés céljából. Sopronban az idő feszült várakozásban és bizonytalanságban telt. Jól emlékezem arra a beszélgetésre, amit ezen aggodalommal terhes időszakban Henzel János kollégámmal folytattam. Henzel adjunktus volt a Jablánczy Sándor vezette Erdőművelés Tanszéken, és az volt a feladata, hogy az ide delegált Siskov szovjet docens előadásain a tolmács szerepét töltse be, lévén Munkácsról, akkori fogalmak szerint Kárpát-Ukrajnából származó. Kapcsolatai és beosztásai révén kiismerte magát az orosz mentalitásban, és azonnal felrémlett előtte az orosz beavatkozás rémképe. Már e korai napokban, midőn a nép dühe épp csak kitörni készült, de fegyveres atrocitásokra nem került sor, azt mondta nekem redőzött homlokkal: „el fognak taposni minket, mint lengyel testvéreinket!" Eufóriás bizakodásunkban nem adtam hitelt „kishitűségének", az események azonban őt igazolták. Mert az események felgyorsultak, Pesten már ledöntötték a világ legnagyobb Sztálin-szobrát, elhangzott Gerő Ernő hírhedt beszéde, a tömeg megostromolta a rádiót, és a Parlament előtti téren vérfürdőt rendeztek az ÁVH moszkovita pribékjei.
Sopronban azonban az események csendesebb mederben folytak október 23-án. Szolidaritási tüntetést rendeztünk a budapestiekkel, és kivonultunk a Deák térre, ahol az első világháborús hősi emlékműnél gyertyákat és fáklyákat gyújtottunk. Mivel nekünk sem Sztálin-, sem Lenin-szobrunk nem volt, a vörös csillagok hullottak le rendre a középületek homlokzatáról. Először a Kurucdomb ormótlan szélmalmáról, azután a tanácsházáról, az egyetem, az iskolák, a gyárak és az üzemek tetejéről. A Berzsenyi gimnáziumról – amely a kommunista államosítás előtt az evangélikusok líceuma volt – a vörös csillag Peéry Rezső igazgatónak, a régi sarlósnak, a Felvidékről származó író-publicistának az asszisztenciája mellett hullott a porba. A gyárépületekről a proletariátus öntudatos rohamcsapatai szaggatták le a vörös lobogókat, és kötél feszült a Kisvárkerület végén emelt otromba szovjet emlékmű nyakán is. A tömeg nagy ovációja közepette ment végbe a detronizáció. (A körülötte lévő katonasíroknak nem esett bántódásuk!)
Sok fotográfia készült az eseményről, amelyek megjelentek a Life magazinban is. Ezek alapján fogtak perbe, s internáltak vétlen statisztákat november 4. után. A forradalom ugyanis ekkorra már kicsapott az egyetem falai közül, és átterjedt az egész városra, a közhivatalokra és közüzemekre, gyárakra és vállalatokra. Október 25-én bezárták kapuikat az iskolák, megszűnt az oktatás, és a gyárakban leállt a termelés. Csak a gáz- és villanyellátás, a közlekedés és a közrend fenntartása maradt változatlan. A legszükségesebb élelmiszerek, így a kenyér és pékáru széthordását az egyetemi ifjúság vállalta magára. A rendőrség és a határőrség teljesen dezorganizálódott, s ez tette lehetővé, hogy mindenütt háromtagú járőrök teljesíthettek szolgálatot, a határőrség, a rendőrség és az egyetemi ifjúság tagjaiból verbuválódva. (Rendőrt azonban az egyetem falai közé nem engedtünk belépni, így állítva jelképesen helyre az egyetemi autonómiát.)
Megalakultak az üzemek és a legkülönbözőbb hivatások és foglalkozások munkástanácsai. A város munkástanácsának elnökéül Dr. Takáts Endre főlevéltárost választották, a Pedagógus Szakszervezet elnökéül pedig egyhangúan Zombori Istvánt, eredetileg kisgazdapárti testnevelő tanárt kiáltották ki. Mindez spontán történt, fegyveres összecsapásra nem került sor, mert ebben a fázisban egyrészt még sem a munkásságnak, sem az egyetemi ifjúságnak nem állt rendelkezésére fegyver, másrészt, mert a párt és a határőrség fegyveres alakulatai – legfelsőbb parancs híján – tétlenül és értetlenül, karba tett kézzel nézték az eseményeket. Bognár Dezső tanácselnök, a megyei pártbizottság tagja 35 évvel az események után, egy

alkalommal bizalmasan elmondta nekem, hogy az állampárt és vazallusai a mozgalmak elfojtására már az első tömeggyűlés óta ugrásra készen álltak. A pártbizottság az Erzsébet utcai pártház alagsorában felhalmozott kézifegyvereket a megbízható párttagok (a későbbi munkásőrök) között akarta kiosztani. Hozzájuk csatlakoztak volna a 48-as laktanyában megbúvó erők. A terv megvalósulását csupán a józanul, humánusan gondolkodó tanácselnök, és néhány hasonló mentalitású „elvtárs" akadályozta meg. Nekik köszönhető, hogy még a forradalom későbbi napjaiban sem sült el fegyver, és önbíráskodásra sem került sor. Az egyetemisták a honvédségtől szereztek békés úton fegyvert a járőrszolgálat ellátásához és a közrend fenntartásához, továbbá az ÁVH lefegyverzéséhez.

Október 23-án vizsgálóbizottság alakult a kőhidai fegyházban fogva tartottak felülvizsgálatára és a politikai foglyok szabadon bocsátására. Nem tudom, hogy ez szám szerint hány ember szabadulását jelentette, de mire Kőhida kinyitotta kapuit, Sopronban már megjelentek a máshonnan, az ország egyéb börtöneiből kiszabadult politikai üldözöttek. Két ilyennel magam is találkoztam és beszéltem. Egyikük Schiller Ignác gimnazista osztálytársam volt, aki Márianosztráról szabadult, ahová egy mondvacsinált koncepciós diákösszeesküvés vádjával került, és ahol – ha nem viselkedett jól – leszerelték a falábát. (Később Svájcban lett kémiaprofesszor.) A másik, aki azonnal Nyugat felé vette az irányt, Homoki István évfolyamtársam volt. Őt az első évfolyamról hurcolták el. Közel hat évet ült börtönben teljesen ártatlanul. De már ekkor, az első szovjet beavatkozás után jöttek menekültek, hozták magukkal a híreket. Sopronba pedig, mint valami békés hátországba, az ellenkező irányból egyre sűrűbben érkeztek a nyugati segélyszállítmányok. Elsősorban vérplazma, kötszer, gyógyszer, téli ruhanemű és élelmiszer érkezett. Fegyver – minden ellenkező híreszteléssel szemben – nem érkezett, pedig magam is tárgyaltam kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredesnek, az utolsó magyar főcserkésznek a küldötteivel. A megsegítésül ajánlott páncélöklök a határon álltak. Mi ezt büszkén, és ügyünk tisztaságába vetett hittel utasítottuk vissza. A Forradalmi Bizottmány nevében azt kellett mondanom a küldötteknek, hogy szabadságharcunkat önerőből kívánjuk megvívni.

Ekkorra ugyanis a frontvonalak másik irányú megsegítésére, támogatására sebtében megalakult az egyetem Forradalmi Bizottságának szervezete. Megalakult egy bizottság, amely a hallatlan tömegben áradó segélyadományokat fogadta, regisztrálta, szortírozta és továbbküldésükről gondoskodott. Volt egy fegyveres részleg, amelyik a frontvonalakra szállította a vérplazmát és a kötszert a sebesült szabadságharcosok számára. Ennek vezetője Perlaky Ferenc adjunktus volt az Útépítéstani Tanszékről. (Elbeszélése szerint Székesfehérvár körül több rakomány vérplazmát a szovjet alakulatok elfogtak, és sárba tapostak.)

A friss információk összegyűjtésére és továbbítására megalakult a híradós részleg. Ennek vezetője én voltam. Az egyetem B épületének Ő. emeletén rendezték be tanyánkat. 15–20 rádión fogtuk a különböző nyelvű adásokat a nagyvilágból. Ebbe a munkába németül, olaszul, angolul, oroszul, szerbül, szlovákul, franciául jól beszélő embereket hívtunk be a városból. Innen datálódott barátságom Horváth István külügyérrel, Kosztka Vilmos őrnaggyal, Hegedűs János vezető lektorral, Bendl Andor főmérnökkel és másokkal. A munka abból állt, hogy minden fülhallgatós rezümézte friss híreit, ezeket én összegeztem, és óránként, kétóránként tájékoztattam a vezérkart, az Ifjúsági Bizottságot. (Utóbbi elnöke Bujdosó Alpár volt.)

Legemlékezetesebb jelentésemre november 4-én került sor. Az egyetemi tanácsterem asztalánál ekkor jelentettem a több ismeretlen arc társaságában helyet foglaló Kéthly Annának, hogy Maléter Pált elfogták, és megalakult az új, ún. Munkás-Paraszt Kormány. „Ki lett az elnöke?" – kérdezte dühösen Kéthly Anna, a legendás hírű szociáldemokrata politikus, Nagy Imre egyik államminisztere. „Kádár János" – válaszoltam hűvösen. Erre az alacsony termetű, talpig feketében feszengő asszony felpattant helyéről, magához rántva ugyancsak fekete retiküljét, és nagy indulattal ezt kiáltotta: „Tudtam, hogy áruló, Kádár egy gazember!"

Ezzel hagyta el kísérőivel együtt a tanácstermet és végleg exiliumba távozott, mert mint mondta: „Itt már minden elveszett!"
De nagyon előre szaladtunk az időben, mert mielőtt még véglegesen „lehanyatlott volna a nagymajtényi zászló", mielőtt megtörtént volna a „világosi fegyverletétel", az éter hullámhosszain sok biztató híradást elfogtunk. Hallottuk a bukott politikusok gyáva fogadkozásait, hallottuk a Kossuth Rádió önkritikus (és Örkény Istvánnak tulajdonított) szlogenjét, hogy „Hazudtunk nappal, hazudtunk éjjel, hazudtunk minden hullámhosszon". Vettük a Szabad Európa általtó üzeneteit, elhangzott a már 1848-ból ismert követelés, az „Unió Erdéllyel", megszólalt a mártír sorsú, de meg nem tört bíboros-prímás, Mindszenty József. Ugyanakkor híradások jöttek kiégett páncélosokról, reguláris és irreguláris alakulatok hősi küzdelmeiről. Fiatalok neveit őrzi azóta a közemlékezet, mert az ő vérüktől vált pirossá a pesti utca. Bizakodtunk és reménykedtünk, hiszen „nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért". Azután lelohadt a lelkesedésünk, mert veszni látszott a tiszavirágéletű szabadság.
E napokban az egyetemi ifjúság és az oktatói kar (főleg a fiatalabbja) azzal volt elfoglalva, hogy fogadta a külföldi szállítmányokat. Fogadták a különböző rádió- és tv-társaságok hírre éhes riportereit, hogy hírül vihessék a magyar csodát. Svéd, svájci és holland újságíróknak magam is adtam interjút. Egyszer pedig feltűnt Stuttgartból az emigráns oroszok egy csoportja is. Ik azonban nem adományt hoztak, hanem egy cirill betűs nyomtatványt, amely kívülről Puskin-versgyűjteményének látszott, belül azonban Hruscsovnak az SZKP XX. kongresszusán elhangzott beszédét tartalmazta. Azért hozták, hogy az érkező szovjet alakulatok között szórjuk majd szét, hiszen ők nem tudhattak a bolsevik párt első emberének desztalinizáló dührohamáról. A cirill betűs nyomtatványt én vettem át tőlük. Ebből egy kötet akkor ért célhoz, amikor a Sopront Kópházánál megközelítő egyetlen páncélos legénységével egyik hallgatói csoportunk érintkezésbe lépett. A többi kötet érintetlenül várta meg a bosszúállás évét (1957), s csak csoda folytán nem lett belőle senkinek sem kellemetlensége.
Ahogy teltek a napok és múlott az idő, úgy vették egyre többen Nyugat felé az útirányt. Először a kiszabadult politikai foglyok mentek, mert nem akarták, hogy újra börtönbe zárják őket, azután az utcai harcban résztvevők, akikre biztos megtorlás várt. Aztán érkeztek kalandorok és szerencselovagok, akik abban a tévhitben ringatták magukat, hogy a nyugati államok kitárt karokkal várják őket, és dús asztalt kínálnak. Jöttek a félrevezetettek és a tömegpszichózis hatása alatt állók, és nem kevesen olyanok, akiknek a „szocialista Magyarország" nem biztosított sem lakást, sem kenyeret. (A soproni polgári lakosság köréből például 8.000 ember távozott. Jelentékeny részük már évek óta lakáskiutalásra várt!)
A MÁV már október végétől menetrendszerű szerelvényeket indított a „nagycenki nyakhoz", ahol a vasúti pályától csak néhány lépésre volt az országhatár. Határőrt nem lehetett látni, le voltak fegyverezve, és teljesen demoralizálódtak. A szögesdrótoktól és aknáktól pedig nem féltek azok, akik még rosszabb elől futottak.
Voltak, akik vízi úton kerestek menedéket, és a menekülés útját a Fertő nádasain keresztül keresték. A világot bejárták azok a képek, amelyeken Richard Nixon, a velünk szimpatizáló amerikai alelnök menekült családokat halászik ki a vízből. Nixon ettől függetlenül nem jutott el odáig, hogy legalább nyilatkozatban ítélje el a szovjet agressziót. A túlerő, a praktika, továbbá a nagyhatalmi önzés legyűrte a kis Magyarországot. Mi, akik Sopronban a forradalom elkötelezett hívei voltunk, nemzeti színű karszalaggal a kezünkön jártunk, segítettük a menekülteket. El voltunk készülve a legvégsőkre. A fiatalság utolsó kísérletként egy löveggel kiment a szovjetek elé, akik egy harckocsival közeledtek a város felé. Fegyveres konfliktusra azonban nem került sor, mert a lövegből ismeretlen kezek kiszerelték az ütőszeget, és az oroszoknak sem volt kedvük a vérontásra. (Ekkor adták át a mieink a cirill betűs szóróanyagot.)

Ezek a fiúk, és mindazok, akik valamilyen feladatuknál fogva fegyverhez jutottak, és a további forradalmi ténykedést már értelmetlennek ítélték, november 4-én délután átlépték a magyar–osztrák határt. Elsősorban a zöld határon át mentek, a Soproni-hegységen keresztül, a Muck irányában, Récénynél (Ritzingnél), vagy másutt távoztak. Számuk kb. 180 fő volt. A fegyvertelen egyetemi hallgatók számát akkor további 200 főre becsültük, vagyis a soproni Alma Mater gyakorlatilag kiürült. 1957 tavaszán csak 200 fő visszatérését tették lehetővé.)

Én november 4-én egy baseli szállítókocsira raktam fel a járni még nem tudó fiamat, Miklóskát, feleségemet, Marikát, s a gyermekvigyázó pótmamát, Fördős Rózsa nénit. Kelénpataknál lépték át a határt. Azzal búcsúztam enyéimtől, hogy még maradok, és csak, ha már minden végképp elveszettnek látszik, akkor követem őket Kismartonba (Eisenstadtba), Rózsa mama édesapjának, Josef Fördősnek Berggasse 13. szám alatti házába. Amikor a külföldi személy- és teherkocsik színes forgatagában a baseli gépkocsi az Ady Endre úti egyetemi kollégium épülete előtt szemem elől eltűnni látszott, magam sem gondoltam volna, hogy a viszontlátás igen hamar, még aznap estefelé bekövetkezik. Az orosz birodalom divíziói (csakúgy, mint 1849-ben) pontot tettek a szabadságharc véres eltiprásának végére: megtörtént az ország újbóli megszállása. A forradalom emlékeit és az összegyűjtött dokumentumokat 80 titkon elvittem Csatkai Endre bácsihoz. İ akkor szolgálati lakásban lakott abban a Múzeum utcában, amit később róla neveztek el. Azután elbúcsúztam az elhatározásomat befolyásolni nem akaró szüleimtől, s elindultam Ausztria felé a Bécsi úton.

A kép, ami a műúton fogadott, Hieronymus Bosch vízióit idézte. Modernkori népvándorlás döbbenetes felvonulásával találkoztam. Fiatalok, középkorúak és öregek, szegények és jómódúak, fegyveresek és fegyvertelenek, családosok és elmagányosodottak, soproniak és az ország távoli tájairól érkezettek bandukoltak a nagy ismeretlen felé. Gyalogosok, bicikliseik, motorosok lehajtott fővel, kis motyóval, vállukon hátizsákkal, végeláthatatlan sorban kígyózva haladtak a külföldi autók konvoja között. Némelyik „vándort", akiről odaát már csak, mint „Flüchtlingről" beszéltek, felvette egy-egy gépkocsi. Én is egy külföldi autóval léptem át az ellenőrzés nélküli határátkelőt. Életem 26 éve alatt először jártam külföldön. Még egy utolsó istenhozzádot intettem Sopron tornyainak, és félórán belül megérkeztem a Trianonban elszakított Burgenland fővárosába, Kismartonba, Rózsa mama édesapjának, özvegy Josef Fördős városi foglárnak vendégszerető házába.

Úgy emlékezem, hogy a családi viszontlátás érzelmi viharait legyőzve, még érkezésünk estéjén eleget tettünk a formaságoknak. Regisztráltattuk magunkat a körzeti csendőrőrsön (Gendarmerie). Őtt ujjlenyomatot is vettek tőlünk, mintha körözött bűnözők lennénk. Azután valami gyorssegélyt utaltak ki nekünk, éppen Rózsa mama Josef nevű unokaöccse révén, aki a csendőrségnél szolgált, majd megjelent egy másik rokon, Margarete Klein, azaz Margit néni a Sylvesterstrasse 3. szám alól. Vadonatúj bébiholmikkal, fehérneművel, Miklósnak való meleg holmival látott el bennünket. Megismertük az emberi szolidaritás szép példáit és megízleltük a hontalanság kenyerét.

Kismarton, Burgenland fővárosa olyan volt, mint egy felbolydult hangyaboly. A népességének többszörösére felduzzadt városka magyar beszédtől volt hangos. Még az osztrák is magyarul szólt (gyermekkorában magyar iskolába járt, és most aktivizálta magyar nyelvtudását), hogy a részvét és az együttérzés első szavaival reményt nyújtson a reménytelenségben. A legtöbb menekült céltalanul ténfergett és tovább készülődött. A menekültek tömegeit hosszú szerelvények vitték át a Bécs melletti Traiskirchenbe, ahol az osztrákok a menekülttábort berendezték (ma is ez a rendeltetése). Kismartoni tartózkodásunk alatt többször néztem ezeket a reménytelen vonatokat, amelyekről kisgyermekek mosolyogtak a nekik banánt és narancsot felnyújtók felé. Életük első déligyümölcsei voltak ezek, és nem tudták, hogy Kanadában vagy Ausztráliában keményen meg kell majd mindezért dolgozniuk. Ter-

mészetesen voltak olyanok, mint Perlaky Feriék, akik rokoni kapcsolataik révén helyben tudtak elhelyezkedni. Mások nyugat-európai összeköttetéseikben bizakodtak.
Mi már az első napokban hírül vettük, hogy Roller Kálmán, az egyetem igazgatója Bécsben szervezi a magyar egyetem létrehozását, mivel közel 400 hallgató, és a tanári kar fele kimenekült Ausztriába. A tárgyalások azonban elhúzódtak, és az illetékesek hamar nyilvánvalóvá tették, hogy az egyetem együttes elhelyezését csak ideiglenesen tudják biztosítani. Semlegességük védelmében a tartós elhelyezés kockázatát nem vállalják. A lézengő ritterektől azt is hamarosan megtudtuk, hogy az egyetem ideiglenes tartózkodási helye a Salzkammergut tartományban lévő, festői Wolfgangsee partján elhelyezkedő Bürgelsteinben kerül kijelölésre. Mi úgy határoztunk, hogy a végleges döntést Kismartonban várjuk meg.
Így is történt. Közel egyhetes, legfeljebb tíz napos kismartoni kényszer-vendégeskedés után indultunk csak el. Az értünk küldött személygépkocsival a Semmeringen át mentünk második úticélunk felé. Velünk tartott Rózsa mama is. Úgy gondoltuk, hogy eddig az ő vendégei lehettünk, most mi vesszük őt oltalmunkba. Téli verőfényben, hóborította hegyek között dél felé hajtattunk, mintha nem is menekültek lennénk. St. Wolfgang község főterén tábori csendőr irányított minket dél felé, a hasonló nevű tó partján nemrég létesült oktatási intézménybe. Bürgelsteinben már gyülekeztek a mieink. Bürgelstein nem községnév, hanem egy sokhektáros kiterjedésű parkerdő neve. Ennek területén pavilonszerű elrendezésben egyszintű és emeletes épületek helyezkednek el. Az épületeknek az lett volna a rendeltetésük, hogy bentlakásos alapon működve, egy háztartásvezető-képzés (Fortbildungsheim für Haushalterinnen) intézményének adjanak otthont. Mint érkezésünkkor kiderült, háziasszonyjelöltek helyett mi lettünk a vadonatúj létesítmény első haszonélvezői.
Pár percnyi járásra voltunk Strobl am Wolfgangsee falucskától. A falusiakkal azonban nem kerültünk közelebbi kapcsolatba, legfeljebb társaságunk egyes hölgytagjai költötték pénzüket a helybeli fodrászatban, vagy a hentesnél. Itt máig emlékezetes, kiváló minőségű húskenyeret és májast lehetett vásárolni. Egyetlen alkalommal szálltuk meg testületileg Bürgelsteinből Strobl-t: Szentestén, amikor a hóba süppedt falu barokk templomocskájában a „Stille Nacht, heilige Nacht" dallamába belevegyültek a „Mennyből az angyal" és a Himnusz hangjai. Maga a campus laposabb részeivel, sétaútjaival leért az 1500–1600 méteres hegyek közé beágyazott Wolfgang-tóig. Magasabb részeit azonban erdők, főleg lucfenyvesek foglalták el az Osterhorn lábainál. Az egész tájat érkezésünkkor már hó borította, de hideg nem volt, mert a 114 méter mély tengerszemben úszkáltak a hattyúk, és a 10 km hosszúságú tó déli talppontjától (ahol valami-féle szálloda sárgállt) végig lehetett látni a tavon északi irányba, egészen St. Gilgen-ig.
Amikorra mi megérkeztünk, az egyetemi kolónia nagyjából összeverbuválódott, élén Roller Kálmánnal (Erdőtelepítési és Fásítási Tanszék), az egyetem igazgatójával. Í tárgyalt az azilumba kényszerült közösség minden létfontosságú dolgában. A professzorok közül itt volt még Jablánczy Sándor (erdőműveléstan), Nemky Ernő (növényélettan), Tuskó Ferenc (növényrendszertan), Adamovich László (út- és vasútépítés), Winkler Oszkár (építéstan) és Hegedüs János (vezető lektor). Később csatlakozott hozzánk Farkas Vilmos (üzemtan) és Pártos Antal (géptan). A segédoktatói kart Sárkány Jenő (földméréstan), Veress Sándor (fotogrammetria), Sziklai Oszkár (erdőtelepítés), Baranyi József, becenevén Sika (erdőművelés), Szy Ferenc, becenevén Furi (növénytan), Lux András (fizika), Zilahy József (erdőrendezés), Cserjési Antal (matematika), Vass Ferenc (mechanika) és Medveczky Lajos (lektor) képviselte.
Hozzánk csatlakoztak az Erdészeti Tudományos Intézet tagjai közül az idős Apt Ödön entomológus, Witt Lajos vadgazda, a pedagógus Fodor Gyula, az erdőművelő Vlaszaty Ödön, az Erdészeti Technikumból pedig Varga Gábor. Két aspiránsunk is volt, mindkettő volt évfolyamtársam: Radványi Tivadar jó barátom, és Csizi, azaz Csizmadia József. Az otthoni adminisztrációból az önkéntes száműzetés napjaiban velünk tartott Szenczy

Willibald, a Bányászati Kar dékáni irodaigazgatója, Derényi Imre és Varga József adminisztrátorok, valamint Kornya Lajos kollégiumi igazgató. Otthagyta Sopront és egyéni utat választott Kiss József kémikus professzor, aki később Svájcban telepedett le, Kántás Károly professzor, aki a bécsi olajügynökségen kapott vezető beosztást, Farkas Tibor kitűnő geodéta, adjunktus, aki Stuttgartban, az egyetem alkalmazásában ért el később kiváló eredményeket, Worsitz Frigyes szerve kémikus, akit Argentínába vetett a jó sorsa, Láng László fatechnológus, és Perlaky Ferenc útépítő és erdőgazda.

A Bürgelsteinben tartózkodók száma 1956. november végéig, családtagokkal együtt meghaladta a 80 főt, beleszámítva az obertraumi magyar gimnáziumban tanuló Winkler- és Rollergyerekeket, valamint az én kedves volt bencés osztályfőnökömet, Sümegh Lothár OSB egyetemi lelkészt, „udvari káplánunkat" is. Hallgatók nemigen voltak velünk. Őket két csoportban szállásolták el. Azokat, akik az osztrák semlegességet megsértve, fegyveresen lépték át az osztrák határt, Salzburg külvárosában, Siezenheimben, egy volt amerikai kaszárnyában helyezték el tőlünk kb. 40 kilométernyire. A fegyvertelenül érkezők hozzánk közelebb, a tó felső, nyugati sarkán egy laktanyaépületben (Ferienhort) kaptak szállást és ellátást. Hozzájuk majdnem minden nap mikrobuszokon mentünk el, és az idő gyorsabb múlatása érdekében próbáltunk tanórákat tartani. Én hevenyészett előadást tartottam az Alpok növényvilágáról, sőt egy alkalommal a közeli Schafberget, az osztrák Rigit (1783 m) is igyekeztünk megmászni a Schwarzersee érintésével. A Schafberg hóval borított, kőgörgeteges lejtőin csak félig jutottunk fel. Szerencsénk is volt, mert felszerelés nélkül, alpesi túrákhoz nem szokott hegymászók lévén, nem sok eredményre számíthattunk. Nem volt azonban szerencséje egy egyetemista lánynak, Hartai Margitnak, aki a csúcsról lezuhanva szörnyethalt. Sümegh Lothár temette el a St. Wolfgang-i temetőben.

További kisebb kiruccanásokat és rövidebb utazásokat is tettünk. Így mindenek előtt tüzetesen szemrevételeztük magának St. Wolfgang községnek a nevezetességét, a Fehér Lóhoz címzett fogadót (Weisses Rössl), és az 1430–1477 között épült gótikus templomot. Egy alkalommal Bad Ischl-ben jártunk. Bad Ischl-t ma is két személyiség szelleme hatja át, egy uralkodóé (Ő. Ferenc József), és egy zenészé (Lehár Ferenc). A Dachstein tövében fekvő Hallstadt egészen másfajta élménnyel ajándékozott meg: a természet szépségével és egy ősi kultúrhely festőiségével. Ezeken a kirándulásokon Marika sajnos nem vehetett részt, mert időközben Rózsa mamától meg kellett válnunk. (Ő Salzburgba költözött, és egy ferences plébánián adminisztrátori teendőket látott el.) Marika Miklóskát nem hagyhatta magára, tudniillik Miklóska elkezdte önálló felfedező útjait a szállás körül. Itt tanult meg 14 hónapos korában járni. Ma is magam előtt látom a képet, amint a közös ebédlő üvegajtaján átfénylő téli napsugárban az asztaltól felénk tipeg, majd szánkóra száll, és a hóban bandukolva együtt megyünk hattyúkat nézni a Szent Farkas tavához.

Ausztria szépségét mások sem részesítették előnyben a napi gondok megoldásának rovására. Ekkor mindenki a saját sorsával volt elfoglalva. Ki-be jártak a küldöttségek és a különböző társadalmi szervezetek képviselői. Hozták ajándékaikat, ajánlataikat és segítőkészségüket. Mi pedig azt fontolgattuk, hogyan lehet biztosítani együtt maradásunkat, és a ránk bízott hallgatóság további képzését. Az volt a célkitűzésünk, hogy egyben tartsuk a kolóniát, és megvessük lábunkat valahol Nyugat-Európában. Erre azonban egyre kevesebb lehetőség kínálkozott. Ausztria reszketve ügyelt nehezen kivívott semlegességére, az egyesült Európa pedig csak erős megszorításokkal lett volna hajlandó otthont adni nekünk Strassbourgban. Ezért nyilvánvaló volt, hogy egyre inkább a tengeren túli megtelepedés valósul meg.

Egyre valószínűbbé vált, hogy a menekült magyar egyetemet Kanada British Columbia tartománya, a nyugati parton fekvő Vancouver fogja befogadni. Ez természetesen megosztotta a társaságot, mert a kalandvágyóbbak és azok, akik fejpénzt kaptak minden Kanadában letelepedni akaró műszaki értelmiségiért, a vancouveri megoldás mellett kardoskodtak. Akik viszont nem akartak az európai kultúrkörből kiszakadni – mint én is –, azok ellenezték

az első variációt, és mindent elkövettek azért, hogy valamelyik, lehetőleg német nyelvterületen lévő nyugat-európai állam fogadjon be minket. Ennek érdekében napokon, heteken keresztül memorandumokat, tájékoztatásokat és folyamodványokat írtunk különböző nyelveken a kabinetnek berendezett irodahelyiségekben. Innen küldtük szét jajkiáltásunkat a nagyvilágba. Felterjesztésekben fordultunk az Osztrák Szövetségi Köztársasághoz és az Egyesült Nemzetek Szervezetének Oktatási és Nevelésügyi Bizottságához, az angol királynőhöz. Hírt adtunk magunkról a Szabad Európa Rádióban és a Salzburger Nachrichten hasábjain. A válasz a legjobb esetben is udvarias elutasítás volt. Terminustól terminusig éltünk, igaz, jó körülmények között, szállodai színvonalon, kitűnő ellátás mellett, amit a különböző európai segélyszervezetek bőséges adományai egészítettek ki. (Ennek folytán az oktató-feleségek azzal voltak napokig elfoglalva, hogy a ruha- és cipőadományokat rendszerezzék, és gondoskodjanak a közelgő karácsony megünnepléséről.)
Az osztrák kormány kormánybiztost nevezett ki ügyes-bajos dolgaink intézésére. Herr Hofrat Woczak azonban rengeteg borsot tört az orrunk alá (pl. az ajándékba kapott vadonatúj teveszőr pokrócokat viseltes pokrócokra cserélte ki). Szerencsére nem sokáig regnált felettünk, mert a sajtóban megszellőztettük viselt dolgait és leváltották. Cserébe kaptunk egy magyargyűlölő erdélyi szászt. Magatartása irányunkban csak akkor változott meg, amikor egyre előkelőbb látogatók kopogtattak az ajtaján érdekünkben. Először egy svájci segélyszervezet képviseletében jelent meg ajándékokkal egy előkelő házaspár (hálából a férfi sálját ellopták). Aztán begördült Sopronyi Thurner Mihály híres soproni polgármester hasonnevű fia, mint a Mercedes cég egyik vezérigazgatója. Őt követte Lajos bajor királyi herceg, aki Sopronban szerezvén erdőmérnöki oklevelet, Roller Kálmánnak volt évfolyamtársa. S végül feltűnt Habsburg Ottó is, ha nem is személyesen, de Corett báró személyében. Igazi komoly ajánlatot azonban senki sem hozott. A vancouveri megtelepedés látszott a legkézenfekvőbbnek.
Még karácsony előtt a British Columbia-i egyetem vezetője, Allen dékán átrepült a sarkkörön és eljött Stroblba. A propagandafilmek, a tájékoztató anyagok megtették csábító hatásukat. Allen úr látogatását egy válaszút követte. Roller Kálmán egy ifjúsági megbízottal ellátogatott Vancouverbe, s miután visszatért hozzánk, közös és szabad elhatározással megszületett a döntés: a soproni menekült egyetem Vancouverben folytatja munkáját. Útlevél híján mindenkinek a személyi igazolványába ütötték be a vízumot. A mi igazolványainkba is bekerült a mások számára megváltást jelentő beutazási engedély, de hezitálásunk tovább tartott. Néhányad magammal együtt az volt az ítéletünk, hogy aki egyszer tengerre száll, többé sohasem talál már haza. S ebben a veszteségben nem csak a szülőhaza veszít, de vesztes lesz az is, aki elmegy. A haza ugyanis nemcsak térképen szereplő földrajzi fogalom, hanem élményrendszer, mint a szerelem. Honvágyunk persze még nem volt, de sejtjeinkben, zsigereinkben tudtuk, hogy haza csak egy van! Ez jelenti a szülőket, a várostornyot, a Himnuszt, a porladó ősöket a porladó temetőkben, jelenti az anyanyelvet, amelyen keresztül hibátlanul ki tudom fejezni magam, jelenti a pannon dombokat és a megcsonkított ország határokon túli darabjait. Jelenti erdők és rétek magyarföldi virágait, egyszóval mindent, ami nélkül lehet, de nem érdemes élni.
Én és néhány társam erre az öngyilkos és lélekölő kalandra, a kivándorlásra nem tudtuk végleg rászánni magunkat, ezért kibúvót kerestünk. Feltételt szabtunk a befogadónak, és arra kértünk garanciát a kanadai kormányzattól, hogy amennyiben a szovjet csapatok kivonulnak Magyarországról, anyagilag is biztosítsák hazatérésünket a szabad hazába. Kívánságunkat természetesen naivnak és ostobának találták, mintha tudták volna előre, hogy erre 35 évig várni kell. Volt azonban még egy szempontunk: nem akartuk elhagyni a tágabb hazát, Európát. Jóllehet irodalmát, nyelveit csak tanulmányainkból ismertük, és nem jártuk be múzeumait és székesegyházait. Éreztük, hogy elveszítjük őseink által megszerzett európaiságunkat, a kultúra nélküli technika, a mammon, a rágógumi, a rock and roll, a felhőkar-

colók, egy idegen értékrend és egy idegen kultúrkör ellenében. A döntő elhatározás akkor született meg bennem, amikor Roller Kálmán visszajött első kanadai vizitjéről, és elmesélte, hogy az egyik, őt vendégül látó professzor büszkén mutatta neki Goethe összes műveit (Gesamtwerke), mint az egyetlen teljes sorozatot a kontinensnyi Kanadában. Mit tudnak akkor Dantéról, Pascalról, Balzacról és a mi kis Arany Jánosunk világrengető nagyságáról?!
Aztán jött a dékán úr Vancouverből, aki tíz hónapon át erdőművelést prédikál a katedráról, és a két nyári hónapban pedig erdőt irt egy iparvállalat megbízásából. Az sem tetszett, hogy kanadai dollárban kiszámították, ki mennyit ér! Egy szó, mint száz, megérlelődött és megszilárdult az a szuverén meggyőződés, hogy nem tartunk a többséggel, hanem más megoldást keresünk. Így azután a karácsonyt még közösen ünnepeltük. Nagy lucfenyőt díszítettünk fel az ebédlőben, s ezen kívül mindenki megszerezte a saját kis fenyőfáját is. Sümegh Lothár celebrálása és az én ministrálásom mellett a főünnepen megtartottuk utolsó közös szentmisénket. (Az éjféli misét lent, a faluközösséggel együtt ünnepeltük.)
A nagy elvonulásra, a végső exodusra december 29-én került sor. Autóbusszal mentünk Salzburg nemzetközi pályaudvaráig. Mi, akik nem tartottunk a társasággal, mint családtagokat kísértük ki őket. Ott sírva borultunk egymás nyakába. Tuskó Feri pedig, aki később Kanadában halt meg, elszakadó hadműveletbe kezdett: le akarta késni a szállítmányt. De már minden késő volt, és a kb. 160 hallgató és 60 oktató, családtagjaikkal együtt felszállt az este 8 óra 35 perckor induló nemzetközi expresszre. A 84 München–Augsburg–Köln–Aachen–Brüsszel–Ostende-útvonalon másnap elérték az Atlanti-óceánt, hogy onnan fárasztó hajóúton érkezzenek meg az Újvilágba. A kivándorlás és hányattatásuk, küzdelmeik és eredményeik, sorsuk alakulása külön történet. Ennek elbeszélése nem feladatom. Megjelent azonban mindez angol nyelven, Roller Kálmán és Sziklai Oszkár szerkesztésében Vancouverben, The Sopron Chronicle címmel (1986).
A Kanadába el nem hajózott csoportot Farkas Vilmos és családja, Nemky Ernő és családja, Zilahy Jóska, és rajtunk kívül még az öreg Sárkány Jenő bácsi (Földméréstani Tanszék) képezte Évike lányával. (A félárva Évike utóbb a salzburgi Mozarteumban végzett, és férjhez ment egy jómódú idős úrhoz.) A csoport átmenetileg Salzburg külvárosába, közel a „Stille Nacht" szerzőjéről híres Hellbrunnhoz, egy Kaisererhof nevű magánpanzióba került. Szállást és ellátást Habsburg Ottó, illetve Corett báró jóvoltából kaptunk.
Habsburg Ottóval nem volt találkozásunk, de Corett báró, aki inkább hasonlított egy Monarchia korabeli korvettkapitányhoz, mint ügyvivő menedzserhez, időnként megjelent körünkben. Némi pénzzel ellátott minket, és kerékbetört magyarsággal értésünkre adta, hogy szerepet szán nekünk a Kelet-Európai Kutató Intézetben. Azt azonban sohasem tudtuk meg, hogy mi lett volna ez a szerep, mert időközben gyanúsakká váltunk szemükben, midőn a hatóságoknál jelentkezve, töröltettük okmányainkból a kanadai vízumot. Ettől kezdve az osztrákoknak és az Egyesült Európának sem kellettünk. Persona non gratává váltunk. Ezért aztán egyre inkább hazafelé orientálódtunk. Különösen akkor, amikor hivatalos írásbeli értesítést kaptunk otthonról, arról, hogy számítanak ránk. Írt Vendel Miklós, a forradalmi rektor, és Bognár Dezső, a város tanácselnöke. Weisz Feri is megjelent a járási könyvtárból, és bizonygatta, hogy nem lesz bántódásunk. Szülői és otthoni baráti hajszálereken át is naponta jöttek az üzenetek. Mindezek puhították ellenállásunkat, és közelebb hozták a döntést. S persze vettük az újságokat és faltuk a híreket.
Közben bejártuk Európának Firenze után legszebb városát. Oly alapos jártasságot szereztem a salzburgi Dóm téren a templomok körül, a Mirabel parkban és a Hochfestingungban, hogy utóbb, amikor jó sorsom néha-néha Salzburgba vetett, felcsaphattam idegenvezetőnek. Különösen emlékezetes számomra az az esemény, amelyet a város fölött emelkedő erődítmény megtekintése jelentett. A pazar kiállításon kívül csak arra a millió lépcsőre emlékezem, amelyeket föl-le róva, Miklóskával a nyakamon végigszenvedtem. Amikor már én sem bírtam erővel, Miklóskát a velünk tartó Zilahy Jóska cipelte. Emlegette ezt ő is soká-

ig. Aztán elfogytak a lépcsők és az idő is, elfogyott a pénz is a további ausztriai tartózkodásra. Megvettük hát a vasúti jegyet Salzburg és Bécs között, hogy onnan még a január 17-ére hirdetett amnesztia határnapjáig hazai földre érjünk.
Bécsben, a császárvárosban először jártam, ezért nem nagyon siettünk. A magyar királyi követség háborúban elpusztult, és helyre nem állított, romjaiban is gyönyörű palotájában vertünk tanyát. Álmainkra a Volksoper szomszédságában csak Fischer von Erlach márványgárdistái vigyáztak. Konzerven éltünk, banánt ettünk, és elzarándokoltunk a Stephansdomba, a Kärntner Straße-ra és a Graben-re. Pénzünk nem volt, képeslapra sem tellett, csak a Belvedere pompás kertjében csatangoltunk. Így éltünk, míg el nem érkezett a hazaindulás ideje.
Be nem jelentve, óvatos settenkedéssel, lopakodva akartunk megérkezni Sopronba. Jöttünkről csak a szülők, a városi elöljáróság és az egyetemi magisztrátus tudott. A GYSEV-pályaudvaron meg is jelent fogadásunkra a hivatalos deputáció: Vendel Miklós akadémikus, a demokratikusan megválasztott rektor, akit termetes növése okán csak Tapírnak becézgettünk, aztán Lámfalussy Sándor bácsi, az idő szerint erdészeti dékán, végül Bognár Dezső, a város tanácselnöke. A család részéről pedig Édesapám.
Az esti sötétségben azonban voltak hívatlan elemei is a fogadóbizottságnak: steppelt vattakabátban, gyűrt kérgű, rövidszárú csizmákban az ÁVH pufajkásai vártak ránk. Ezek hamar véget vetettek a viszontlátás öröméből fakadó lelkes ovációnak, mert valamennyiünket, összes batyunkkal együtt feltereltek egy katonai teherautóra, és bekísértek a 48-as laktanyába, ahol az újraszervezett fegyveres testületek központja volt. Kivételt csak Miklóskával tettek, akit Apám és Vendel Miklós bácsi elkunyerált a fegyveres banditáktól. Miklóska Nagypapa karján hazamehetett Nagymamához a Mező utcába.
Mi azonban az éjszakát és a rákövetkező félnapot is, légvonalban alig ötszáz méterre a szülői háztól, a laktanya komor falai között voltunk kénytelenek eltölteni. Nem voltak jó érzéseink, amikor az egyik nyitva felejtett szobaajtó előtt felismertük az egy nappal korábban érkező Zilahy Jóskát. Minden esetre a férfiakat – kihallgatás céljából – elkülönítették az asszonyoktól. Fogva tartóink először nekiestek motyóinknak, hátha ellenforradalmi fondorlattal gépfegyvert csomagoltunk a csokoládé közé. Mindenekelőtt Farkas Vilmos aktatáskáját foglalta le a kíváncsi és mohó hatalom, benne valamennyi hivatalos akta és levelezés, amit Stroblból a magyar kolónia szétküldött a nagyvilágba. Ennek utóbb sohasem láttuk nyomát. Vilmos naiv volt, és jó hivatalnok módjára lelkiismeretesen összegyűjtötte a fogdmegek helyett mindazt, ami leginkább érdekelte őket.
Utána jöttek a képek, és a képes magazinok, amelyek közül – minthogy Playboy-t és pornográf lapokat nem találtak – a Life játszott nagy szerepet. Nálam is volt egy forradalmi szám, tele helyszíni felvételekkel. Később ilyen és hasonló kiadványokból kerültek azonosításra a szobordöntögetők és a tüntetők. Tőlem a rablók a Life magazinokon kívül egy színes képes természetföldrajzi atlaszt, levelezőlapokat, nagy mennyiségű déligyümölcsöt és csokoládéfélét tolvajlottak. Másoktól divatcikkeket, sálat és topánkát tulajdonítottak el, nyilván feleségeiknek. Megkezdődött a szabadrablás, majd a körültekintő, egész éjszakán át folyó faggatózás arról, hogy miért mentünk ki, és mit csináltunk odakint. Amikor mindenkitől uniszónó ugyanazt, vagyis az igazságot hallották, belefáradtak a keresztkérdések feltevésébe.
Közben éles elméjű vita bontakozott ki Farkas Vilmos és az egyik pufajkás között, aki – mint később kitudódott – a Budapesti Műszaki egyetem beöltözött adjunktusa volt. Vilmos, aki maga is képzett és járatos volt Marx és Lenin tanaiban, pengeélesen provokálta partnerét, és bizonygatta a dialektikus és történelmi materializmus filozófiai képtelenségét. Mi csak hallgattuk őket, míg reggel nem lett, és benyújtották a reggelit. Ekkor találkozhattunk feleségeinkkel, és teljes bizonytalanságban vártuk az idő múlását.

Míg mi a fogdában voltunk mozgásunkban erősen korlátozva, professzor barátaink és a tanácselnök tudomást szereztek arról, hogy még mindig nem vagyunk otthon. Ezért ultimátumot intéztek fogva tartóinkhoz, melyben közölték, hogy mi az ő hívásunkra és garanciájuk nyomán tértünk vissza hazánkba, és amennyiben déli 12 óráig csomagjainkkal együtt mindenkit házhoz nem szállítanak, táviratilag értesítik a miniszterelnököt és a belügyminisztert a cselszövésről. Az ilyen fenyegetésnek akkor még volt hatása, mert meg kellett őrizni a látszatot. Ha patrónusaink határozott fellépése elmaradt volna, a férfiak biztosan Kistarcsán, az internálótáborban találták volna magukat. Így azonban délre valóban hazaértünk, örülhettünk egymásnak, és némi bizakodással néztünk az események elé.

Megérkeztünk. Hazatértünk. Az exodus véget ért. Jöttek szabadsághoz szokott életünk változásai. Kint maradt jó barátomnak, Hegedüs János vezető lektornak megbeszélés szerint írtam egy óvó levelezőlapot: „Piroska néni lábadozik, rövidesen teljesen meggyógyul." A lap következményeként Hegedüs János Ausztriában maradt, és mint az osztrák Nationalbibliothek főigazgatója ment nyugdíjba. Mi pedig vállaltuk döntésünk kockázatát.

Az egyetemen 1956. október 23. és 1957 márciusa között történt eseményekről a főhatóság (MÉM) rendeletére Fehér Könyv készült, amelyet Farkas Vilmos oly gondosan, de az igazságnak is megfelelően 86 állított össze, hogy abból senkinek kellemetlensége nem származott. Ez a Fehér Könyv sokáig Magyar János akkori igazgató zárolt anyagát képezte. Évtizedek múltán hozzáférhetővé vált és kiadásra várt. Készült azonban egy rehabilitációkkal foglalkozó kiadvány is. Ezt Hiller István, az egyetemi könyvtár főigazgatója 1989-ben szerkesztette meg. Írtam benne én is, mint a rehabilitációs bizottság tagja, egyesekre nézve kellemetlen dolgokat vetettem papírra. Ez a könyv Ismét tüzek a végeken címen jelent meg, de közforgalomba nem került.

A hazaérkezésünket követő napon, január 18-án jelentkeztem szolgálattételre az egyetem vezetőségénél, és minden akadály nélkül elfoglalhattam tanársegédi állásomat azon az Erdőműveléstani Tanszéken, ahonnan 1956. november 4-én eltávoztam, és amely beosztás egyébként is üresen maradt. Marika is visszanyerte óvónői állását, sőt még jobban is járt, mert a külvárosi Halász utcai óvoda helyett a sokkal rangosabb, és a Mező utcához közelebbi Zsilip utcai óvodába került. Miklósra átmenetileg az újra együttlevés örömével Nagyi vigyázott, de hamarosan ezen a téren is helyreállt a régi rend, mivel Rózsa mama visszatért a családhoz.

Az egyetemen áldatlan állapotok uralkodtak, hiányzott a hallgatóság fele és az oktatói kar harmada. Az intézet irányítását Magyar János vette át, aki arra törekedett, hogy megnyerje az új rend bizalmát, továbbá a kollégák támogató egyetértését. A nagy vérveszteséget új elemekkel igyekezett pótolni. Roller utódaként az Erdőtelepítési Tanszékre ekkor került Gál János, aki később évtizedekig rektorkodott. Melléje Dobos Tibort tette, Adamovich László helyére pedig Pankotai Gábor került. Gazdátlanul maradt tanszékemre visszahívták a már régóta nyugalomban lévő, csaknem matuzsálem korú Roth Gyula professzort. A tanszék adminisztratív ügyeinek vitelével Haracsi Lajost, az Erdővédelmi Tanszék vezetőjét bízták meg.

Engem ez időben semmiféle inzultus nem ért, hagytak dolgozni és respektálták a munkámat. Az 1958–1959-es tanév első szemeszterében önállóan adtam le az erdészeti fitocönológiát. Jegyzetem ma is megvan belőle, és időtállónak érzem. Legfeljebb két kis epizódot említhetek a helyzet jellemzésére. Az egyik eset mindjárt hazatérésünk után, 1957 tavaszán történt. Azt szerették volna elérni, hogy a Kari Tanács ülésén, mint a kapitalista világból megtért bárányka ítéljem el önmagamat, Nyugatra történt távozásom miatt. Dobos Tibor a pártbizottság nevében azt üzente, hogy „gyakoroljak önkritikát". Ezt megtagadtam, és azt üzentem vissza neki, hogy „elég önkritikus voltam, amikor hazajöttem. Az a véleményem ezen felül, hogy nem feltétlenül szükséges az embernek felköpni a levegőbe és utána alá állnia". Ebben maradtunk.

A másik eset a katonaságnál történt. Megidéztek a soproni Rákóczi Ferenc Hadapródiskola romjai közé magát átmenetileg befészkelő hadkiegészítő parancsnokság elé. Megidéztetésem oka pedig az volt, hogy „mivel tartalékos tisztként 1956. november 4-én elhagytam az országot, hazaárulást követtem el. Büntetésként lefokoznak, elveszik alhadnagyi rendfokozatomat és visszaminősítenek tartalékos honvédnek a Katonai Térképészeti Intézet raktárába". Önkéntelenül elnevettem magamat, mert az új beosztás háború esetén abszolút életbiztosítást jelentett, s alig tudtam visszafogni hangos röhögésemet. A dühöngő ezredes nem tudta felfogni derültségem okát, és ordítva szegezte nekem a kérdést: „mi ebben a nevetséges?" „Az, kérem – mondtam szemtelen pofával –, hogy nagy álmom teljesül. Én ugyanis pacifista vagyok." (Mintha csak Tamás fiamtól jött volna a válasz!) Csak később derült ki, hogy mekkora szerencsém volt. Akiket nem fokoztak le, évenként továbbképzésre vittek be a seregbe, én pedig nem láttam mundért egészen az obsitig.

Más előjel nem figyelmeztetett a közelgő leszámolásra. De a mélyben sötét erők munkálkodtak, és egyre világosabban látszottak annak jelei, hogy a forradalmi fészkeket jelentő egyetemeken, ha politikailag nem is, de adminisztratív eszközökkel példát fognak statuálni. Ennek szellemében 1958 nyarától nagyarányú „káderozásra" került sor. Már abból következtetni lehetett a tendenciára, hogy a köztudottan legklerikálisabb oktatónak minősülő növénytanos Kiss Lászlóval együtt az én 87 káderozásomat hagyták a legutoljára. Ránk csak valamikor 1959 februárjában került sor, s a prejudikatív ítéletet csak az nem olvasta ki a szemekből, aki alvajáró volt. Én kifejezetten fentem a fogamat az exekúcióra, s tudtam, hogy elvi kérdésekben megalkudni nem fogok, a lezüllött egyetemet elhagyni pedig nem esik majd nehezemre.

A kihallgatásra Magyar János professzor dékáni szobájában került sor. A hivatalosan igazgatónak szólított dékán volt a káderozó bizottság vezetője. Mellette foglalt helyet Haracsi Lajos és a két politikai megbízott, Strausz József adjunktus, egyetemi párttitkár és Bognár Dezsőné, a személyzeti osztály vezetője. A két és félórás „beszélgetés" régi módszer szerint indult, amennyiben agyba-főbe dicsértek, ecsetelték érdemeimet, szakértelmemet és szorgalmamat, azután hosszan sajnálkoztak klerikális viselkedésem miatt. A beszélgetés végén dühből és presztízsből mondták ki a verdiktet: el kell hagynom az egyetemet, mert sem méltó, sem alkalmas arra nem vagyok.

Ez – bármilyen furcsának is tűnhet utólag – számomra nagy megkönnyebbülést jelentett, s valóban úgy éreztem, „nagy kő esett le a szívemről", hiszen egy jottányit sem engedtem, és megelőztem, hogy esetleg a későbbiek során következzen be, aminek mindenképpen be kellett következnie. Akkor is tisztában voltam azzal, hogy pályát kell módosítanom, el kell búcsúznom a hivatalos tudományos munkámtól, annak minden velejárójával együtt, de a válást megkönnyítette az egyetem akkori színvonala, amitől megválni egyáltalán nem esett nehezemre.

De a hősi helytállás attitűdje sem kísértett, egyszerűen a döntés belülről jött, magától született, szinte belső kényszerből, és nem virtusból. Sokan nem értettek meg, de szerencsére családom igen, eljárásomat mind Szüleim, mind Marika magától értetődőnek tartotta. Két héttel később a személyzeti osztályon át kellett vennem a felmentő végzésemet. De hogy pontosabb legyek: elém csak egy kétoldalas határozat szövegét tolták, a határozatból sem akkor, sem azóta másolatot nem kaptam. Féltek kiadni kezükből a bizonylatot. A két oldal másfél oldalnyi szakmai dicséretből állt, kifogást csak ideológiai tekintetben támasztottak velem szemben. Az volt a záradéka, hogy „szilárd világnézeti meggyőződése miatt szocialista oktató-nevelő munkára nem alkalmas".

Forrás: Soproni Szemle, 2006, LX. évfolyam 3. szám

SALAMON MIKLÓS

Egy tanársegéd emlékezései az 1956. soproni eseményekről

1951 őszén iratkoztam be Miskolcon, a Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Karára, ahonnan 1953-ban, az akkori körülményeknek megfelelően, az egész évfolyam áttelepedett Sopronba és ott diplomáztunk 1956 áprilisában. Bár közepes tanulóként kezdtem, de lassan eredményeim javulni kezdtek, úgyannyira, hogy az utolsó két évben a Rákosi Mátyás Ösztöndíj élvezője lettem. Ennek a fejlődésnek két oka volt. Először is az, hogy még az egyetemi felvételink során megismerkedtem Mészáros Ágotával (Ági), aki egyike volt az évfolyam kevés női tagjának. Az ismeretségből szerelem lett és 1953 júliusában összeházasodtunk. Ebből a házasságból született 1955 áprilisában Miklós fiunk, aki maga is bányamérnök lett és 1956 novemberében Gábor fiunk, aki már Wienerneustadtban jött a világra. Ági színjeles érettségivel érkezett és az egyetemen is jól szerepelt, pontosabban, jobban, mint én. Ebből verseny lett és eredményeim javulni kezdtek. A tanulmányi fejlődésemnek másik oka az volt, hogy egyre jobban megszerettem a szakmánkat, különösen Sopronba kerülésünket követően. Ez a ragaszkodás csak továbbfejlődött az évek folyamán, ahogy egyre jobban megismertem a világ bányászatát. A szakmám az egyetlen „adomány", amiért még ma is hálás vagyok Rákosinak. Ebben a rövid részben már háromszor is említettem ezt az általam gyűlölt politikus nevét. Valószínű, hogy hihetetlennek hangzik; de az elmúlt 50 év során soha nem tettem ezt meg nyilvánosan, sem szóban, sem írásban az alma materünkkel, vagy az egyetemi éveinkkel kapcsolatban. Tehát a politikus nevével jelzett ösztöndíj, vagy a róla elnevezett egyetem neve minden előbbi életrajzomból kimaradt, mert nem akartam, hogy valaki is feltételezze, hogy én valamilyen formában tisztelem ezt a politikust.

A kitüntetéses oklevelemen a dátum 1956. április 27. (Érdekes megjegyezni, hogy ezen az oklevélen csak „Műszaki Egyetemi Karok, Sopron" körbélyegző szerepel). Ági és én 1956. május 2-tól lettünk tanársegédek a Bányaművelési Tanszéken, Zambó János professzor úr vezetése alatt. Az elkövetkező hónapokban éltük egy kezdő tanársegéd normális életét, bár már érezni lehetett a levegőben, hogy az ország közel van a forrongás. Aztán eljött október. Sopronban a kritikus dátum 1956. október 22-e volt. Aznap este a hallgatóság, a tanári kar jó részével együtt, összegyűlt a SOTEX (a Soproni Textilgyár) közeli kultúrházában, hogy a szegedi egyetemisták példáját követve, megteremtse a helyi MEFESZ szervezetet. Ágival együtt jelen voltunk ezen a gyűlésen, de Ági, aki akkor már kilencedik hónapos terhes volt, úgy 23:00 óra körül jelezte, hogy nagyon fáradt és így mi akkor hazamentünk.

Volt évfolyamtársunknak, Budavári Sanyinak és nekem közös tanszéki szobánk volt. Másnap délelőtt néhány hallgató megjelent nálunk és elmondta, hogy aznap este a veszprémi egyetem hallgatói szándékoznak a szegedi gyűléshez hasonló összejövetelt tartani a városi színházban. A hallgatóink úgy értesültek, hogy várhatóan a párt vezetősége megpróbálja befolyásolni a gyűlést és ennek ellensúlyozására kértek segítséget a soproni MEFESZ-től. Ennek meghallgatása után bementem Zambó professzor úrhoz és elmeséltem neki a helyzetet, aki rögtön intézkedett. Felhívta egy kollégáját a veszprémi szénbányászati trösztnél – miután ennek műszaki vezetőjeként kapott néhány évvel korábban Kossuth díjat – és mondta, hogy diákjainak egy csoportja Veszprémbe megy üzemi látogatásra. Ha kell, tudjon erről az útról, bár nem fogja a hallgatókat látni. Aztán hozzám fordult és megkérdezte: hajlandó vagyok-e a csoportot elkísérni? Mikor igent mondtam, akkor újra a telefonhoz fordult és megrendelt egy buszt az útra. Ekkortájt Budavári Sanyi is bejött az irodába és csatlakozott a „kirándulásunkhoz". Mire Veszprémbe értünk, a gyűlés már tartott és a hangulat olyan volt, ahogy azt a veszprémi hallgatók megjósolták. Ebben a légkörben lépett fel a színpadra csoportunk egyik hallgatója és gyönyörűen elszavalta a Nemzeti dalt, a „Talpra

Magyart". A szavalat rögtön gyökeresen megváltoztatta a hangulatot. Ott a színházban hallgattuk meg Gerő rádióbeszédét is, mely még tovább feszítette az amúgy is feszült légkört. Később egy kis delegáció a miskolci egyetemről szólalt föl. Mivel ők Budapesten keresztül jöttek, már jelenteni tudtak a budapesti eseményekről, a rádiónál lévő villongásokról, a Sztálin szobor ledöntéséről és hasonlókról. Ekkor, és talán ekkor először, a szívem összeszorult, mert akkor döbbentem rá, hogy történelmi jelentőségű események zajlanak Magyarországon, melyek kimenetele megjósolhatatlan. A dátum 1956. október 23. volt.

Az éjszaka közepén indultunk haza Sopronba. A társaság legtöbbje fáradtan aludt, én a vezető mellett ültem, és halkan beszélgettünk. Az út során szembetalálkoztunk egy hosszú katonai teherautó sorral. A járművek ÁVÓ-sokkal voltak tele; valószínűleg Pestre tartottak. Szerencsére nem állítottak meg. Kora hajnalban értünk Sopron határába és találkoztunk karszalagos egyetemista járőrökkel. Ők mesélték, hogy a járőröket a pesti eseményekre való tekintettel, a rend fenntartására szervezték. A járőrök ekkor még fegyvertelenek voltak. Hazaértemkor Ágit felzörgettem és bekapcsoltuk a rádiót. A rádió „élt", vagyis hallatszott, hogy az adó feszültség alatt van, de nem volt adás. Jóval később lövöldözést hallottunk a hangszóróból, tehát tudtuk, hogy Pesten még nincs vége a zavargásnak.

Délelőtt bementünk a tanszékre – senki nem dolgozott, hanem hallgatta a rádiót. Hallottuk az ultimátumokat, hogy mindenki tegye le a fegyvert, ha ezt megteszi, mondjuk délután kettőig, akkor nem lesz bántódása. Aztán a határidőt módosították újra és újra. Megtudtuk, hogy Nagy Imrét visszahívták miniszterelnöknek. Ő is felolvasott egy statáriumi felhívást. A határidő eltolódásaiból tudtuk, hogy a felkelő nép nem hallgat a felhívásokra és a harcok tovább folynak.

Sopronba az eseményeket egy ideiglenes bizottság vezette melyet még 22-én éjjel választottak meg a MEFESZ megszervezésére. A bizottságnak az elnöke, melyet, ha jól emlékszem, ekkor már Forradalmi Bizottságnak neveztek, Bujdosó Alpár, egy III. éves erdészhallgató volt. Ahogy a napok teltek, mind a pártszervezet, mind a városi adminisztráció összeomlott. Körülbelül ekkortájt fordult a Bizottság a tanári karhoz kéréssel. A kérésük indoka az volt, hogy a tagok mind hallgatók és fiatalok, nagyon kevés élettapasztalattal rendelkeznek. Nem bíznak magukban, hogy olyan feladatokat, mint például a város szervezése, étkeztetése stb. meg tudnának oldani segítség nélkül, ezért a tanári kartól kérnek támogatást. A dékáni hivatal megszervezett egy gyűlést, ahol a tanári karnak nagy része összegyűlt azzal a céllal, hogy két tagot delegáljon a Bizottságba. Az egyik delegált Gábris Jóska lett, aki akkor már adjunktus volt Falk Ricsi bácsi Bányagéptan tanszékén. A második én lettem. Ez utóbbi ugyan nevetséges választás volt, hiszen én is csak pár hónappal előtte hagytam ott a diákpadsorokat. E választás elfogadásával a kocka számomra el volt vetve; tudtam, ha az ügyünk elbukik, nekem el kell hagynom az országot.

Ettől kezdve rendszeresen részt vettem az események irányításában. Helyhiány miatt csak egy pár meglehetősen szokatlan eseményt említek meg. Egy napon híre jött, hogy a közeli sopronkőhidai börtönben a rabok fellázadtak és túszokat ejtettek az őrök közül. Politikai rab státuszukra hivatkozva követelték, hogy szabadítsuk ki őket. Ez a kérés elvileg elfogadhatónak tűnt, de fogalmunk sem volt, hogy a rabok között hány a politikai áldozat, és hány a közönséges bűnöző. Egy kis csoport hallgató bement a börtönbe, és megalkudott a rabokkal a túszok diákokkal való ideiglenes kiváltásáról. Ezzel párhuzamosan mi megígértük, hogy kint megszervezzük a rabok hátterének gyors átvilágítását. Végül a rabok elfogadták, hogy soraik közül, aki politikai fogoly, az szabadul, és aki nem, az bent marad. Sikerült rábeszélnem Szenczi Villibaldot, a dékáni hivatal jogvégzett vezetőjét, egy ilyen típusú vizsgálat levezetésére. Ha jól emlékszem, egyetlen egy politikai rabot talált a börtönben és ő ki is szabadult. Ezzel a börtönlázadás problémája megoldódott.

Ezzel körülbelül egy időben nyugatról megindult a segélyszállítás. Főként orvosi cikkek, élelmiszer és meleg ruha érkezett nagy tömegben. Mivel a legnagyobb szükség ezekre a

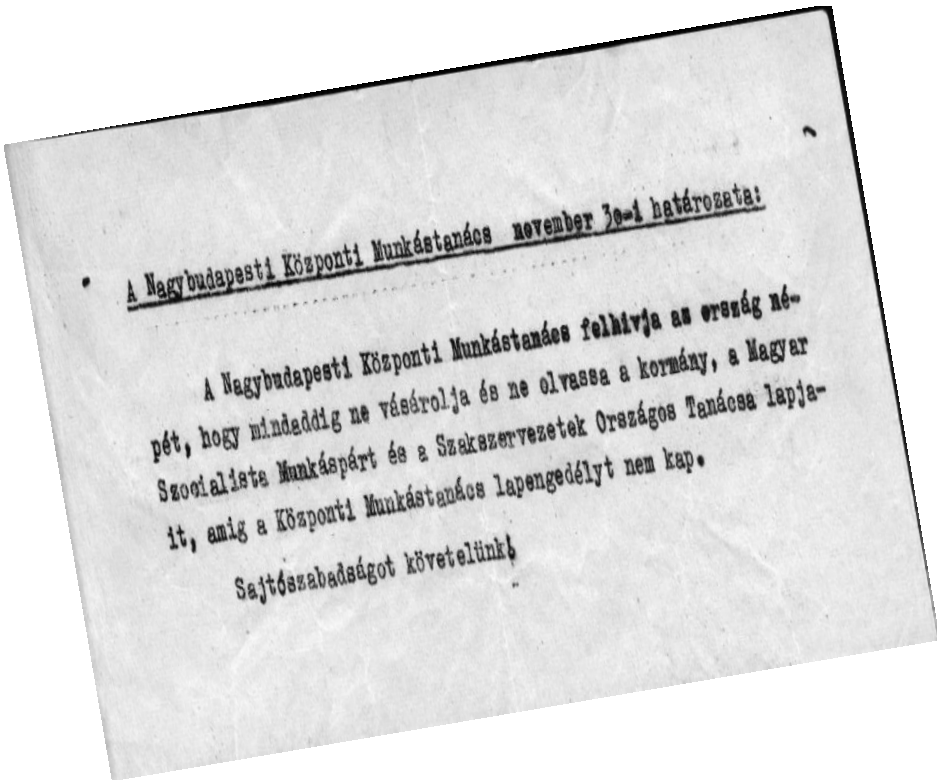
szállítmányokra Budapesten volt, viszont a közlekedés Sopron és a főváros között kétséges volt, kénytelenek voltunk fegyveres őrséget szervezni a szállítás biztosítására. Hallgatóink eredményesen teljesítették ezt a feladatot is.
Ebben az időben egy elég nagy csoport észak-koreai hallgató tanult az egyetemen. Egy napon a vezetőjük felkereste a Bizottságot és elmondta, hogy parancsot kaptak a követségüktől Magyarország elhagyására. Fegyveres őrséget és egy buszt szerveztünk számukra, és a csoport biztonságban eljutott a csehszlovák határra.
Már ebben az időben az osztrák határon a magyar határőrség kezdet szétzilálódni, így egyetemisták próbáltak helyettük valami határellenőrzést biztosítani. Ezek a fiúk észrevették, hogy egyre több személy próbál a határon Ausztriába átjutni és ezeknek egy része gyanús egyéniségnek tűnt; lehetséges, hogy államvédelmi múltjuk volt. Ekkor az a határozat született, hogy ezeket a személyeket őrizetbe vesszük azzal a céllal, hogy majd később, békésebb időben, megvizsgáljuk a múltjukat. A következő napokban egy egész előadóterem megtelt ilyen egyénekkel.
Közben teltek a napok és a Bizottságon belül egyre többen éreztük, hogy a látszólagos siker nem lehet sokáig a mi oldalunkon. November 2-án vagy 3-án meghallottuk, hogy szovjet tankok közelednek Sopron felé. Egy kis csoport oroszul tudó hallgató kiment beszélni velük. Ezek a fiúk jelentették, hogy bár nagyon udvariasan fogadták őket és tárgyaltak velük, de végeredményben nem árulták el a céljukat. Úgy hiszem, talán még ők maguk sem tudták, mi lesz később a feladatuk. November 3-án már tudtunk a keleti határon keresztül beözönlő szovjet csapatokról is. Már ekkor a posta telefon rendszere nem működött megbízhatóan. Mi a vasút telefon hálózatát használtuk a vasutasok segítségével. Ily módon kaptunk hírt a kelet-magyarországi csapatmozgásokról is. Ekkor kezdtük megvitatni; mi legyen a mi álláspontunk. Azt hiszem, már mindnyájan tudtuk, hogy helyzetünk reménytelen; bár ez az érzés kimondatlan maradt. Egy olyan elkeseredett gesztust kerestünk, amelyen keresztül megmutathatjuk a világnak, hogy mi, magyarok, milyen elszántak vagyunk. Ha jól emlékszem, akkor este határoztuk el, hogy megpróbáljuk megvédeni azt a 'félszigetet', mely Sopront is tartalmazza Ausztriába benyúlva. Éjfél felé hazamentem aludni, de már kora hajnalban riasztást kaptam. Berohantam az egyetemre és ott hallottam a Szovjetunió támadásáról. Úgy látszott, Moszkvában a magyar probléma drasztikus megoldása mellett döntöttek.
Először is a Bizottság, az előrelátható soproni harcokra gondolva, a menekülni kívánó nők, és gyerekek Ausztriába való mentését szervezte meg. Tudtuk; Soprontól nem messze volt a honvédségnek egy tüzérségi laktanyája. E laktanya lövegeinek használata elképzelhetővé tette a szovjet tankok megállítását. Mi, bányászok, tüzérségi kiképzést kaptunk a nyári katonai táborok alatt; ezért vállalkoztam az ágyuk megszerzésére. Ennek érdekében egy egyetemistával és egy szintén hallgató sofőrrel beültünk a volt városi pártbizottság autójába és elindultunk a laktanya felé. Azt hiszem, elbóbiskolhattam, mert amikor magamhoz tértem, egy falusi konyhának az asztalán feküdtem és valaki az arcomon levő sebet, kötözte. A konyhában levők elmesélték, hogy egy balesetünk volt melynek során az autó nekiütközött egy fának és én kirepültem a kocsiból, de a járműnek nem lett különösebb baja. Mivel én eszméletlen voltam, a többiek tovább mentek. Nemsokára a lövegeket vontató járművekkel vontatott lövegek tűntek fel a laktanyától Sopron felé vezető úton. Az egyikre felszálltam és visszajutottam a városba.
Az egyetemre való visszaérkezésem után Gábris Jóskával elhatároztuk, hogy hazamegyünk a családunkat meglátogatni. Hazafelé megbeszéltük, hogy legjobb lesz, ha Ági és Miklós fiunk is átmegy Gábrisékhoz, így nem lesznek egyedül, mert a Gábris lakásban a feleségén és gyerekeiken kívül anyósa is ott van. Hazaérve rábeszéltem Ágit gyors pakolásra és úgy, ahogy volt, egy pongyolában, átkísértem őket a Gábris lakásba. Ezután Jóska és én visszarohantunk az egyetemre. Ekkor hallottuk, hogy a tanári kar szeretné az épületek biztonságának érdekében, ha kiürítenénk az egyetem területét. A Bizottság vita nélkül elhatározta,

hogy a kérésnek eleget tesz és kiköltözik a Lövér Szállóba.
Körülbelül ebben az időben jelezték, hogy a feleségem keres, és az előszobában várakozik rám. Kimentem és ott találtam Ágit a kis Miklóssal. Ági elmondta, hogy a Gábris asszonyok elhatározták, hogy az egyik erre a célra szervezett busszal kimennek Ausztriába, de ő nem volt hajlandó velük menni anélkül, hogy velem ezt először ne beszélte volna meg. A fiúk közben megsúgták, hogy az egyik menekülőket szállító busz éppen az épület előtt áll, indulásra készen. Fölvittem kis családomat erre a buszra, és amikor az elindult a határ felé, leléptem. Nem hagyhattam cserbe bajtársaimat, éppen a harcok várható kitörése előtt. Ez a lépés engem megnyugtatott; hiszen nem kellett családomat félteni a várható harcoktól. Viszont Ági soha életében nem bocsátotta meg, hogy akkor cserbenhagytam őket.
A szállodába való érkezésük után hírek kezdtek érkezni a „frontról". Nyilvánvalóvá vált, hogy az események nem úgy zajlottak le, ahogy azt mi elképzeltük. Az ágyuknak nagy része időben megérkezett a helyszínre, de mikor a szovjet tankok közeledtek, nem volt ágyútűz. Akkor nem volt megbízható magyarázat erre, csak később hallottuk, hogy az egyik tiszt még a laktanyában kiszedte az ütőszögeket a lövegekből. Ötven év távlatából be kell vallanom, hogy sokan hálásak vagyunk ennek a férfinek a cselekedetéért, még akkor is, ha valószínű, hogy akkor a politikai véleményünk különbözött. Ebben a pillanatban már érzékelni lehetett az elszántság megingását a forradalmi csapatban. Felmerült, hogy menjünk fel a hegyekbe a megmaradt ágyukkal, fegyverekkel és járművekkel, mert „onnan jobban meg tudjuk szervezni az ellenállást". Elindultunk! Mikor felértünk az osztrák határhoz, vita volt a következő lépésről. Kiderült, hogy nincs élelmünk; így mielőtt az ellenállást elkezdjük, szerezzünk tehát be az osztrákoktól élelmet. Személyes dilemmám volt, hogy nem tudtam biztosan, Ági és Miklós Ausztriában, vagy még Magyarország területén tartózkodik-e. Úgy gondoltam, hogy Ausztriából mindig haza tudok jutni, de a Magyarországból való kijutás bizonytalan, így a határ átlépésére határoztam el magam. Tehát tovább indultunk!
Végül is egy kis osztrák faluba érkeztünk, ahol éppen egy szüreti bálra volt feldíszítve az iskola nagyterme. Valószínűleg már tudtak jövetelünkről, mert néhány osztrák katona egy géppuskával felszerelt katonai dzsipben várt ránk. Mikor meglátták, hogy mi ágyukkal, gépfegyverekkel és más lőfegyverrel vagyunk felszerelve, rögtön otthagyták a dzsipjüket, és barátságosan közeledtek felénk, mutatva, hogy nincs ellenséges szándékuk. Hosszas beszélgetés során meggyőztek minket, hogy fegyvereinket rakjuk le és menjünk be a nagyterembe. Kérték, hogy itt várjunk, míg ők buszokat szereznek a Bécsbe való szállításunkra. Így is történt, egy idő után néhány busz érkezett, melyeket a várakozók hamarosan megtöltöttek. Ezek a buszok elhajtottak, de egy elég nagy csoport, velem együtt, lemaradt ezekről a járművekről. Az ott maradt szervezők kérték a bocsánatot, hogy az éjszaka folyamán képtelenek voltak több buszt odarendelni. Minket arra kértek, hogy fogadjuk el az aránylag rövid útra a hamarosan érkező katonai teherautókat. Természetesen nem volt kifogásunk, így hamarosan útban voltunk Bécs felé. A fővárosban egy régi katonai laktanyába vittek, amely a megszállás alatt a szovjet hadsereg egy részének adott otthont. Ez jól látszott a laktanya állapotán. Panasz nélkül dűltünk le a padlóra fektetett szalmazsákokra és aludtunk reggelig. A reggeli parancshirdetés során tudtuk meg sorsunkat.
A véletlen úgy hozta, hogy minket a semlegességi szerződés értelmében az osztrákok kénytelenek voltak hadifogolyként kezelni, tehát minden, a genfi nemzetközi szerződésben a hadifoglyokkal kapcsolatos előírás ránk is vonatkozott. Nem is panaszkodhatunk, ezt az osztrák hatóságok tökéletesen be is tartották. Másnap egy nyilvános fürdőbe mentünk tisztálkodásra és egy DDT (rovarirtó szer volt valamikor) kezelésre. Azt hiszem, még aznap bevagonírozták minket a Salzburg közelében levő volt amerikai táborba vivő utunkra. Az osztrák hatóságoknak ezzel a választásával szerencsénk volt, mert a salzburgi épületekben volt hideg-meleg víz, fűtés, rendes ágyak, jól felszerelt konyha. Később azt is megtudtuk, hogy a soproni egyetem többi menekültjei, a tőlünk leszakított csoporttal együtt, a közeli St.

Wolfgang-ban voltak elszállásolva.

A táborban el voltunk szigetelve a világtól. A fő problémánk az volt, hogy nem tudtuk meddig leszünk bezárva. Ezzel kapcsolatos kérdésünkre a tábor katonai vezetése csak azt mondta, hogy akkor szabadulunk, amikor Magyarországon a politikai helyzet tisztázódik. Elhatároztuk, hogy megpróbáljuk gyorsítani az ügyet egy éhségsztrájkkal. Ezt az akciót jól megszerveztük. Több napig gyűjtöttünk élelmet a konyhából és egy reggel, mikor parancshirdetésre kimentünk, bejelentettük, hogy most nem megyünk reggelizni és a későbbi étkezéseken sem veszünk részt addig, amíg a helyzetünk tisztázatlan marad. Két nap után a hatóságok meginogtak és St. Wolfgang-ból áthoztak tanárokat, leveleket a kollégáktól, stb. Budavári Sanyitól megtudtam, hogy Ági Ausztriában van, megszületett Gábor fiunk és a család jól van. Hamarosan megérkezett a hír az Angliába való esetleges kivándorlásunkról. December 11-én egy csoportot felvezettem Bécsbe azzal a céllal, hogy Bécsben találkozom Ágival és a fiaimmal, és másnap repültünk is tovább Angliába. Így is történt.

Forrás: eredeti közlés

A Nagybudapesti Központi Munkástanács november 30-i határozata:

A Nagybudapesti Központi Munkástanács felhívja az ország né-
pét, hogy mindaddig ne vásárolja és ne olvassa a kormány, a Magyar
Szocialista Munkáspárt és a Szakszervezetek Országos Tanácsa lapja-
it, amíg a Központi Munkástanács lapengedélyt nem kap.

Sajtószabadságot követelünk!

VANCSURA RUDOLF

Az 1956-os forradalom és szabadságharc soproni eseményei 50 év távlatából

A Rákosi-rezsim egyetemi ifjúságot érintő torz intézkedései

A nyugat-dunántúli forradalmi cselekmények a soproni egyetemen kezdődtek, illetve innen indultak ki. Az események megértése céljából szükségesnek tartjuk egy rövid összefoglalást adni a forradalom kitörése előtti állapotról.

A munkáspártok egyesülése, illetve a kommunisták hatalomra jutása után a felsőoktatásban is jelentős átalakítások történtek. Az 1919-ben Sopronba költözött Bányászati és Erdészeti Főiskola, a későbbiekben egyetem, 1949-ben szétvált, a bányászokat és a kohászokat a Miskolci Nehézipari Egyetemre telepítették át. A Sopronban maradt erdőmérnöki részlegből kétszeri átszervezés után Erdőmérnöki Főiskola lett. A bányászokból azonban csak az I-II. évfolyam tanult Miskolcon, a III-V. évfolyam Sopronban folytatta tanulmányait. A bányászok és a kohászok részbeni elköltöztetése során megüresedett helyre Földmérőmérnöki Kart szerveztek. Ez az összetartozó két intézmény Műszaki Egyetemi Karok néven szerepelt. Az Erdőmérnöki Főiskola és a Műszaki Egyetemi Karok közt szervezeti kapcsolat nem volt, mivel a Főiskola a Földművelésügyi Minisztérium, az Egyetemi Karok pedig az Oktatásügyi Minisztérium felügyelete alá tartoztak. A két intézménynek összesen mintegy 1000 hallgatója volt.

A Selmecbányáról Sopronba költözött Főiskola hallgatói szép, tartalmas diákhagyományokkal (selmeci hagyományok) rendelkeztek. A hallgatókat a Bánya- Kohó- és Erdőmérnökhallgatók Ifjúsági Köre fogta össze. A hagyományokat az Ifjúsági Kör keretein belül gyakorolták. Az Ifjúsági Kör 1948 tavaszán politikai nyomásra feloszlott. A soproni diákokat ezután egy felsőoktatási rétegszervezet, a MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége) fogta össze, kevesebb sikerrel. Azonban MEFESZ sem volt hosszú életű, szerepét az 1950-ben megalakított DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége) vette át. Ez a szervezet már teljes egészében a hatalomra jutott MDP (Magyar Dolgozók Pártja) fiókintézménye volt.

A hatalomra került politikai vonal célul tűzte a kommunista érzelmű és gondolkodású értelmiség kinevelését. A reakciósnak, irredentának minősített selmeci hagyományokat betiltották. A tanrendben jelentős változtatásokat rendeltek el. Az 1949/50-es tanévben bevezették a Bolsevik Párt Története c. tantárgyat, majd a következő évben az orosz nyelv kötelező tárgyként történő oktatását és a honvédelmi ismeretek tanrendbe iktatását rendelték el.

A politikai jellegű tisztogatások a felsőoktatási intézményeket is elérték. 1951 májusában 45 vétlen erdőmérnökhallgatót zártak ki az egyetemről és az ország összes felsőoktatási intézményéből, majd 4 egyetemi tanárt is menesztettek. Kb. egy hónap múlva 5 bányamérnökhallgatót zártak ki, de őket már csak a Bányamérnöki Karról. Az 1951 évi tisztogatás során megüresedett oktatói álláshelyeket pártpolitikai szempontból megbízhatónak ítélt személyekkel töltötték be. A régi értelmiség lecserélése céljából megnövelték a hallgatóság létszámát. Nagy számmal vettek fel szakérettségizetteket, akiket egyéves gyorstalpaló képzés után juttattak az egyetemek padjaiba. Az Erdőmérnöki Karon 100 fős évfolyamok voltak. Kötelező óralátogatások, zárthelyik, a Tanulmányi Osztály által meghatározott vizsgaterminusok, vizsgaelmaradás miatti kizárások voltak a rendszabályok, amelyekkel a korábbi egyetemi tanszabadságot felszámolták. Ilyen ellentmondásos körülmények közt köszöntött be a történelmi jelentőségű 1956-os év.

A Diákparlament október 22-ei ülése és az azt megelőző események

A Szovjetunió által Közép-Kelet Európára kényszerített bolsevista típusú politikai és gazdasági rendszer kudarcai az 50-es évek közepére egyre nyilvánvalóbbá váltak. Hazai viszonylatban jelentős esemény volt Rákosi Mátyás pártfőtitkári és miniszterelnöki megbízásának visszavonása, majd 1956 júliusában a Szovjetunióba való visszaköltöztetése. Rákosi eltávolítása után a személyi kultusz felszámolására irányuló kezdeményezések történtek. Ezen törekvések egyik megnyilvánulása volt az 1949-ben koholt vádak alapján kivégzett Rajk László rehabilitálása és 1956. október 6-án történt újratemetése. A rehabilitálás során a MDP vezetői kénytelenek voltak beismerni az elmúlt évek súlyos hibáit és törvénysértéseit. Ezek az események felszínre hozták az évek óta meglevő nyugtalanságot és előrevetítették az élet minden területére kiterjedő totális diktatúra enyhülését.

Az 1956 nyarán kirobbant poznani lengyel felkelés erős szolidaritási hullámot váltott ki. Az eseményekre leghamarabb az ifjúság reagált. A fennálló tiltások ellenére kisebb-nagyobb baráti összejöveteleken tárgyalták meg a történteket. Július 22-én Gerő Ernő összegezte az MDP Központi Bizottságának ezzel kapcsolatos állásfoglalását és kijelentette: „Egy magyar Poznant el kell és el is fogunk kerülni." Az események irányítása azonban kicsúszott a központi vezetőség kezéből és azok haladtak a maguk útján.

Apróbb tantervi változásokat leszámítva Sopronban az 1956/57-es tanév a szokásos módon kezdődött. Október 10-e táján érkeztek az első hírek a szegedi egyetemisták megmozdulásairól. Szegeden már 2-3 héttel korábban megalakították az 1950-ben megszületett MEFESZ-t. Nem sokkal később nyugtalanság híre érkezett néhány Budapesti egyetemről. Október elején Sopronban is felmerült az ifjúsági szervezet megújításának az igénye, ugyanis a DISZ nem érzékelte és nem képviselte az egyetemi ifjúság gondjait. A betiltott selmeci hagyományok helyett ez a szervezet nem tudott semmilyen értelmi és érzelmi tartalmat nyújtani.

Október közepén már nem csak az ifjúsági szervezet megújítása, hanem oktatási reformok, mint a marxizmus-leninizmus, az orosz nyelv, a honvédelem oktatásának átszervezése is napirendre került. A Budapesti Műszaki Egyetemről egy diákküldöttség járt Sopronban, amely olyan felhívást tett, hogy a hallgatóság ne vegyen részt ezeknek a tárgyaknak az előadásain.

A megyei pártvezetés először október közepén foglalkozott a változásokat szorgalmazó ifjúság problémáival. Az MDP Megyei Bizottsága október 15-én megbeszélésre hívta össze a soproni karok dékánjait, a középiskolák igazgatóit, a megye párt- és ifjúsági vezetőit. Ez tájékozódó jellegű értekezlet volt, a meghívottak elmondták véleményüket, de a felvetett problémákkal kapcsolatban állásfoglalás nem született. Az Erdőmérnöki Főiskola igazgatója a megbeszélésen támogatta az ifjúság törekvéseit. Október 19-én a Közoktatásügyi Minisztérium hívott össze Budapesten egy hasonló jellegű megbeszélést, amelyen a felsőoktatási intézmények rektorai és dékánjai vettek részt. Ezen a megbeszélésen a minisztérium egyik vezető beosztású tisztviselője már nyilvánosan beszélt a szegedi egyetemisták követeléseiről. A meghívottak közül sokan hozzászóltak, jelentős részük a diákság mellé állt és támogatta a felvetett reformtörekvéseket. A soproni egyetemet Roller Kálmán igazgató és Zambó János dékán képviselte.

Ezekről a – nyilvánosságot kizáró – megbeszélésekről az egyetemek és főiskolák hallgatói többnyire tanáraik révén értesültek és az ott elhangzott megnyilatkozások energikusabb fellépésre ösztönözték őket. Közvetlenül a budapesti minisztériumi tanácskozás után az egyetemi karok (beleértve a Főiskolát is) létrehoztak egy diákbizottságot, amely a szegedi példák alapján kidolgozta a soproni hallgatók követeléseit. A szegedi és a budapesti hallgatók kezdeményezésével való egyetértés hozott össze október 21-én a Dimitrov-téri (Szent Imre tér) kollégiumban egy kb. 30 hallgatóból álló bizottságot, amely meghatározta a következő napok teendőit. Ezen az összejövetelen egységes volt a résztvevők véleménye abban,

hogy a DISZ-ből ki kell lépni és a MEFESZ-t meg kell alakítani. A megbeszélésen azt is körvonalazták, hogy mit várnak a MEFESZ-től. Elhatározás született arról, hogy másnap, október 22-én össze kell hívni az ifjúságot, széleskörű diákparlamenten kell megvitatni a közélet problémáit és az egyetemi hallgatók soron következő teendőit. Az előkészítő bizottság a szegedi hallgatók követelései alapján állította össze a diákparlament elé terjesztendő javaslatait. Határozat született arról is, hogy az összejövetelre meg kell hívni az egyetem tanárait, a város és az ifjúsági szervezetek vezetőit. Az október 22-ei nagygyűlés, amely a SOTEX kultúrházban (GYIK épület) zajlott le, délután 3 órakor kezdődött és azon a hallgatóság teljes létszámban részt vett. Megjelentek az egyetemi oktatók, a Városi Tanács képviselői, a rendőrségi vezetők, a városi és megyei pártbizottság tagjai. A politikai élet képviselői a nagyterem jobb oldalán levő erkélyen foglaltak helyet. A diákparlament ideiglenes vezetősége a színpadon helyezkedett el, elnöke Bujdosó Alpár III. éves erdőmérnökhallgató volt. A diákparlament összehívásának szükségességét ismertető rövid bevezető után az előkészítő ülésen összeállított javaslatokat vitatták meg. Sokan hozzászóltak és a követelések közül mindinkább a nemzeti jellegűek kerültek előtérbe. A hallgatóság köréből több felszólaló felvetette, hogy miért hiányzott a Himnusz a legutóbbi március 15-i ünnepség műsorából. Valaki a hallgatók közül megjegyezte: mert a párttitkár kihúzta azt. Ez után a tömeg hangosan követelte, hogy a párttitkár nyilatkozzék, miért húzta ki a Himnuszt a nemzeti ünnep programjából. Az erkélyek egyikéről felállt Strausz József függetlenített csúcstitkár és próbálta csendesíteni az egyre erősödő felháborodást. Kezdte magyarázni, hogy az itt jelenlévő fiatalok a párt politikájának köszönhetik azt, hogy tanulhatnak. A hallgatóság kórusban harsogta, hogy nem erre kíváncsi, hanem arra, hogy miért húzták ki a Himnuszt a nemzeti ünnep műsorából. A választ nem lehetett érteni, a túlfűtött hangulatban a zajos nemtetszésnyilvánítás elnyomta a felszólaló hangját. A zaj elcsendesedése után egy lányhallgató feltette a kérdést: miért vezettek bennünket félre és miért hazudtak? Ugyancsak a jobboldali erkélyek egyikén felállt a Marxizmus-Leninizmus Tanszék egyik kulcsembere, Kertész István adjunktus, aki a felszólalásában beismerte, hogy a párt félrevezette a magyar népet. „Igen, hazudtunk, hazudtunk, hazudtunk, mert hazudnunk kellett." Megnyilatkozása döbbenetet és csendet váltott ki az egyébként zajos nagygyűlésből.

A diákparlament kimondta a DISZ-ből való kilépését és a MEFESZ megalakítását, megválasztotta az új szervezet intézőbizottságát, követelte a Sopronban működő felsőoktatási intézmények egyesítését és csatlakozott a szegedi és a budapesti egyetemisták követeléseihez. A követelések első csoportja országos és külpolitikai, a második csoportja az oktatási és az ifjúságot érintő, a harmadik pedig a soproni vonatkozású igényeket sorolta fel. A követelések pontonkénti megvitatása után a diákparlament szavazással fogadta el azokat.

A gyűlés mintegy 3 óra hosszat tartott, a rendkívüli felforrósodott hangulat ellenére rendben és fegyelmezetten zajlott le. A párt és rendőrség vezetői még a gyűlés befejezése előtt feltűnés nélkül távoztak. A gyűlés résztvevői a MEFESZ szervezésével az Ideiglenes Intézőbizottságot bízták meg. A gyűlés után az IB tagjai együtt maradtak, hogy a diákparlament megbízása alapján letisztázzák és sokszorosítsák a követeléseket a soproni üzemekben való terjesztés céljából.

Sopronban az 1956-os felkelés október 22-én, hétfőn este a SOTEX kultúrházban kezdődött.

Október 23. – november 3. A forradalom kibontakozása

Sopronban a forradalmi események, ugyanúgy, mint az ország többi városában, az egyetemi ifjúság mozgolódásai nyomán indultak el, azonban a város földrajzi helyzeténél fogva és az országhatár közelsége miatt a fejlemények sajátosan alakultak.

Október 23-án, kedden reggel az egyetemen az előadások ugyanúgy megkezdődtek, mint a korábbi napokban, az első órákon azonban megvitatásra kerültek az előző nap eseményei.

A kinyomtatott röplapok már széthordásra vártak, ezért az órákról többen elkérezkedtek. Még a délelőtt folyamán Budapestről értesítést kaptak a hallgatók, hogy a fővárosi ifjúság kifejezésre kívánja juttatni szolidaritását a lengyelekkel, ezért délután felvonulást tervez. A kezdeményezéshez a soproni ifjúság is csatlakozott. A reggeli órákban megjelent a Főiskolán a Városi Pártbizottság öt tagja az ifjúság követeléseivel kapcsolatos észrevételek közlése céljából. Zárai Károly városi első titkár elmondta, hogy a Pártbizottság három pont kivételével elfogadja és támogatja az ifjúság követeléseit. Ez a három pont: Magyarország semlegessége, a Varsói Szerződésből való kilépés és az erdélyi magyar autonóm terület hovatartozásának ügye. Sokat jelentett az is, hogy a városi tanács elnöke, Bognár Dezső, magáévá tette az ifjúság követeléseit és hajlandónak mutatkozott egy küldöttség élén azokat petíció formájában a Parlamentbe felvinni. A követelések gépelt formában ott forogtak már a lakosság körében.

A gyülekezési tilalom feloldása után 3 órakor az egyetem hallgatói a botanikus kert előterében gyülekeztek, majd hatos sorokban nagyság szerint felsorakozva megkezdődött a szolidaritási felvonulás. A menet élén egy transzparens haladt, amelyen „Együtt a lengyelekkel" felirat volt olvasható. A hallgatók néma menetben a városon át a Fő térre vonultak, ahol megkoszorúzták a Tűztorony mögötti 48-as emlékművet, egy hallgató elszavalta a „Talpra magyart", majd rendben és fegyelmezetten visszaindultak a Főiskolára. A felvonuló ifjúságot a járdákon megilletődött és mosolygó arcok, kendőlobogtatás és bátorító szavak kísérték. Sötétedés után az ifjúság a kollégiumokból a Főiskolára vonult. Itt az Őrtüzek néven ismert emlékművön meggyújtották az emlékezés lángját, majd elénekelték a Himnuszt és a Szózatot. Ezután egy III. éves erdőmérnökhallgató rövid beszédben megemlékezett 1921-es nyugat-magyarországi harcokban elesett két soproni főiskolásról.

A felvonulások után mindenki várta a nap fő eseményét, Gerő Ernő 8 órára bejelentett rádióbeszédét. A beszéd meghallgatását senki sem szervezte meg, a rádióval rendelkező diákszobákban kisebb-nagyobb csoportokban történt. A fiatalok pozitív hozzáállást reméltek, ezzel szemben Gerő kemény, határozott hangnemben visszautasított minden követelést és a tüntetőket fasiszta csőcseléknek nevezte. Ez a kijelentés olaj volt a tűzre. A tömeg a rendőrségtől és a hadseregtől szerzett fegyverekkel megtámadta a Rádió épületét. Ezek az események váltották ki a szovjet katonai beavatkozást. A rádióadás után Sopronban is zavar és bizonytalanság lett úrrá.

Október 24. A budapesti események Sopronban is tovább feszítették az egyetemi ifjúság hangulatát, de az előadások még folytak. Az ijesztő hírek ellenére az előző napon szervezett küldöttség Bognár Dezső tanácselnök vezetésével elindult Budapestre. A három gépkocsiból álló menetoszlop piros-fehér-zöld zászlókkal volt feldíszítve, az élen haladó kocsin fehér zászló lengett. Az egyetemi karokat három hallgató képviselte. A GYSEV-től kölcsönkért egyik kocsit Iliás Ferenc gépésztechnikus vezette. Győrben a tanácsháza előtt népes tömeg nagy ovációval fogadta a küldöttséget. A régi 1-es úton haladtak, azonban Pilisvörösvár és Budapest közt AVH-s katonák sorfala tartóztatta fel őket. 62 Hamarosan előkerült a főváros lezárását irányító kékparolis ezredes, aki közölte a küldöttséggel, hogy Budapestre nem mehetnek be. Amíg felhívást nem tesznek közzé, addig a fővárosba bejutni nem lehet. Visszafordultak, Győrben a tömeg ismét feltartóztatta őket. Behajtottak a tanácsházára Szigethy Attilához, a győri Nemzeti Tanács elnökéhez, aki éppen a szovjet alakulatok parancsnokával tárgyalt. Budapest napokig zárva volt, így a küldöttség nem tudta eljuttatni a Parlamentbe a soproni diákok követelését.

Ugyanezen a napon reggel a Városi Pártbizottság értekezletet hívott össze az egyetemen, amelyre az Erdőmérnöki Főiskola és a Bányamérnöki Kar vezetőjén kívül a nevesebb professzorokat is meghívták és kérték őket, hogy a rendkívüli helyzetben a tanári kar segítse elő az ifjúság józanságának a megőrzését, és folytassák az oktatást. Az oktatás ugyan megkezdődött, de a figyelmet lekötni és az ifjúságot az órákon való részvételre rábírni már nem

lehetett. A szervezkedés tovább folyt, a mozgalom központja a Diáktanács volt, amely a korábban megválasztott MEFESZ Ideiglenes Intézőbizottsági tagok részvételével működött. A nap folyamán a hallgatók folytatták a nagygyűlésen összeállított követelések terjesztését. Küldöttek keresték fel az üzemeket és felhívták a dolgozókat, hogy csatlakozzanak az egyetemi ifjúság követeléseihez.
Október 25. Az 56-os forradalom egy tragikus napja. A Földművelésügyi Minisztérium épületéből a Parlament előtt tüntető tömegbe lőttek. Pánik tört ki, száznál több halott maradt az Országház előtti téren. A tettesek a mai napig ismeretlenek. A történtek után egy órával a rádió bejelentette Gerő távozását és Kádár főtitkári kinevezését. Ugyancsak 25-én délután a győri börtön előtt AVH-sok teherautója belehajtott a tüntető tömegbe, lövéseket adtak le és kézigránátokat dobáltak. A terrortámadás eredménye három halott és számos sebesült.
A hírek hallatán az Egyetemen felfüggesztették az előadásokat. A város közigazgatását a MEFESZ keretében megalakult Forradalmi Diáktanács vette kézbe és létrejött az egyetemi nemzetőrség. A Budapestről és Győrből érkező hírek, valamint egy AVH-s provokációtól való félelem hatására határozták el, hogy az egyetemistákat felfegyverzik. A Forradalmi Diáktanács mellett megalakult a katonai csoport. Október 26-án dördült el a mosonmagyaróvári határőr laktanya előtt a véres sortűz. A hivatalos vizsgálat 52 halottat ismert el, a szemtanúk szerint ennél jóval több volt a halottak száma. A hírek hallatára az üzemekben és a hivatalokban a munkabeszüntetés egyre nagyobb méreteket öltött. Október 26-ára Sopronban már a legtöbb üzem leállt. A terrorcselekmények és a szovjet katonai beavatkozás hatására felerősödött a szovjetellenes hangulat, a Várkerületen délelőtt mintegy 400-500 fiatal munkásból álló tömeg tüntetett az orosz katonai beavatkozás ellen. Egy kisebb csoport a szovjet emlékmű ledöntését követelte. A rendőrség – bár tudott az akcióról – nem avatkozott be, az emlékművet ledöntötték. Egyetemisták a ledöntésben nem vettek részt.
A történtek után félő volt, hogy szélsőséges elemek veszik kezükbe az események irányítását. A város rendjének és nyugalmának megőrzése érdekében a Forradalmi Diáktanács szükségesnek látta, a rendőrséggel és a határőrséggel szorosan együttműködve, rendfenntartó járőrözés megszervezését. Így jöttek létre az egy rendőrből, egy határőrből és egy hallgatóból álló járőrök.
A sztrájkok következtében akadozott a város közellátása. A Forradalmi Diáktanács felhívására jelentkező hallgatók a közműveknél fizikai munkát végeztek, malmokban, kenyérgyárban, élelmiszerszállításban s általában mindenütt, ahol szükség volt rá, segítettek. Egyre nagyobb feladatot jelentett a Sopron felé irányított külföldi vöröskeresztes szállítmányok fogadása és továbbítása. Eleinte a határon rakták át hazai járművekre a szállítmányokat, később ezek a Főiskola területére érkeztek. Bizonyos csoportosítás után a küldeményeket Budapestre továbbították. Az ifjúság széleskörű aktivitása és vezető szerepének megerősödése következtében egyre nagyobb számban keresték fel a MEFESZ Intézőbizottságot a soproni üzemek és falusi szervezetek, hogy a felmerült problémákhoz segítséget kérjenek.
Október 27-én délelőtt a SOTEX kultúrházban a soproni üzemekből kb. 400 fő gyűlt összes az Ideiglenes Nemzeti Tanács megválasztása céljából. Az értekezletet a MEFESZ Intézőbizottság vezette. A Nemzeti Tanács megalakításának célja az volt, hogy ez a demokratikusan megválasztott szervezet tartsa kézben a város rendjét és irányítsa a lakosság ellátását. A Tanácsban képviseletet kapott a Rendőrség és a Határőrség is. A MEFESZ Intézőbizottsága igyekezett rendezni a Nemzeti Tanáccsal való együttműködés módját és javaslatot lett a munkástanácsok megalakítására is. Egyébként ebben az időben az egész megyében kezdtek megalakulni a munkás-, paraszt-, értelmiségi és ifjúsági tanácsok. A rendőrség és a katonaság élére olyan vezetők kerültek, akik a forradalom mellé álltak. A soproni Határőr Zászlóalj parancsnoka, Farkas Antal százados, már a megmozdulás első napjaiban az ifjúság mellé állt.

Délelőtt egy hallgatókból és oktatókból álló küldöttség a Süttörön állomásozó 16. Tüzérezredhez ment fegyverekért. Az ezredparancsnok, Szuhár százados, azonban a fegyverkiadási kérelmet elutasította, de ígéretet tett arra, hogy fegyveres támadás esetén a Tüzérezred megvédi Sopront.
Az Erdőmérnöki Főiskola Tanácsa este ülést tartott, amelyen részt vettek a Bánya- és Földmérőmérnöki Kar tanárai is. Az egyesített tanácsülés állást foglalt amellett, hogy szükségesnek tartja a Sopronban székelő felsőoktatási intézmények Soproni Műszaki Egyetemmé egyesítését. A tanácsülésen a tanári kar az ifjúság október 22-én hozott határozatait megtárgyalta és viszonylag kevés módosítással elfogadta annak szövegét. Így került másnap kinyomtatásra az „Egyetemi Tanács" aláírással megjelent röplap, amely az általános követeléseket tartalmazta.
Október 28. Nagy Imre miniszterelnök bejelentette a gyűlölt AVH feloszlatását, ezt sokan a forradalom győzelmeként értékelték. Jelzések érkeztek a Forradalmi Diáktanácshoz, hogy megkezdődött a volt politikai elnyomórendszer tagjainak távozása Ausztria felé, és Sopronban néhány volt AVH-s bujkál. Oktatókból és hallgatókból álló csoport több szállodát és üdülőt végignézett, de gyanús személyeket nem talált. Az Intézőbizottságra nehezedő nagy teher csökkenése céljából munkacsoportokat alakítottak ki. Ezek a következők voltak:
A Gazdasági csoportnak a város közellátása és élelmezése volt a feladata. A csoport intézte a vöröskeresztes szállítmányok átvételét és raktározását. Az Ideiglenes Nemzeti Tanács megalakulása után ezt a feladatot a Tanács vette át.
A Szállítási csoport a gazdasági csoporttal szorosan együttműködve a gépkocsik megrendelését, üzemanyag biztosítását és a segélyszállítmányok továbbítását intézte.
Az Üzemi csoport feladata a kapcsolattartás volt a soproni üzemekkel és a munkástanácsokkal.
A Vidéki csoport feladata kapcsolat keresés és kapcsolattartás Győr és más városok forradalmi szerveivel, valamint a környező községek Nemzeti Bizottságának a szervezése volt.
A Híradó csoport információt gyűjtött és továbbított, részben a MEFESZ Intézőbizottsága felé, részben a lakosság tájékoztatására. A csoport október 23-án átvette a Liszt Ferenc kultúrház hangosbemondóját és azt november 4-én délután 1 óráig használta. (Kivéve október 31-ét, amikor egy vidéki fiatalokból álló szélsőséges csoport kerítette hatalmába.)
A Rendészeti csoport valójában már a forradalom első napjaiban katonai csoport néven alakult meg, de mivel a MEFESZ vezetőség a forradalmat békés, demokratikus úton akarta véghezvinni, ezért többnyire rendészeti csoport néven szerepelt. A csoport főleg fiatal oktatókból állt, a MEFESZ Bizottságot csak néhány hallgató képviselte. Feladata volt a város rendjének fenntartása, együttműködés a határőrséggel, a rendőrséggel és a honvédséggel. A csoportnak nem volt parancsnoka, nem volt parancskiadás sem. A megoldandó feladatokat felkérés és önkéntes vállalás révén oldották meg. Kezdetben Perlaki Ferenc, később Baranyai József adjunktus töltött be irányító szerepet.
Ezen a napon, október 28-án volt a sopronkőhidai fegyenclázadás. A fogvatartottak hatalmukba kerítették az őrséget és kitörést kíséreltek meg. A börtönparancsnok kérte az egyetemisták segítségét, mert kevés volt a börtönőr. Mintegy 650 köztörvényes bűnöző próbált kitörni, így a város biztonságát komoly veszély fenyegette. A válságos helyzet rendezésére a MEFESZ Intézőbizottság Farkas Vilmos egyetemi docenst küldte ki, aki egy jogászokból álló bizottság létrehozását javasolta. A bizottság október 29-én és 30-án helyszíni tárgyaláson 13 rab szabadon bocsátására tett javaslatot. A tömegbe verődött rabokat csak október 31-én egy fegyintézeti tiszt, Hoós László hadnagy halálos balesete után, megerősített fegyveres őrséggel sikerült celláikba visszakényszeríteni.
Ezen a napon alakult meg a Győr-Sopron Megyei Nemzeti Tanács.
Október 29. A szovjet csapatok megkezdték kivonulásukat Budapestről, a fegyveres incidensek ritkultak, így a korábbi napok feszültségei is valamelyest enyhültek. A koalíciós idők

politikusainak egy része Ausztriában várta a fejleményeket, és volt aki Sopronba is átjött. Délelőtt a Szociáldemokrata Párt emigrációban élő vezetője, Kéthly Anna, Sopronban Tuskó Ferenc igazgatóhelyettessel tárgyalt.
Az előző napon megalakult új szervezetek közül különösen a szállítási csoportra hárult komoly feladat. Az egyetemre érkező segélyszállítmányok lerakása, mozgatása és továbbjuttatása állandó megfeszített munkát követelt. Csak a maradék élelmiszer (nov.4-e után) meghaladta a 12.000 kg-ot, a ruhanemű a 17.000 kg-ot. Volt olyan eset, hogy más megyéből kellett gépkocsit kérni a segélyszállítmányok továbbításához.
A munkástanácsok küldöttei megválasztották a Soproni Ideiglenes Nemzeti Tanácsot és ennek tíztagú Intézőbizottságát. Az Intézőbizottság elnöke dr. Takáts Endre, az Állami Levéltár igazgatója lett. A demokratikusan választott helyi hatalom alkotmányos testületnek tekintette magát és a MEFESZ Bizottsággal együttműködve megkezdte az új közigazgatás kiépítését. A központi államhatalom széthullása után ugyanis Sopron az országhatár által körülvett szűk zsákban úgy működött, mint egy városállam, a közigazgatási, gazdasági, biztonsági feladatokat magának kellett megoldania.
Október 30. Győrben megalakult a Dunántúli Nemzeti Tanács. A MEFESZ három hallgatót küldött kapcsolatfelvételre a Nemzeti Tanácsba. A kiküldöttek reggel jelentkeztek a Városházán, a Tanács titkárságán. Köszönettel vették jelentkezésüket, jó munkát kívántak a soproniaknak és közölték, ha szükség lesz rájuk, értesítést küldenek. Tegyék a dolgukat úgy, ahogy eddig tették.
A hallgatókból álló nemzetőrség felfegyverzési kísérletei október 25-e óta napirenden voltak. Kisebb mennyiségű fegyvert sikerült szerezni a sopronkőhidai börtöntől. A felfegyverzés célja a közbiztonság fenntartása és egy esetleges AVH-s provokáció elhárítása volt. Oktatókból és hallgatókból álló küldöttségek több katonai alakulatnál próbálkoztak, ezideig eredménytelenül. Október 30-án a csornai Határőr parancsnokság segítségével a pápai 32. Lövészhadosztálytól Gácsi Vendel V. éves erdőmérnökhallgatónak és egy határőr főhadnagynak 400 db puskát, 100 db géppisztolyt, 2 db golyószórót, 5000 db kézigránátot és 1 javadalmazás lőszert sikerült szerezni. A volt hadosztályparancsnok, Moór Ferenc ezredes, Győri Katonai Bíróságon 1957-ben tett vallomása szerint a fegyverkiadás Janza Károly honvédelmi miniszter parancsára történt, azzal a céllal, hogy az egyetemistákat fegyverezzék fel a határőrizet megerősítésére. A fegyvereket az egyetemen Szy Ferenc adjunktus és Rába Antal hallgató vette át. Ezekkel a fegyverekkel látták el a soproni egyetemi zászlóalj egy részét.
Október 31. Megalakult a Csornai és a Soproni Katonai Forradalmi Tanács, szoros együttműködésben a soproni MEFESZ Intézőbizottsággal. A MEFESZ ŐB által kiadott röplapon tájékoztatták a lakosságot arról, hogy a Csornai és a Soproni Határőrség katonái rendületlenül a nép mellett állnak és őrködnek a forradalom vívmányai felett.
Egyre komolyabb gondot okozott a Budapestről és más városokból nyugatra távozni szándékozók nagy száma. Egy ideig a MEFESZ Rendészeti csoportja átadta a Határőrségnek a feltartóztatott idegen személyeket, azonban a Határőrség már nem volt képes élelmezni és őrizetben tartani őket, így a hallgatók kénytelenek volt szabadon engedni azokat. Az idegenellenőrzés kérdése a továbbiakban megoldatlan maradt.
November 1. Budapesti események kötötték le az ifjúság figyelmét. Délelőtt Nagy Imre bejelentette az ország semlegességét, sürgette a szovjet csapatok kivonását és egyben az ENSZ-től kért támogatást. Nyugtalanító hírek érkeztek azonban a szovjet csapatmozgásokról. A később „U" hadműveletként ismertté vált megtévesztő akció már javában folyt. Csapnál vonultak ki ugyan bizonyos szovjet alakulatok, de Románián keresztül, más egységekkel kiegészülve, új csapattestek özönlöttek hazánk területére. A felgyorsuló események hatására a Katonai Csoport egyre erősebben eltávolodott a MEFESZ Intézőbizottságtól és önállósította magát. Ezen a napon a Katonai Csoportnál megjelent egy Ausztriából

Miklódy (Molnár) István néven érkezett személy, akiről csak annyit lehetett tudni, hogy Pista bácsinak hívják és a Horthy hadseregben hivatásos tisztként szolgált. Eleinte tanácsadóként tevékenykedett, de ahogy egyre sürgetőbbé vált az egyetemi zászlóalj megszervezésének ügye, Pista bácsi egyre nagyobb szerepet kapott.
A MEFESZ Intézőbizottság a soproni Ideiglenes Nemzeti Tanács képviselőivel kiegészülve ülésezett. Számos problémát kellett megoldani, olykor éjszakába nyúló viták keletkeztek. Az idősebb résztvevők oldaláról felmerült az a kérdés is, hogy kié lesz a felelősség, ha így és így járunk el. Az ifjúság még mindig optimizmussal tekintett a jövő felé.
November 2. Az Erdőmérnöki Főiskola dolgozói titkos szavazással megválasztották a Főiskolai Forradalmi Tanácsát. A Tanács elnökévé Sébor János egyetemi tanárt választották. Ugyanezen a napon megalakult a Bánya- és Földmérőmérnöki Kar Forradalmi Tanácsa is.
Ebben az időben döntötték le szélsőséges elemek a Kellner szobrot a Deák téren. A MEFESZ az akciót megakadályozni nem tudta.
Egyre-másra szerveződtek az üzemekben a munkástanácsok. A sorozatos sztrájkok után az üzemek többségében megindult a termelés. Sopron élelmiszerellátása zavartalan volt.
Péntek, halottak napja volt. A vallási ünnepek megtartását nem nézte jó szemmel a kommunista hatalom. Most a lakosság ünnepelt, az ablakokban gyertyák égtek, az egész ország gyászolta a forradalom során elesett felkelőket.
November 3. A Zárgyár kultúrtermében megalakult a soproni Központi Munkás-tanács. Az Intézőbizottság elnökéül Baranyai Lászlót választották.
Az Erdőmérnöki Főiskola, valamint a Bányamérnöki és Földmérőmérnöki Kar Tanácsa (Roller K. és Zambó J.) elhatározta, hogy a három felsőoktatási intézmény Soproni Műszaki Egyetem néven egyesül és az új egyesített Egyetem rektorának Vendel Miklós egyetemi tanárt választotta meg. A nevezett intézmények forradalmi tanácsai megállapodtak abban, hogy hasonló állásfoglalásra fogják bírni a Földművelésügyi és az Oktatásügyi Minisztérium Forradalmi Tanácsait.
A már Győr-Sopron megyében is felélénkülő szovjet csapatmozgások hírére a katonai csoporton belül megalakult a Katonai Tanács és a város elleni páncélos támadás elhárítására a Sörgyárból egy teherautónyi sörösüveget szerzett be. Az üvegeket a botanikus kertben rakták le. A Tanács a sörösüvegekkel egyidőben az üvegek töltéséhez több száz liter benzint is készenlétbe helyezett.
A soproni ifjúság még optimista a forradalom kimenetelét illetően. Minden lehetőséget megragadtak, hogy az eseményeket kedvezően befolyásolják. Az egyetemisták rádión keresztül kéréssel fordultak India budapesti követéhez, járjon el Nehru miniszterelnöknél abban, hogy a Szovjetunió vonja ki csapatait Magyarország területéről és segítsen az ország függetlenné válásában.

November 4. a nemzettragédia napja

Vasárnap volt. Nagy Imre hajnalban elmondott drámai hangú beszédét követően megmozdult a város. Pánik nem volt, de a váratlan új helyzet megoldhatatlan feladat elé állította mindazokat, akik a forradalom sikere érdekében tevékenykedtek. Az események az ifjúság vezetőit kegyetlenül nehéz döntés elé állították.
Reggel 7 óra körül riadóztatták a hallgatókat, a kollégiumok minden lakójának be kellett vonulnia a Főiskolára, illetve az Egyetemre. A kintlakó hallgatókat küldöncök révén mozgósították. Kicsivel később a MEFESZ Intézőbizottság tagjai és a Katonai Tanács oktatói összejöttek és a lehetséges megoldásról tárgyaltak. Az ifjúság képviselőiben élt a remény, hogy a „Nyugat" nem engedheti meg azt, hogy a szovjet haderő Magyarországot lerohanja. Úgy gondolták, Sopronra, mint az ország legnyugatibb pontjára a segítség megérkezéséig hídfőként szükség lehet, ezért meg kell akadályozni azt, hogy az oroszok Sopronba jöjjenek.

Ekkor történt a korábban kialakított kópházi ellenállási terv megvalósításának elhatározása is. A terv megvalósításához a határőrségre és a fertődi (süttöri) katonaságra is számítottak, mert korábban mindkét alakulat kinyilvánította, hogy az ifjúság törekvéseivel egyetért és támadás esetén kész megvédeni Sopront. Az Intézőbizottság megbízásából küldöttség ment Fertődre, hogy Sopron védelmére beígért páncéloselhárító fegyvereket beszerezzék. Rövid tárgyalás után egy hadnagy és több sorkatona összeállított 17 lövegből álló, gépkocsival vontatott osztagot és két, vagy három részlegben Sopronba vonultak.
Délelőtt 10 óra tájban a MEFESZ Intézőbizottság, abból a meggondolásból, hogy egy esetleges szovjet fegyveres támadás esetén az Egyetem ne szolgálhasson hadi célpontként, úgy határozott, hogy székhelyét a város szélén lévő Lőver Szállóba (Hotel Maroni) helyezi át. (Feltehetően a költözésben volt egy olyan szempont is, hogy menekülés esetén innen az erdő könnyen elérhető.) A határozat nyomán a hallgatóság egy része szervezetlenül, gyalog indult el a Lőver Szálló felé. A vezető szereplők 11 óra körül hagyták el az Egyetem területét. A MEFESZ Intézőbizottság elnöke, Bujdosó Alpár, ugyanebben az időben Kéthly Anna társaságában, Bécs irányában autón elhagyta az országot. Ezzel az Intézőbizottság békés eszközökkel folytatott 13 napos küzdelme befejeződött, az ifjúság egybetartása és felelős irányítása megszűnt.
A demokratikus eszközökkel vívott forradalom november 4-én Sopronban is fegyveres ellenállásba váltott át. A reggel riadóztatott hallgatóság felfegyverzése 9 óra tájban kezdődött el. Elsősorban a katonailag képzettebb ŐV-V. éveseket fegyverezték fel, külön az erdészeket és külön a Műszaki Karok hallgatóit. A kiosztott fegyverek többsége kiérdemesült orosz hadipuska volt, az egyiken 1905-ös évszám volt olvasható. A hadipuskákhoz kaptak még 1 tár (azaz 5 db) töltényt, 3 db Vécsey-kézigránátot, 1 kötöző pólyát és 2 tábla csokoládét. A felfegyverzés után, úgy 10 óra tájban az egyik MEFESZ vezető rövid lelkesítő beszédet mondott. A harci cselekményekre fel nem készített hallgatóknak feladatul szabta, hogy Kópháza előtt a Sopronra támadó szovjet harci járműveket fel kell tartóztatni. Amennyiben lehetséges, a fegyveres összetűzés helyett, keresni kell a békés megegyezést a szovjet katonákkal. Ha az összetűzés mégis elkerülhetetlen a gyalogos lövészcsapat akkor nyisson tüzet, ha a tüzérek ágyúi eldördültek. A rövid eligazítás után az intézkedő MEFESZ vezető elment és a bevetésre szánt hallgatók többé semmilyen vezetőt sem láttak.
A felfegyverzett V. éves erdészeket, bányászokat és geodétákat (kb. 60 fő) 14 óra tájban három katonai teherautó szállította ki Kópháza község keleti szélére. Az erdészeket a temető és a kópházi kegykápolna között helyezték el, a bányászok a 84-es műút keleti oldalán, meglehetősen kedvezőtlen terepviszonyok mellett foglaltak el harci álláspontot. Katonai vezető nem ment a kivezényelt hallgatókkal, ezért az erdészek csoportvezetője az egyik évfolyamtársuk lett. A tüzérek valamivel a csoport előtt foglaltak tüzelőállást.
Körülbelül egy óra elteltével megérkezett Sopronból az egyik motoros összekötő évfolyamtárs, aki azt az utasítást hozta, hogy várakozzanak, de addig ne lőjenek, míg a tüzérek nem nyitnak tüzet. 15 óra tájban a 84-es műúton egy nyitott páncélozott katonai jármű szögtávcsővel és két géppuskával felszerelve, lassú menetben haladt Kópháza illetve Sopron felé. Negyedóra múlva három szovjet katonai harckocsi követte a korábban elvonult páncélos járművet. Tekintettel arra, hogy a tüzérség nem nyitott tüzet, a hallgatók tanácstalanul várták az értesítést, hogy mi legyen a további teendőjük.
16 óra tájban ismét megérkezett az összekötő, aki azt az utasítást hozta, hogy lépjék át az osztrák-magyar határt és ott a határ mentén menjenek a mucki határőr laktanyához. A Muckon találkoznak majd a vezetőkkel és a többi Sopronban maradt diáktársukkal, ahol a további teendőket is megbeszélik. (Szabó József, Szeberényi Dávid, Kékesi József, Pápa Ferenc visszaemlékezése nyomán).
A IV. éves erdészek és bányászok és részben a III. évesek a Műszaki Egyetem Ady Endre úti épületében gyülekeztek, ők külön szakaszt képeztek. Hamarosan ellátták őket is fegyve-

rekkel, lőszerrel és kézigránátokkal, így az indulásra már a kora délelőtti órákban készen álltak. A kivonulásra azonban valamilyen oknál fogva várni kellett. A részletes bevetési tervet nem ismerték. Várakozásuk alatt a többi szakasszal a kapcsolatot motoros futárokon keresztül tartották. Egy óra tájban kapták meg a parancsot a kivonulásra. Több civil teherautó sorakozott fel az Egyetem előtt. Szabadságvágyuk még mindig nem hagyta el a hallgatókat, lelkesen kapaszkodtak fel a teherautókra.

Sopron elhagyása után mintegy 1,5 km-re egy Kópháza felől érkező motoros összekötő jelentette, hogy az oroszok nem messze vannak, páncélosaikkal és gépkocsijaikkal gyorsan közelednek Sopron felé. A hír hallatán mindenki parancs nélkül leugrált az autókról és egy ideig tanácstalanul ácsorogtak az út szélén, mivel a tiszteknek, akiknek át kellett volna venniük a parancsnokságot, hírük-hamvuk sem volt. A helyzet felmérése közben a hallgatók megállapították, hogy egy fedetlen sík terepre kerültek, ami teljesen alkalmatlan harci cselekmények lefolytatására. A rossz terepadottságok miatt mindenki próbált valamilyen fedezéket keresni magának. A tüzérek ágyúi kicsit később érkeztek, két löveget a sík terepen állítottak fel, a harmadikat az úttesten hagyták. Hamarosan páncéltalpak csikorgása hallatszott és az útkanyarban megjelentek a páncélosok. Több vallomásból úgy tűnik, hogy elöl a sort még két tank és egy katonákat szállító teherautó zárta le. Az első harckocsin magyar zászló lengett. A hallgatók által alkotott védővonalnál megálltak a páncélosok, az első járműből kiszállt egy szovjet és egy magyar tiszt, aki felszólította a hallgatókat, hogy tegyék le a fegyvert és vonuljanak haza. Néhányan hátrapillantva látták, hogy a hivatásos tüzérek sietve eltávolodtak az ágyúktól, az egyik fertődi szakaszvezető odakiáltott a hallgatóknak, hogy ne lőjetek, nem érdemes, mert az ágyúk nem működnek. Elárultak bennünket – futott végig a lesújtó megállapítás. A tankokhoz közel állók lerakták az útra a fegyvereiket, a távolabb állók a közeli erdő felé menekültek. A fegyvereiktől megszabadult hallgatók kisebb-nagyobb csoportokban szétszéledtek. A tankok, miután szétlapították az úttesten hagyott ágyút, Sopron felé távoztak. Ezzel az eseménnyel Sopron megmentésére irányuló fegyveres ellenállási kísérlet, amely később a „kópházi csata" nevet kapta, véget ért. A Határőr Zászlóalj, amely már a kora reggeli órákban megkapta a megfelelő eligazítást a fegyveres kivonulásban nem vett részt.

A Kópházánál és Sopronnál megfigyelt járművek száma nem egyezik. Ennek valószínű oka az lehet, hogy a Fertő menti útról, Balf felől egy páncélozott jármű és egy teherautó csatlakozott a 84-esen haladó menetoszlophoz. A helyismerettel rendelkező egy vagy két magyar katonatisztet is ezek a járművel hozták.

A szovjet harckocsik 4 óra körül foglalták el Sopront. A városban tettek egy kört, majd a posta és a vasútállomás előtt őrállásba helyezkedtek, a hadiszállásukat a 48-as laktanyában rendezték be.

Sokszor felvetődött az elmúlt 50 év során, hogy ebbe a meggondolatlan, könnyen tragikus kimenetelűvé válható harci cselekménybe ki, vagy kik vitték bele az ifjúságot. A november 4-e délelőttjén történtek ismerete hézagos. A MEFESZ Intézőbizottság tagjai a reggeli tanácskozás után szétszéledtek. A katonai csoport (parancsnokság) is befejezte működését, a tanácskozáson részt vevők a lakásukra vagy a Lőver Szállóba mentek fel. A csoport vezetésében meghatározó szerepet betöltő Baranyai József adjunktus állítólag felkérte Molnár István, alias Pista bácsit, hogy teljhatalommal vegye át a katonai ügyek irányítását. A nevezett egyén saját bevallása szerint ennek a felkérésnek eleget tett. A katonai csoportban ekkor tevékenykedő Kassai Viktor (Kanada, Vancouver) jól emlékszik Pista bácsira, szerinte ő adta ki az utasításokat, míg egy másik volt hallgató, Benkő Géza (Kanada, Victoria) úgy emlékszik, hogy Pista bácsi csak azt mondta meg, hogy mit és hogyan kell csinálni. Az említett megnyilatkozásokból nyilvánvaló, hogy Molnár István aktív szerepet vállalt a november 4-i fegyveres ellenállási kísérlet megszervezésében. (Baranyai Józsefet sajnos már nem lehetett megkérdezni, mivel ő a 90-es évek elején Kanadában elhunyt.) Bizonyos, hogy a fegyve-

res kivonulás megvalósításában néhány hallgató aktív szerepet játszott, nevük azonban ismeretlen.
A visszaemlékezésekben Pista bácsiként említett Molnár István soproni születésű m. királyi hegyivadász főhadnagy, Bécsben élő volt hírszerző 1946 és 1956 között hétszer lépte át a magyar határt. 1960 júliusában a kádári titkosrendőrség emberi elrabolták Bécsből, egy autó csomagtartójában, elkábítva Magyarországra szállították. Itthon életfogytiglan tartó börtönbüntetésre ítélték. 1965-ben amnesztiával szabadult. Visszaemlékezése 1998-ban jelent meg.
A harci cselekményekből való félelem miatt már a délelőtti órákban megkezdődött a tömeges menekülés Ausztriába. A távozás gondolata a forradalomban aktív szerepet vállalt oktatókban már a kora délelőtti órákban felvetődött. Két oktató (Tuskó Ferenc és Sziklai Oszkár) és négy hallgató a határőrség parancsnokának engedélyével átment Ausztriába, hogy megbeszéljék az osztrák határőrséggel a menekülő csoportok áttelepülési lehetőségét. Mivel a magyar belügyi szervek osztrák nyomásra már az előző év végén eltávolították az aknazárat, a határ átlépése veszély nélkül történhetett.
A hallgatói csoportok egymástól függetlenül döntöttek külföldre való távozásuk mellett. A Kópháza mellett védelmi állást foglalók az összekötő által hozott utasításnak megfelelően a közeli határ felé indultak. A határ átlépése után az osztrák csendőrök feltartóztatták és lefegyverezték a csoportot és bekísérték Sopronkeresztúrra.
A Sopron közelében elhelyezett csoportból 10 erdőmérnökhallgató észak felé vette az irányt és kalandos körülmények közt (a fertőrákosi őrs nem oszlott fel) lépték át a határt és érték el Fertőmeggyest.
A hallgatók többségét a Lőver Szállóban érte a hír, hogy a „kópházi csatát" elvesztették. A Károly-magaslati kilátóban elhelyezkedő őrszemek jelzőrakéta fellövésével jelezték, hogy Sopron előterében megjelentek a szovjet tankok. A hír vétele után a hangadók kiadták a jelszót a menekülésre. Kisebb-nagyobb csoportok indultak el a Récényi úton a Muck felé. A Muckon az üresen álló határőr laktanya előtt gyülekeztek. Az események kiszámíthatatlan alakulása folytán a szerző is feljutott a Muckra, úgy 4,30 táján a következő helyzetkép fogadta: A határőrlaktanya kapuja tárva-nyitva, az udvaron katonai felszerelési tárgyak szétszórva. A laktanya előtti füves térségen 30-40 hallgató ácsorgott tanácstalanul. Egy idő múlva a tér közepére kiállt egy felsőbb évesnek látszó fiatal, aki nagy hangon közölte a jelenlevőkkel, hogy fiúk, megvédjük a Muckot, aki velünk tart, sorakozzon! Kezével mutatta, hogy az I, II, III. század hova álljon. Józanésszel lehetetlen volt felfogni az ötletet. A többségükben fegyvertelen fiatalok képtelenek lettek volna bármit is megvédeni. A Muck megvédésére tett felhívását a hívatlan szervező sem gondolta komolyan. Ötlete csupán ügyes trükk volt a határ szervezett átlépésére mozgósítani a fiatalokat. A reménytelen helyzetben lévő tömeg vezért keresett, utasításait gondolkodás nélkül hajtották végre. Az események hatására összezavarodott fiataloknak kevés idejük volt ahhoz, hogy sorsukkal, jövőjükkel foglalkozzanak. A többség abban a reményben lépte át a határt, hogy a helyzet hamarosan normalizálódik, és akkor visszatérhetnek Sopronba. Voltak azonban jó néhányan, akiket a bukott forradalom utáni reménytelenség vitt külföldre, a határátlépéssel megnyílt a csodálatosnak hitt „Nyugat" korlátlan érvényesülési lehetősége. A szerző kezdeményezte a hallgatók visszatérését. Végül is kevesen indultak el Sopron felé, a többség a távozás útját választotta.
Alkonyodott már, amikor az első csoportok leértek Sopronnyékre (Neckenmarkt). Az osztrák hatóságok már várták a menekülőket, géppuskás csendőrautó és csendőrök vették körül a csoportot. A magukkal hozott fegyvereket le kellett rakni egy kupacba.
A civil lakosság menekülése már a délelőtti órákban megkezdődött. Sokan félve a harci cselekményektől útnak indították családtagjaikat, majd délután maguk is utánuk mentek. A menekülők többsége a Bécsi úton Kelénpataknál hagyta el az ország területét.
Már a menekülést követő reggelen a Szabad Európa Rádió világgá kürtölte a hírt, hogy a Soproni Egyetem tanárai és hallgatói egységesen, teljes létszámban külföldre távoztak.

És ami november 4-e után következett

November 5-én egyre több páncélozott jármű szállta meg a várost. Sopron Boncsuk alezredes személyében hamarosan városparancsnokot kapott. A megszállók a rendőrség és a határőrség igénybevételével katonai igazgatást vezettek be, éjjeli kijárási tilalmat és egyéb megszorításokat rendeltek el. A posta és a vasútállomás előtt változatlanul szovjet tank posztolt. A Sopronból kivezető utak egy részét is tankok ellenőrizték. A Bécsi úton a mostani Hajdú fogadó közelében egy T 54-es harckocsi ellenőrizte az Ausztriába vezető út forgalmát. A Lőver körúton a mostani teniszpályák helyén is szovjet harckocsi állt, éjjelenként nagy lövöldözést csapva.

A november 4-én délben kiürített Főiskola egy ideig gazdátlan volt. Az intézmény vezetősége és pártbizottsága majdnem teljes egészében külföldre távozott, egyedül Magyar János igazgatóhelyettes maradt itthon és jelent meg aznap este a Főiskolán. Néhány fiatal oktató segítségével kitessékelte az igazgatási épületbe betelepedett idegen forradalmárokat, bezáratta a Főiskola nagy vaskapuját és a menekülés közben nyitva felejtett helyiségeket, majd összeszedték a szétszórt fegyvereket és azokat a portásfülkében kupacba rakták. A „portaszolgálatot" fiatal oktatók látták el. Néhány hallgatókból álló kis csoport az épület körül őrködött. Az éjszaka és a következő nap is viszonylag eseménytelenül telt el, azonban számítani lehetett arra, hogy a megszállók előbb-utóbb az egyetemet is felkeresik. Erre november 6-án, kedden fél 3 óra tájban került sor. Három T 54-es csikorogva állt meg a Bajcsy-Zsilinszky úti főbejárat előtt és egy tiszt meg néhány altiszt mászott ki belőlük. Látogatásuk célját viszonylag békés hangnemben adták elő. Tudomásukra jutott, hogy a nyugati segélyszállítmányokból élelmiszer és italféleség van az egyetem területén. Másnap november 7-ét mutatott a naptár és a nagy évforduló méltó megünnepléséhez akartak némi ennivalót és innivalót szerezni. Magyar professzor azonnal intézkedett, hogy a kért dolgokat megkapják. Míg az „ajándékcsomagok" készültek a tiszt és néhány katona botanikus kerti sétára indult. A jelenlévő néhány oktató is elkísérte őket. A megszállók elleni védekezésre készülődés nyomai több helyen láthatók voltak. A botanikus kert közepén végighúzódó út mentén nagy halom sörösüveg tornyosult (a régi 1,5 literes szabvány), kissé távolabb tőle több száz benzines kanna sorakozott. A tiszt alaposan megnézte a harci kellékeket, de megjegyzést nem tett. A kiskatonák viszont boldogok voltak, amikor a bokrokban néhány géppisztolyt találtak. Ezeket hadizsákmányként a tankjaikba vitték. A portán felhalmozott fegyvereket nem vették észre. A hívatlan vizit mintegy másfél órán át tartott. Miután megkapták a kért csomagokat, csendben távoztak, és a megszálló alakulat többé nem háborgatta az egyetemet.

Az összegyűjtött fegyvereket az egyetemről a soproni kiegészítő parancsnokság katonai szállították el. Tőlük lehetett megtudni, hogy a fertődi ágyúk működésképtelenségének az volt az oka, hogy hiányoztak belőlük az ütőszegek. Az, hogy kik, hol és mikor szedték ki, örök rejtély marad.

Az Erdőmérnöki Főiskola, a Bányamérnöki és Földmérőmérnöki Kar professzorai az intézmény jövőbeli feladatait érintő kérdésekről november 7-én tanácsülést tartottak. A tanári kart értekezlet közben Boncsuk alezredes látogatta meg, politikai tisztjének és a városi pártbizottság képviselőinek kíséretében. A város katonai parancsnoka kifejtette, hogy az ifjúságot nem fogja retorzió érni, mindenki megbocsátásban részesül. A politikai tiszt pedig úgy nyilatkozott, hogy a hibát nem az ifjúság követte el, hanem a vezetők. Zárai Károly a város pártbizottság képviselője kifejezte azt a törekvését, hogy meg akarja szüntetni a nyugtalanságot, szorgalmazni fogja a kiment hallgatók visszahívását és biztosítja az ifjúság bántatlanságát.

Budapesten kiújultak a fegyveres harcok. A lakosság félt a megszállóktól, megkezdődött a menekülés Ausztria felé, Sopron a népvándorlás útvonalába esett. November 8-tól a menekülők áradata lepte el a várost. Különböző korú és nemű magyarok, sokszor apró gyere-

kekkel keresték a határtól és a szabadsághoz vezető utat. Legtöbben Brennbergbányán és Ágfalván keresztül távoztak. A brennbergi és az ágfalvi úton időnként nagy lövöldözéssel végigvonult egy-egy katonai jármű a menekülők elriasztása céljából. A határőrséget újjá szervezték. (a déli határról hoztak fel határőröket), de kevés volt a katona és a meglévők sem mertek erélyesen fellépni a határsértőkkel szemben, mert sok fegyver volt a civileknél. A tömeges menekülés egész november folyamán tartott.
A szovjet fegyveres beavatkozás és a Kádár-kormány intézkedései ellen országos sztrájkhullám bontakozott ki. A munkásság a soproni üzemekben is sztrájkolt. Az egyetemen november 5-e után rendkívül nagy volt a bizonytalanság. Az előadások már október végén megszakadtak. Mintegy 350-re volt becsülhető a külföldre távozott hallgatók száma. Ennek ellenére felvetődött a kérdés, hogy van-e értelme az oktatás szüneteltetésének. Magyar János igazgatóhelyettes javaslatára az itthon maradt oktatók úgy döntöttek, hogy megkezdik az oktatást. November 12-én megkezdődött a tanítás az egyetemen. Az Erdőmérnöki Főiskola volt az országban az első felsőoktatási intézmény, ahol november 12-én oktattak. Ennek akkor óriási jelentősége volt, mert egyrészt összefogta az itthon maradt hallgatókat, másrészt többeket Ausztriából való hazatérésre ösztönzött. Az első órákon igen alacsony volt a megjelent hallgatók létszáma. Idővel az órák látogatottsága fokozatosan emelkedett, 1956. november 16. és január 31-e között 86 erdőmérnökhallgató tért vissza Sopronba.
Pár nappal november 4-e után a MEFESZ új vezetőséget választott és október 22-e szellemében folytatta működését. Azonban a létszámában erősen megfogyatkozott ifjúság már nem irányítója, hanem passzív szemlélője volt a megindított forradalmi eseményeknek. Az irányítást a munkásság vette át, amely november 4-e után szívós utóvédharcot vívott az újjászerveződő kommunista hatalommal szemben. A munkástanácsok sorozatos sztrájkokat hirdettek. December 11-én és 12-én a salgótarjáni sortűz hírére még kétnapos sztrájkot szerveztek. Működésük azonban hamarosan lezárult, mert országszerte feloszlatták szervezeteiket. A MEFESZ 1957. március 1-jén szűnt meg. Az októberi események hatására széthullott kommunista vezetés a szovjet tankok árnyékában csak lassan szerveződött újjá, megerősödéséhez másfél hónapra volt szükség. Sopronban december közepén alakult meg a nép nyelvén csak „pufajkásoknak" nevezett karhatalmi különítmény, hogy a könyörtelen számonkérés beinduljon a városban.
A karhatalom megerősödésével nagyjából egyidőben erősödött meg a határőrizet és szűnt meg a nyugat felé tartó menekülés. Korábban nehéz volt megállapítani az Ausztriába távozott oktatók és hallgatók számát, ugyanis a nyitott határon át többen látogattak haza okmányaikért, esetleg a látogatás után itthon maradtak. A november eleji szovjet invázió hatására az Erdőmérnöki Főiskoláról külföldre távozott és onnan nem tért vissza 3 egyetemi tanár, 3 docens, 9 adjunktus, 3 tanársegéd, 18 egyéb dolgozó és 199 hallgató. (Erdőmérnöki Főiskolai Közleményei. 1957. 01. 186. o.) A Bányamérnöki Karról 80 hallgató ment nyugatra.

A külföldre távozottak sorsa

November 4-én a Mucknál kilépett hallgatókat Judenauban egy üresen álló kastélyban helyezték el, de kerültek soproni egyetemisták Klosterneuburgba és Traiskirchenbe is. A traiskircheni menekülttáborban levők közel voltak Sopronhoz, innen többen hazalátogattak könyvekért, jegyzetekért és egyéb ingóságokért. Mivel a menekültáradat tovább folytatódott, a Kelet-Ausztriában található erdőmérnökhallhatókat összegyűjtötték és a Wolfgangsee mellett fekvő Ferienhortba telepítették át. Az oktatókat a Wolfgangsee másik oldalán lévő Stroblba helyezték el. A mintegy 80 fegyveresen átment hallgatót internálták és a Salzburg melletti Siezenheimben szögesdróttal, fegyveres őrséggel ellátott táborba zárták.
A menekültáradat még december elején is tartott, Ausztria már nem volt képes több menekültet elhelyezni és élelmezni, így a soproniaknak el kellett dönteniük, hazatérnek vagy tovább mennek nyugatra. A menekülttáborban nagy volt a bizonytalanság. A hallgatók remél-

ték azt, hogy valamelyik európai ország befogadja őket. A tanácstalanságban a volt igazgató, Roller Kálmán szerepe ismét előtérbe került. Roller húsz nemzet kormányához írt levelet, kérve a külföldre települt magyar főiskola támogatását. Az oktatók tudták, hogy mit akarnak, a hallgatók kevésbé. A segítséget felajánló országok képviselőivel való tárgyalásokat Roller vezette. Az európai országok azonban ilyen népes csoport továbbtanulási költségeit és a végzettek elhelyezését nem tudták vállalni. Felvetődött az USA-ba vagy Kanadába történő kivándorlás lehetősége. Kanada ajánlata tűnt a legelfogadhatóbbnak. A kitelepülést sokan ellenezték, tudván azt, hogy a „Nagyvízen" túlról aligha van igazi visszatérés.

A kanadai ajánlat kézhezvétele után gyorsan peregtek az események. Roller Kálmán és a hallgatók képviselői beleegyeztek a kitelepülésbe. A kérelem követségen történt előterjesztése után 24 órával megérkezett a kanadai kormány kedvező válasza: a hallgatókat oktatóikkal együtt fogadják, a hallgatók képzését és végzés utáni elhelyezkedését biztosítani fogják. A képzést a Vancouverben működő British Columbia Egyetem, az anyagi támogatást a Powell River Pulp and Paper Company nevű részvénytársaság vállalta. Az oktatók és hallgatók december 6-án határozták végleg el, hogy elhagyják Európát és Kanadában telepszenek le. December 16-án Roller egy kisebb küldöttség élén az áttelepülés előkészítésére Vancouverbe repült.

A Kanadába készülődés híre eljutott Sopronba. A Főiskola vezetősége elhatározta, hogy egy hallgatókból álló delegációt küld Ferienhortba annak érdekében, hogy a kint levő hallgatókat hazatérésre bírják. A 3 főből álló küldöttség december 4-én indult el Sopronból, szerencsésen el is jutott Ferienhortba, a küldetés azonban nem sok sikerrel járt, mindössze 6 hallgató jött velük vissza Sopronba. December 18-án az egyesített Műszaki Egyetem vezetői egy a visszatérést szorgalmazó levelet is írtak, amelyet 15 professzor írt alá, azonban ez a próbálkozás is sikertelen maradt.

A december 6-ai elhatározás megmásíthatatlan volt. A kivándorlási szándékhoz a professzorok és a hallgatók többsége csatlakozott. A Siezenheimből december 9-én szabadultak nagy része is a kivándorlás mellett döntött. 1956. december 29-én elhagyták Ausztriát, december 31-én Liverpoolban hajóra szálltak és január 8-án St. Johnban (New Brunswick) léptek Kanada földjére. Ekkor éppen vasutas sztrájk volt, így csak január 24-én érkeztek meg a British Columbia-beli Abbotsfordba, ahol a légierő felhagyott barakkjaiban kaptak elhelyezést.

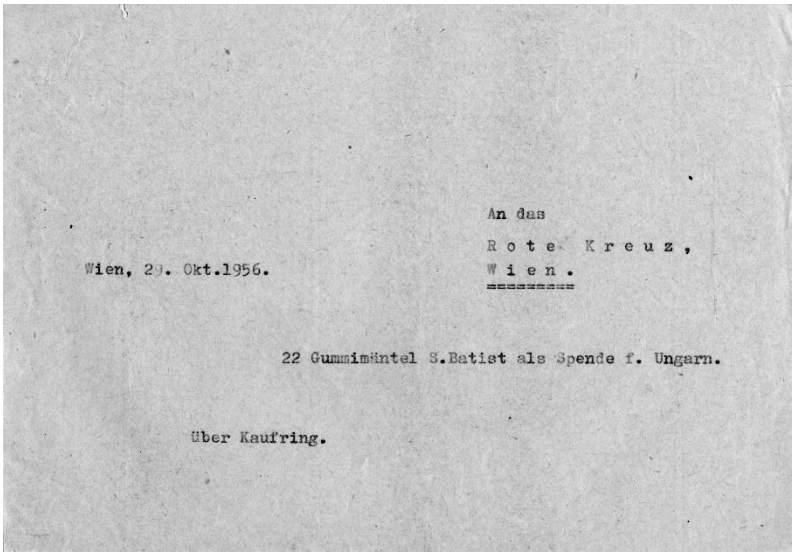
A hallgatók St. Wolfgang-beli tartózkodása idején európai ösztöndíjas továbbtanulási lehetőségek is felmerültek, ezért nem minden Ausztriában tartózkodó hallgató csatlakozott a Kanadába indulókhoz. Az Ausztriában maradottak különböző módon jutottak európai továbbtanulási lehetőséghez. Nagyrészüket az ösztönözte Európában maradásra, hogy tanulmányaik befejezése után hazatérhetnek, és a külföldön szerzett tapasztalataikat itthon kamatoztathatják. A mintegy 60 Európában maradt hallgató Ausztriában, Svájcban, Németországban, Svédországban és Franciaországban szóródott szét.

A Kádár-kormány december közepén amnesztiát hirdetett azoknak, akik január végéig visszatérnek az országba. A meghirdetett amnesztia lehetőségével élve január közepén 3 egyetemi tanár tért vissza Sopronba. A hallgatók hazatérése is tovább folytatódott, január végéig kb. 60 fő érkezett haza.

A Kanadába kitelepültek 1957. október 10-én Vancouverben az University of British Columbián magyar nyelven folytatták az előző év őszén megszakadt tanulmányaikat. A legfiatalabb évfolyam hallgatói 1961-ben végeztek, ekkor megszűnt az egyetem magyar részlege. A Vancouveri Egyetem 4 év alatt 141 hallgatót bocsátott útjára. Kanada óriási erdővagyona és hatalmas faipara gyorsan felszívta a végzett magyar hallgatókat. A november elején kiment bányamérnökhallgatók közül fő szintén Kanadát választotta, ők Torontóban telepedtek le.

Egy lokális vonatkozású történelmi visszatekintésnek nem lehet feladata az, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc mélyebb indítékait elemezze, vagy a forradalmat követő hosszan elhúzódó bosszúhadjárattal foglalkozzon. Szabad legyen azonban az előadottakat egy gondolattal kiegészíteni.
Egy vesztes háború és 11 évi elviselhetetlen diktatúra után a magyar fiatalság megkísérelt egy értelmesebb, élhetőbb jövőt kialakítani. Törekvéseihez a munkásság és az értelmiség is csatlakozott. A kitörési kísérlet azonban a szovjet-orosz világuralmi törekvésekbe ütközött, ezért azt kegyetlenül eltaposták. A forrongásért az ország súlyos árat fizetett, amit a 200 ezer külföldre menekült és a világban szétszóródott magyar honfitársunk, a 326 végrehajtott halálos ítélet és a 26 ezer kiszabott börtönbüntetés kellőképpen tanúsít. A hosszú ideig tartó bolsevista diktatúrát azonban a nemzet túlélte. Az elmúlt 50 év folyamán a szabadságért folytatott küzdelmet különbözőképpen értékelték és kezelték. Volt forradalom, ellenforradalom, népfelkelés, majd ismét forradalom. Mivel a történelmi múlt nemzetformáló erő, szükséges az események tárgyilagos ismerete és mérlegelése. Hazafias kötelességünk, hogy az 1956-os ifjúság szellemét ébren tartsuk, és a forradalom emlékeit méltósággal megőrizzük.

Forrás: Soproni Szemle, 2006, LX. évfolyam 3. szám

An das
Rote Kreuz,
Wien.

Wien, 29. Okt.1956.

22 Gummimäntel S.Batist als Spende f. Ungarn.

Über Kaufring.

VANCSURA RUDOLF

Tankok az egyetem előtt

Visszaemlékezés az 1956-os soproni diákfelkelés napjaira

Az 1956-os soproni egyetemi eseményekről hazai szerző tollából eddig még nem jelent meg visszaemlékezés. A forradalmi változások nyugat-dunántúli megindítói, szervezői és mozgatói a Soproni Egyetemi Karok hallgatói voltak. Az 1956-os soproni eseményekről és az erdőmérnök-hallgatók külföldre távozásáról, kissé eltérő megközelítésben, részletes ismertetések Kanadában, angol nyelven jelentek meg. Ezek: Adamovich L., Sziklai O., Foresters in Exile. Vancouver, 1970, és Roller K.: Sopron Chronicle, Hungarian Foresters in the Western World. Rákóczi Foundation Inc. Toronto, 1986. Ezek a munkák fontos kordokumentumok. Sopronban a hivatalos jelentéseken kívül 1956-ról alig esett szó. Az itthon élő kortársak hallgatása érthető, mivel itt, erről a témáról tárgyilagosan nyilatkozni nem volt tanácsos. Úgy érzem, hogy nekünk, az események egykori résztvevőinek, akik a forradalom elfojtása után is itthon maradtunk és a megtorlás időszakát átvészeltük, kötelességünk emlékeinket az utókorral megosztani. Emlékeim megírására ösztönzött az is, hogy az enyhülés időszakának középiskolás és egyetemi fiatalságát érdekelte 1956 valósága, ők javasolták az emlékirat elkészítését.

Feljegyzéseket annak idején nem készítettem, mert akinél később ilyet találtak (pl. Farkas Vilmos), azt meghurcolták. Az itt leírt történések alapjait elsősorban személyes emlékek felidézése képezi, barátok, kollégák emlékeivel kiegészítve. Az események helyes kronológiájára való törekvés késztetett arra, hogy írásomat helyenként a megyei, illetőleg a budapesti eseményekhez viszonyítsam.

Nem könnyű egy ilyen kései emlékiratot elkészíteni, mivel az idő rostáján már sok minden áthullott, s a maradékot bizony gyakran a bizonytalanság pókhálója szövi be. Ezenkívül az eseményekben résztvevők szerepe, magatartása nagyon különböző volt. írásunkban nem szeretnénk személyiségi jogokat sérteni, ezért a szereplőket gyakran csak nevük kezdőbetűivel jelöljük vagy nem ritkán fiktív neveket használunk.

Rövid helyzetkép az 1956 előtti időszakról

Az Erdészeti és Faipari Egyetem tulajdonát képező épületegyüttesben a század első felében a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya, Kohó és Erdőmérnöki Kara működött. A II. világháború után Miskolcon megalakult a Nehézipari Műszaki Egyetem. 1949-ben a bányászokat és a kohászokat Sopronból Miskolcra költöztették. Férőhely híján a bányászokból csak az I-II. évfolyam tanult Miskolcon, a III-IV. évfolyamok Sopronban folytatták tanulmányaikat. Ugyanakkor Sopronban az elköltöztetett karok helyébe Földmérő Mérnöki Kart szerveztek. Ezek az intézmények Műszaki Egyetemi Karok névre hallgattak. Az Erdőmérnöki Karból egymást követő átszervezések után 1952-ben a Földművelésügyi Minisztérium alá tartozó Erdőmérnöki Főiskola alakult. A Műszaki Egyetemi Karok nagy része a régi kollégium épületében, az Erdőmérnöki Főiskola a jelenlegi oktatási épületekben nyert elhelyezést. A kollégiumok az egyetem területén kívül voltak.

A régi Ifjúsági Kör már nem működött, 1949-ben megszüntették. A selmeci hagyományokat a Kör feloszlatásakor betiltották. A soproni hallgatókat ezután a MEFESZ (egyetemi és főiskolai hallgatók rétegszervezete), majd az 1950-es évek elejétől a DISZ fogta össze. A MEFESZ még mérsékelt pártbefolyás alatt állott. A hallgatók ismerték és tisztelték a selmeci szokásokat, de a fenti ok miatt a hagyományokat csak szűk baráti körben gyakorolhatták. Az 1951. májusi tömeges kizárások emléke még élénken élt bennük. Az ifjúsági élet

meglehetősen ellentmondásos volt, mert a régi tradíciók helyett nem tudtak újakat létrehozni.
Az Erdőmérnöki Főiskolán népes évfolyamok tanultak. Az évenként beiratkozott 100-110 fős elsőéves évfolyamok 70-80 %-a szakérettségis volt. A szakéretteket dolgozó fiatalokból toborozták, akik egyéves szakirányú képzés után a rendes érettségivel egyenrangú minősítést kaptak. Ezekből a fiatalokból próbáltak rendszerhű értelmiséget nevelni. A szaktárgyak mellett magas volt (kb. 35 %) a honvédelem, az orosz nyelv és a honi ismeretek óraszáma. A szaktanszékek profiljába is beépítettek olyan világnézeti tárgyakat, mint a micsurini biológia vagy a liszenkói teóriára alapuló darwinizmus. A férfi hallgatókat a nyári szünet alatt egyhónapos katonai szolgálatra kötelezték. Az ún. honvédelmi oktatást az egyetem területén működő katonai tanszék látta el.
Az 50-es évek elején a tényleges hatalmat már a felső- oktatási intézményeknél is az MDP (Magyar Dolgozók Pártja) gyakorolta. A párt szervezeti felépítése meglehetősen hierarchikus volt. A karok pártszervei élén a pártelnök állt, mellette egy függetlenített csúcstitkár tevékenykedett. Minden egyes pártszervezetnek (oktatói, dolgozói, hallgatói) külön alapszervi titkára volt.
Az Erdőmérnöki Főiskola oktatói karában ebben az időben nemzedékváltás folyt. Az idősebb, selmeci indíttatású professzori kart már csak néhányan (Sébor János, Stasney Albert, Lámfalussy Sándor, Botvay Károly) képviselték. Az 1951-es tisztogatási akció után új, kívülről behozott oktatókkal egészítették ki a tanári kart (Jablánczy Sándor, Nemky Ernő, Roller Kálmán, Tuskó Ferenc). Nem titkolt feladatuk egy, az akkori politikai kurzusnak megfelelő, „haladó" oktatási irányvonal kialakítása lett volna. Az orosz nyelvből lefordított, szovjet rendszerű tankönyvek egyre szaporodtak. Az erdőműveléstant jelentős részben egy Leningrádból meghívott docens adta elő.
Ebben az ellentmondásokkal teli légkörben elsősorban az ifjúság soraiban érlelődtek egy változásra irányuló cselekvés feltételei.

Az október 23-át megelőző időszak eseményei

A Szovjetunió által a Közép- és Kelet-Európára erőltetett bolsevista típusú politikai rendszer kudarcai egyre nyilvánvalóbbakká váltak. Az 1956 tavaszán kirobbant poznani lengyel felkelés nálunk is erős szolidaritási hullámot váltott ki. A megmozdulásokat a párt állásfoglalása ellenére szervezték. Július 22-én Gerő Ernő összegezte az MDP Központi Bizottságának állásfoglalását és kijelentette: „Egy magyar Poznant el kell és el is fogunk kerülni" Az események irányítása azonban mégis kicsúszott az MDP központi vezetősége kezéből, és az események haladtak a maguk útján.
Sopronban az 1956/57-es tanév a szokásos formaságok között kezdődött. Szeptemberben még viszonylag nyugodt körülmények mellett folyt az oktatás. Október 10-e táján érkeztek az első hírek a szegedi egyetemisták megmozdulásairól.
Itt a MEFESZ már 2-3 héttel korábban újjáalakult. Nem sokkal később nyugtalanság hírét hozták néhány budapesti egyetemről is. Az első diákmegmozdulások oktatási reformokat szorgalmaztak, többek közt az orosz nyelv és a marxizmus-leninizmus tantárgyak óraszámának csökkentését, illetve azok eltörlését, és a nyári katonai szolgálat megszüntetését követelték.
A Gerő-nyilatkozat szellemében a párt megkísérelte, hogy elejét vegye a további diákzavargásoknak. 1956. október 15-én az MDP Megyei Bizottsága megbeszélésre hívta a soproni karok dékánjait, a középiskolák igazgatóit, a megye állami és pártvezetőit. Itt elsősorban az oktatási intézmények vezetői mondták el véleményüket, és emelték fel szavukat az ellen a politikai nyomás ellen, amelyet a párt az oktatási intézményekre gyakorolt. 1956. október 19-én a Közoktatásügyi Minisztérium hívott össze hasonló jellegű megbeszélést Budapesten, amelyen a felsőoktatási intézmények rektorai és dékánjai vettek részt. Főiskolánkat

ezeken a tájékoztatókon Roller Kálmán képviselte. A 19-i budapesti megbeszélésen a minisztérium egyik vezető beosztású tisztviselője már nyíltan beszélt a szegedi egyetemisták követeléseiről. A megjelentek közül sokan hozzászóltak. A felsőoktatási vezetők jelentős része a diákság mellé állt és pozitívan értékelte az egyetemeken végbemenő változásokat. A megmozdulásokat úgy értelmezték, hogy az ifjúság gondolkodása nemzeties irányba fordult.

Ezekről a – nyilvánosságot kizáró megbeszélésekről a főiskolák és egyetemek hallgatói különböző csatornákon értesültek. A fokozódó feszültségek cselekvésre ösztönözték a Soproni Egyetem ifjúságát is. Közvetlenül a budapesti tanácskozás után az Egyetemi Karok (beleértve az Erdőmérnöki Főiskolát is) létrehoztak egy diákbizottságot, amelyik október 20-21-én kidolgozta a soproni hallgatók általános követeléseit. Az események ettől kezdve már gyorsan követték egymást. Október 22- én délelőtt a Soproni Egyetem MEFESZ Bizottsága egy pontos követelést terjesztett elő az Egyetem Rektori Tanácsának, és kérte, hogy jóváhagyás után azt továbbítsák az oktatásügyi miniszterhez. A professzorok többsége elfogadta a követelésben foglaltakat és beleegyezett abba, hogy a jegyzéket teljes egészében küldjék el a miniszterhez. Még ugyanezen a napon a MEFESZ vezetősége egy nagygyűlést hívott össze a Sotex kultúrházban (ma Erzsébet Üzletház). Ezen a gyűlésen kívánták szélesebb körben megvitatni a soproni egyetemi hallgatók követeléseit. A gyűlés este 6 órakor kezdődött, és azon mintegy 1000 fő vett részt. Jelen voltak az egyetemi oktatók, a középiskolai tanárok, a városi tanács képviselői, a rendőrség vezetői, az MDP városi bizottságának tagjai és természetesen a hallgatóság teljes létszámban. A hattagú diákparlament a színpadon foglalt helyet. A diákparlament elnöke Bujdosó Alpár erdőmérnök-hallgató volt. Először a már délelőtt előterjesztett 13 pontos követelményt vitatták meg. Újabb javaslatokkal az eredeti összeállítás 17 pontra bővült. A követelések közt a nemzeti jellegűek kerültek mind inkább előtérbe. A hallgatóság köréből több felszólaló is felvetette a kérdést, hogy miért hiányzott a Himnusz a legutóbbi március 15-ei ünnepség műsorából. Valaki, ugyancsak a hallgatók soraiból, válaszolt: „Mert a csúcstitkár azt kihúzta" Most már a tömeg hangosan követelte, hogy a párttitkár -ha itt van - nyilatkozzék, miért húzta ki a Himnuszt a nemzeti ünnep programjából. A nagyterem jobb oldalán lévő erkélyek egyikén felállt S. J. adjunktus, csúcstitkár. Próbálta csendesíteni az egyre erősödő felháborodást. Azt kezdte ecsetelni, hogy az itt jelenlévő fiatalok többsége a párt politikájának köszönheti azt, hogy tanulhat. Nem hagyták, hogy befejezze a mondanivalóját. A hallgatóság mind hangosabban, szinte kórusban kiabálta, hogy nem erre kíváncsi, hanem arra, hogy miért húzták ki a Himnuszt a nemzeti ünnep műsorából. A választ nem lehetett hallani. A felforrósodott hangulat fenyegető volt. A zaj elcsendesülése után a Marxizmus-leninizmus Tanszék vezetője, Kertész István kért szót (szintén az erkélyről). Hozzászólásában beismerte, hogy a párt félrevezette a magyar népet. Állítása nyomatékosabbá tételére jó néhányszor elismételte: hazudtunk, hazudtunk, hazudtunk ... Ez a fordulat kissé váratlanul érte gyűlés résztvevőit. A megnyilatkozás őszinteségét a mellettem ülők közül többen kétkedéssel fogadták.

A gyűlés 2-2,5 óra hosszat tartott. A rendkívül felforrósodott hangulat ellenére az rendben és fegyelmezetten zajlott le.

A történtek, mint minden résztvevőre, úgy rám is nagy hatással voltak. Ismertem a hallgatókat, mint fiatal oktató szinte köztük éltem, de azt nem is álmodtam, hogy az egyetemi ifjúság ennyire torkig van a kommunista rendszerrel. Sopronban a felkelés ezzel a nagygyűléssel, október 22-én, hétfőn este kezdődött. A párt és a rendőrség vezetői a gyűlés befejezése előtt csendben távoztak a helyszínről.

Az emlékezetes tizenhárom nap

Másnap kissé borongós, de enyhe őszi napra ébredtünk. Hét évi félelem és szorongás után nehéz volt feldolgoznom az előző napi eseményeket. Az egyetemisták követeléseik teljesítésére választ, vagy legalábbis reagálást vártak a főhatóságtól.

Október 23-án reggel valamivel 8 óra után értem be a Főiskolára. A főépület előtti úton az Erdőhasználattani Tanszék egyik adjunktusa fogadott a következő kérdéssel: „Ugye, te is velünk tartasz?" Hirtelen nem tudtam eldönteni, hogy kivel és merre kell tartanom, ugyanis az illető addig az MDP egyik oszlopos tagja volt. A tanszékünkkel közös folyosónak ő volt a pártbizalmija, és elég sokat zaklatott amiatt, hogy nem végeztem politikai munkát. Meglepett a felszólításszerű kérdése, mert ilyen határozott köpönyegfordítással addig még nem találkoztam. Szóra sem méltatva az illetőt, mentem a munkahelyemre.

Az egyetemen a délelőtt folyamán nagy volt a szervezkedés. A hallgatók az órákról elkéredzkedtek, így a délutáni gyakorlatokat már nem tartottuk meg. Délután értesültünk arról, hogy az MDP soproni vezetősége belátta a Rákosi-Gerő-féle pártpolitika csődjét, és az ifjúságtól várta a nehézségekből kivezető út megkeresését. A helyi rendőrség az események hatására inaktivizálódott. A legtöbb vezető káder a kivárás álláspontjára helyezkedett. A városi tanács elnöke, Bognár Dezső viszont magáévá tette az ifjúság követeléseit és hajlandónak mutatkozott egy küldöttség élén azt petíció formájában a Parlamentbe felvinni.

Ugyancsak délután a diákság csendes felvonulást rendezett, amely során a városban lévő magyar hősi emlékműveket koszorúzták meg. A felvonulás is rendben, fegyelmezetten zajlott le.

Budapesten a diáktüntetéseket követően felgyorsultak az események. Késő délután százezres tömeg Nagy Imre miniszterelnökké történő kinevezését követelte. Nagy Imre tétovázott, közben a felbőszült tömeg ledöntötte a Sztálin-szobrot. A párt főtitkára, Gerő Ernő fasiszta csőcseléknek nevezte a tüntetőket. Ez olaj volt a tűzre. A tömeg a hadseregtől és a rendőrségtől szerzett fegyverekkel megrohanta a Rádió épületét. Ezek az események váltották ki a szovjet katonai beavatkozást.

Október 24. A budapesti események Sopronban is tovább feszítették az egyetemi ifjúság hangulatát, de az előadások még úgy-ahogy folytak. A kedvezőtlen hírek ellenére az előző napon szervezett küldöttség, Bognár Dezső tanácselnök vezetésével, elindult Budapestre. A három gépkocsiból álló menetoszlop piros-fehér-zöld zászlókkal volt feldíszítve, az első kocsin fehér zászló lengett. Az Egyetemi Karokat három hallgató képviselte. A GYSEV-től kölcsönkért egyik kocsit Iliás Ferenc gépésztechnikus vezette. Győrben a tanácsháza előtt népes tömeg nagy ovációval fogadta a küldöttséget. A régi 1-es úton haladtak, Pilisvörösvár és Budapest közt ÁVH-s sorfal tartóztatta fel őket. Sorkatonák voltak, és a sapkájukról már hiányzott a vörös csillag. Hamarosan előkerült a főváros lezárását irányító kékparolinos ezredes, aki közölte a küldöttséggel, hogy Budapestre nem mehetnek be. Amíg felhívást nem tesznek közzé, addig a fővárosba bejutni nem lehet. Visszafordultak. Győrben a tömeg ismét feltartóztatta őket. Majd behajtottak a tanácsházára és felmentek Szigethy Attilához, a Győri Nemzeti Tanács elnökéhez. Szigethy éppen a szovjet alakulatok parancsnokával tárgyalt. A küldöttségben részt vettek elbeszélése alapján az elkapott szavakból arra lehet következtetni, hogy a szovjet és a magyar alakulatok Budapest felszabadítására készültek.

Október 25. A Földművelésügyi Minisztérium épületéből a Parlament előtt tüntető tömegbe lőttek. Pánik tört ki, több száz halott maradt az Országház előtti téren. A meg nem erősített hír Sopronba is eljutott. A felháborodás és az elkeseredés igen nagy volt, mindenki a gyűlölt ÁVH-t tette felelőssé a történtekért. A Kossuth Rádió időnként még ad, de hírei félrevezetők voltak. A legtöbb információt a fővárosból valahogy kijutott és hazaérkező soproniaktól kaptuk. A hírek hallatán az előadásokat az egyetemen felfüggesztették. A város közigazgatásának irányítását a MEFESZ keretében megalakult Forradalmi Diáktanács vette át. Létrejött az egyetemi nemzetőrség. A Budapestről érkező hírek és ezen a napon kitört sopron-

kőhidai fegyenclázadás hatására határozták el, hogy a város védelmére az egyetemistákat felfegyverzik. Az első fegyvereket a kőhidai börtönparancsnoktól kapták. Ekkor kapcsolódtunk be mi, fiatal oktatók az 1956-os felkelésbe. Katona sohasem voltam, de mint a fegyverekhez valamit értő erdész-vadász ember a katonai csoporthoz kerültem.
A rend fenntartása és a közbiztonság megőrzése a felkelés első napjától kezdve kiemelt feladatnak számított. Mint összekötőt, a határőrséghez osztottak be. Feladatom az volt, hogy a határőrséggel együttműködjek a rendfenntartásban és az akkori törvényesség megőrzésében. Esténként bevonultam a 48-as laktanyába. Az elfogott határsértők kihallgatása többnyire a késő esti és éjjeli órákban folyt. Általában 18-20 éves fiatalemberek kerültek a határőrizeti fogdába. Főleg a rendezetlen családi környezet, a kalandvágy volt a határsértést kiváltó ok. Az elfogottakkal normálisan bántak, a kihallgatásokról jegyzőkönyvet vettek fel, majd amikor összejött egy 8-10 fős csoport, visszatoloncolták őket az ország belsejébe.
Október 26. Ezen a napon dördült el a mosonmagyaróvári laktanya előtti véres sortűz, ami után közel 100 halott maradt a helyszínen. Az aggasztó hírek hatására felerősödtek a fegyverszerzési akciók. A hallgatók először a katonai tanszéken lévő fegyvereket próbálták megszerezni. A tanszék katonai alkalmazottaitól információt ugyan kaptak, de fegyvereket nem. Este 9 tájban hallgatókból és oktatókból álló 7-8 fős csoport a Széchenyi téri lakásán kereste fel Simon őrnagyot, a katonai tanszék vezetőjét. A nevezett őrnagy otthon, pizsamában, az ágy szélén ülve fogadott bennünket. Előadtuk látogatásunk célját. Hosszú, kínos hallgatás, szabadkozás után kijelentette, hogy ő fegyvert nem adhat. A társaság nem tágított. Végül Simon őrnagy kért bennünket, hogy hagyjuk békén, mert komoly családi problémái vannak. Felesége a napokban fog szülni, veszélyeztetett terhes, ezek a zaklatások végzetesek lehetnek. A szituáció nekünk is kezdett kényelmetlenné válni. Elnézést kértünk és csendben elvonultunk. Néhány nappal később a hallgatók mégiscsak megszerezték a tanszék fegyverkészletét, amely néhány céllövő kispuskából, egy-két géppisztolyból és gyalogsági puskából állt.
Október 27. A városban egyre több szervezési és rendfenntartási feladat hárult a hallgatókra. A diákság mellett munkás és értelmiségi csoportok is szerveződtek. Az egyetem központi épületében megalakult a Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsa.
Délelőtt egy diákokból és oktatókból álló küldöttség a süttöri laktanyába ment fegyverekért. A küldöttségnek én is tagja voltam. Látogatásunk célját a laktanyaparancsnokkal, H. századossal közöltük. Barátságtalanul fogadott bennünket és kijelentette, hogy nélkülözhető fegyverkészletük nincs. Látszott rajta, hogy a diákság mozgalmával és a nemzeti törekvésekkel nem ért egyet. Innen is eredmény nélkül távoztunk.
Október 28. Nagy Imre miniszterelnök bejelentette a gyűlölt ÁVH feloszlatását. Megkezdődött a volt politikai elnyomószervezet tagjainak a távozása Ausztria felé. Jelzések érkeztek az Egyetemi Forradalmi Bizottsághoz, hogy Sopronban több volt ÁVH-s bujkál. Egy kisebb fegyveres csoporttal végigjártuk a soproni üdülőket. Az üdülők üresek voltak, a portások ÁVH-soknak hírét sem hallották. (Később tudtam meg, hogy a legtöbb portás az ÁVH beszervezett embere volt). Ettől kezdve a hallgatók a Sopronba bevezető utakat ellenőrizték. Néhány este, illetve éjjel én is kimentem velük a nagycenki elágazáshoz. Mozgás nem volt, egy lelket sem láttunk. Inkább Ausztria felől érkeztek érdeklődők.
A polgárőrség járőröző tagjai több személyt fogtak el, ezek zömmel 1946-ban kitelepített svábok vagy más úton nyugatra került magyarok voltak, akik a politikai változások reményében szerettek volna hazatelepülni. Az elfogottakat, a megegyezés értelmében, átadtuk a határőrségnek. Volt ugyanis arról szó, hogy a visszatérőknek a helyzet normalizálódásáig ideiglenes tartózkodási engedélyt adnak. A határőrséggel a kapcsolatunk jó, az együttműködés szoros volt.
Október 29. A fegyveres incidensek ritkultak, így a korábbi napok feszültségei is valamit enyhültek. A koalíciós idők elüldözött politikusainak egy része Ausztriában várta a fejlemé-

nyeket. A délelőtt folyamán Tuskó Ferenc igazgatóhelyettes Kéthly Annával, a Szociáldemokrata Párt volt elnökével tárgyalt, de nem tudom, hogy hol.
A hallgatókból álló nemzetőrség még mindig csak részben volt felfegyverezve. A Forradalmi Bizottságtól többen kaptunk megbízást arra, hogy próbáljunk fegyvereket szerezni. Ezek a próbálkozások úgy történtek, hogy igyekeztünk felderíteni, hogy melyik fegyveres alakulat szimpatizál a forradalommal, azt megkerestük és kértünk tőlük segítséget. Elővigyázatossági okokból megbízólevelet vagy más, erre utaló iratot nem vittünk magunkkal, és rendszerint kerülővel, mellékutakon közlekedtünk, mert a szovjet katonai ellenőrzés veszélye fennállt. Engem ezen a napon egy hallgatóval Pápára küldtek az ottani katonai alakulathoz. Az egyik soproni textilgyár teherautóját kaptuk meg az útra. A város szélén volt a magyar laktanya, közvetlen mellette a szovjet. A két alakulat farkasszemet nézett egymással. Az alakulat valóban átállt a forradalom oldalára. A tisztek éppen azzal voltak elfoglalva, hogy az új rangjelzéseket varrták fel az egyenruhájukra. Barátságos beszélgetés, kölcsönös információcsere volt, de fegyvereket itt sem kaptunk, így üresen érkeztünk vissza Sopronba.
Október 30. Az Egyetemi Forradalmi Tanács, amelyben hallgatók és professzorok egyaránt részt vettek, szinte naponta ülésezett. Az októberi események megindulásakor jelentős segítséget nyújtó Roller Kálmán szerepe ekkorra már jelentéktelenre zsugorodott. Az idősebb bányászprofesszorok (Tárczy-Hornoch Antal, Vendel Miklós) féltették a hallgatókat, óvatosságra intettek mindenkit. Nagy érdemük volt abban, hogy az indulatok nem szabadultak el. Az Egyetemi Forradalmi Tanács két fiatal oktatót és két hallgatót delegált az előző nap Győrben megalakult Dunántúli Nemzeti Tanácsba azzal a feladattal, hogy juttassák el a diákság követeléseit a Parlamentbe.
Számos külföldi szervezet sietett a magyar forradalom megsegítésére. Megindultak a segélyszállítmányok, amelyek a Egyetemi Forradalmi Tanács és a határőrség engedélyével jöttek át a határon. Használt ruhanemű, gyógyszer, élelmiszer volt a küldeményekben. Hadieszköz, fegyver nem érkezett, mivel az osztrákok kínosan ügyeltek arra, hogy az 1955 őszén megszerzett semlegességüket megőrizzék, és ne adjanak okot a szovjet beavatkozásra. A segélyszállítmányok nagy részét Budapestre irányították. A hallgatók részt vettek a szállítmányok átvételében, őrzésében és Budapestre juttatásában. A Sopronban maradt anyagot az egyetemen helyezték el, a volt tornatermet (ma vadászati gyűjtemény) rendezték be a segélyek tárolására. Később néhány tanterem is raktárrá alakult.
Október 31. A határőrség magatartása megváltozott. Farkas százados, akivel addig a kapcsolatot tartottuk, nem vette át az általunk elfogott határsértőket. Lehet, hogy csak őrizni, élelmezni nem akarták őket, de az is lehet, hogy más szempontok játszottak közre. Ez volt az első együttműködési zavar a határőrséggel. Ebben a magatartásban volt valami elgondolkoztató. Másnap értesültem, hogy Farkas századost leváltották és más valaki lett a soproni parancsnok.
November 1. A budapesti események kötötték le ismét a figyelmünket. Nagy Imre bejelentette az ország semlegességét és az ENSZ-től kért támogatást. Nyugtalanító hírek érkeztek a szovjet csapatmozgásokról. A később „U"-hadműveletként ismertté vált megtévesztő akció már javában folyt. Csapnál ugyan vonultak kifelé bizonyos szovjet alakulatok, de Romániánkeresztül, más legénységgel kiegészülve, új csapattestek özönlöttek hazánk területére. A fenyegető hírek hatására a Dunántúli Nemzeti Tanács a soproni Egyetemi Nemzetőrséget a csornai Határőrigazgatóság révén fegyverrel látta el. A hallgatóinkra egyre több feladat hárult.
Néhány budapesti lap eljutott Sopronba. Végre cenzúramentes újságírás! Nem tudtunk hinni a szemünknek. Némelyik cikket négyszer-ötször is elolvastuk, hogy fel tudjuk fogni a valóságot.
November 2. Az Egyetem Egyesült Forradalmi Tanácsa kimondta a Bányász, Erdész és Földmérő Karok egyesítését és a miskolci részleg Sopronba történő visszatelepítését. Ün-

nepélyes esemény volt. Jóleső érzéssel töltött el bennünket, akik annakidején az alaptárgyakat a bányászokkal és a kohászokkal együtt hallgattuk. Dr. Vendel Miklós egyetemi tanárt választották meg az egyesített Egyetem rektorává.

Ezen a napon egy elgondolkoztató esemény is történt. Egyik oktatótársunk fegyveres hallgatók közreműködésével letartóztatta a Marxizmus-leninizmus Tanszék három oktatóját és az „A" épület egyik helyiségébe záratta őket. A kihallgatásukon egy Pista bácsinak nevezett külső személy is részt vett. Mint később kiderült, néhány szélsőséges beállítottságú személy elszigetelt vállalkozása volt. Amikor az akció a diáktanács tudomására jutott, a Forradalmi Tanács elnöke, Bujdosó Alpár erdő- mérnök-hallgató (ma Bécsben él) intézkedett a lefogottak haladéktalan szabadon engedéséről és a sértettektől ő maga kért bocsánatot.

A városban ebben az időben döntötték le a Kellner-szobrot a Deák téren és a szovjet hősi emlékművet a Várkerületen. Az akcióban, tudomásom szerint, egyetemisták nem vettek részt.

Egyre-másra szerveződtek az üzemekben a munkástanácsok. Sopron élelmiszer-ellátása zavartalan volt. A sorozatos sztrájkok után az üzemek többségében megindult a termelés.

November 3. Az Egyetemen és a városban viszonylagos nyugalom volt. A Forradalmi Tanács irányítása alatt hallgatókból álló, mintegy 200 fős nemzetőrség ügyelt a város rendjére. Fegyverek már másoknál is voltak. A süttöri tüzérségi alakulattól sikerült néhány ágyút szerezni. (Hallgatóink a katonai szolgálat alatt tüzérségi kiképzésben részesültek.)

November 4. Vasárnap volt, a szokásosnál kicsit később ébredtem. A házigazdáimtól értesültem, hogy a szovjet csapatok hajnalban megtámadták Budapestet. Gyorsan bekapott reggeli után siettem be az Egyetemre. Útközben egyik erdőmérnökkollégával találkoztam, aki már Nagy Imre rádiószózatáról is beszámolt.

Az egyetemen nem volt pánikhangulat. A közelben nem tartózkodtak szovjet csapatok, így a város gyors lerohanásának eshetőségétől nem kellett tartani. A katonai csoportban az előttünk álló teendőket tárgyaltuk, amikor a fertőrákosi határőrsről a legénység és a tisztek közti nézeteltérés elrendezéséhez segítséget kértek. Mint a határőrség ügyeiben járatos személyt, engem küldtek ki Fertőrákosra. Gyalog, a Szárhalmi-erdőn át jutottam el az őrshöz. Nyilván a határőrség tisztjei megkapták addigra a megfelelő eligazításokat, így mire kiértem, nyugalom volt az őrsön, a parancsnok szóba sem állt velem. A szolgálatvezető közölte, hogy sürgősen hagyjam el az őrs területét. (A fertőrákosi volt az egyik őrs, amelyik nem oszlott fel november 4- én.) Rövid töprengés után elindultam Sopron felé. A falu fő utcáján haladtam, amikor egy Balf felől érkező teherautó ért utói. Megállítottam és kértem, hogy vigyen be Sopronba. A kocsi platóján kaptam helyet. Pufajkás forradalmárok géppisztolyokkal, kézigránátokkal felszerelve tartottak Sopron felé. Néhányan kézigránátokkal mesterkedtek, csavargatták, élesítették őket. Izgultam és vártam, hogy mikor robban valamelyik fel, de elég gyorsan beértünk Sopronba, így ezt megúsztam. A városban a Várkerületen tettek le.

Gyalog mentem az Egyetemhez, hogy beszámoljak küldetésem eredményéről és további eligazítást kérjek. Úgy 13 óra táján érhettem az Egyetem főbejáratához. A legnagyobb meglepetésemre sem hallgatót, sem oktatót ott nem találtam. A portásfülke üres volt, a nagy kovácsolt vaskapu tárva-nyitva állt. A porta és a „C" épület közti, akkor még gyepes, téren ismeretlen „felkelők" géppisztolytárakat töltöttek, gyakorolták a fegyverkezelést. Néhány percig tanácstalanul álldogáltam, majd az utcán megpillantottam egy idősebb egyetemi dolgozót, őt kérdeztem meg, hogy mi történt míg távol voltam. Tőle tudtam meg, hogy a Forradalmi Tanács a délelőtt folyamán a Lővér Szállóba (ma Hotel Maroni) költözött át. Mivel éhes voltam, úgy határoztam, hogy először hazamegyek a lakásomra, valamit eszem és csak utána megyek a Lővér Szállóba. Az uszodával szemben, a Csongor úton laktam albérletben. Valamit gyorsan falatoztam a háziak maradék ebédjéből és elindultam a jelzett helyre. Ahogy a Csongor úti lépcsőn leértem a Lővér körútra, néhány lépés után csikorogva

megállt mellettem egy személyautó. Az Erdőmérnöki Főiskola öreg Skodája volt. Kilépett belőle egy hallgató és odaszólt hozzám: „Rudi bátyám, szállj be!" Gondolkodás nélkül beültem, abban a hitben, hogy a Lővér Szállóba megyünk. Még el sem helyezkedtem rendesen az ülésen, amikor elértük a Printz-pihenőt, az autó jobbra fordult a Récényi útra. Meglepetten kérdeztem, hová megyünk. Erre a válasz az volt: „Meneküljünk, mert jönnek a ruszkik!" A váratlan helyzetben szóhoz sem jutottam. Lépésben haladtunk a döcögős úton felfelé, kitekintve az autóból láttam, hogy balra, a Récényi úttal párhuzamos sétaúton a hallgatók kisebb-nagyobb csoportjai ballagnak lehajtott fejjel kifelé. Ott menetelt köztük vadászpuskával a vállán Szy Feri barátom is, akivel a tanszéken egy szobában dolgoztam. Akkor kezdtem felfogni azt, hogy tömeges menekülés van, és ebbe én akaratomon kívül belecsöppentem. Utazásunk nem sokáig volt zavartalan, mert a kopott burkolatú makadám út Deákkút utáni szakasza (akkor még nem létezett a szerpentin) meglehetősen meredek volt. Előző este esett néhány centis hó, ami az északi oldalon megmaradt. Az öreg Skoda a kopott gumijaival nem tudott felkapaszkodni az emelkedőn, ki kellett szállnunk és tolni a kocsit. A Muck előtti szakaszon ugyancsak segítségre szorult az öreg járgány. így toltam ki Főiskolánk egyetlen autóját Ausztriába.

A mucki határőrlaktanyához a késő délutáni órákban értünk ki. A laktanya kapui tárvanyitva voltak, az udvaron katonai felszerelési tárgyak voltak szétszórva. A laktanya előtti füves térségen mintegy 40-50 hallgató ácsorgott tanácstalanul. Érkezésünk után rövidesen kiállt a tér közepére K. Berci (ma Bécsben él), és nagy hangon közölte a jelenlévőkkel: „Fiúk, megvédjük a Muckot, aki velünk tart, ide jöjjön! I. század ide, II. század ide, III. század ide!"

Nem kellett nagyon gondolkodni, az ember rájöjjön, hogy ostobaság az ilyen próbálkozás. Ha már az országot nem tudjuk megvédeni a szovjet hadigépezettel szemben, akkor miért éppen itt, a határon ontanánk a fiatalság vérét. Különben is ismertem Berci barátunk viselt dolgait, így nem vettem komolyan a szíves felhívását. Látszott, hogy a határőrizet teljesen felbomlott, mehet mindenki, ahová akar. A Muck megvédésének ürügye csupán ügyes trükk volt, a határ szervezett átlépésére. Nem volt szándékomban kimenni. Visszatartott a családi kötelék, a belém nevelt magyarságtudat és a hazai erdők szeretete, amelyben eddigi életem jelentős részét töltöttem. A szovjet ármia általi felszabadítást meglehetősen keserves körülmények közt már egyszer átvészeltem, reméltem, hogy ezt a másodikat is át fogom vészelni. A tanácstalan tömeg engedelmeskedett Berci felszólításának, és megkezdték a sorakozást. Némi gondolkozás után a csoport másik végén én is meghirdettem a saját felhívásomat: „Fiúk, én visszamegyek, ismerem az erdei utakat, aki akar, jöjjön velem, biztonságban hazavezetem!" Ekkor találtam magam először szembe az emigráció lélektanával. A fiatalok mintha meg lettek volna babonázva, engedelmesen követték K. Berci utasításait. Taszította őket az ismeretlen felé a hitelt vesztett társadalmi és politikai rendszer, a kilátástalanság, vonzotta a szabad mozgás, a korlátlan érvényesülés lehetősége. Végül körülbelül 12-13-an indultunk el a város felé, de néhány perc múlva csak kilencen maradtunk. (A visszatérésre késztetésnek is többféle oka volt, legtöbb esetben itt maradt barátnő, menyasszony, mint azt sok évvel később tudtam meg G. M. kollégám fiától, akinek az édesapja annak idején velünk jött vissza).

Sötét lett, mire Sopronba értünk. Lent a városban már szovjet tankok dübörögtek. Utam ismét az egyetemre vezetett. Egy elárvult Alma Mater szomorkodott a sötétben. A porta körül elszórt fegyverek, gazdátlanság. Később néhány hallgató került elő, majd 1/2 9 tájban egy katonai teherautó érkezett pár kiskatonával. Ők az egyetemistákat keresték. Mikor elmondtam, hogy mi a helyzet, kérték, menjek ki velük a határra, mutassam meg nekik az utat. így az este még egyszer felmentem a Muckra. A laktanyánál alig találtunk néhány embert, az alkonyatig kiért tömeg már átment Ausztriába. Rövid tartózkodás után a teherautó visszaindult Sopronba. Akkor, a visszaúton, az autó reflektorának fénykörében vettük észre,

hogy a süttöri tüzérektől szerzett lövegek ott vannak felállítva a Récényi út mentén, a Fáberréti erdészház táján, csöveik Sopron felé irányultak, mellettük hallgatók lesték az esetleg felfelé tartó tankokat. Az oroszok azonban nem jöttek, és ha jöttek volna, lövöldözésre akkor sem kerülhetett volna sor, mert H. százados az átadás előtt kiszedette az ütőszegeket a lövegekből. Ezt a cselt csak néhány nap múlva tudtuk meg, amikor a magyar katonák összeszedték az elhagyott ágyúkat.
A külföldre távozott és később hazalátogató volt oktató társakkal folytatott beszélgetésből összeálltak a menekülés részletei. A Forradalmi Tanács katonai csoportjának vezetői még a délelőtti órákban elhatározták, hogy átköltöznek a lényegesen biztonságosabb Lővér Szállóba, onnan veszély esetén az erdő könnyen elérhető. Néhány embert K. I. adjunktus vezetésével felküldtek a Károly-kilátóba azzal a feladattal, hogy távcsövön figyeljék a győri országutat, és ha megjelennek a tankok, lőjenek fel egy jelzőrakétát. A kora délutáni órákban megjelentek a szovjet tankok, és K. I-ék annak rendje-módja szerint fellőtték a rakétát, de ezután ők maguk ijedtek meg legjobban, mivel valaki felvetette, hogy ezzel felhívták magukra a szovjet katonák figyelmét, és azok lőni fogják a Károly-magaslatot. Ők egyenesen a határ felé vették útjukat. A jelzés láttán pánik fogta el a Lővér Szállóban lévőket is, így kiadták a jelszót a menekülésre. Persze a külföldre távozás gondolata a forradalomban aktív szerepet játszó oktatókban már a délelőtti órákban felvetődött. Két adjunktus (Tuskó F és Sziklai O.) és négy hallgató a határőrség parancsnokának engedélyével átmentek Ausztriába, hogy megbeszéljék az osztrák határcsendőrséggel a menekülő csoportok Ausztriába való áttelepülését. Mivel a magyar belügyi szervek osztrák nyomásra már az előző évben eltávolították az aknazárat, a menekülés különösebb nehézség nélkül zajlott le.
A Muckról történt második visszaérkezés után az egyetem portájára mentem. A látottak után valami azt súgta, hogy most ott kell lennem, mert szükség van rám. Késő este egy másik fiatal kolléga, aki a tanszékünkkel közös folyosón lévő mikrobiológiai laboratóriumban dolgozott, ugyancsak odaérkezett a portához. Valami kicsit ő is tudott oroszul, így elhatároztuk, hogy éjszakára ott maradunk és várjuk a következményeket. Először összeszedtük a bejárat körül elszórt fegyvereket és a portásfülke közepén egy kupacba hordtuk össze. Kétoldalt egy-egy falóca volt rongydarabokkal letakarva, azokon aludtunk, már amennyire akkor, abban a helyzetben aludni lehetett. A hideg éjszakában egymást takargattuk a fellelhető rongyokkal. Ott, akkor éjjel, köztem és Kecskés Miska közt (ma Gödöllő Agrártudományi Egyetem) egy életre szóló barátság szövődött. Szerencsére különös esemény nem történt, csak a páncélosok dübörgését és időnkénti lövöldözést lehetett hallani.

November 4-e utáni helyzet az Erdőmérnöki Főiskolán

Már a menekülést követő reggelen a Szabad Európa Rádió világgá kürtölte, hogy a Soproni Egyetem tanárai és hallgatói egységesen, teljes létszámban külföldre távoztak. Baján élő szüleim engem is elsirattak, és gondolom, hogy rajtuk kívül még sok szülő sírt a hír hallatán.
Az itthon maradt oktatók közül Magyar János, az Erdőmérnöki Főiskola egyik igazgatóhelyettese volt, aki bejött és kézbe vette az intézmény további sorsát. Bezáratta a nyitva maradt helyiségeket, őrséget állított a raktárakhoz, és összeszedette a még szerteheverő, elszórt fegyvereket. Később előkerített egy, a Szovjetunióban aspiránsként végzett, oroszul jól beszélő kollégát, így készültünk az oroszok látogatására. Aznap nem jöttek. Egyre több páncélozott jármű szállta meg a várost. Én csak étkezni jártam Csongor úti lakásomra, de azt is csak a Sörház-dombon, az erdőn át, mert az uszodánál (a mostani teniszpálya helyén) állt egy orosz tank, amely időnként félelmetes lövöldözésbe kezdett. Éjjel Miska barátommal még mindig a Portán aludtunk az összegyűjtött fegyverek társaságában.
November 6. Folytattuk a kapusszolgálatot. A nap folyamán még néhány közelben lakó oktató is előmerészkedett, érdeklődtek a hírek felől. Az oroszok délután 1/2 3 óra tájban érkeztek meg. Három T-34-es állt meg a Bajcsy-Zsilinszky úton az egyetem épülete előtt. Egy

tiszt és néhány altiszt mászott ki belőlük. Látogatásuk célját viszonylag békés hangnemben adták elő. Tudomásukra jutott, hogy a nyugati segélyszállítmányokból élelmiszer és italféleség van az egyetem területén. Másnap november 7-ét mutatott a naptár, és a „nagy évfordulóˮ méltó megünnepléséhez akartak a tisztek egy kis ételt és italt szerezni. Magyar professzor azonnal intézkedett, hogy megkapják a kért dolgokat. Míg az „ajándékcsomagokˮ készültek, a tiszt és néhány katona botanikus kerti sétára indult. Elkísértük őket. A megszállók elleni védekezésre való készülődés nyomai több helyütt láthatók voltak. A hátsó épülethez vezető út mentén nagy halom sörös palack (a régi 1,5 literes) tornyosult, kissé távolabb benzines hordók hevertek. Alaposan megnézték, de megjegyzést nem tettek. A kiskatonák viszont nagyon boldogok voltak, amikor az Erdővédelem Tanszék mögötti törpefenyők egyikében néhány géppisztolyt találtak. Ezeket hadizsákmányként a tankjaikba vitték. A portán felhalmozott fegyvereket észre sem vették. A meghívás nélküli vizit mintegy 1,5 órát tartott. Megkapták a kért csomagokat, csendben elvonultak és többé felé sem néztek az egyetemnek. A tiszt búcsúzóul még kioktatott bennünket, hogy mi csak tanuljunk, és politikával ne foglalkozzunk. November 7-re virradó éjszakát is a portán töltöttem.

November 7. A főiskola itthon maradt vezetőitől azt a feladatot kaptam, hogy szedjem össze az intézmény területén elszórt fegyvert és lőszert. Még elég sok géppisztoly, gyalogsági puska került elő a bokrok alól, a hátsó kút vízfelszín fölötti padozatáról, az épület alagsorából. A Növénytani Tanszék alagsora néhány napra fegyverraktárrá változott. Amikor az összegyűjtés megtörtént, értesítettük a katonai kiegészítő parancsnokságot. Ők néhány kézikocsival elszállították a fegyvereket. Utólag bevallom, nagy volt a kísértés, hogy a fegyverek egy részét ne adjam le, hanem valami jó rejtekhelyen eldugjam. Némi töprengés után azonban győzött a józan ész. Csak fölösleges veszélynek tettem volna ki magamat és környezetemet. Ezekkel az eszközökkel a forradalom céljaiért a tankok ellen már nem lehetett küzdeni.

Becslésem szerint november első napjaiban mintegy 250 kézifegyver lehetett az egyetemi ifjúságnál. Lőszer viszonylag kevés került elő. A fegyverek jelentős része agyonhasznált hadieszköz volt. Biztos, hogy a várost rövid ideig sem lehetett volna velük megvédeni. Szerencsére Sopronban lövöldözésre nem került sor.

November 8. Budapesten még javában folytak a harcok. Megindult a menekülők áradata. Különböző nemű és korú magyarok, sokszor apró gyerekekkel, keresték a határhoz és a szabadsághoz vezető utat. A határőrséget újraszervezték, de még kevés volt a katona és a meglévők nem mertek erélyesen fellépni, mert rengeteg fegyver volt a civileknél. A brennbergi úton időnként végigszáguldott néhány páncélozott szovjet jármű, ijesztő lövöldözést csapva. A városban sorra rendeződtek a munkástanácsok. A szovjet beavatkozás és a Kádár-kormány ellen országos tiltakozási hullám bontakozott ki, a munkástanácsok sorozatos sztrájkokat hirdettek. Az oktatás szünetelt, így mi ha akartunk volna sem tudtunk volna sztrájkolni.

November 9. Az itthon maradt tanári kar úgy határozott, hogy a forradalmi események hatására egyesített Soproni Műszaki Egyetem megmarad. Az egyetem vezetősége intézkedést tett a menekülők által kivitt vagyontárgyak (gépkocsik, vadászfegyverek) visszaszerzésére. Egy oktatókból álló négyfős csoport vállalkozott arra, hogy kimegy Ausztriába a kivitt holmik felderítésére, és – ha lehet – hazaszállítására. A csoportot Lux András, a Fizika Tanszék adjunktusa vezette. A közelebbi úticél Kismarton lett volna. Tudtuk, hogy az oroszok a városból kivezető utakat ellenőrzik, ezért mellékúton, a Dudlesz-erdőn át vezető régi kismartoni úton mentünk. A határnál azonban katonák állták utunkat. A hiányos soproni határőrség megerősítésére a déli határról hozták fel őket. Elmondtuk, hogy mi járatban vagyunk, mi az úticélunk, ők viszont közölték, parancsuk van arra, hogy senkit sem engedhetnek át a határon. Egy darabon visszakísértek bennünket. A régi Hubertusz vendéglőnél rátértünk a bécsi útra. Sopron előtt, a régi és az új bécsi út találkozásánál három szovjet tank

állt. Egy szovjet tiszt társaságában a tankoknál a határőrség régi parancsnokát, Farkas századost találtuk. A korábbi ismeretség alapján elmondtam neki, hogy mi járatban vagyunk, és kértük, hogy tegye lehetővé kijutásunkat. Farkas százados azonnal referált az orosz tisztnek, az viszont közölte, hogy itt teljes a „törvényes rend", amennyiben érvényes útlevelünk van, semmi akadálya a kimenetelnek. Ezek után dolgunk végezetlenül kellett hazatérnünk. A menekülők által kivitt vagyontárgyak soha sem kerültek vissza intézményünk tulajdonába.
November 10-11. Hétvége volt. Egy fáradságos és izgalmakban bővelkedő hét állt mögöttünk. Még mindig az egyetem területén voltak a nyugati segélyszállítmányok. Ennek híre ment a városban, és nagy volt az érdeklődés a „szajré" iránt. Este és éjjel őrködtünk. A városban éjjeli kijárási tilalom volt, a városparancsnok Boncsuk alezredes volt. Az egyetem területi anatómiáját a szovjet parancsnokság is elismerte.
November 12. Megindult az oktatás. Mintegy 250-re becsülhető a külföldre távozott hallgatók száma. A tanszékek oktatógárdája is jelentősen megfogyatkozott, de azért majdnem minden tanszéken maradt valaki, ami az oktatást vállalni tudta. A mi tanszékünk (Növénytani Tanszék) oktatóinak fele kiment. Hétfő volt, az első növénytan órát én tartottam. A II. évfolyam létszáma 8 fő volt. Egyik furcsa ellentmondása az életnek, hogy a legnagyobb létszámveszteség minket ért, ennek ellenére az országban elsőnek kezdtük meg az oktatást. Magyar János az általános sztrájkhullám közepette forszírozta az előadások beindítását. Ennek akkor óriási jelentősége volt, mert egyrészt összefogta az itthon maradt hallgatóságot, másrészt Ausztriából is többeket hazatérésre ösztönzött. A határ még nem volt megbízhatóan lezárva, Brennberg, Ágfalva térségében viszonylag könnyen át lehetett jutni rajta. Nekünk, itthon maradt oktatóknak, az eluralkodott pesszimizmus közepette nem kis önbizalmat adott az, hogy a lezajlott események után is létezünk és oktatunk.
November második fele. Az évfolyamok létszáma fokozatosan 20 fölé közelített. A Főiskola zavartalan működése érdekében mindent vállaltunk. Takarítottunk, a hirtelen beköszöntött hidegben fűtöttük az üvegházakat, védtük a botanikus kert fagyérzékeny növényeit.
November 25-e táján egy este váratlan vendégeim érkeztek, Ifjú Géza és három társa. Géza annakidején balekom volt, még szabályosan megkeresztelték, én voltam a keresztanyja. 1951 májusában a nagy tisztogatásnál kizárták a főiskoláról. Évek óta nem találkoztunk. Röviden elmondták jövetelük célját. Mindannyian a zalai olajkutaknál dolgoztak. Aktívan részt vettek az októberi eseményekben. A szovjet invázió után Jugoszláviába mentek, onnan Olaszországba szerettek volna jutni. A jugoszláv rendőrség azonban elfogta és egy éjjel visszadobta őket Magyarországra. Most Sopronon keresztül akartak távozni, kérték, hogy segítsek nekik. Számomra kényelmetlen kívánság volt ez. Akkor már nem volt egészen veszélytelen dolog a határig eljutni, és különben sem voltam híve a külföldre távozásnak. Javasoltam, hogy várjunk reggelig. A házigazdáim jóvoltából kaptak vacsorát és szállást. Töprengtem, hogy mitévő legyek. Jól ismertem Géza hányatott sorsát (évekig munkaszolgálatos volt). Sejtettem, hogy a Kádár-rezsim sem sok jót tartogat számára. Végül a betyárbecsület, a selmeci szellemből fakadó bajtársi segítségnyújtás arra késztetett, hogy vállaljam a kérést. Reggel korán keltünk. Barátságtalan, ködös novemberi hajnal volt. Elhagyott, járatlan utakon vezettem őket a határsávig (akkor ez még az éles határon volt). Elbúcsúztam tőlük, mondván: „Ott szemben már Ausztria van, menjetek, jó szerencsét!" Egy darabig még néztem utánuk a ködbe vesző fák közt. Vajon milyen sors vár rájuk idegenben? Akkor nem sejthettem, hogy 34 év múltán Gézát mint egyetemünk frissen avatott díszdoktorát látom viszont (USA, Blacksburg, Virginia, Erdészeti és Környezetvédelmi Főiskola).
Visszafelé már a járhatóbb erdei utakon jöttem. Még a határsáv közelében katonákkal találkoztam. Őket is a jugoszláv határról vezényelték ide. A hubertuszkabátom zsebében volt egy lapos üveg, rummal megtöltve. Megkínáltam őket. Elfogadták, a nyirkos reggeli hidegben jól esett az ital. Alaposan összeszidtuk a Kádár-rendszert, majd elköszöntünk, épségben hazaértem.

A külföldre távozottak sorsa

Az Erdőmérnöki Főiskoláról az 1956. novemberi szovjet invázió után véglegesen külföldre távozott és onnan nem tért vissza 3 egyetemi tanár, 3 docens, 9 adjunktus, 3 tanársegéd és 199 hallgató (Erdőmérnöki Főiskola Közleményei, 1957.01. 106. p.).

November 4-én távozott erdőmémök-hallgatókat a Bécs melletti Traiskirchenben helyezték el. A mintegy 80, fegyveresen átment hallgatót internálták. A traiskircheni táborban lévők viszonylag közel, mintegy 60 km-re voltak Sopront6l. Innen több hallgató látogatott haza könyvekért, jegyzetekért és egyéb ingóságokért. November végén azonban továbbköltöztették őket a Wolfgang See melletti Stoble-ba, illetve a hallgatókat Ferienhortba. Ausztria nem volt felkészülve a nagy tömegű emigráns befogadására. Ezért a kimenekült hallgatóknak és oktatóknak el kellett dönteniük, hogy visszatérnek-e Sopronba vagy tovább mennek nyugatra. Mivel Magyarországról a menekültáradat még decemberben is tovább folyt és a hazai hírek sem voltak megnyugtatók, az együtt maradt soproniak a nyugatra távozást választották. Remélték azt, hogy valamelyik európai ország befogadja őket. A tanácstalanságban Roller Kálmán, mint volt felelős vezető, szerepe ismét előtérbe került. A számba jöhető országok képviselőivel a tárgyalásokat vezette. Az európai államok azonban ilyen népes csoport továbbképzési költségeit és a végzettek elhelyezését nem tudták vállalni. A létbizonytalanság nagyon megviselte a táborba zárt hallgatók idegeit. Felvetődött az USA-ba vagy Kanadába történő kivándorlás lehetősége. Ezt azonban sokan ellenezték. Többek közt Habsburg Ottó is úgy vélekedett, hogy semmiképpen se menjenek Kanadába, mert Kanada előbb-utóbb asszimilálni fogja a magyarokat, és örökre el fognak veszni a szülőföld számára. Hasonló aggodalmakat támasztott Marosi Ferenc is a Spanyolországban székelő, akkor még létező emigráns Magyar Kormány tagja.

December elején a magyar származású Nagy Ernő református lelkész felhívta a bécsi Kanadai Nagykövetség titkárának figyelmét a kimenekült Soproni Egyetemre. Végül, egyéb lehetőség híján, Roller Kálmán és a hallgatóság képviselői belementek a kanadai kitelepülésbe. A kérelem követségen történt előterjesztése után 24 órával megérkezett a kanadai kormány kedvező válasza: a hallgatókat az oktatókkal együtt fogadják, a hallgatók képzését és végzés utáni elhelyezését biztosítani fogják. A képzést a Vancouverben működő British Columbia Egyetem, az anyagi támogatást a Powell River Pulp and Paper Company nevű részvénytársaság vállalta. Az oktatók és hallgatók december 6-án határozták el, hogy végképp elhagyják Európát és Kanadában telepszenek le. December 16-án Roller egy küldöttség élén már az áttelepülés előkészítésére Vancouverbe repült. A szomorú hír hamar eljutott Sopronba. Megdöbbentett bennünket a drámai elhatározás. Azt jelentette, hogy kollégáink, barátaink, akikkel éveken át együtt dolgoztunk, akikkel hetekkel ezelőtt még együtt kerestük a kibontakozás útját, sok, családjától elszakított fiatallal együtt, most mindent feladva, mindenről lemondva, ami a szülőföldjéhez kötötte, örökre távozik a messze idegenbe. (Akkor csak ebben a relációban lehetett gondolkodni.) A hangulat érzékeltetéséhez szabad legyen az egyik Sopronban maradt évfolyamtárs december 20-án kelt, Ferienhortba küldött levelét idézni: „Az utóbbi események, mint valami sűrű köd vesznek körül bennünket. Az álmaink, reményeink, sok kiontott vér ellenére hazánk sötét egét felhők borítják. Drága barátaim, nem tudjuk elhinni azt, hogy ti örökre elhagytok bennünket és azt, hogy ti hazánk küzdelmét csak távolról figyelitek. Tájékoztatni szeretnénk benneteket, hogy közülünk senkit sem tartóztattak le és az Egyetem autonóm terület maradt. A diákotthon hasonló helyzetben van. Eddig hat évfolyamtársunk tért vissza. Ők a tanulmányaikat velünk együtt folytatják és senki sem bántja őket. A beiratkozott hallgatók létszáma 98 fő. Egyetemünk jelenleg a Soproni Műszaki Egyetemhez tartozik, amelynek három kara van. A miniszter kijelentette, hogy a Bányász és Geológus Kart még február 1-je előtt Miskolcról visszahozzák Sopronba." (Roller Kálmán közlése alapján.)

Az elhatározás azonban megmásíthatatlan. Az osztrákok a fegyveresen kiment 80 hallgatót is szabadon engedték. Csatlakoztak a többiekhez, és 1956. december 29-én elhagyták Ausztriát. December 31-én Liverpoolban szálltak hajóra, az Empress of Britain nevű luxushajón elhagyták a hidegháborús Európát és a sok szenvedést átélt kis hazát. 1957. január 8-án St. Johnban (New Brunswick), sűrű ködben léptek Kanada földjére. Végül január 24-én érkeztek meg a British Columbia tartománybeli Abbotsfordba. Ideiglenesen a légierő felhagyott barakkjaiban kaptak elhelyezést, majd később a Powell River Company egyik telepére költöztek át. Rosszak voltak az első benyomások, a hazaküldött levelek csalódást tükröztek. Már csak a soproni diákévek, a távolban lévő szülők és testvérek, az abbotsdorfi fabarakkok előtt felhúzott nemzeti színű lobogók emlékeztettek az óhazára. A megszakadt tanulmányaikat 1957. október 10-én Vancouverben az University of British Columbia-n magyar nyelven folytatták. Sok nehézségen mentek át, míg megszokták az idegen környezetet, és fel tudták venni a helyi szokásokat. A legidősebbek évfolyama 1958-ban végzett, a legfiatalabbaké 1961-ben. Az első tabló felírása még magyar nyelvű, a többi már angol. 1961-ben, az utolsó évfolyam végzése után az egyetem magyar részlege megszűnt. A többség azonban különféle posztgraduális képzésen tovább fejleszthette tudását.
Az 1958-59-es évek nehéz időszakot hoztak számukra. Az 1956-os magyar forradalom által felvert politikai hullámok lassan elcsendesedtek, a Szovjetunió politikában és az űrkutatásban (Gagarin űrrepülése) elért sikerei számos magyar emigránst gondolkodóba ejtettek. Több lehangoló, a kanadai életből kiábrándultságot sejtető levelet kaptunk. Néhány fiatal foglalkozott a hazatérés gondolatával, és ebben valószínűleg a szülői hatásnak is nagy szerepe volt. 1959-ben négyen tértek haza, 1961-ben pedig 12 erdőmérnök-hallgató érkezett vissza. Sopronban folytatták az 1956 őszén megkezdett tanulmányaikat. A november elején kiment bányászhallgatók (75 fő) szintén Kanadát választották, ők Torontóban telepedtek le. Habsburg Ottó és Marosi Ferenc aggályai valóra váltak. Kanada lassan, de biztosan asszimilálja a kivándorolt magyarokat. A családban legtöbben még magyarul beszélnek, de a fiatal családtagok egymás közt már angolul diskurálnak. A politikai légkör enyhülése után már legtöbben hazalátogattak, így a kapcsolat nem szakadt meg volt kollégáinkkal. A visszatelepülés az idő múlásával mindinkább nehezebb, így ők is elvesztek az egyre fogyatkozó magyarság számára.

A kádári konszolidáció és az 1956 utáni fontosabb események egyetemünk történetében

A november 4-i fordulat után a kommunista hatalmi szervek csak lassan éledeztek. Nehéz volt megemészteni azt, hogy a felkelést nem a volt földbirtokosok és az egykori horthysta katonatisztek robbantották ki, hanem az általuk már kommunista szellemben nevelt ifjúság. Közel kétszázezer magyar a lábával nyilvánított véleményt, ugyanis ennyien hagyták el az országot, a többi sorozatos sztrájkokkal válaszolt. A Kádár-kormány amnesztiát hirdetett azoknak, akik január végéig visszatérnek az országba. Ennek hatására január 20-a táján többen hazaérkeztek (Nemky E., Farkas V., Winkler O., Zilahi J. stb.).
A városban az életet a szovjet katonai parancsnokság felügyelte. A közrendet Boncsuk alezredes elrendelem ... megparancsolom ..., kezdetű hirdetményei szabályozták. A szovjet fegyverek árnyékában szerveződött új karhatalom (köznyelven pufajkások). Az egyetemet kb. két hónapig nem háborgatták.
Még 1956 decemberében megalakult az MSZMP egyetemi alapszervezete. A volt párttagság nagy része belépett az újjáalakult kommunista pártba. Január közepétől a karhatalom emberei egyre gyakrabban látogatták az egyetemet. Minden értelmiségi gyanús. Ebben az időben vonták be a vadászfegyveremet. Határozat nem volt, a kivonuló rendőrök (az egyetemen kerestek fel!) csak annyit közöltek, hogy jobb, ha az a rendőrségen van. Nem kaptam vissza. Január vége felé egyik fiatal oktatót, aki november 2-án letartóztatta a Marxista Tan-

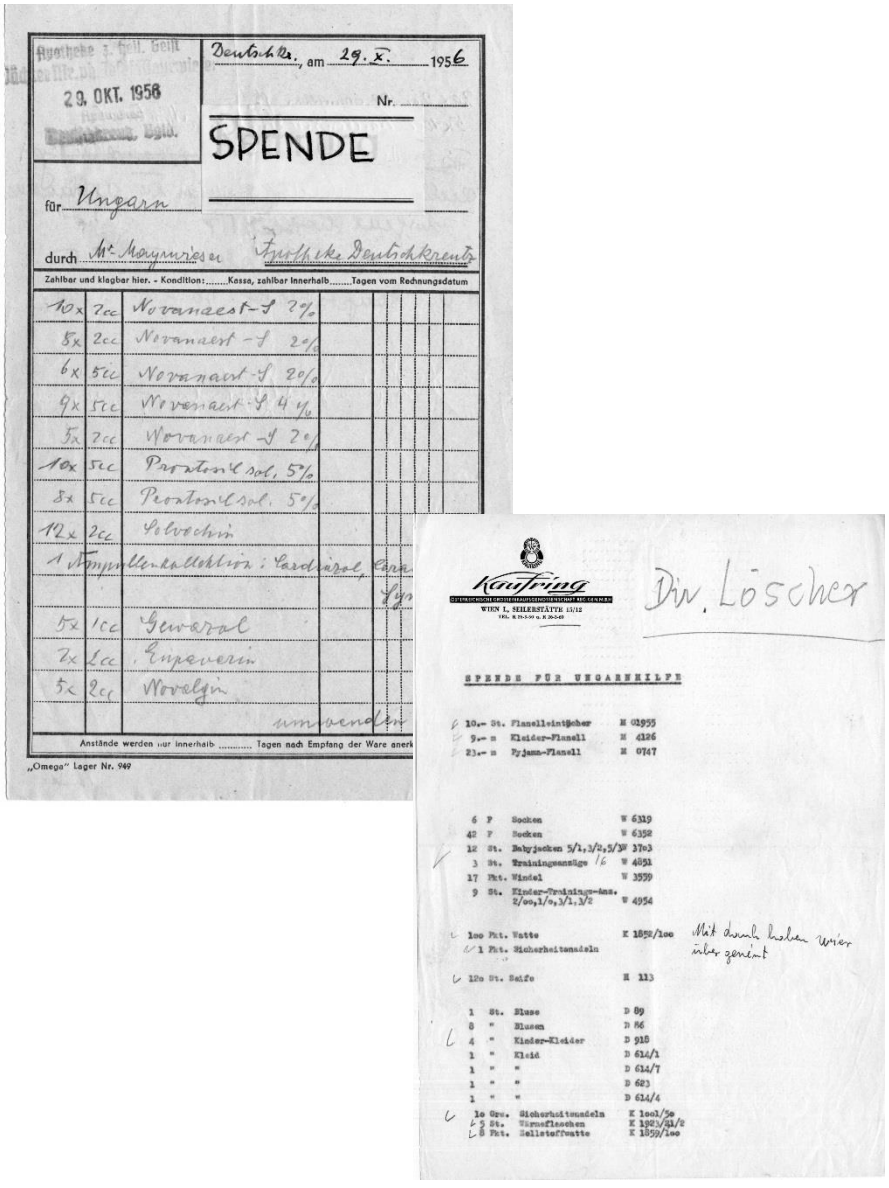
szék oktatóit, bevitték a rendőrségre. Néhány nap múlva hazaengedték. Az illető további viselkedése gyanús volt, azután hamarosan el is tűnt Sopronból. A karhatalom emberei aknakeresőkkel végigtapogatták a műhelyek és az üvegházak környékét. Az egyetemi autonómia 1957 februárjában már csak ennyit ért.
A Kádár karhatalmistái iránti ellenszenv egyre nőtt. Februárban szárnyra kelt a „MŰK" jelszó (Márciusban Újra Kezdjük). Persze ezt az idegen tankok árnyékában alig gondolhatta valaki komolyan. A karhatalmisták viszont rettegtek a március 15-ei évfordulótól. A lakosság megfélemlítéséhez folyamodtak. Üzemekből, iskolákból, hivatalokból embereket tartóztattak le. A baráti körömből március 10-én Martos Andrást, a Talajtan Tanszék oktatóját gyűjtötték be. Egyébként semmi különleges szerepe nem volt az októberi események alatt. Nem volt indoklás, három hetet ült a rendőrségi fogdában. Sejtettük, hogy ki a besúgó, de tenni ellene nem lehetett semmit.
1957 tavaszán megkezdődtek a kihallgatások. Többünket behívtak a rendőrségre, többnyire késő este. A puhatolódzás hangneme mérsékelt volt. Nem a kihallgatott személy viselt dolgai érdekelték a kérdezőt, inkább mások cselekedeteit faggatták. Ki volt a Forradalmi Diáktanácsban, mi volt a megmozdulás igazi célja, mit akartak a megszerzett fegyverekkel? Végül elém tettek egy több lapból álló jegyzőkönyvet, hogy írjam alá. Mivel abban másokra nézve terhelő kitételt nem találtam, aláírtam.
A megtorlás gépezete hamarosan bírói vonalon is beindult. Május elején letartóztatták a Forradalmi Diáktanács egyik itthon maradt tagját, Hun Béla III. évf. bányamérnök-hallgatót, aki családi okok miatt nem akart külföldre távozni. Május 16-ra bírósági idézést kaptam a Győri Megyei Bíróságra. Hun Béla ügyét tárgyalták. A per koncepciós jellegű volt, a diáktanács vezetőinek nép- és államellenes tevékenységét volt hivatva bizonyítani. A korábban Sopronban felvett jegyzőkönyv alapján olyan vallomást ismertettek, amelyet nem mondtam. A tanácsvezető bíró meglehetősen rám szállt a tárgyaláson, magából kikelve kiabált, micsoda abszurd dolog, hogy nem ismerem el azt a jegyzőkönyvet, amit aláírtam. „Kérem, én ezt nem vallottam és most sem tudok mást mondani" – volt végső válaszom. Hun Béla 4 évet kapott, ebből 2-t töltött börtönben. Életét vájárként dolgozta le, és hosszú ideig állt rendőrségi megfigyelés alatt. Nem kis meglepetésünkre a tárgyaláson megjelent Kertész István is, akinek az október 22-i szereplése oly emlékezetes volt. Amikor tehette, a tanácsvezető bíró körül sündörgött.
Ezek a perek általában a karrier kezdetét jelentették az eljárás lefolytatását vállaló jogászok számára. így volt ez az esetünkben is. Hun Béla bírája rövid időn belül Sopron város főügyészévé lépett elő. Mivel egy jó ügyészre mindig szükség lehet, újdonsült főiskolai vezetőink felkérték, mint meghívott külső előadót, a Jogi ismeretek c. tantárgy előadásának megtartására. A tantárgynak ugyan volt gazdája, de ez nem zavarta az új vezérkart. Végül is A. Imre barátunknak távoznia kellett az Erdőmérnöki Főiskoláról, mivel az eljárás ellen tiltakozni mert. A későbbiekben, ha találkoztunk, B. L. kollégaként üdvözölt, mintha mi sem történt volna 1957 05. 16-án Győrben.
A novemberben ígért büntetlenséget a hatalom emberei már régen elfelejtették. 1957 nyarán az ún. „ellenforradalmárok" felderítése teljes erővel folyt. Sopronba egy 15 fős operatív csoport érkezett a forradalom maradványainak a felszámolására. A városban több személyt letartóztattak. Az egyetemről júliusban I. Feri barátunkat gyűjtötték be (ő volt az, aki október 24-én a Budapestre induló küldöttség egyik gépkocsiját vezette). Vádemelés nélkül 9 hónapot töltött az egyik Budapest melletti internáló táborban. A mai napig sem közölték vele, hogy ezt mivel érdemelte ki.
Közben a megerősödött MSZMP is bekapcsolódott a tisztogatási munkába. Az úgyis erősen megfogyatkozott oktatógárdát már lényegesen csökkenteni nem lehetett, ezért összesen 3 fő oktatót küldtek, illetve tanácsoltak el. A tisztogatást irányító káderek a háttérben maradtak.

1957 őszén került sor a megüresedett oktatói álláshelyek betöltésére. A régi, bevált módszer szerint az álláshelyeket zömmel párttagokkal töltötték be. Ők „tiszta lappal" és jó hátszéllel érkeztek. Nagy önbizalommal toltak félre mindenkit az útjukból. Rövidesen belőlük került ki az Erdőmérnöki Főiskola vezető gárdája. Nekünk, itthon maradottaknak nem volt mást tennünk, mint mélységesen hallgatni a viselt dolgainkról és szívósan dolgozni az oktatás vonalán. A diákfelkelés követeléseiből semmi sem realizálódhatott. Véglegesítették és meggyorsították a Nehézipari Műszaki Egyetem Miskolcra költöztetését. Az egyetemi demokrácia utáni vágyat, a szabad gondolkodás és véleménynyilvánítás jogát újból száműzték. Visszatértek az unalmas szemináriumdélutánok, amelyeken a lenini irodalom rég elavult tételeit ásták elő és szajkóztatták velünk lélektelenül. A szaktárgyak jegyzeteit is a Marxizmus-leninizmus Tanszék oktatóival illett lektoráltatni, hogy azok megfelelő világnézetet képviseljenek. Szerencsére az óráinkat senki sem ellenőrizte, így a rendszernek el nem kötelezett oktatónak nem kellett magát megtagadnia.
Az új káderok nem tétlenkedtek. 1958-ban felkerült a vörös csillag az egyetem főépületének ormára azzal a „minden kétséget eloszlató" nyilatkozattal, hogy: „Ettől leszünk szocialista egyetem"
Hát lettünk, de ez már egy más történet.

Epilógus

Az itt leírt emlékek csupán töredékét képezik annak a változatos eseménysorozatnak, amely intézményünkben 1956-ban lezajlott. Ezt, a számomra nagyon emlékezetes történetet 1990 nyarán vetettem papírra, mint azt a bevezetőben említettem, az egyetemünk múltja iránt érdeklődő hallgatók kérésére. Akkor hazánk földjét még az idegen megszállók csizmái taposták. Az emlékek megírásának legnagyobb ellenzője családom volt, tartva egy esetleges visszarendeződés esetén bekövetkező megtorlástól. Azóta a történelem kereke jelentősei fordult, ma már ők sem tartanak ilyen jellegű retorziótól. A közben eltelt időszakban 1956-ot átértékelték, majd újraértékelték, az akkori események jelentősége elhalványult és az érdeklődés csökkent. Ennek tudható be, hogy az írás publikálására nem került sor, az, több más kézirattal együtt, az egyetemi újság szerkesztőségében porosodott. A közelgő 40. évforduló azonban ismét felszínre hozta az érdeklődést. Remélhető, hogy az egykor volt hallgatók közül és a még életben lévő oktatók közül is, többen tollat ragadnak, és újabb részletek válnak ismertté. A korszak egészének szintézise a történészek feladata lesz. Mi, akik itthon maradtunk és november 4-e után is tettük a dolgunkat, segítve az intézmény túlélését a nehéz időkben, elismerést nem kaptunk, de vádaskodást igen. Szélsőséges elemek, főleg emigránsok szájából többször is elhangzott, hogy a Kádár-rendszer kollaboránsai voltunk. Ez nézőpont kérdése, nem érdemes vitába bocsátkozni velük. A történelem bennünket igazolt. A súlyos megpróbáltatásokkal terhes múlt azt példázza, hogy hittel és megfelelő öntudattal a kilátástalannak látszó sorsfordulókat is túl lehet élni. A viharos évszázadban edződött korosztályunk ezt a hitet szeretné örökül hagyni a bennünket felváltó új generációnak.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1997, XXIX. évfolyam

Apotheke z. Hl. Geist

29. OKT. 1956

Deutschkreutz, am 29. X. 1956

Nr.

SPENDE

für Ungarn

durch Mr. Maynard Iserloh, Deutschkreutz

Zahlbar und klagbar hier. - Kondition: Kasse, zahlbar innerhalb Tagen vom Rechnungsdatum

10x	2cc	Novanzest-S 2%									
8x	2cc	Novanest-S 2%									
6x	5cc	Novanest-S 2%									
9x	5cc	Novanest-S 4%									
5x	2cc	Novanest-S 2%									
10x	5cc	Prostorel sol. 5%									
8x	5cc	Prostorel sol. 5%									
12x	2cc	Solvochin									
1		Ampullenkollektion: Cardiazol, Cora... Lyo...									
5x	1cc	Generral									
2x	2cc	Eupaverin									
5x	2cc	Novalgin									

umwenden

Anstände werden nur innerhalb ..... Tagen nach Empfang der Ware anerk

„Omega" Lager Nr. 949

Kaufring

ÖSTERREICHISCHE GROSSEINKAUFSGENOSSENSCHAFT MBH. GEGRÜNDET

WIEN I., SEILERSTÄTTE 13/12

TEL. R 25-5-50 u. R 26-5-60

Div. Löscher

SPENDE FÜR UNGARNHILFE

10.- St.	Flanellunterhemden	H 01955	
9.- m	Kleider-Flanell	H 4126	
21.- m	Pyjama-Flanell	H 0747	
6 P	Socken	W 6319	
42 P	Socken	W 6352	
12 St.	Babyjacken 5/1,3/2,5/3	W 3703	
3 St.	Trainingsanzüge 1/6	W 4851	
17 Pkt.	Windel	W 3559	
9 St.	Kinder-Trainingsanz. 2/00,1/0,3/1,3/2	W 4954	
1oo Pkt.	Watte	K 1858/1oo	Mit durch beiden Ufer über gerennt
1 Pkt.	Sicherheitsnadeln		
12o St.	Seife	H 113	
1 St.	Bluse	D 89	
8 "	Blusen	D 86	
4 "	Kinder-Kleider	D 918	
1 "	Kleid	D 614/1	
1 "	"	D 614/7	
1 "	"	D 623	
1 "	"	D 614/4	
1o Grs.	Sicherheitsnadeln	K 1oo1/5a	
5 St.	Nimmflaschen	K 1921/41/2	
8 Pkt.	Zellstoffwatte	K 1859/1oo	

A határ keleti oldaláról nézve

Hallgatóink visszaemlékezései

BALSAY LÁSZLÓ – ILLYÉS BENJAMIN – NAGY LÁSZLÓ

1958-ban Sopronban végeztünk

Az 1956-ban Sopronban történtekről az Erdészettörténeti Közleményekben tájékoztatók, visszaemlékezések olvashatók. A visszaemlékezéseket az eseményekben résztvevők írták, így bár a tárgyilagosság elvárható, erre a szerzők törekszenek is, de önmagukat nem tudják és nem is akarják megtagadni. Ez az összeállítás is szeretne tárgyilagos lenni.

1956. évkezdet

Az 1956. őszi tanévkezdést a korábbiakhoz hasonló, hangulatos napok jellemezték. A soproni ősz csodálatos keretet adott ahhoz, hogy diákéveink felejthetetlen élményekkel gazdagodjanak. Séták a Lőverekben és a soproni erdőkben, sörös korsók és boros poharak emelgetésével meg-megszakított évődő és komoly baráti beszélgetések diákéletünk legszebb élményei közé tartoznak. Az akkori viszonyok közt nem számíthattunk szüleink anyagi támogatására. Szórakozásaink anyagi fedezetét magunk teremtettük elő vagonrakással, téglagyári műszakokkal. Sopronban ősszel igen jó lehetőség volt a szüreti munka. Keményen kellett dolgozni, de a sok diák még növelte a szüret sajátos hangulatát. Ezt elősegítette a természetbeni borjuttatás is.

Mindannyian éreztük, hogy az országban, Sopronban és a Főiskolán is gyökeres változások indultak meg. Évfolyamunk nagy része munkás és paraszt családból származott. Míg 1953-ban, a tanévkezdetkor ránk is hatott a társadalomban lévő korszellem, gyanakvással fordultunk egymás felé, 1956-ra kialakultak azok a csoportok, melyek teljes nyíltsággal vállalták egymás közt nézeteiket. Az 1955-ben megindult reformok némelyek családi hátterének is kedvezőbb lehetőségeket teremtettek. Mindez tükröződött a baráti beszélgetésekben is. Azt is sejtettük már, hogy ki az a néhány évfolyamtársunk, akinek jelenlétében „óvatosabban" célszerű beszélgetni, de a társadalmi folyamatok nyíltabbá válásával egyre kevésbé törődtünk ezekkel.

A Főiskolán is jelentős változások indultak meg. Döntés született arról, hogy az előttünk lévő évfolyamok részére 8 félév helyett 9 féléves lesz az oktatás, és mi leszünk az első 10 féléves évfolyam. Ami közvetlenül a diákéletünket érintette: jelentős változás történt a selmeci hagyományok feltámasztása érdekében. Idős professzoraink erkölcsi támogatásával, a fiatalabb oktatók (Adamovich, Igmándy, Pagony, Perlaki, Vancsura, stb.) és főleg az 1956-ban végzett évfolyam tagjainak aktivitásával, együttes munkájuk eredményeként kezdtek szalonképessé válni a régi diákhagyományok. Évfolyamunk többsége támogatta ezt a folyamatot, sőt 1956 őszén átvettük a kezdeményező szerepet az erdész karon belül.

A IV. évfolyamon ebben az évben sokan választották a kollégium helyett az önállóbb életet, és albérletbe mentek. Illyés B. például Bölecz B.-val, Koós B.-val, Horváth S.-ral és Horváth P.-val a Felső-Lővérekben, Kleber néninél béreltek két szobát. Grátzer M. fő pennavezető szervezésében október 6-án megalakult a Hegyközség az Alpesi vendéglőben (Alm). Időhiány miatt sajnos nem tudott igazán kialakulni szervezett működése. Baráti összejöveteleinket már a szakestélyek szabályai szerint tartottuk. Elkezdtük a keresztelések előkészítését. A nagy politika rövidesen háttérbe szorította ezeket a kezdeményezéseket.

Keveset beszélnek róla ma, de tudni érdemes, hogy 1955-56-ban a Főiskola kulturális programja beindult. Igen színvonalas hangversenyek, előadások hallgatóival rendszeresen megtelt a SOTEX Kultúrház nagy terme. Az előadások egyike-másika hírt hozott a radikálisabb politikai változások lényegéről. I. B. részére járt az Irodalmi Újság, mely évfolyamtársak közt is kapósabb lett abban az időben, hiszen az irodalmárok a Petőfi-kör anyagán a demokratikus változások lényeges irányait foglalták össze. A DISZ munkájában is előretörtek az önálló, párttól független, demokratikus jelleg ismérvei, melyek egyik jele a MEFESZ megalaku-

lásának szükségessége. Ebben a folyamatban Nagy L., évfolyamunk többségének támogatásával, meghatározó szerepet játszott a Főiskolán. Egyre többen hittük azt, hogy hazánknak és az állampolgároknak lesz esélyük egy új, igazságosabb, szabadabb, de szociálisan kiegyensúlyozottabb társadalom megteremtésére. Szubjektív benyomásaink szerint nem volt olyan köztünk, aki a háború előtti Magyarországot kívánta volna vissza. Gondolataink közel álltak a népi írók programjához, szerettük volna megvalósítani a független, Európához tartozó Magyarországot, megteremteni a „valódi szocializmust" Naivitásunk a politikai-gazdaságtani szemináriumokon jelentkezett. Ezeken vitatkoztunk előadóinkkal, volt rá példa, hogy egyik szemináriumvezetőnőnk sírva hagyta ott csoportunkat.
Rajk László temetése volt az a külső megrázó élmény, mely érzékelhetővé tette számunkra a társadalom igényét a mélyreható változásokra.
Emlékezetünk szerint évfolyamunk utolsó együtt meghallgatott előadását Roller Kálmán tartotta. Tanárunk kérésére a politikai változások lényegéről beszélgettünk. Egyszer csak megszakadt az óra, mert a botanikus kertben gyülekeztek a hallgatók. Ott hangszórókon keresztül hallgattuk a budapesti híreket. Az ezutáni folyamatokat többen részletesen leírták már, bár még mindig várható lényeges részek felbukkanása.
Visszaemlékezésünkben 1956/57-es tanévben IV. éves hallgatók részéről a november 4-e utáni eseményekre térünk ki. Úgy ítéljük meg, hogy a Kanadában végzettekről dr. Roller Kálmán „...Mi is voltunk egyszer az Akadémián" c. könyve, valamint az „56-os emlékek" c. kiadványban Hahn Fülöp évfolyamtársunk írása részletesen beszámol. Az Európában maradtak sorsáról dr. Kató Ferenc „Visszaemlékezés Nyugat-Európából" című írásában ad számot.
A Magyarországra később visszajött hallgatók véleményét is olvashattuk a Sopron, 1956. c. összeállításban. Az itthon maradottak azonban a november 4-e után történtekről nem szóltak. Az is igaz, hogy rólunk is szól „Az Erdőmérnöki Főiskola jelentése az 1956/57-es iskolai év eseményeiről" című összeállítás (továbbiakban jelentés). A jelentés dátuma 1957. július 9., ezért az ebben írtakat kritikával kell olvasni, hiszen az akkor leírhatókat tartalmazza, ezért tárgyi tévedések – vagy szándékos, jóindulatú változtatások – és helytelen értékelések egyaránt találhatók az anyagban. A jelentés egy kordokumentum, és szerepének megfelelően kell értékelni. Összeállításunkban többször hivatkozunk rá.
Most a mi szemüvegünkön keresztül szeretnénk szólni arról az alig több mint másfél évről, amit 1956. november 4-e után Sopronban töltöttünk. írásunkban közös élmények, együttes vélemények és egyéni problémák, meglátások egyaránt szerepelnek. Reméljük, hozzájárulunk a tisztább kép kialakításához.
1956. november 4-én 16 óra körül foglalták el az orosz tankok Sopront. Illyés B. így emlékezik az eseményekre:
„A kópházi csata után a felsőlővéri kamaránkban jöttünk össze. Kamarásaim eldöntötték, hogy kimennek Ausztriába és érveltek amellett, hogy tartsak velük én is. Logikai alapon ezt kellett volna tennem. Nagy szavak mellőzésével igyekszem most is leírni: bár megértettem választásukat, hazámhoz és családomhoz való kötődésem alapján az otthon maradás mellett döntöttem. Tettem ezt annak ellenére, hogy tudtam, a szovjet csapatok bevonulása után kiszámíthatatlan az események alakulása. Abban bíztam azonban, hogy már nem fordulhat vissza a történelem az 1950-es évek elejéhez. Először idős házigazdám, Kleber néni ment felderítő útra és hozta a hírt, hogy a Lővér-körúton, az akkor még meglévő korpádnál vannak orosz katonák egy tank fedezetében. Ezt a pontot el kellett kerülni. Házunk kertjének bokrai közt négy „dióverő"puskát találtunk. Feladatom volt ennek eltüntetése a közeli erdőkben. Kerülő utakon a Lővérekben lakó barátaimmal együtt próbáltuk a Főiskola épületét megközelíteni, felvenni a kapcsolatot a többi diákkal. Az első napokban és lényegében november hónapban a vöröskeresztes szállítmányok rendezésével, a Főiskola és a Kollégium megszervezett őrzésével próbáltunk hasznos időtöltést keresni magunknak. Az országban még helyenként harcok voltak, általános volt a sztrájk, ezért lelkiismeretünkkel a segélyezéssel kapcsolatos munkák voltak összeegyeztethetők."

A megrázó események után az első és legfontosabb feladat volt a helyzet reális értékelése. Nem volt egyszerű. A Magyarországon maradt erdőmérnök-hallgatók számát még megbecsülni sem lehetett:

- néhányan Sopronban maradtunk,
- páran hazautaztak szüleikhez, és ott érte őket a változás,
- volt olyan, akit feladat teljesítése közben ért a váratlan esemény (élelmiszer-, gyógyszer-, segély-szállítás).

Akkor, amikor valamennyire tisztult a kép, 15-20 hallgató jelentette a IV. évfolyamot. Az erdőmémök-hallgatók összes létszáma 60-70 fő lehetett.

Tanítás természetesen nem volt. Igyekeztünk minden, az egyetemmel, további sorsunk alakításával kapcsolatos kérdéssel foglalkozni. Sopronban feladatot jelentett

- az egyetem területének őrzése;
- a botanikus kert tüzetes átvizsgálása. A talált lőszerek, fegyverek, katonai felszerelések összegyűjtése;
- az egyetemen tárolt segélyek válogatása, csoportosítása, őrzése, majd átadása;
- a kollégiumok őrzése, illetéktelen személyek távoltartása;
- hozzátartozóinkkal a kapcsolat keresése;
- társaink értéktárgyainak felmérése, megőrzése, átadása.

Mindent nem lehet felsorolni, legnagyobb személyes gondot hozzátartozóink értesítése, a kapcsolat felvétel jelentette. A posta nem működött, a közlekedésben dolgozók sztrájkoltak. Az országon belül a közlekedés saját eszközzel sem volt biztonságos. Nagy szükség volt a találékonyságra. Minden lehetséges módot igyekeztünk mi is kihasználni. A hozzátartozóink ez irányú kereső munkája is sok segítséget jelentett. A hírek – gyakran a valótlan hírek is – gyorsan terjedtek, még ilyen lehetetlen körülmények között is.
November hónapban sok megrázó élményben volt részünk. Külön gondot jelentett az eltávozottak hozzátartozóinak fogadása. Információra éhesen titkolt, belső reménnyel érkeztek Sopronba – hátha visszajött. Legtöbbször azonban csak az általunk gondosan megőrzött személyes tárgyakat és felszereléseket vihették magukkal. Nem szívesen emlékezünk azokra az érzelmi megnyilvánulásokra, amiknek egy-egy ilyen találkozás során részesei voltunk.
1956. november 4. után a soproni helyzet az országos képhez hasonlított. Az üzemekben, hivatalokban nem volt munka, az iskolákban nem volt tanítás. Az események alakításában és irányításában az egyetemi ifjúságnak egyre csökkent a szerepe.
A forradalmi napokban vezető szerepet betöltő MEFESZ vezetőinek többsége Ausztriába távozott. Az ifjúsági szervezetet újra kellett alakítani. Az itthon maradottak évfolyamonként egy-egy fővel megalakították a MEFESZ vezetőséget.

A MEFESZ tevékenysége ezekben a napokban a következőkre terjedt ki:

- A hallgatóság mozgósítása az egyetemen elvégzendő feladatokra.
- A külföldre távozottakkal a kapcsolat keresése.
- Folyamatos egyeztetés a tanári karral. Az oktatás megkezdésével kapcsolatos problémák tárgyalása, állásfoglalások kialakítása.
- A hallgatók ügyes-bajos dolgainak intézése.

MEFESZ az egyetemi hallgatók egyedüli szervezete volt. Amíg lehetett, igyekezett az ifjúság érdekeinek védelmére, akaratának kifejezésére. Tevékenységét a hatalom egy ideig tűrte.
Az Ausztriába távozottakkal a kapcsolat felvétele nem volt egyszerű feladat. Az első napokban okmányaiért, egyéb tárgyaiért visszajött hallgatók hozták a híreket. Ezek száma azonban elenyészően kevés volt. A IV. évfolyam részéről három levelet fogalmaztunk meg, melyet valamennyien aláírtunk. A leveleket elsősorban a Sopronon átutazó vasutasokkal lehetett kijuttatni. A három levél továbbítását Szilágyi István vállalta. Egy levél megérkezéséről később kaptunk visszaigazolást, a másik két levél sorsáról nem tudunk.
A kapcsolatfelvétel másik formája a személyes kiutazás volt. November végén Szilágyi István utazott ki, hogy feleségét visszahozza. A „Sopron, 1956" c. kiadványban Illyés Benjamin és Nagy László részletesen beszámol december elején tett útjáról. A személyes kapcsolat felvételére több hallgatótársunk is tett eredményes kísérletet. Kezdeményezéseinkre több hallgatótársunk érkezett vissza Sopronba. Balsay László a külföldre távozására és a visszautazására a következők szerint emlékszik:
„1956. november 4-én a diákszálló hangosbemondóját a hallgatóságot azonnali megjelenésre szólították fel az új épület bejáratához. Mit sem sejtve, félcipősen, könnyű öltözékben, sokan jelentkeztünk a megadott helyen és időpontban. Gyanútlanságunk oka az volt, hogy az október végi napokban több ízben vettek igénybe bennünket közellátási feladatokra.
Ez esetben nem erről volt szó, hanem felfegyvereztek bennünket, és Kópháza határában vonalban állítottak fel minden gyalogsági eszköz nélkül, félcipősen.
A haditerv az oroszok Sopronba való bevonulását igyekezett megakadályozni. A fő szerepet a Süttöri Tüzéreknek szánták, akik az utolsó pillanatban cserben hagytak minket. Győr felől a főúton szabadon bejöttek az orosz páncélkocsik.
A felfegyverzésben meglepetésünkre a Marxizmus-Leninizmus Tanszék egyik munkatársa is részt vett.
A tüzérek szabotázs akciója után a gyalogos védvonal felbomlott. Igyekeztünk minél messzebb jutni a győri úttól. Célunk volt az erdőn keresztül visszajutni a városba. Ez a korai sötétedés és helyi ismeret hiányában nem sikerült. Sopronnyék osztrák község csendőr pihenőjéhez érkeztünk, itt fegyvereinket leraktuk. Menekültként teherautóval szállítottak Nagymartonba, átmeneti szállásunk Judenauban volt. Itt zömmel hallgatók voltunk. Hazai hírek mm jutottak hozzánk, arról hallottunk, hogy soproni tanárok és hallgatók más menekült táborokban is vannak, és illetékesek szervezik valamennyiünk közös táborba történő elhelyezését.
Pár nap múlva St. Wolfgang határában lévő Ferienhort nevű iskolába szállítottak bennünket. Itt találkoztam az akkor elsőéves Endre öcsémmel is. Több tanárunk és családjuk is ide került. Hazai hírek ide is csak a Szabad Európa Rádión keresztül jutottak. Ebben a forradalom leveréséről és a megtorlásokról adtak hírt. Ezek a hírek a sokunkban feltámadt honvágyat igyekeztek elnyomni.
Tanáraink dr. Roller Kálmán rektor vezetésével a hallgatóságot igyekeztek egyben tartani, a továbbtanulást biztosítani. Komoly lehetőséget Kanada kínált. A tábor erre készült, angol nyelvtanulást vezettek be. A személyi igazolványokba kanadai vízumot pecsételtek.
December elején Illyés Benjamin és Nagy László évfolyamtársak Sopronból érkeztek hozzánk Első látásra azt hittük, hogy ők is hozzánk csatlakoznak. Meglepetésünkre hiteles tájékoztatási célból érkeztek, öcsémnek és nekem szülői levelet és pár praktikus tárgyat hoztak. Segítettek a döntésben. A hazatérést elhatároztam. Később öcsém is így döntött.
A tábor Salzburgba történő áthelyezése előtt, december 20-án Vissy Emil és Kassai Imre társaságában négyen vonatra szálltunk azzal, hogy Bécsben kívánunk továbbtanulni. Bécsben nem álltunk meg, hanem Kleinhöfleinig autóbusszal utaztunk Tovább a pénzünk nem futotta. Este 11 órától reggel hatig tartó gyaloglással érkeztünk Sopronba. A családunk végtelen örömmel fogadott, a személyi igazolványba történt bélyegzés miatt a rendőrséget fel kellett keresni. Itt az igazolványt kicserélték, és tartósan az ellenforradalmár jelzőt akasztották a nyakamba. A Főiskola lehetővé tette, hogy az itthon maradt társaimmal együtt folytathattam tanulmányaimat."
Decemberben a soproni egyetem kettészakadása nehezen elfogadható ténnyé vált. A kintiek Kanadába indulásával a kettészakadást nem lehetett megakadályozni.

Érdemes megnézni a különböző kiadványokban szereplő létszámadatokat. Itt csak a hallgatói létszámokról beszélünk.
Dr. Roller Kálmán „...Mi is voltunk egyszer az Akadémián" c. könyvében azt írja: 1956. november 27-én az Ausztriában lévő évfolyamok hallgatói létszáma:

I. évfolyam	44 fő
II. évf.	57 fő
III. évf.	50 fő
IV. évf.	48 fő
V. évf.	86 fő
összesen:	285 fő

(72. oldal)

A Kanadába utazók listáján a hallgatói létszámot nem évfolyamonként, hanem nemenként írja.

„26 lány és
153 fiú hallgató"

(153. oldal)

A két létszám különbözete 106 fő. Ők vagy Európában maradtak, vagy visszajöttek Magyarországra. Dr. Kató Ferenc visszaemlékezésében azt írja, hogy a Nyugat-Európában élő soproniak minden két évben megrendezett találkozóján a résztvevők száma átlagosan 60 fő. A legutóbbi találkozó rendező bizottsága több mint 130 címmel rendelkezett." Az, hogy ebből hány a volt erdőmémök-hallgató, nem derül ki. Számuk 20-25 főre becsülhető.
A jelentés 60. oldalán szereplő névsor szerint 1956. november 16. – 1957. január 10. között 85 hallgató tért vissza Sopronba Nyugatról vagy szüleitől. E névsorban 8 évfolyamtársunk neve szerepel. Ugyanez a könyv a 65. oldalon tartalmazza a vizsgaköteles hallgatók létszámát. E szerint „... az 1957. január 20. és 1957. február 20. közötti vizsgahónapban a vizsgaköteles hallgatók száma:

I. évfolyam	32 fő,
II. évf.	18 fő,
III. évf.	17 fő,
IV. évf.	36 fő,
V. évf.	68 fő,
összesen:	176 fő.

A jelentés jegyzőkönyvében írtak szerint 1956. október 15-én az Erdőmérnöki Főiskolának 377 hallgatója volt.
Nem csupán játék a számokkal, de az adatokból következik (ha azok igazak), hogy 1956. november 27-én az erdőmérnök-hallgatók 75,6 %-a Ausztriában volt. 1957. I-II.-ban a vizsgaköteles létszám Sopronban az őszi létszám 46,7 %-át tette ki. Kanadába a hallgatói létszám 47,4 %-a utazott. Időközben mind a soproni, mind a kanadai létszám pótbeíratásokkal néhány fővel növekedett. A hallgatói létszámadatok is igazolják a kettészakadás tényét.
A november 4-e utáni második hét legnagyobb vitát kiváltó eseménye az oktatás megindítása volt.
Dr. Magyar János az itthon maradt tanárok többségével az oktatás mielőbbi megkezdését szorgalmazta. Legfőbb érve az Egyetem létének megtartása volt. Reálisnak tűnt az a veszély, hogy az alacsony hallgatói létszám, az oktatók számának csökkenése, egyes tanszékek teljes kiürülése (erdőművelés, erdőfeltárás) miatt a Főiskolát valamely társintézményhez csatolják.

Az újjászervezett MEFESZ-vezetés a hallgatókkal egyeztetetten az oktatás megindítása ellen foglalt állást. Véleményük szerint akkor, amikor az országban helyenként harcok folynak, amikor a munkások általános sztrájkkal fejezik ki ellenvéleményüket, az oktatás megkezdése a forradalom szellemével ellentétes lenne.
November 12-én módosított órarenddel, a tanszékeken kezdeményezett beszélgetésekkel elindult valami, de a hallgatóság nem, vagy csak igen alacsony létszámmal vett részt ezeken.
November 14-én 11 órakor a matematika előadóban rendezett ifjúsági gyűlésen a fiatalság az oktatás megkezdése ellen foglalt állást, szolidaritását fejezte ki a munkástanácsokkal. A témában felszólaló, az oktatás megindítását szorgalmazó dr. Magyar Jánost a hallgatóság kifütyülte. Az ülésen elfogadásra kerültek javaslatok is. Ezek:

- a munkástanácsok kezdeményezéseinek a támogatása;
- az ifjúság elismerte, hogy már csak szemlélője és nem irányítója az eseményeknek;
- a sok különböző hír elfogadása érdekében elhatározta, hogy a MEFESZ közleményei bélyegzővel ellátottan jelennek meg, amin bélyegző nem lesz, azért a MEFESZ nem vállal felelősséget. Ugyanezt, bélyegzővel ellátott hirdetés kiadását kérte az egyetem vezetésétől is;
- Az ülésen javasolta az ifjúság, hogy az kapjon ösztöndíjat, aki Sopronban van. A félév elismerése érdekében a jelentkezési határidőt november végében határozzák meg.

A gyűlés után az oktatás megindítása érdekében a tanári kar többször ülésezett. A tárgyban többszöri alkudozás folyt. Az ifjúság kérései között az is szerepelt, hogy ha a közlekedés biztonsága lehetővé teszi, mindenki kapjon egy hét szünetet, hogy családtagjaival találkozhasson.
Az alkuk során az ifjúság megígérte, hogy november 19-től rendszeresen és rendesen jár az előadásokra. A Főiskola vezetése ígéretet tett a hazautazással kapcsolatos szünet kiadására.
Így 1956. november 24 -től december 2-ig tanítási szünet volt.
Illyés B. így emlékezik vissza hazautazására:
„November 24-től oktatási szünetet kaptunk Néhányon együtt indultunk „Keletre" családtagjainkhoz. En a budapesti társasághoz csatlakoztam, hiszen édesanyám ott élt testvéreméknél. A vasútnál sztrájkok voltak, így késő este érkeztünk meg Győrön át Komáromig. Kijárási tilalom miatt nem tudtunk tovább menni. A városi tanács elnöknője személyes engedélyével kaptunk szállást egy kollégiumban. Tartott még a nyugati menekülthullám és hihetetlen volt a mi kis csoportunk „hazafelé tartása".
Hazautazásunk alatt mindenütt tapasztaltuk az emberek egységes véleményét, mellyel elítélték a szovjet beavatkozást, még bíztak a fordulat lehetőségében. Ezt különös erővel éreztem, mikor másnap Kelenföldre érkeztünk. Villamos közlekedés nem volt. Egy teherautón utaztam a Tabánig. Útitársaim nyíltan szidták a beavatkozást, de már arról is szó volt, hogy a Nyugat cserben hagyta Magyarországot. Megdöbbentő és megható volt számomra a tereken található sírok látványa. A felkelés áldozatainak sírhalmain mindenütt a kegyelet jelei, gyertyák égtek. Felejthetetlen élmény volt az édesanyámmal való találkozás. Csak akkor hihette el, hogy nem vagyok Ausztriában, mikor átöleltük egymást.
Budapesten kapcsolatba kerültem a megmaradt reformerek egy körével. Meggyőződtem arról, hogy a változások mellett vannak jelentős erők, de az is világos lett előttem, hogy még nem dőlt el a harc az ország eltérő fejlődési irányzatait képviselők közt. Még igen erősek voltak az 50-es évek szélsőségét képviselők is. Vegyes érzésekkel tértem vissza december elején Sopronba."
December elején a tanszékek felmérték azt, hogy a félév befejezése érdekében milyen óraszámmal kell haladni a tananyagban. Mivel a politikai gazdaságtan, ill. marxizmus-leninizmus, valamint a honvédelem oktatása megszűnt, új órarenddel sikerült megteremteni a tananyag leadásának feltételeit.
A vizsgákra 1957. I. 20. – II. 20-ig terjedő hónap állt rendelkezésre. Először alkalmazták azt a módszert, hogy a tanszéken kiírt napokon, bejelentkezés alapján bármikor, bármilyen sorrendben lehetett vizsgázni. Az előző félévek végén csak a csoportvezető által összeállí-

tott rendben, a csoportnak kijelölt napon lehetett és kellett vizsgázni. Az új rend nagyobb szabadsággal és egyénhez alkalmazkodó tanulási lehetőséget biztosítóan kedvező fogadtatásra talált. Az alacsony létszámok miatt a tanszékeken családias légkörben folyt az oktatás, majd a vizsgáztatás is.
Az akkor IV. évfolyam vizsgaköteles 36 hallgatójából 25 fő fejezte be a vizsgákat a megszabott határidőre, 11 fő valamilyen vizsgájával elmaradt, de az utóvizsga időszakban elmaradását mindenki pótolta.
A vizsgahónap végeztével megindult ismét az oktatás. Január végén, februárban Sopronban is megjelentek a „kék parolis" rendcsinálók, akik igyekeztek az új hatalmat éreztetni elsősorban az egyetemisták felé. Sokszor előfordult, hogy őrizetbe vettek közülünk valakit különféle ürügyekkel, volt, amikor alaposan össze is verték egyikünket-másikunkat. Nevetséges ürüggyel B. A. évfolyamtársunkat hagyták alaposan helyben például úgy, hogy ruhája csupa vér lett. Ezek már a lélektani hadviselés elemei voltak. Évfolyamunkon is erősebb lett a később megalakult KISZ köré tömörült társaság hangja a „stabilizáció" hatására. Sajnos egyesek közülük még torz információkat is adtak kifelé. Ennek egyik jele volt a Kisalföldben megjelent cikk 1957. március 14-én. A MÚK (Márciusban Újra Kezdjük) mozgalomtól félve igyekeztek az egyetemistákat megfélemlíteni. Nem véletlenül kerültek be a cikkbe Mihalik P., Bakonyi I. és Bátor A. évfolyamtársaink nevei. Elrettentő példaként szerepeltek, mint akik „az ellenforradalom idején széttépték, kályhába dobták DISZ tagsági igazolványukat" A cikk a MEFESZ ellen és a KISZ megalakulása mellett foglalt állást, és ezt erősítette ezzel a megjegyzéssel.
A hatalom szilárdulását, a felelősségre vonások elindítását Sopronban csak némi késéssel lehetett érzékelni.

A „jelentés" is tartalmazza a következőket:

- 1956. december 29. házkutatás Sébor János lakásán (56. oldal)
- 1957. január 9. házkutatás Tanka Sándor lakásán
- 1957. január 28. házkutatás a Templom téri diákotthonban (64. oldal)
- 1957. február 22. hivatalos helyszíni szemle a főiskolán (64. oldal)
- 1957. március 9. házkutatás a Dimitrov téri diákotthonban (72. oldal)
- 1957. március 10. Martos András őrizetbe vétele (73. oldal)

Mindezek az események, továbbá az ÁVH embereinek egyre gyakoribb megjelenései, az MSZMP egyetemi szervezetének megalakulása jelezte, hogy a forradalom ellen, a résztvevők ellen a hatalom és annak a helyi emberei a leghatározottabban fel kívánnak lépni. A MEFESZ munkáját előbb csak figyelemmel kísérték, majd támadták, később lehetetlenné tették. 1957 februárjában a MEFESZ-vezetőség lemondott, az ifjúság szervezet nélkül maradt.
1957. március első napjaiban a második félév indításakor évfolyamunkat két 18-18 fős csoportra osztották. Csoportvezetőket választottunk. Elvként fogalmazta meg a főiskola vezetése, hogy olyan hallgatókat kell választani, akik nem voltak MEFESZ-vezetők. Évfolyamunk két csoportvezetője

- Illyés Benjamin és
- Kassai Imre lett.

A csoportba osztás mellett az évfolyam gondolkodás tekintetében is megoszlott. A többség kitartott az októberben még egységes szellem mellett, míg néhányan ez ellen fordultak. A helyzet változása, az érdekek alakulása a megosztottságot növelte.
Ezen a tavaszon az ifjúság körében megkezdődött a KISZ (Kommunista Ifjúsági Szövetség) szervezése. A párt már működött. Szerették volna a kor szellemének megfelelően,

tömeges méretben a hallgatók többségét magába foglalóan alakítani a párt ifjúsági tömegszervezetét.
Nagy László a következőket mondja el:
„1957 márciusában megkeresett Kőhidi Róbert és felkért, hogy vegyek részt a KISZ szervezésében. Elmondta, hogy ha vállalnám a KISZ titkárságot, nem okozna gondot a hallgatóság beszervezése.
Társaimmal történt beszélgetések után úgy döntöttem, hogy nem vállalom, mert ezzel az 1956-os magatartásomat tagadnám meg."
Illyés Benjamin közlése szerint:
„I. J. őt is megkereste a szervezetbe való belépés ötletével. Elutasító válaszának lényege azt volt, hogy elítéli az 56-os szovjet beavatkozást és azokat, akik ezt lehetővé tették A magyar társadalom egyedül képes lett volna a normális, demokratikus, önálló fejlődésre. A KISZ tagság azt jelentené, hogy azonosulna a beavatkozást helyeslő politikai erőkkel."
Az ifjúsági szervezet megalakítása során több IV. évfolyamos társunk is szerepet vállalt és kapott. A KISZ alakuló ülésére 1957. május 3-án került sor. A Jelentés szerint az ülésen már 80 KISZ tag jelent meg (86. oldal). A 180 fős erdőmérnök-hallgató, valamint a ma már nehezen meghatározható létszámú bányász- és földmérőmérnök-hallgatói létszám figyelembevételével azt mondhatjuk, hogy az akkori hallgatók kb. egyharmada lépett be a KISZ-be. Ez az arány a mi évfolyamunkra is igaz volt, és a végzésünkig igaz is maradt. A pontos létszámot ma már nem tudjuk, de az tény maradt, hogy az évfolyamon olyan megosztottság alakult ki, amely a végzésünkig, néhány esetben azon túl is megmaradt.
Az 1956/57-es tanév második félévének végére kellett elkészíteni a jelentést. Az elkészítésével megbízottak több meghallgatás és írásban kért jelentés alapján végezték munkájukat. Az, aki ma olvassa ezt a jelentést, nem érzékelheti azt a feszültséget, ami akkor a hallgatók között kitapintható volt.
A második félévben a hallgatói létszám alig változott, a IV. évfolyam hallgatóinak száma változatlan maradt. A felettünk tanuló évfolyam – mely 9 szemesztert hallgatott – áprilisban védte meg diplomatervét, és fejezte be tanulmányait. A mi évfolyamunk volt az első, aki 5 év tanulás után szerezhetett oklevelet. Így 1957/58-ban még további két félévet teljesítettünk.
Soproni tanulmányaink utolsó tanévében a diplomamunkát kiadó tanszék kiválasztása, a tervezett téma minél jobb kidolgozása volt valamennyiünk legfontosabb feladata.
A KISZ taglétszáma ebben az évben, az elsőévesek belépésével és az alsóbb évfolyamokban a szervezettség növelésével, jelentősen emelkedett. Befolyásának növelésére megkezdődött a KISZ-ház építése. Ezzel az Ifjúsági Kör valamikori épületének igénylésére vonatkozó törekvéseket kívánták semlegesíteni.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1999, XLIV. évfolyam

BELICZAY ISTVÁN

Emlékezés 1956. november 4-e reggelére

A soproni 1956-os eseményeket már többen megírták. Minden visszaemlékező a maga élménye alapján. Ezen visszaemlékezések a különböző sajtótermékekben kerültek közzétételre. Az események rögzítése zömmel az ott lévő erdő-, bánya-, kohó-, földmérő-, és olajmérnök hallgatók élményei alapján történt. A rendszerváltást megelőzően az idevonatkozó ismeretterjesztés részben elhallgatva, esetenként csúsztatva, bizonyos mértékig módosítva, a kor politikai szemléletének megfelelően cenzúrázva jelenhetett meg. E sorok írója abban az időben, mint ötödéves erdőmérnök hallgató vett részt az eseményekben. Meg kell jegyeznem, hogy a történetek ideje alatt vezetői szerepet nem töltöttem be. Felvetődik a kérdés, miért? Sokan voltak közöttünk olyan személyek, akik az adott feladat ellátására sokkal rátermettebbek voltak, mint én. A megfelelő személyek kiválasztásánál a diákság szinte tévedhetetlenül tudta, hogy ki milyen feladat ellátására a legalkalmasabb.

Az tévhit, hogy az októberi eseményeket megelőzően, az 1945 előtti időszakban tevékenykedő katonai vagy egyéb vezető személyek végeztek volna szervezőmunkát az ifjúság körében. A nagygyűlést követően az egyetemi diákság részt vett a forradalmi eseményekben. Véleményem szerint, ami a „tenger feltámadásához" vezetett: a nagy elnyomás, a végtelenül sok átlátszó hazugság, a nagy szegénység, a politikai meghurcolások, gyilkosságok és ezek számos következménye. A megszálló szovjet csapatok intrikáló jelenléte növelte az elégedetlenséget. Mindenkit nem csukhattak le, aki nem értett egyet a kor szellemével. A határ zártsága miatt Magyarországot sem hagyhatták el a forrongók. Ez a tény az események kialakulását jelentősen gerjesztette. A forradalom kirobbanásának szikráját feltehetően segítette az egyetemi hallgatóság, értelmiség, elégedetlenkedők körében az Írószövetség publikálása, ami számos esetben utalt a visszaélésekre, illetve azokat részben felfedte.

Október 23.-tól november 4.-ig eltelt időszak alatt Magyarország, főleg Budapest eseményeit és annak nemzetközi visszhangját követtük, a rendelkezésünkre álló néprádión (pletykadobozon), a sajtótermékeken keresztül. Elsősorban a „Szabad Európa" rádió adásait hallgattuk, amit kezdetben nagyon zavartak, de bizonyos technikai módosítással érthetőbbé tudtunk tenni. Ezt tekintettük elfogult, de mértékadó hírforrásnak. Az adásokból – mi hiszékenyebbek – azt véltük kicsengeni, hogy a fegyveres harcok elhúzódása esetén, számíthatunk majd a Nyugat katonai, vagy hadianyag segítségére. Gyakori volt az olyan felhívás, hogy még „x napot tartsatok ki!" Ez naponta többször is elhangzott a Szabad Európa rádióban. A segítségnyújtás várható reményét állandóan a tudatunkban tartották. Ez a megtévesztő ámítás nagyon sok szerencsétlen magyar életébe került!

A szovjet csapatok Budapestről, Magyarországról történő kivonulásának híre nagy örömet váltott ki belőlünk, de megnyugvást nem. Ezért iparkodtunk önmagunkat, az egyetemi ifjúságot felfegyverezni. A fegyverzet és a lőszer a különböző magyar katonai alakulatoktól származott. Ennek részletes közzététele korábban már megtörtént.

A megértés érdekében el kell mondanom, hogy az egyetemi tanulmányainkkal párhuzamosan katonai tantárgyakat is hallgattunk. Nyaranként tábori kiképzésen vettünk részt mint tüzér tisztjelöltek, páncéltörőlövegek kezelésére kaptunk szakképzést. A tudatunkban állandóan ott lebegett a fegyveres összecsapás réme. Ez szóba is került egy-egy csoportos beszélgetés alkalmával. Abban valamennyien egyetértettünk, hogy ha tartósan magunkra maradunk, akkor a szovjet haditechnikával szemben az életben maradásunknak a legkisebb esélye sem áll fenn.

Önmagunkat becsapva vigaszul a határ közelségét, mint egy menekülési folyosó lehetőségét vettük fel. Valamennyi beszélgetés azzal zárult –amin személyesen részt vettem–, hogy

mindent meg kell tennünk, amit a haza becsülete most megkövetel tőlünk! Egyetlen olyan 8-10 fős beszélgetésen vettem részt, ahol az egyik évfolyamtársunk kijelentette, egy pedig helyeselte, a tűzharcot felvenni őrültség, a hazának nem hősi halottakra, hanem országépítő hősökre van szüksége! Az ellenérv lényegesen fakultabb volt, mint korábban.
Kiegészítésként el kell mondanom, hogy a fegyveres összecsapás ellenzői elmondták, amennyiben a többség a tűzharcot választja, úgy ők is velünk tartanak, s idéztek Petőfitől!
Ám ekkor még nem sejtettük, hogy néhány nap múlva, november 4-én mi fog történni.
Az akkori összefogásra jellemző, hogy a kópházi mezőn ők is – mint, ahogy ígérték – ott voltak.
„Jönnek az oroszok!" November 4-én a fenti kétségbeesett hangzavarra ébredtünk. Éhségtől, hidegtől és fáradságtól elgyötörve, kezdetben nem tudtam felfogni, hogy álmodom, vagy bekövetkezett az, amitől mindig is rettegtünk. Mivel kamarásaim (szobatársaim) Molnár Géza és Leskó Gyuri sietve öltöztek, úgy én is kapkodtam magamra a ruhát. Közben a kollégium folyosójáról hallatszott az utasítás: „gyülekező az egyetem főépülete előtt a parkban!"
Sok időt nem töltöttünk mosakodással, a borotválkozás is elmaradt. Az öltözködést lehet, hogy néhányan a folyosón fejeztük be. A szokatlanul hideg novemberi ködös hajnal miatt, a felső kabátom (esőkabát) begombolására kényszerültem. Ekkor jöttem rá, hogy milyen előrelátóak voltak Erdélyi Tibor bácsiék (soproni ismerős család), akiktől pár nappal korábban egy meleg pulóvert kaptam. Kezdeti szabadkozásom ellenére a határozott hangsúlyú felkínálásra elfogadtam.
Nagyon misztikusnak tűnt a reggel! Az éj folyamán egy ujjnyi hó esett, amely a lábunk nyomán el is olvadt. A ködből és a hajnali szürkületből kirajzolódó házakat mintha az elmúlás réme gyötörné. A gyülekezőhelyre csoportokban a korábbi nevén „Szent Imre" kollégiumból a Mikovényi úton vonuló ifjúság sokkal csöndesebb volt a megszokottnál. Vagy talán a soproniak álmát nem akartuk megzavarni? Az útvonalon lakók közül többen töltötték utolsó éjszakájukat a megszokott családi otthonuk meleg, puha párnái között.
Elmélkedés útközben. Ahogy siettünk, gondolatok cikáztak fejünkben, s egy-egy mondattöredéket vagy szófoszlányt juttattunk el egymáshoz, amiből kiderült, hogy mind ugyanarról elmélkedünk. Te sötét nagyvilág, eddig mindig csak ígértél, s mindannyiszor cserbenhagytál. Pedig véreink hullásából mindannyiszor ti gyarapodtatok! Felfogtuk a tatár pusztítását, amely a magyar lakosság 70-80%-át elsöpörte. Ezt követően a székely nép, hány és hány tatár betörést védett ki, amiről a történetírók csak érintőlegesen szólnak, a tankönyvek említést sem tesznek. Védtük a nyugati kereszténységet 150 éven keresztül a török pusztításával szemben. Ekkor a török számított a világ legnagyobb katonai hatalmának. Sok millió magyart hurcoltak el a 150 év alatt rabszíjra fűzve. A nyugatiak pénzért kereskedtek velünk a délkeleti rabszolgapiacokon. Olcsó volt a magyar, mint áru! Így alakultak ki magyar telepek a Nílus völgyében, Franciaországban, Törökországban, s ki tudja még hol az akkori nagyvilágban.
A 48-as szabadságharcot az európai nagyhatalmak csak összefogva tudták vérbefolytani! „S elhunytak legjobbjaink a hosszú harc alatt!" Az első világháború a 48-as szabadságharc leverésének volt a következménye. Idegen hatalmak érdekéért kellett harcolnunk. Óriási véráldozattal lettünk mi a nagy vesztes, martalékul dobtak oda bennünket. Az ezer éves helytállásért, amit vívtunk kelettel szemben, a nyugati kereszténység fennmaradása, védelme érdekében mi lett a köszönet? Trianon! A korábbi nagy veszteségeket mind túléltük és ismét nagy lett a magyar, de Trianont!? A második világháború feltételeit a trianoni békediktátummal alapozták meg. A nagyhatalmak még most sem tanultak?! Rövidlátásuk sok francia életébe került a második világháború ideje alatt!
Most mutasd meg te nagyvilág, hogy a korábban elhibázott döntéseidet, amit már te is elismertél, jóváteszed! Kelet felé a bástyátok most is mi vagyunk! A küzdelem az izmus,

ajárvány nyugati terjeszkedésének megállítása érdekében folyik! A harc a ti védelmeteket is szolgálja! A vért most is mi adjuk – mint már annyiszor –, ti adjátok a haditechnikát és az intő szót a támadókkal szemben! A fenti gondolatok villództak agyamban és a hozzá kapcsolódó felháborodás forralta vérem, amely a vészhelyzet nagyságát, talán a félelmet is eltörpítette.

Várva a beosztást. Közben megérkeztünk a gyülekezés helyszínére. A korábban érkező hallgatók már meglehetősen sokan voltak. Figyeltem, hogy nyugati segítség érkezett-e? Sajnos nem, de még hadianyag sem. Füleltem, hogy az észak-nyugati irányból lengedező szellő hozza-e a felmentő csapatok harckocsijainak jellegzetes csattogó, csikorgó hangját. A távoli csend vihar előttinek tűnt. Mind jobban meggyőződtem, hogy magunkra maradtunk! Időközben megtörténtek a beosztások a különböző harci tevékenységet ellátó alakulatokhoz. Évfolyamunk többségében együtt maradt. Mi gyalogsági fegyvereket kaptunk, amelynek átvétele folyamatosan történt. A tartósító anyagból, gépzsírból a ké-zi fegyverek egy részét még akkor mosták ki benzinnel a hölgyhallgatók, a főépület bal szárnyának földszinti folyosóján. Néhány alsóéves fiú is segítkezett. Később annyi nyeles kézigránátot kaptunk, amennyit el tudtunk helyezni ruházatunkon. Ezen túlmenően még néhány géppuska, és golyószóró is a rendelkezésünkre állt. Feladatul kaptuk a támadó szovjet harckocsikat kísérő gyalogság kézi fegyverekkel történő lekötését.

Meg kell jegyezni, hogy fegyverzetünk többségében már az első világháborút is kiszolgálta. Csoportunk parancsnoka Goda János évfolyamtársunk volt. Diákköri szakkör keretén belül a különböző erdőállományok talajfejlődésével foglalkozott nagyon eredményesen.

Leckekönyv, gyógyszer, kötszer kiosztása. A leckekönyv kiosztása az első olyan mozzanat volt, amikor ráéreztem, hogy Sopront el kell hagyni. Erőm elhagyott, lábam gyökeretvert, szívem hevesen a torkomban dobogott! Tiltakoztam, indulattal mondtam: „Sopronban akarom befejezni tanulmányaimat! Nekem ez a hely szent!" Majd lecsendesedtem, s a többiek biztatására átvettem. Úgy éreztem, hogy mindenem fáj, talán legjobban a lelkem. Az egészségügyi csomag átvételekor a második föleszmélésem történt. Innentől kezdve sejtettem, hogy mi várhat ránk. Tudtam, hogy a fájdalmat nehezen viselem. Középiskolás koromban tüdő TBC-s voltam. A tüdőtöltés fájdalma nagyon emlékezetes maradt. Azért fohászkodtam a Mindenhatóhoz, hogy sebesülésem esetén a szenvedésem minél rövidebb legyen. A kiosztott gyógyszer és kötszer minimális mennyiségű volt. Ha jói emlékszem, egy levél (10 szem) vérzéscsillapítót, ugyanannyi fájdalomcsillapítót és egy-két tekercs kötszert kaptunk, azzal a megjegyzéssel, hogy szükség esetén egymást majd kisegítjük. Az egészségügyi csomag elfért egy zsebben. Az egyik évfolyamtársunk (O. J.) ott a gyülekező helyen árválkodott egy nagy „dióverővel" (hosszú lőfegyver) a kezében. A közelben elhaladó (Sz. J.) odaszólt: "Jancsika, mindent el tudok képzelni rólad, de azt nem, hogy te emberre fegyvert emelj. Ide figyelj, ha ott leszel mellettem, és azt látom, hogy folyik a véred, én leszek a legvadabb!" – válaszolta.

Búcsúzkodás. Időközben a gyülekezőhelyen igen megszaporodtunk. Az oktatók közül többen mozogtak közöttünk, főleg a fiatalabbak. Néhányan az ottani látvány alapján döntöttek, hogy maradnak, vagy elhagyják Sopront. A második világháború ideje alatt és azt követően a szovjet katonaság részéről elkövetett erőszakos cselekmények, rémtettek, a különböző elhurcolások szomorú eseménye még élt az emberek emlékében. A határ nyitva volt. Veszély nélkül elhagyhatta bárki az országot családostól.

A gyülekezőhelyen a mozgás mind jobban erősödött. Volt, akit a családtagok vagy ismerősök kísértek ki. Többeknek hoztak a soproni ismerősei csomagot. Néhány személynek az ismerős család középiskolás gyermeke hozott valamilyen útravalót. Az egyik 16-17 év körüli gyermek kérte, hogy maradhasson velünk. Fegyvert kért magának, kapott is. Másokat a Sopronban tanuló középiskolás testvére, vagy a rokonság gyermeke keresett meg. Ezek közül többen maradtak közöttünk. A hír gyorsan terjedt a városban, hogy az egyetemisták

mire készülnek. Szülői engedély nélkül tanonciskolás és munkás gyermekek is érkeztek 2-3 fős csoportban. Ezeket kértük, hogy hozzanak otthonról szülői engedélyt. A többiek már előre mondták, hogy szülői engedéllyel rendelkeznek.
A látványból néhány kép erősen megmaradt emlékezetemben. Az egyik pad támlájának támaszkodva egy anya és középiskolás korú leánya búcsúzott az indulási parancsot váró fiútól. Megható volt, hogy milyem keservesen sírt anya és leánya. A fiúnak kellett őket vigasztalnia. A másik helyen leány és fiú – két évfolyamtársunk – búcsúzkodott egymástól. Szótlanul álltak egymással szemben, fogták egymás kezét – mindkettőt -, arcuk mély gondot tükrözött, de lehetett tudni, hogy miről ábrándoznak. A főépület bejáratától nyugatra egy erdész kislány és egy másik kar mérnök hallgatója köszönt el egymástól. A kislány kezdetben iparkodott titkolni könnyeit, de mind gyakrabban kellett elfordulnia és áztatnia zsebkendőjét. Végül a fiú nyakába borult, s a közeli zajt elnyomó zokogásba kezdett. Még több, a fentiekhez hasonló jelenet él emlékezetemben.
Otthon voltál? A leírt látvány olyan megmagyarázhatatlan erős kényszert, igényt váltott ki belőlem a valakitől történő elbúcsúzásra, amire nem tudok magyarázatot adni. Szerettem volna hazaszaladni, de hogyan? A kimerültség határán lévő fáradság következtében a fának dőlve, állva elszunnyadtam. Álmomban odahaza jártam Kunbaracson, a tanyán. Ahogy közelítettem a szülői házhoz, elsőként a házőrző Talpas vett észre. Jellegzetes megkülönböztető hangot hallatva futott elém. Két mellső lábát vállamnak támasztotta, s csak akkor engedett tovább, miután a nagy buksi fejét megsimogattam. Könnyű volt a dolga a kuvaszkomondor keveréknek, mert egy súlycsoportba tartoztunk, de az erőviszonyok eltérőek voltak az ő javára. Közben a két pásztorkutya – Rigó és Tücsök – is tudomást szerzett érkezésemről, s a nyájat hátrahagyva rohantak elébem. A fejem magasságáig ugráltak örömükben. Majd nézeteltérés adódott közöttük, mert lehet, hogy valamelyik több kedves szót tulajdonított magának! Édesapám betegen a nyájat terelte az itatóhoz. Miután köszöntöttem, csak annyit mondott: „Fiam nehogy meggondolatlanul cselekedj!" – kaptam a figyelmeztetést. Édesanyám a nyitott folyosón állva hangos jajszó kíséretében imádkozott: „Kisfiam, nagyon vigyázz magadra!" – szólt az intelem. László öcsém a szőlőt átszelve, katonaruhában futva érkezett haza. Sándor öcsém középiskolai tanulmányait megkezdve Szegedről érkezett. János bátyám szántásból jött meg a fogattal, szólt: „Jó hogy jöttél, holnap vetünk, mert ami a földben van, azt már nem viszik el! Mi nem érünk rá a munka szüneteltetésére, mert jövőre is kell kenyér az országnak."Közben utazóban vissza, már a buszmegállóban voltam, amikor bátyám felesége Magdika a kis Csillaggal a karján – a család első unokája, akit édesapám így becézett – sietve hozott egy csomagot. „Ezt a pogácsát neked készítettem!" – mondta. Eközben már mozgott a busz, csak a Csillag pá-pá integetését láttam.
Arra eszméltem fel, hogy valaki a nevemen szólított, de már nem először. – Aludtál? – Igen, elmerengtem. – Otthon voltál? – Valószínű. – Gondoltam, mert már többször szóltam, s csak néztél. Sajnálom, hogy fölkeltettelek, bocsáss meg! Csak annyit akartam mondani, hogy ha valami érne, légy szíves személyesen értesíteni a szüleimet. A címüket tudod. Fordítva is meg lesz! Ez akkor hosszú beszélgetésnek számított Szikra László évfolyamtársammal, barátommal, kecskeméti földimmel. Közben azon gondolkodtam, mi történt? Alig akartam elhinni, hogy álmodtam, annyira valósághűnek tűnt minden. Vagy ez az ébren álmodozás?
Az álom az babona? Valóságtartalma is van minden bizonnyal, biztattam magam.
Jegyzetkiadó, sokszorosító. Az elköszönési kényszer tovább gyötört. A telepatikus kapcsolat, az álom, a szülői intelmek megbékéltté tettek. A feszültség mérséklődött bennem. Kezdeti habozás után futásnak eredtem, s közben visszaszóltam, hogy a sokszorosítóba fel kell mennem. Német Ferivel – a sokszorosító vezetőjével – meg kellett beszélnem a még meglévő „Követeléseink" című szóróanyag elrejtését. A sokszorosító az ábrázológeometria, matematika épület lépcsőházának legfelső szintjén volt. Ahogy beléptem a terembe, megle-

pődve láttam, hogy ott van Medveczky tanár úr is. A teremben tartózkodók, arcáról nagy kétségbeesés, elkeseredettség, tanácstalanság tükröződött! A tanár úr sírástól csukladozó hangon nekem szögezte a kérdést. „Mit akartok? Talán nem folyt még el elég magyar vér? Próbáltam válaszolni, de nem hagyott szóhoz jutni. – Tudjátok ti azt, hogy a világ legnagyobb szárazföldi hadseregével szálltok szembe? Esélyetek sincs az életbemaradásra! Ismét válaszba kezdtem, kifejtettem a nyugati segítség reményét. Szinte felkiáltott! – Nem, nem kapunk segítséget! Nem érdeke nyugatnak Magyarország megmentése. Ütközőzónának használnak csak! A gyepű szerepét töltetik be velünk! Mikor segített nekünk a nyugat? Az oszmán ellen is komolyan csak akkor fogtak össze mellettünk, amikor már Bécset ostromolta a török. Felvonulási terület voltunk 150 évig. Kinek fájt a több millió magyar elhurcolása rabszolgának? Csak nekünk!" – Közben galacsinná ázott zsebkendőjével iparkodott hulló könnyeit felitatni. Tovább erőlködtem: „Ma már mások a viszonyok, más a politikai helyzet"...de félbeszakított. „Hát nem tanultatok a történelemből? Megegyeztek reánk, a 30 ezüst-pénzt már felvették!" Újabb felvetésbe kezdtem: „A kommunizmus rémétől, szellemétől az egész világ retteg! Most adódott egy nem várt alkalom – katonailag is – a tovaterjedés megállításának a kikényszerítés lehetőségére. Az izmus már megroppant.
Egyébként is minden nagyhatalom előbb, vagy utóbb összeomlik...".A halványra fakult meggyőző érvelésem Trianonnál kötött ki. „Kedvező fordulat esetén a trianoni határok felülvizsgálata is fölvetődhet. – A nagyhatalmaknak csak a trianoni határok kialakítása volt az érdeke, megváltoztatása nem !A nyelvi hovatartozás az ellenünk vétőket nem érdekli! Miért nem hagyták meg a bécsi döntés határait, pedig az megközelítette a nyelvi hovatartozás vonalát? A trianoni döntéssel Ausztria azért kapott 4000 km² nagyságú területet, hogy kizárják a szláv folyosó létrejöttét. Egyszerűbb lett volna azt mondani, hogy nem! A szláv folyosó nyugatnak nem kedvezett! Magyarország területére történő terjeszkedésnek így lehetett magyarázatot adni!"
Közben azon meditáltam, hogy hány szerencsétlen magyar vesztette életét a különböző hosszú hadjáratokban, megtorlásokban? Hány Dugonics Titusznak kell még meghalnia? Hány magyar család hullott szét, az erőszakolt határok miatt? Hány pataknyi vér és könny folyt el? Mind azért, hogy bizonyos csoportok a hatalmukat tudják gyakorolni más népek fölött! Már Széchenyi István megírta Naplójában: „Hol ember emberen uralkodik önkénynyel, ott virág helyett halotti ravatal födi a mezőt, és az egész természet gyászol!"Mily nagy igazság, pedig Széchenyi Trianont még nem is sejthette.
Ekkor búcsúzásra nyújtottam kezem Medveczky tanár úrnak. Magához ölelt, ismét elkezdett zokogni. Közölte, hogy „nem, nem engedlek el!" Próbáltam kiszabadulni, de sikertelenül! Közben mondtam, hogy a többiek már indulásra készen várnak. Biztosan számítanak rám, nem hagyhatom cserben őket!
Alig érthető, kétségbeesett sírástól elcsukló hangon mondta:
„Csak legalább meg tudnálak menteni benneteket! Hivatkoztam Petőfire, de nem fogadta el. Éreztem, hogy a sírás mind jobban elveszi erejét. Még egy utolsó érvelése volt, ami nagyon a szívembe markolt. „Gondolj beteg szüleidre, akik fölneveltek keserves áldozatok árán, reménykedve abban, öreg napjaikban támaszuk leszel!" Ekkor én is elerőtlenedtem, mert édesapám valóban súlyos szívbeteg volt. Rejtély, hogy ő ezt honnan tudta?
A tragikus helyzetben Deák intelme jutott eszembe, tolmácsoltam: „Amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszaadhatják, de miről a nemzet, félve a szenvedésektől önmaga lemondott, annak visszaszerzése nehéz és mindég kétséges." Már nem érzékelte Deák bölcseletét! Ott álltunk egymással szemben, szótlanul. Az ajtó felé léptem, ő még utánam nyúlt vigasztalhatatlanul zokogva. Közben a lépcsőházból visszafordulva láttam, amint búcsúra emeli kezét. Talán ekkor köszöntünk el egymástól. „Isten óvjon!" – ez inkább fohász volt, mint köszönés.Feléje hajoltam, és köszöntem: „Isten áldja tanár úr, ezerszer áldja meg!"Ez volt életem egyik legmeggyötrőbb elköszönése! Talán csak a szülő

és a gyermek közötti búcsú lehet ilyen megrázó. Minden fordulóból visszanéztem, de Ő ott állt az ajtóban és sírt. Az udvarra kiérve fölnéztem. Ekkor már az ablaknál állt, homlokát az ablaküvegnek szorítva révetegül nézett utánam. Minden 5-6 lépés után visszanéztem, de a látvány nem módosult, csak elmosódott.
Megjegyzés: A fent leírt keserűség, aggodalom nem volt alaptalan. A rendszerváltás után tudtam meg a magyar TV-ből egy éjszakai adás alkalmával, hogy 1956. október végén 30.-áról 31-re virradóan az Amerikai Egyesült Államok elnöke a forródróton értesítette a Szovjetunió vezetőjét, hogy a „magyarországi eseményeket Magyarország belügyének tekinti."A történtekről nem is tudtunk! Tehát ismét martalékul dobtak bennünket! A Szabad Európa rádió még több napig azt kürtölte: „csak még 24 órát tartsatok ki!"A közelmúltban hallottam nyilatkozni egy történészt a TV-ben, aki azt állította, hogy a forródróton közölt értesítés nem volt egyértelmű! De igen, a közlés egyértelmű volt! Az viszont nagyon szomorú, hogy több mint ötven év távlatából is akad tudatos ködösítő!
Megszégyenülten. Iszonyatos módón megszégyenülten ballagtam visszafelé. Micsoda balgaság, hogy az egyszerű külsejű tanárban a kiváló hazafit korábban nem ismertem föl! Szégyelltem magam, de nagyon. Az egyébként is nagy idegi feszültséget ez még növelte.
A fentiek megértéséhez tudni kell, hogy Medveczky Lajos tanár úr orosz nyelvet tanított részünkre. Az oroszokkal szembeni fenntartásom a 48-as szabadságharc leveréséig nyúlik vissza. Felfogásom szerint, ha akkor ők nem segítenek az osztrákoknak, Magyarország elkerüli a vészes sorsát, a létét megpecsételő sorozatos tragédiát. A második világháború rémtettei és az azt követő elhurcolások, a kommunista eszme érdekében történt gyilkosságok, jogfosztások, kisemmizések, a megvetés érzését váltották ki belőlem. Ezt még fokozta az a tudat, hogy a legnagyobb gaztetteket mennyei jóságként akarták velünk elfogadtatni. A sok rémtett bizalmatlanságot váltott ki belőlem, még azzal szemben is, aki a nyelvüket tanította. Bár tudtam, hogy az orosz ismerete hasznos és szükséges. Abban az időben nem is volt hálás feladat orosz nyelvet tanítani, főleg az egyetemen. A Medveczky tanár úrral szemben talán még hányaveti is voltam. Szemtelen csak azért nem, mert kiszólásai alapján, mint embert nagyon tiszteltem! A faragatlan viselkedésemre soha nem reagált. Rendkívül jó emberismerő volt. Lelkünkbe látva ismert bennünket. Ezennel utólag, több mint 50 év távlatából megkövetem! Sajnos a bocsánatkérés már csak emlékének szólhat. Legyenek reá büszkék az utódok, mindazok, akiket tanított és ismerték őt! a Medveczky Lajos tanár úr neve legyen magasztos. Nehéz volt számára az Óhazától a búcsú. Legyen könnyű az Újhazaföldje. Isten áldja az emlékét is!
A gépkocsik motorja már járt. A főépület sarkához érve láttam, hogy már csak egy teherkocsi áll a kapuban, az is járó motorral. Futásnak eredtem, s a kocsit elérve, a többiek nyújtották a kezüket, segítettek a feljutásban, a mozgó járműre. A teherkocsi meg volt rakva lőszeres és kézigránátos ládákkal, benzines palackokkal, különböző kézifegyverekkel, s ki tudja még mivel. A részünkre kihagyott rakterület kicsinek bizonyult, ezért a különböző lőszeres ládákra felkúszva foglaltunk helyet. Így indultunk Sopronból Kópházára, a várhatóan szemből érkező szovjet harckocsikkal szemben. A városon áthaladva a járókelők többen megálltak, integettek, volt, aki keresztet vetett és összekulcsolt kézzel imádkozott, többen sírtak. Közben hallgattuk a benzinespalackok jellegzetes csilingelését, s feszülten figyeltünk nehogy valaki magáról megfeledkezve véletlenül rágyújtson. Valamennyiünk arcáról a messze kalandozás volt leolvasható.
Közben megérkeztünk a harcállás színhelyére. A műút szélén álltunk meg, leraktuk a hadianyagot, a gépkocsik tovább mentek. Az eszközöket kézben vittük fel a dombvonulat gerincére. A kópházi temetőben és annak közelében ástuk be magunkat, foglaltunk tüzelőállást. Emlékeim szerint egy szobor talapzata mellett készítettem lövészteknőt. Ez a gerincvonulaton feküdt, ahonnan jól beláttam a Sopronba bevezető utat a nagycenki erdőtől. Látható volt a szemben lévő domboldal, ahol a páncéltörő lövegek helyezkedtek el. A tő-

lem néhányszáz méterre, nyugatra lévő országhatár helyét is sejtettem, az ott lévő erdő alapján. A lőszert és a halom kézigránátot kupacba rakva a lövészteknő mellett helyeztem el. A második világháborút kiszolgált egyik évfolyamtársam figyelmeztetett, hogy a kézigránát részére külön tárolót készítsek - elérhető távolságon belül -, mert találat esetén vészhelyzet alakulhat ki. A faluhoz közelebb eső területen lévők bort és élelmiszert kaptak a kópházi lakosoktól. Akik távolabb estek, ették a havat, de csak kora délutánig, mert addigra az is elolvadt.

(Itt bezárom visszaemlékezésem, mert a többit mások már megírták.)

Kedves olvasó! Az akkori vérzivataros napokban történtekre utólag kijózanodottan, mindenre megfelelő magyarázatot adni nem lehet. Önmagunk és egymás lelkesítése olyan érzelmeket szabadított föl bennünk, amely a vészhelyzet tudatát ködösítette. Az események megfelelő összefüggésének hiányos, torz ismerete alapján – a cselekvő védekezés terén – csak hibás döntést hozhattunk. A jócselekedet tenni akarása, a jövőbe vetett hit megvolt bennünk, irányította tetteinket. Bíztunk a világ megértő, saját érdekét is szolgáló segítőkészségében.

A tudatos cselvetéssel nem számoltunk, mint ami történt 1956. október 30-31-én. Az Amerikai Egyesült Államok, értesítette a szovjetvezetést, hogy „a magyarországi eseményeket, Magyarország belügyének tekinti". Ezt a magyar felkelőkkel nem tudatták! A politikusok többségének sajátos erkölcsi moráljával sajnos nem számoltunk! Az a szívszorító, lelket őrlő teher, ami akkor nehezedett ránk, józanésszel, jogi eszközökkel nem értékelhető! Ezek az érzelmek írott formában maradéktalanul nem adhatók vissza!

A társadalom vezetőinek tudatlansága, butasága, kapzsisága, irigysége, alacsonyszintű erkölcsi morálja, társadalmi betegséget vált ki. A társadalmi betegség csak a kiváltó ok, okok felszámolásával szüntethető meg tartósan.

Sajnos, az 1956-os szabadságharcot követő börtön- és a halál-osztásánál kevés alkalommal adódott olyan védő, aki a fenti pszichés eseteket érvényesíteni tudta volna az ítélethozóval szemben, védence érdekében! A forradalmat kiváltó ok, a védendők érdekében soha nem hangzott el. A kiváltó okok megszüntetésével a tömeges megmozdulások elkerülhetők lennének. Most utólag bölcselkedni a részeredm ények ismerete hiányában, a lélekszorító psichikai hatások terhe nélkül könnyű.

Elődeink nagy tettei köteleztek, köteleznek.

Tudom, nehéz megérteni a több mint ötven évvel korábban történteket. Minden bizonnyal mindenki másként értékeli a megtörtént eseményeket. Meglehet, hogy van aki felháborodik az akkori cselekményeken.

A megértők a neveltetéstől, a helyzettől függőek. Akik a hazaszeretet fogalmát, tartalmát nem ismerik, nagyon szegények. Hazaszeretet nélkül a széplélek is kóróvá szárad! Soraim zárásaként a legnagyobb magyar erdésztől, Bedő Alberttől idézem az utolsó gondolatait, amit még papírra vetett röviddel a halála előtt.

„Szeressük hazánkat, nemzetünket ,szakunkat igaz hűséggel, egyetértéssel, összetartással." Adja Isten, hogy így legyen.

Forrás: Kapocs, 2010, XXXIX. évfolyam 51. szám

CSABA JÓZSEF

Az 1956-os eseményekkel kapcsolatos emlékeim

Nagy érdeklődéssel olvastam az Erdészettörténeti Közlemények és a Soproni Műhely közös különszámait. A már feledésbe merülő emlékek újra felelevenedtek, így könnyebb volt a füzetekben leírtakat észrevételeimmel, gondolataimmal és a velem történt eseményekkel bővíteni, kiegészíteni.

Az 1998. évszámot viselő „56-os emlékek" című (Erdészettörténeti Közlemények XXXVII.) különszám 157. oldalán Molnár István írja, hogy „... egy Kertész István nevű ember bejött az egyetemre panaszt tenni, mert letiltották a fizetését." Hát ez bizony nagy hiba volt, mert fizetéséért jól megdolgozott. Ő volt ugyanis a Marxizmus-Leninizmus Tanszék vezetője. Ő volt az, aki az október 22-i diákparlamentben jobboldali hozzászólásaival és később szélső jobboldali agitációjával a diákságot provokálta. Ennek ellenére az 1957 februárjában induló második félévben ő tartotta az ismeretterjesztő előadásokat az „ellenforradalomról" – talán ekkorra már pótolták az elmaradt fizetését is. És végül ő volt az, aki 1958 tavaszán kihívta a rendőröket a diákszállóba, és így közvetlenül közrejátszott a soproni kitiltásomban (erről majd később számolok be).

A 181. oldalon Dobay Pál írja, hogy különféle iratokat ragasztottak a soproni házfalakra. Többek közt a 182-183. oldalakon látható Egyetemi Tanács-i állásfoglalását is. Ez így igaz. A nevezett állásfoglalás 1956. október 27-én született (és én úgy gondoltam, hogy örökérvényű), és számos példánya a MEFESZ-iroda íróasztalainak egyik fiókjában is megmaradt. November közepe táján találtuk meg ezeket a röplapszerű írásokat, és a MEFESZ-bizottság felkérte az erdész kollégium diákjait, hogy azokat ragasszák ki a házfalakra. Ez a kora esti órákban történt. A későn hazajáró Zambó János professzor, a bányász kar akkori dékánja, megdöbbenéssel látta, hogy egy október 27-i állásfoglalás november közepén megjelenik a házak falán, akkor, amikor már majdnem mindenki a válla közé kezdte húzni a fejét. Ugyancsak gyorsan mozgósította a diákotthoni fiúkat és lekapartatta a frissen kiragasztott példányokat - még aznap késő este (186. old.). Nekem pedig megüzente (mint a MEFESZ akkori elnökének), hogy ha találkozunk, mit fog velem csinálni. Egy ideig kerültem.

Ugyancsak Dobay Pál gyűjtése nyomán olvashatjuk a 185. oldalon lévő „Felhívást" Amint az a szövegből is kiderül, ezt a felhívást a MEFESZ-bizottság 1956. november 21-én hozta nyilvánosságra, és amit el is küldtünk az ország összes egyetemére. Felhívásunk követőkre talált, és talán mások is kezdeményezték, mert 1956. december első felében létrejött a központi (vagy országos) MEFESZ-bizottság. Az alakuló gyűlésen (Budapesten) én is részt vettem, és a budapesti, valamint a vidéki egyetemekről sokan. De ez volt egyben az utolsó is, amelyre meghívtak.

Dobay Pál gyűjtéséhez kiegészítésül mellékelek egy röplapmásolatot is, amely a soproni Ideiglenes Nemzeti Tanács megalakulásáról adott hírt. Ez a tanács a MEFESZ-bizottság kezdeményezésére jött létre.

Az 1999. évszámot viselő „Sopron nem ereszt el" c. (Erdészettörténeti Közlemények XLIV.) különszám 106-107. oldalán Wisnovszky Károly közli az Egyesült Kari Tanács levelét, amelyben szó van (107. oldal tetején) a MEFESZ 1956. november 4. utáni új vezetőségéről. A névsor itt természetesen nem szerepel, ezért kiegészítésül leírom:

Csaba József IV. é. olajmérnök-hallgató (elnök)
Bozó János V. é. erdőmérnök-hallgató
Forrai Sándor V. é. bányamérnök-hallgató
Haniszkó Gusztáv IV. é. földmérőmérnök-hallgató
Sári Zoltán IV. é. geofizikus-mérnökhallgató

Suba Sándor V. é. geofizikus-mérnökhallgató

1956. november első felében a MEFESZ új vezetőségét a korábbi, 1956. október 22-én megválasztott MEFESZ-bizottság itthon maradt tagjai alakították.
Balsai László – Dr. Illyés Benjamin – Nagy László összeállításában a 198. oldalon egy dátumot módosítanék: az egyetem MEFESZ-bizottsága 1957. március 1-jén mondott le. Lehet, hogy a diákság már februárban úgy gondolta, hogy a bizottság nem működik. Mi sem láttuk sok értelmét, hogy a jelenlétünk formális legyen. A bizottság lemondását követően iratainkat, bélyegzőnket Faller Jenő professzornak adtam át, aki az időben a Központi Bányászati Múzeum igazgatója is volt.
A különszám 211. oldalán a „Kisalföld"-ből vett cikk látható, amely sok valótlanságot tartalmaz. Akkoriban sem volt feltűnő, hogy hazugságokkal lettek tele a lapok. Egy dologra azonban szükséges reagálnom: Forrai Sándor V. é. bányamérnök-hallgató a MEFESZ-bizottság tagja volt lemondásunkig (1957. március 1-ig), és mindvégig egységesen, 1956. október 23-a szellemében dolgoztunk. A cikk valószínű éket akart verni közénk, de elkésett, mert 1957. március 14- én (ekkor jelent meg az iromány) már nem működött az egyetemen a MEFESZ.
A fentiekben leírt észrevételek után, a következőkben egy-két személyes élményről számolok be.

Fegyverek helyett gyógyszert hoztunk Kismartonból

Amikor 1956. november 4-én hírül vettük, hogy az orosz csapatok támadják Budapestet és az országban másutt is a forradalmat eltaposni igyekeznek, a MEFESZ-bizottság elhatározta, hogy nyugatról a kézifegyvereknél hatásosabb fegyvereket kér. Háromtagú delegációt jelöltek ki, amelynek én is tagja voltam és Kismartonba (Eisenstadt) küldtek bennünket.
Fegyveresen beültünk az egyetem fellobogózott személykocsijába, és a bécsi úton elindulva, pár kilométer után elértük a határsorompót. A korábbi napokban az osztrák hadsereg páncélozott alakulatai a határon már felvonultak, készenlétben álltak. Ők még nem felejtették el a „szovjet vendégeket", akiktől nem rég szabadultak. Amikor osztrák területre értünk és közöltük szándékainkat (szándékaink fedőneve: „gyógyszerekért jöttünk"), rögtön két páncélozott járművel közrefogtak bennünket, és csak így engedtek továbbhaladni. Számomra igen emlékezetes volt bevonulásunk Burgenland fővárosába, Eisenstadtba. Előttünk egy páncélautó, majd nemzetiszínű zászlóval fellobogózott autóban dióverőket (akkoriban így hívták a szuronyos karabélyokat) markoló diákok és mögöttünk ismét egy páncélautó következett. Talán egy miniszterelnöknek sincs ilyen „díszkísérete" A vöröskereszt főhadiszállására vittek bennünket (információnk szerint itt kellett megtalálnunk az illegális katonai összekötőt), ahol a németül jól beszélő delegációvezetőnk előadta jövetelünk célját. Én kint maradtam a kocsink mellett, ahová újságírók és fotósok sereglettek, csodálkozva a különös vendégeken. Nem sikerült feladatunkat teljesíteni, mert gyógyszereken kívül semmi mást nem kaptunk. így aztán visszafordultunk, és hasonló „díszkíséret" mellett elhagytuk Ausztriát. Ez volt az első külföldi utam.
Visszatérve Sopronba, a MEFESZ-bizottságot már nem az egyetemen találtuk, hanem a Lővér körút mellett lévő SZOT Csepel üdülőben.

A Muck „védelme" és az én fegyverletételem

1956. november 4-én dél körül a MEFESZ-bizottság elhagyta az egyetemen lévő „főhadiszállását" és a Lővér körúton lévő SZOT Csepel üdülőbe költözött. A berendezkedésre azonban már nem jutott idő, mert hírül vettük, hogy a „kópházi csata" elveszett, és az orosz tankok Sopronhoz közelítenek. A város fegyveres védelmére nem sok esélyt láttunk, a katonai bizottság is beszüntette tevékenységét. Csak kézifegyvereink és kézigránátjaink maradtak, és a katonai stratégák azt javasolták, hogy húzódjunk fel a soproni hegyekbe.

A Récényi út folytatásaként, a Károly-magaslat melletti völgyben egy makadám út vezetett a határ felé. Közvetlen a határ előtt egy határőrlaktanya volt, de a katonák kezdettől fogva szimpatizáltak velünk, ezért joggal reménykedtünk barátságos fogadtatásban. Amikor elértük a laktanyát, kiderült, hogy már katona se nagyon volt a helyszínen, egy részük haza, a többiek Ausztriába mentek.
Korábban sokat kirándultam ezen a völgyi úton a Deák-kútig, ahonnan az ott eredő patak medrében romantikus sétákra is alkalmam nyílt. Most azonban az út szélén páncéltörő lövegek sorakoztak, árván, gazdáik nélkül. A tüzérek rájöttek, hogy Ausztriába mégsem mehetnek teljes felszereléssel, és a lövegeiket sorsukra hagyták.
Amint a páncéltörő lövegek mellett elhaladtunk, arra gondoltunk, hogy azok bizonyára jókora meglepetést okozhattak volna az orosz tankoknak. Amikor elértük az út végi laktanyát, akkor egyes hozzáértők csapatokat szerveztek, felszerelve az önként jelentkezőket kézifegyverekkel, gránátokkal, hogy egy esetleges orosz támadás ne érjen készületlenül bennünket. Én is csatlakoztam ehhez a csapathoz.
A kövesút laktanyához közeli része egy-két méteres bevágásban haladt, és mi felmásztunk az út két szélére. Az út hosszában, a fák között, viszonylag rejtve a bokroktól és a sötéttől, vártuk az orosz tankokat. Egész éjjel. Úgy gondolom, szerencsénkre, hogy csatára nem került sor, mert ami engem illet, a fegyverforgatásban túl nagy gyakorlatom nem volt, és kézigránátot sem dobáltam még soha. Harcostársaim gyakorlati kiképzésre is az enyémhez lehetett hasonló.
Az egész éjszaka meddő várakozással telt el. Amint világosodni kezdett, egypáran, teljes harci felszereléssel, visszafordultunk és az egyetemig meg sem álltunk. Természetesen mindezt kellő óvatossággal. Elérve az egyetem főépületét, az ajtó elé raktuk – az ott már halomba gyűlő – fegyvereinket. Ezzel részünkről a „fegyveres harc" befejeződött.

Lőszerek, fegyverek az egyetem területén

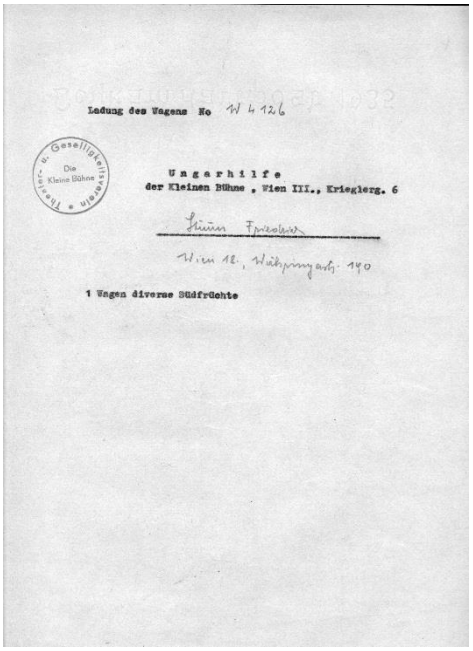
1956. november 5-én hajnalban tehát levonultunk a Muck-ról. Az egyetem főépülete előtt már voltak elszórva kézifegyverek, lőszerek. Egypár nap után a diákság nagy része ugyanilyen módon vált meg fegyvereitől, és a kapun belül, az egyetem főépülete előtt sorakoztak az egyszer sem használt fegyverek. Elhagyottnak hitt helyeken azonban „ottfelejtett" lőszer, fegyver később is került elő.
Egyik alkalommal diáktársaim figyelmeztettek, hogy az Ásvány- és Tereptan Tanszék pincéjében egy láda karabélyhoz való lőszert találtak. Felnyaláboltam a lőszeresládát és bekopogtam galamblelkű professzorom – aki egyúttal az egyetem rektora is volt – ajtaján, majd illő módon bevonultam szobájába, és – az íróasztala mögött ülő professzor úr legnagyobb meglepetésére – az íróasztalára helyeztem a gyilkossá is válható golyókat tartalmazó ládát. Professzorom rendkívül ideges lett – akkor már igen komolyan vették, ha valaki lőszert rejtegetett – és helyéről felugorva kiáltott rám, hogy azt sürgősen tüntessem el, és sem engem (bár egyik kedvence voltam), sem a ládikót nem kívánja látni. Nem volt más megoldás, mint gyors kivonulás a rektor szobájából, és a lőszeresládát az egyetem kertjének végében lévő, ásott kút mélyére „elhelyezni" A mélyvizű kút hangos csobbanással nyugtázta, hogy a veszélyes csomag már a régészek zsákmánya lett. Nem tudom, azóta volt-e kúttisztítás, de ha nem, és ezt megtennék, sok érdekes „holmi" kerülne ismét napfényre.

A rektori tanács ülései

1956. novemberben újraalakult az egyetem rektori tanácsa, hiszen az oktatók nagy része november 4-e után elhagyta az országot. A újjáalakult rektori tanácsban a diákságot a MEFESZ képviselte, legtöbbször én – mint a MEFESZ elnöke – vettem részt ezeken a tanácskozásokon.

A rektori tanács ülésein a napirendek nem politikai célúak voltak, hanem az egyetem életével kapcsolatos problémák megoldása. Elsősorban az oktatás újraindítása volt a fő tennivaló, valamint a világba szétszéledt diákság visszahívása. E két dolog összefüggött, hiszen – az erdészeknél különösen – a foghíjas oktatógárdát pótolni kellett, és bizakodtunk, hogy a diákságot sem fogja olyan retorzió érni, ami ország elhagyásukkor előrevetítette árnyékát.
A rektori tanács megalakulása, illetve a rektorválasztás igen emlékezetes volt számomra. Amikor nyilvánvalóvá lett, hogy Vendel Miklós geológus professzor élvezi a professzori kar bizalmát és felkérik a rektori tiszt vállalására, a galamblelkű, de nem éppen oroszlánszívű professzor rendkívül ideges lett (ezt nem csodálom, amilyen idők azok voltak!), és a helyéről felugorva gyorsan távozott a teremből - egy mellékhelyiség irányába. Talán csak a nyakkendőjét akarta megigazítani?! A dékáni tisztségekre Magyar János (erdész), Zambó János (bányász) és Tárczy-Hornoch Antal (geofizikus és földmérő) professzorokat kérték fel. Ők edzettebb idegrendszerrel rendelkeztek.
Számomra érdekes volt a tanácsülések lefolyása is. Egy hosszú asztal mellett ültek a professzorok (tanszéküket képviselve) és a diákság képviselője. Mögöttük, a fal mellett pedig, a docensek vagy adjunktusok (szintén tanszéküket képviselve), ha tanszékvezető professzor hiányzott. A hosszú asztal egyik végén, az asztalfőn a rektor (Vendel Miklós professzor), és vele szemben, az asztal másik végén Tárczy-Hornoch Antal professzor. Egy-egy probléma felvetése a rektor részéről és viszontválasz az asztal túlsó végéről. A két professzor beszélgetett, a többiek csak nagyritkán szóltak, az idősebbeket néha elnyomta a buzgóság. Milyen lehetett egy rektori ülés – mondjuk – nem forradalmi időkben?

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2003, XLIX. évfolyam

Ladung des Wagens Ko W 4126

Theater- u. Gesellschaftsverein Die Kleine Bühne

Ungarhilfe
der Kleinen Bühne , Wien III., Kriegleg. 6

Wien 12., Wolfgangg. 140

1 Wagen diverse Südfrüchte

DOBAY PÁL

Ötvenéves levél a forradalmi Sopronból

Nemcsak a könyveknek, a leveleknek is megvan a sorsuk. Az alábbi naplószerű levelet épp ötven éve, „azokban a napokban" írtam Sopronból a Dorogon élő otthoniaknak. Már az csodálatos, hogy egyáltalán célba ért az akkori, igencsak zavaros időkben. További rejtély, miért nem kallódott el 1982-ig, amikor – egyéb korabeli soproni dokumentumokkal (plakátok, röpiratok, újságok) – odaajándékoztam a Komárom Megyei Levéltárnak. Szigorú diszkréciót kértem az igazgatótól, akivel jó ismeretségben voltam.
Ahogy múlt az idő, s közeledtünk az 1989/90. évi változáshoz, a levelet ismételten kértem tőle, az emlékek ébrentartása okán. Sajnálkozó válasza mindig ugyanaz volt:
– Minden iratod megvan, egyedül a leveledet nem találjuk, pedig biztosan itt lappang valahol.
Aztán igazgatóváltás történt. Megismerkedve az új direktorral, tőle is többször érdeklődtem, de mindannyiszor hasonló választ kaptam. Az ezredforduló táján végleg feladtam a reményt, s az ügyet veszteséglistára tettem. Azonban ez év nyarán egyik levéltári ismerősöm örömmel újságolta:
– Megvan az '56-os leveled! Már le is fénymásoltam. Mikor jössz érte?
Így tudom most közreadni. Hitelrontó volna minden hozzátevés vagy elhallgatás. Következzék a levél „változatlan utánnyomásban". Hogy látta a forradalmi eseményeket – „azokat a napokat" – 1956. október/november fordulóján egy soproni balek?

Kedveseim!
1956. okt. 25. 8.25. Itt Sopronban olyan események játszódtak le a legutóbbi napokban, hogy valószerűtlennek tartanám valahányat, ha nem volnék fül- és szemtanú. A rendes kerékvágásból hétfőn (22-én) délután 3 órakor zökkentünk ki, amikor is Diák Nagygyűlésen vettünk részt: az egész soproni egyetem, – bányászok, erdészek, földmérők; szám szerint mintegy 1100-an. A Nagygyűlés hangulata és egész lefolyása meglepő volt.
okt. 23. (kedd) is furcsán indult, de még tragikusabban végződött, – szerencsére nem a mi számunkra. A 23/24. közötti éjjelről bizonyára hallottatok.
okt. 24-én (szerdán) jutottunk a csúcspontra. Furcsa és hihetetlen hírek; elképesztő tények; kialvatlan, fáradt, de izgatott emberek jellemzik e napot. Budapestre telefonálni nem lehet. Az ott történtek pedig nyilván Dorogon is ismeretesek.
okt. 25. (csütörtök, vagyis ma) szintén rendkívüli nap. Előadásokra nem járunk (hiszen nincsenek is). Nem tudom pl., hogy akár fél perc múlva nem kell-e abbahagynom a levélírást, mert olyan valami jön közbe, ami ezt megakadályozza. Röviden: az események rendkívüliek!!!
Egyébként itt bűbájos ősz van. Csupán ma esős, ködös az idő s olyan borongós a táj, mint Osszián képzeletbeli kelta népénekes lelkivilága. Hazamenetelről (őszi szünet) a jelen körülmények között szó sem lehet. Bármely félóra hozhat váratlant, előre nem láthatót. Megnyugtatásul írom, hogy szamárságot nem csinálok. Higgadt és nyugodt, sőt túl nyugodt vagyok, mert nem tudhatja az ember, mi lesz ennek a vége? Az elővigyázat és óvatosság sohasem árthat. A ládát, amelyben a gyümölcs érkezett, csak később küldhetem vissza (tekintettel a rendkívüli helyzetre).
okt. 27. (szombat) Talán világosabban is írhatok. Az egész eseményláncolat leírhatatlan, annyira hosszú és bonyolult. Az alant következő néhány mondat vélhetően valamelyes képet nyújt a helyzetről:
A várost oroszok zárják körül. A DISZ-t az ifjúság liquidálta. Munkás-, katona- és rendőrtanácsok alakulnak. Az egész város a Főiskolára tekint, tőle vár mindent. Megszületett a

Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége (MEFESZ). A soproni MEFESZ – a munkás-, katona- és rendőrtanácsokkal együttműködve – vezeti a várost; biztosítja a rendet és fegyelmet; táviratokat, telefonüzeneteket küld ide is, oda is; Nagy Imrével keresi az érintkezést.
Előadások nincsenek. Az üzemek, gyárak sztrájkolnak. Ám a kenyérgyárban és a malomban, ahol nem érdemes sztrájkolni, mi főiskolások dolgozunk. Őrködünk a városban, a kollégiumban, a Főiskolán, ahol a forradalom – mert ez már egészen az – főhadiszállása van (Ma éjjel pl. én is egyike voltam az őröknek 22.00 órától 3.00 óráig). A katonaságtól kaptunk kézifegyvereket. Remélem, használnunk nem kell. A felfegyverzett diákok és katonák együttesen látják el az őrködést.
Bámulatos az az összetartás, amely egybefogja a diákokat, professzoroktatókat, munkásokat és katonákat; utóbbiak is persze a mi oldalunkon állnak. Nagy az izgalom, a várakozás. Különféle hírek és rémhírek. Részünkről éjjelinappali a szolgálat. Valahogy így néz ki Sopron. Ám Győrben állítólag ölre ment a dolog, amelynek eredménye: néhány ÁVO-s felkoncolása. Sok halott és sebesült stb. stb.
okt. 30. (kedd) A forradalom még mindig tart. Épp ma egy hete kezdődött a harc. A vonat még most sem közlekedik. Ezért tegnap is, tegnapelőtt is repülőgépről dobták le a SZABAD NÉP-et.
Az osztrákok és a nyugatiak hihetetlen mennyiségű ruhával, cipővel, élelemmel, gyógyszerrel, kötszerrel és egyéb ajándékokkal fejezik ki rokonszenvüket. Magam is segítek a kicsomagolásban és válogatásban.
Kiveszem a részem a forradalomból. Egyik alkalommal pl. 41 óra alatt 2 órát voltam telefonügyeletes; 5 óra hosszat járőrködtem a botanikus kertben, nagyobb részt esőben; 6 órányi kapuőrségen vettem részt (ezt látni kellett volna!), s e 41 órából mindössze 2 órát aludtam, de ez alatt is felkeltettek. így néz ki a forradalom. Áttekinthető képet bajosan tudnék adni, mert az események gyorsan követik egymást.
nov. 3. (szombat) „Nyugaton a helyzet változatlan". Ma az egész egyetem katonai szervezetté alakult, kivéve bennünket (első- és másodéveseket), akik az átmenő raktárt látjuk el, mert az ajándékok (segélyszállítmányok) még most is érkeznek. Szerencsére a puskától sikerült így megszabadulnom, mivel időközben azt is kaptam 10 db tölténnyel.
A Főiskola olyan, mint a végvár. Életkörülményeink, mint háború idején az első vonalbeli frontkatonáké. Egy amerikai tudósító lefilmezett, miközben a katonai őrszobában tartózkodva fegyverre vártam. Egyébként külföldiek, újságírók, filmfelvevők szép számmal fordulnak most meg nálunk. Nemcsak svájciak, osztrákok, hanem pl. angolok, lengyelek is.
Tegnap végre elindult egy vonat innen Győr felé. Hogy meddig jut el, nem tudhatom, de megpróbálom feladni e levelet; talán eljut Dorogra. Esetleg egy sofőrt kérek meg a feladásra, aki Budapest felé tart.
Sajnos nem valami jó hírek jönnek. A Szovjetunió nem úgy viselkedik, mint ahogy hirdeti. Az ENSZ-től várunk valamiféle döntést, ami vagy jó, vagy rossz lesz ránk nézve.
A hazamenetelt illetően csak reménykedni lehet. Dorogon mi a helyzet? Két tatai sofőrrel beszéltem a minap, de nem sokat tudtak.
Mindenkit melegen köszöntök!

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2006, LXXI. évfolyam

FREY ANTAL

1956-os és az azokat megelőző események

Az 56-os események

Röviddel az ötödik tanév elkezdése után, október 20-a körül a diákság és szinte az egész lakosság körében felerősödtek a társadalmi elégedetlenségből eredő megmozdulások. Emlékezetes maradt számomra október 22-én az egyetemi ifjúságnak a SOTEX kultúrházban tartott nagygyűlése, ahol megfogalmazták és elfogadták a diákság követeléseit. Ezek egy szabad, független ország és egy igazságos társadalom megteremtését célozták. Az egész diákságot meglepte K. I.-nek, a marxizmus tanszék oktatójának önkritikus felszólalása, amelyben elismerte, hogy az oktatás során a társadalmi élet jelenségeit dogmatikusan, eltorzítva ábrázolták. Ez a beismerés a diákság körében nagy sikert aratott. Nekem pedig egyfajta elégtételt jelentett, és a régebbi szemináriumi vitáim jogosságát erősítette meg.

Semmilyen forradalmi ifjúsági szervezetben (pl. MEFESZ) nem vettem részt, de mint „egyszerű katona" szolgáltam a forradalom céljainak megvalósulását. Az alapelv ez volt: az összetűzések elkerülése, a viszonylagos béke biztosítása, az egyetem területének megvédése. Ennek érdekében, sok diáktársaimmal együtt, részt vettem a város közellátásának biztosításában, a rendőrséggel közösen végzett éjszakai járőrözésben, az egyetem bejáratainak őrzésében, a nyugatról érkező segély szállítmányok le- és felrakásában stb. E tevékenységeim során csak egy esetben találkoztam rendbontókkal, amikor az új épületnél álltunk őrségben, egy hangoskodó csoport be akart jönni az egyetem területére, de visszafordítottuk őket. Ugyancsak emlékezetes maradt számomra, amikor az egyetem főbejáratánál L. Gy.-vel, a marxizmus tanszék egyik reálisabban gondolkodó oktatójával kerültem éjszakai őrszolgálatba. Itt módomban állt sok helytelenül oktatott politikai tézist tisztázni és a tanszék szellemét megismerni.

Időközben számomra ismeretlen helyről, ismeretlen személyek fegyverrel látták el a diákokat. Nekem egy szovjet gyártmányú, dobtáras, új géppisztolyt adtak, amely a csomagolópapír alatt olyan vastagon volt gépzsírral bekenve, hogy fél nap alatt tudtam csak megtisztítani és összerakni. A fegyvert az első évfolyamot követő nyári katonai táborozásból ismertem.

A géppisztolyt a diákotthoni szekrényben tároltam és csupán éjszakai őrszolgálatnál vettem elő. Éles használatára szerencsére sohasem került sor.

November első napjaiban bekövetkezett a forradalom legszörnyűbb eseménye; a szovjetek megszállták az országot. Ez és Nagy Imre kétségbe ejtő rádiónyilatkozatai már előrevetítették a forradalom leverésének valószínűségét. A második világháborút megélt, az akkori világpolitikai helyzet erőviszonyait ismerő és reálisan gondolkodó magyar ember más következtetést nem tudott levonni. A határok még nyitva voltak. A korábbi, kisebb méretű menekületeket tömeges kimenekülés váltotta fel. A forradalomban résztvevők féltek a várható megtorlástól. November 4-én a Dimitrov téri diákotthonban riasztást kaptunk, hogy fegyverrel gyülekezzünk az egyetemen, mert Sopronhoz a szovjet páncélosok közelednek. Az egyetemnél katonatisztek felszállítottak bennünket civil tehergépkocsikra, és kivittek Kópháza mellé, a szovjet tankok ellen. Az ötödévesek velem együtt Kópháza Győr felőli oldalán lettek lerakva. Itt közel sík, teljesen fedetlen terepen szétszóródva alakítottuk ki harcálláspontunkat. A helyzetet áttekintve néhányan arra a következtetésre jutottunk, hogy ezen a terepen, a meglevő fegyverekkel, a páncélosokat megállítani nem lehet, csak meghalni. A kivezénylést végző katonatisztek is ott hagytak bennünket.

Véleményünket a hozzánk közel állókkal is közöltük, de azok – ennek ellenére – az úttól nem messze, az eredeti helyükön maradtak, ahol egyébként évfolyamunk zöme helyezkedett el. Mi néhányan elindultunk észak felé, és az úttól sokkal távolabbi domb mögött, egy kukoricaszár-kupac mellé telepedtünk le. Kópháza lakossága élelemmel látott el bennünket.

Ez igen jól esett, mivel a tarisznyánkban nem sok minden lapult. Hosszú és izgalmas várakozás következett. Eközben az esélyeinket latolgattuk. Viszonylagos védettségünk nekünk némi nyugalmat adott, de még elgondolni is szörnyű volt, mi történhetett volna az út mellet évfolyamtársaimmal, ha ők, vagy az oroszok lőni kezdenek. A mi állásunkból nem lehetett rálátni az útra. Úgy 15-16 óra tájban nagy dübörgéssel megérkeztek a szovjet tankok. A dübörgés egyre erősödött, majd kis időre gyengült, ezután újra erősödve, lassan csendesedett és elhalkult. Megállapítottuk, hogy a tankok lövés nélkül elvonultak Sopronba. A domb mögül előjöttünk, és az út mellett már senkit sem találtunk. Elképzelésünk sem volt arról, hogy ilyen rövid idő alatt hová tűntek a társaink. Rövid tanácskozás után Sopron felől motorhangot hallottunk, és megjelent a gépesítési tanszék 250-es Csepeljével Cs. J. évfolyamtársunk. Tőle megtudtuk, hogy a tankok elvonulása után évfolyamtársaink, a megtorlástól félve, a harkai dombok irányába, a Muck-kilátóhoz menekültek, és élelmük nincs. Erre én felpattantam a motor hátsó ülésére, fegyveremet meggondolatlanul a hátamon hagyva, és elindultunk Sopronba. Felelőtlenségemre csak akkor jöttem rá, amikor a város elején levő vasúti töltés aluljáróján áthaladva két szovjet tankot láttunk az úttest jobb és bal oldalán. Ezeknek a torony tetején levő géppuskája követett bennünket. Cs. J. azt mondta, mikor ő Sopronból kijött, még nem voltak ott. Gyorsan bevágódtunk balra egy utcába és onnan az egyetemre, ami akkor teljesen nyitva, őrizetlen volt. Itt nagy nehezen összeszedtünk egy félzsáknyi élelmet, ami nagyrészt konzervekből és déli gyümölcsökből állt, és a nyugati segélyszállítmányokból maradt vissza. Motorral elindultunk a Muck felé. A zsákban lévő élelem elég nehéz volt, és – kötél hiányában – kézzel kellett a hátamon tartani, a géppisztoly mellett. Az út nagyobb emelkedőit elérve be kellett látni, hogy motorunk kettőnket nem bírja el. Már egyes sebességre kapcsolva is csak erőlködött és alig haladtunk. Nyilván valamilyen hibája volt. Erre én a zsákkal gyalog folytattam az utamat, Cs.J. pedig a motorral ment tovább. Útközben engem egy ismeretlen csoport megállított, és az úttestről lecsúszott ágyú feltolására kényszerített. Hiába bizonygattam ennek értelmetlenségét, nem hallgattak rám. Ehhez le kellett tennem a hátamon levő félzsák élelmet egy fa mellé, amit a munka végeztével, a sötétség miatt, már nem találtam meg. Gyalog továbbhaladva egy lőszerrel megrakott, szovjet gyártmányú, de civilek által vezetett teherautóra kapaszkodtam fel. Ez egyes sebességgel, lassan ballagott, majd később leállt, mert a hűtővize felforrt. Kiabáltak, hogy az autó tetején ülők közül ki tud gépkocsit vezetni. Erre én jelentkeztem, mivel korábban már vezettem traktort, de autót még nem. Vezetési tudományom csődöt mondott. A kocsit el sem tudtam indítani, mert a hűtővíz felforrása miatt a motorja nagyon felmelegedett vagy besült. Majdnem megvertek, és nehezen menekültem meg tőlük. Az élelem elvesztése nagyon elkeserített, mivel e miatt társaim éhezni fognak. Ilyen kalandos körülmények között, késő este érkeztem meg a Muckra. Az ottani katonai objektum helyiségei nyitva voltak. Egy-két ismeretlen egyénen kívül évfolyamtársaimat nem találtam. Hosszas keresgélés és várakozás után találkoztam D. P. erdőmérnök-hallgatóval és néhány közelebbről nem ismert diákkal. Ezek elmondták, hogy az évfolyamtársaim – röviddel megérkezésem előtt – átlépték a határt és Ausztriába távoztak. A helyzet elemzése után úgy döntöttünk, hogy visszaindulunk Sopronba. A feltételezett és idejövetelemkor látott különböző, ismeretlen csoportokkal való találkozás elkerülése érdekében a visszatéréshez az erdei földutakat választottuk. így is összefutottunk olyan csoporttal, ahol a fegyver felhúzására is sor került, de szerencsére másra nem. Megérkezve a város szélére, hosszan figyeltünk, hallgatóztunk és latolgattuk, vajon mi lehet a városban. A Dalos-hegy alján egy rőzsekupacba a fegyvereinket eldugtuk, és elindultunk a Dimitrov tér felé. A diákotthonba érve nagy üresség várt bennünket. Néhány diák szállingózott jobbra-balra, akik az akkori helyzetről nálunk sem tudtak többet mondani. Az egyetemen semmilyen oktatás nem volt. Az itthon maradt tanárok és diákok az egyetem rendbetételével, a meglevő anyagi javak számbavételével és megóvásával voltak elfoglalva, a diákok élelmezése, a diákotthon fűtése nagyon hiányosan történt. Nappal egy-

két tanulószobát fűtöttek, ahová zsúfolva összejöttünk. A hálószobákat nem fűtötték. Éheztünk és fáztunk, de reméltük, hogy egyszer majd beindul az oktatás és helyreáll a régi rend. Ahogy teltek a napok, volt időm gondolkodni azon, hogy milyen szervezet vagy személyek hozták meg azt a naiv, laikus döntést, hogy könnyű kézifegyverekkel felszerelt, gyakorlatlan egyetemistákat vezényeljenek ki védtelen terepre a szovjet tankok ellen. Annyi biztos, hogy a hadászathoz semmit sem értettek. Erre a kérdésre máig sem sikerült választ kapnom. Határozott meggyőződésem, ha ez nem történik meg, az egyetemisták nagy hányada, a későbbi megtorlástól tartott félelem miatt, nem hagyta volna el az országot. így is hálát adhatunk az Égnek, hogy valakik az ágyúkból kiszerelték az ütőszeget. így a véres összetűzés – szerencsére – elmaradt. A napok múlása során nyugatról szórványosan tértek haza egyetemisták. Olyan híreket hoztak kintről, hogy állítólag itthon a diákság és a lakosság körében folyik a megtorlás, ami fizikai bántalmazással és bezárással jár.
Nekünk az egyetemisták köréből egy-két személy kihallgatásán kívül ilyen esetekről nem volt tudomásunk. Később beigazolódott, hogy a hír az ország más területein igaznak bizonyult. Sopronban az oktatás november közepe táján beindult, ami nagy örömünkre szolgált. Az előadások és foglalkozások tükrözték az előző időszak terveit és a jövő bizonytalanságait. Ezért az oktatás egésze még nem mutatott rendszerességet. Rövid idő alatt azonban helyre állt a rend.

Küldetés Ausztriába

Az oktatás beindulása után pár nappal megjelent szobámban B. J. évfolyamtársam és még néhányan. Arra kértek, vállaljam el, hogy a határon átmegyek Ausztriába. Ismertessem az eltávozottakkal az itthoni helyzetet és hívjam haza őket. Kérésük teljesítését német nyelvtudásomra alapozták, ami egyébként csekély volt. Tőlük tudtam meg, hogy az előző időszakban már történtek kísérletek az ifjúság hazahívására, sőt a főiskola tanácsülése is döntött egy küldöttség menesztéséről Ausztriába, de ez hivatalosan nem valósulhatott meg. Ezért kérésük teljesítésére nem hivatalosan kémek meg engem. A feladat nagyon meglepett, mivel semmiképpen sem akartam az országot elhagyni. Gondolkodási időt kértem és azt, hogy ne egyedül kelljen ezt a küldetést teljesítenem. Egy-két nap múlva velük együtt megjelent szobámban K. J. negyedéves em. hallgató, aki vállalta, hogy velem jön. Kértem őket, részletesen ismertessék, mit várnak tőlünk. Elmondták, hogy mindenfajta dokumentáció nélkül, menekültként kell átlépnünk a határt, és végig menekültként kell viselkednünk. Társainknak mondjuk el, hogy az egyetemen beindult az oktatás, az otthon maradt és a nyugatról visszatérteknek sem történt bántódásuk, látogatják az előadásokat. Ismertessük a hazajövetel lehetőségeit és módjait, de konkrétan senkit se biztassunk a hazajövetelre, mivel személy szerint felelősséget nem vállalhatunk. A határok ekkor már zárva voltak, és az újjászervezett határőrség azokat már őrizte. A határ átlépéshez B. J. évfolyamtársam részéről több variáció felmerült, de ezek egyikét sem találtuk jónak. Végül is elvállaltuk a küldetést, de a kilépéshez konkrétabb javaslatra vártunk. Néhány nap múlva B.J. évfolyamtársam azt mondta, hogy a Pannónia étteremben találkozott az ágfalvi határőrség parancsnokával, akinek a tervét elmondta. Tőle azt a lehetőséget kapta, hogy a falu északi oldalánál, egy előre megadott napon, bizonyos szélességű sávot szabadon hagynak. Vagyis azon a határőrök nem fognak járőrözni. Erről egy kezdetleges térképvázlatot is kaptunk. Mindezek alapján egy ködös december elejei nap estéjén elindultunk a határ felé. Szerencsére holdvilág volt, és a köd sem volt sűrű, így a térképvázlat és a bujkáló hold alapján tájékozódtunk. Elviselhető hideg volt, de nem győztem hálálkodni magamnak, hogy, félcipő helyett, a féltett gojzer, varrott bakancsomat és a lódén kabát alá egy vastag pulóvert vettem fel. Társam, aki gyengébben volt öltözve, kissé didergett, de szerinte nem nagyon fázott. Ágfalvát már elhagyva és szántásokon bukdácsolva, egyszer csak hangos beszédre lettünk figyelmesek. Erre egy barázdába levágódtunk, és ott lapítva arra gondoltam, hogy a határőrparancsnok ígérete csak az

elfogásunk csapdája. A két határőr tőlünk úgy 10 m-re haladt, miközben hallottuk a karácsonyi szabadságuk alatti, otthoni terveiket. Jelenlétükből arra következtettünk, hogy a határ nem lehet messze. Rövid távolság megtétele után egy ritkás, bokros részen áthaladva, elértük a megművelt határpásztát. Ezen is áthaladva nem álltunk meg, mivel nem voltunk biztosak, hogy a határon mentünk át. Elértük a Lépes-patakot, amelyet átugorva kis híján visszacsúsztam a patakba. Itt már a határátlépésben biztosak voltunk. Egy szilárd burkolatú utat elérve, délnyugati irányban haladva, elértük Loipersbach-ot (Lépesfalvát). Betértünk az első házba, ami a falu kocsmája volt. Az ott tartózkodó néhány ember csodálkozva nézett ránk, mivel cipőnk és ruhánk jócskán sáros volt. A fáradtság is leírhatott rólunk. Kérdésükre elmondtam, hogy menekült diákok vagyunk, és most jöttünk át a határon. Ezen elcsodálkoztak és tovább söröztek. Várakozás közben különös érzések támadtak bennem. Egyrészt öröm fogott el, hogy átléphettem egy szabad országba, ahol béke van, másrészt fájt a szívem, amiért elhagytam hazámat és főiskolámat. Ugyanakkor biztatott az a gondolat, hogy küldetésünk végeztével visszatérhetek hazámba, ahol folytathatom tanulmányaimat. Ezeken elmélkedve figyelmes lettem a pultnál, a kocsmárosnővel tárgyaló két férfira, akik látszólag nem odavalósiak voltak. Szóba elegyedtem velük és elmondták, hogy egy bécsi hűtőgépgyár szerelői, itt volt dolguk, és nemsokára autóval visszaindulnak Bécsbe. Kérésemre szívesen magukkal vittek bennünket. Az utazás hosszú ideig tartott, mivel a köd miatt az autó lassan haladt. Az ablakon keresztül az utat alig lehetett látni, azért a lehúzott ablakon kinézve vezették az autót. A bezúduló hideg és a 600-as Steyer-Puch szűk hátsó ülése, valamint a sűrű köd miatt az autózás nagyon kellemetlen és veszélyes volt. A rossz helyzetet némileg ellensúlyozta az a tény, hogy gépkocsival utazva még a mai napon Bécsbe érünk. 22 óra körül ez be is következett. Bécs központjába érve jótevőinktől elköszöntünk, akik névjegyüket adták nekünk azzal, hogy ha segítségre szorulunk, őket felkereshetjük. Majd szállás után járva több helyet néztünk meg, ahol menekültek voltak elszállásolva. Azok mind zsúfolásig tele voltak, még a folyosók is. Végül egy menekülttábornak berendezett tartalékbörtönben kaptunk szállást, egy négyszemélyes szobában, amelyben már két menekült katona volt. A szoba összkomfortos berendezése számomra nem hasonlított egy elképzelt börtöncellához. A kényelmes ágy és a jó meleg hamar álomba ringatott bennünket. Röviddel ébredés után megkaptuk reggelinket, amely sárgaborsó-főzelék és egy kolbászdarabból állt. Nekünk nagyon ízlett, de szobatársaink csúnyán leszólták.

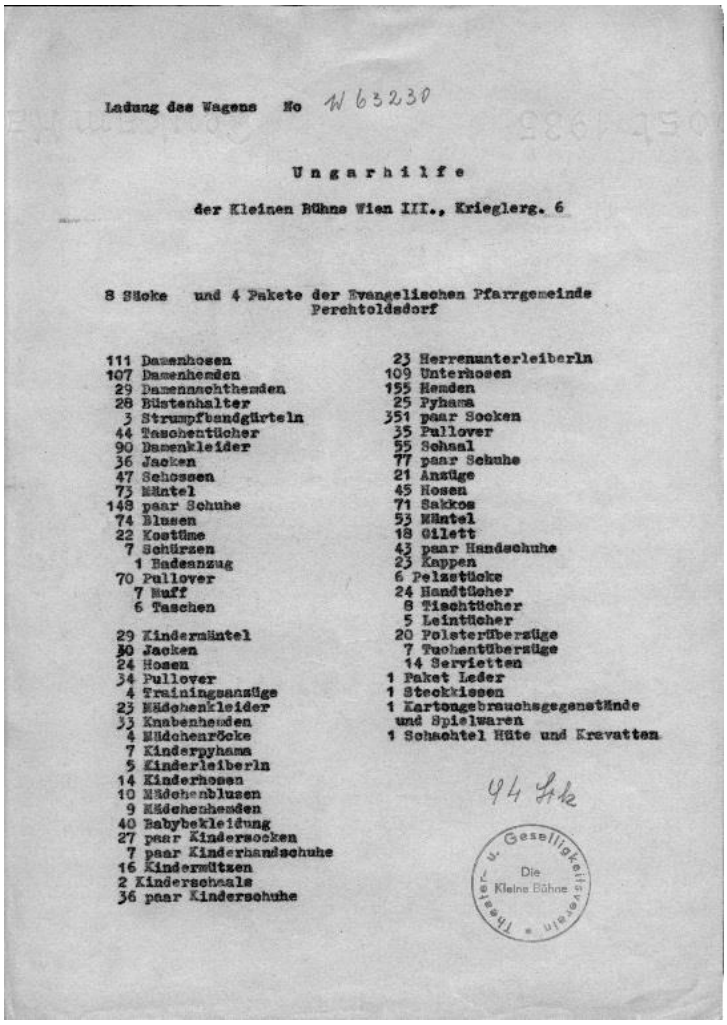
Rövid idő múlva az ajtó feletti hangszóróból hallatszott, hogy akinek nincs menekültigazolása, az nem hagyhatja el az épületet. A földszinti bejáratnál levő helyiségben azonban megkapja azt, és aki tud németül, jelentkezzék tolmácsnak. Erre én is jelentkeztem, remélve, hogy a nagy bolyongásban így előbb kapunk igazolást és előbb kijutunk az épületből. A teremben négy írógép volt, mellettük két-két fő. Az egyik írógép mellé kerültem tolmácsnak. A személyi adatok mellett jobban a menekülés okát firtatták. Feltűnő és furcsa volt számomra, hogy sokan a menekülés okára nem tudtak elfogadható választ adni, de ettől függetlenül mindenki kapott igazolást, úgy dél felé mi is. Azonnal villamosra szálltunk, ami akkoriban a menekülteknek ingyenes volt, és elindultunk a Nyugati pályaudvarra.

Jegyet váltva beültünk a legközelebbi, Salzburg felé menő vonatba, és elindultunk a Wolfgang-tó felé. Ottmang-Puchheim-nél a vonatról leszálltunk, innen utunkat gyalog és autóstoppal folytattuk. Majd késő este megérkeztünk a megadott úticélunkhoz, a Wolfgang-tó partján álló grófi kastélyhoz, ahol akkor az egyetemisták nagy része tartózkodott. Itt, az otthoni megbeszélés szerint, nyíltan nem tártuk fel küldetésünk célját, amit a korábban hazatért társaink is ajánlottak. A hazatérést konkrétan senkinek sem javasoltuk. Ezért bennünket is menekültnek tekintettek. Elmondták a fegyveres határátlépés miatt elszenvedett megpróbáltatásaikat. Ez nagyon megdöbbentett bennünket, mert azt hittük, hogy az osztrákok csak a hivatalos fegyveres állomány „szökevényei" ellen alkalmaznak megkülönböztető szigorúságot.

Ismertettük velük az otthoni helyzetet: hogy az otthon maradt tanári karral elkezdődött az oktatás, folyik az egyetem és környezetének rendbe tétele, Sopronban nincsenek zavargások, béke uralkodik, és a kint elterjedt hírek ellenében, nincs tudomásunk az egyetemistáknak bármilyen formában történő felelősségre vonásáról. Évfolyamtársaimat emlékeztettem az erdőmérnöki diploma rövid időn belüli, otthoni megszerzésének lehetőségére. Ezekkel, úgy gondoltam, megbízatásunkat teljesítettük. Nyugovóra térésünk előtt azonban néhány évfolyamtársam megkeresett és érdeklődött a hazatérés lehetőségéről. A feltűnés elkerülése végett javasoltam, menjünk le a kastély alagsorába, és ott a részleteket megbeszéljük. A határátlépéshez azt az utat javasoltam, ahol mi átjöttünk, és átadtam nekik az otthon kapott térképvázlatot. Másnap, a reggeli után különböző csoportokkal beszélgetve, már kitűnt, hogy legtöbben Kanadába mennek, ahol felmerült a továbbtanulás lehetősége. Csak néhányan maradnak az európai országokban. Erről a témáról engem kérdezve, azt válaszoltam, hogy én Ausztriában maradok. Felkeresem Graz-ban lakó ismerőseimet, majd Bécsben az Erdészeti Főiskolán megkísérlem a továbbtanulást. A továbbiakban azonban nagy meglepetés ért. A kastély luxus ösvényein haladva, két évfolyamtársam odarohant hozzám azzal, hogy a diákság körében keltett zavargás címén engem valaki feljelentett.
Először azt gondoltam, viccelnek velem, de ugyancsak komolynak ítéltem a helyzetemet, amikor odamutattak a távolabbi buxus sövény mögött felénk ballagó két csendőrre. Javasolták, hogy üljek be a grófnőtől kapott motorcsónakba, amivel átvisznek a Wolfgang-tavon, és a kisvasúttal gyorsan tűnjek el a környékről.
Csak elinduláskor szálljak fel, mert lehet, hogy a csendőrök ott is kutatnak utánam. A vonatindulásig a közeli, meredek hegyoldalon levő erdőben húztam meg magam, majd hirtelen lerohantam és felszálltam. Ezzel sajnos kényszerűségből elszakadtam társamtól, K. J. -től, amit nagyon sajnáltam. A kisvasúttal, majd autóstoppal és rendes vonattal utazva érkeztem meg Bécsbe. Ott – villamoson utazva – kissé megtekintettem a várost. Ezt követően az Erdészeti Főiskolán érdeklődtem a továbbtanulásról – ha a helyzet mégis szükségessé tenné. Itt csak az első két tanévet ismerték volna el. Ezt akkor is kevésnek tartottam, ha kint maradnék, de eddigi tanulmányaim elvégzését sem tudtam igazolni. így hát fel akartam keresni a szüleim Graz-ban lakó ismerőseit, de a címükre rosszul emlékezhettem és nem találtam meg őket. Hazaindultam és azon a szakaszon keltem át a határon, ahol idefelé jöttem. Szerencsésen megérkezve a diákotthonba, ahol az útról megbízóimnak beszámoltam. Ok arról tájékoztattak, hogy előttem egy-két nappal már sok évfolyamtársam hazatért. Azok, akik az általam javasolt határszakaszon keltek át, zavarmentesen hazaérkeztek. Akik máshol lépték át a határt, azok többségét a magyar határőrök elfogták, de rövidesen elengedték őket. Az Erdőmérnöki Főiskolának az 56-57-es tanévről szóló jelentése szerint december 11- én 42 fő V. éves erdőmérnök-hallgató jelentkezett az igazgatói hivatalban. Soha nem kutattam, hogy ők kinek, vagy minek a hatására tértek haza, csupán azt jegyeztem meg, hogy érdekes a tömeges hazatérésük egybeesése a mi küldetésünkkel. A későbbiekben folytatódott a hallgatók további szórványos hazatérése. A főiskola mindenkit visszafogadott. Folytattuk az ötödik tanév első szemeszterének tanulmányait és szerencsésen leraktuk a vizsgákat. Megvédtük a diplomatervünket, és 1957. április 19-én megkaptuk négy és félévi tanulmányaink gyümölcsét, az erdőmérnöki oklevelet. A tanulmányaim befejezése utáni rövid pihenő időben töprengtem azon, kinek állhatott érdekében, hogy Ausztriában megvádoljon engem, és – ahogy mondták –esetleg belém kössön. Mire az illető személyére rájöttem, az ügynek már semmilyen jelentősége nem volt. Ezért a továbbiakban álláskereséssel és a várható feladatokra való felkészüléssel foglalkoztam.
1957. május 4-én sikerült állást kapnom a Vértesi Áll. Erdőgazdaság Császári Erdészeténél, előadói munkakörben. Nehéz helyzetbe kerültem, mivel az erdészet ügymenetében nem volt gyakorlatom, és az erdészetvezető is csupán egy évvel végzett előttem. Ilyen körülmények között folytatott, néhány hetes munkaviszony után az irodában megjelent egy katona-

tiszt. Felelősségre vont a szovjetek elleni fegyveres kivonulásban való részvételem és az Ausztriába való távozásom miatt. A fent leírtakat mondtam el neki. Ezután utasított, hogy másnap estig foglaljam írásba a „vallomásomat" Mivel erre nem voltam hajlandó, pisztolyát rám fogta, és megfenyegetett, hogy ha ellenkezem vele, agyonlő. Erőszakos követelését akkor sem teljesítettem. Nem féltem, mert nem voltam tisztában veszéllyel. Később, amikor tudomásomra jutott a forradalmi megmozdulásokban részt vett erdész kollégák meghurcolása és bántalmazása, már felismertem a veszélyt. A katonatiszt elment, és többé nem is jelentkezett. Felmerült bennem az a gondolat, hogy ha később veszélybe kerülök, kivel vagy mivel igazolhatom, hogy Ausztriába távozásom küldetés volt, mivel annak semmilyen hivatalos nyoma nincs. Néhány évfolyamtársamon kívül erről M. J. professzor is csak magánemberként tudott. Szerencsére a továbbiakban ezek miatt bántódás nem ért. így 43 éves munkaviszonyom alatt szolgálni tudtam a magyar erdőket és hazámat. Most ráérek elgondolkodni azon, érdemes volt-e itthon maradni, vagy nem. Leírásomban a kezdőbetűkkel említett személyek teljes nevét azért nem írtam ki, mert nem érzem magam felhatalmazva arra, hogy mások pozitív vagy negatív cselekedeteit írásba foglaljam.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2003, 49. évfolyam

Ladung des Wagens Nr W 63230

Ungarhilfe

der Kleinen Bühne Wien III., Krieglerg. 6

8 Stöcke und 4 Pakete der Evangelischen Pfarrgemeinde Perchtoldsdorf

111 Damenhosen
107 Damenhemden
29 Damennachthemden
28 Büstenhalter
3 Strumpfbandgürteln
44 Taschentücher
90 Damenkleider
36 Jacken
47 Schossen
73 Mäntel
148 paar Schuhe
74 Blusen
22 Kostüme
7 Schürzen
1 Badeanzug
70 Pullover
7 Muff
6 Taschen

29 Kindermäntel
30 Jacken
24 Hosen
34 Pullover
4 Trainingsanzüge
23 Mädchenkleider
33 Knabenhemden
4 Mädchenröcke
7 Kinderpyhama
5 Kinderleiberln
14 Kinderhosen
10 Mädchenblusen
9 Mädchenhemden
40 Babybekleidung
27 paar Kindersocken
7 paar Kinderhandschuhe
16 Kindermützen
2 Kindershawls
36 paar Kinderschuhe

23 Herrenunterleiberln
109 Unterhosen
155 Hemden
25 Pyhama
351 paar Socken
35 Pullover
55 Schawl
77 paar Schuhe
21 Anzüge
45 Hosen
71 Sakkos
53 Mäntel
18 Gilett
43 paar Handschuhe
23 Kappen
6 Pelzstücke
24 Handtücher
8 Tischtücher
5 Leintücher
20 Polsterüberzüge
7 Tuchentüberzüge
14 Servietten
1 Paket Leder
1 Steckkissen
1 Kartongebrauchsgegenstände und Spielwaren
1 Schachtel Hüte und Krawatten

94 Stk

Ges. u. Geselligkeitsverein Die Kleine Bühne

Emlékeink és gondolataink 1956-ról

1956 szeptemberében – a többi egyetemhez hasonlóan – Sopronban, nálunk is megpezsdült a politikai élet, ha nem is olyan mértékben, mint Szegeden vagy Budapesten. Mi mindig is kicsit el voltunk zárva. Ezen próbáltunk valamelyest változtatni. Akkor mi V. évesek voltunk. 1956 augusztusában magyar egyetemistacsoporttal jutalomképpen 2 hetes lengyelországi üdülésen vettem részt. A lengyelországi élmények hatása alatt, ahol az itthonihoz képest sokkal nyitottabb, szabadabb volt a légkör, mi is bekapcsolódtunk az egyetemi ifjúság életébe. Az októberben alakult új ifjúsági szervezetbe beválasztottak. Október második felében minden egyetemen különböző elnevezésű független ifjúsági szervezetek alakultak. Ezek munkájának az összehangolására, október 23-ra a veszprémi egyetemre összehívták a dunántúli egyetemek küldötteit. Ezen a találkozáson a soproni egyetemet többek között én képviseltem.
Erről számos dokumentációt talált Veszprémben az AVH volt levéltárában Mészáros Gyula, kedves barátom és kollegám, a Veszprémi Erdőrendezési Iroda nyugdíjas igazgatója, aki szenvedélyesen gyűjtötte a volt titkosszolgálati anyagokat, és igyekezett feldolgozni. A velem kapcsolatos feljegyzéseket, fényképeket is ő találta meg. Mivel Veszprémből csak október 24-én délután érkeztünk vissza Sopronba, az október 23-i és 24-i eseményeken nem vettem részt, erről nincsenek személyes tapasztalataim, élményeim.

Összekötőként a Győri Nemzeti Tanácsnál (1956. november 1-3.)

Most, amikor az 50 éves évforduló kapcsán az ország emlékezik, az emberek egy része, akik valamilyen formában részesei voltunk, cselekvőként, szemlélőként, akarva-akaratlanul magunk is visszagondolunk az akkori eseményekre. Mibennünk is, mint a csobogó patakból, előtörnek az emlékek. Napok óta fel-felsejlik egy-egy emlékkép ebből az időből. Most, amikor ezeket a gondolatainkat rögzítjük, csak néhány, elsősorban a számunkra, de talán az egész ország számára is fontos eseményt akarunk megörökíteni, amely a későbbiekben is meghatározó volt. Nem tudunk a teljes pontosságra törekedni, mert a dátumokat is tartalmazó feljegyzést a lakásrenoválással kapcsolatban nem sikerült megtalálni.
Ahhoz, hogy a november 4-i, és az ezt követő eseményeket megérthessük, vissza kell tekinteni a november első napjaiban történtekre. Október végén az Egyetem Forradalmi Bizottsága elhatározta, hogy szorosabb kapcsolatot alakít ki a Győri Nemzeti Tanáccsal. Ezért egy küldöttséget küldött, illetve összekötőket delegált a Nemzeti Tanácshoz. A küldöttség vezetőjének engem, Halupa Lajost választottak meg. Egyik tagja Hahn Fülöp IV. éves erdőmérnökhallgató volt.
Fiunk, György, ekkor (november 16-án) volt 2 éves, s a feleségem nevelőszüleinél Győrben volt. Kihasználva az adódott lehetőséget, feleségem is velem tartott Győrbe. November 1-jén késő délután, szürke, borongós, kicsit hűvös időben az egyetem teherautójával utaztunk. A gépkocsi egyébként Budapestre ment, bennünket alkalmi fuvarként vittek el.
Már este sötétben érkeztünk Győrbe. A tehergépkocsi a városháza előtti téren megállt, és mi leszálltunk. Megdöbbenve láttuk, hogy a téren nagy tömeg volt; kiabáló emberek sokasága. A városháza első emeletén, az erkélyen egy férfi igen hangosan és indulatosan, kiabálva beszélt. A beszéd közben az emberek egy része a városháza raktárából előszedett különböző országok zászlóit lobogtatva égette. A beszéd és a zászlóégetés közben a tömeg is kiabált. Az események elején mi még nem voltunk ott, nem tudtuk, korábban mi történt a téren. Próbáltuk megérdeklődni a tömegben levő emberektől, hogy miért kiabálnak, és hogy ki az az ember, aki az erkélyen olyan indulatosan és hangosan magyaráz. Az emberek

egy része szintén nem értette, hogy mi történt. Az innen-onnan elhangzott szavakból és mondatokból a történtekről kialakult bennünk egy kép.
Az erkélyen hangosan magyarázó férfiról azt mondták; állítólag Bécsből érkezett, katonatiszt, századosi rangban. Nevét nem tudjuk, nem jegyeztük meg.
Azzal a céllal jött, hogy megalakítsák a „dunántúli forradalmi kormányt" Ma már tisztázatlan, hogy minek is akarták nevezni. Az illető szerint be kellett volna hívni az ENSZ-csapatokat, és Dunántúlnál kialakítani a határt. Amikor az emberektől érdeklődtünk, hogy miért lenne nekünk jó, ha kettészakítanák az országot? Egyáltalán gondolkodtak-e ezen, akkor többnyire elhallgattak. Akkor jöttek rá, hogy milyen butaság lenne kettészakítani az országot, és arra, hogy ez nem lenne jó senkinek se. Közben Szigethy Attiláék megpróbálták ezt az embert elhallgattatni, és eltávolítani az erkélyről. Mivel ez nem sikerült, végül kikapcsolták a mikrofont, és az illetőt ily módon hallgattatták el. Ezután a tömeg oszlani kezdett.
Életünkben itt tapasztaltuk először a tömegpszichózis erejét és hatását. Az ott lévő, becslésünk szerint több ezer ember, úgy kiabált, hogy nem volt fogalmuk arról, valóban mi is történt körülöttük és az ő közreműködésükkel. Ahogy a szónokot a hangszóró kikapcsolásával sikerült elnémítani, csend lett, s ezt követően a tömeg szép csendesen feloszlott.
Másnap bementünk a Megyei Forradalmi Bizottság vezetőjéhez, Szigethy Attilához. Bejelentkeztünk, elmondtuk, hogy a soproni egyetemről küldtek bennünket kapcsolatfelvételére. Ekkor az előző este eseményeinek értékelése során Szigethy Attila a következőket mondta: „A történelem során ritkán adatik meg, hogy az egyszerű emberek, a munkások és a parasztok kerüljenek hatalomra. A hatalom megszerzése viszonylag könnyebb, mint annak megtartása. Nekünk sikerült megszerezni ezt a hatalmat, és most az a feladatunk, hogy ezt meg is őrizzük, hogy ne játsszuk el." Talán szó szerint nem pontosan így hangzott el, amit mondott, de a mondanivalójának lényege ez volt. Ezt én azóta sem tudom, nem is akarom elfelejteni. Mindig tisztelettel emlékszem vissza a Szigethy Attilával való találkozásra, és az elhangzott beszélgetésre. Mivel ő meggyőződéses baloldali (kommunista) ember volt, a közgondolkodása nem nagyon illik bele az 1956-os eseményekről ma kialakult képbe. Ezért el is felejtkeznek erről az emberről. Igaz, őt nem ítélték halálra és nem is végezték ki, de önként vállalta a halált azért, hogy ne kelljen senki ellen semmilyen, akkor esetleg terhelőnek számító vallomást tenni.
Emlékeim szerint, és az átélt események alapján, november 1-jén, illetve 2- án nem alakult meg Győrben semmilyen Dunántúli Forradalmi Kormány. Szigethy Attila ezt nem támogatta és nem is engedélyezte. Az erről szóló állítás téves.

Kópházi „csata" – 1956. november 4.

Győrben a Forradalmi Bizottságnál mindenki várta az újabb híreket. A leírtakon kívül semmi nem utalt a következő nap tragikus eseményeire. Mi legalábbis nem értesültünk a szovjet katonai mozgásokról. Ezért úgy döntöttem, hogy visszamegyek Sopronba, és kipihenem az előző napok fáradalmait. Feleségem Győrben maradt a fiunkkal a nevelőszüleinél. Amikor visszaindultam Sopronba, feleségemnek megígértem, hogy nem megyek sehova, nem veszek részt semmiben, hanem tanulok.
November 3-án késő este érkeztem vissza Sopronba. Először bementem az egyetemre a MEFESZ-irodába, ahol mindenki a Mindszenthy hercegprímás beszédét próbálta értékelni és a maga szempontjából magyarázni. Az ott levők és a vitatkozók nagy része nem értette, hogy a hercegprímás pontosan mit is akar. De azt éreztük, és abban mindannyian egyet is értettünk, hogy mi nem ezt akartuk. Hogy ez már valami más. Mi nem akartuk az egyházak szerepét és befolyását erősíteni. Mindszenthy hercegprímás viszont arról beszélt, hogy a társadalmi erkölcsök védelme és erősítése érdekében vissza kell helyezni az egyházat a korábbi szerepükbe. Vissza kell adni az egyházaknak a korábbi intézményeit, így az iskolákat, a

szociális otthonokat stb. Ezek működtetéséhez, fenntartásához az egyházaknak anyagi javakra van szükségük. Ezt mi úgy értelmeztük, hogy vissza kell adni az egyházaknak a földjeiket, a birtokaikat is. A hercegprímás beszéde minket nagyon felkavart és elbizonytalanított. A beszélgetés és viták után én elindultam a kollégiumba. Ekkor azonban odahoztak egy Nyugat-Németországból való fiatalembert azzal, hogy most érkezett Németországból, kíváncsi a magyarországi eseményekre, és nincs éjszakára szállása. Azt mondták, hogy mivel Zsuzsa, a feleségem, úgyis Győrben van, a mi szobánkban pedig van egy szabad ágy, én adjak neki szállást. A németnyelvtudásom hiányossága miatt nem tudtunk társalogni. Arra emlékszem, hogy a vendég azt mondta, hogy nem tanuló, hanem munkás.
Hajnalban megszólaltak a riadócsengők, és nagy hangzavarra ébredtem fel. Bekapcsoltam a rádiót, és hallgattam Nagy Imre rádióbeszédét. A folyosón pedig kiabálták: „Riadó, jönnek az oroszok! Mindenkinek be kell menni az egyetemre!" Egyébként mélyalvó vagyok, későn fekvő, ha lehet, szeretek reggel későn kelni. Ezért, minden valószínűség szerint, nem keltem volna fel, ha nincs a nyugatnémet vendég. Öt azonban mindenképpen be kellett kísérni az egyetemre, hogy értesüljön az eseményekről, és történjék vele valami.
Az egyetemen azzal fogadtak, hogy az egyetem ifjúságát a Katonai Tanszéken levő fegyverekkel felfegyverzik, és kivisznek bennünket, hogy megpróbáljuk feltartoztatni az orosz hadsereget. Azt nem mondták, hogy hova menjünk, hogy végül is pontosan mit akarnak, és hogy az egésznek mi a célja és a várható eredménye stb. Néhányan próbáltunk vitatkozni, rámutatva ennek a dolognak az értelmetlenségére. De mindenütt voltak szélsőségesek, akik nagy hévvel harciaskodtak. Amikor nem akartunk felszállni a teherautóra, voltak olyan hangok, hogy lelövünk, mint egy kutyát. Hogy árulók vagyunk, és hasonlókat. Végül is felszálltunk a teherautóra, és kivittek bennünket a 84. főút mellé. Nagycenk és Kópháza között évfolyamonként különböző távolságra leraktak bennünket, azt mondták, hogy foglaljunk tüzelőállást és váljunk.
Visszaemlékezve, az egész dolog nagyon szervezetlen volt. Például nem tudom, hogy volt-e egyáltalán a mi évfolyamunknak kinevezett katonai vezetője, parancsnoka.
Az egészet egy főhadnagy irányította, a nevét nem tudom, akit tudomásom szerint a Megyei Forradalmi Bizottság helyezett a Soproni Egyetem Katonai Tanszékére azzal, hogy vegye át a vezetést, és szervezze meg az egyetemen a katonai ellenállást. Igaz ugyan, hogy az Egyetemen működött egy „Katonai Csoport" Ennek a tagjai a rendőrséggel és a határőrséggel közösen fenntartották a rendet, közösen járőröztek. Ezért Sopronban semmilyen rendbontás nem volt. Sopronkőhidán, a börtönben is nyugalom volt. A rabokat nem engedték szabadon, azzal, hogy a törvényes felülvizsgálat után döntenek a további fogva tartásukról, illetve szabadon bocsátásukról.
Pontosan nem tudom, milyen sorrendben rakták le az autóról az egyes évfolyamokat, csak azt, hogy legelöl voltak a páncéltörő ágyúkkal is rendelkező évfolyamok, akiknek ki kellett volna lőni az orosz tankokat, és így meg kellett volna akadályozni az orosz tankok bejövetelét a városba. Az biztos, hogy mi, az V. évesek voltunk az utolsó szakasz, akiket a kópházi temetőnél raktak le azzal, hogy ott foglaljunk tüzelőállást. De előttünk voltak még a IV. erdőmérnöki évfolyam, a földmérő-mérnöki, valamint a még Sopronban levő IV. és V éves bányamérnök-hal Igátok.
Az évfolyamunknak a fegyverzete nagyon siralmas volt. Rendelkeztünk 1 vagy 2 golyószóróval, néhány géppisztollyal. A többieknek pedig csak az ún. dióverő, elsővilág-háborús puskái voltak, és talán mindenkinek vagy 10-20 tölténye. A sírok között megpróbáltunk elhelyezkedni és beszélgettünk. A helyzetet ki-ki vérmérséklete szerint értékelte. Vártunk.
Délután, úgy 3 óra körül nagy csörgést, erős motorzúgást hallottunk Győr felől. Vártuk, hogy mi történik. Hirtelen feltűntek az úton teljes sebességgel haladó harckocsik, lecsukott ajtókkal. Nagy sebességgel elhaladtak mellettünk. Mire magunkhoz tértünk és észbe kap-

tunk, már el is tűntek Sopron felé. Nem is tudtuk megállapítani, hogy magyar vagy orosz tankok voltak-e, és azt sem, hogy egyáltalán, kik voltak.
A tankok elvonulása után kitört a pánik. Nem tudtuk, mi történt. Nem hallottunk lövéseket. Arra gondoltunk, hogy valószínű magyar tankok lehettek, mert az előttünk lévők nem lőttek. Végül is, hosszas tanakodás után, úgy döntöttünk, hogy a nálunk levő ócska, lemezvillás, 125-ös motorral megpróbálunk eljuttatni két felderítőt Sopronba az egyetemre, megnézni, hogy valójában mi történt. Mivel a dolog engem már különösképpen nem érintett, és mert ennek már nem volt értelme és jelentősége, és a neveket egyébként is hamar elfelejtem, nem tudom, ki is volt az a két évfolyamtársam, akik bementek motorral Sopronba. Mi, a többiek, ott maradtunk és vártuk a híreket. Egyrészt vártuk, hogy Győr felől visszajöjjön a főhadnagy, másrészt Sopronból visszavártuk a felderítőket.
A felderítők körülbelül 1 óra múlva visszajöttek, közölték, hogy az oroszok benn vannak az egyetemnél. Csak kívülről néztek be, nem mertek bemenni. Ennek a hímek a hatására természetesen az amúgy is fölfokozott idegállapotú társaságban még csak fokozódott a pánik, azon tanakodtunk, hogy most mit csináljunk, merre menjünk.
Már a várakozás alatt bennem az a gondolat érlelődött, hogy nem megyek el sehova, hazamegyek a feleségem nevelőszüleihez. Itt van a családom, nekem soha nem voltak olyan vágyaim, hogy disszidáljak. Itt Sopron közelében erre talán meg is lett volna a lehetőség, de arra sem emlékszem, hogy valaki az együtt eltöltött 5 év alatt az egyetemről, pláne az évfolyamról próbálkozott volna disszidálni.
A társaság hosszú mérlegelés és vita után, mivel a helyzet teljesen átláthatatlan volt, és különböző rémhíreket lehetett hallani arról, hogy mit csinálnak az oroszok az elfogott ellenállókkal, úgy határoztak, hogy át kell menni Kópházánál Ausztriába. A falu szélétől kb. 50-100 m-re van az osztrák határ. A temetőhöz is, ahol tartózkodtunk, a határ csak néhány száz méterre van. Mi néhányan, Juhász Jenő, Papp Zoltán, úgy határoztunk, hogy nem megyünk át Ausztriába. Ott maradunk Kópházán, keresünk szállást, és másnap hazamegyünk. Ekkorra már teljesen besötétedett. Persze most is voltak forrófejűek és szélsőségesek, akik nekünk estek, hogy árulók vagyunk. Azt mondták, hogy nekünk is velük kell mennünk, de az évfolyam józanabb része megvédett bennünket. Mi maradtunk, ők pedig elmentek.
Ma már nem emlékszem, hogyan, mi módon, de bekopogtunk egy házhoz és éjszakára szállást kértünk. Egyébként fáztunk és éhesek voltunk, mert reggel óta nemigen ettünk. A háznál éppen disznót vágtak. Megkínáltak bennünket vacsorával. Juhász Jenővel ketten ennél a háznál maradtunk. Már lefekvéshez készülődtünk, amikor megjelent néhány falusi asszony, meg Papp Zoltán is, hogy mégis jobb volna, ha mi is elmennénk Ausztriába. Mert mi lesz az ott lakókkal, ha az oroszok megtalálnak ott bennünket, és netán a falusiakon állnak bosszút. Azt mondták, hogy a szállásadónk fia elkísér bennünket, megmutatja, hogy hol lehet átmenni baj nélkül. Mert egyébként ott kezdődik a kövesút. Ha ott egyenesen megyünk, bejutunk az első osztrák településre.
Rövid kérlelés és gondolkodás után, mivel tényleg a legkülönbözőbb rémhíreket lehetett hallani a rádióban arról, mi történik azokkal az ellenállókkal és azokkal a befogadókkal, akikre az oroszok rátalálnak, engedtünk a kérésnek, és mi is elmentünk Ausztriába.
Most itt ülök az íróasztalomnál a dolgozószobában. Igyekszem visszagondolni az akkori eseményekre, miközben kinézek az ablakon a kertbe. Nézem az általunk telepített kedves fenyőinket, és azon gondolkodom, hogy most vajon mi is vagyok, illetve mi is voltam én, forradalmár, hős, vagy gyáva? És mi volt az a főhadnagy, aki a fegyverekből eltávolította az ütőszeget?
Az eltelt 50 év során bármikor, amikor az évfolyamtársakkal összejöttünk, ez a gondolat mindig nagy kérdőjelként vetődött fel. Kinek, minek használtunk volna, ha ellenállunk?

Lenne néhány száz hősi halott, akikről meg lehetne emlékezni, emlékművet lehetne állítani. Ezek azok a gondolatok, amik soha nem hagynak nyugodni.

„Száműzetésben" Ausztriában

Felhős, igen sötét este volt, amikor a vasúti síneken átmenve, átértünk Ausztriába. Semmi fény nem volt, a holdat és a csillagokat elborították a felhők. Elindultunk az átkalauzoló által mutatott kövesúton. Azt mondták, biztosan találkozunk útközben csendőrökkel, akik eligazítanak bennünket. így is lett. Nem messze a határtól az út mellől, a sötétből kilépett két csendőr. Mintha vártak volna minket. Valahogy megmagyaráztuk, hogy menekültek vagyunk. Ők elmagyarázták, hogy csak menjünk tovább az úton. Nemsokára elérünk egy községbe, Deutschkreutzba (Németkeresztúrra), ahol már voltak magyarországi menekültek. Mire a szeles, hűvös, szemerkélő esőben fázni kezdtünk, megérkeztünk egy vendéglőhöz. Bemenve ott találtuk a korábban átment évfolyamtársainkat is, más menekültekkel együtt. A melegben viszonylag gyorsan elaludtam. Korán reggel tehergépkocsik jöttek értünk, amire mindenféle válogatás nélkül szállt fel mindenki. Elindultunk a bizonytalanba. Még a délelőtt folyamán megérkeztünk Eisenstadtba (Kismartonba), egy volt laktanyába, amelyből nemrég mentek ki az oroszok. Az egész épületegyüttes elég lerobbant állapotban volt, de volt ágy, ennivaló és fűtés. Az osztrákoknak köszönettel tartozunk, mert igen rövid idő alatt meg tudták oldani a menekült tömeg ellátását, elszállásolását.

Mint ahogy előzőleg már írtam, kezdettől fogva nem akartam kimenni. Már amikor elindultam, elhatároztam, hogy amikor lehet, rögtön hazajövök, nem megyek sehova. Ez a gondolat, elhatározás irányította minden kinti cselekedetemet, ténykedésemet. Most nem tudnám megfogalmazni leginkább mi vezetett. Nevezzük hazaszeretetnek, honvágynak, „földhöz ragadt gondolkodásnak", bárminek, a lényege az volt, hogy én Magyarországon a családommal akartam élni.

Az évfolyamon rajtam kívül voltak még jó néhányan, akik hasonlóképpen gondolkodtak, és akik erről nem is beszéltek (velem együtt) állandóan. Kezdettől fogva vártuk a lehetőséget és az alkalmat arra, hogy mikor tudunk visszatérni.

Az, hogy nős vagyok, családom van, ez számomra magától érthető, természetes dolog volt, ami meghatározta és irányította minden gondolatomat és cselekedetemet. A feleségem és a közel 2 éves fiam az életem részei voltak, összetartoztunk. Valószínű, minden nős évfolyamtársam hasonlóképpen gondolkodott, és ez is hozzájárult ahhoz, hogy azoknak nagy része is hazajött, akiknek itthon volt a párja.

A gyors visszatérést azonban nagymértékben megnehezítette az, hogy az osztrák kormány nagyon félt attól, hogy a Szovjetunió megszállja őket – azzal az indokkal, hogy megszegik a békeszerződést. A nemzetközi egyezmények alapján, aki fegyverrel lép át háborús helyzetben egy másik országba, azt hadifogolyként kell kezelni.

Mindenki tudta, hogy a soproni egyetemisták nagy része fegyverrel rendelkezett, és vagy azzal, vagy a nélkül ment át Ausztriába. Mi még Magyarországban eldobtuk a fegyverünket, kiszedtük belőlük a zárvázatot, és azt külön elástuk, hogy ha valaki megtalálja, ne tudja könnyen használni. Mivel utólag nehéz lett volna megállapítani, hogy ki jött fegyverrel és ki jött fegyver nélkül, az osztrákok egyszerű megoldást választotta: az átjött egyetemisták egy részét fogolytábornak nyilvánított táborba vitték, a másik részét polgári táborba. Volt köztünk olyan házaspár, akik közül a feleség polgári táborba, a félj fogolytáborba került. A fogolytábort drótkerítéssel vették körül, és fegyveresekkel őriztették. Nem mehettünk ki a városba. Viszont az itthoni katonai rendfokozatunknak megfelelő zsoldot kaptuk. Ily módon bármennyire szerettünk volna, nem tudtunk rögtön visszaindulni. A hazatérésre az első alkalom akkor nyílt volna, amikor az osztrákok úgy döntöttek, hogy az itt lévő, fogolyként kezelt menekülteket, köztük a soproni egyetemistákat is, áttelepítik sokkal kedvezőbb körülmények közé, távolabb, a nyugatnémet határ közelébe, Salzburg mellé, egy, az amerikaiak

által épített és általuk használt laktanyába. Mikor megtudtuk, hogy átvisznek bennünket, néhányan elhatároztuk, hogy a szállítás közben megpróbálunk megszökni. Ezért kerestük a lehetőséget, hogy hova tudnánk elbújni, hogy ott maradhassunk, és ne találjanak meg bennünket. Azon is gondolkodtunk, hogy a vasútra történő kiszállítás közben hogyan tudnánk eltűnni. Sajnos valaki, vagy valakik elárulták, milyen szándékaink vannak. Emiatt külön felügyeletben részesítettek bennünket. A vonatot katonák őrizték farkaskutyákkal.
Mivel mi soha nem titkoltuk, hogy vissza akarunk térni Magyarországra, kimondva, illetve kimondatlanul kiközösítettek bennünket, olyan „belső száműzöttek" lettünk.
Mindez megismétlődött Salzburg mellett a Siezenheim-i volt amerikai táborban. Ott a mi csoportunkat áttelepítették egy másik épületbe, mert a köztünk lévő volt tényleges katonák, határőrök megpróbáltak kitömi. Féltek, hogy lemaradnak a jobb helyekről, ahová tovább akartak menni.
Különböző hírek érkeztek. Egyrészt velünk szemben civil menekülttábor volt. Innen sokan jöttek hozzátartozóikat, ismerőseiket keresve. Ők is hozták a különböző híreket. Többek között itt volt a feleségem sógora, a nővérének a félje is. Aki azt szerette volna, és erről akart meggyőzni, hogy hozassuk ki a családot. Az egyetemi társaink is Sopronból, és az Ausztriában a soproni egyetemistáknak kijelölt táborból jött egyetemisták is hozták a híreket. Ott volt úgy, hogy a feleség abban a táborban volt, a férj viszont nálunk.
A kivándorlás kérdésének eldöntését a feleségemre bíztam. Azt írtam, hogy döntse el, ki akar-e jönni Ausztriába, vagy otthon akar-e maradni. Ha otthon marad, én akkor is hazamegyek, ha felelősségre vonással kell számolnom. Bár olyan hírek is voltak, hogy akik visszamennek, azokat Szibériába viszik. Zsuzsa, a feleségem a levelet elvitte Dr. Magyar Jánoshoz, aki Roller Kálmán távozása után az egyetem megbízott vezetője lett. Ő azt mondta a feleségemnek, úja meg nekem, és én mondjam meg a többieknek is, menjünk haza, semmi bántódásunk nem lesz, még az ösztöndíjat is megkapjuk, visszamenőleg is. Hasonló, vagy ugyanilyen üzenettel jöttek többen is Sopronból. Ezek az üzenetek döntő hatásúak voltak a többiek elhatározására is. Ezért Dr. Magyar Jánosnak nagyon fontos szerepe volt abban, hogy a kiment hallgatók nagyobb része visszajött, és nem vándorolt ki Kanadába.
Nagyon bánt minket, hogy Dr. Magyar Jánosról a visszaemlékezések során az esetek nagy részében elfelejtkeznek. Pedig véleményünk szerint ez sokkal nagyobb hazafias tett volt, mint Roller Kálmáné. Abból, hogy az egyetemisták az ő irányítása mellett vándoroltak ki Kanadába, elsősorban személy szerint neki és a kanadai kormánynak volt haszna.
Amikor az 1956-os soproni eseményekről beszélnek, legtöbbször csak arról esik szó, hogy az egyetem, a tanárok és a hallgatók kimentek Kanadába. Arról, hogy hányan jöttek vissza, hogy hányan végeztek, hogy az Alma Mater most is megvan Sopronban, nem szűnt meg, tovább él, továbbra is eredményesen működik, alig beszélnek. A megkülönböztetés, az itthon maradottaknak (visszatérteknek) lekezelése még ma is sértő. Talán mi is tettünk valamit a hazánkért, Magyarországért.
A dolgok nagyon lassan haladtak, s a kapuk nem akartak kinyílni. Amikor felvetődött, hogy mit akarunk, például a katolikus bíboros látogatásakor, mind a két táborban a hazajönni szándékozóknak azt mondták, hogy akkor miért mentünk oda. A tábor vezetői arra hivatkoztak, hogy ki kell vizsgálni, nem követtünk-e el valamilyen bűncselekményt Magyarországon, vagy az átjövetel után Ausztriában. Ezért az Amerikai Titkosszolgálat megbízottai többször kihallgattak bennünket.
December 10-én, vasárnap, a lágerből eltávozásra engedtek ki bennünket. Ezt már előző hét végén megtudtuk. Mi, a lágerben lévő V. évesek, megbeszéltük, hogyha kiengednek, késő délután indul egy gyorsvonat Bécsbe, azzal a vonattal elmegyünk Bécsig. Hajnalban Bécsben leszünk. Ott rögtön átmegyünk a másik pályaudvarra, lemegyünk a határig, vagy vonattal átmegyünk Sopronba.

Baj nélkül meg is érkeztünk Bécsbe. Átmentünk a másik pályaudvarra és fölszálltunk egy vonatra, ami elvitt bennünket a határig. A vonat nem ment tovább, leszálltunk, és minden körültekintés, felderítés nélkül a vasút mellett elindultunk a határra. Azt gondolva, hogy amilyen könnyen, minden akadály nélkül átjöttünk, úgy vissza is, azaz haza is tudunk menni. Sajnos, nem egészen így történt. Meglátták az osztrák határőrök, hogy mi mintegy menetoszlopban megindultunk a magyar határ felé. Feltartóztattak bennünket, és elkezdődött a bürokratikus hercehurca. Felháborodva kérdezték, hogy mit képzelünk, és hogy ez nem olyan egyszerű. Ezt ki kell vizsgálni. Ez hosszú időt vesz igénybe. Akár hetekig is eltarthat. És nagyon sajnálják, de a menekültek elhelyezése miatt minket már csak a város börtönében tudnak elhelyezni, ahol egyetlen fogoly töltötte – tudomásunk szerint gyilkosságért – kiszabott büntetését.
Az évfolyamtársaink közül néhányan, amikor leszálltunk a vonatról, hátra maradtak, hogy a kioszkban vegyenek valamit. Ok látták, hogy minket összeszedtek és elvittek. Ők nem indultak el a határ felé, hanem kivárták, míg a határőrök elmennek, és átszöktek a határon. Sikeresen hazaértek, és rögtön tájékoztatták az egyetem új, megbízott vezetőjét, Dr. Magyar János professzort, a velünk történtekről. Az egyetem vezetősége rögtön lépéseket tett. Tájékoztatták a bécsi Magyar Nagykövetséget és a határőrséget hazatérésünk gyors elintézése érdekében. Megkezdődött a hivatalok akciója.
A magyar hatóságok, elsősorban a Magyar Nagykövetség érdeklődésének, mozgolódásának meg lett a hatása. Az események körülöttünk felgyorsultak. Az osztrákok hűvös udvariassággal kezeltek bennünket, mivel mi már nem voltunk érdekesek. Nem illettünk bele a hivatalos képbe. Nem feleltünk meg az elvárásnak.
A börtönbe rendőrségi hivatalnokok érkeztek, akik bennünket bűnügyi nyilvántartásba vettek (fénykép, ujjlenyomat), és aláírattak velünk egy nyilatkozatot, hogy nem lépünk többé Ausztria területére. (Ez tudomásom szerint még mindig érvényben van, nem is sokat jártam Ausztriába.) És még mindig azzal biztattak bennünket, hogy ez nem fog olyan gyorsan menni, és még meg is gondolhatnánk magunkat. Mi azonban nagyon ragaszkodtunk ahhoz, hogy mi minél előbb haza akarunk menni. így az események felgyorsultak. Tehergépkocsi jött a börtönhöz, amire felraktak bennünket, ezzel elvittek a határhoz. Ott hivatalosan átadtak bennünket a Határőrség képviselőjének.
A határon a hivatalos képviselőn kívül Sallai Feri bácsi, a Soproni Erdőgazdaság igazgatója várt bennünket, az erdőgazdaság tehergépkocsijával. Azzal vittek be bennünket Sopronba, a 48-as laktanyába, ahol felvették a személyi adatainkat. Minden különösebb kihallgatás és egyebek mellőzésével hazaengedtek bennünket. Késő délután már a Dimitrov téri diákszállóban voltunk, és mindannyian örültünk a viszontlátásnak, és mindenki a maga módján – a kedve és vérmérséklete szerint – megünnepelte a visszatérést.
Másnap reggel bementünk az egyetemre, az ösztöndíjunkat visszamenőleg megkaptuk. Dr. Magyar János professzor beváltotta ígéretét. Mindent köszönünk neki. Ezután mi is elkezdtünk a többiekkel járni az előadásokra, készítettük a diplomatervünket és készültünk az államvizsgára.

Epilógus

Mi, de különösképpen jómagam, a hazatérés után elsősorban a tanulmányaimmal, a felkészüléssel voltam elfoglalva. Az egyetemen folyó szervezésekben egyáltalán nem vettem és nem vettünk részt. A hivatalos szervek is még mással voltak elfoglalva. Még nem dőlt el, a „ki kit győz le" kérdése. Még folyt a rendőrség és a munkásőrség szervezése. Az új fegyveres testületek képviselői sem a diákotthonba, sem az egyetemre nem jöttek be. Tudtommal Sopronban senkit semmilyen incidens, bántódás nem ért. Az egyetem akkori vezetése felelősséget vállalt értünk, és ez elegendő volt.

A hivatalos ütemterv szerint az államvizsga és a diplomaterv védése májusban lett volna. Április elején a hatalom berkeiben történt valami, mert jött a hír, hogy sürgősen készüljünk, mert a vizsgák időpontját április közepére előrehozzák, s a védés után, amilyen gyorsan lehet, távozzunk Sopronból. Mivel már az álláshelyek elosztása korábban megtörtént, mindenkinek megvolt a munkahelye. Szétszóródtunk az országba, a szélrózsa minden irányába. Mi, a feleségemmel, 1957. május 2-án munkába álltunk az Észak-kiskunsági Állami Erdőgazdaságnál, Kecskeméten.

Mitőlünk az 1956-os eseményekkel kapcsolatban senki, semmit nem kérdezett 1957. október közepéig. Október közepe táján a rendőrségtől kaptam egy idézést, ahová kihallgatásra hívtak. A rendőrségen nem mondanám, hogy szívélyesen fogadtak, de bántani nem bántottak. Korrekt módon kihallgattak, részletesen ismerték az 1956-os tevékenységemet. Szokásos módon velem is leíratták. Mivel elhallgatnivalóm nem volt, megítélésem szerint semmi olyat nem csináltam, ami törvénybe ütköző volt. (Ezt az 1956 utáni években még többször megismételték, mindig ugyanazt írtam, így ellentmondásba nem keveredtem. Egyébként valahol az irataim között még ma is megvan, de az események szempontjából ennek nem volt és nincs is jelentősége).

A múltunk azonban elkísért. Hátrányos következményeit még az 1960-as évek elejéig éreztük. Eredetileg a végzés után mindketten az egyetemen maradtunk volna tanársegédnek. Ez azonban a végzéskor már fel se merült. Később a Szegedi Erdészeti Technikum erdőmérnök szaktanárokat keresett. Mi is pályáztunk, de az Egyetem Személyzeti Osztályától kapott vélemény alapján nem voltunk politikailag alkalmasak. 1960-ban ki akartak nevezni erdészetvezetőnek, de nem kaptam fegyvertartási engedélyt. Ezért, szerencsémre, nem lettem erdészetvezető egy eldugott, mindentől távol levő tanyán, Balotaszálláson. Később dr. Csontos Gyula, a Kiskunsági Erdőgazdaság igazgatójának személyes közbenjárása alapján megkaptam a fegyvertartási engedélyt, és kineveztek erdészetvezetőnek Kiskunhalasra.

Ezután a többiekhez hasonlóan mi is tettük a dolgunkat. Legjobb képességeink szerint részt vettünk az ország újjáépítésében, az erdőgazdálkodás fejlesztésében. Igenis az erdőgazdaság fejlesztésében. Az 1960-as évek, a magyar erdőgazdálkodásnak egyik dicsőséges időszaka, amit nem kell szégyellni. Lehet, hogy mi nem tettünk világra szóló dolgokat, de az évfolyamtársaink közül szinte mindenki jól megállta a helyét abban a nagybetűs életben. Csak erről valahogy nem illik, nem szokás ódákat írni, de talán nem is baj.

Most, az események újbóli átélése és újragondolása után, visszagondolva a történésekre, úgy hisszük, a történelmi megítélés nem a mi dolgunk. Azt elvégzik az utódok, az arra hivatott történészek. De mi hogyan értékeljük az 1956-os soproni, vér nélküli forradalmat? Mindenképpen pozitívan. Nemcsak azért, mert fiatalok voltunk, és ez a fiatal életünk része volt, hanem mert Sopronban és környékén ténylegesen nem történt semmi olyan esemény, ami rombolással, pusztítással, emberi élet kioltásával járt volna együtt. Ebben nagy szerepe volt az egyetemi ifjúság szervezett összefogásának, irányításának, cselekedeteinek.

Az októberi események utáni országos megtorlás ellenére 1956 nem múlt el nyomtalanul. Szelleme, gondolatai mindenkiben benne élt. „E nélkül nem lettünk volna a legvidámabb barakk lakói".

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2006, LXXI. évfolyam

Aki hazajött...

Homolya József levele és verse barátjához, Szabó Józsefhez

Az a tény, hogy 1956 októberében és novemberében az események nyugodtan, higgadtan zajlottak le, az egyetemnek köszönhető! Sopronban a forradalom alatt nem volt vérengzés, nem voltak atrocitások. Lehetett volna másként is! Pl. ha a sopronkőhidai rabok kiszabadulnak. Bár a hallgatóság felfegyverzése is megtörtént, ezzel senki nem élt vissza, egyetlen fegyver sem dördült el! Láttuk, az is igaz, hogy a fertődi tüzérezred által átadott „nehézfegyverek", azaz ágyúk, páncéltörő fegyverek hatástalanítva voltak, de a gyalogsági fegyverek bőven el voltak látva éles lőszerrel! Ezt azért említem, mert az ún. „katonai csoport" tagjait 1956–1957-ben olyan dolgokért is felelősségre vonták, hosszú időn keresztül zaklatták, akik a forradalom napjaiban józanságra, fegyelmezett magatartásra, higgadtságra intettek. Pedig fegyver volt a kezükben!
A terror egyre fokozódott. Mostanában derült, derül ki, hogy ez milyen mértékű volt. Több levelet küldtem egykori hallgatóknak, akikről tudtam, hogy komoly atrocitások érték őket. Többsége nem mer nyilatkozni még ma sem! A bizalmatlanság és félelem még mindig uralkodik!
Vannak azonban mégis, akik nyilatkoznak. Olyanok is, akik kérik, visszaemlékezéseiket helyezzem „zárt anyagként" levéltárba, majd később nyilvánosságra hozható, de most nem, és olyanok is, akik közvetve nyilatkoznak felkérő levelemre, pontosabban egykori évfolyamtársuk révén. Íme egy ilyen levélből részletek: (Hiller István: Ismét tüzek a végeken. I. kötet. Sopron 1990.)
„Kedves Jóska! A minap levelet kaptam Sopronból, amit nagy izgalommal bontottam fel, és olvastam végig. Mivel neved említve van, gondoltam jobb, ha Téged kereslek fel soraimmal, mint barátot, évfolyamtársamat, és közvetlen fegyvertársat, a kor tanúját, aki az események folyását hasonlóan ítéli meg, akivel eddigi múltunk is sok hasonlóságot takar.
Az emlékezés erre az időszakra mindig nagy vihart kavar bensőmben, és gondolatban sokszor lekötnek ezek az emlékek, a messze távolból egyre színesebb képek rajzolódnak ki bennem.
Időnként rímeket is faragok, és úgy írom le, mit, hogy éreztem, vagy ma hogyan látom, akkori ténykedésemet.
Annyit mondhatok neked teljes őszinteséggel, hogy akkori felfogásomon ma sem változtatok. Ma is megtenném, amit akkor fiatalon.
Találkozóinkon is szívesen elevenítettem fel egy-egy jó sztorit, de rendszerint leintettek, hogy ezt a témát fejezzük be egyszer- és mindenkorra. Lehet, hogy most pont a leintők szívesen vennék, ha nevük mind sűrűbben szerepelne a mai divatnak megfelelően, hogy Ők voltak a kezdeményezők, de szenvedők is, Ők már akkor tudták, hogy egyszer büszkék lehetnek ténykedéseikre. Na, hát ilyenkor fog el az undor. Vezető nagyjaink ismét a hősök szerepében tetszelegnek, mert ki ne emlékezne az Ő pozitív megnyilatkozásaikra. Sajnos én nem érzek örömet, sőt egyre nagyobb gátlásaim vannak. A közelmúlt nagy szakmai és politikai tudorai nem vonták le a tanulságot, és nem húzódnak oda, ahová valók. Hősök akarnak lenni. Divat lett a „dicsértessék", a lélek felszabadultságának jelentőségével előrukkolni, és könnyes, de alázkodó szemmel magunkhoz venni az Úr Jézus szent testét kerek kis ostya formájában.
Józsikám, Te mit szólsz mindehhez?
Már lelki szemeim előtt a kép, midőn évfolyamtársaim közül, kiknek neve az ABC első harmadának valamelyik betűjével kezdődik, ott térdelnek az oltár előtt, ráéhezvén a fent említett testecskére. Azután összetett kézzel jó kommunista-keresztényhez illően, ájtatosság céljából a régen eltiltott templom valamelyik jól látható zugába elvonulnak, hogy hálaimát is mondhassanak Magyarország feltámadásáért. És hogy a politika se szenvedjen csorbát, mise után az esperes úrral, a tanácselnök úrral, a győztesnek látszó párt vezéreivel elvonul-

nak a paplak felszentelt hajlékába eldönteni a nép dolgait. Nagyon valóságszerű, amit leírtam, mert sajnos már nem nélkülözi a realitásokat. Ezért vertek engem 56-ban itt utána hülyére?? S ezen tényeket ismét csak leshetem, mert nem tudok hozzá jó képet vágni.
A levélíró arra kér, mivel tudomása szerint engem is értek atrocitások, ha lehet, dokumentáljam, és küldjem el címére, akár a másolatokat. Sajnálom, de nem tudom dokumentálni az engem ért sérelmeket. Sopronban, 1957 januárjában, amikor gumibottal majdnem a szememet verték ki, 5 hétig a kórházban voltam. A Szivart, aki pufajkás volt, Horvát Károlynak hívták, és azonnal elhelyezték Sopronból. Tanúm lenne rá dr. Brand Imre szemész főorvos, aki azóta már elhunyt.
Az 1958. évi salgótarjáni meghurcolásom okozója jeles évfolyamtársam, a közelmúltban elhunyt Kucsera P. lehetne a tanúm, bár én utána következtem. Rendőrségi idézésem nincs, mert rajgazzal négyen személyesen jöttek értem Litkére, mivel a közel félórás úton még puhítani kellett, mert én egy hazaáruló bűnöző voltam a szemükben.
A „talpverésről gumibottal" eső időszakra valahogy nem tudtak fényképészt biztosítani. Ma ez sokkal egyszerűbb lenne, mondjuk videoval. Mielőtt elhagytam volna megpróbáltatásaim színhelyét, vallatóm valami döbbenetes igazságtudattal megfogadtatta velem egy nyilatkozat aláírása kíséretében, hogy engem semminemű bántódás nem ért, és én mindent saját elhatározásomból írtam le itt, vallottam be. Ehhez tudni kell, hogy bent létem alatt cca. 20 önéletrajzom és közel tíz esetben a soproni események tételes leírását követelték meg tőlem. Ami nem volt jó, nem egyezett az előző vallomásokkal, már is tépték el. Jeles évfolyamtársam az események leírására 2 hetet kapott, amit otthon nyugodt körülmények között volt módja elkészíteni. Minden vallomást ehhez hasonlítottak. Ezt onnan tudom, hogy vallatóm a szöveg takarásával megmutatta a mű elkészítőjének saját kezével történő aláírását. Az illető, nyugodjon békében, azért nem mert egyetlen találkozóra sem eljönni, mert gondolta, hogy ott leleplezzük. Nekem azért mutatta meg az illető tiszt, hogy ezzel is bizalmatlanságot szítson, erről meg vagyok győződve.
Szóval nincs dokumentum. Tanúkat tudnék jelölni, de ehhez pofa kell, az én képemről lesülne a bőr szégyenemben ilyen kérésre vetemedvén!
Nem gondoltam, hogy így belemerülök, így az oldalakat beszámozni vagyok kénytelen, ha lehet követni egyáltalán gondolataimat.
Nem akarok a jelen időszakról részletesen beszámolni érzéseimet illetően, mert nagyon borúsan ítélem meg helyzetünket, és pesszimistán látom a jövőt is. Remélem, lesz még módunk személyesen is beszélni erről talán jobb, stabilabb körülmények közt is, de előfordulhat az is, hogy havi keresetem nem tudja fedezni soproni utam költségét sem. Annyit mondhatok, hogy éheztem én már elég sokat, így legrosszabb esetben rá tudok állni a napi egyszeri evésre is.
Józsikám! Befejezem levelem. Mást a főigazgató úrnak sem tudtam volna írni, vagy ennyit sem. Kérlek szépen, kérj nevemben elnézést, hogy kedves felszólítására így reagáltam. Szándékát nagyon tisztelem, de egy ilyen komoly eseménysorozat csupán leírva bizonyítékok hiányában nem sokat ér, de nem is szabad megjelentetni.
Tisztelettel üdvözlöm a főigazgató urat, és remélem, lesz még mód az eseményeket vidámabb hangulatban, szóban felidézni.
Tőled azért is elnézést kérek, hogy ilyen papírra voltam pofátlan írni, de meg kell mondanom, sima papírra leírt soraimat csak az Úristen tudja elolvasni, s ettől megkímélendő nem akarom idődet még jobban igénybe venni egy-egy szó megfejtését illetően. Remélem, nem tartasz szemtelennek, ha e levél kíséretében küldök egy rímekkel díszített írást, az eseményekre utalót.
Baráti ölelésem, kézcsókom kedves nejednek és jókívánságaimat az egész családnak küldöm szeretettel

Jóska

Salgótarján, 1990. febr. 8.”

Hitted volna?

Hitted volna jóbarátom,
Úgy harmincnégy éve,
Tetteidért a hatalomtól
Mit kapsz majd cserébe?

Hitted volna velem együtt,
A tankokra „várva”
Hogy a félelmünkön felül,
Lesz még ennek ára!

Bár nem hittünk győzelemben,
Akkor nem is győztünk,
Ha csak azt nem hogy odaát,
Itt, ott elidőztünk,

Visszatérve jött a ború,
Ezt már jelzik tények,
Melldöngetés, hamis vádak,
Lettek az erények.

A hatalom vörös fénye,
Tündöklött az égen,
Most is szomorú a lelkem,
Ahogy felidézem.

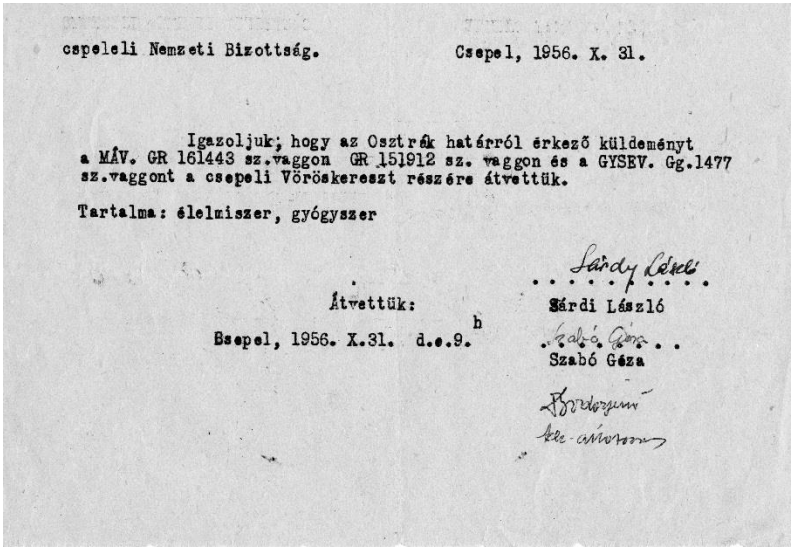
Ki tegnap még veled tartott,
Ellened van mára.
Gyalázatos képmutatás,
Ez a rangok ára.
És csak nézek megdöbbenve,
Mire képes ember,
Szinte agyad föl sem fogja
Ésszel, értelemmel.

S mind ezekre dicsőség vár,
Fürdőznek a fényben,
Ítélkeznek mások felett,
Ők a nép nevében.

Hitted volna fegyvertársam,
Ott a haverra várva,
Hogy áruló van közöttünk,
Ne várjunk csodára.

Ezért futni nem volt szégyen,
Fegyverrel a vállon,
Hű de messze van már mindez,
mint az ifjúságom.

Forrás: Erdészeti Lapok, 2006, 141. évfolyam 10. szám

csepeli Nemzeti Bizottság. Csepel, 1956. X. 31.

Igazoljuk; hogy az Osztrák határról érkező küldeményt a MÁV. GR 161443 sz.vaggon GR 151912 sz. waggon és a GYSEV. Gg.1477 sz.vaggont a csepeli Vöröskereszt részére átvettük.

Tartalma: élelmiszer, gyógyszer

Sárdi László

Átvettük:

Csepel, 1956. X.31. d.e.9.h

Szabó Géza

Egy küldetés története

Dr. Illyés Benjamin és Nagy László erdőmérnökök 1956 őszén az Erdőmérnöki Főiskola negyedéves hallgatói voltunk. Az itt leírásra kerülő esemény velünk történt meg. Akkor ez az Erdőmérnöki Főiskola oktatói és hallgatói körében közismert volt. Később nem illett róla beszélni. Most azért elevenítjük fel, mert erről mi tudunk számot adni. Meggyőződésünk, hogy akkori cselekedetünk része a soproni erdészettörténetnek, és annak a szellemnek, mely a Sopronban végzett hallgatókat jellemzi. Úgy ítéljük meg, hogy éppen ezért - mint az események résztvevői nem őrizhetjük magunkban a megtörténteket, hanem át kell adnunk azoknak, akik ennek megítélésére, illetve megőrzésére hivatottak.
Az előzményekből igen röviden annyit meg kell jegyezni, hogy

- november 4-én az Erdőmérnöki Főiskola oktatóinak mintegy fele, hallgatóinak több mint 80 százaléka Ausztriába távozott;
- november közepén az itthon maradt oktatók dr. Magyar János irányításával megkezdték az oktatást. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert reális veszély volt az, hogy az alacsony létszám miatt a Főiskolát megszüntetik, vagy valamelyik agráregyetemhez csatolják;
- december elején a létszám nem változott, az eltávozott oktatók és hallgatók nagy része St. Wolfgangban, míg - elsősorban az ötödévesekből álló - kisebb rész egy más táborban várta sorsának további alakulását.

1956. december 3. hétfő
Dr. Magyar János professzor hívott bennünket az irodájába. A megbeszélésen jelen voltak dr. Lámfalussy Sándor és dr. Haracsi Lajos egyetemi tanárok. A megbeszélésen a jelenlévő oktatók javasolták, hogy a Soproni Egyetem

- vegye fel a kapcsolatot a külföldön tartózkodó oktatókkal és hallgatókkal;
- jelezze, hogy az Egyetemen megindult az oktatás;
- hozza a kint lévők tudomására, hogy az Egyetem az oktatóinak a munkát, a hallgatóknak a tanulás lehetőségét biztosítja;
- tudja meg, hogy a kint lévők hogyan tervezik tovább jövőjüket, sorsuk várhatóan hogyan alakul. Van-e esélye annak, hogy többen visszajönnek.

A körülmények mérlegelése után az oktatók úgy döntöttek, hogy a kapcsolatfelvétel személyesen történjék, és erre bennünket kértek fel. A kiválasztás indokául elmondták, hogy mindenképpen hallgatót kívántak felkérni, és a meglévő hallgatók közül a kintiek bennünket fogadnak el legjobban, hiszen ismerik eddigi tevékenységünket és személyes kapcsolataink jók. Ígéretet kaptunk arra, hogy a vállalkozás végrehajtásában a tőlük telhető minden segítséget megadják.
Mi rövid tanakodás után a feladatot vállaltuk. A kérésünk az volt, hogy Szilágyi István évfolyamtársunk velünk tarthasson, mert ő már járt novemberben St. Wolfgangban, amikor feleségét - aki november 4-én kiment hazahozta. Az oktatók Szilágyi István ellen kifogást nem emeltek, felkérését ránk bízták.
A megállapodás az volt, hogy az utazást a lehető legrövidebb időn belül meg kell valósítani, mert az időveszteség a kapcsolatfelvétel esélyeit igen rontja.
Szilágyi Istvánnal délután beszéltünk és megegyeztünk abban, hogy másnap hárman indulunk.

1956. december 4. kedd

Az előző nap eseményeinek következtében hárman reggel nem az előadásokra, hanem Ausztriába indultunk. Az akkori viszonyoknak megfelelően, gyalog. Az útra minimális felszereléssel indultunk, hiszen okmányainkon, kevés ruhán, tisztálkodószereken és némi élelmiszeren kívül semmit sem vittünk.

Utunk a városon, a Bécsi-dombon keresztülvezetett a határ felé. 10 óra körül a határ közelében a határőrök elfogtak és az őrsre kísértek bennünket. Itt meg kellett várnunk, míg az őrsparancsnok megérkezik. Ő behívott bennünket az irodájába, elkérte okmányainkat, meghallgatott bennünket, mi a tényleges helyzetről tájékoztattuk. Kiküldött bennünket, nyilván meg akart győződni az általunk elmondottak igazságtartalmáról. Mintegy húsz perc újabb várakozás után ismét hívott bennünket, visszaadta okmányainkat és az asztalára kiterített térképen megmutatta, hogy merre menjünk. Kérése az volt, hogy visszaérkezés után a határőrség parancsnokságán jelentkezzünk.

A megjelölt ösvényen haladva léptük át a határt. A déli harangszót már a túloldalon hallottuk. Utunkat továbbra is gyalog folytattuk egy közeli falu cukorgyáráig. Innen cukrot szállító autókkal jutottunk el Bécsig. Az autókról a Nyugati pályaudvar közelében szálltunk le, mivel nem egy autóval mentünk, itt megvártuk egymást.

A vasútállomáson kiválasztottunk egy Linz felé induló vonatot és felszálltunk rá. Minimális nyelvtudással, fáradtan indultunk el, de a kalauzzal nem tudtunk szót érteni. Igazolványunk, pénzünk nem volt, így a második állomáson le kellett szállnunk a vonatról. Gyalog indultunk vissza a városközpont felé.

Este kilenc óra körül magyar szóra lettünk figyelmesek. Megismerkedtünk. Az újonnan jöttét megillető figyelemmel és segítséggel új ismerőseink egy – a magyar menekültek részére kialakított – szálláshelyre kísértek bennünket. Ők is ott laktak. Itt éjszakai szállást, étkezést és tanácsokat kaptunk, ezek figyelembevételével alakítottuk a következő nap programját.

1956. december 5. szerda

Ez a nap a továbbutazás lehetőségének megteremtésével telt el. Először hosszú sorban állás után egy, erre a célra rendszeresített helyen, tartózkodási engedélyt kellett váltanunk. Az engedély kiadását részletes adatfelvétel előzte meg. Az egész intézés a délelőttöt igénybe vette.

Az étkezés nem volt gond, mert a város több pontján lehetett a magyar menekülteknek élelemhez jutnia, így szendviccsel ezt megoldottuk.

A tartózkodási engedély birtokában, egy másik irodában már várakozás nélkül megkaptuk a továbbutazáshoz szükséges vonatjegyeket. A vonatunk este 10 óra körül indult, így az esti órákban módunk volt Bécsben körülnézni.

Éjfél előtt érkeztünk Linzbe, ahol néhány órát vártunk az átszállásra, így az éjfél Linz főutcáján ért bennünket.

1956. december 6. csütörtök

A váróteremben töltött rövid alvás után kora hajnalban indultunk tovább Bad Ischl-en átszállva, a Wolfgang See-n motoros hajóval átkelve, St. Wolfgangba. A hallgatótársainkhoz délelőtt 10 óra körül érkeztünk meg. Az itt egy középiskolának megfelelő tanintézetben - azok tanulóit hazaküldve helyezték el ideiglenesen a soproni hallgatókat és néhány oktatót. Az oktatók többsége nem itt volt elhelyezve. A kerítéssel körülvett iskolát csendőrök őrizték. A portaszolgálatot hallgatók látták el. Így érkezéskor természetesen – mint végre megérkezetteket – beengedtek bennünket.

A találkozás örömét, annak érzelmi részeit, a sok kíváncsi kérdést nem kell leírni, a történetnek része ugyan, de nem lényeges. Úgy fogadtak bennünket, mint akiket régen vártak, és

természetesnek tartották, hogy velük fogunk maradni és a továbbiakban sorsunk egyformán alakul.
Sok-sok kérdés és információ után derült ki, hogy a mi céljaink mások. Nekünk itt hallgatótársainkkal, elsősorban évfolyamtársainkkal volt lehetőségünk beszélgetni. Természetesen elmondtunk mindent, amit a soproni eseményekről tudunk, és elmondtuk azokat az üzeneteket is, amivel megbíztak bennünket.
A valós helyzet megismerése némi megdöbbenést váltott ki, de érveink meghallgatása után elfogadták azt, hogy mi vissza kívánunk menni Sopronba, de előtte küldetésünket szeretnénk teljesíteni. Ehhez szükséges lenne az oktatókkal is találkozni. Ennek megszervezésére Gratzer Miklós évfolyamtársunk – aki a hallgatók összefogásában nagy szerepet vállalt – ígéretet is tett. Helyzetünket két alapvető körülmény nehezítette. Ezek:

– Ott tudtuk meg, hogy az Egyetem kinti vezetése döntött és elfogadta Kanada ajánlatát. Ezzel megszűnt az a bizonytalanság, amire mi számítottunk. Induláskor úgy tudtuk, hogy hallgatótársaink további sorsára vonatkozóan még több változat szerepel. Az időközben megszületett döntésnek megfelelően, az oktatók és a hallgatók együtt maradva, Kanadába készültek, annak az ígéretnek a birtokában, hogy ott a tanulás folyamatosságát, majd a munkát az állam biztosítja a számukra. Ennek megfelelően elsősorban az oktatóknak, de a hallgatóknak is igen komoly érdeke fűződött ahhoz, hogy az egység megmaradjon, a fellépésük közös és egységes legyen.
– Az érdeklődőknek, a visszajönni szándékozóknak mi nem ígérhettünk védelmet. Mi csak a tényleges, az általunk akkor látott magyarországi helyzetet és a saját visszatérési szándékunkat mondhattuk el.

Gratzer Miklóssal történt beszélgetés során ígéretet kaptunk, hogy a hazatérésben segítenek bennünket, de azt is tudomásunkra hozták, hogy azt szeretnék, ha az ott lévők együtt maradnának, és nem szeretnék, ha mi bármilyen, ezt nehezítő lépést tennénk.
E nap érdekes színfoltja volt a Mikulás-ünnepség, melyen természetesen mi is részt vettünk és ugyanúgy ajándékot kaptunk, mint a többiek.

1956. december 7. péntek
A nap hallgatótársainkkal töltött beszélgetésekkel telt. Mindenki kíváncsi volt valamire. Mi pedig vártuk, hogy hogyan, hol és mikor találkozhatunk az oktatókkal.
Késő délután azonban az események jelentősen megváltoztak. Két csendőr jött be a szobába és Szilágyit kereste. Ő jelentkezett. A két csendőr közrefogta és elvezette. Mi nem tudtuk, mi történt. Az csak később derült ki, hogy mivel már másodszor van ott, gyanúsnak találták. Hogy ez volt-e a valódi ok, vagy más, nem tudtuk kideríteni.
A csendőrök valamivel később minket is bekísértek az irodájukba, és ott kihallgattak bennünket. Kérdéseik Szilágyi Istvánra és szándékainkra vonatkoztak. A kihallgatásról jegyzőkönyvet vettek fel.
A velünk kapcsolatos határozat az volt, hogy másnap reggel el kell hagynunk a telepet. Mi úgy nyilatkoztunk, hogy nem kívánunk Kanadába menni, Bécsben szeretnénk tanulni. Ezért született a kiutasító döntés. Szilágyi Istvánnal ott mi többet nem találkoztunk. Őt letartóztatták, és január végén érkezett vissza Sopronba.
Pénzünk nem volt, a döntést este tudtuk meg, így az évfolyamtársaink gyűjtöttek össze pénzt arra, hogy indulni tudjunk. Hahn Fülöp évfolyamtársunk – aki beszélt németül – vállalta, hogy Bécsig elkísér bennünket.
Igen nyugtalan körülmények között, teli aggodalommal feküdtünk le annak a tudatában, hogy másnap reggel el kell hagyunk St. Wolfgangot.

1956. december 8. szombat

Reggel Hahn Fülöp kíséretében nyolcán hagytuk el a magyar tábort. A nap utazással telt, hiszen a legolcsóbb megoldást kellett megtalálni, így többszöri átszállással, éjjel érkeztünk meg Bécsbe. A Déli pályaudvaron megvettük a bécsújhelyi vonatra szóló jegyeket és elköszöntünk Hahn Fülöptől.

Az éjszaka további részét 6, hozzánk csatlakozó és velünk visszatérő hallgatótársunkkal a Déli pályaudvar várótermében töltöttük.

1956. december 9. vasárnap

Hajnalban indultunk Bécsújhelyre, majd ott átszállva, a magyar határra. A határhoz nyolc óra körül érkeztünk.

Nem tudtuk, hogy az elmúlt napokban, az országban, Sopronban milyen változások történtek. Azt tudtuk és hittük, hogy az ország érdeke ellen nem tettünk, így nyugodt lelkiismerettel, de nem kis félelemmel léptük át Ágfalvánál a határt.

Mivel – ünnep lévén – a határőrségtől autót nem tudtak küldeni, az ágfalvi őrsről gyalog indultunk el Sopronba. Délben érkeztünk meg az akkori Dimitrov téri kollégiumba. Társaink nagy örömmel fogadtak bennünket.

Dr. Magyar János professzor úr a kollégiumban lakott, így azonnal tájékoztatni tudtuk utunkról, annak eredményéről és gondjainkról.

Tájékoztatásunk lényege a következő volt:

- hírt vittünk a Soproni Egyetemről, tájékoztattuk a kintieket az oktatás megindításáról, a soproni hírekről;
- hallgatótársainkkal véleményt cseréltünk, meghallgattuk egymás érveit. Hatan velünk visszajöttek és néhányuk hazatérése a közeljövőben várható;
- Az oktatókkal nem tudtunk beszélni;
- Az oktatók közül nem jött velünk senki, velünk a kapcsolatot senki sem kereste;
- Az Egyetem kinti része várhatóan együtt marad és Kanadába készül;
- Szilágyi István sorsáról nem tudtunk.

Ezzel véget ért a küldetésünk.

Tettünkért dr. Magyar János és a határőrségnél történt jelentkezésünkkor, az ügyeletes tiszt mondott köszönetét. Egyetemi tanulmányainkat 1958-ban fejeztük be. Minősítésünkben a leírt esemény negatívumként szerepelt.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1997, XXIX. évfolyam

KASSAI IMRE

Három töredék a tizenhárom napból

1956. november 3–4.

Vág a jeges szél. Huzat van a Győri Kapunál. A rendőrrel a pillér mögé húzódunk. Havas eső esik. Gyengén vagyok öltözve. Igazán csak az esőköpenyem jó vastag, gumis anyag. A rendőr fiatal, pár évvel idősebb, mint én. Nagydarab. Túlsúlyos. Pisztolya van. Nekem géppisztolyom. Dobtáras. Miért is fagyoskodunk itt? Néhány gépkocsi miatt, kiket igazoltatunk? És ha Pestiek? Visszafordítsuk? Félreállítsuk? Mit csináljunk velük? – Semmi eligazítás, direktíva, mint máskor sem. Hogy van ez? Mit hajtunk végre? Magunkra vagyunk hagyva. Mint máskor is.

Éjfél körül a közeli vágóhídról két asszony friss, forró tepertőt, puha kenyeret hoz. Elgémberedett ujjakkal belapátoljuk. Utána forralt bort kapunk. Újjászületünk. Köszönetet motyogunk, de már nem hallják. Megint egyedül maradunk. Hajnali négy óra. Váltás nem jön. Úgy döntünk, hazamegyünk. A rendőr az Őrsre, én a Főiskolára. A géppisztolyt leadom. Holtfáradtan érek a Dimitrov térre. A kollégiumba. Talán félórát, ha alszom. A folyosón kiabálás. Jönnek az oroszok! Riadó!

Az évfolyam az Új Épület egyik termében várakozik. Vagyunk vagy huszonöten. Nem nagy szám. Hozzák a fegyvereket. Mind puska. Kettő géppisztoly. Kié legyen a dobtáras? Nyílt szavazás. Fülöp meg én nyertünk. Jó érzés volt ismét a géppisztolyt fogni... – Az órák múlnak. Tétlenség. Gyenge tréfálkozások. Kis idétlenkedések. A helyzethez nem illőek. Az én feszültségemet nem oldják fel. Nem veszek részt benne. – Nincs itt valami aránytévesztés? Belegondol abba valaki, mi várható? Van itt reális esély? Irreális? Átgondolja ezt valaki? Felelősséggel?

Végre történik valami. Kapunk három TEFU-s teherautót. Nyitott platósat. Egyre ráférünk mindannyian. Nem így történik. Csak nagyjából maradunk együtt. Megyünk az oroszok elé a győri úton. Meddig? Ütközet lesz? Hol? Valahol lesz páncéltörő, 76 mm-es. Kettő is. Az ötödéveseknél. Előttünk. És nekünk mi lesz?

1956. november 4.

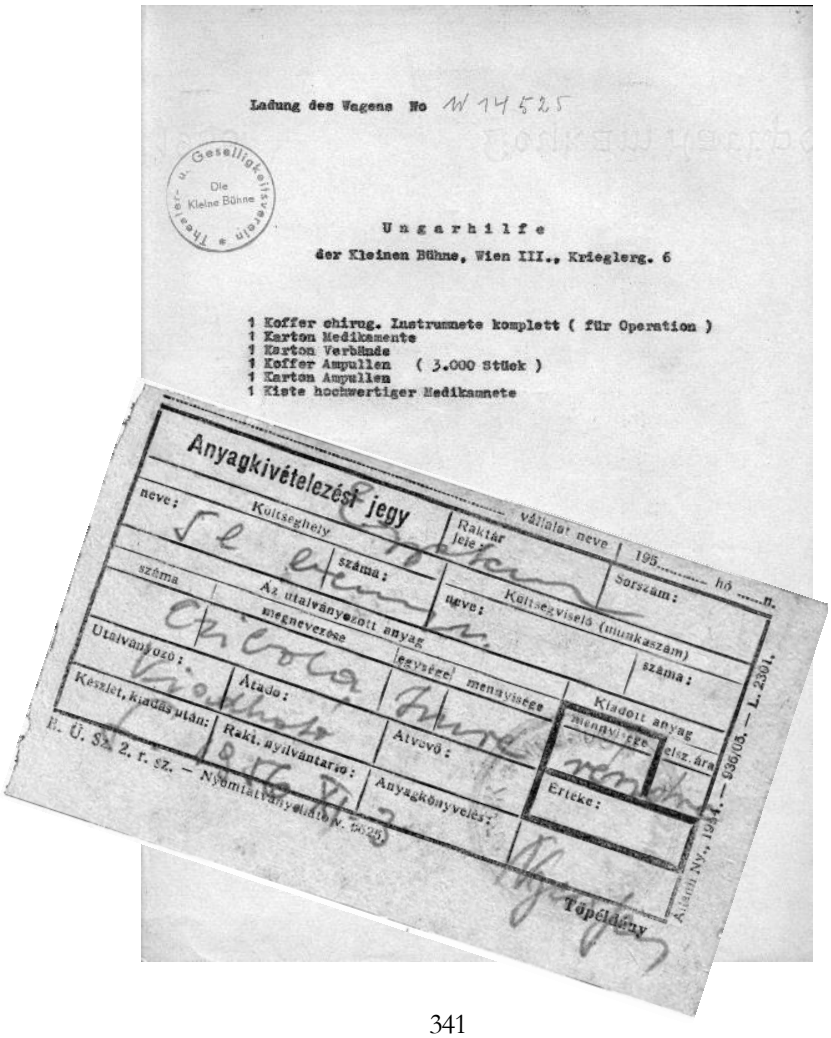
Egy fedett, enyhe jobb kanyarból hirtelen páncélozott orosz felderítőkocsi bukkan elő. Fékez. Megáll. Nézem. Jobb, mint amiben egy éve ültem. Magasabb. Erősebb. Lehet vagy 150 méterre. Középen nehézgéppuska. Iker. A távolság ideális. Neki. Két oldalt szemben egymással vagy tíz felderítő. Mozdulatlanul ülnek. Fegyelmezettek. Nézem az orosz tisztet. Karját felemeli. (Állj-t int?) – Késve, nyikorogva végre mi is megállunk. Ordítsak? (Le a kocsiról! Árokba! Ne lőj!!) Nem kell. Mindenki ugrál. Fejvesztve. Mi van az orosszal? Vár. Nem tüzel. Már egyedül vagyok a platón. Felugrom a magasítóra. A TEFU-s sofőr beletapos a gázba. Lerepülök az úttest közepére. Rükverz. A tehergépkocsi majd elgázol. Menekül vissza Sopronba. Jobb karom használhatatlan. Fél oldalam, fejem a fájdalomtól majd szétesik. A géppisztoly akadályoz a mászásban. Bekaparom magam az árokba. Felnézek. Hol az orosz? A felderítőkocsi megmozdul. Lassan megfordul. Visszamegy. Megúsztuk.

1956. november 4–5.

Vizes árokban feküdni értelmetlen. Orosz sehol. Kikászálódom. Északra szőlődombok. 600–800 méterre présház. Odamegyek, többedmagammal. Sötétedésre megtelik. Vagyunk vagy tizenöten, húszan. Felváltva őrt állunk. Páronként. A déli oldalt figyeljük. A győri utat. Nemsokára feltűnnek az orosz harckocsik. Mennek Sopronba. Az árkot reflektorozzák. Tíz méteren belül.

Őrségben vagyok. Az orosz páncélosok még mindig áramlanak Sopron felé. Behívnak bennünket a présházba. Miki informál mindkettőnket. Míg őrségben voltatok – mondja –, többen úgy döntöttünk, hogy Ausztriába megyünk. Választok: jöttök velünk, vagy maradtok. A válaszra, eme kis apróság eldöntésére, rengeteg gondolkodási időt kaptunk. Több másodpercet. Annyit, amíg katonásan elhangzik: igen vagy nem. Gyönyörű. Még választhatok is. De sebesen.
A levegő megritkult körülöttem. Az agyam rástartol. Tudok még vánszorogni? A könyököm lüktet. Eltört? Mikiék biztos nem látták, mikor két és fél méterről a betonútra zuhantam. Támogatnak majd, ha nem tudok lépést tartani? Olyan kérdés nincs: tudok-e járni? Az arcokon látom az elszántságot. Feszültséget. Hmm... ez kemény menetgyakorlat lesz. Nem korlátozhatom Őket. Meg itt van Jutka is. A szülei kizárt, hogy nyugatra engedik. Nem mehetek. A géppisztolyt odaadom valakinek.
A Templom utcában csend. Elérek a 16. számhoz. Kis kavicsot keresek. Dobálom az emeleti ablakot. Kinyílik. Jutka édesanyja. Hát te mit csinálsz itt? Miért nem vagy Ausztriában? Az egész Főiskola kiment! Természetesen Jutka is! Te erről nem is tudsz? Hol voltál eddig?
A világ megfordul velem. Válaszolni nem tudok. Valamit motyogok. Elkotródom.

Forrás: Erdészeti Lapok, 2006, CXLI. évfolyam 10. szám

Ladung des Wagens No W 14525

Die Kleine Bühne – Theater- u. Geselligkeitsverein

Ungarhilfe
der Kleinen Bühne, Wien III., Krieglerg. 6

1 Koffer chirug. Instrumnete komplett (für Operation)
1 Karton Medikamente
1 Karton Verbände
1 Koffer Ampullen (3.000 Stück)
1 Karton Ampullen
1 Kiste hochwertiger Medikamnete

Anyagkivételezési jegy
vállalat neve
Költséghely száma:
Raktár jele:
Sorszám:
Költségviselő (munkaszám)
Az utalványozott anyag megnevezése
Kiadott anyag mennyisége
Átadó:
Átvevő:
Anyagkönyvelés:
Értéke:
Példány

NAGY LÁSZLÓ

Az ifjúság jót akart

Visszaemlékezések az 1956-os forradalomra

Előzmények

Egyetemi tanulmányaimat 1953 őszén kezdtem meg a Soproni Erdőmérnöki Főiskolán. Tanulmányi eredményem, az évfolyamtársaimmal kialakított kapcsolatom alapján az 1953/54-es tanévben csoportvezető, majd 1954 őszétől a DISZ megszűnéséig az évfolyam DISZ titkára voltam.

Az 1956/57-es tanév kezdetét jelentős politikai és társadalmi változások előzték meg. A politikai vezetés mindent egységesítő és irányító módszerét nehéz volt fenntartani. Az egyetemi ifjúság egyre határozottabban vetette fel a DISZ-szel kapcsolatos kifogásait, és kifejezésre juttatta, hogy olyan ifjúsági szervezetet akar, mely az egyetemi ifjúság gondjait, problémáit jobban érzékeli és érzékelteti, mely érdekeit jobban képviseli, közvetlenebb és céljaik megvalósítását jobban elősegíti. Az egész időszakra jellemző volt egy jobb, igazságosabb rend kialakításának igénye. Október elején még nem volt egyértelmű, hogy a DISZ-en belül lesz-e célszerű egy egyetemi szervezet kialakítása, vagy önálló, a DISZ-től független szervezet alakuljon-e.

Október közepén a szegedi egyetemisták léptek, megalakították a MEFESZ-t.

A Soproni Erdőmérnöki Főiskola mellett ekkor még Sopronban oktatták a Bányamérnöki Egyetem III. és IV. évfolyamát, valamint Sopronban volt a Földmérőmérnöki Kar I-IV. évfolyama is.

A soproni egyetem jellemzője volt az oktatók, hallgatók és a technikai személyzet jó kapcsolata. Az egyetemen mindenki mindenkit ismert, tudtuk, hogy ki mit tud, ki hogyan gondolkodik, kire miben és milyen mértékben lehet számítani. Ebben a légkörben automatikusan választódtak ki azok a személyek, akiket társaik elfogadtak, akik kezdeményezői lettek a változásoknak. Én akkor IV. emh. voltam. Évfolyamunkat az előkészítésben, majd az Ideiglenes Intéző Bizottságban Gratzer Miklós és én képviseltem.

Sajnos írásos anyag, jegyzőkönyv, egyéb feljegyzés 1956 őszéről nem áll rendelkezésemre. így emlékezetemre kell hagyatkoznom, remélem, hogy a megszépítő messzeség nem csökkenti a tárgyilagosságot. Visszaemlékezésemben elsősorban a velem megtörténtekről kívánok számot adni, egyben jelezni szeretném azt a hangulatot, azokat a benyomásokat, melyet akkor tapasztaltam és melyek hatást gyakoroltak rám.

Az 1956. október 22-i nagygyűlés

1956. október közepén már nemcsak az ifjúsági szervezet megújítása, hanem a marxizmus-leninizmus, az orosz nyelv és a honvédelem oktatásának átszervezése is napirendre került. A Budapesti Műszaki Egyetemről kerestek meg bennünket azzal, hogy ne vegyünk részt ezeknek a tárgyaknak az előadásain. Ott voltam, amikor ezt a felhívást nem fogadtuk el. Az volt a véleményünk, hogy céljaink eléréséhez nem engedetlenséggel, hanem demokratikus eszközökkel lehet eljutni.

A hangulat – elsősorban a társegyetemekről érkező hírek hatására – egyre forrósodott. Különböző követelések fogalmazódtak meg. Október 20-ra világossá vált, hogy a soproni ifjúság is lépni akar. Ezt úgy képzeltük el, hogy szándékainkat minél szélesebb körben meg kell vitatni és közösen kell kialakítani elképzeléseinket, megfogalmazni céljainkat.

Október 21-én ott voltam a nagygyűlést előkészítő megbeszélésen is, az akkor Dimitrov téri diákotthonban. Ezen egységes volt a vélemény abban, hogy a DISZ-ből ki kell lépni, a MEFESZ-t meg kell alakítani. A vita arról folyt, hogy mit várunk a MEFESZ-től, mit akar a soproni fiatalság. Egyetértés volt abban is, hogy október 22-én délutánra össze kell hívni

az ifjúságot. Rövid vita után elfogadtuk, hogy erre a rendezvényre az oktatókat, az egyetem személyzetét meg kell hívni. Az egyetemhez nem tartozó meghívottak listája már nehezebben állt össze. Végül az a döntés született, hogy ez nem titkos összejövetel, nyíltan és határozottan lépjünk fel, így hívjunk meg minden működő, jelentősebb politikai szervezetet.
A többi egyetem fiatalságához hasonlóan, követeléseket fogalmaztunk meg. Ez a szegedi egyetem által elfogadottakra épült.
Az előkészítés során szó volt arról, hogy a MEFESZ Ideiglenes Intézőbizottságot alakít. Ennek összetételére az a javaslat hangzott el, hogy minden erdőmérnöki évfolyam 2-2 főt, a két bányamérnöki évfolyam ugyancsak évfolyamonként 2-2 főt, míg a Földmérőmérnöki Kar összesen 2 főt jelöl, így az Ideiglenes Intézőbizottság 16 főből állt, az Ideiglenes Bizottság a nagygyűlést 22-én délután 3 órára hívta össze a SOTEX kultúrházába. Fontosnak ítéltük a nagygyűlés összehívásához Roller Kálmánnak, az Erdőmérnöki Főiskola igazgatójának, valamint Zámbó Jánosnak, a Bányamérnöki Kar dékánjának meghívását és megnyerését. Meghívásunkat mindketten elfogadták. Közreműködtek a gyűlés előkészítésében. Ez adott lehetőséget a meghívottak körének szélesítéséhez, a meghívásokhoz, a követelések terjesztéséhez, a szervezés végrehajtásához.
A nagygyűlés előkészítését sokban segítette az az általános hangulat, mely azokat a napokat jellemezte.
A nagygyűlésen a három egyetemi kar hallgatósága szinte teljes mértékben, az oktatók igen magas létszámban voltak jelen. Képviseltették magukat a párt és a DISZ megyei és városi szervezetei, egyéb társadalmi és közigazgatási szervek, valamint a sajtó képviselői is.
A nagygyűlés elnöksége az Ideiglenes Intézőbizottság volt. Az elnökség tagjainak csak egy része vett részt a gyűlés vezetésében, a többiek a rend fenntartásával, a követelések változásainak átvezetésével voltak elfoglalva. A gyűlés hangulatát nehéz visszaadni, mert ott akkor senki sem arra gondolt, hogy milyen változásokat indít el, hanem a jó szándék, a közös tenni akarás mellett jelen volt a valósággal való szembesülés, a retorziótól való félelem is. A hallgatók által képviselt lelkesedést jól egészítette ki az oktatók higgadt, a szélsőségeket visszatartó véleménynyilvánítása. Feltűnt a politikai vezetők tehetetlen, időnként komikussá váló viselkedése és az, hogy semmi garanciát nem tudnak nyújtani a követelt változások megvalósítására.
Jómagam a követeléseink megfogalmazásában vettem részt. A vita során az egyes felvetéseket figyelembe véve, a fogalmazáson állandóan változtatni kellett. Itt kaptak nagyobb teret a munkával kapcsolatos kérdések.
Az elfogadott követelések több helyen is megjelentek, így azokat nem írom le. Úgy ítélem meg, hogy alapos, a bevezetőre és a záradékra is kiterjedő tanulmányozásukból megállapítható, hogy mit akart a fiatalság.
A jelenlévők
– kimondták a DISZ megszüntetését és a MEFESZ megalakulását;
– A MEFESZ szervezésével és irányításával az Ideiglenes Intézőbizottságot bízták meg. Az évfolyamonként jelölt intézőbizottsági tagok megbízatását megerősítették;
– A követeléseket többszöri módosítás után elfogadták.

A nagygyűlés befejezése után az Intézőbizottság a további feladatok megbeszélésére még a helyszínen maradt. Fontosnak tartottuk követeléseink nyilvánosságra hozását és a társegyetemekkel a kapcsolat felvételét. A késő esti órákban a Győri Rádió mikrofonja előtt olvastam fel az elfogadott követeléseket. Az Intézőbizottságtól azt a feladatot kaptam, hogy másnap a veszprémi egyetem nagygyűlésén vegyek részt.
1956. október 23-án a hajnali vonattal indultam Veszprémbe. Az újonnan választott MEFESZ-vezetőség megbízott azzal, hogy vegyem fel a kapcsolatot a nagygyűlés előkészí-

tőivel, mondjam el tapasztalatainkat, vegyek részt a gyűlésen és ott hozzászólásomban ismertessem követeléseinket.
A délelőtti órákban érkeztem meg Veszprémbe. Az ott tanuló, volt gimnáziumi osztálytársaim (Leitold Ferenc, Magyar Balázs) segítségével az előkészítést végző hallgatókkal sikerült találkozni és a problémákat megbeszélni. A gyűlés szervezésében, előkészítésében ezen túl nem vettem részt, úgy ítéltem meg, hogy ez a helyi egyetemisták feladata. Természetesen módom volt a diákokkal beszélgetni. Mindenkit érdekelt, hogy az előző nap Sopronban mi történt. Igyekeztem tárgyilagosan és részletesen beszámolni mindenről.
A Veszprémi Vegyipari Egyetem nagygyűlése délután kezdődött a Színházban. (A kezdés pontos időpontjára nem emlékszem) Az ülés első harmada tervszerűen, az előkészített beszédekkel különösebb lelkesedés nélkül zajlott. Az ülés második harmadában került sor a társintézmények küldötteinek és a hallgatóknak a hozzászólásaira.
Amikor a levezető elnök a soproni egyetem küldöttének felszólalását jelentette be, a karzaton hatalmas ováció hangzott fel. Felnéztem az ünneplőkre és meglepetve láttam, hogy ott mintegy 40-50 soproni egyetemista tapsol. Utólag derült ki, hogy délután egy busszal jöttek el a gyűlésre. A soproni egyetem hallgatói nevében üdvözöltem a jelenlévőket, majd felolvastam követeléseinket. Hozzászólásom elhangzása után a karzatra mentem és csatlakoztam társaimhoz.
A gyűlés harmadik harmadában a veszprémi egyetem követeléseinek összeállítására, határozataik megfogalmazására került sor. Ezt saját ügyüknek ítéltem. A gyűlés további részén is ott voltam, de a követelések megfogalmazásában sem én, sem soproni társaim nem vettünk részt.
A gyűlés alapján megállapítottam, hogy jó volt soproni egyetemistának lenni Veszprémben.
A késő esti (éjfél előtti) órákban busszal indultunk vissza Sopronba. Hajnalban értünk haza.
A nap budapesti történéseiről csak néhány hír erejéig értesültünk, nem tudtuk azt sem, hogy amit mondtak, abból mi az igaz. Ezen a napon Sopronban társaim néma tüntetést szerveztek, amelyen én nem vettem részt.

Az Ideiglenes Intézőbizottságban

1956. október 24-én korán reggel az egyetemre siettem, ahol az Intézőbizottság folyamatosan ülésezett. Én a veszprémi gyűlésről számoltam be, de ez már nem nagyon kötötte le a jelenlévők figyelmét. Valamennyien a budapesti híreket vártuk. Ezen a napon az oktatás rendben elkezdődött. 10 óra után olyan hír jutott el az Intézőbizottsághoz, hogy az ÁVH provokációra készül. Az ifjúság vezetői gyorsan döntöttek: meg kell akadályozni, hogy fegyveres testület tagjai vagy bármilyen provokátorok az egyetem területére bejuthassanak.
A IV. évfolyamnak a főépület földszintjén dr. Lámfalussy Sándor tartott előadást. Az ő engedélyével ismertettem az Intézőbizottság döntését. Az előadás félbeszakadt, a hallgatók a kapunál és az egyetem kerítése mellett álltak őrséget.
Dél körül az őrségben nem lévő fiatalság a főépület mögött gyülekezett, a fejleményeket tárgyalta. Ekkor kinyílt a folyosó ablaka és megjelent Winkler Oszkár professzor úr. Első szavai a következők voltak: „Fiúk, őrizzék meg méltóságteljes nyugalmukat", majd rövid beszédben nyugalomra, fegyelmezett magatartásra szólította fel a jelenlévőket. A csoportosulás hamarosan feloszlott.
A délután a különböző forrásokból érkezett hírek ellenőrzésével és értékelésével telt el. Meg kellett szervezni a különböző rádiók hallgatását. A fogható adókat más-más diáktársunk hallgatta. A fontos és érdekes információkat az Intézőbizottsághoz továbbította.
Este újra felerősödött a provokáció gyanúja. Arra hívtuk fel a figyelmet, hogy az egyetemi hallgatók

– a városban a lehető legkevesebb időt töltsék;
– csoportosulásokhoz ne csatlakozzanak, vitába ne keveredjenek;

– tudjanak egymásról, figyeljenek egymásra;
– az intézőbizottsági tagok csak a bizottság tudtával hagyják el az egyetemet, illetve kollégiumot.

A következő napot is az Intézőbizottság ülésén kezdtem. Az érkezett hírek alapján hamar be kellett látni, hogy az egyetem zártságát nem lehet tartani. A város különböző üzemeiben rendre gyűléseket tartottak, ahová az egyetem képviselőit is meghívták. Az Intézőbizottság megbízottai lehetőleg minden rendezvényen resztvettek, de a demokratikus döntés jogát a dolgozókra bízták. Fontosnak tartottuk, hogy a hatalmi szervekkel (rendőrség, honvédség, határőrség) normális kapcsolatunk legyen. Ez az első időszakban arra szorítkozott, hogy ne szolgáltassunk okot ezek beavatkozására. Higgadtságunkkal, nyugalmunkkal és határozottságunkkal később sikerült ezen szervek szimpátiáját, majd együttműködését is elérni.
Ekkor a hallgatók már a városban is bátran mozogtak, de 2-3 fő mindig együtt jelent meg. Megpróbáltunk minél többet megtudni a városban történtekről.
Az 1956. október 26-i napom is az Intézőbizottságban kezdődött. Itt a munka úgy zajlott, hogy a megválasztottak közül, akinek nem volt valami megbízatása, az jelen volt. Az országban történteket értékeltük, elemeztük azok várható hatásait, megbeszéltük a városban, az egyetemen, diákotthonokban történteket. Ha valamilyen ügyben tenni kellett valamit, akkor a jelenlévők közül megbíztak valakit, hogy intézkedjen. Ha ehhez a hallgatók közreműködése kellett, akkor az illető elsősorban a saját évfolyamtársai közül kért meg társakat a feladat teljesítéséhez.
Ezen a napon felerősödött a városban a szovjetek elleni hangulat. A városban tartózkodó hallgatótársainktól jött a hír, hogy nagyobb tömeg gyülekezik a szovjet emlékműnél. Engem bíztak meg azzal, hogy menjek oda és próbáljam elérni, hogy a tömeg menjen haza. Egy hallgatótársam motorkerékpárral vitt a helyszínre. A szobor a volt Lenin körút végénél állt. Odaérkezésünkkor mintegy 4-500, elsősorban fiatal munkásokból álló tömeg tüntetett a szovjet katonai beavatkozás ellen. Az ott lévők közül 50-80 fő az emlékmű ledöntését követelte.
Amikor az egyetemi ifjúság megbízottjaként szóltam, először elhallgattak. Az első, döbbent csend után a tömeg egyre elégedetlenebb lett, be kellett látnom, hogy a jelenlévők hangulatát, elszántságát nem tudom mérsékelni. Tudtam, hogy céljainknak megvalósításában az erőszakos módszerek nem segítenek. Amikor láttam, hogy a tömeg hangulata ellenünk is fordul, a rendőrségre mentem. Ott az ügyeletest tájékoztattam és segítségüket kértem. Mivel az ügyeletes ebben nem tudott nyilatkozni, a főkapitány-helyetteshez irányított. Ott azt a választ kaptam, hogy erőszakkal a tömeget csak tovább ingerelnék, így okosabbnak tartották, ha nem jelennek meg ott a rendőrök. Azt javasolták, hogy mi is menjünk vissza az egyetemre.
Visszafelé láttuk, hogy az emlékművet ledöntötték, és a tömeg diadalittasan vonult végig a várkerületen. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a tömegben egyetemisták nem voltak, a szobor ledöntésében nem vettek részt.
Az egyetemre visszaérve beszámoltam a történtekről. Elmondtam; félő, hogy az irányítás nem a mi kezünkben lesz. Indulatukat észérvekkel nem tudtuk leszerelni, ezért a város nyugalma érdekében meg kellett akadályozni, hogy szélsőséges gondolkodásúak vegyék kezükbe az irányítást.
Ez volt az az eseménysor, mely után a város rendjének és nyugalmának megőrzése érdekében szükségesnek ítéltük és meg is szerveztük az 1 rendőr, 1 határőr, 1 hallgatóból álló járőrözést. A rend és nyugalom megőrzése egyre jobban az egyetemi ifjúság feladata lett. Az egyetemisták voltak azok, akikre a lakosság hallgatott, akikben bíztak, akiknek hittek.
A következő napokban a feladatok egyre sokasodtak. Az egyetemi ifjúságra hárult
– a város rendjének fenntartása;

– a lakosság ellátásának biztosítása;
– a külföldről érkezett segélyek fogadása;
– segélycsomagoknak az ország más területeire, elsősorban Budapestre történő továbbítása;
– kapcsolattartás a nemzeti tanácsokkal, munkástanácsokkal;
– együttműködés rendőrséggel, határőrséggel, honvédséggel.

Ezek a feladatok az egyetemi ifjúság egészét igénybe vették.
Jellemzőül néhány információ:
Nem volt kenyér, egyetemi hallgatók részt vettek a kenyérsütésben, szállították az üzletekbe. A segélyszállítmányokat a tornateremben fogadtuk és ott állították össze a továbbszállítandókat is. Hihetetlen mennyiségeket kellett itt megmozgatni. Csak a maradék ruhanemű meghaladta a 20.000 kg-ot. Nem volt kevesebb a maradék élelmiszer sem. (Az Erdőmérnöki Főiskola jelentése az 1956/57 iskolai év eseményeiről c. összeállítás pontos adatokat tartalmaz.)
A budapesti szállítmányok összeállításához nem volt elég a városban fellelhető gépkocsipark, más megyéktől is kellett segítséget kérni.
Amikor az üzletekben elfogyott a cukor, a Petőházi Cukorgyárból az Intézőbizottság hozatott.
A feladatok növekedése mellett egyéb változások is történtek:
– Megalakult Sopron város Ideiglenes Nemzeti Tanácsa, az egyetemi oktatók és a személyzet is megalakította forradalmi bizottságát;
– Az Egyetem Tanácsa is csatlakozott az ifjúság követeléseihez;
– Oktatók is csatlakoztak az Intézőbizottsághoz.

A feladatok ellátásának döntő többsége a megalakult új szervezetek mellett is az egyetemi ifjúságra maradt. Ez az Intézőbizottságnak egyre több idejét és energiáját kötötte le. Mindez azt eredményezte, hogy az Intézőbizottság munkáját át kellett szervezni. Erre október 28-án került sor.
A kialakított csoportok és feladataik a következők voltak:

Gazdasági csoport
Feladata a város közellátásának, közélelmezésének megoldása. Segélyszállítmányok fogadása, segélyek rendszerezése, egészségügyi ellátás megszervezése.
Szállítási csoport
A gépkocsik megrendelése, üzemanyag biztosítása, szállító gépcsoportok összeállítása, segélyszállítmányok továbbítása.
Üzemi csoport
Kapcsolat az üzemekkel, munkástanácsokkal.
Vidéki csoport
Kapcsolatkeresés és -felvétel más városok szervezeteivel. A környező községek Nemzeti Bizottságainak segítése, segélygyűjtések szervezése.
Híradó csoport
Információgyűjtés és -továbbítás.
Rendészeti csoport
A város rendjének fenntartása, együttműködés a rendőrséggel, határőrséggel, honvédséggel.

Én a vidéki csoporthoz kerültem, így a továbbiakban annak néhány tevékenységére térek ki.

A vidéki csoportban

Első feladatom volt, hogy a soproni egyetem képviseletében Győrben a Nemzeti Bizottsággal vegyem fel a kapcsolatot.

Ennek végrehajtása érdekében hárman utaztunk Győrbe. Tóth Gézára, akkor II. éves emhra emlékszem név szerint. Rám azért esett a választás, mert egyetemi éveim előtt nyolc évet Győrben tanultam és részben ott is laktam. (Kb. 4 évig szülő falumból bejáró voltam.)

1956. október 29-én utaztunk Győrbe. Ott a káptalandombi középiskolás kollégiumban kaptunk szállást. (Középiskolás koromban itt is laktam.)

Első tennivalónk a Győri Nemzeti Tanács megkeresése volt. Ez a városházán tevékenykedett. Bejelentkeztünk a portaügyeletet ellátó személyeknél. Itt másnap délelőttre jegyeztek elő bennünket. Mivel a várost ismertem, tudtam, hogy hol van ifjúsági szervezet épülete, ezért a napot ezek felkeresésével töltöttük. Az iskolákban szünet volt, de néhány helyen tudtunk találkozni fiatalokkal.

Másnap délelőtt a megbeszélt időben jelentkeztünk a városházán. Bejutottunk a titkárságig. Rengetegen voltak az épületben. A titkárságon rögzítették adatainkat és azt, hogy honnan jöttünk és mit akarunk. Köszönettel vették jelentkezésünket, jó munkát kívántak a soproniaknak, egyben közölték, ha szükségük lesz ránk, értesítenek bennünket. Tegyük a dolgunkat úgy, ahogy eddig.

Visszaérve Sopronba a következő három napban (okt. 31., nov. 1., 2.) a környező községekben jártunk. Egy autóbusz állt a rendelkezésünkre, ezzel 20-25 egyetemistával indultunk, egyegy településen ketten leszálltunk, ott

– tárgyaltunk a Nemzeti Bizottsággal;
– megnéztük a segélyezési felhívásokhoz csatlakoztak-e;
– mit és mennyit gyűjtöttek össze, hol és hogyan tárolják;
– felmértük, hogy kérnek-e valamilyen segítséget.

Ami adatszerűén rögzíthető volt, azt felírtuk, a segélyre vonatkozókat továbbítottuk a gazdasági csoportnak.

Az utakat mindig előre megterveztem, az általam kiválasztott útvonalakon haladva a környező községek szinte mindegyikében voltunk. A csoport tagjai döntő részben saját évfolyamtársaimból szerveződtek. A vidéki utak után, a délutáni órákban tájékoztattam az Intézőbizottságot az utak tapasztalatairól. A többi csoport is dolgozott. Legnagyobb feladatot a segélyek fogadása és továbbszállítása jelentette. A városban rend és fegyelem volt.

Ezt az időszakot a forradalom nyugodt szakaszának nevezhetném. Az országban kialakult egy olyan egység, amelyben a lakosság egyetértett a politika intézkedéseivel. Az emberek önzetlenül segítettek a bajbajutottaknak, adományokat, élelmiszert gyűjtöttek. Egy ország volt azonos akaraton.

Az Intézőbizottság nagyon egységes és határozott volt. Ott voltam, amikor egy Budapestről érkezett fiatalember az egyik párt ifjúsági szervezetét szerette volna megszervezni az egyetemen. Az Intézőbizottság semmilyen rendbontást nem engedett. A szervezőt nemcsak az egyetemről, hanem a városból is eltávolította, azzal a véleménnyel, hogy most egységes magyar érdeket kell képviselni, nincs itt a helye és ideje a pártosodásnak. Az egyetemen meg különösen nincs

Nemcsak az Intézőbizottság, hanem az egyetemi ifjúság is összefogott. Egységes akarattal, nagy lelkesedéssel dolgozott. Az első napok valamelyikén megfogadtuk, hogy amíg követeléseink nem valósulnak meg, senki sem fogyaszt szeszes italt. Ezt a közel 600 hallgató, fogadalmának megfelelően, november 4-ig megtartotta.

Az, hogy Sopronban ez alatt a majdnem két hét alatt rend volt, hogy a közellátás, a közbiztonság zavartalan volt, nagymértékben az egyetemi ifjúságnak köszönhető, akik nemcsak az irányításban, hanem a feladatok fizikai munkáiban is példamutatóan vettek részt.

Jöttek a tankok

Az utolsó nap 1956. november 4-e, vasárnap.

Hajnalban hallottuk a rádióból Nagy Imre kétségbeesett felhívását, megdöbbentő szavait. Önkéntelenül felvetődött, mi lesz most, mit lehet, és mit tudunk tenni.

A hírek hallatán azonnal az egyetemre mentem. Az Intézőbizottság jelenlévő tagjai, a katonai csoport tagjai a lehetséges megoldáson gondolkodtak. A bizottságban élt a remény, hogy a „Nyugat" nem engedi, nem engedheti meg, hogy az orosz túlerő az országot elfoglalja. Úgy gondoltuk, hogy Sopronra az ország legnyugatibb pontjaként hídfőállásként is szükséges lehet, ezért meg kell akadályozni, hogy az oroszok Sopronba jöjjenek.

A terv megvalósításához a határőrségre és a katonaságra is számítottunk, mert előzőleg mindkét szervezet kinyilvánította, hogy az ifjúság céljaival egyetért, segíti az egyetemi ifjúságot. Olyan döntés született, hogy az Intézőbizottság megbízásából három hallgató azonnal utazzék el a fertődi tüzéralakulathoz, kérje, hogy nehézfegyverekkel segítsék a soproni körzet semlegességének megőrzését. A három hallgató egyike voltam, társaim közül Újvári Ferenc, akkor másodéves hallgatótársamra emlékszem, a harmadik tag személyét nem tudom felidézni.

8,30 óra körül egy Pobjeda személygépkocsival indultunk Fertődre. A nedves, sáros úton Fertőszéplak területén az autónk megcsúszott és egy ház kerítésének ütközött. Szerencsére egyikünk sem sérült meg, az autó viszont nem indult el. Mikor a falu lakói megtudták, hogy kik vagyunk és milyen céllal utazunk, azonnal hoztak két kerékpárt azzal, hogy a szomszéd faluig el tudunk ezekkel jutni. Újvári Ferenccel indultunk tovább. Tíz óra előtt értünk a laktanyához.

A kiskatonák nagy lelkesedéssel fogadtak bennünket. Parancsnokuk irányításával összeállítottak 6 ágyúból és több teherautóból álló menetoszlopot.

Az első teherautóval a katonák között a platón ülve indultunk vissza Sopronba. Fertőszéplakon megálltunk, visszaadtuk a kerékpárokat és felvettük ott maradt társunkat. Az autó és a gépkocsivezető további sorsáról nem tudok.

11 óra után érkeztünk Sopronba az egyetemhez. Innen teherautókon nótaszóval indultunk Sopront megvédeni. Ekkor még nem tudtuk, hogy az ágyúkat előzőleg hatástalanították, azok használhatatlanok voltak.

Nagycenk, Kópháza és Sopron előtt három vonalban álltunk fel a 85-ös út két oldalán. A mi évfolyamunk többsége a harmadik, a Sopron előtti vonalban foglalt helyet. Maczka János évfolyamtársammal a szombathelyi vasút mellé kerültünk. Helyünkről jól láttuk a 85-ös utat, a rá merőleges árok partján elhelyezkedő társainkat és az út két oldalán leállított 1-1 ágyút. Talán két óra lehetett, amikor megjelent az úton két, majd további két tank. Az első tankon magyar zászló lengett és egy magyar katonatiszt állt. A tankok megálltak az úton és fegyvereiket a védővonalra irányították. Hosszúnak tűnő, néhány perces néma csend után a fiatalság elindult a tankok felé, lerakta a fegyvereket és tankok kíséretében a 85-ös országúton gyalog indult Sopronba.

Maczka Jánossal ketten a vasúti sínek között indultunk vissza a városba. Az első házakhoz érve a lakosok megdöbbenve fogadtak bennünket, fegyvereink láttán azonnal azt kérték, hogy azt ne vigyük tovább, hiszen az oroszok a városban vannak. A tankok dübörgését hallani lehetett. Társainktól elszakadtunk, ketten voltunk. Fegyvereinket egy élősövény mögé rejtettük és így már fegyvertelenül indultunk a Dimitrov téri diákotthonhoz. Abban reménykedtünk, hogy hallgatótársainkkal vagy azok egy részével fogunk találkozni.

Az épületben csak dr. Magyar János és családja, valamint az épület portása, egyben gondnoka volt. Mi voltunk az első két hallgató, aki a kollégiumba érkezett.

Dr. Magyar János megkérdezte, hogy mit tudunk. Elmondtuk. Az adott helyzetben senki sem volt tájékozottabb a másiknál. A professzor úr azt kérte, hogy a bejárati ajtót zárjuk be, egy gerendával biztosítsuk ki, és csak ott lakó hallgatót engedjünk be, fegyvert, bármilyen

hadieszközt, lőszert ne engedjünk behozni. Ha idegen jönne, vagy bármi rendellenes történne, akkor szóljunk neki. így ért bennünket az este. Csendben, esemény nélkül.
Egész éjjel a portán virrasztottunk. Az éjszaka folyamán 4-5 hallgatótársunk kért bebocsátást. Aki fegyverrel, lőszerrel jött, azt megkértük, hogy vigye el valahová és úgy jöjjön. Reggelre annyian lettünk (6-8 hallgató), hogy a porta őrségét megszerveztük.
Az érkezettektől olyan híreket kaptunk, hogy az egyetemen tankok vannak. A hallgatók nagy része felment a Muck-kilátóra. Mi az épületet nem hagytuk el, hétfőn délben 12-en ebédeltünk a menzán, fáradtan, csüggedten, reményvesztetten vártuk a továbbiakat.

A kettészakadt egyetem
Néhány nap eltelte után világosodtak a történtek. Az egyetem oktatóinak egy része és a hallgatók igen magas arányban Ausztriába távoztak. Nehéz volt pontosítani, hogy kivel mi történt, hiszen nem tudtuk, hogy ki utazott haza, ki tartózkodik Magyarországon.
Dr. Magyar János vezetésével megkezdődött az egyetemi oktatás megindításának előkészítése.
Ezzel egyidőben a munkásság a munkástanácsok irányításával országos sztrájkot kezdett.
Az itthon maradt hallgatókból a MEFESZ-t újraszerveztük.
Az Ausztriába távozott társainkról kevés és nem is mindig megbízható híreink voltak. November vége volt az az időszak, amikor egy-egy okmányaiért vagy jegyzetekért hazajött hallgató, vagy családtagjáért kimenő sopronitól kaptunk megbízhatónak tűnő híreket.
Az itthon maradt hallgatóknak november 12-én megindult az oktatás. Hiányos létszámok mellett 15-16-án elérte az egyetem vezetése, hogy a Sopronban tartózkodó hallgatók rendszeresen járjanak előadásokra. A létszám november végéig alig növekedett. December első napjaiban Illyés Benjamin évfolyamtársammal együtt azt a feladatot kaptuk az egyetem vezetésétől, hogy menjünk el az Ausztriában tartózkodó társainkhoz.
Az ennek végrehajtásáról készült beszámolót szintén itt közöljük. (Eddig még sehol nem hoztuk nyilvánosságra.)

Epilógus
Az Erdőmérnöki Főiskolán tanulmányaimat befejezhettem. 1957 tavaszán a KISZ szervezésére kértek fel. Nem vállaltam. Ezek után az évfolyamon, az egyetemen semmilyen tisztséget nem tölthettem be.

1958. június végén jeles diplomával, mérnöki munkára alkalmatlannak minősítetten hagytam el Sopront. Dr. Magyar János által írt levélnek köszönhettem, hogy a zalai erdőgazdaság alkalmazott.
Évfolyamunkból 36-an szereztünk oklevelet a Soproni Erdőmérnöki Főiskolán és 36-an végeztek Vancourverben, a British Columbiai Egyetem magyar csoportjában. Itthon és Kanadában élő évfolyamtársaimmal tartom a kapcsolatot.
1993-ban a 35 éves találkozónkon 15 Kanadában élő évfolyamtársunkat is köszönthettem. Mit lehetett mondani? Elismertem azt a hihetetlen erőfeszítést és sok munkát, melyet szakmai és emberi tekintélyük megteremtése érdekében végeztek. Azt, hogy beilleszkedtek új hazájuk szokásaiba, törvényeibe, többen magas beosztásba kerülve tekintélyt szereztek a soproni egyetemnek is. Elmondtam, hogy akkor itthon maradni, majd évtizedeken keresztül becsületesnek maradva a magyar erdőket szolgálni sem volt veszélytelen és könnyű feladat. Ki-ki választott. Döntésének következményeivel mindenkinek magának kellett megküzdenie. Valamennyien részese voltunk annak a két hétnek, melyet a magyar történelemből nem lehet kitörölni.
1995-ben lehetőségem volt eljutni Kanadába. Két hetet töltöttem Alberta és British Columbia területén. 2000 km-t utazva ismerkedtem a kanadai erdőgazdálkodással. A tanul-

mányút során tíz volt évfolyamtársammal találkoztam. Állíthatom, hogy a kanadai erdők művelésében úttörő szerepet vállaltak és munkájuk nyomát a kanadai erdők őrzik. Meggyőződésem, hogy mi, akik itthon maradtunk és a magyar erdők szolgálatát választottuk, helyesen cselekedtünk, becsülettel dolgoztunk. Munkánk értékelése az utódok feladata.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1997, XXIX. évfolyam

Wochentag 1.10 Schilling

Redaktion, Verwaltung: Wien, I., Fleischmarkt 3—5 Telephon: R 20-5-80 Serie Telegrammadresse: Wienpresse Wien

Fernschreibnummer 01-1450

Inseratenannahme: Wien, I., Universitätsstraße 8, Telephon A 28-500 Serie, und im Stadtbüro, Wien, I., Schulerstraße 1—3 (Eingang Strobelgasse 1), ferner auch bei allen Inseratenbüros

Die Presse

Unabhängige Zeitung für Österreich

TÄGLICH um 8.30 Uhr nach München Direktverbindungen nach ganz Deutschland AIR FRANCE

Jahrgang 1956 / Nr. 2440 — Wien, Samstag, den 3. November 1956 — Gegründet 1848

Eden setzt auf einen Blitzsieg in Ägypten

Sowjetpanzer an Österreichs Grenze

Die erste Pflicht

Wien, 2. November

Der Vorstoß Israels gegen den Suezkanal und die darauffolgende Intervention Frankreichs und Großbritanniens waren offenkundig bewußt für die letzte Woche vor den amerikanischen Präsidentenwahlen angesetzt. Man rechnete wohl damit, daß in dieser Schlußphase des Wahlkampfes der Regierung Eisenhower die Hände gebunden sein würden, und Großbritannien und Frankreich fühlten sich von den USA in der Suezfrage im Stich gelassen. Daß sie sich zu eigenem Handeln und zu solcher Termisierung entschlossen, kann man bis zu einem gewissen Grad verstehen, wenngleich sich wohl berechtigte Zweifel einstellen, ob eine im Stil der Politik des 19. Jahrhunderts „perfekte" Aktion in der Mitte des 20. Jahrhunderts nicht Gefahren birgt, die in keinem Verhältnis mehr zum Ziel stehen. Sehr schwer aber ist, zumindest für den Mitteleuropäer, zu verstehen, warum man, trotz allen Vorbereitungen, die Aktion nach den Ereignissen in Polen und Ungarn nicht abblies.

Gewiß liegt London der Suezkanal und Paris Algerien interessenmäßig näher als Warschau und Budapest. Auch heben die Äußerungen des französischen Außenministers nach dem Ausbruch des ungarischen Freiheitskampfes gezeigt, daß er die Tragweite der mitteleuropäischen Ereignisse nicht zu erfassen scheint. Pineau ebenso wie der englische Premierminister Eden verstehen ihren Kampf gegen Nasser im übrigen auch als eine persönliche Abrechnung, wobei Eden, der langjährige gelehrige Schüler Churchills, zudem offenbar von der Parallele zu dem Ringen zwischen Churchill und Hitler gebannt ist. In der Weltpolitik aber gibt es erfahrungsgemäß kaum eine größere Gefahr, als die Faszination oberflächlicher Parallelen und den Glauben, daß sich gewisse Entwicklungen zwangsläufig wiederholen müssen.

Noch läßt sich nicht absehen, welche Auswirkungen die Nahostkrise auf die Entwicklung im östlichen Mitteleuropa hat. Das Verhalten der sowjetischen Führung gegenüber den Ereignissen in Polen und Ungarn legt die Vermutung nahe, daß man im Kreml von dem Ausbruch des Freiheitskampfes überrascht wurde, daß es innerhalb der politischen Führung des sowjetischen Riesenreiches, vielleicht auch zwischen den politischen und militärischen Führern, Gegensätze gibt, die es verhinderten, daß Moskau mit der sonst den Diktaturen eigenen Schnelligkeit eine klare Linie fand.

Gerade die Ungewißheit über die sowjetische Haltung legt der freien Welt in besonderer Weise die Verpflichtung auf, ihre Solidarität mit dem ungarischen Freiheitskampf durch Taten zu beweisen und dem kleinen, tapferen Magyarenvolk jene moralische Unterstützung zu gewähren, die es gerade in dieser Stunde besonders dringend nötig hat. Der amerikanische Außenminister Dulles hat mit Recht am Freitagabend an die Generalversammlung der Vereinten Nationen appelliert, sie möge über der Nahostfrage nicht Ungarn vergessen. Wie nach 1945 die Marshall-Plan-Hilfe, so würde sich auch jetzt eine großzügige Wirtschaftshilfe an das schwergeprüfte Ungarn als eine Großtat erweisen, für die Herz und Kopf, das Gefühl für Menschenwürde und Freiheit, ebenso wie politische Überlegungen sprechen.

Mutet es angesichts der großen Worte, die im letzten Jahrzehnt über Freiheit und Einigkeit des Abendlandes gesprochen wurden, nicht beschämend an, daß die vor vier Tagen ausgebrochene Nahostkrise eine so prompte Behandlung durch Sicherheitsrat und Generalversammlung der Ver-

(Fortsetzung auf Seite 2)

Russische Panzersperren blockieren den Verkehr mit Ungarn — Nagy: Neutralität Ungarns unter dem Schutz der UN — Dramatische Appelle an Moskau

Eigenbericht der „Presse"

Wien, 2. November

Am Abend hat sich entgegen den im Laufe des Tages aus Ungarn geäußerten Hoffnungen auf eine Entspannung, die Lage im ganzen Land und insbesondere in den westungarischen Gebieten entlang der österreichischen Grenze ständig verschlechtert. Nachdem ein Regierungssprecher noch am Morgen in Budapest mitgeteilt hatte, daß keine neuen Sowjettruppen in der Nacht zum 3. November die Grenze überschritten hätten, haben indessen sowjetische Panzerkolonnen, aus Nordosten kommend, die österreichische Grenze in der Gegend zwischen Kittsee und Nickelsdorf - Hegyeshalom erreicht. Wie die österreichischen Sicherheitsbehörden im Grenzgebiet feststellen konnten, fanden seit Freitag, 19 Uhr, umfangreiche Verschiebungen von „Panzerkräften entlang des ganzen Grenzabschnittes statt. Zwischen Ungarisch-Altenburg und Hegyeshalom wurde die Straße Wien - Budapest durch Panzer gesperrt.

Die Grenzen hermetisch geschlossen

Bei den Übergängen Kittsee und Nickelsdorf sind die Übergänge auf ungarischer Seite hermetisch abgeschlossen, und es scheinen auch aus Ungarn zurückkehrende österreichische oder internationale Fahrzeuge der diversen Hilfsdienste Schwierigkeiten zu haben, nach Österreich durchzukommen. Um 18.30 Uhr wurde die „Presse" von Raab fernmündlich verständigt, daß sowjetische Panzerverbände die Stadt von drei Seiten eingeschlossen haben, und daß die Einnahme unmittelbar bevorstehe. Im Hotel „National" in Raab befindet sich eine Reihe österreichischer und ausländischer Journalisten, die dringend um Hilfe bitten.

Die „Presse" konnte um 21 Uhr fernmündlich mit der österreichischen Gesandtschaft in Budapest Verbindung aufnehmen und von dort erfahren, daß in der ungarischen Hauptstadt selbst am Freitagabend Ruhe geherrscht habe und daß man in Budapester politischen Kreisen die sowjetischen Panzerbewegungen im österreichisch-ungarischen Grenzgebiet sowie auch in anderen Teilen Ungarns als Einschüchterungsmanöver sowjetischer Seite gegenüber der ungarischen Rotterung beurteile und an die Gefahr unmittelbarer kriegerischer Auseinandersetzungen nicht glaube.

Es steht jedoch fest, daß die sowjetischen Militärbehörden alles daransetzen, um den Verkehr zwischen Budapest und der westlichen Grenze, besonders den Truppentransport, zu erschweren. Diesbezüglich wurden gestern UN-Generalsekretär, in dem es heißt: „Heute haben sowjetische Einheiten neuerlich die Grenzen überschritten und marschieren nach Budapest. Auf ihrem Marsch haben sie Eisenbahnlinien, Eisenbahnstationen, Signalanlagen usw. beschlagnahmt."

Sowjetischer Hinterhalt — Budapest wird isoliert

Budapest, 2. November

Wie Radio Budapest meldet, protestierte die ungarische Regierung Freitag in drei Noten bei der Sowjetunion gegen fortgesetzte sowjetische Truppenbewegungen in Ungarn. In der Rundfunkmeldung wurde darauf hingewiesen, daß die ungarische Regierung alle möglichen Anstrengungen unternommen habe, um den Abzug der sowjetischen Truppen zu erreichen. Diese [illegible] Budapest [illegible] Ungarn [illegible] bleiben. Bedauerlicherweise überschritten weitere sowjetische Truppeneinheiten am 31. Oktober und am 1. November die ungarische Grenze. Sowjetische Einheiten marschierten weiter nach Ungarn und einige Verbände kreisen Budapest ein.

Wieder Kämpfe in der Hauptstadt?

Die Russen konzentrierten die Flugfelder in Szeged und Keszkemet. Die sowjetischen Truppen scheinen mit drei Spitzen in südwestlicher Richtung vorzustoßen, um dann in westlicher Richtung auf Budapest einzuschwenken. Am Mittwoch haben dem Kommuniqué zufolge 304 Panzer die Grenze nach Ungarn überschritten und weitere 300 wurden gestern bei Debrecen festgestellt.

Schwere ungarische Artillerie und andere Einheiten eilen gegen Budapest, um die Verteidigung der Hauptstadt zu verstärken. Die ungarischen Truppen behindern die russischen Truppenbewegungen nicht, da sie darauf bedacht sind, bei einem etwaigen neuerlichen Konflikt nicht die ersten Schüsse abzugeben.

Der ungarische Befehlshaber des Budapester Militärbezirkes, Generalmajor Karoly, gab am Freitagabend bekannt, daß die sowjetischen Truppen die Hauptstadt auf drei Seiten praktisch abgeriegelt haben. Ungarische Aufklärungsflugzeuge beobachten, wie sowjetische Truppen im Norden, Osten und Süden feste Stellungen bezogen haben. Für zahlreiche Orte wurde Verdunkelung angeordnet. In Kapovar ließ der Revolutionsrat an alle erwachsenen Männer Waffen verteilen.

Im Laufe des Donnerstags wurden aus der Stadt Budapest alle russischen Zivilisten mit ihren Familien abtransportiert.

Auch die britische und französische Gesandtschaft in Budapest haben Vorbereitungen für die Evakuierung der Familien des Gesandtschaftspersonals getroffen und die amerikanische Gesandtschaft plant ähnliche Schritte.

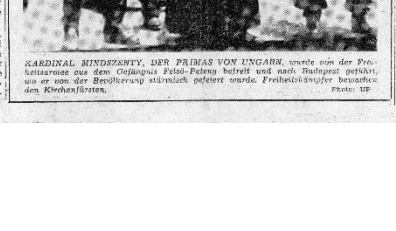
Radio Budapest gab heute nacht bekannt, daß Kämpfe und Feuergefechte in Budapest neuerlich ausgebrochen seien. Der Sender sagte, es sei nicht bekannt, wer gegen wen im Kampf stehe.

Revolutionäre besetzen Außenamt

Kampfeinheiten des Budapester Revolutionsrates haben am Freitagabend laut UP überraschend das Außenministerium besetzt, gab der stellvertretende Ministerpräsident Losonczy bekannt. Die Revolutionäre übermittelten die von regierungstreuen Truppen gestellte Wache und drangen in das Gebäude ein. Die Besetzung des Ministeriums wurde vom Vorsitzenden des Revolutionsrates Josef Dudas, der wegen seiner sowjetfeindlichen Haltung bekannt ist, angeordnet.

Verzweifelter Hilferuf an die UN

Donnerstag abend erreichte die ungeheure Spannung, die seit Tagen die ungarische Hauptstadt beherrscht, ihren Höhepunkt. Anlaß dazu waren die Meldungen, nach denen sowjetische Einheiten die Stadt Budapest neuerdings zernierten und auch verschiedene Flugplätze in Besitz genommen hätten. Der Vizepremier Erdei hatte be-

KARDINAL MINDSZENTY, DER PRIMAS VON UNGARN, wurde von der Freiheitsarmee aus dem Gefängnis Fötsi-Pedena befreit und nach Budapest gebracht, wo er von der Bevölkerung stürmisch gefeiert wurde. Freiheitskämpfer begrüßen den Kirchenfürsten. Photo: UP

NAGY ZOLTÁN

SOPRON – St. Wolfgang – SOPRON
1956. november 4. – december 21.

A soproni egyetem III. éves földmérő és geofizikus hallgatói az ausztriai emigrációban, 50 év távlatából

Így nézett ki a soproni Lővér szálló, ahol az egyetemi zászlóalj utolsó hadiszállása volt 1956. november 4.-én közvetlenül az ausztriai kivonulást megelőzően.

Ötven év, két emberöltő. Ennyi idő alatt az emlékezés megfakul, csak az erős emóciókhoz kapcsolódó események uralkodnak az emlékezetben. Számos, akár fontos mozzanat elhalványul és az események résztvevői, másként idézik fel a történteket. Emiatt a visszaemlékezés gyakran egyoldalú és nosztalgikus. Mégis, ha ugyanazokat a történéseket többen is felidézik, a mozaikokból teljesebb és valóságosabb kép rajzolódhat ki.
Mindezek teljes tudatában fogtam neki, csakis baráti unszolás hatására, hogy a teljesség igénye nélkül felidézzem annak a másfél hónapnak néhány mozzanatát, amit a soproni egyetem 1956. november 4.-én Ausztriába távozott részével együtt töltöttem.
A visszaemlékezésben szereplő személyek valódiak, de miután társaimat nem kívánom nevesíteni – tekintetbevéve a manapság annyira kihangsúlyozott személyiségi jogokat – rájuk fiktív kezdőbetűkkel hivatkozom. Ezek az események az utókor tudatában elsősorban úgy élnek, mint az akkori soproni Erdőmérnöki Főiskola erdőmérnök hallgatói és oktatói kara jelentős részének Kanadába történt emigrációja, élükön a Főiskola akkori igazgatójával, Roller Kálmánnal, akinek Magyarországon is megjelent visszaemlékezései[205] részletesen ismertetik az akkori eseményeket, elsősorban az erdészekre vonatkozó leírással. Kevésbé

[205] Roller K: „…Mi is voltunk egyszer az Akadémián" Soprontól Vancouverig 1956-2000 Budapest, 2001.

ismert, hogy a soproni Műszaki Egyetemi Karok bányamérnöki és földmérőmérnöki karáról az erdészekkel együtt szintén jelentős számú hallgató távozott Ausztriába, de csak néhány oktató ment velük. Kántás Károly Kossuth-díjas akadémikus, a soproni geofizikai tanszék alapító professzora is ekkor maradt kinn Ausztriában, de nem csatlakozott az egyetemi csoporthoz, bár meglátogatta St. Wolfgangban a hallgatókat. Bécsben tartózkodva igyekezett kapcsolatai révén az Ausztriába távozott egyetemisták jövőjét segíteni.
Ennek következtében, az erdészek már az ausztriai tartózkodás kezdetén is egy szervezettebb közösséget alkottak. A műszaki karok hallgatói, már korábban kialakult spontán kapcsolataik szerint kisebb csoportokra tagolódó, lazább közösséget képeztek. Mindezek a körülmények másként befolyásolták a jövőre vonatkozó egyéni döntéseket és kihatottak a perspektívák eltérő megítélésére is. Valószínűleg szerepük volt abban, hogy a földmérőmérnöki kar számos hallgatója tért vissza Sopronba – köztük e sorok írója is – és folytatta tanulmányait az 1957 januárjában megindult csonka szemeszterben.

* * *

1956. október utolsó napjaiban úgy tűnt, hogy a helyzet lassan rendeződni kezd. Sopronban addig sikerült elkerülni az erőszakosságokat. A városban a rendőrség, a határőrség és az egyetemisták nemzetiszínű karszalagos nemzetőrségének tagjaiból álló, közös járőrök biztosították a nyugalmat. A közigazgatásban, ahogyan azt számos kordokumentum és máig közzétett több visszaemlékezés is rögzítette, az egyetemi MEFESZ Intéző Bizottság vitt vezető szerepet. Az egyetem, a megnyitott határon át naponta folyamatosan beérkező külföldi segélyszállítmányok lerakó és Budapest irányába továbbító központjává vált.
Jómagam, mint a földmérőmérnöki kar harmadéves geofizikus szakos hallgatója, ezekben a napokban rendszerint az egyetem portáin láttam el őrszolgálatot, évfolyamtáraimmal együtt. Jól emlékszem egy esti beszélgetésre az Újépület portáján.
Saáry Zoli V. éves gfmh[206] jött ellenőrizni az őrséget. Szóba került, hogy a közeljövőben, ha a politikai helyzet megszilárdul, megvalósulhatnak a soproni egyetemisták október 22.-én tartott nagygyűlésének követelései. Mindenekelőtt megszűnhet az egyetem többéve tartó kettészakítottsága.[207] Ez a kérdés engem, mint soproni születésű egyetemistát, igen érzékenyen érintett. 1954 őszén −akkor, mint bányamérnök hallgató− egy szemesztert már eltöltöttem a miskolci Rákosi Mátyás Nehézipari Egyetemen[208] is. Máig jól emlékezem a miskolci egyetem építkezési területén a szöges drótkerítések maradványainak látványára.[209] Akkor, a miskolci egyetemen is érezhető „lágerhangulat" után, felszabadult érzést jelentett számomra − 1955 tavaszán átiratkozva − a soproni egyetem polgárává lennem.
Az ötvenes évek elején Sopronban, bár a rákosista diktatúra szülte határsáv szinte szigetként választotta el a várost az ország többi részétől, Ausztria közelségének hatása mindig érezhető volt (a bécsi rádió hallgatottsága egyenértékű volt a budapestiével; a GYSEV, minden korlátozás ellenére is, egy speciális kapcsot jelentett Nyugattal). Az ötvenes évek első felében sok barátom és ismerősünk szökött át szerencsésen a határon a „szabad világba", minden életveszély ellenére. Az előbb említett beszélgetésünk szála arra fordult, hogy talán már eljött az idő, amikor nincs értelme átszökni a határon. Mindenesetre leszögeztük egymás közt, hogy most nem mennénk el nyugatra az országból!

---

206 Geofiziuksmérnök hallgató, röv.

207 Évfolyamunk az utolsó Sopronban kezdett és még ott is diplomázott (1954-1959) földmérő-geofizkus hallgató csoport volt. Így 1956 őszén már nem voltak Sopronban alattunk lévő évfolyamok, sem a földmérő, sem a bányamérnöki karon.

208 Ezt a megnevezést 1956. október 18.-án megváltoztatták.

209 A miskolci egyetemvárost kezdetben politikai foglyokkal is építtették. Ezért voltak körülzárt részek.

Akkor nem sejthettük, hogy néhány nap múlva a helyzet számunkra gyökeresen rossz irányú fordulatot vesz. Nem gondoltuk, hogy minden egyéb elképzelésünk és óhajunk ellenére, a szovjet támadás hírére, valamint a hirtelen támadt kavarodás és tanácstalanság hatására, az egyetemi hallgatóság közel fele, magunkat is beleértve, Ausztriába távozik. De ugyanakkor jelentős számban menekültek Ausztriába a soproni lakósok, sőt a határőrség katonái is.
November 3.-án este Gy.N. társammal együtt azt az utasítást kaptuk, hogy éjszakára a volt városi pártbizottság Deák téri épületében legyünk őrségben. Valójában, nem nagyon volt mit őriznünk az üres épületben. Unalmas éjszakának indult, rádiót hallgattunk. Éjféltájban megszólalt a kapucsengő. Kibiztosított fegyverrel nyitottunk ajtót, de csak az akkor szokásos, rendőrből, határőrből és egyetemista nemzetőrből álló járőr lépett be, híreket tudakolva, majd továbbmentek. Hajnaltájt megszólalt a Kossuth adó és Nagy Imre miniszterelnök szózatát és segítség kérését közvetítette az egész világ számára, a Budapest ellen az éjszaka folyamán megindult szovjet támadás miatt. Tanácstalanság lett úrrá rajtunk. Reggel, egyéb utasítás hiányában visszatértünk az egyetemre, ahol védelmi felkészülés kezdődött a botanikus kertben és a főbejáratnál.
Őrhelyünkről visszatérve az egyetemre, útközben összetalálkoztam szeretett és nagytekintélyű, volt osztályfőnökömmel, Ákos Ernő tanár úrral a soproni Széchenyi István gimnáziumból. Ő akkor a negyvenes éveinek közepén járhatott, és már megjárta életében a szovjet hadifogságot. Két kislányát vezette. Megállított és nekem szögezte a kérdést. „Mit gondolsz Zoli, maradjunk-e, vagy menjünk Ausztriába?" A helyzet komolysága ellenére is kényszeredetten elnevettem magam: Hogyan tudnék én tanácsot adni annak, hogy mi a helyes lépés, ha Ő is, akinek alig 2 éve még a tanítványa voltam, és akitől az életre szóló útravalóinkat kaptuk, ilyen tanácstalan. Abban a pillanatban csak az a gondolat járt a fejemben, hogy lehetséges lesz-e megvédenünk az Egyetemet?
Az egyetem védelmére, enyhén szólva, kialakulatlan elképzelések szerint történtek előkészületek. Viszont előrelátó lépésnek számított, hogy a tanulmányi osztályról elhozták és kiosztották indexeinket. Nem tudom, hogy mindenki megkapta-e, vagy csak a saját karunkon voltak-e ilyen előrelátók. Erre a tényre azért emlékezem határozottan, mivel jóval később Ausztriában, a bécsi Technische Hochschule egy delegációja indexeinket megvizsgálva megállapította, hogy az alaptárgyak tekintetében a két intézmény oktatási rendszere egyenértékű és német nyelvtudás birtokában különbözeti vizsga nélkül is folytatható lenne ott a továbbtanulás. Más okok, osztrák belpolitikai szempontok lettek az ottani továbbtanulás akadályai.
Visszatérve a védelmi előkészületekre, az 1955 és 1956 nyarán katonai táborokban eltöltött két hónapi tüzér "kiképzés" hatása alatt, mindenki egy kissé hozzáértőnek képzelte magát, fel sem mérve az ellenfelek között várható súlyos aránytalanságot. Nyári tüzér szakaszunk golyószórósa telepítette az egyik rendelkezésre álló golyószórót a geodéziai tanszéknek az egyetem főbejáratával szemben lévő emeleti előadóterme ablakába (ma a rektori tanácsterem). Szerencsére hamarosan olyan utasítás született, hogy az egyetemi erők vonuljanak ki az egyetem területéről és további döntésig a Lővér szállóban foglaljanak el szállást. A Mikoviny úton zárt alakzatban, katonadalt fújva végigvonuló egyetemi századot aggódó arcok és kétségbeesett tekintetek követték szorongó szívvel a résnyire nyílt ajtók és zárt ablakok mögül, amint jóval később egy ott lakó ismerősöm elmesélte.
A már közzétett kordokumentumok és visszaemlékezések több változatban írtak arról, hogyan zajlott le a város védelmére kivezényelt, ütőszeg nélküli lövegekkel felszerelt ötödéves hallgatók és az érkező szovjet páncélosok, szerencsére vér nélküli, nagycenki találkozása. Az ismert történet szerint, itt vette kezdetét az esélytelen egyetemisták határátlépése Ausztria területére.
A Lővér szállóba elérkezett hír hatására kora délután megkezdődött a szálló kiürítése, az egyetemisták és a velük tartó oktatók, részben gyalog, részben a fegyvereket és lőszert szállí-

tó, illetve néhány ágyút is vontató, tehergépkocsikon megindultak a Muck-kilátó felé vezető Récényi (Ritzing-i) úton, Ausztria felé.
Sopronban, 1956. november 4.-én szép, napos őszi idő volt. Az előző napokban, a soproni hegységben már leesett az első hó, ami az erdei utakon részben megmaradt. Az akkoriban igen elhanyagolt állapotú, erősen emelkedő kövesúton a járművek nehezen kapaszkodtak felfelé. Emiatt, egy idő után lekapcsolták a tehergépkocsikról és otthagyták a vontatott lövegeket. Csak néhány teherautó platóján maradt az ágyúkhoz való lőszer.
Magam a menetoszlop végén haladó egyik teherautó platójára kapaszkodtam fel, több évfolyamtársammal együtt. Amikor a teherautónk lelassítva bekanyarodott a Lővér körútról a Récényi útra, néhány társunk búcsút intett nekünk és leugrott a kocsi platójáról. Visszaindultak a város felé az otthonmaradt jegyesekhez.
Szürkületkor érkeztünk fel az országhatár közvetlen közelében lévő, hajdani Muck kilátó és turistaház mellé. Itt az ötvenes években egy határőr szakasz körlete volt, soproniak már évek óta nem közelíthették meg ezt, a határ közvetlen közelében lévő helyet. A határon összegyűlt egyetemistákhoz csatlakoztak a határőrsön szolgáló katonák is. Úgy emlékszem, hogy Molnár Géza emh. egy teherautó lépcsőjére felállva intézett hozzánk búcsúztatónak és vigasztalónak szánt szavakat. Azonban a figyelmünk középpontjában ekkor már a legközelebbi osztrák helyiségekhez vezető erdei út megtalálása volt az erős szürkületben. A több száz fős csoport valószínűleg nem egyetlen ponton kelt át a határon és érkezett le osztrák területre. A legtöbben, beleértve magamat és számos évfolyamtársamat, hosszas gyaloglás és botorkálás után Sopronnyékre érkeztünk meg.
A hegytetőn lévő Mucktól DNy-ra, határtól mintegy 4 km távolságban, a völgyben van Ritzing (Récény) és Neckenmarkt (Sopronnyék), egymástól kb. 3 km távolságban. Az esti félhomályban a hegyoldal egy keskeny földútján teherautókkal leereszkedő fegyveres csapat, bizonyára némi nyugtalanságot válthatott ki a falu határára géppuskával felszerelt jeepekkel kivezényelt osztrák csendőrökben. Ausztria, az 1955-ben létrejött államszerződés után egy évvel, még nem rendelkezett reguláris, jól felszerelt hadsereggel.
A faluban, vasárnap délután lévén, éppen szüreti ünnepséget tartottak egy szőlőfürtökkel és lampionokkal feldíszített kerthelyiségben. Mikor nyilvánvalóvá vált, hogy nem visszatérő szovjet megszállók, hanem „szabadságharcos" soproni egyetemisták érkeztek, a falu népe kitörő szeretettel vett körül minket. Osztrák részről az első kérés a fegyverek lerakása volt, a falu iskolájának egyik erre kijelölt termében. Ezután a kiéhezett egyetemistákat a falu népe saját otthonaiba vitte jóllakni. Ma is emlékezem az ott elfogyasztott hatalmas rántott hús szeletre. Ezután visszatértünk a szüreti mulatság színterére, ahová már sorra érkeztek a környékbeli utazási irodáktól mozgósított autóbuszok, hogy estig továbbszállítsák a faluba zúdult sereget. Éjszakára az oberpullendorfi (Felsőpulya) iskola tantermei nyújtottak számunkra menedéket. Lefekvésre nem volt lehetőségünk. Az iskolapadokban töltöttük az éjszakát.
Még késő este megjelentek az osztrák riporterek és a németül vagy angolul valamit tudó hallgatóktól próbáltak tájékozódni a november 4.-i gyászos eseményekről.
Szabad földön voltunk, de fogalmunk sem volt, hogy mi történik velünk ezt követően.

* * *

Másnap reggel ismét előálltak az autóbuszok és beszállásra szólítottak bennünket. A mattersburgi vasútállomásra szállítottak, ahonnét Bécs külvárosain átutazva, majd a Duna vonalát követve, néhány órányi utazással, az alsó-ausztriai Tulln és St. Pölten között lévő Judenau és Sieghartskirchen helységek közös vasútállomására érkeztünk. Egy eléggé lepusztult, talán a megszálló szovjet alakulatok által elhagyott, nagy épületben működött egy seb-

tében létrehozott menekülttábor.[210] Itt kaptunk átmeneti elszállásolást, nagyszámú magyarországi menekülttel együtt. Mindjárt első este rábukkantam egy, a soproni Táncsics utcából ismerős szomszéd család tagjaira.
A rideg, fűtetlen épület üres termeiben saját kezűleg megtömött szalmazsákokon feküdtünk, egyeseknek csak hordágy jutott. De végre lefekhettünk. A Vöröskereszt aktivistái gyakran járták a termeket, keksszel, csokoládéval, szappannal és tisztálkodási eszközökkel próbáltak ellátni bennünket. Lehetőségünk volt üzenetet is küldeni Magyarországra. Az alkalmat megragadva, egy kis cédulán adtam életjelt magamról Sopronban maradt özvegy édesapámnak és nagyszüleimnek. A Vöröskereszt becsületére legyen mondva, nem tudom, hogy milyen úton, de a cédulám hazaérkezett.
Ezekről, az eseményekről már korábban megjelent leírások (pl. Roller Kálmán az Erdőmérnöki Főiskola volt igazgatójának visszaemlékezései, vagy az Erdészettörténeti Közleményekben megjelent irások) hasonló átmeneti állomásként, Traiskirchent említik a soproni egyetemistákat befogadó első gyűjtőtáborként. Mindez csak azt jelzi, hogy a november 4.-én és az azt követő napokban Ausztriába záduló magyarországi menekülteket minden válogatás nélkül, gyorsan kellett fedél alá juttatni. Nekünk is feltűnt, hogy a Mattersburgból még velünk együtt elindult társaink egy része Judenauban már hiányzott közülünk.
Néhány nap multán kezdték összegyűjteni Judenauban is a soproni egyetemhez tartozó menekülteket, hogy közös elhelyezésüket megoldják. Újra vonatra szálltunk, St. Pölten és Linz érintésével elindultunk az osztrák kormány által a soproni egyetemi „*Flüchtling*"-ek elhelyezésére kijelölt helységek, a Salzkammergut tartományban fekvő St. Wolfgang és Strobl felé. Késő este érkeztünk Bad Ischl állomására, ahonnét az utazásunk még 5-10 km-re fekvő végcéljához autóbuszokon vittek tovább minket.
A Wolfgangsee északi partján fekvő két tóparti üdülőhely ebben a késő őszi időben eléggé néptelen volt. A tó K-i végén lévő Strobl szállodáiban az egyetemi oktatók kaptak elszállásolást, innét naponta hozták át őket a mintegy 3-4 km távolságnyira fekvő városkába, St Wolfgangba. A városból kivezető zsákút végén, a tóba nyúló földnyelven állt – a „***Ferienhort"*** – tudomásunk szerint egy akkor kiűrített leánynevelő intézet tágas, emeletes épülete. Az épület szárnyaiban lévő számos, 30-40 fő befogadására alkalmas hálótermekben kapott elhelyezést az egyetemi hallgatóság.

A Ferienhort lépcsői

A Ferienhort főbejáratától széles lépcsősor vezetett le a Wolfgangsee partjára, mögötte kis távolságban kezdődtek a meredek hegyoldalak, az 1783 m magas Schafberg lejtői.

[210] Alsó Ausztria az osztrák államszerződés megkötéséig szovjet megszállási terület volt.

Az épületben számos tanteremnek használható helyiség, tornacsarnok, valamint menza jelleggel működő étterem állt rendelkezésre. A konyha működését és az éttermi felszolgálást a nevelőintézet tanulóiból valószínűleg ottmaradt kisebb lánycsoporttal oldották meg. Az osztrák konyha kezdetben kissé szokatlannak tűnt a hazai menzák ízeihez képest. Akkor mi még ritkán fogyasztottunk itthon franciasalátát és más hidegkonyhai készítményeket, amik ott mindennaposak voltak..

A hátsó épületszány mögött a hegyek

A Ferienhorthoz vezető út

Talán november 10.-12. lehetett, amikor Ferienhortban újra számbavéve az ott lévő évfolyamtársakat, kutatni kezdtünk a hiányzók után. Kiderült, hogy a fegyveres határátlépés miatt, az Ausztriába átment határőrség katonái (az u.n. zöldparolis államvédelmiek) és velük együtt, mintegy 50-60 soproni egyetemista a Salzburg melletti Siezenheimben[211], az állam-

[211] Roller Kálmán visszaemlékezéseiben következetesen Sitzenheim megnevezés található. A képen bemutatott étkezési jegy fejlécén Siezenheim látható. A tábort megjárt barátom Sietzenheim írásmódra is emlékezik. Nálam felkészültebb olvasókra bízom a döntést az írásmódról, én maradtam Roller Kálmán nyomán.

szerződés után kiűrített egyik amerikai katonai táborban vannak internálva. Németül „von Haus aus" folyékonyan beszélő évfolyamtársunk, I.N. vállalta, hogy autóstoppal elmegy és felkeresi a siezenheimi tábort, megpróbál kapcsolatba lépni az ott fogva tartott egyetemistákkal és valamit meg tudni a hiányzó évfolyamtársaink sorsáról.
A vállalkozását siker koronázta. Sikerült eljutnia a siezenheimi táborba, ami ellentétben az általunk Judenauban tapasztalt lepusztult állapotokkal, egy korszerű, mindennel felszerelt, olajfűtéses, az amerikaiak által megszokott kényelmi berendezésekkel ellátott tábor volt. Csak sajnos nem engedték ki a bennlévőket. Az ottlévő magyar határőrök szakácsa főzött a konyhán, a hadifogolyként kezelt egyetemisták is zsoldot kaptak az otthoni katonai rangjuk szerint, de bevásárolni nem engedték ki őket a táborból. Amint Roller Kálmán is leírja az emlékirataiban, az a veszély állt fenn, hogy az osztrák államszerződés alapján az internáltak kiadását fogja követelni a Szovjetúnió.
I.N. Siezenheimben rátalált az eltűnt évfolyamtársainkra is. Elmondásuk szerint, amikor az első ausztriai éjszaka után autóbuszra szálltunk, vesztükre olyan kocsikba szálltak be, ahol már magyar katonák is voltak. Velük együtt vitték őket először Klosterneuburgba, majd egy-két nappal később az internáló táborba. Az a furcsa helyzet jött létre, hogy a szabadságért küzdő egyetemisták a szabad világban lettek internáló táborba zárva.

Beilage 17 / Verpflegung § 4 (16)

INTERNIERTENLAGER
SIEZENHEIM
Kommando

Nr. B

Verpflegskarte

Monat December 1956

Inhaber: Novák István

Tag	Frühstück	Mittagmahl	Nachtmahl
31			
30			
29			
28			
27			
26			
25			
24			
23			

Tag	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Frühstück																						
Mittagmahl																						
Nachtmahl																						

Mil. Lager-Nr. 144. — Österreichische Staatsdruckerei, Verlag. (L.) 11.238 56

Élelmezési jegy
Egy 50 éve megőrzött siezenheimi kordokumentum

A Siezenheimben hadifogolyként kezelt egyetemisták követelni kezdték, hogy csatlakozhassanak a St. Wolfgangban elhelyezett társaikhoz. Követelésüknek éhségsztrájkkal adtak nyomatékot. A kellemetlen csapdahelyzet megoldására az osztrák belügyminisztérium is tárgyalást kezdett az éhségsztrájkolókkal, de az internáltak kiengedésére csak kb. egy hónap multán, december közepén került sor. Ekkor már körvonalazódott, hogy a soproni egyetem erdészhallgatói és tanáraik a kanadai Vancouverbe távoznak, a műszaki karok még Ausztriában maradt hallgatóit pedig, szintén Kanadában, a torontói egyetemre fogadják be. Nagy örömmel fogadtuk St. Wolfgangban a Siezenheimből kiengedett, odaérkező társainkat. Télikabátként rangjelzés nélküli, használt katonaköpenyeket viseltek, amivel a hideg idő beálltakor a táborban látták el őket. Érkezésükkor, valóban úgy festettek, mint a szabaduló hadifoglyok. Mivel december elején már enyhült a szigor Siezenheimben, egy-két évfolyam-

társunk nem várva meg a hivatalos elbocsátást, kiszökött a táborból és már december elején csatlakozott hozzánk St. Wolfgangban.

* * *

Érkezésünket St. Wolfgangba és elhelyezkedésünket Ferienhortban egy pillanatnyi fellélegzés követte. A megszokott barátok jelenléte és a zaklatott napokat követő nyugodtabb körülmények egy rövid időre elterelték a figyelmünket a bizonytalan jövőről. Azonban kiszolgáltatottságunknak csakhamar számos jelét észleltük.
Osztrák pénzünk nem volt. Kezdetben ennek hiánya nem is tudatosodott bennünk. De, mivel a hallgatóság zöme dohányzott és a hazulról hozott cigaretták elfogytak, ez csakhamar gondot okozott. A hazai és az osztrák dohányáruk ára közötti nagyságrendi különbség felismerése csak fokozta a problémát. Néhány leleményes soproni származású hallgatótársunk, összeszedve a nálunk lévő forintjainkat, néhány napra eltűnt Ferienhortból. Bármilyen hihetetlennek tűnt, a hazai „5 Éves Terv" és „Kossuth" cigarettákkal ellátva tértek vissza. A füstölnivalóért kockára téve épségüket és szabadságukat, megjárták újra Sopront.
Egy idő után, a Vöröskereszt, mint segélyt, heti 20 schilling ellátmányt biztosított minden hallgató számára. Ez számunkra akkor egy jelentős hangulatjavító tényt jelentett, bár az ottani árak szerint nem volt jelentős összeg.
Furcsa volt, hogy kezdetben „karanténra" történő hivatkozással nem hagyhattuk el a Ferienhort területét. Az országút felőli főbejárat portáját osztrák csendőrök őrizték, akik megakadályozták a kijárásunkat. Bár logikusnak tűnt egy időleges egészségügyi zárlat is, az a vélemény alakult ki, hogy osztrák részről attól tartanak, hogy az egyetemi hallgatók közé esetleg „nem kívánatos elemek, ÁVO-sok, keveredhettek. Egy idő után megjelent egy adminisztratív bizottság, ami előtt minden hallgatónak meg kellett jelennie. Fotók készültek rólunk két nézetből, 10 ujjas ujjlenyomatokat vettek, végül egy „szürke színű" igazolványt kaptunk személyes okmányként.
Valójában nem voltunk teljesen tisztában ennek az igazolványnak hasznával. Csak jóval később értesültem pl. arról, hogy városi közlekedésre is jogosított volna, aminek később Bécsben vehettük volna hasznát – ha tudtunk volna róla.
Ugyanekkor a Vöröskereszt jó állapotban lévő, viseltes meleg holmikkal segélyezett bennünket, tekintettel arra, hogy november 4.-én a hallgatóság általában könnyű őszies ruházatban hagyta el Magyarországot. Az idő viszont már kezdett hidegebbre fordulni. Reggelente a Wolfgangseet gyakran borította köd és a túlparti hegyek sem látszottak.
A „szürke" okmányok kiállítását követően megnyílt számunkra a kapu és szabadon járhattunk ki és be Ferienhortból. Azonban a karantén ideje alatt sem hagytuk magunkat teljesen elzárni a külvilágtól. Szálláshelyünk a mögöttünk magasodó hegyek irányában nyitott volt, így a viszonylag még kellemesnek mondható időjárást kihasználva, gyakorta tettünk kirándulásokat a hegyoldal irányába. Mint a soproni Lövérek lankás sétaútjaihoz szokott egyetemisták, minden túraöltözék és kiránduló cipő nélkül vágtunk neki a meredek hegyoldalaknak anélkül, hogy az ebből eredő bármilyen veszélyre gondoltunk volna. Magam is egy alkalommal, a fák törzsébe és kiálló gyökereibe kapaszkodva jutottam olyan meredek részére a hegyoldalnak, hogy visszapillantva az alattam hagyott meredélyre, elhagyott a bátorság a visszatéréshez. Csak igen hosszúnak tűnő idő alatt és kimerülten, de szerencsére épségben érkeztem vissza a kiindulásunk helyére. Ekkor megfogadtam, hogy a jövőben a kirándulások során körültekintőbb leszek.
Mások nem jártak ilyen szerencsével. Több lecsúszásból eredő sérülés is történt a Schafbergen kinnlétünk alatt. Sajnos, egy kirándulás során súlyos baleset érte a IV. éves földmérő évfolyam egyik hallgatóját, Hartai Klárit, aki megcsúszott és egy szakadékba zuhant, életveszélyesen megsérülve. Kimentése után több napig feküdt eszméletlenül a kór-

házban, ahol nem tudtak segíteni rajta, így hazájától távol, fiatalon elhunyt. Ez a tragédia mélyen megrázott bennünket. Felidézve az egyetemi hagyományokat, a klopacska hangjától visszhangzó utcákon keresztül kísértük el utolsó útjára mindnyájan a St wolfgangi temetőbe.
Az esetet Roller Kálmán is leírta a már említett könyvében. Két évtizeddel később, mint turista jártam feleségemmel együtt St Wolfgangban. Kimentünk a temetőbe is, hogy megkeressük Klári sírját. Hosszas keresés után sem találtuk meg. Később értesültem, hogy nemsokkal azelőtt, hamvait a családja hazahozatta, és itthon helyezték örök nyugovóra.

Hartai Klári temetése St. Wolfgangban, 1956. november

A St. wolfgangi temetőben

* * *

A szomorú eset felkavarta érzelmeinket. A jövőnk bizonytalan képe miatt hangulatunk egyébként sem volt igazán bizakodó. Akkor még nem alakult ki az erdészek kapcsolata a kanadai kormánnyal. Eseti megkeresések és ajánlatok jelentek meg, amelyek nem az összes hallgatóság, hanem kisebb létszámú csoportok számára jelenthettek a jövőt tekintve megoldást.

Egyik nap megjelent szálláshelyünkön Angliából az akkor még állami tulajdonban lévő szénbányászat egy prominens képviselője, Mr. Raoul, a skóciai bányakerület vezérigazgatója. Kíséretében volt főmérnöke, Kuthy József, egy korábban sopronból disszidált bányamérnök hallgató. Kuthy említette, hogy valamikor a negyvenes évek végén Sopronban a Hunyadi János utca 43. alatti diák kamarában lakott.[212] Igyekezett rábeszélni bennünket, hogy menjünk Angliába bányamérnöknek. Egy nyelvtanfolyam után, ami alatt a bányász munkanélküli segélynek megfelelő juttatást kapnánk, hat hónapos bányamunkát kellene vállalni, ezt követően nyílna meg az egyetemi tanulmányok lehetősége.

Nem volt teljesen hatástalan ez az ajánlat. A hatáshoz a volt soproni diákból lett angliai főmérnök személye is hozzájárult. Korábbi miskolci bányász évfolyamtársaim, akik közül többen is ott voltak Ferienhortban, engem is bevontak a tanácskozásba, hogy elfogadjuk-e az ajánlatot. Nem volt igazán kedvem csatlakozni hozzájuk. A földmérő-geofizikus évfolyamunk ittlévő tagjai valamiféle ki nem mondott kötődést éreztek egymás iránt. Én is velük együtt akartam maradni, legalábbis egyelőre.

Amint már említettem, felkereste St Wolfgangot a bécsi műegyetem, a Technische Hochschule küldöttsége is. Összehasonlították a soproni és a bécsi műszaki karok tanmenetét. Indexeinkben Tárczy-Hornoch Antal és Sébor János professzoraink neve számukra sem voltak ismeretlenek. Nyelvtudás birtokában elvileg lehetősége volt az ottani továbbtanulásnak, de csak azzal a feltétellel, hogy a diploma megszerzése után állást Ausztriában nem vállalhatunk.

Volt olyan évfolyamtársunk, aki ezt a feltételt teljesítve szerzett diplomát Bécsben, majd német nagyvállalat munkatársaként jelentős karriert futott be. Neve közép európai szakmai körökben és Magyarországon is ismert. Ma nyugdíjas éveit Németországban tölti.

A soproni műszaki karok hallgatói számára az első valóban sikeresen teljesült csoportos továbbtanulási lehetőség a holland kormány segítségével jött létre. Emlékezetem szerint mintegy 48 fős bányász, földmérő és geofizikusmérnök hallgatóból álló csoport indult el Hollandiába. Roller Kálmán a könyvében 38 főt említ. Hollandiába a földmérő karról elsősorban a felsőbb évfolyamos hallgatók mentek. A III. éves geofizikus évfolyamtársaink közül ketten, egy fiú és egy lány csatlakozott ehhez a csoporthoz. Az utóbbi, mint egy ötödéves geofizikus menyasszonya. Megérkezésük utáni házasságkötésükről (még két hasonló párral együtt) és a magyar egyetemi csoport befogadásáról a hollandiai újságokban megjelent tudósítást elküldték nekünk is St. Wolfgangba. Hollandiába távozott évfolyamtársainkkal máig folyamatosan tartjuk a kapcsolatot.

Kanada bécsi követének, Gordon Coxnak Ferienhortban tett látogatásával új kilátások nyíltak meg, elsősorban az erdészhallgatók és oktatóik számára. Ez a kapcsolat azonban felcsillantotta az esetleges kanadai továbbtanulás reményeit a műszaki karok hallgatóiban is. Viták indultak meg, amelyek középpontjában az „Európában maradni, vagy kivándorolni Amerikába," akkor nehezen eldönthetőnek látszó kérdése volt. A műszaki karok hallgatóit Kántás Károly professzor mindenáron az Európában maradásról kívánta meggyőzni. Az volt a véleménye, hogy az Amerikába történő áttelepüléssel a hallgatók végleg elvesznek a haza számára, még egy jövőbeni kedvezőbb helyzet esetében is.

A műszaki karokról velünk lévő néhány oktató Amerikát látta a hallgatók számára perspektívikusnak. Kántás professzor egy alkalommal meglátogatott bennünket

[212] Hazatérésem után, a Hunyadi János utca 45-ben lakó ismerőseim emlékeztek Kuthyra.

Ferienhortban és ebben a kérdésben előttünk éles vitára került sor közte és Vendel Miklós professzor földtani tanszékéről velünk lévő oktató, Vecsey György között. Kántás professzor elsősorban Németországot ajánlotta figyelmünkbe. Ezt követően tényleg felvetődött a németországi clausthali egyetemen való ösztöndíjas továbbtanulás lehetősége is, azonban a műszaki csoport együttes továbbtanulására végül is nem jött létre ilyen megoldás.
Szálláshelyünket nemcsak a továbbtanulásunkkal kapcsolatban keresték fel látogatók. Már december volt, és fűtöttek a hálóteremben, amikor két, úgy ötvenes éveinek elején járó férfi keresett fel bennünket Németországból. Arra igyekeztek rávenni bennünket, hogy ha már idáig eljutottunk, menjünk át a német határon, és ott keressük fel őket, majd gondoskodnak további sorsunkról. Egyikük a táskájából elővette az Út és Cél című újság egy példányát - fejlécén Szálasi Ferenc arcképével - és egyik társunk kezébe adta. A helyzet világossá vált. Társunk kinyitotta a kályhaajtót és bedobta a lángok közé az ominózus lapot. Ezzel a beszélgetést lezártuk. A két férfi dolgavégezetlenül távozott.
Nem járt kitörő sikerrel Bálint gazdának (Czupy Bálint), a müncheni Szabad Európa Rádió munkatársának látogatása sem Ferienhortban. Néhányan keresetlen szavakkal közölték vele véleményüket a magyar forradalomnak a nyugat részéről elmaradt megsegítéséről.

* * *

Kanada bécsi követének, Gordon Coxnak közbenjárása révén, az erdészek Kanadába történő kivándorlását december közepe táján már eldöntött ténynek vettük. A műszaki karok hallgatóinak intézményes sorsa még mindig bizonytalannak látszott. Az addigi sikertelen próbálkozások egyre inkább azt a véleményt formálták, hogy az erdészekhez hasonlóan a Kanadába történő kivándorlás lehet a jövőnk megoldása. Nem volt könnyű megbarátkozni ezzel a gondolattal, különösen azok után, hogy Kántás professzor ellenvéleményét is hallottuk.
Válaszút elé kerültünk. A könnyen elhagyott hazának a politikai körülmények miatt eddig nem éreztük a hiányát. Eddig itt volt elérhető közelségben, amit a vállalkozóbb szellemű társaink némelyike ki is használt.[213] A kanadai kivándorlás gondolatához, hirtelen az óhazától való végleges elszakadás valószínűsége kapcsolódott tudatunkban. Elmondható, hogy emiatt nyomott hangulat vett erőt rajtunk.
Évfolyamtársaimmal hosszú sétákat tettünk a tóparton, töprengve, hogy mi lenne a legjobb döntés a jövőt illetően. Mindenki azon a véleményen volt, hogy nem tekintjük végleges életcélunknak az amerikai kontinenst. Elvileg megegyeztünk abban, hogy elfogadjuk azt lehetőséget, hogy öt évet kihúzzunk Kanadában. Azután megpróbálunk visszajönni.
Fontos volt, hogy erős lélekkel kitartsunk döntésünk helyessége mellett és egymást is erősítsük ebben, mivel december közepén valóságossá vált, hogy Kanada a műszaki karok hallgatóit is befogadja. Megjelentek a kanadai követség képviselői Ferienhortban és hazai személyi igazolványainkba bepecsételték a beutazáshoz szükséges igazolást. A személyi igazolványainkat magukkal vitték Bécsbe.
December 18.-ra volt kitűzve a Kanadába kivándorló bányász, földmérő és geofizikus hallgatók és a velük tartó egy-két oktató áttelepítése egy Salzburg melletti menekültborba, ahol az év végén esedékes elindulásig terjedő időt kellett kivárnunk. Az osztrák kormány már napirendre tűzte a ferienhorti elhelyezésünk beszüntetését.

[213] Megtörténtek esetek, hogy hallgatótársaink, mindnt kockáztatva, visszaszöktek a határon át Sopronba, összeházasodtak az anyakönyvezetőnél, majd újra visszajöttek St Wolfgangba. Mások magyar szakkönyvekért mentek vissza, hogy majd megkönnyítsék az idegen nyelven történő tanulásukat.

Töprengés a jövőről a Wolfgangsee partján
1956. december

Ekkor néhány váratlan esemény hatása alá kerültünk. Hálótermünk előterében a mosdók mellett voltak elhelyezve kis szekrénykéink. Egyik évfolyamtársam, soproni gyermekkori jó barátom, I.N. szekrénye ajtaján egy cédulát találtam: „itthagyott holmimat vigyétek magatokkal, majd jövünk utánatok" volt az üzenet. Máskor is elmentek társaink különböző céllal Ferienhortból. Voltak, akikről már kiderült, hogy visszamentek Sopronba. Két nap múlva levelet kaptam, I.N. és M.R. adták fel Klingenbachból.[214] Leírták, hogy visszamentek Sopronba, de majd utánunk jönnek Kanadába. Megadták azt a címet is, ahol Klingenbachban magyarul kaphat útbaigazitást az, aki hozzájuk hasonlóan át akar menni a határon. Váratlanul ért bennünket az eset, közvetlenül azután, hogy a kanadai kivándorlást választva, döntésünk helyességébe vetett hitet erősítgettük egymásban.
Ezzel szinte egyidejűleg, egy Sopronban maradt évfolyamtársunk D. érkezett Ferienhortba. Nagy örömmel fogadtuk. December folyamán több levelet menesztettünk a Sopronban otthonmaradt társaknak a távozásunkról Kanadába. Jeleztük, hogy még nem késő csatlakozni hozzánk. Erre december 18.-ig elvileg megvolt a lehetőség, legalább is a kanadai követség nyilatkozatai szerint. Úgy hittük, hogy D. is hozzánk csatlakozik. Ő azonban más céllal érkezett St Wolfgangba.
A soproni műszaki karok professzorainak hivatalos megbízásából vállalta, hogy utánunk jön Ferienhortba és tájékoztat bennünket az egyetem pillanatnyi helyzetéről, amiről addig teljesen eltérő híreket, néha rémhíreket is kaptunk. Valójában nem voltunk informáltak. Beszámolt arról, hogy küldetése az, hogy az Európából történő kivándorlásunk helyett hazahívjon minket Sopronba. Aki hazajön, minden veszteség nélkül folytathatja tanulmányait. Az októberben félbehagyott szemeszter folytatását és befejezését az egyetem januárban tervezi.
Újabb válaszút elé kerültünk. A hazahívó szavak mindenkit elgondolkodtattak, de abban a pillanatban nem tudtunk dönteni.
Az idő kérlelhetetlenül haladt előre és elkövetkezett december 18., a Ferienhortból való elköltözésünk időpontja. Megbeszélésre hívtak bennünket, ahol tájékoztattak arról, hogy Salzburg egy külső részén (Rositten) működő menekülttáborban kell kivárnunk az elindulást Kanadába, aminek időpontjaként 1957. január 6.-át jelölték meg. A létszám pontosítását

[214] Klingenbach –Kelénpatak, az ausztriai határállomás a Sopronba vezető bécsi országúton.

célzó kérdés következett, van-e közöttünk, aki nem megy Kanadába. Ekkor jelentkeztem, hogy Ausztriában maradok.

Búcsú Ferienhorttól

Az elinduláshoz készülve, szerény holmink összeszedése közben, évfolyamtársaim aggódva óvtak attól, hogy hazatérjek az otthoni bizonytalan körülmények közé. Bár ilyen kijelentést közvetlenül nem tettem, mindenki biztosra vette hazatérési szándékomat. Mire az autóbuszokkal Salzburgba értünk, még őt-hat társam jelezte, hogy megváltoztatta a szándékát, és nem megy el Kanadába, hanem hazatér.

* * *

A salzburgi barakktábor színvonala kísértetiesen emlékeztetett a judenaui elhelyezésünkére. A már ottlévő menekültek a társadalom legkülönbözőbb rétegeit képviselték. Nem nagy bizalommal kuporodtam fel első éjszaka egy emeletes ágy alsó, még üres helyére. Szerencsére, vagy szerencsétlenségünkre pénzünk, vagy egyéb értékeink nem voltak, amit félteni kellett volna. Minden étkezésre zabpehelykását kaptunk, amit a „ferienhorti jóléttől" elkénye lmesedett gyomrom nem tudott bevenni.

Első este elindultunk megnézni Salzburgot a karácsonyi kivilágításban. Megcsodáltuk a fényes kirakatokat. Ma is emlékszem egy autókereskedés kirakatában megpillantott Merdeces sportkocsira, a küllős kerekeivel. Ára 225 000 Schilling volt, akkor! Mindez csak kevéssé volt érdekes számunkra. A fontosabb kérdés az volt, hogyan jutunk pénz híján Salzburgból Sopron közelébe, a határra, lehetőleg feltűnés nélkül. Első gondolatom szerint, az egyetlen értéktárgyamat, érettségimre kapott, megörökölt családi aranygyűrűmet akartam elzálogosítani. De társaimmal együtt sem akadtunk zálogházra. Így, szerencsémre, gyűrűmet ma is hordom.

Másnap, míg társaim újra Salzburgot mentek felfedezni, rábukkantam a táborban egy „Parancsnokság" feliratú barakkra. Mély lélegzetet véve beléptem. Egy magas, idős, katonás tartású férfi fogadott. Ha jól értettem, szombathelyi származású és a háború alatt magas rangú katonatiszt volt. Kérdésemre, hogy van-e mód Ausztrián belüli utazásra igazolványt kapni különböző helyre elszakadt családtagok összehozásához, igennel válaszolt. Kérdésére, hogy tudom-e valamivel igazolni az általam említett helyzetet, eszembe jutott a Klingenbachból kapott levelem. Kis idő múltán visszatértem a levélborítékkal, benne egy általam írt rövid levéllel, melyben szüleim arról értesítenek, hogy „szerencsésen kijutva Ausztriába, karácsonyra barátaimmal együtt meghívnak Bécsbe, a kanadai kiutazásunk előtt. Megkaptuk őt személyre kiállítva a Bécsig érvényes utazási utalványt.

Este évfolyamtársaink kikísértek minket a salzburgi főpályaudvarra. Hatan utaztunk el éjszaka a bécsi Westbahnhof felé az Arlberg expresszel. A folyosón állva utaztunk. Hatodik

társunknak a Sopronból hozzánk küldött évfolyamtársunk D. adta oda a még érvényes retúrjegyét. Ő még egy ideig ottmaradt Salzburgban. Sajnos a téli menetrend szerint vonatunk éjfél utánig hosszasan időzött Linzben. Eközben lejárt a retúrjegy. A kalauz minden erőfeszítése hasztalan volt, hogy „megértsük", a jegy lejárt. Végül a számtalanszor ismételt „nix dájcs"-unk hatására valószínűleg rájött, hogy az ÖBB nem megy tönkre egy lejárt jegy miatt, így abbahagyta zaklatásunkat.
December 21.-én reggel, elég törődötten vágtunk neki a számunkra ismeretlen bécsi utcáknak. Egy kedves, idősebb háziasszony kalauzolt a Südbahnhof felé. Ha akkor tudtuk volna, hogy szürke igazolványunk használható a bécsi villamoson!... Úgy terveztük, hogy összes közös vagyonunkat jelentő 20 Schillingért vonatjegyet veszünk egy határhoz közeli állomásig. Sajnos ehhez a pénzünk nem volt elég, de azt a tanácsot kaptuk, hogy a Technische Hochschule melletti Schillerplatz-ról autóbuszon eljuthatunk Eisenstadtba.
Újabb gyalogtúra következett a belvárosba. Lám, milyen a kedvező szerencse, 6 fős csoportunknak a 20 Schilling „csoportos kedvezménnyel" elegendő volt a jegyváltásra. Az éjszakai utazás fáradalmait az autóbuszon nem sikerült kipihenni Kismartonig. Tudtuk, hogy innét már csak gyalogszerrel juthatunk el a kb. 20 km-es távolságban lévő Klingenbachig. Az útjelző táblák szerint követendő irányt megtalálva, belénk nyilallt a gyanakvás, amit az 50-es évek magyarországi viszonyai mindenki tudatába beültettek. Vajon egy hat fős gyalogló csapat nem lesz-e feltűnő a határ közelében? Jól tudtuk, hogy ilyen mozgás a magyarországi határsávban kockázatos lenne. Ezért úgy határoztunk, hogy kettes csoportokba különválva haladunk a határ felé, egymástól 1-2 km távolságban.
Zs.V. barátommal vágtunk neki az előttünk álló 20 km-es gyalogtúrának. Időnként szembejött, majd visszafelé megint megelőzött minket egy vöröskeresztes jelzésű személykocsi. Minden alkalommal azt vártam, hogy valaki igazoltatni fog minket, de a hosszú úton semmi rendkívüli nem történt egészen Klingenbachig. Már 15 óra elmúlt, amikor a szürkületben a megadott cím utcáját keresve, a határ közelében lévő vámházhoz értünk. Láttuk, hogy a keresett utcához el kell haladnunk a vámsorompó mellett. Megint belénknyilallt a gyanakvás, hogy most fognak feltartóztatni bennünket. Két idős asszony húzott éppen ott egy megrakott kézikocsit a kívánt haladásunk irányába. Segítőkészen kivettük kezükből a kocsirudat, nem törődve meglepődésükkel, hogy helybeliek látszatát keltve, mielőbb kikerüljünk a vámház ominózus közelségéből. Végre elértük célunkat, bekopogtattunk a levélben kapott címre.
A házigazda felesége Sopron mellől, Kópházáról elszármazott horvát asszony volt, de törve beszélt magyarul is. Segítséget kérve, elmondtuk határátlépési szándékunkat, hivatkozva korábban itt járt barátainkra. Úgy tíz-tizenkét éves kislányára bízta, hogy mutassa meg az utat a közeli határon át az erdő felé. Egy pohár vizet kérve, látta rajtunk, hogy éhesek és kimerültek, vagyunk. Egy marék tepertőt és kenyeret rakott elénk, amit mohón befaltunk, mivel már több, mint egy napja nem ettünk semmit. Pénzünk híján egy „Isten fizesse meg"-et mormoltam és elhagytuk a házat.
Az akkor még felszedett határzár nyomsávján átsietve, bevetettük magunkat az erdőbe, lehetőleg eltávolodva az országút környékéről, ahol feltehetően szovjet és magyar járőrök cirkáltak. Az időközben beállt decemberi korai sötétségben igyekeztem haladásunkat nagyjából Sopron vélt irányában tartani. Figyeltünk a gyanús neszekre. Tőlünk nem messze, velünk ellentétes irányban Ausztria felé menekülő pár haladt kifelé az erdőben. Hosszú idő múltán a fák közé távoli fények szűrődtek be. Végre itt lehetünk a városnál, gondoltam, de amint kiértünk a fák közül, rádöbbentünk, hogy az erős fények a kőhidai fegyház reflektoraiból származnak. Az erdőben eltértünk a helyes iránytól. Itt még jó néhány kilométerre voltunk a város szélétől. Tudtuk, hogy este 20 óra után kijárási tilalom van a városban, és mindehhez még a Táncsics utcában, ahová szülői lakásomhoz igyekeztünk, ott van a határőrség laktanyája is.

Halkan megjegyeztem, hogy ne töltsük-e az éjszakát a városszéli Szt. Mihály temetőben, amit a kijárási tilalom idején egy háborítatlan helynek véltem. Barátom idegenkedett a gondolattól. Így a temető melletti mélyúton elhaladva elértük a bécsi utat és leereszkedtünk az Ikva patak mellé, ahol egy korábbi osztálytársam lakott. Gondoltam bekéredzkedünk hozzájuk éjszakára. Sajnos idegen nyitott ajtót és közölte, hogy barátom, aki a forradalom alatt Mosonmagyaróváron megsebesült, családjával kimenekült már Ausztriába. Így nem volt mit tenni, a Hőflányi utca felől, a kertek alól közelítettük meg a Táncsics utcai házunkat. Szerencsénkre, bár már javában a kijárási tilalom idejében voltunk, nem ütköztünk őrjáratba. Mivel november 4-én éjszakai őrségben voltam, nálam volt a kapukulcs, amit Ausztriában is gondosan megőriztem. Pillanatok alatt biztos fedél alatt voltunk. Megöleltük egymást, hálát adva sorsunknak, hogy szerencsésen hazaérkeztünk.
Másnap, kissé szorongó bensővel elmentem a rendőrségre, valahogy pótolni Ausztriában elhagyott személyi igazolványomat. Ekkor még amnesztia volt, így előadott mesémre, hogy kissé kapatos állapotban elvesztettem az igazolványomat, az ügyeletes rendőrtiszt csak annyit mondott, „Maga már a negyedik a mai napon, aki ezzel a mesével állított be. Mondja meg, hogy mikor ment ki és mikor jött vissza Ausztriából." Ezzel elintéződött az ideiglenes személyi igazolvány kiadása.
Január közepén, megkezdődött és kb. két hét alatt befejeződött a csonka szemeszter az egyetemen. Kanadába kivándorolt évfolyamtársaink akkortájt értek partot az óceán túlsó szélén.

Epilógus

50 év múltán elhatároztuk, hogy 2006 szeptemberében, évfolyamunk szétszóródásának 50 éves évfordulóján, az otthonmaradt és a távolba szakadt társak Sopronban újra találkozunk. Örömünkre szolgált, hogy a „világtalálkozóra" sikerült minden külföldön élő, egykori hallgatótársunkkal kapcsolatot teremteni 50 év után is, részben a néhányukkal fenntartott kapcsolatok szálait követve. A legnagyobb élmény a már elveszettnek hitt társaink megtalálása volt az internet segítségével. A gyönyörű soproni őszben megtartott összejövetelen felkeresük az Alma Matert ugyanúgy, mint a Muckot, ahol útjaink 50 évvel ezelőtt elváltak.
Számvetést is készítettünk sorainkról: Az 1956. évi tavaszi szemesztert befejezett, akkori II. éves földmérő és geofizikusmérnők hallgatók 45-en voltunk. November 4. és december 21. között ebből Ausztriába távoztak harmincan, Sopronban maradtak tizenöten. December végéig Ausztriából visszajöttek tizennyolcan. 1957 és 1989 között Kanadából visszatért egy, ugyanebben az időszakban újra külföldre távozott négy társunk.
2006-ban az egykori évfolyamtársakból külföldön élt 14 fő, Magyarországon 23. A Magyarországon maradtak közül elhunytak nyolcan, a külföldre távozottak akkor, mind életben voltak.
Akár elment, akár visszajött valaki, mindenki megtalálta a maga helyét a nap alatt.

Köszönetnyilvánítás

Visszaemlékezésemet inkább elbeszélésnek, mint dokumentum értékű írásnak szántam, szemelőtt tartva a bevezetésben írtakat. Dokumentumok a szerencsére megőrzött fényképek, amelyek többsége 50 éve van a birtokomban. Kivételt képeznek a Hartai Klári temetéséről készült képek, valamint a siezenheimi étkezési jegy és a Ferienhortba vezető út fotója. Ez utóbbiakat a „világtalálkozó" alkalmából kaptuk meg a kanadai évfolyamtársainktól. Köszönet illeti ezért Bilics István, Julius Keddy és Rovák István barátainkat Kanadában.

Forrás: 2007-ben készült kézirat, 2016-ban némi kiegészítéssel és módosítással

Nr. 2440 Wien, Samstag **Die Presse** 3. November 1956

„In Ungarns Freiheitskampf gibt es keine Kapitulation"

Ein Interview mit dem neuen stellvertretenden Verteidigungsminister Oberst Maléter in Budapest

Eigenbericht der „Presse"

N. **Wien**, 2. November

Der neu ernannte stellvertretende Verteidigungsminister der Budapester Regierung, Oberst Pál Maléter, gewährte Donnerstag um 14 Uhr einigen Journalisten, darunter mit als einzigen Österreichern, ein Interview, in dem er zur militärischen Situation und zu den Verhandlungen Stellung nahm, die Mitte letzter Woche zwischen der ungarischen Regierung und dem sowjetischen stellvertretenden Ministerpräsidenten Mikojan geführt wurden.

Oberst Maléter erklärte, die Aufklärungsflüge der ungarischen Luftwaffe hätten den Beweis dafür erbracht, daß sowjetische Streitkräfte aus Rumänien und Rußland nach Ungarn in Richtung Budapest einmarschieren. Es handelt sich um gemischte Verbände, also um Panzertruppen, schwere Artillerieeinheiten und um Pionier- und Infanterietruppen. (Erst am späteren Nachmittag konnten die aus dem slowakischen Raum nahenden sowjetischen Truppen festgestellt werden.) Der stellvertretende Verteidigungsminister dementierte im Zusammenhang mit diesen Feststellungen alle bisherigen Meldungen über die Räumung Budapests von sowjetischen Truppen. „Die Sowjets haben Budapest bis zur Stunde nicht verlassen, sie haben sich lediglich auf gewisse Ausgangspositionen in die Randbezirke der Stadt zurückgezogen. Der Flugplatz beispielsweise ist noch immer von 60 bis 80 sowjetischen Panzern umstellt."

Auf meine Frage, wie sich die österreichischen Hilfsleistungen in Budapest ausgewirkt haben und was nunmehr am dringendsten noch benötigt werde, erwiderte Oberst Maléter: „Wir werden es dem österreichischen Volk nie vergessen, daß es uns so rasch und umfangreich in den schwersten Tagen unseres Kampfes hilfreich zur Seite stand. Was wir jetzt am dringendsten benötigen? Ihre moralische Unterstützung und die der gesamten freien Welt!"

Land-Rover 7- oder 10-sitzig, großer Laderaum, prompt Lieferbar

SAS Skandinavien Airlines System Direktflug ATHEN (NEU!)

Zusicherungen und die Wirklichkeit

Im weiteren Verlauf des Interviews kam Oberst Maléter auf die in den letzten zwei Tagen geführten ungarisch-sowjetischen Verhandlungen zu sprechen. Er wies darauf hin, daß es zwei Probleme der sowjetischen militärischen Besetzung Ungarns gibt. Das erste Problem bildeten die seit Tagen nach Ungarn einmarschierenden sowjetischen Truppen, das zweite Problem jene sowjetischen Streitkräfte, die auf Grund des Warschauer Verteidigungspaktes auf ungarischem Territorium stationiert sind.

Der sowjetische stellvertretende Ministerpräsident Mikojan hat, wie Oberst Maléter mitteilte, am Mittwoch der ungarischen Regierung zugesichert, daß jene Truppen der sowjetischen Armee, die nach dem Beginn des ungarischen Freiheitskampfes nach Ungarn verlegt worden sind, unverzüglich nach dem Osten abgezogen würden. Ferner bekundete Mikojan die Bereitschaft der Moskauer Regierung, über den Abzug der gemäß dem Warschauer Verteidigungspakt in Ungarn liegenden sowjetischen Streitkräfte mit der Regierung Nagy zu verhandeln. Der ungarische Ministerpräsident forderte die unverzügliche Aufnahme dieser Verhandlungen. Mikojan hat Budapest am Donnerstag auf dem Luftweg wieder verlassen.

Der neue Sowjeteinmarsch

Schließlich beantwortete der stellvertretende Verteidigungsminister die Frage, auf welche Weise sich diese Zusicherungen Mikojans mit dem weiteren Einmarsch sowjetischer Truppen nach Ungarn vereinbaren lassen, folgendermaßen: „Das ungarische Volk war immer schon loyal genug, um eine vorübergehende Erfüllung eines Übereinkommens nicht als Vertragsbruch zu werten. Wir werden vorerst weiterhin auf diplomatischem Weg versuchen, ein weiteres Vordringen der Sowjets in Ungarn zu verhindern. Wir hoffen auch, daß die öffentliche Meinung der freien Welt die Sowjets vor einer neuerlichen Besitzergreifung weiterer Positionen in Budapest abhält. Die ungarische Armee nimmt derzeit noch eine abwartende Haltung ein, als betrachtet aber jeden Fremden, der Ungarn mit Waffen betritt, als Feind."

„Im Kampf um die Freiheit Ungarns", betonte Oberst Maléter, „gibt es keine Kapitulation. Wir werden kämpfen, bis der letzte fremde Soldat unser Land verlassen hat. Ich bin stellvertretender Minister für Landesverteidigung und ich verlasse diesen Posten nicht bis zum Sieg."

Für die kalten Tage . . .
PALMERS
Wunder-Strümpfe
stark 59.– nahtlos 59.–
dünn 45.– naht 63.–

Ungarns Armee hat Vertrauen zu Imre Nagy

Die innerpolitischen Verhältnisse Ungarns berührend, erklärte der Oberst, daß die zivilen bewaffneten Freiheitskämpfer seit Mittwoch unter der Kontrolle der Armee stehen. „Die Armee steht ihrerseits zu Imre Nagy. Ich bin davon überzeugt, daß Imre Nagy sich bereits verbindliches Programm bis zur letzten Konsequenz durchzuführen bestrebt ist. Die Armee macht allerdings ihre Haltung gegenüber dem Ministerpräsidenten von der Erfüllung der von ihm verkündeten Programmpunkte abhängig. Im übrigen verpfände ich mein Wort dafür, daß nicht Ministerpräsident Imre Nagy, sondern andere Politiker es war, der die sowjetischen Streitkräfte gegen die ungarischen Freiheitskämpfer zu Hilfe rief."

Der einheitliche Oberbefehl über die gesamten ungarischen Streitkräfte in der Hand des Verteidigungsministers Janza ist gesichert, versicherte Oberst Maléter. Das Oberkommando habe in Budapest seinen Sitz und stehe mit allen Truppenteilen und Einheiten in Verbindung.

„Held von Budapest"

Oberst Maléter berichtete abschließend über seine Teilnahme am Freiheitskampf. Letzten Mittwoch früh hatte er vom Verteidigungsministerium den Befehl erhalten, die in der Budapester „Kilian-Kaserne" verschanzten Freiheitskämpfer anzugreifen. Den Befehl befolgend, fuhr er mit drei Panzern vor der Kaserne auf und wies die Besatzungen an, nur dann auf die Freiheitskämpfer zu schießen, wenn von deren Seite der erste Schuß abgefeuert würde. Um 14 Uhr wurde ihm vom Verteidigungsministerium festgestellt. Maßnahmen nach eigenem Belieben zu treffen. Er teilte dem Verteidigungsminister daraufhin mit, daß er sich überzeugt habe, daß die sich in der Kilian-Kaserne verteidigenden Freiheitskämpfer keine „Banditen" seien und er sich diesen darum anschließen werde. Der Anschließung folgte die Tat. Oberst Pál Maléter, der sich durch seine Unsicht und seinen Mut in den folgenden Kämpfen hervortat, gilt unter seinen Soldaten und der zivilen Bevölkerung heute als der „Held von Budapest".

Nach dem Verlassen des Arbeitszimmers des stellvertretenden Verteidigungsministers bemerkte ich im Vorraum zwei Ungarn, die offensichtlich sehr erregt waren. Ich fragte einen der beiden, ob er etwas Neues erfahren habe: „Ja", antwortete er mir offenherzig, „wir sind gekommen, um dem Oberst zu berichten, daß sowjetische Truppen, aus Rumänien kommend, in Richtung Budapest marschieren. Wir haben sie mit eigenen Augen gesehen."

„Der HELD VON BUDAPEST", seit Donnerstag stellvertretender Verteidigungsminister der ungarischen Regierung: Oberst Pál Maléter, ein Offizier, der das volle Vertrauen seiner tapferen Soldaten verdient.

Simca-Versailles, der Wagen mit den blendenden Fahreigenschaften. 80 PS, für 6 Personen zugelassen. Steuer: 340 Schilling, Preis: 69.000 Schilling.

Ford-Hinteregger

Marschall Badoglio gestorben. Im Alter von 85 Jahren starb Donnerstag der Eroberer von Abessinien und erste Ministerpräsident nach dem Ende des Faschismus in Italien, Marschall Pietro Badoglio.

GEFALLENE SOWJETSOLDATEN zeigt dieses Bild, wie die Reste einiger Uniformstücke vermuten lassen. Rund dreitausend Rotarmisten sollen in den Kämpfen in den Straßen Budapests gefallen sein, erklärte ein ungarischer Arzt am Donnerstag einem Vertreter der „Presse". Die Zahl der Verwundeten soll das Dreifache betragen.

Hohe Warte mit lichtvoller Zukunft

Heute abend haben die sportbegeisterten Wiener ihre Sensation: auf der Hohen Warte findet nun erstenmal in der Geschichte des österreichischen Fußballsports eine Meisterschaftsbegegnung als Nachtspiel statt.

126 auf das Spielfeld gerichtete Scheinwerfer werden die Zuschauer vergessen lassen, daß zu ungewohnter Stunde ihre Augen am Ball hängen. In schattenlos strahlender Helle liegt das Feld. Unschuldsweiß, in die Maße liegt das Feld. Unschuldsweiß, in die Augen springend, rollt der Ball über den Rasen. Nicht die kleinste Aktion kann den Besuchern entgehen. Wiens Sportjournalisten begutachteten zu Beginn der Woche die Nachtspielanlage bei ihrer Generalprobe und zeigten sich sehr begeistert.

Der Sportplatz Hohe Warte kann mit Recht auf seine lichttechnisch mustergültige Nachtspielanlage stolz sein. Sie stellt nämlich alle anderen europäischen Anlagen in ihren (Licht-) Schatten, da sie je 34 Scheinwerfer vier Masten das Spielfeld mit 110 Lux ausleuchten. Utrecht und Berlin verfügen nur über 60 Lux, Amsterdam und Wolverhampton über 80 Lux.

Für den Bau der neuen Anlage wurden etwa anderthalb Millionen Schilling aufgebracht. Als das Projekt bereits in allen Planungsphasen fertig war, schien es, als bliebe es für die Zukunft doch bloß beim Wunsche, denn ungefähr ein Viertel der benötigten Bausumme fehlte. Doch auch dieses entschiedene Viertel war auf einmal da. Dieses brachte dank der Initiative des Wacker-Vizepräsidenten Konsul Manfred Mautner Markhof, die sportfördernde Brauerei Schwechat auf. Damit konnte der Bau beginnen, der den Wiener Sportfreunden eine große, neue Möglichkeit erschließt: das Fußballmatch am Wochentag.

Von der Ländermatchübertragung bis zur Subvention der Nachtspielanlage auf der Hohen Warte wird sich das Wiener Publikum an die sportfreudige Einstellung der Brauerei Schwechat stets gerne erinnern. Gerade am heutigen Abend, wo die Lichter zum erstenmal vor publikumsbesetzten Tribünen strahlen, soll im Namen der gesamten Sportwelt allen jenen der Dank ausgesprochen werden, die durch ihr Wirken einen Beitrag zur lichtvollen Zukunft des Sportplatzes Hohe Warte leisten.

Die erste Pflicht

(Fortsetzung von Seite 1)

einen Nationen" fand, während die ungarische Frage erst jetzt auf die Tagesordnung der Weltorganisation gesetzt wurde? Bei allem Verständnis für die Wichtigkeit des Suezkanals und die Bedeutung des so verwickelten Nahostproblems

Hilferuf an Wien

Wien, 2. November

Vor Redaktionsschluß wird uns in einem telephonischen Gespräch aus Budapest mitgeteilt, daß die ungarische Regierung die österreichische Regierung ersuche, Lebensmittel und Medikamente nach Möglichkeit auf dem Schiffweg oder mit österreichischen Rot-Kreuz-Kolonnen zu befördern, da die russischen Truppen keine ungarischen Verkehrsmittel durchlassen.

für die große Weltpolitik, muß man von Wien aus die führenden Staatsmänner des Westens mit allem Nachdruck daran erinnern, daß die beiden Weltkriege unseres Jahrhunderts nicht zuletzt wegen schwerer, nachträglich von Männern wie Churchill selbst zugegebener Bewertungsfehler von seiten der Westmächte in jenem ostmitteleuropäischen Gebiet ausgebrochen sind, das in diesen Tagen ein gewaltiges politisches Erdbeben erlebt. Ungarn zu helfen ist die erste Pflicht, wenn man nicht zum dritten- und vielleicht letztenmal die Stunde versäumen will.

W.

Hochspannung in Bukarest

Wien, 2. November

In Rumänien ist es zu antisowjetischen Demonstrationen gekommen, berichtete Radio Budapest laut AP am Donnerstagabend. Tausende von Studenten und Schülern demonstrierten die Rundfunkmeldung zufolge in Bukarest und forderten Unterricht in französischer anstatt in russischer Sprache. Die rumänische Polizei nahm Verhaftungen vor.

Wie eine nicht identifizierte rumänische Rundfunkstation laut Reuter bekanntgab, seien in verschiedenen Teilen Rumäniens von den Polizeibehörden besondere Sicherheitsvorkehrungen getroffen worden. Ein Sprecher, der sich als Oberst der Armee ausgab, jedoch keinen Namen nannte, schilderte, daß in den Bezirken, in den eine größere ungarische Minderheit lebt, die Polizeipatrouillen verstärkt worden seien.

Revolutionskomitees in Wien und Berlin

Wien, 2. November

In der ungarischen Gesandtschaft in Wien wurde laut APA ein Revolutionsrat ins Leben gerufen, der sich mit der Nationalregierung Ungarns einverstanden erklärt hat. Hauptaufgabe des Revolutionsrates sind die Organisierung und die Weiterleitung der nach Ungarn gerichteten Hilfsaktionen.

Auch an der ungarischen Botschaft in Ost-Berlin hat sich ein Revolutionskomitee gebildet. Wie aus Kreisen der ungarischen Kolonie in Ost-Berlin verlautet, haben sich die Angehörigen der ungarischen Botschaft voll und ganz hinter die Beschlüsse des ungarischen Revolutionskomitees gestellt, insbesondere die Forderung nach einer Loslösung vom Warschauer Pakt und der Sowjetunion wurde gebilligt.

Warschau gegen antisowjetische Demonstrationen

Wien, 2. November

Das Zentralkomitee der polnischen KP hat heute die Bevölkerung gebeten, von „Kundgebungen" und „Demonstrationen" abzusehen. In der Erklärung, die über den Rundfunk verbreitet wurde, heißt es laut AP weiter: „Reaktionäre Elemente erheben wiederum ihre Stimme gegen die polnisch-sowjetische Allianz und gegen die Anwesenheit sowjetischer Truppen in Polen." Die Demonstrationen der Bevölkerung, von denen aus der Erklärung nicht ersichtlich war, wann und wo sie stattfanden, stellten eine „ernste Gefahr" dar — insbesondere zu einer Zeit, in der der deutsche „Revisionismus und Rachedurst" anhielte.

Slowakei: „Treuekundgebungen"

Kaschau, 2. November

Die tschechoslowakischen Kommunisten veranstalteten laut AP Mittwoch zahlreiche „Treuekundgebungen" der Bevölkerung im slowakisch-ungarischen Grenzgebiet, in dem eine starke ungarische Minderheit lebt. Von den 70.000 Einwohnern Kaschaus allein sind mehr als 40 Prozent ungarischer Abstammung. Im Massenversammlungen in Fabriken und Staatsgütern wurden fast gleichlautende Entschließungen angenommen, in denen der KP und der Regierung Treue gelobt wird.

Nervosität in Pankow

Berlin, 2. November

Ministerpräsident Grotewohl kündigte Freitag laut DPA Erleichterungen des Lebensstandards in der deutschen Sowjetzone an. Die Arbeitszeit solle in einigen Industriezweigen auf 45 Stunden herabgesetzt und gleichzeitig auch die Renten erhöht werden. Grotewohl beschwor die Bevölkerung, weiter an der Seite der Regierung zu stehen. Die „DDR" werde nicht den Weg Ungarns gehen.

NÉMETH GYÖRGY

Emlékezetfoszlányok

Az Ötvös utcában a szüleim lakásában, rajtam kívül még két egyetemista lakott. A Győr-Sopron megyei Iván községből származó, szegről-végről rokon testvérpár, az 56-ban IV. éves bm.hallgató Németh Lajos (+) és a II. éves erdész Németh Jancsi (+). Jóformán egy családnak számítottunk. A változatos, mozgalmas 56 októberi-novemberi napokban Lajos a nagyon összetartó évfolyamával, én meg Jancsival, hol az erdészekkel, hol az én III. éves bányász évfolyamommal tartottunk: Hol a határon „hilfecuccot" rakodni, hol a Rákóczi utcában kenyeret sütni stb. volt a programunk. Egyik alkalommal, a pontos dátumra nem emlékszem, de a következőkből talán kiderül, azt a feladatot kaptuk meg, nem tudom megmondani, hogy kitől és hogyan, hogy ki kellene menni Fertőrákosra forradalmi falugyűlést tartani.

Nagynéném, nagybátyám élt Fertőrákoson, ismertem a falut, szívesen vállalkoztam rá, Németh Jancsit meg rábeszéltem, hogy jöjjön velem. Kora délután, Jancsival meg a helyi határőr pk.-kal, a helybeli orvossal, meg még nem emlékszem stb. kivel, a rokonok előtt büszkélkedve kiültünk a zsúfolásig megtelt fertőrákosi kultúrház(?) színpadára. Tartottunk az egyetemi ifjúság követeléseiről tájékoztatást, meg minden más lelkesítő hírekről stb. Meghallgattuk a helyiek beszédeit is. A forró hangulatot nem kell részleteznem, amely azonban nagyon hamar abba az irányba fordult, hogy: „Nyissák ki a határt! Hadd menjünk át a rokonokhoz Meggyesre (Mörbisch-re)". A nálunk idősebb, meg politikusabb parancsnok, meg az egyébként roppant nagy dumájú doktor úgy szerelte le, vagy inkább terelte el az egyre forróbb hangulatot, hogy alakítsunk egy delegációt, amelyik bemehet az 500 m-es határzónába egy határtalálkozóra. Úgy is lett. Perceken belül megalakult a delegáció:

- a határőrparancsnok,
- az orvos
- egy kb. 1,95 m magas, legalább 100 kilós, németajkú helybéli vízvezeték-szerelő
- mi ketten Jancsival, az „egyetemi küldöttség"

A parancsnok közben intézkedett, az osztrák oldalt értesítették. A parancsnok vezetésével katonai járművön a Mitrasz-barlangig autóztunk. Innen gyalog indultunk volna tovább, de egy intermezzó miatt pár perces szünet következett. Egy százados – mint kiderült a pk.helyettese – „a rosseb egye meg akkor én is hadd mehessek" alapon csatlakozott hozzánk, erre némi vita után engedélyt kapott a pk.-tól. A hat fős delegációnak a határ túloldalán következett az újabb meglepetése, az osztrák pk. azt mondta, hogy nem itt a szabad ég alatt dumálunk, hanem a Bürgermeister vár bennünket a Gemeindeamt-ban, menjünk a faluba. Kb. negyedórás séta elegendő volt arra, hogy Mörbisch közönsége is hírt kapjon felőlünk. A falu szélén kb. 30-40 fős csoport fogadott bennünket, magyar nemzeti szalaggal díszített borosüveggel, meg „ÉLJEN!" kiáltozással. A csoportból kivált egy jól megtermett, faros-bögyös csinos asszonyság és a mi vízvezeték szerelőnk nyakába ugrott, aki azzal a felkiáltással, hogy: „Majt työfök …" intett nekünk és eltűnt a fehérnéppel – A felesége, mondta valaki a csoportból. Nem láttuk többet.

A polgármesternél volt egy pár szendvics, meg coca-cola (!) az asztalon, mivel az orvosnak nem állt be a szája, nekünk Jancsival volt időnk elmajszolni az ennivalót, meg ezt a nyugati italt kipróbálni. A megbeszélésre szinte nem emlékszem, arra igen, hogy a pk. a vizes szaki nyilvánvaló disszidálása miatt egyre kedvetlenebb lett végül már, a „nekünk menni kell" ideges felszólítással vetett véget a doktor tirádájának. A teremből kijövet a pk. helyettese a mellékhelyiséget kereste, sokáig vártuk, nem jött. Menjünk! – szólt a pk. Osztrák autóval vittek négyünket a határig, ahol egy újabb hír várt bennünket, hogy „megint baj van a bör-

tönben, a rabok fogva tartják az egyetemieket, meg a börtönparancsnokot".
Több sem kellett a dokinak! Én vagyok a börtönorvos, majd én intézkedem, gyerünk Kőhidára!
Pontosan nem is emlékszem hogyan jutottunk oda, azt hiszem a határőrparancsnok vitt és rakott ki a főbejáratnál bennünket. Gondolom örült, hogy megszabadult tőlünk és foglalkozhat a saját problémáival.
A börtönnek az utca felőli, meredek lépcsős feljáratára és annak tetején nyíló keskeny folyosóra emlékszem, amelynek a végén egy, vagy több, egymás után következő rácsos ajtó volt. Az ott tébláboló fegyőrök meg talán civilek között az orvos magabiztosan tört magának utat, kinyittatta a rácsos ajtót, Jancsi közvetlenül a nyomában, előttem pedig egy börtönőr egyenruhás hölgy határozottan becsapta az ajtót, hogy ennyi elég, mondta. Ott maradtam a folyosón, az egész napi élményektől kissé kóvályogva hallgattam a nem éppen megnyugtató híreket, hogy a bent lévők milyen nagy sz..ban vannak. Tőlem meg egyre azt kérdezték többen, hogy ki volt az a srác, akit a doki bevitt magával. Miért hagyta? Most akkor eggyel többen vannak a túszok! Egyébként Hun Bélával ott nem találkoztam, mondták, hogy ott járt, de talán éppen akkor bement Sopronba, pedig ő biztosan mondott volna valami megoldást.
Úristen, mi lesz most? Mit mondok otthon, hogyan nézzek a testvérbátyja és a szüleim szemébe? Végül is én bírtam rá Jancsit, hogy jöjjön velem Rákosra. Nem tudom mennyi idő telt el, teljesen magam alatt voltam. Egyszer csak mondja a fegyőrnő, azt hiszem elég magas rangú fegyőrtiszt, hogy éneklik a himnuszt odabenn. Kisvártatva kinyílt a rácsos ajtó, az élen a doki és még jó páran civilek meg egyenruhások jöttek kifelé. Köztük Németh Jancsi! Megöleltem és hát örömömben, mit tagadjam, v.sz. bőgtem egy kicsit.
Azt mondja Jancsi: Én nem voltam benn egészen a raboknál, de láttam és hallottam mindent. Na, ez lyukat beszélt a rabok hasába - mármint az orvos. Még a himnuszt is elénekeltette velük. Kihozta a parancsnokot, meg még egypár túszt is.
Tényleg nem emlékszem hogyan jutottunk haza Sopronba …

Epilógus: Zoltán Pista „kőhidai" szerepéről nem tudtam, de beszámolója alapján át tudom érezni az enyémnél fajsúlyosabb élményeit. Graz-Köflachi korszakában találkoztam vele …

Megjegyzés: A börtönlázadás kezelésében az ifjúság mellett meghatározó szerepe volt a Farkas Vilmos, Wennesz Gyula és Baranyai László alkotta bizottságnak. (A szerk.)

Forrás: eredeti közlés

SZABÓ JÓZSEF – SZEBERÉNYI DÁVID – KÉKESI JÓZSEF – PÁPA FERENC

Visszaemlékezés az 1956-os soproni, kópházi és siezenheimi eseményekre

Előszó

Kötelességünknek érezzük, hogy az eddig kellően fel nem tárt eseményeket kívánatos mélységben bemutassuk. Tesszük ezt annak érdekében, hogy a később megírandó Főiskolánk 1956-os történeti szintézise minden részletre kiterjedjen és megalapozott legyen. Ebből kiindulva szükségesnek tartanánk, hogy az egykori oktatók és hallgatók közül mennél többen megszólalnának, és elmondanák a személyesen megélt eseményeket, történeteket. Sajnos, az idő is egyre jobban sürget, mert már több olyan évfolyamtársunk, barátunk távozott el közülünk, akik igen fontos eseményekről tudtak volna számot adni. Ezeket az emlékeket most már nem tudhatjuk meg, mert velük együtt örökre a sírba szálltak.

Visszaemlékezésünkben elsősorban a velünk történtekkel, azaz a személyesen megélt eseményekkel fogunk foglalkozni. Úgy gondoljuk, hogy írásunk kiegészítésül szolgálhat egyrészt: a már eddig kiadott, idehaza és külföldön élő szerzők, Főiskolánk 1956-os eseményeit, történetét feldolgozó munkáihoz, másrészt: az ezekben a művekben fellelhető hibákat, illetve tévedéseket is kiigazíthatja.

A forradalom napjai Főiskolánkon

1956. október 22-én (hétfőn) a lengyel ifjúsággal vállalt szolidaritási felvonulás után – a SOTEX-kultúrházban – MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége) nagygyűlés volt. Ezen a rendezvényen az Erdőmérnöki Főiskola és a Nehézipari Műszaki Egyetem, Bányamérnöki Karának ifjúsága is megalakította a MEFESZ-t és megválasztotta a szervezet vezetőtestületét. Ezt követően a gyűlés résztvevői megfogalmazták a soproni egyetemi ifjúság követeléseit. A vezetőség ezeket a követeléseket pontokba szedte és előterjesztette, amelyet a jelenlévők döntő többsége elfogadott (Melléklet). A gyűlés felhatalmazta a vezetőséget arra, hogy a követeléseket terjessze fel az Országos MEFESZ-Bizottsághoz.

Csoportunk ezeket a követeléseket mindvégig magáénak vallotta, híven kiállt mellette és ettől el nem tért.

Amint az több forrásból közismert, az elkövetkező napokban Sopron város közigazgatásának, közrendvédelmének irányítását a Főiskolán székelő MEFESZ-vezetőség vette át. Meg kell jegyeznünk: mindezt a város lakossága teljes egészében elfogadta. A vezetőség szervezeti felépítéséről, munkájáról teljes áttekintése az ifjúság többségének nem volt. Az egyetemi hallgatóság zömét operatív részfeladatok végrehajtására osztották be.

A mi csoportunk a következő, részletezett feladatok végrehajtásában működött közre:

a rendőrökkel közös szolgálatteljesítés a közrendfenntartás biztosításában;

– a határőrség azon tevékenységének megsegítése, hogy az országból – kétes elemek – nagyobb értékeket ki ne vihessenek az országutakon, illetve az országhatáron;
– a zavartalan városi élelmiszerellátás (kenyérsütés, élelmiszerszállítás és -elosztás) biztosításában;
– a Főiskolára érkező külföldi segélyszállítmányok (élelem, gyógyszer, ruhanemű stb.) fogadásában, rendezésében és őrzésében;
– a Határőrség legénységi állományának tájékoztatásában (tájékoztatók tartása az egyetemi és a városi helyzetről, az egyetemisták követeléseiről, kiváltképpen pedig meggyőzni őket, hogy a mosonmagyaróvári tragédia mindenáron elkerülendő és ne lőjenek a nép közé);
– a Vidéki Csoport munkájában (a falusi lakosság tájékoztatása a soproni ifjúság követeléseiről, támogatásuk megnyerése, valamint a nyugalom és a rend biztosítása).

Az idő előrehaladtával a városban, a környező falvakban és a Főiskolán is jelentkeztek radikálisabb követelések, illetve ténykedések. Igaz viszont, hogy ezek a törekvések írásban rögzített megfogalmazást nem nyertek. Tekintettel arra, hogy ezek a jelenségek, mivel az eredeti, egységben fogant 1956. október 22-i követelésektől eltértek, az ifjúság egy részében kétségeket támasztottak, valamint zavart keltettek, így a korábbi egységet is megbontották. Ilyen megosztó cselekmények, illetve jelenségek voltak például a Marxizmus-leninizmus Tanszék dolgozóinak őrizetbe vétele, a Mindszenty rádióbeszéd egyes kitételei, a nyugatról hazaérkezett emigránsok önbíráskodó, megtorló szándékai stb.

Az erdész-, bányászhallgatók felfegyverzése

November 4-én (vasárnap) reggel 7 óra körül a Nagy Imre miniszterelnök drámai hangú rádiófelhívását követően a Dimitrov téri kollégium valamennyi lakójának és a kintlakó hallgatóknak is be kellett vonulniuk a Főiskolára. Az V. évfolyamú erdőmérnök-hallgatóknak összlétszáma 106 fő volt. A Főiskolán, az Ábrázoló Geometria Tanszék rajztermében a teljes évfolyamból 62 fő jelent meg.

9 óra tájban elkezdődött a megjelent hallgatóság felfegyverzése – közönséges szovjet hadipuskákkal. Megjegyzendő: az egyik hallgatótársunk fegyverébe az 1905-ös évszám volt gyártási időként beütve. Azt, hogy a fegyvereket ki hozta, azok honnan származnak, ki rendelte el a felfegyverzésünket, ki lesz a parancsnokunk stb., mindezekről senki sem tájékoztatott bennünket. A hadipuskához kiegészítésként kaptunk még személyenként 1 tár!! (5 db töltény) lőszert, 3 db támadó, ún. Vécsey-kézigránátot, 1 mullpólyakötszert és 2 tábla csokoládét.

A felfegyverzést követően – talán a kilátástalan helyzetünket időben felmérve – három társunk elhagyta a Főiskola területét, azaz megszökött. Körülbelül egy óra elteltével visszatértek, majd bocsánatot kértek, mondván, a közös sorsban mindannyiunknak osztoznunk kell, és jöjjön, aminek jönnie kell! A szökés gondolata – amint az később kiderült – mások fejében is megfordult. A tett meglépésétől az tartotta vissza őket, hogy amikor alaposabban átgondolták a tettüket és végignéztek az elhagyandó társaikon, láthatták: azonos sorsú és azonos gondolkodású társakat hagynának cserben, ezt pedig becsületből nem tehetik meg.

A felfegyverzés után kb. 10 óra tájban az egyik MEFESZ-vezető rövid, lelkesítő beszédet mondott a bevetés előtt. Feladatul szabta, hogy Kópháza előtt – az esetleg Sopronra támadó – szovjet harci járműveket fel kell tartóztatnunk. Amennyiben lehetséges, a békés megegyezést kell keresnünk a fegyveres összetűzés helyett. Ha az összetűzés mégis elkerülhetetlen lenne, gyalogos lövészcsapatunk csak akkor nyisson tüzet, ha a tüzérek ágyúi eldördülnek. A rövid eligazítás után a MEFESZ-vezető elment és nem is láttuk többé.

Feltétlenül el kell mondanunk, hogy közvetlenül a Kópházára történt kiszállításunk előtt egy ismeretlen katonatiszt, aki az Egyetem portájánál tartózkodott, szóvá tette: ilyen gyenge fegyverzettel, vezetés nélkül nem lenne szabad az ifjúságot egy tragikus kimenetelűnek ígérkező összetűzésbe belevinni. Sajnos, sem ezt a megfontolandó véleményt, sem a mi véleményünket elmondani senkinek nem tudtuk, mivel az egyetemi-, a MEFESZ- és a katonai vezetők már mind elhagyták a Főiskola területét.

A kópházi „csata"

13-14 óra között három katonai tehergépkocsival szállítottak ki bennünket Kópháza község keleti szélére – közvetlenül a temető mellé.

Csoportunk vezetője egyik évfolyamtársunk lett, mivel katonai vezető sem köztünk, sem a láthatáron belül sehol nem volt. A helyszínre érkezve elfoglaltuk a harcálláspontunkat, amely a 84-es műút mellett, a temető és a kópházi kegykápolna között húzódott.

A kópházi létszám áttekintésekor elgondolkodva tűnődhettünk azon, hogy az évfolyamból sokan és miért hiányoznak. Többen eltűntek, nem tudni, hogy hova, pedig őtőlük a korábbi

ténykedésük alapján joggal elvárható lett volna, hogy az arcvonalon, a harci cselekményekben is közöttünk legyenek. Ott voltak viszont olyan társaink, akikről nem feltételeztük volna, hogy kijönnek és végig ki is tartanak velünk. Ezen gondolatok lepergése után félelemmel telve vártunk ...
Körülbelül egy óra elteltével (14-15 óra között) megérkezett Sopronból az egyik motoros összekötő évfolyamtársunk, aki azt az utasítást hozta, hogy várakozzunk, de addig mi, lövészek ne lőjünk, ameddig a tüzérek nem nyitnak tüzet.
Körülbelül egy fél óra múlva (14.30 -15.30 között) a 84-es műúton megjelent egy nyitott páncélozott katonai jármű, szögtávcsővel és két géppuskával felszerelve. Lassú menetben haladt Kópháza, majd Sopron felé.
Negyed óra elteltével (14.45-15.45 között) három szovjet harckocsi követte a korábban elvonult páncélozott járművet. Tekintettel arra, hogy a tüzérség tüzet nem nyitott, mi tanácstalanul vártunk az összekötőnkre, hogy mi lesz a további teendőnk.
A rossz felszerelés, a kevés lőszer, a katonai vezetés hiánya, a koordinálatlanság, a meghirdetett naiv harcmód stb. már sejttette, mígnem a szovjet páncélosok áttörése beigazolta, hogy hasonló a sorsunk, mint a Don-kanyarban, 1943-ban a voronyezsi áttörésnél állt a Magyar Hadseregnek. Cserbenhagyva magunkra maradtunk!
Végiggondolni is borzalom, hogy milyen vérfürdő lehetett volna, ha az ágyúk eldördülése után tüzet nyitunk és harcba bocsátkozunk a szovjet páncélosokkal!
Többen is többször elmondták már közvetlenül az események után, illetve azóta „nem volt értelme a fegyveres ellenállásnak". Ez megfontolt ténymegállapítás. Ezt akkor is mindenkinek így kellett volna látnia! Erre miért csak utóbb, vészesen megkésve jövünk rá? Miért nem akadt akkor és ott senki, aki mindezeket kimondta, illetve a felelőtlen mozgósítást, majd a felfegyverzést megakadályozta volna?
Még ma sem tudjuk: ki dolgozta ki a harcmódot, ki vagy kik osztották a parancsokat, és hol tartózkodtak, mert a várható összecsapás helyén, illetve annak közelében nem volt felelős, hozzáértő személy.
Körülbelül 16 óra tájban megérkezett az összekötőnk. Azt az utasítást hozta, hogy lépjük át az osztrák-magyar határt, és ott, a magyar határ mentén, menjünk el a mucki határőrshöz. A Muckon találkozunk majd a vezetőséggel és a többi Sopronban maradt diáktársainkkal, ahol a további teendőket is megbeszéljük. Az összekötőnk azt is elmondta, hogy Sopronban az a hír járja: a szovjetek az egyetemistákat összeszedik és deportálják őket.
A hír vétele után – az utasításnak megfelelően – elindultunk a határ felé. A kegykápolna közelében három évfolyamtársunk kijelentette, hogy ők nem jönnek velünk tovább, inkább visszatérnek családjukhoz Sopronba. Parancsnokunk kemény fellépése után társaink elálltak eredeti szándékuktól és velünk tartottak.
A határra érve úgy határoztunk: a fegyvereinket magunknál tartva megyünk át Ausztriába.

Deutschkreutztól Klosterneuburgig

A határt átlépve már alkonyodni kezdett. Az átlépés nem kis izgalommal járt, ugyanis az aknazárat néhány héttel korábban szedték fel, és nem tudtuk, hogy a határnak ezen a szakaszán felszedték-e az aknákat. Ez a veszély mérlegelendő: úgy határoztunk, nem a határ mellett megyünk a Muckra, hanem bemegyünk a legközelebbi faluba, ahol útbaigazítást kérve jutunk el célunkhoz.
Árkon-bokron keresztül, egyre jobban sötétedve, sárosán és átázva érkeztünk meg Deutschkreutz (Sopronkeresztúr) község közelébe, ahol két csendőr feltartóztatta csapatunkat. Kikérdeztek bennünket: kik vagyunk, honnan jövünk, sebesült van-e közöttünk és hová akarunk menni? Évfolyamtárs tolmácsunk válaszolt: egyetemisták vagyunk, a Muckra szeretnénk eljutni, és csatlakozni akarunk a többi egyetemista társunkhoz. A csendőrök mindenre azt felelték: erről szó sem lehet! Önöknek be kell jönniük velünk

Deutschkreutzba. Ezután a csendőrök bekísértek bennünket a falu iskolájába. Itt legelőször szétszereltették velünk fegyvereinket: azaz leszereltek bennünket. A falu lakói, amikor tudomást szereztek rólunk, azonnal ételt, italt hoztak, megkérdezték: ruházatra nincs-e szükségünk? Mindez nagyon jól esett – a hosszú út és az izgalommal teli nap után.
A vacsora elfogyasztása után rövidesen teherautók jöttek értünk. Ezekkel elszállították csapatunkat Oberpullendorfba (Felsőpulyára) az iskolába, ahol berendezkedtünk, illetve elkészítettük az éjjeli szállásunkat és megaludtunk.
Másnap (november 5-én, hétfőn) ismét tehergépkocsikkal továbbszállítottak bennünket Klosterneuburgba. Itt aztán közölték velünk: tekintettel arra, mivel a semleges Ausztria államhatárát fegyverrel léptük át, nekik a genfi konvenció előírásai értelmében internálniuk kell bennünket. Az épület, amelyben elhelyeztek bennünket egy meglehetősen lepusztult k. u. k. katonai kaszárnya volt, ahol néhány hónappal korábban még a megszálló szovjet katonai alakulat tartózkodott. Itt már tapasztalnunk kellett, de éreztették is velünk, hogy válságosra fordult helyzetünk. Ennek nyomatékot adva és érzékeltetve: a kaszárnyát mintegy 5 méter magas téglafal vette körül, a fal tetején 2 méter magas kifeszített szögesdrótháló, és a fontosabb pontokon fegyveres katonai őrizet „vigyázta" biztonságunkat. A táborban a már korábban a magyar-osztrák határon fegyveresen átjött, mintegy 600-700 magyar katona és civil is tartózkodott.

A siezenheimi internáló tábor napjai

Öt nap elteltével (1956. november 10-én, szombaton) kora hajnalban különvonattal átszállítottak bennünket a Salzburg mellett található Siezenheimbe. Ez a tábor pedig korábban az amerikai megszállók katonai bázisa volt. A klosterneuburgi kaszárnya elhelyezési körülményeihez képest a siezenheimi életkörülményünk kiváló volt. Megérkezésünk után katonás rendben újra felsorakoztattak bennünket. Ismét elmondták, illetve megerősítették: ahova érkeztünk egy internáló tábor, amelyben meghatározott előírások szerint folyik az élet. Ennek megfelelően ismertették a tábori élet rendjét, közölték, hogy a teljes ellátás mellett napi pár schillinges pénzellátmányt is kapunk. Az eligazítás után a számunkra kijelölt szálláshelyeket elfoglaltuk. Elmondhatjuk, hogy szállásunk korszerűen volt berendezve. Azt is biztosítandó, hogy a külvilágról tudjunk valamit, minden szobában rádió volt. Megérkezésünk után néhány nappal megjelentek az élelmesebb osztrák külső kalmárok. Zenegépet, asztalifutballt, üdítőitalokat és csokoládét stb. hoztak. Mindezeket az ellátmányként kapott schilling ellenében igénybe lehetett venni, illetve meg lehetett vásárolni. Pár nap elteltével megjelent a táborban egy római katolikus lelkész is, aki megkérdezte: mire lenne legjobban szükségünk? A felmért igények alapján másnap már hozta: az alsó- és felső ruhaneműket, a futball-labdákat, a kártyákat, a rózsafüzéreket, néhány regényt és a magyar nyelvű újságokat. Az újságok egy része nyilaskeresztes lap volt. Ezekbe beleolvasva megkértük: ilyen sajtótermékeket nekünk többé ne hozzon, amit teljesített is. Siezenheimi tartózkodásunk első vasárnapján a lelkész a tábor templomába katolikus istentiszteletre hívta az internált ifjúságot. Prédikációjában, amelyre láthatóan nagyon készült – hatalmas pátosszal ecsetelte bátor tettünket, többek között a – refrénként használt – következő szavakkal: „hősök hősei ti, akik puszta kézzel mentetek neki az orosz tankoknak" Többen szemlesütve vagy mosolyogva hallgatták ezeket a szavakat, mivel ez nem rólunk szólt. Ugyanis mi, végül is és szerencsénkre, semmiféle harcba nem keveredtünk a szovjet tankokkal.
A táborban megjelentek a Szabad Európa Rádió munkatársai is, akik összegyűjtötték a hozzátartozóknak küldendő üzeneteket, és azokat rádióadásaikban továbbították.
A későbbi napokban a szabadulás bizonytalan és kilátástalan ideje, a bezártság és az elszigeteltség ténye, illetve érzése egyre nagyobb nyugtalanságot, elkeseredést váltott ki a tábor egyetemista internáltjaiból. Ezen – éhségsztrájkba kezdve – változtatni akartunk úgy, hogy megkértük az internálótábor osztrák parancsnokát: engedjenek bennünket szabadon, mivel

mi sem Magyarországon, sem Ausztriában semmilyen fegyveres cselekményben részt nem vettünk. A táborvezető közölte: erről szó sem lehet! Ugyanis Ausztriának, illetve az osztrák hatóságoknak a genfi konvenció előírásai értelmében az országhatárukat átlépett minden fegyveres személyt mindaddig internáltán fogva kell tartania, ameddig az érintett másik ország legfelsőbb vezetőtestülete az ENSZ felé ki nem nyilvánítja, hogy országukban rend van és a fegyveres harc befejeződött. Mindezeket hallva három családos évfolyamtársunk elkeseredésükben megkísérelték a szökést. Ez nem sikerült nekik. Elfogták és büntetésképpen áthelyezték őket az internált katonai részleg körletébe. A szökés után, sajnos, a mi szakaszunkból is indult olyan egyéni kezdeményezés, hogy az elszökött évfolyamtársainkat közösítsük ki. Azokat is, akik esetleg meglátogatják őket, illetve bármi formában kapcsolatot tartanak fenn velük. Az indítványt nagy felháborodás követte. Az ügybuzgó előterjesztést senki sem fogadta el, sőt biztos, hogy esetleges határozattá emelés után sem tartottuk volna be.

Az éhségsztrájk az eligazítás után folytatódott. A harmadik napon viszont váratlanul megjelentek a táborban az osztrák belügyminisztérium magas rangú tisztségviselői. Hosszasan agitáltak bennünket, hogy az értelmetlen éhségsztrájkot hagyjuk abba. Erre mi nekik is nyomatékosan és egyhangúlag kijelentettük: az éhségsztrájkot mindaddig folytatjuk, ameddig a kérésünket nem teljesítik. A felforrósodott légkörű kölcsönös győzködés után az osztrák „vezérkar" tanácskozásra vonult vissza. Mintegy negyed óra elteltével visszatértek. Újból megismételték és kérték: értsük meg nehéz helyzetüket, hiszen őket a nemzetközi jogi előírások kötik! Csak azok szellemében cselekedhetnek. Az egyik tisztségviselő ezután így folytatta: a legmesszebbmenőkig együtt érez velünk, illetve megért bennünket. Ezt bizonyítandó, hogy lássuk jóindulatát, annyit saját hatáskörben, illetve saját felelősségére megtehet és megtesz, hogy ötös csoportokban, a helyi autóbuszjárattal hetenként egyszer-kétszer beenged bennünket Salzburg városába, de katonai kísérettel. A jószándékot érzékelve az ajánlatot elfogadtuk és az éhségsztrájkot abbahagytuk.

Mindvégig, de a siezenheimi internáló táborban már különösen hiányoltuk, hogy azok a volt, majd újonnan megválasztott ifjúsági vezetők, oktatók, akik szabadok voltak és szabadon közlekedhettek, felénk se néztek. Végre november második felében megjelent a táborban dr. Roller Kálmán, főiskolánk igazgatója. Tájékoztatott bennünket arról, hogy az Ausztriába kimenekült hallgatókat és oktatókat szeretné egybetartani, és az oktatást külföldön, de magyar nyelven továbbfolytatni. Ebben az ügyben már több tárgyalást folytatott az Ausztriába érkezett külföldi ajánlattevőkkel. Úgy tűnik: a legkedvezőbb ajánlatot Kanada tette, és valószínű, ezt fogják elfogadni. A tájékoztatás befejeztével többen felvetették: de professzor úr, mi lesz azokkal, akik nem kívánnak külföldön maradni és haza akarnak térni? Tájékozódásképpen erre ő megkérdezte, hogy körülbelül hány ember gondol a hazatérésre. Meglepően sok volt a visszatérni szándékozó. Az igazgató úr ezeket hallva, látva elmondta: ő senkit nem akar a szándékában befolyásolni, a visszatérésről lebeszélni, de mindenkinek alaposan meg kell gondolnia cselekedeteit, mivel a hazatérés sem veszélytelen. Ő maga nem szándékozik hazatérni, mert nem tud úgy élni tovább, mint ahogyan eddig kellett élnie. Az elkövetkező időben szabadon és félelemtől mentesen kíván élni.

Ezután a találkozás és kölcsönös tájékozódás után az internáló tábor feloszlatásáig visszaállt a korábbi gyakorlat: az ifjúsági vezetők és az oktatók közül ismét felénk se nézett és nem látogatott meg bennünket senki. A kivándorlók ügyét voltak akik intézzék, de a visszatérni szándékozók hazatérésének megszervezésére már nem volt vállalkozó azt nem intézte senki.

Közben a St. Wolfgangsee-ből – a szabadon élő egyetemi részleg felől – másod-harmadkézből szomorú hírek érkeztek: az ifjúság körében itt-ott fellépett széthúzásról, torzsalkodásról és a tanári kar egyes tagjai ellen irányított személyi támadásokról.

Szabadulás az internálótáborból és búcsú a barátoktól

1956. december 9-én (vasárnap) – miután a magyar kormány az ENSZ megkívánta kritériumok teljesítését bejelentette – az osztrák hatóságok a siezenheimi internáló tábort felszabadították. Nagy volt az öröm, hogy újra szabad emberek lettünk.

A tábor felszámolása után a volt internált V. éves erdő- mérnök-hallgatók többsége kisebb-nagyobb csoportokban útra kelt, elindult hazafelé. Szomorú és megrendítő volt a búcsú azoktól a kintmaradó barátoktól, akikkel öt esztendőn keresztül jóban-rosszban osztoztunk. Fojtogató érzés szorította össze a torkokat, a szíveket, amikor éreznünk kellett, hogy öröknek vélt barátságok lazulnak, szakadoznak e pillanattól, esetleg végérvényesen széttépődhetnek. Könnybe lábadt szemekkel rebegtük: fiúk, soha ne felejtsük el egymást! A könnyes szemekben egymást féltő aggodalom ült. Ők az ismeretlenbe mennek, mi pedig a félelemmel teli bizonytalanba tartunk. Nemcsak barátokat, hanem becsületes, jól felkészült, értékes ifjú szakembereket is veszít veletek, bennetek az Alma Mater és a Haza. A ti elvesztésetek mindannyiunk újabb és érzékelhető nagy vesztesége, további szegényedése.

Megörökítésképpen álljon itt – a nevek felsorolása nélkül – az V. évfolyamú erdőmérnök-hallgatókból álló kópházi-siezenheimi csapat létszámának és szétszórattatásának adata.

Teljes évfolyam létszám: 106 fő
Kópházát és Siezenheimet megjárta: 62 fő
Ebből:
Tengerentúlra ment: 9 fő
Európában maradt: 6 fő
Hazatért: 47 fő

Hosszú és nehéz az út hazafelé

Mi, akik ezeket a sorokat papírra vetjük – kilenc társunkkal együtt tizenegyen voltunk. 1956. december 10-én (hétfőn) vonattal indultunk el a magyar határ felé. Utazás közben Bécsben és Ebenfurtban – egyeseknek feltűnt, hogy egy fekete szemüveges férfi mindig ugyanabba a villamos-, illetve vasúti kocsiba szállt fel, amelyben mi is utaztunk. Nem igazoltatott, nem kérdezősködött, ezért ügyet sem vetettünk rá. Ilyen kísérettel érkeztünk meg kb. déltájban a Loipersbach i. Bgld (Lépesfalva) – Schattendorf (Somfalva) állomásra. Leszálltunk a vonatról, és – a vasút mellett – elindultunk a magyar határ felé. A határ előtt egy osztrák csendőr megállított bennünket. Jól beszélt magyarul. Megkérdezte: mi a szándékunk? Hazamenni válaszoltunk. Rendben van, de megkér bennünket, szíveskedjünk vele menni Schattendorfba (Somfalvára), ahol erről a szándékunkról formalitásként, egy írásos nyilatkozatot aláírunk, és utána szabadon hazatérhetünk. A felszólítás, illetve kérés kis csoportunk többségében nem keltett gyanakvást. Nem így két évfolyamtársunkban, akik előre megérezték, hogy az adott szó, illetve ígéret lényegében csapdaállítás. Az ígéretben nem bízva, ők közvetlenül a templomkert mellett, a határ közelében leszakadtak tőlünk. Szerencsésen átjutottak a határon és hazaértek Sopronba. Bennünket a csendőr a schattendorfi (somfalvi) iskolába vezetett. Az iskolába érve viszont azonnal fegyveres őrt állítottak a kapu és az ajtó elé. Kb. egyórás ott tartózkodás után egy postabusz állt elő. Majd kényszerítettek bennünket, hogy szálljunk be a járműbe. Közölték, hogy Mattersburgba (Nagymartonba), a csendőrőrsre visznek. Megérkezésünk után előbb próbáltak bennünket meggyőzni, hogy álljunk el hazatérési szándékunktól. Erre senki nem volt hajlandó. Ezután a helyi börtönbe kísértek, ahol négyszemélyes börtöncellába zártak bennünket. A börtönőr börtönbe vetésünk után nemsokára közölte: az ott található rozsdás, mocskos étkészletet tisztítsuk meg, mert rövidesen hozzák az ebédet. Ez a barátságtalan, durva eljárás rettenetesen lesújtott bennünket. Sorstársaink közül volt olyan, aki a helyzet láttán sírógörcsöt kapott és zokogva

a priccsre borult. Nem értettük és ma sem értjük, hogy a korábbi jószándékot, barátságos gesztust, hogyan válthatja fel ilyen nyers, megalázó bánásmód?!
További szándékaik után érdeklődve nagy nehezen közölték: mivel engedély nélkül akartuk átlépni az osztrák államhatárt, ezért az ügyünket ki kell vizsgálniuk. Ez a vizsgálat lehet, hogy pár nap lesz, de az is megtörténhet, hogy hetekig, esetleg hónapokig elhúzódhat. A vizsgálat időtartama alatt bennünket vizsgálati fogságban kell tartaniok. Ez világos beszéd! Csakhogy az nem tiszta, hogy miért vagyunk olyan elvetemült, veszedelmes bűnözők, akiknek csecsemőgyilkos anya lett a cellaszomszédjuk. Később, amikor kiszabadultunk, és mindezért bocsánatot kértek, magyarázatképpen elmondották, hogy elnézést kérnek, de a városban sehol máshol, csak a börtönben volt fogvatartásunkhoz szabad férőhely ...
Szerencsénkre a két leszakadt társunk különösebb nehézség nélkül hazaérkezett Sopronba. Főiskolánk akkori igazgatóhelyettesének jelentették, hogy a hazatérő 11 társukat az osztrák csendőrök a határállomásról Schattendorfba (Somfalvára) visszakísérték. Az osztrák csendőrök ígéretének megfelelően várható, hogy ők is hamarosan hazaérkeznek. A hírt nyugtázva Főiskolánk igazgatóhelyettese intézkedett, hogy a Tanulmányi Állami Erdőgazdaság tehergépkocsija jöjjön ki értünk a magyar-osztrák határra. A gépkocsi ki is ért és kerestek bennünket. Érdeklődésükre elmondták, hogy átszállítottak bennünket Mattersburgba (Nagymartonba). Telefonon érintkezésbe léptek a csendőrparancsnoksággal. Elmondták: kiket keresnek, hogy kik vagyunk, honnan jövünk és mi a szándékunk, azaz igazoltak bennünket, amelyet az osztrák hatóságok elfogadtak.
Ezt követően felgyorsultak az események. Kiengedtek bennünket a börtönből, és egyenként mindannyiunktól ujjlenyomatot vettek, három oldalról fényképet készítettek rólunk, végül egy olyan nyilatkozatot írattak alá velünk, hogy önként lemondunk az ausztriai politikai menedékjogunkról.

Börtönből szabadulva, végre hazafelé

Sorsunk ezzel a kedvező fordulattal, ha nehezen is, rendeződött. Este 7 óra tájban Mattersburgból (Nagymartonból), a csendőrségről teherautón kivittek a Loipersbach i. Bgld (Lépesfalva) Schattendorf (Somfalva) határszakaszra. Itt már a Tanulmányi Állami Erdőgazdaság gépkocsija, katonák és évfolyamtárs barátaink vártak bennünket. A határt átlépve gépkocsira szálltunk és meg sem álltunk Sopronig. Sopronba érve bevittek bennünket a 48-as Határőrlaktanyába. Itt összeszedték a személyi igazolványainkat, amelyből felírták a személyi adatainkat. Ezután – a kijárási tilalom ellenére – gépkocsival a Dimitrov téri diákotthonba vittek bennünket. Az ebédlőben a sokszor áhított – finom magyar gulyáslevessel és kékfrankossal vártak bennünket. Vacsora után még rövid ideig elbeszélgettünk az itthon maradt barátainkkal. Majd ezután az embert próbáló 37 napos távoliét után, amelyből az utolsó nap különösen kemény volt, boldogan és megnyugodva hajtottuk álomra a fejünket, mert végre hazaérkeztünk, ismét itthon vagyunk.

Újra Sopronban

Másnap, december 11-én (kedden) az itthon lévő évfolyamtársakkal mentünk a Főiskolára. A Tanulmányi Osztályon jelentkeztünk és bekapcsolódtunk a már november 12-től folyó oktatásba. A főiskolai oktatómunka nyugodt körülmények között folyt. Ez viszont és sajnos nem mondható el a kollégiumi életről, ahol időközönként házkutatásokkal zaklatták az ifjúságot. Jó ideig a soproni utcákon sem volt tanácsos főleg sötétedés után közlekedni, nemkülönben csoportosulva beszélgetni, mivel a karhatalmisták több évfolyamtársunkat is – minden indok nélkül – tettlegesen bántalmaztak.
A zaklatott körülmények közepette és ellenére sikeresen befejeztük tanulmányainkat. Elkészítettük majd megvédtük diplomaterveinket. 1957. április 19-én 67-en kaptuk meg az erdőmérnöki diplománkat. Elhelyezkedésünknél gond nem volt, ugyanis egy-egy végzett

mérnökre kettő-három álláshely várt, amelyekből tetszés szerint válogatni lehetett. 1957. május 2-án foglaltuk el álláshelyeinket és elkezdtük az erdészeti gyakorlati munkát. Szolgálatunk során elég sokáig – az amnesztia ellenére kísértett az '56-os múlt. Több volt évfolyamtársat a rendőrkapitányságokra rendeltek be kihallgatásra, ahol tettlegesen is bántalmazták őket. Másokat rendőri megfigyelés alá helyeztek, majd sorozatos zaklatás és további megtorlásoktól való félelmükben, név- és lakhelyváltoztatásra kényszerültek. Később, az évek múlásával az előremeneteleknél jelentkeztek érzékelhető megkülönböztetések, illetve hátrányok, mint például az erdészetvezetői kinevezések körüli huzavonák, a fegyverviselési engedélyek kiadásának tudatos késleltetése, akadályozása stb.

Utószó

Sokszor és sokan megkérdezték már, hogy miért jöttünk haza, amikor a polgári jólét és a korlátlan érvényesülés kapujában voltunk. Hát, először: mert nem készültünk a hazánkat elhagyni soha. A körülmények szerencsétlen alakulása sodort bennünket külföldre. Másodszor: és ezt kissé kifejtve. Tény, hogy saját szemünkkel – manipulálástól mentesen – láttuk a polgári jólétet tükröző Salzburgot és Bécset, a rendet, a tisztaságot, a szemkápráztató kirakatokat, az árubőséget, a hivalkodóan, a legújabb divatban feszítő dámákat, de láttuk a velünk mindig szolidáris, az utolsó falatját is megosztó egyszerű osztrák embert, a népet is. Ezeket felsorakoztatva és mindezeket a mi szerény anyagi lehetőségeinkkel, jövőnkkel, karrierlehetőségeinkkel egybevetve kétségtelen a mérleg Ausztria, a Nyugat felé lendül ki. Csakhogy, így az adok-kapok még nem teljes. Sőt, nagyon is hiányos. Olyan pótolhatatlan, máshol meg nem található szellemi és érzelmi elemek hiányoznak közülük, mint a felnevelő és éltető haza, a szülőföld, a szülők, a testvérek, a feleségek, a menyasszonyok, a barátok, az Alma Mater, a magyar erdők stb., stb. ..., azaz a nagyon mélyre eresztett gyökerek. Ezeket pedig kitépni nagyon nehéz! A teljesebbé tett számvetés után, már kitisztult a láthatár és nem lehetett többé vitás előttünk, hogy számunkra csak egy út maradt és létezik: a vissza, a hazatérés, a nem menekülhetsz imperatívusza.

Az 1956-os magunkra-hagyattatásunkban, számkivetettségünkben, megaláztatásunkban, bizonytalanságunkban, kétségek és félelmek közepette József Attila szívbemarkoló, gyönyörű sorainak üzenetét, ott kinn mi valóban megértettük. A hontalanság napjaiban sokan, talán életükben először keservesen rádöbbentünk és éreztük, hogy:

„Tudod-e,
milyen öntudat kopár öröme
húz-vonz, hogy e táj nem enged és
miféle gazdag szenvedés
taszít ide?
Anyjához tér így az a gyermek,
kit idegenben löknek, vernek.
Igazán
csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz.
Magaddal is csak itt bírhatsz,
óh lélek! Ez a hazám."

Mi, akik itthon maradtunk, és 1956 decemberében vissza-, illetve hazatértünk, jó pár ellentmondásos minősítést kaptunk már – a politikai kurzusoktól függően. Ausztriába érve hősnek tituláltak bennünket. Amikor Ausztriából vissza, illetve haza akartunk térni, börtönbe vetendő kétes elemek lettünk. Talán éppen azért, mert a hazatérést választottuk?! Úgy tűnik, hogy a minősítést olykor az égtáj szerinti haladási irány is befolyásolja. Idehaza voltunk forradalmárok, majd ellenforradalmárok, a Balfra ütközetbe menő nótázó vén bakák, a harc elől gyáván megfutamodó sereg, muszáj-Herkulesek, a Nyugat megmérettetését

vállalni nem merő társaság stb., míg végül kollaboránsok. Úgy tűnik, a mindenkori politikai széljárás, a tények hiányos ismerete, a címosztogató divat, a személyes becsvágy, az „abszolút értékítélet" hirdetői adott személyre és csoportra vonatkozó minősítése nemegyszer ilyen ellentmondásos minősítés halmazt is eredményezhet. Mi: mindezek egyszerre és egyidőben voltunk.

Az előző, ránk vonatkozó jelzőkről azért mégis elmondjuk: azok egy részével nem lehet, más részükkel pedig nem érdemes vitába szállni. Az önmagunk és cselekedeteink minősítése, értékelése nem a mi feladatunk.

Hogy kik és mik voltunk 1956-ban és azután, hogy miben, mennyiben és hol voltunk a hazánknak, a magyar erdőknek leginkább hasznára, ezekben a kérdésekben is a mérleg megvonása, elsősorban ez sem a mi feladatunk. Ezt a számvetést, értékítéletet kellő időtávlattal majd elvégzik a bennünket felváltó erdészgenerációk, nemkülönben az egész korszak és benne a mi Főiskolánk történéseinek, eseményeinek szintézisét elfogulatlanul feldolgozó történészek.

Zárszó

Negyven esztendő telt 1956 októbere-novembere óta. Ez alatt az idő alatt hol könnyebb, hol nehezebb évek váltották egymást. Örülünk annak és büszkék vagyunk arra, hogy nemzedékünk becsülettel helytállt, és ember maradt a nehezebb időkben is. Szolgáltuk, gyarapítottuk, neveltük, védtük a magyar erdőket. Fáradozásunkat és munkánk eredményeit a magyar erdők kétségbevonhatatlanul – hosszú időn át – mutatják, illetve bizonyítják majd és reményeink szerint megőrzik.

Az 1990-es rendszerváltozás meghozta a korábbi hibák kijavításának, a bajok orvoslásának lehetőségét. 1956 követeléseinek egy része is megvalósult. Hazánk független, szabad ország lett, amelyet még sokszor nem értékelünk a nagy jelentőségének megfelelően. Ennek elhomályosító elfedésében szerepet játszik az, hogy sajnos, az eddig eltelt idő nem hozta meg a joggal várt remények gyors valóra válását. Az ipar, a mezőgazdaság, a kultúra, az oktatás súlyos válságban van. Ennek következménye, hogy szinte máról holnapra élünk. Az erdőgazdálkodás területén is aggasztó tünetek tapasztalhatók. Szomorú és borúlátó a nép és bizony nem alaptalanul. A termelés válságához, mély társadalmi, erkölcsi válság is társul. És talán ez utóbbi az, amely a legnyomasztóbb. Egyre többen érzékelik és vallják, hogy a szabadság és a függetlenség csak akkor és úgy ér valamit, ha az emberek emberi módon tudnak élni! Ehhez pedig nálunk itt és most még sok minden hiányzik.

Ha végigtekintjük az eddig megtett utat, irányt, ha számba vesszük az elért eredményeket és az ezekért hozott társadalmi áldozatokat, tűnődve mondjuk József Attila szavaival:

„Óh, én nem így képzeltem el a rendet.
Lelkem nem ily honos.
Nem hittem létet, hogy könnyebben tenghet,
aki alattomos."

És mégis! A széthúzás, a szerény eredmények ellenére meggyőződéssel mondjuk: a reményt feladnunk nem szabad! Összefogással, becsületes munkával életünk menete jobbra fordítható.

A több sorsfordulót megért generációnk – a megjárt nehéz út tapasztalatából – tudja és vallja, amelyet szeretnénk a minket felváltó ifjabb nemzedékeknek is vezérlőelvül örökül hagyni: a hűség, az emberi tisztesség, a becsületes helytállás, a szorgalmas munka egyszer célba juttat! Újrakezdeni, értelmes életet élni és dolgozni csak ilyen szellemben lehet és csak így érdemes! Sopron, 1996 októberében

Melléklet

SOPRONI EGYETEMI KAROK DIÁKPARLAMENTJÉNEK 1956. október 22-i NYILATKOZATA

Forrás
Az Erdőmérnöki Főiskola jelentése az októberi-novemberi események kivizsgálásáról

Felismerve az előttünk lejátszódott egyetemi nagygyűlések, határozatok, javaslatok és követelések alapján, hogy népünk a XX. Kongresszus szellemében megszabadulva az egyéni kultusz uralmától, ez igazságos és az ember szabad véleményét meghallgató demokratizmus útjára lépett.
Mi, a soproni egyetem hallgatói, az egyetem mindig élenjáró hazafias hagyománya szellemében hallatjuk hangunkat és állásfoglalásunkat az új, kialakulóban lévő helyes pártirányvonal és a szocializmust építő dolgozó népünk mellett.
Ígérjük a Pártnak, hogy cselekedetünkkel minden esetben a marxizmus-leninizmus elvei alapján a magyar nép mellett állunk s ellenséges hangot s ellenséges provokációt sorainkban nem tűrünk meg.
1956. október 22-én a Soproni Egyetemi Karok ifjúsági nagy gyűlésén teljesen szabad vélemény nyilvánítás mellett minden pontot megvitatva és az egész ifjúság által egységesen elfogadva azokat az alábbi követeléseket terjesztjük elő:

A. Általános követeléseink

1. Független, semleges Magyarországot és szabad demokratikus választásokat követelünk.
2. Hazánk területéről azonnal vonják ki a szovjet csapatokat, lépjünk ki a varsói szerződésből.
3. Szovjet-magyar barátságot, de teljes egyenjogúság alapján.
4. Az Országgyűlés legközelebbi ülésén bízza meg az Országgyűlés Külügyi Bizottságát, hogy kezdjen tárgyalásokat az 56 erdélyi Magyar Autonóm terület hovatartozásáról, valamint a külföldön élő magyarok helyzetének rendezéséről. Engedjék haza a Szovjetunióban még visszatartott hadifoglyokat és polgári személyeket.
5. Magyar kézbe a magyar uránt! Követeljük hazai urán és bauxit telepeink helyes kihasználását, a lehető legmagasabb áron való áruba bocsátását, függetlenül minden politikai irányzattól, csak a gazdasági igények figyelembevételével.
6. Követeljük, hogy az ország társadalmi, gazdasági és politikai vezetésében csak kizárólagosan magyar állampolgárok vehessenek részt. Kérjük Nagy Imre teljes rehabilitálását.
7 Követeljük az általános emberi szabadságjogok legteljesebb biztosítását.
8. Követeljük március 15. nemzeti ünneppé, október 6. nemzeti gyásszá való nyilvánítását.
9. Követeljük a bírói függetlenség intézményes biztosítását és a halálbüntetés eltörlését.
10. A parasztpolitika felülvizsgálását és a parasztság helyzetének sürgős megjavítását követeljük.
11. Állapítsák meg a fizetések reális alsó és felső határát.
12. Követeljük az összes statisztikai adatok és az összes külföldi követeléseink rendszeres nyilvánosságra hozatalát.
13. Az üzemek vezetését munkástanácsok vegyék át és a vezetőket demokratikusan azok válasszák meg és hívják vissza.
14. Követeljük a szocialista törvényesség megsértőinek Magyarországon nyilvános tárgyalás előtti felelősségre vonását – közöttük Rákosi Mátyást is és az önkény idején ártatlanul elítéltek szabadonbocsátását.

B. Általános egyetemi követeléseink

1. Teljes egyetemi autonómiát követelünk.
2. Az Országgyűlés határozza meg azokat a munkaköröket, amelyek mérnöki képesítést kívánnak meg. A fiatal mérnököket helyezzék mérnöki beosztásba és kezdőfizetésüket 1500-1600 Ft-ban állapítsák meg.
3. Követeljük a jelenlegi katalógusrendszer azonnali megszüntetését.
4. Tegyék lehetővé az egyetemi hallgatók külföldi állami támogatással történő csoportos tanulmányi utazását és azt, hogy egyénileg, az IBUSZ-tól függetlenül is utazhassanak. Szabad útlevelet követelünk.
5. Tegyék lehetővé a fiatal mérnökök külföldi munkavállalását és ezt ne kössék politikai és családi feltételekhez.
6. Követeljük a Menza forintnormájának napi 15 Ft-ra való azonnali felemelését, és a Diákélelmezési üzemeket vonják az illetékes egyetemek hatásköre alá.
7 Követeljük az évről-évre szükséges mérnökképzés létszámának reális megállapítását.
8. Végző hallgatók diplomaterv-kidolgozásának idején magasabb ösztöndíjat kapjanak.
9. Követeljük az utazási kedvezmények 50%-ra való visszaállítását havonta egyszeri utazásra.
10. Szállítsák le a műszaki és szakkönyvek árát a hallgatók részére és mindenki kapjon tankönyvsegélyt.
11. A párttörténetek oktatását szüntessék meg, vezessék be a marxista filozófia fakultatív oktatását. A katonai vizsgajegyeket ne számítsák be a tanulmányi átlagba, hanem azokat a katonai rendfokozatok odaítélésénél vegyék figyelembe.
12. Követeljük, hogy biztosítsák a professzorok mentelmi jogát.
13. Csatlakozzunk a szegedi egyetemi ifjúság kezdeményezéséhez egy önálló egyetemi ifjúsági szövetség létrehozásában.
14. Oldják meg a katonai szolgálatot úgy, hogy a diplomázó mérnökök 1 évi üzemi gyakorlati idő után vonuljanak csak be a szolgálati idő minden nemű meghosszabbítása nélkül.
15. Oldjuk meg a diákotthoni kérdést, hogy az ne tartalmazzon kisiskolás módszereket, ne sértse a hallgatók önérzetét. Hozzunk létre egy olyan diák önkormányzatot, amit a szálló tagok demokratikus úton választanak meg.

C. Soproni vonatkozású követeléseink

1. Követeljük, hogy a Műszaki Egyetemi Karokat és az Erdőmérnöki Főiskolát vonják össze egy egyetemmé Sopron székhellyel, egy rektor igazgatása alatt. Azonnal hozzanak határozatot a Bánya és Földmérnöki kar kettészakítottságának megszüntetéséről.
2. Követeljük az egyesített Egyetem jellegének és súlyának megfelelő anyagi támogatást.
3. Szögezzék le a szabad vizsgázás jogát a professzorok által meghatározott időben.
4. Sopront tegyék nyílt várossá és szüntessék meg a határsávot!
5. Követeljük, hogy az Erdőgazdaságot, mint Népgazdasági ágat, az őt megillető helyre közvetlenül a Nehézipar után sorolják be.
6. Tudomásunk szerint az OEF az egyetlen vezető-szerv, ahol csak néhány egyetemi végzettségű szakember van, ezért követeljük, hogy az OEF vezetői erdőmérnökök legyenek, valamint egyéb vezető állásait is egyetemi végzettségű szakemberek töltsék be. Úgyszintén az erdőgazdaságok és erdészetek élére is erdőmérnökök kerüljenek.
7 Rendszeresítsenek az erdőmérnökök és erdészek részére szolgálati fegyvert. Állapítsák meg a szolgálati idővel arányos fizetési osztályokat, és rendezzék a nyugdíjakat és családi pótlékokat féléven belül.
8. Az 1951-52-53-ban igazságtalan elbánásban részesített oktatók és hallgatók ügyének tisztázását és ebben az ügyben bűnös személyek felelősségre vonását követeljük Sopronban.

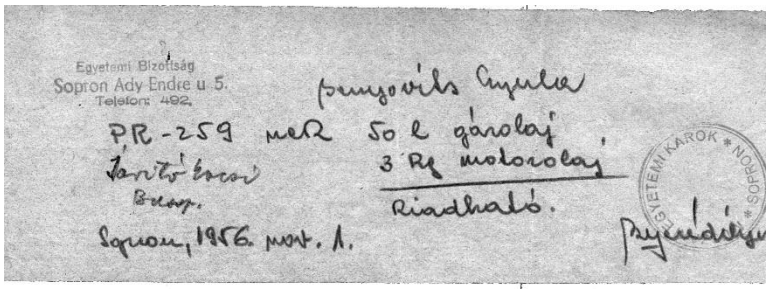
9. A Bánya és Földmérnöki Kar hallgatói részére is biztosítsák a rendszeres évközi tanulmányutakat.
10. Követeljük a geofizikai oktatás megjavítását.
11. Követeljük a káderanyag nyilvánosságra hozását és mindennemű káderrendszer eltörlését.
12. Követeljük, hogy 1957. január 31-ig a végző hallgatók elosztását a hallgatók kívánságai alapján hajtsák végre, valamint a Bánya és Földmérőmérnöki Karon a diplomaterveket 1956 novemberében adják ki.

Záradék: A diákparlament ideiglenes Intéző Bizottságot hozott létre, amelynek feladata a parlament határozatainak végrehajtását ellenőrizni. Feladata továbbiakban a parlamenti Intéző Bizottság egész egyetemre kiterjedő demokratikus megválasztásának előkészítése.
Mindhárom kar ifjúsága teljes szolidaritást vállal a Szegedi Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem ifjúságával s amennyiben az ő tüntetésük szükségessé válik, úgy ilyen formában is csatlakozunk hozzájuk. Tüntetni fogunk akkor is, ha két héten belül nem hoznak határozatot a Bánya és Földmérnöki Kar Miskolcon lévő évfolyamainak idehelyezéséről és ha ezen követeléseinket a Rádió vagy sajtó nem hozza nyilvánosságra. Kérjük a magyar munkás és parasztifjúság szolidaritását is.

Soproni Egyetemi Karok
Diákparlamentje

Felelős kiadó: Diákparlament Előkészítő Intéző Bizottság,
Sopron.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1997, XXIX. évfolyam, a kéziratot szerkesztette Szabó József

ÚJVÁRI FERENC

1956 – negyven év távlatából

Először 1952-ben jelentkeztem az Erdőmérnöki Főiskolára, akkor nem vettek fel. Átirányítottak Debrecenbe, a Kossuth Lajos Tudományegyetemre, matematika-fizika szakra. Oda nem mentem el. Katona voltam és dolgoztam. 1956-ban második nekifutásra sikerült a felvételim. 56 nyarán az Autó- és Traktoralkatrész Gyárban dolgoztam, ahol nagyon elkeseredett volt a hangulat.

Sopronban az első hetek egymás és a Főiskola megismerésével teltek. A forradalom kitörésekor még egymást is alig ismertük, az oktatók közül is csak azokat, akik bennünket tanítottak. A Főiskola belső dolgait sem ismertük. A várossal is alig volt még kapcsolatunk. Az eltelt negyven év mellett ez is nehézzé teszi a visszaemlékezést. Ezek mellett közrejátszik, hogy az események nagyon gyorsan követték egymást. Keveset aludtunk, a napok összefolytak, kimerültek voltunk. Végül a feledéshez nagyban hozzájárult a megtorlástól való félelem. Még egymás között sem beszéltünk a forradalom alatti dolgainkról. Mélyen eltemettük magunkban.

A teljesség igénye nélkül, egyes epizódokat szeretnék felidézni.

Október 26-án választottak be évfolyamtársaim a MEFESZ Bizottságba annak ellenére, hogy felhívtam figyelmüket arra, hogy párttag voltam.

Az első napok éjszakába nyúló vitákkal teltek, például Berecz Jánossal, a DISZ Központ kiküldöttjével. Sok energiát kötött le a szélsőséges, főleg városi emberek lecsillapítása, lebeszélése a rombolásról és az egyéni megtorló akciókról. Ebben az időben a MEFESZ Bizottság elnöke, Bujdosó Alpár végig higgadt tudott maradni. Nagyrészt neki köszönhető, hogy szélsőséges kilengések nem történtek. A város lakossága elismerte és igényelte a Főiskola vezető, irányító, a közellátást, közbiztonságot segítő szerepét.

Amikor október 28-án a MEFESZ Intézőbizottság csoportokat alakított – mivel tartalékos tiszt voltam – a katonai csoportban kaptam feladatot. A csoport oktató vezetője P. F. adjunktus, ifjúsági vezetője pedig B. G. emh. volt. A pártbizottsági tagok fegyvereinek bevonásánál én is az őrség tagjai között voltam. Igaz, hogy szabad mozgásukban megakadályoztuk őket, de a tárgyalás udvariasan, erőszak alkalmazása nélkül történt.

Amikor a MEFESZ Bizottság Budapesttel nem tudott telefonon összeköttetést teremteni, B. G. vezetésével éjszaka négyen kimentünk a postaigazgató lakására, és lekísértük a postára. Egyébként a mai napig szégyellem, hogy ebben az akcióban részt vettem. Az igazgató két kisgyermeke halálra rémült, amikor édesapjukat éjszaka elvittük. ÁVÓ-s módszernek éreztem, annak ellenére, hogy semmilyen erőszakot nem alkalmaztunk.

A városban egyre több volt az idegen. Ideges, feszült volt a légkör. Úgy éreztük, hogy a közbiztonság fenntartása érdekében a rendőrökkel és határőrökkel járőröző főiskolásokat is fel kell fegyverezni.

Fegyvereket a határőrségtől és Sopronkőhidáról próbáltunk kérni. Én Csornára mentem a Határőr-igazgatóságra. Akkor már megalakult a Forradalmi Katonai Tanács. Csornán udvariasan fogadtak bennünket, és kaptunk gyalogsági fegyvereket, valamint lőszert. A határőrség kérése az volt, hogy csak rendfenntartásra használjuk a fegyvereket. Ezt be is tartottuk. Tudtommal egyetlen lövés dördült el, egy elsőéves évfolyamtársunk véletlenül a tornaterem padlójába lőtt.

Az átadó Géczi őrnagy volt. Ő rendkívül szimpatikusán viselkedett, egyetértett a diákság, illetve a forradalom célkitűzéseivel. Az átvevők részéről én írtam alá a jegyzőkönyvet. Ez utólag sok álmatlan éjszakát okozott. Szerencsére azonban ez a jegyzőkönyv nem került illetéktelen – megtorlással foglalkozó – kezekbe. Gondolom, mindezt Géczi őrnagy jóindulatának köszönhetem.

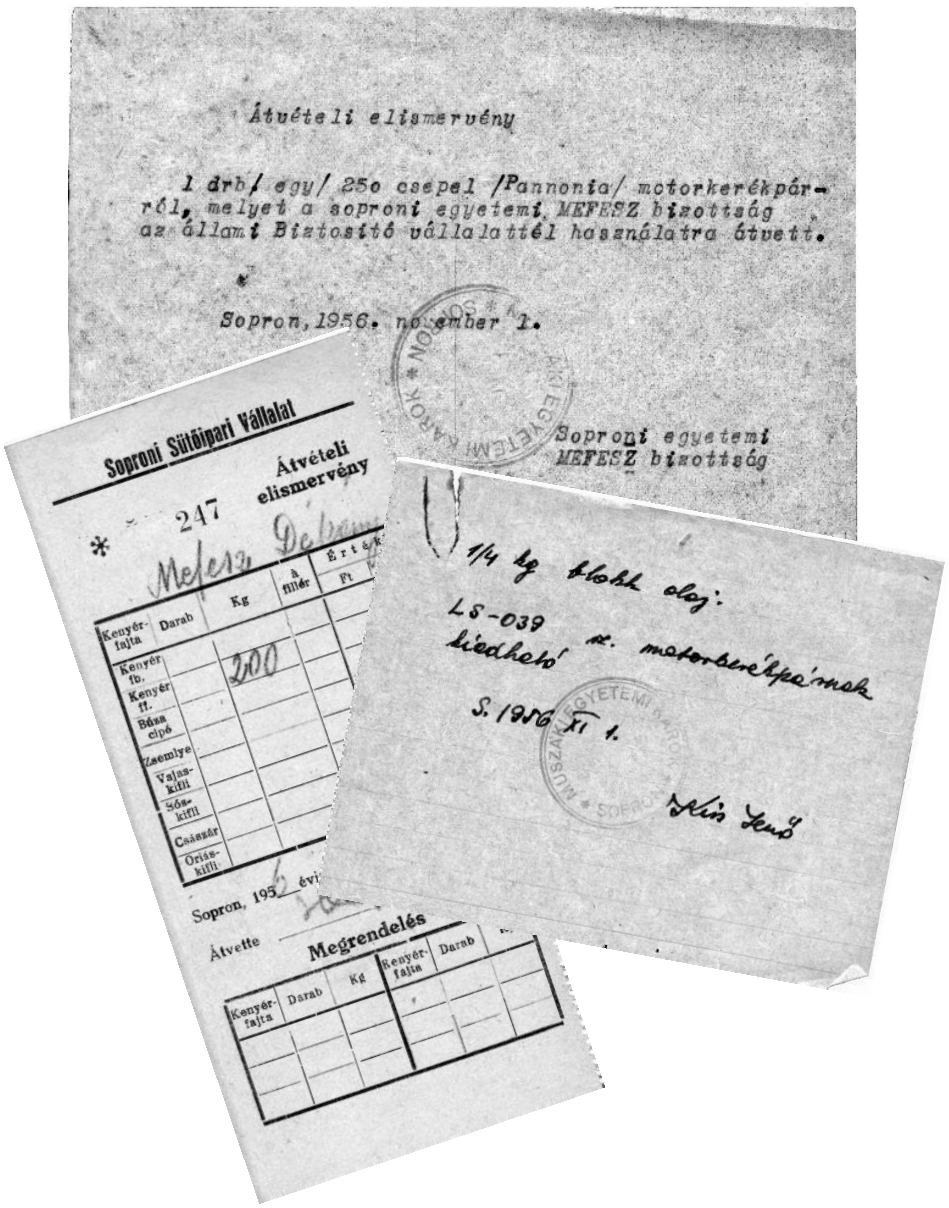
Bizonyos Pista bácsiról én is hallottam, hogy betelepedett a Katonai Bizottságba, de találkozni nem találkoztam vele. Azt sem tudom, hogy november 4-én, az orosz támadás megállítására Sopron védelmi tervét ki találta ki. Azt hallottam, hogy Kópháza határába gyalogsági fegyverrel ellátott főiskolások mennek, és a harckocsik ellen páncéltörő ágyúkra van szükségük. Azt a feladatot kaptam, hogy a fertődi tüzérektől kérjek páncéltörő ágyút. A főiskola kocsijával mentünk, de az oroszoktól tartva nem a főúton, hanem Balfon, Hidegségen, Hegykőn keresztül, a mellékúton. Akkor már napok óta szinte semmit nem aludtunk. A gépkocsivezető is kimerült volt. Hidegségen erős fékezésre ébredtem. A gépkocsivezető is elaludt, majdnem összeütköztünk egy másik kocsival. Szerencsére semmi baj nem történt, csupán a fogamból tört le egy darab, mert beütöttem az előttem lévő géppisztolyba. Fertődön csak hosszas tárgyalások után sikerült páncéltörő lövegeket kapni. Később tudtam meg, hogy a gyuszeget kiszerelték belőle és erről az oroszokat is értesítették. Nem tudom ki tette, de máig hálás vagyok neki, mert így a felesleges vérontást el lehetett kerülni. Nehéz lett volna azzal a tudattal élni, hogy társaim haláláért én is felelős vagyok.
A fertődi tárgyalás után – a korábbi utasításnak megfelelően – visszamentem Sopronba. A Főiskola üres volt. A MEFESZ Bizottságból és a katonai csoportból senkit nem találtam. Nagyon egyedül és megcsalatva éreztem magam. Azt hallottam, hogy a hallgatók egy része a Muckra ment és a határőrsön van. A gépkocsival utánuk mentünk. Az őrsön éktelen felfordulás volt, a hallgatók a katonákkal együtt tanácstalanok voltak. Látszott, hogy teljesen felbomlott a rend. A határ nyitott volt. Ausztriából átjött egy-egy régi katonatiszt és elkezdte szervezni Sopron visszafoglalását. Ehhez századokba szervezte az önként jelentkezőket. Mindez valahogy rendkívül szomorú volt. Láttam a kimerült, összezavarodott diákokat, katonákat, és láttam a határon átjövő szervezőket, akiken látszott, hogy nekik semmi sem drága. Ha bármi baj lenne, átlépnek a határon, és ők ezzel a dolgukat elvégezték. A zűrzavarnak az vetett véget, hogy G. V. megérkezett motoron és közölte: Sopront elfoglalták az oroszok. A botanikus kertben akasztják a főiskolásokat. Erre kitört a pánik és a társaság nagy része átözönlött a határon.
Kevesen voltunk, akik nem tudtuk eldönteni, mit tegyünk. Úgy éreztem, ha átlépem a határt, végleg elszakadok mindattól és mindazoktól, akik kedvesek nekem és soha többé visszsza nem jöhetek. Akkor úgy gondoltam, hogy a határ átlépése végérvényesen elszakít hazámtól. Nem tudom azt az érzést ma igazán megmagyarázni. Nem egy mai értelemben vett magyarkodás volt, csak a szülőföld elvesztésétől való félelem. A másik oldalon ott volt a megtorlástól való félelem.
Végül úgy döntöttünk, hogy ketten visszamegyünk Sopronba, megnézzük igaz-e az akasztásról hozott hír. Néhányan az őrsön maradtak, köztük Sz. L. évfolyamtársam is. Azt ígértük, ha Sopronban nyugalom van, üzenünk nekik, hogy jöjjenek vissza, ha igaz az akasztás, menjenek át a határon.
Azóta is töröm a fejem, hogy kivel jöttem vissza, de nem jövök rá. Biztos olyan valaki volt, aki jobban ismerte a Sopron környéki erdőket, mert nekem nem volt még olyan helyismeretem, hogy sötétben, egyedül le tudtam volna jönni. Indulás előtt egyik tisztttől – aki akkor adta le a szolgálatot és még nála volt a pisztolya kölcsönkértem a fegyverét azt ígérve, hogy feltétlen visszajuttatom neki. Nem akartunk fegyvertelenül bemenni, mert tartottunk az akasztástól. (Ma már kissé nevetségesen hangzik.)
A Lővér körúton találkoztunk egy 12 év körüli fiúval, aki egy puskát cipelt. Megkérdeztük, mit csinál itt a sötétben a puskával. Közölte, hogy ő forradalmár. Ezt mi elhittük, de nem akartuk, hogy valami baj történjék vele, elvettük tőle a puskát és hazaküldtük. Úgy láttuk, hogy valóban megkönnyebbült attól, hogy megszabadult a puskától. Most már puskával, pisztollyal felszerelkezve mentünk a Főiskolára. Hátul bemásztunk a botanikus kertbe és osontunk előre. Az igazgatási és a főépület között az égő lámpa alatt egy csoportot láttunk.

Annak rendje módja szerint, kúszva közelítettük meg őket. Óriási volt a megkönnyebbülésünk, mikor felismertük a levelező bányászokat, akik a Főiskolát őrizték.
A Főiskoláról átmentünk a Dimitrov téri kollégiumba. A város kísértetiesen csöndes és kihalt volt. Utólag megmagyarázhatatlan, buta dolog volt, de a „kis forradalmártól" elvett puskát vittük magunkkal. A kollégiumba természetesen csak fegyver nélkül engedtek be, a puskát kint kellett hagynunk. Beszámoltunk a Muckon történtekről. Ebben az időben még Magyar János professzor úr családjával együtt, valamint Roxer Egon és családja is a kollégiumban lakott. Magyar János ezekben az igen nehéz, zavaros időkben vállalta a felelősséget és azonnal megszervezte a Főiskola és a botanikus kert őrzését. Az őrséget az itthon maradt oktatók és hallgatók adták. Az őrségbe jelentkezőket Magyar János vezette át a Főiskolára. Ha belegondolunk abba, hogy a várost elfoglaló orosz csapatokkal még nem volt semmilyen kapcsolat, és számítani lehetett arra, hogy bárhol szembetalálkozhatunk velük, ez nem volt veszélytelen vállalkozás. Nekem be kellett vinnem a kollégium előtt hagyott puskát a Főiskolán lévő többi fegyverhez, ezért a fehérzászlós csoporttal egyszerre, de külön úton indultam és szerencsésen be is értem a Főiskolára. A Főiskola fegyver nélküli őrzése egészen december végéig tartott, eleinte az ott lévő, nyugati segélyből származó élelmiszer, ruhanemű, valamint a Főiskola műszereinek védelmére, karácsony körül pedig a botanikus kert védelmére. Ezek az őrségek alkalmat adtak egymás jobb megismerésére. Az őrségben résztvevő fiatal oktatókkal is – Roxer Egon, Vancsura Rudolf, stb. – baráti kapcsolatok alakultak ki.
Nekem gondot okozott a Muckon kölcsönkért pisztoly visszajuttatása. November 5-én vagy 6-án az orosz városparancsnok bejött a Főiskolára. Magyar professzor úr fogadta. Valami miatt én is a bejárat közelében maradtam, és láttam, hogy a városparancsnok kíséretében van Géczi őrnagy is, akitől Csornán átvettem a fegyvereket. Az az őrült ötletem támadt, hogy segítségével juttatom vissza a pisztolyt. Odaléptem hozzá és elmondtam neki a problémát. Megkérdezte, hogy hol van a fegyver. Mondtam, hogy a belső zsebemben. Az orosz parancsnok háta mögött sikerült úgy átadni neki a fegyvert, hogy azt senki nem vette észre. A belső zsebébe tette ő is, ezután köztünk erről több szó nem esett.
Nem tudom, Géczi őrnagyot mi indította erre a viselkedésre. Én azóta is hálával gondolok rá, mert ha ő egy kicsit rosszindulatú, akkor én valószínű, hogy a börtönbüntetés után soha nem lettem volna erdőmérnök. Sajnos, van erre példa. Hun Béla III. éves bányamérnök-hallgató, aki szintén a katonai csoportban volt. Nem tett semmi olyat, ami indokolta volna börtönbüntetését és azt, hogy az egyetemet még levelező úton sem fejezhette be. Vájárként ment nyugdíjba.
Géczi őrnagyról két emlékem van még. A Nemzeti Színház művészei Sopronban műsort adtak. Az egész műsorból az maradt meg bennem, ahogy Major Tamás elszavalta a „Walesi bárdok"-at. A hatás döbbenetes volt. Szűnni nem akaró taps. A tapsolók között az erkélyen ott volt Géczi őrnagy is.
A másik emlék az volt, amikor március 15-e előtt Jármay Éva évfolyamtársammal a Várkerületen sétáltunk, és szembejött velünk egy határőr járőr Géczi őrnagy vezetésével. Ebben az időszakban az ünnepek előtt (márc. 15., ápr. 4., máj. 1.) a „megbízhatatlan" hallgatókat, oktatókat pár napos „biztonsági őrizetbe" vették. Tudtam, hogy Martos András tanársegédet már bevitték. Géczi őrnagy ahogy meglátott bennünket, felénk indult. Arra gondoltam, hogy most engem is szépen bekísérnek. Amikor odaért az őrnagy, üdvözölt bennünket, érdeklődött hogylétünkről, rövid beszélgetés után tisztelgett és elköszönt. Megkönnyebbülésemet, azt hiszem, nem kell ecsetelni.
Mindig bosszant, amikor egy társadalmi csoportról summásan, elítélőleg beszélnek. Géczi őrnagy is „zöld ávós" volt és a mosonmagyaróvári laktanyaparancsnok is, mégis milyen óriási közöttük a különbség!

Még néhány november 4. utáni emléket felidézek, amelyek lehet, hogy nem általánosan jellemzőek, de ilyenek is történtek.
A Sopronban maradt kevés hallgató szolidaritást vállalt az üzemek, gyárak dolgozóival, sztrájkhangulat uralkodott, ellenezték, hogy megkezdjék az oktatást. Stasney professzor úr, aki igen szigorú, sokat követelő tanár hírében állt és egyáltalán nem volt a szocialista rendszer híve – ezt nem is titkolta –, azt mondta, ennek az országnak jó mérnökökre van szüksége. Aki az alaptantárgyakat nem tanulja meg, abból nem lesz jó mérnök, ezért elkezdi az előadásokat. Az évfolyamról talán négyen-öten voltunk Sopronban, de az ábrázoló geometria előadások megkezdődtek. Először, mivel a tüzelő kevés volt, a professzor úr szobájában. Valahogy megéreztük, hogy az a szigorú, kissé gunyoros ember mennyire szereti a diákjait és a hazáját. A szeretetünket avval fejeztük ki, hogy a tárgy leadása után szerenádot adtunk a professzor úrnak. Akkortájt ezt Sopronban a városi vezetés még nem nézte jó szemmel. Emlékezetem szerint ez volt az egyetlen szerenád, amit professzornak adtunk.
Egy alkalommal az Alsólővér úti Sport vendéglőben – diáknyelven Neher Tanszék, mert Neher Imre bácsinál számunkra nem volt záróra – söröztünk, beszélgettünk. Valahogy hozzánk csapódott két orosz tiszt. Valami keveréknyelven, sok mutogatással, rajzzal értekeztünk. Tulajdonképpen azt magyaráztuk, hogy nem vagyunk fasiszták, sem ellenforradalmárok. Úgy látszott, megértenek bennünket annak ellenére, hogy őket nem így igazították el. Jóval záróra és kijárási tilalom után indultunk haza. Ahogy az utcára léptünk, meglátttuk a karhatalmi járőrt közeledni. A tisztek megijedtek. Azt mondták, ha a járőr – akiknek az orosz parancsnokságon kellett jelentést tenniük beárulja őket a parancsnokuknál, hogy velünk voltak, akkor „bunkerba" kerülnek. A két tiszt leguggolt, mi pedig körülálltuk őket. A járőr szótlanul elment mellettünk. A tisztek megúszták a találkozást, mi pedig elmondhattuk, hogy szovjet tiszteket bújtattunk magyar karhatalmisták elől.
Tavasszal Kocsis József KISZ-titkár – akkor V. éves geodéta, később a Geodézia Tanszéken tanársegéd, majd a Városi Tanács elnöke – azzal keresett meg, hogy egy csoporttársam bejelentést tett a Marxizmus Tanszék vezetőjénél – aki az MSZMP egyetemi titkára volt –, hogy Martos András tanársegéddel és Zsilvölgyi László évfolyamtársammal együtt ellenforradalmi szervezkedést folytatunk. Ez a bejelentés életveszélyes volt, mert Martos Andrást olyan listán tartották nyilván, akiket a „sátoros ünnepek" előtt „begyűjtöttek" egy kis házimunkára. Zsilvölgyi Laci tagja volt a MEFESZ ideiglenes bizottságának, október 26-án én váltottam ott az állandó bizottság megválasztásakor. Ráadásul én a katonai bizottság tagja is voltam. Ezt, szerencsére, a bejelentő nem tudta, mert a forradalom elején hazautazott és csak november vége felé jött vissza. Enélkül is együtt volt minden, amivel bennünket bíróság elé lehetett volna állítani szervezkedés vádjával. Az országban több példa volt erre. Hogy nem így történt, az egyedül Kocsis Jóskának köszönhető, aki egy tisztázó beszélgetésre ült le velem és utána vállalta értünk a felelősséget. A bejelentésnek pedig az szolgáltatott alapot, hogy talajtan gyakorlatról hazafelé a Fenyő vendéglőnél – ami szintén nagyszerű diáktanya volt és nagy kár, hogy helyén most egy számunkra idegen szálloda áll mi hárman rendszerint lemaradtunk, megittunk egy-egy pohár sört és beszélgettünk. Véletlenül sem politizáltunk, eszünkbe sem jutott szervezkedni. A bejelentésnek volt egy haszna is. Martos Andrást, mivel már régen esedékes lett volna előléptetése, legközelebbi alkalommal adjunktussá léptették elő. Kocsis Jóskának megfogadtam, hogy beszélgetésünkről senkinek sem szólok. Most, 40 év után megszegem a fogadalmat. Bandi bátyám már sajnos nem él. Úgy gondolom, hogy senkinek sem ártok a történet közreadásával.
Ma, amikor az ötvenhatos forradalmat oly sokan akarják kisajátítani és ezerféleképpen magyarázzák, a bennem élő emlékkép mégis az egységről szól. Egységesek voltunk a 17 pontos követelésünk támogatásában. Egységesek voltunk a szélsőségek elutasításában. Egységesek voltunk abban, hogy Sopron közellátását és közbiztonságát fenn kell tartani. Hogy ez az egység mennyi ideig tartott volna a forradalom esetleges győzelme után, nem tudom, de

56-ban megvolt. Visszaemlékezve Stasney professzor úr szavaira, én is vallom, hogy ennek az országnak jó szakemberekre van szüksége. Emellett meggyőződésem, hogy a magyarságot, ezt a Hazát lehet és kell is külföldről támogatni, de megtartani, felemelni csak az itthon élők tudják.
Az elmúlt 40 év minden gyötrelme, hazugsága, ellentmondása ellenére azt, hogy ma nem vagyunk idegen test Európában, hogy 1989 előtt is működő, tudományos, műszaki és gazdasági kapcsolataink voltak Európával, azt az itthon élő nemzedéknek köszönhetjük.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1997, XXIX. évfolyam

Átvételi elismervény

1 drb/ egy/ 250 csepel /Pannonia/ motorkerékpárról, melyet a soproni egyetemi MEFESZ bizottság az állami Biztosító vállalattól használatra átvett.

Sopron, 1956. november 1.

Soproni egyetemi MEFESZ bizottság

Soproni Sütőipari Vállalat
Átvételi elismervény
247
Kenyérfajta | Darab | Kg | á filér | Ft
200
Sopron, 195
Átvette
Megrendelés
Kenyérfajta | Darab | Kg

1/4 kg blokk olaj:
LS-039
kiadható a motorbicikljének
S. 1956 XI 1.

VÁRADI GÉZA

Egy kis pont emlékezése

2002. május 26-án soproni öregdiákok tartottak rendhagyó találkozót az egyetemen, ahol elsősorban nem tanulmányaik befejezésére, hanem 1952. évi megkezdésére emlékeztek. Történhetett ez azért, mert sorsukba megrázóan beleszólt a történelem. Az ötödéves erdőmérnök hallgatók ugyanis – diplomájuk megvédése előtt – szétszóródtak a nagyvilágban. Ezek az „egykorvolt" diákok egy városban, Sopronban, kezdték, de két kontinens – Európa és Észak-Amerika – több városában fejezték be egyetemi tanulmányaikat. Meghatott, hogy Sopron – a civitas fidelissima – öt évtized múltán is vissza- és összehozta egykori gyermekeit. Dr. Szabó József diáktársunknak, Alma Materünk docensének köszönettel tartozom a múlt gondos, kitartó ápolásáért.

Az idő, ez az örökmozgó felettünk is eljárt. Látszott az arcokon, főleg mások arcán és mozgásunkon, ·főként mások mozgásán. De lelkünk mélyén gyermekek maradtunk, tudtunk egymásnak örülni, tudtunk differenciáltan emlékezni, és jó néhányan ígérni is. Ígérni azt, hogy megírják emlékeiket a forradalom és a szétszóródás napjairól.

Az élet törvénye szerint fogy a hiteles tanuk száma. Talán ezért is ekkor vetődött föl az emlékek kozmetikamentes leírása. Tudom, az ígéreteknek megvan a sajátos sorsuk: azokat általában nem tartják be. Mégis remélem, hogy a pontok egyszer vonalakká rendeződnek és eredőjük lesz.

Ez a kis pont nem ígért semmit, de útra indítja emlékeit úgy, ahogy 1956-ban azokat átélte.

Nemzetem kis pontjaként, 1951-ben ereszthettem gyökeret leghűségesebb városunkban. 1953 őszén ezt a karógyökeret egy rosszindulatú kéz majdnem kitépte. Édesapámat a szülőfalumban élő feljelentő az akkori rendszer ellenségének, „kizsákmányoló"-nak írta le. Félárva sorsomra sötét felhőt sodort a politika. Ilyen váddal akkor nehezen lehetett talpon maradni. Ösztöndíjamat megvonták, ezzel gyakorlatilag eltávolítottak az egyetemről. Indexemben az 1953/54-es tanévet – mementóként – egy átlós vonal jelzi. Több hónapig tartott, amíg az illetékesek tisztázták, hogy édesapámnak nincs már semmilyen vagyona – két kezén kívül. Azokkal meg évek óta dolomit-kopárba váj gödröt facsemeték részére. Ösztöndíjam egy részét visszakaptam, és 1954 őszétől, egy év veszteséggel folytattam tanulmányaimat. Örök hálával tartozom ezért Haracsi Lajos professzor, Somodi Jakab tanulmányi osztályvezető uraknak és Hajagos István jegyzőnek, hogy vállalták az „ügy" tisztázását.

Tehát sorsom hozta úgy, hogy e „rendhagyó találkozó" részvevője és több „új évfolyamtársam" őszinte barátja lehettem. Tudom, sorsom hasonló, vagy részben hasonló sok ezer honfitársaméval. Nem is érdemelne említést, ha nem lett volna ez az összejövetel, az „1952-ben kezdők" utolsó találkozója, ahol amolyan kakukktojásnak éreztem magam. Szolgáljon ez a kis kitérő először és utoljára mentségemül.

1956. október 22-én este az egyetemi ifjúság – előzetes értesítés után, minden agitáció nélkül – a SOTEX székházban gyűlt össze. Fokozott várakozás előzte meg ezt a nagygyűlést. A szabadság fáján már évek óta éledeztek az alvórügyek. A termék-beszolgáltatás eltörlése, a kényszerszövetkezés átmeneti altatása, a nyersanyag-adottságoktól eltérő iparfejlesztések óvatos bírálhatósága, a koncepciós perek részbeni napvilágra kerülése és Ausztria semlegessé válása élesztgette a szabadságvágyat és a többségben a reményt is. A sajtóban a politika mellett és annak rovására egyre több cikket olvashattam a gazdaság állapotáról. Az embert már nemcsak a munkaverseny részeseként jelenítették meg, hanem önálló gondolkodásra, alkotásra képes lényként is. Napról-napra több reményt tükröztek a szemek, és mosolygósabbak lettek az arcok.

A SOTEX Székház nagyterme zsúfolásig megtelt. Ilyen önkéntes gyülekezést és gyülekezetet életemben még nem láttam. Mintha mindegyik hallgató beiratkozott volna a „szabadság-

tan tantárgy" pótlólagos lehallgatására. A várakozás mázsás terhe csendet nyomott a teremre. A karzaton ültem, jó rálátással a teremre és az elnöki asztalra. Az elnökségben ismert személyiségek, a korabeli ifjúsági szervezet reprezentánsai ültek. Ez meglepett. Naivan azt gondoltam, hogy az elmúlt hónapok forrongóvá vált világa már új vezéregyéniségeket nevelt ki és hozott felszínre. Itt viszont azzal szembesülhettem, hogy a régiek lettek újak! Feltételezhetően azért, mert a szabadság és függetlenség iránti vágy benne élt mindegyik egyetemi hallgatóban, származás, iskoláztatás, vallás és fajra való tekintet nélkül. Néhány magatartásán azért látszott, hogy szélsőségesen el- és lekötelezett, érzelme, érdeke miatt elhajlóan szubjektív. Tanulmányaim vége felé kötelezően tudtam, hogy nincs két egyforma falevél; csak hasonló van, és a hasonló a hasonlóval még a szelek szárnyán is együtt jár. Ott a szabadság ülte meg a termet, és talán hatalmába vonta még a kétkedőket is. Úgy éreztem, hogy a másként gondolkodók is szívük mélyén azért egy független, szabad, diktatúramentes Magyarországon szeretnének élni. Mert az egyetemi ifjúságnak akkor ezek voltak az alapvető céljai. Arról is meg voltam győződve, hogy az ifjúság akkor este az ország és a városi lakosság többségének érzelmeit, vágyait jeleníti meg.

Az elnökségben helyet foglalók arcát, nevét már elmosta az idő. Az elhangzott beszédek, szónoklatok részleteire fátylat borított a múlt. A történések lényege azonban örökre lerakódott bennem. Azok egy népet, nemzetet megillető alapvető jogok köré csoportosultak. A megyei pártbizottság képviselőjétől (!) hallottunk a fő áramlatok ellen ható, és azokat mérsékelni kívánó felszólalást is. Az ár azonban már vitte – és akkor még mederben tartotta – az eseményeket. A nagygyűlés után többen gyertyagyújtással, főhajtással tisztelegtünk az 1921. szeptember 8-án, Bánfalván elesett diákelődeink – Machatsek Gyula és Szechányi Elemér emléke előtt.

1956. október 23-án az egyetem ifjúsága – más hazai egyetemek, főiskolák hallgatóihoz hasonlóan – felvonulással mutatta ki függetlenség- és szabadságvágyát. A város lakosai együtt érző integetéssel fejezték ki szimpátiájukat. Ezekben a napokban a megszokottnál is nagyobb öröm volt Sopronban egyetemistának lenni. Annyi szeretetteljes tekintettel azóta sem találkoztam. Sajnos…

Aztán Budapesten eldördültek a fegyverek. És ez megváltoztatta az eseményeket. Ettől kezdve kilépett medréből a szabadság- és függetlenségi követelés és – erőfelmérés, esélylatolgatás nélkül – nemzeti önvédelemmé és szabadságharccá fejlődött. A kis pont(ok) számára egybeolvadtak a napok; civilruhás, fegyveres szabadságharcos lettem. Budapesten testvérvér folyt, ott már nem elvek és vélemények csaptak össze, hanem tűzfegyverek.

Akkori tudomásom szerint a helyi forradalmi eseményeket irányító szervezet az országos fejleményekhez igazodva alakult. Annak munkáját nem ismertem. Közszolgálati munkám során úgy tapasztaltam, hogy a forrófejű fiatalság mellett jelen volt kezdettől fogva Roller Kálmán professzor úr. Én – akkor – őt tekintettem az események koordinátorának.

A városban a rend fenntartása és a közellátás biztosítása – egyik óráról a másikra – az egyetemi ifjúság kezébe került. Ettől kezdve már láthatatlan kezek és szervezetek irányították életem.

Első szolgálati feladatot a közellátás területén kaptam. Éjszaka szállítottunk élelmiszert – főként tejet és kenyeret – a boltokba. Az időjárás hirtelen ősziesre, esősre fordult.

A második szolgálati feladatom – már fegyveresen – közbiztonsági volt. Egy rendőrrel járőröztem a Felső-Lőverek esőáztatta, néma utcáin. Nagylózsi származású társam – tájszólása és tőrőlmetszett eredetisége miatt – ma is emlékezetemben van. Úgy éjfél körül megszólalt: mérnök úr!, nagy bolondok vagyunk ám mi is! Lazábban fogtam a fegyvert és kérdően néztem rá. „Mások illenkor ápullák (csókolják) az asszonyt, mi meg áztassuk magunkat és dagasszuk a sárt" – felelte. Aztán ismét gondolatainkba merültünk és léptük tovább a távot.

Közben az Egyetemi Forradalmi Bizottság hivatalosan is átvette a város védelmét. Roller professzor urat e célból – emlékezetem szerint – négyen kísértük a Lackner Kristóf úti rendőrségi épületbe. Valószínű valamelyikünk szóvá tehette az alacsony létszámot, vagy professzor úr olvasott le aggodalmat arcunkról. Megnyugtatásul közölte: ő már telefonon egyeztetett a parancsnokkal. Az emeletre incidens nélkül felérve mi, „kísérők" – talán egy fő kivételével – a lépcsőházban maradtunk; Roller tanár úr pedig bement a parancsnoki szobába. Amikor kijött, annyit mondott katonás rövidséggel: minden rendben van!

Ezután a kapuőrséghez kerültem, mint utolsó éves, amolyan „parancsnokféle" lettem. A ki- és bejövő forgalmat ellenőriztük. Udvariasan, de határozottan láttuk el feladatunkat. A legnagyobb gondot a kapu előtt gyülekező érdeklődők tájékoztatása jelentette. Az ilyen igényeket telefonon jeleztük az Egyetemi Forradalmi Bizottságnak, és onnan lejött egy információval rendelkező személy. ő válaszolt a kérdésekre, már amire tudott felvilágosítást adni. A város lakosai általában arról érdeklődtek, hogy segít-e nyugat? Meddig bírja Budapest a szovjet túlerővel szemben? Hogy' függ össze Szuez és a magyar forradalom ügye? Mi van Budapesten?

Mi, akik szolgálatot teljesítettünk, rádiót nem hallgattunk; a város lakossága viszont igen. Főként a Szabad Európa rádiót, meg az osztrák adókat, hisz' jórészük beszélt németül. Az után is nagyon sokan érdeklődtek, hogy meddig lesz nyitva a határ? Több, volt politikai fogoly – nyugatra tartva – kereste a kapcsolatot a helyi forradalmi erők vezetőivel.

A hónap vége felé, a kapu előtti tömegben két különös személy is megjelent. Egy idős úr és felesége. Az úr elmondta, hogy ő Tító elnök testvére, és szilárd meggyőződése: rá tudná venni az elnököt a magyar ügy segítésére. Kérte, kísérjük a Forradalmi Bizottság elé, és onnan telefonon e célból felhívja testvérét. Nem kételkedtem szándéka őszinteségében, de azt túlságosan naivnak tartottam. Nem voltam politikus alkat, ám azt már tudtam, hogy a diktátorokat nem lehet testvéri szóval befolyásolni. Ezért a testvéri „diplomáciai" beszélgetésre akkor nem került sor. Tító elnök magyar ügyhöz való viszonyulását történelmi tények bizonyítják.

A soproniak élelmiszert is gyűjtöttek Budapest lakosságának. A szállítmányt egyetemisták kísérték, biztosították, egy végzős geodéta társunk vezetésével. A csapat a kapuőrség „jószerencsét!" kívánásával indult útjára. Féltettük őket, tudtuk, hogy veszélyes küldetésre vállalkoztak. Feladatuk teljesítése után szerencsésen visszaérkeztek. Geodéta bajtársam a portaőrségen elmondta nekem a látottakat, hallottakat. A véletlen folytán közös ismerősünk volt Budapesten. A budapesti harcokról tőle kaptam először megbízható híreket. Tőle hallottam először azt, hogy volt földbirtokosok vagyonuk visszaadásáért ostromolják az új kormányt. Pestre menet ilyen céllal utazó személyt ők is felvettek tehergépkocsijukra. Ez a program az ifjúság céljai között nem szerepelt, ezért nagyon meglepett.

November 2-án, a délelőtti órákban egy civilruhás fegyveres valósággal átvergődte magát a kapuőrségen, a személybejárón. Ruhája utcai harcokról tanúskodott. Követelte tőlem, hogy azonnal kísérjem a Forradalmi Bizottság elé. Közöltem vele, hogy az egyetem autonóm terület, oda fegyverrel nem léphet be senki; tegye le fegyverét a portán! Fegyverét rám fogta és magából kikelve ordította: „Budapesten vér folyik, itt meg szabályokat akarok vele betartatni." Én is fegyvert fogtam rá és ismét felszólítottam fegyvere leadására. Közben a szolgálatosok közül néhányan mellém álltak. Lassan lecsillapodott a fegyveres és a fegyverét átadta nekem. Telefonon értesítettem a Forradalmi Bizottságot, annak egy tagja lejött és a portaőrség – immár fegyvertelenül – felkísérte az illetőt. Azt e kis pont máig sem tudja, ki volt a személy – szabadságharcos vagy időzített provokátor.

November 3-án délután felszökött a lázam. Az éhezés, az alváshiány levert a lábamról. Kértem leváltásom, hazamentem és ágynak estem. Hajnalban a háziak kopogtattak, ébresztettek lázálmomból. Amikor az ajtótoknak támasztott fegyvert meglátták, majdnem összeestek; kértek, hogy a házból tüntessek el minden „forradalmi anyagot", elsősorban a fegy-

vert, de az is ajánlatos lenne, ha a határnak venném az irányt. Az oroszok ugyanis betörtek Budapestre és rövidesen itt lesznek. A magas láz azonban fogva tartott, moccanni sem tudtam. Így minden változatlanul maradt.
Aztán – e vasárnapon –, a reggeli órákban nagy sietséggel hazajött rég nem látott kamarásom fegyverrel a vállán! Közölte, hogy az egyetemen most volt egy eligazítás; tanár, diák megy Kópházára, ott beássák magukat és feltartóztatják az oroszokat. Engem nem látott ott, ezért szaladt haza, öltözzek fel, mert engem ő nem hagy itt! Nem voltam a legjobb katonai ismeretekből, de lázasan is elnyökögtem a túlerőről, meg a tank és karabély egymáshoz való viszonyáról szerzett ismereteimet. Kamarásom úgy gondolta – jó bajtárshoz méltóan –, lázasan is elvisz. Tudtam, hogy ez lehetetlen. Megkértem viszont, vigye el helyettem fegyveremet, így legalább a háziak aggodalma, félelme csökken. Szomorúan váltunk el.
Talán 5-én vagy 6-án este váratlanul szobámba toppant édesapám. Miként tudott eljutni abban a zűrzavaros időben, – azt máig sem tudom. Aggódó szíve hozta! Bármilyen hihetetlennek tűnik, de a Sopron – Budapest – Litér hírvonalon tudta meg, hogy „fegyveres" voltam. A tehergépkocsit kísérő geodéta diáktársam ugyanis egy litéri születésű, Pesten tanuló hölgynek udvarolt. Sokszor meglepődhetünk azon, hogy milyen kicsi a világ! Édesapám a diák szüleitől értesült „fegyverviselt múltamról". Arra kért, menjek nyugatra; úgy értesült, hogy Pesten az „ilyen" fiatalokat már kezdik összegyűjteni. Amíg lehet, mentsem életem!
Ezekben a napokban Lámfalussy professzor úr üzent értem. Kért, hogy menjek be a tanszékére. Íróasztala mellett ült, egy borítékot tartott kezében. „Ebben a borítékban egy levél van. A levél az Esterházy Uradalom erdőmesterének szól, Kismartonba. Amennyiben ezt a levelet átadja – ott állást kap." Meghatódtam, rövid ideig szóhoz sem jutottam, – ilyen emberség láttán talán nem is csoda! Megköszöntem professzor úr gondoskodását, néhány másodpercig még csodálattal tekintettem emberi nagyságára. Majd halkan annyit mondtam: „érzem, hogy veszélyben vagyok, de nagyon sokan itthon maradnak, szeretnék velük tartani." Nem ismertem én a hatalom által osztogatott halálnemeket, csak őseim által taposott utakhoz, földhöz ragaszkodtam – talán felelőtlenül. Professzor úr ismét felemelte a borítékot és azt mondta: „ha mégis meggondolja magát, jöjjön vissza, akkor átadom."
Csak a közelmúltban tudtam meg, hogy Lámfalussy professzor úr a forradalom első napjaiban kiment Ausztriába. Ott találkozott először külföldre távozott és ott élő – ma már világhírű – közgazdász fiával. Nemes szívre vall, hogy ilyen konstellációban is gondolt bajban lévő tanítványaira.
1957. február 18-án záradékolták egyetemi indexemet. Április 17-én Lámfalussy professzor úr vezette vizsgabizottság előtt megvédtem diplomamunkámat. Május 1-vel munkába álltam. Elindultam életutamon, amit számomra a sors kijelölt. Remélem, Lámfalussy profeszszor úr nem töröl tanítványai névsorából.

Utóirat

2004 - 2005-ben hosszabb időt töltöttem szűkebb szülőföldemen, ahol egyedül élő, beteg testvéremet ápoltam. Az ápolás mellett idő adódott beszélgetésekre is. Ezek után jutottam arra a következtetésre, hogy Lámfalussy professzor úr levelét édesapám kérésére írhatta meg. Édesapám az életemet féltette, ezért igyekezett mindent megtenni. Mivel kérésére én nemet mondtam, felkereshette professzor urat, és segítségét kérte. Úgy vélhette, hogy professzor úr szavára hallgatok és elfogadom a felkínált lehetőséget. A valóságot mindkét szülő magával vitte a túlvilágra.

Forrás: eredeti közlés

VARGA FERENC

Visszaemlékezés

Több mint 40 év távlatából összefüggő, az eseményeket a maguk valóságában, folyamatában tükröző történelmi visszaemlékezést nehéz adni. Egyrészt az akkori állapotoknak megfelelően mindenütt és mindenben a „balek" nem vehetett részt, másrészt sok mindent csak hallomásból ismertünk meg. így a közvetlen tapasztalat hiánya esetleg kissé megmásítja bennünk is a tényleges valóságképet. Szerencsére még vagyunk néhányan, akik az átélt, megtörtént részleteket, főbb eseményeket többé-kevésbé meg tudták jegyezni és most még időben azokból egynéhányat le tudunk írni.
Ugyanakkor nehéz feladatra vállalkozik az, aki tollat ragad és igyekszik megörökíteni a történelmi eseményeket. Ennek van egy roppant visszahúzó ereje, nevezetesen a számonkéréstől, a megtorlástól való félelem. A mi nemzedékünk, mint az akkori események résztvevője és alakítója, legyen bármilyen társadalmi-gazdasági fordulat is, nem tud megszabadulni a lelke mélyén ülő gondolattól és nyomástól, hogy a 40 évvel ezelőtt megtörtént dolgok miatt bennünk az állandó félelem és a felejteni akarás lakozik. Ezt mindmáig nem tudjuk magunkból kiiktatni, annak ellenére, hogy bármit is csináltunk akkor, az ország, a magyar nép érdekeit ösztönösen, minden különösebb felsőbb parancs vagy utasítás nélkül védtük és segítettük.
Amikor most tollat ragad az ember, újra és újra átéli az akkor történteket, de ugyanakkor az akkor, illetve az események után rajtunk eluralkodott állandó önmegtagadás, a tehetetlen, magunkba fojtott, az igazságért érzett erkölcsi lázadás örök, kitörölhetetlen nyomot hagyott bennünk. Emellett azonban bizonyos tekintetben szerencsésnek is érezhetjük magunkat, hogy részesei lehettünk a világrengető történelmi eseményeknek, személyesen élhettük meg a nagyszerű napokat.
Egy-egy epizódot, előásva a szürke agysejtek egyre fogyatkozó állományából, mégis érdemesnek tartok leírni, közreadni. Az olvasóra bízom, hogy mennyit ért meg belőle, mennyit hisz el a sokszor hihetetlennek tűnő, de mégis megtörtént esetekből, eseményekből.

Ahogy elkezdődött....
Már korábban hallottuk a rádióból (az egész országban látható tévéadás akkor még nem volt), hogy Lengyelországban a fennálló politikai rendszer ellen tüntetések, megmozdulások vannak. Hazai viszonylatban a szegedi egyetemisták megmozdulásai indították meg az egyre inkább országossá dagadó főiskolás, egyetemista megmozdulásokat.
Október 21-én a Dimitrov téren (megelőzően és ma is Szent Imre tér) lévő kollégiumban az alagsori tanulóban egy ifjúsági gyűlés volt. Ennek kapcsán értesültünk először részletesebben az országos helyzetképről és született elhatározás a további lépésekről.
Október 23-án délután békés felvonulást tartottunk a városban, „EGYÜTT A LENGYELEKKEL" transzparens mögé felsorakozva. Így fejeztük ki szolidaritásunkat, illetve ezzel együtt a hazai változások iránti óhajunkat, törekvésünket. A „buta balek" még nem sokat értett a dologból, de firmáinkat követve, egyre jobban belesodródtunk, beletanultunk az eseményekbe.
Voltak derűs pillanatai is azoknak az időknek. Íme az egyik: Az oktatás még folyt október 24-én is, de már nagyon laza kötöttséggel, mert mindenkire jutott valami kisebb-nagyobb feladat. Egyre jobban érdekeltek bennünket a körülöttünk folyó események. Egyik utolsó óránk a Geológia volt. A legendás Dzseki bácsi (alias Nagy Károly) volt a tantárgy előadója. Vastag keretes szemüvegje alól fel-felpillantva láthatta, hogy még óra közben is ki-be járkálunk a tanteremből és hozzuk a legújabb híreket, amit aztán óra közben is félhangosan adtunk egymásnak tovább. Egy idő után ez Dzseki bácsinak is feltűnt, és jegyzetpapírjai

mögül felemelt hangon megszólalt: „Kérem, mi történik itt?" Mondtuk, hogy valami forradalmi események vannak, mire patinás oktatónk: „Kérem, ezt még hallgassák meg és utána, Apám, jöhet a forradalom."

Ahogy folytatódott...

Október 22-én délután a SOTEX Kultúrházban (ma az Erzsébet bevásárlóközpont) a mások által is felidézett nagygyűlésre került sor, megszületett a proklamáció és a hozzá tartozó, kibővített 15 (?) pontos követelés. Táviratok, telefonok mentek Budapestre és más vidéki egyetemekre, tájékoztattunk mindenkit a soproni eseményekről, illetve tájékozódtunk az országban folyó hasonló megmozdulásokról. Másnap a nagy nehezen kinyomtatott (a stencil használatához akkor is még külön engedélyre volt szükség) kiáltványunk és pontjainknak a városban és a környező településeken való terjesztésével a balekságot bízták meg. Nekem, együtt egy évfolyamtársammal, a lővéri üdülőkbe kellett eljuttatnom az anyagot. Már az a hír járta ekkor, hogy az üdülők tele vannak Budapestről az események elől vidékre lemenekült, magas beosztású pártfunkcionáriusokkal és egyéb, „magát féltő" személlyel. Felfelé haladva a Deákkúti úton sétálgató üdülővendégeknek is a kezébe adtunk egy-egy röplapot a pontokkal. Volt, aki nagy félelmében nem fogadta el (nem merte vagy nem akarta), de volt, aki kezébe véve, rögtön olvasni kezdte. Egy középkorú férfi, kezében a nyomtatványainkkal, alig haladt el mellettünk 15-20 méternyire, amikor elkezdett hangosan kiabálni utánunk: „Gyerekek, ez nagyszerű! Vigyetek fel minél többet belőle az üdülőkbe! Sok fejes (kellő jelzővel ellátva és hangsúllyal mondva) van ott. Nyomjátok a kezükbe! Éljen Magyarország! Éljen az ifjúság!" kiáltással fejezte ki szívből jövő örömét.

A röplapokból, sajnos, nem maradt. A házkutatásoktól félve apróra tépve, elégetve megsemmisítettük azokat.

Az események egymást követték. Sopronban minden különösebb incidens vagy szélsőséges megnyilvánulás nélkül. Országos mozgalom bontakozott ki, hogy Budapest élelmiszerellátása biztosított legyen. Önkéntes természetbeli adományokból a falvakban, de itt a városban is, nagyobb mennyiségek gyűltek össze. Ha jól emlékszem, már Ausztriából is érkeztek adományok.

Az összegyűlt élelmiszert, ruházatot folyamatosan a fővárosba kellett szállítani. Ehhez a soproni üzemek teherautóit használták. Egy-egy szállítmányt Budapesten meghatározott helyre kellett eljuttatni. A szállítmányok kíséretét nekünk, hallgatóknak kellett biztosítani. Lévén budapesti lakos, kellő helyismerettel rendelkeztem, így egy nagyobb teherautóra való burgonyát (csak úgy ömlesztve) Kispestre, megadott címre kellett felkísérnem. Késő délután indultunk el. A Budapestre vezető út akkor még a Duna partján, Komárom, Nyergesújfalu, Pilisvörösvár helységeken haladt keresztül. Pontosan nem emlékszem, október 31. vagy november 1. volt, de a temetők mindenütt gyertyáktól, mécsesektől voltak megvilágítva. A nagy sötétségben szinte félelmetes látvány volt, ami különösen a kialakult helyzetben volt szívszorító.

Útközben egy Győr utáni ellenőrző ponton figyelmeztettek bennünket, hogy Gönyű térségében Csehszlovákiából csónakon illegálisan átjutott két fiatal bujkál és pisztollyal vannak felszerelve. Valóban, Gönyű után egy stoppos állított meg minket, fiatal, talán 15-16 éves fiú, aki Budapestre akart eljutni „harcolni" Felvettük a fiatalembert és szóba elegyedve vele megtudtuk, hogy pisztollyal van felszerelve, így akar a háborúba menni. Közöltük vele, hogy Budapesten nincsenek harcok. Sikerült erről őt meggyőzni, és egy következő ellenőrző ponton le is adtuk útitársunkat, ahol lefegyverezték és hazatoloncolták Komáromon keresztül.

Folytattuk utunkat, és úgy éjjel 11 óra felé meg is érkeztünk Kispestre a megadott címre. Röviddel megérkezésünk előtt egy ellenőrző ponton civilruhás nemzetőrök igazoltattak bennünket, hogy mit és hova viszünk. Ők adtak pontos útbaigazítást a címről. Közölték

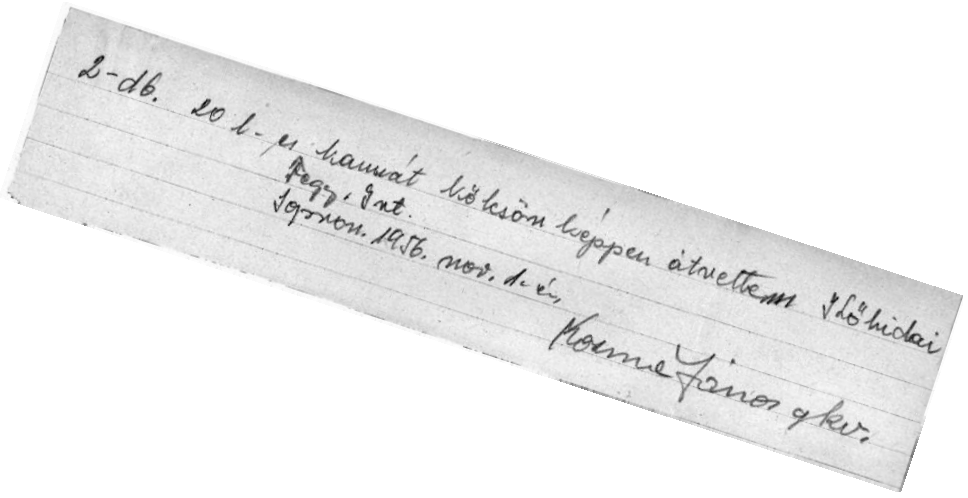
velünk, hogy veszélyes az éjszakai közlekedés, mert orvlövészek tevékenykednek szerte a városban, de különösen a peremkerületekben. Alighogy elhagytuk az ellenőrző pontot, puskalövés hallatszott és a bennünket útbaigazító és figyelmeztető fiatal nemzetőr összeesve az úttesten feküdt. Másnap reggel tudtuk meg, hogy meg is halt. Lehet, hogy nekünk szánták a golyót? Ki tudja?
A szállítmány leadása után eljutottunk a Kispesti Tanácsházára, ahol az éjszakát eltöltöttük. Mindenesetre megmutatták, hogy hol vannak a kézifegyverek, lőszerek, félve egy esetleges éjszakai váratlan támadástól. Szerencsére az éjszaka röviden, de békésen telt el. Itt tapasztaltam, hogy ha az ember fáradt, fizikailag és idegileg is kimerült, még az íróasztal tetején is tud teljes hosszában kinyújtózkodva aludni.
A következő két napot Budán, szüleimnél töltöttem, majd november 3-án délután elhatároztam, hogy visszamegyek Sopronba. Kelenföldről valahogy eljutottam Óbudára, a Bécsi útra, mert ott volt a legnagyobb esélyem arra, hogy találok valami közlekedési eszközt a Sopronba való utazáshoz. Nagy szerencsémre megállt egy teherautó, amelyen már volt 5-6 ember. A gépkocsivezető közölte, hogy Sopronba megy haza, mert az egyik soproni raktárból vitt fel Budapestre élelmiszerszállítmányt. A tehergépkocsi rakterén valami le volt takarva szalmával, azon ültünk most már vagy nyolcan-tízen. Jó ütemben haladtunk Az utazás jól belenyúlt az éjszakába, nem is gondoltuk, hogy mi lesz másnap, november 4-én. Útközben éjjel, talán Kapuvárott, esetleg Fertőszentmiklóson megállították a kocsit. Orosz beszédet hallottunk, országúti ellenőrzés volt. Egy páncélozott járművet láttunk, nem tudni, milyen céllal voltak ott. Felnézett egy tiszt a kocsira és mintha azt kérdezte volna, hogy van-e szovjet katona közöttünk. Mi a szalmán ültünk és miután meggyőződött róla, hogy nincs, morgott valamit és továbbmehettünk. Sopronba érkezve tudtuk meg, hogy a szalma alatt puskák és géppisztolyok voltak. El lehet képzelni, hogy mi lett volna, ha az ellenőrző tiszt meglátja a szállítmányt.
Az október végi napok Sopronban viszonylag békésen teltek el. Az egyetemisták és főiskolások mindenütt ott voltak, ahol segíteni vagy rendet teremteni kellett. Így voltunk beosztva rendőrök mellé éjszakai szolgálatra, voltunk bolti eladók, a kenyérgyárban dagasztottunk, sütöttünk, fogadtuk a külföldről érkező szeretetcsomag-szállítmányokat. Nyugodtan állíthatjuk, hogy Sopronban mindaddig, amíg idegen hangoskodók nem tették be a lábukat a városba, rend és nyugalom volt, és ez nekünk, hallgatóknak és oktatóinknak volt köszönhető.

Ahogy lezárult...

November 3-án éjszaka sikerült nem kis, általam nem is sejtett veszély közepette, fegyverek tetején utazva, Sopronba visszajutnom. Rövid alvás a kollégiumban, majd reggel a rádióban elhangzott hírek és orosz zene hallatán mindannyian megrettentünk. Szinte nem is akartuk elhinni a történteket. Ekkor a fejetlenség kezdett eluralkodni az addig jól működött, fegyelmezett társaságon. Egyre több, nem közülünk való idegen fordult meg közöttünk. Egyértelmű volt, hogy az oroszok előbb-utóbb Sopronba is eljutnak. A felsőbb évfolyamok hallgatóit, akik már teljesítettek katonai szolgálatot, a harci cselekményekre készítették fel. Bennünket, balekokat ebből, miután még nem is volt hadi fegyverzet a kezünkben, kihagytak, más feladatokat, többek között az ajándékba külföldről kapott gyógyszereknek és egyéb, értékesebb dolgoknak biztonságos helyre történő elszállítását kellett végeznünk. Konkrét feladatom volt a Lővér Szálló pincéjében tárolt nagy mennyiségű külföldi gyógyszert és kötszert egy teherautóval a soproni kórház pincéjébe átszállítani. Voltunk hozzá négyen hallgatók, mert rakodni kellett. A munka megfeszített tempóban haladt, nem is vettük észre az idő múlását. Ebben a szállodában tartózkodott már akkor az egyetemen megalakult Forradalmi Tanács is. Nem is vettük észre, hogy délután tájban mikor, de egyszerre, hirtelen eltűntek.

Abbahagytuk a csomagszállítást, szerencsénkre nem mentünk többet a kórház felé, mert már, mint később kiderült, a szovjet tankok a városba megérkeztek. Fáradtak és éhesek is voltunk, gondoltuk, hogy megkeressük évfolyamtársainkat, illetve a többi hallgatót.
Lementünk az egyetem portájához, amit tárva-nyitva találtunk, egy idegen valaki lézengett ott. Kérdeztük, hogy hol vannak a hallgatók és az oktatók. A válasz az volt, hogy csak kimentek ide az erdőbe, de nemsokára jönnek vissza. Mindenütt fegyverek voltak szétszórva, balsejtelmünk volt, hogy itt valami másnak kellett történnie. Lévén „háborús állapot", magunkhoz vettünk egy-egy puskát vagy géppisztolyt (lőszer is volt hozzá), néhány kézigránátot és bementünk a kollégiumba. Hozzá kell tennem, hogy életünkben nem volt katonai fegyver a kezünkben, azt sem tudtuk, hogyan kell kezelni, nem is beszélve a kézigránátokról. A kollégiumban is csak néhány évfolyamtársunkat és felsőéves hallgatót találtunk. Ők már tudták, hogy a többiek félelmükben, meglehetős pánikhangulatban, Ausztriába mentek ki, jórészt a Ritzingi úton. Tanácstalanok voltunk, hogy mit tegyünk, menjünk-e utánuk, vagy maradjunk. Felsőéveseink tanácsára és utasítására a fegyvereket a kollégium udvarában lévő bokrokba elrejtettük, majd még az éjszaka során kivittük azokat a Szívszanatórium kertjében lévő, a háborúból származó mély bombatölcsérekbe, ahol azok azóta is békés álmukat alusszák. (A bombatölcséreket az épületek és a park újjáépítése során betemették.)
Az Ausztriába való távozást másnapra halasztottuk, de ebből még később se lett menetelés, miután az hír jött, hogy a többiek is másnap vissza fognak onnan térni. Később tudtuk meg, hogy e helyett egyre távolabb kerültek Soprontól, majd amikor híre jött az esetleges kanadai kivándorlásnak, teljesen letettünk arról, hogy utánuk menjünk.
Hát így maradtunk itthon a 65 fős létszámú évfolyamból 17-en.
Másnap, november 5-én délután dr. Magyar János professzor úr vezényletével, aki akkor szintén a kollégiumban lakott családjával, vagy négyen-öten az egyetem épületeit bejártuk, az ajtókat bezártuk, és főleg a tornateremben felhalmozott nagymennyiségű élelmiszert, ruhaneműt őriztük az illetéktelen látogatóktól. Védtük, őriztük az egyetemet, annak javait.
Fegyverünk ugyan nem volt, de például sikerült megakadályoznunk egy katonatisztet abban az igyekezetében, hogy a felhalmozott és általunk az egyetemi üzemanyagtárolókba betöltött benzint és gázolajat illetéktelenül elszállíttassa. Az igaz, hogy mindig volt nálunk egy jókora husáng is, és sohasem jártunk egyedül az egyetem területén, mindig 8-10 fős csoportban teljesítettünk szolgálatot.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1997, XXIX. évfolyam

Magyarország Népe!

Az elmúlt héten tragikus gyorsasággal peregtek a véres események. Az elmúlt évtized szörnyű hibáinak és bűneinek végzetes következményei tárulnak elénk azokban a fájdalmas eseményekben, amelyeknek szemtanúi és részvevői vagyunk. Ezer esztendős történelmünk során a sors nem

zetünket sújtó c

tatást hazánk ta

A kormány

lyek szerint a j

ellenforradalom

ahogy minden

tenni szokott, az

kártékony elem

elkövetésére. Té

radalmi elemek

az eseményeket

tikus rendszer

tatlan, hogy ezek

erővel bontakoz

átfogó és egyéb

mozgalom. Ez a

biztosítsa nemze

gunkat és szur

társadalmi, gaz

ratizmusát, me

alapja hazánkb

Ezt a nagy m

mi korszak súly

zetet még súlyos

a legutóbbi idők

hogy véglegesen

val. Főleg ez ve

oly sok hazafi

E harcok k

ratikus nemzeti

lizmus kormány

fejezőjévé fog v

határozása.

Az új korm

és ellenőrzésére,

teljes bizalmát

a nép jogos köv

A kormány munkáját hallatlanul nehéz körülmények között kezdi el. A múlt örökségeként reánk maradt igen komoly gazdasági helyzet még súlyosabbá vált az elmúlt napok harcai következtében. Nagyon nehezek lesznek az előttünk álló hónapok is.

formákat, s arra fog törekedni, hogy azokat beiktassa az államigazgatásba.

A kormány a további vérontás megszüntetése és a békés kibontakozás biztosítása érdekében elrendelte az általános azonnali tűzszünetet. Utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha megtámadják őket. Ugyanakkor felhívja mindazokat, akik fegyvert fogtak, hogy tartózkodjanak minden harci cselekménytől, és fegyverüket haladéktalanul szolgáltassák be.

A rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkások és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. A magyar kormány megállapodott a szovjet kormánnyal, hogy a szovjet csapatok azonnal megkezdik kivonulásukat Budapestről, s az új karhatalom megalakulásával egyidejűleg elhagyják a város területét.

A magyar kormány tárgyalásokat kezdeményez a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió közötti kapcsolatokról, többek között a Magyarországon állomásozó szovjet haderők visszavonásáról, a magyar—szovjet barátság szellemében, a szocialista országok közötti egyenjogúság és a nemzeti függetlenség alapján.

A rend helyreállítása után, egységes új államrendőrséget szervezünk, és az Államvédelmi Hatóságot megszüntetjük.

Senkinek semmiféle bántódása nem eshet amiatt, hogy a fegyveres harcokban részt vett.

A kormány javaslatot terjeszt az Országgyűlés elé, hogy az ország címere ismét a Kossuth-címer legyen, s hogy március 15-ét ismét nemzeti ünneppé nyilvánítsák.

MAGYARORSZÁG NÉPE!

A keserűség és a harc óráiban az ember hajlamos arra, hogy az elmúlt 12 esztendőnek csak a sötét oldalait lássa. De ne engedjük tisztánlátásunkat elhomályosítani. Ennek a 12 esztendőnek vannak történelmi jelentőségű, maradandó, eltörölhetetlen eredményei, amelyeket Ti, magyar munkások, parasztok, értelmiségiek a Magyar Dolgozók Pártjának vezetésével kemény és áldozatos munkátokkal hoztatok létre. Megújhodó Népköztársaságunk számít arra az erőre és önfeláldozásra, amelyet Ti az alkotó munkában megmutattatok, s amely hazánk jobb jövőjének legfőbb biztosítéka.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének ülése

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1956. október 28-án délelőtt ülést tartott. Megtárgyalta a politikai helyzetet és a következő határozatot hozta:

A Központi Vezetőség helyesli a Magyar Népköztársaság kormányának mai nyilatkozatát, felhívja a párt minden szervezetét és minden tagját, hogy segítsék elő a nyilatkozatban foglaltak megvalósítását.

A Központi Vezetőség tekintettel az előállott rendkívüli helyzetre a III. pártkongresszustól a párt vezetésére kapott meghatalmazást egy hattagú pártelnökségre ruházta át, amelynek

Elnöke: ***Kádár János*** elvtárs.

Tagjai a következők: ***Apró Antal***, ***Nagy Imre*** és ***Kiss Károly***, ***Szántó Zoltán*** elvtársak. ***Münnich Ferenc***,

A pártelnökség felhatalmazása a lehető legrövidebb idő alatt összehívandó IV. pártkongresszusig érvényes.

A párt elnöksége munkájában a Központi Vezetőségre és a Politikai Bizottságra támaszkodik.

A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA
KÖZPONTI VEZETŐSÉGE

A határ keleti oldaláról nézve

Ők is a határnál voltak

BARCSAY LÁSZLÓ

1956-os soproni emlékeim

1953-ban végeztem az Erdőmérnöki Főiskolán. A kétéves szakmai gyakorlatnak az Erdőkémia tolmácsi, az első magyarországi falepárló nagyüzem építése, majd próbaüzeme keretében tettem eleget. Ezt követően azonban érdeklődésem, eredeti elképzelésem szerint is, a szerkezetépítő mérnöki pálya felé fordult. E célból 1956 elején, kis protekcióval, az Építésügyi Minisztérium Győri Tervező Vállalat Soproni Tervező Irodájába kerültem, „segédtervező" címen, műszaki rajzolóként. Az iroda vezetője, korábbi professzorom, Winkler Oszkár, „patrónusom" Gallusz László statikus, szerkezettervező mérnök volt.

1956 őszén a forradalom tehát Sopronban ért. Az irodában rögtön megválasztottak „szakszervezeti bizalminak", hogy ott is történjék valami. A tervezőirodában több volt magyar királyi honvédtiszt dolgozott. Báró Stipsits Károly légi felderítő, Youbert Edvin főhadnagy, Szalay Pál zászlós repülőtisztek, Török Sándor tüzértiszt, Bánffy (?) műszaki tiszt, Garád Róbert hadtápos hadapród-őrmester (?), valamint tartalékosok.

A forradalom soproni csendes napjaiban a munkát fokozatosan hagytuk abba. Az idősebb építőmesterek hamarosan kártyapartikban ütötték el az időt, mi, fiatalabbak a volt tisztekkel a rádiót figyeltük. Amikor az események kezdtek „sűrűsödni", Gallusz Laci bácsinak hirtelen az az ötlete támadt, hogy segíteni kellene a főiskolásoknak, de hogy miképp, azt a volt tisztek úgy fogalmazták meg, hogy talán katonai kiképzéssel. Gallusz berohant a szobánkba, és rám rontott: „Te erdész vagy, biciklid is van, azonnal karikázz fel a Főiskolára és vedd fel a kapcsolatot, ajánld fel a támogatásunkat, segítségünket!"

Biciklire pattanva azonnal a Főiskolára rohantam, ahol már nagy nyüzsgés volt. Puskás, pisztolyos fiúk toporogtak mindenfelé. Bejutni nem volt nehéz, mert emlékezett még rám a portás, meg a negyed-, ötödéves hallgatók is. A dékáni épületbe irányítottak, ahol a folyósón épp a valahova igyekvő Bujdosó Alpárral futottam össze. Szürke esőköpenyben volt, derékszíján egy ménkű nagy revolver. Elhadartam neki a mondandómat, de ő hamarosan leintett: „Laci ne is folytasd, nem fogadhatjuk el a volt tisztek részvételét, mert azt a kommunisták teljesen félremagyarázzák. " És már rohant is valamerre, én meg vissza az irodámba.

Hát ennyi volt az a forradalmi kaland. Csupán annak bizonyítására írtam ezt le, hogy a főiskolások óvakodtak a volt „horthysta tisztek" segítségének igénybevételétől. Világosan látták előre, hogy a visszatérő bolsevizmus ezt azonnal az „ellenforradalom" címkézésére használja majd fel.

A dolognak itt még nem volt vége! 1957 tavaszán elém tettek egy papirost, hogy mint „szakszervezetis" írjam alá. Az irományban arról szólt, hogy a volt tisztek részt vettek az „ellenforradalomban", következésképp a tervezőirodából elbocsátással büntessenek. No, mondtam, hülyének azért ne nézzük egymást! Hiszen itt voltunk mindannyian együtt, senkinek nem állt módjában részt venni az „eseményekben" Miután erről informáltam tiszt kollegáimat, némelyikük át is ment Ausztriába.

Engem a szakszervezetből azonnal kizártak – volna, de az volt a bökkenő, hogy már '56 őszén sem voltam szakszervezeti tag, így ez „közröhejbe" fulladt. „Karrierem" azonban itt véget ért, mert Winkler Oszkár, Gallusz László, főnököm, Hell Géza, meg még néhányan Ausztriába távoztak, s az új, „megbízható" vezető nem bábáskodott már mellettem. Földmérőként foglalkoztatták, s miután a KISZ-titkárral (!) munkaidő alatt visszaosztottuk a kópházi kisbirtokokat, s párttagsági ajánlatukat nem fogadtam el, 1958 elején ki is rúgtak az irodából.

A sors azonban nem hagyott cserben, azonnal bekerültem az ERDŐTERVbe, majd 20 év után az Országos Természetvédelmi Hivatalba. így valószínűleg jobban jártam, mint ha Sopronban maradtam volna, s pályám is sokkal szebb és érdekesebb lett.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 2006, LXXI. évfolyam

Felismerve az előttünk lejátszódott egyetemi nagygyűlések, határozatok javaslatok és követelések alapján, hogy népünk a XX. kongresszus szellemében megszabadulva az egyéni kultusz uralmától, az igazságos és az ember szabad véleményét meghallgató demokratizmus utjára lépett.

Mi a soproni egyetem hallgatói az egyetem mindig élenjáró haladó hagyományos szellemében hallatjuk hangunkat és állásfoglalásunkat az uj kialakulóban lévő helyes pártirányvonal és a szocializmust épitő dolgozó népünk mellett.

Igérjük a Pártnak, hogy cselekedetünkkel minden esetben a marxizmus-leninizmus elvei alapján a magyar nép mellett állunk s ellenséges hangot a ellenséges provokációt sorainkban nem türünk meg.

1956 október 22-én a Soproni Egyetemi Karok ifjusági nagygyülésen teljes joggal szabad véleményt nyilvánitók mellett minden pontot megvitatva és az egész ifjuság által egységesen elfogadva az alábbi követeléseket terjesztjük elő.

A.

Általános követeléseink.

1./ Független, semleges Magyarországot és szabad demokratikus választásokat követelünk.

2./ Hazánk területéről azonnal vonják ki a szovjet csapatokat, lépjünk ki a varsói szerződésből.

3./ Szovjet-magyar barátságot, de teljes egyenjogusag alapján.

4./ Az Országgyülés legközelebbi ülésén bizza meg az Országgyülés Külügyi Bizottságát, hogy kezdjen tárgyalásokat az erdélyi Magyar Autonom Terület hovatartozásáról, valamint a külföldön élő magyarok helyzetének rendezéséről. Engedjék haza a Szovjetunióban még visszatartott hadifoglyokat és polgári személyeket.

5./ Magyar kézbe a magyar uratot! Követeljük hazai urán és bauxit telepeink helyes kihasználását, a lehető legmagasabb áron való áruba bocsátását, függetlenül minden politikai irányzattól, csak a gazdasági igények figyelembevételével.

6./ Követeljük, hogy az ország társadalmi, gazdasági és politikai vezetésében csak kizárólagosan magyar állampolgárok vehessenek részt. Kérjük Nagy Imre teljes rehabilitását.

7./ Követeljük az általános emberi szabadságjogok legteljesebb biztositását.

8./ Követeljük március 15. nemzeti ünneppé, október 6. nemzeti gyászszá való nyilvánitását.

9./ Követeljük a birói függetlenség intézményes biztositását, és a halálbüntetés eltörlését.

10./ A persaptpolitika felülvizsgálását, és a persaptság helyzetének sürgős megjavitását követeljük.

11./ Állapitsák meg a fizetések reális alsó és felső határát.

12./ Követeljük az összes statisztikai adatok és az összes külföldi kötelezettségeink rendszeres nyilvánosságra hozatalát.

13./ Az üzemek vezetését munkástanácsok vegyék át és a vezetőket demokratikusan azok válasszák meg, és hivják vissza.

14./ Követeljük a szocialista törvényesség megszilárditását Magyarországot nyilvános tárgyalás előtti felelősségre vonását - közöttük Rákosi Mátyás is - és az önkény idején ártatlanul elitéltek szabadlábrahelyezését.

B.

Általános egyetemi követeléseink.

1./ Teljes egyetemi autonomiát követelünk.

2./ Az Országgyülés határozza meg ezokat a munkaköröket, amelyek mérőki képesitést kivánnak meg. A fiatal mérnököket helyezzék mérőki beosztásba és kezdőfizetésüket 1500-1600 Ft-ba állapitsák meg.

3./ Követeljük a jelenlegi katalógusrendszer azonnali megszüntetését.

4./ Tegyék lehetővé az egyetemi hallgatók külföldi állami támogatással történő csoportos tanulmányi utazását és azt, hogy egyénileg az IBUSZ-től függetlenül is utazhassanak. Szabad útlevelet követelünk.

5./ Tegyék lehetővé a fiatal mérnökök külföldi munkavállalását és ezt ne kössék politikai és családi feltételekhez.

6./ Követeljük a Menza forintnormájának napi 15 Ft-re való azonnali felemelését, és a Diákélelmezési üzemeket vonják az illetékes egyetemek hatáskörébe alá.

7./ Követeljük az évről-évre szükséges mérnökképzés létszámának reális megállapitását.

8./ Végző hallgatók diplomaterv kidolgozásának idején magasabb ösztöndijat kapjanak.

9./ Követeljük az utazási kedvezmények 50 %-ra való visszaállitását havonta egyszeri utazásra.

10./ Szállitsák le a mérőki és szakkönyvek árát a hallgatók részére és mindenki kapjon tankönyvsegélyt.

11./ A pártirányitóknak oktatását szüntessék meg, vezessék be a szerkesztő filozófia fakultatív oktatását. A katonai vizsgajegyeket ne számitsák be a tanulmányi átlagba, hanem azokat a katonai rendfokozatok odaitélésénél vegyék figyelembe.

12./ Követeljük, hogy biztositsák a professzorok mentelmi jogát.

13./ Csatlakozunk a szegedi egyetemi ifjuság kezdeményezéséhez egy önálló egyetemi ifjusági szövetség létrehozásában.

14./ Oldják meg a katonai szolgálatot ugy, hogy a diplomázó mérőkök 1 évi üzemi gyakorlati idő után vonuljanak csak be a szolgálati idő aindennemü meghosszabbitása nélkül.

15./ Oldják meg a diákotthoni kérdést, hogy az ne tartalmazzon kiskulcsos módszereket, ne sértse a hallgatók önérzetét. Hozzunk létre egy olyan diák önkormányzatot, amit a szálló-tagok demokratikus uton válasszanak meg.

C.

Soproni vonatkozásu követeléseink.

1./ Követeljük, hogy a Müszaki Egyetemi Karokat és az Erdőmérnöki Főiskolát vonják össze egy egyetemmé Sopron székhellyel, egy rektor irányitása alatt. Azonnal hozzanak határozatot a Bánya és Földmérő-mérnöki kar kettészakitottságának megszüntetéséről.

2./ Követeljük az egyesitett Egyetem jellegének és súlyának megfelelő egyéni támogatást.

3./ Legyenek le a szabad vizsgának jogát a professzorok által meghatározott időben.

4./ Sopront tegyék nyilt várossá, és szüntessék meg a határzárat!

5./ Követeljük, hogy az Erdőmérnökképzést, mint Főgyászdászati ágat az őt megillető helyre követelmény a tehéziter után sorolják be.

6./ Tudomásunk szerint az OKP. az egyetlen vezető-erorg, ahol csak néhány egyetemi végzettségü szakember van, ezért követeljük, hogy az OKP. vezetői erdőmérnökök legyenek, valamint egyéb vezetőállásait is egyetemi végzettségü szakemberek töltsék be. Ugyanitt az erdőgazdaságok és erdőszetek élére is erdőmérnökök kerüljenek.

7./ Rendszeresitsenek az erdőmérnökök és erdészek részére szolgálati fegyvert. Állapitsák meg a szolgálati időtől arányos fizetési osztályokat, és nyugdijukat a nyugdijasok és családi pótlékokat felévre belül.

8./ Az 1951-52-53-ban igazságtalan elbánásban részesitett oktatók és hallgatók ügyének tisztázását és ebben az ügyben bünös személyek felelősségre vonását követeljük Sopronban.

9./ A Bánya és Földmérőmérnöki Kar hallgatói részére is biztositsák a rendszeres évközi tanulmányutakat.

10./ Követeljük a geofizikusi oktatás megjavitását.

11./ Követeljük a kádercsere nyilvánosságra hozását és mindennemü káderrendezer eltörlését.

12./ Követeljük, hogy 1957 január 31-ig a végző hallgatók oktatását a hallgatók érdemjegyei alapján befejezés végre, valamint a Bánya és Földmérőmérnöki Kron a diplomatervek 1956 novemberére adják ki.

Záradék:

A diákparlament ideiglenes Intéző Bizottságot hozott létre, amelynek feladata a parlamenti határozatok végrehajtását ellenőrizni. Feladata továbbá, hogy a parlament intézőbizottság egész egyetemre kiterjedő demokratikus megválasztásának előkészitése.

Kinyilvánitjuk, hogy ifjusági teljes szolidaritást vállal a szegedi Egyetem és a budapesti Müszaki Egyetem ifjuságával s amennyiben az ő büntetésük szükségessé válik, ugy ilyen formában is osztalszunk hozzájuk. Ismételten felszólitjuk őket is, hogy két héten belül nem hozzák határozatot a Bánya és Földmérőmérnöki Kar Miskolcon lévő évfolyamainak ideiglenezéséről és ha azon követeléseinket a Rádió vagy sajtó nem hozza nyilvánosságra.

Várjuk a magyar munkás és parasztifjuság szolidaritását is.

Soproni Egyetemi Karok
Diákparlamentje.

Felelős kiadó: Diákparlament Előkészitő Intéző Bizottság. Sopron.

Egyetemista Nemzetőrség fegyverszerzése Pápáról

Október 29-én a Soproni Erdészeti Egyetem hallgatói igyekeztek fegyvert szerezni. így kerültek az Egyetem „Nemzetőrei" kapcsolatba a 32-ik pápai lövész hadosztály katonáival. Erről Dr. Vancsura a következőket írja: „Sopronban a hallgatókból álló nemzetőrség még mindig csak részben volt felfegyverezve."

A Forradalmi Bizottságtól többen kaptunk megbízást arra, hogy próbáljunk fegyvereket szerezni. Ezek a próbálkozások úgy történtek, hogy próbáltuk felderíteni, hogy melyik fegyveres alakulat szimpatizál a forradalommal, azt megkerestük és kértünk tőlük segítséget. Elővigyázatossági okokból megbízólevelet vagy más erre utaló iratot nem vittünk magunkkal, és rendszerint kerülővel, mellékutakon közlekedtünk, mert a szovjet katonai ellenőrzés veszélye fennállt. Engem azon a napon egy autóval Pápára küldtek az ottani katonai alakulathoz. Az egyik soproni textilgyár autóját kaptuk meg az útra. A város szélén volt a magyar laktanya, közvetlen mellette a szovjet. A két alakulat farkasszemet nézett egymással. Az alakulat valóban átállt a forradalom oldalára. A tisztek éppen azzal voltak elfoglalva, hogy új rangjelzéseket varrtak fel az egyenruhájukra. Barátságos beszélgetés, kölcsönös információcsere volt, de fegyvereket itt sem kaptunk, így üresen tértünk vissza Sopronba" (1).

A következő napon a soproniak azonban már sikerrel jártak, mert sikerült fegyvert szerezniük Pápáról.

A Vancsura Rudolf-féle soproni fegyverszerzési akció után, 30-án Pápáról is szereztek fegyvert a Soproni Egyetem hallgatói, Gácsi Vendel IV éves erdőmérnök-hallgató előzőleg motorkerékpárral Pápán járt a fegyverkezés érdekében, majd visszatért Sopronba, ezt követően telefonáltak a pápai laktanyába fegyverek ügyében, és ezek után indultak el Pápára fegyverekért. Kiss Mózes, volt soproni pártbizottsági gépkocsivezető szerint: *„30-án reggel a soproni pártbizottság zöld Pobeda személygépkocsijával indultak az »Erdészeti Főiskoláról« Magyar Pál főhadnagy, Gácsi Vendel és egy fő Pápára megérkezve, ők mind a hárman felmentek a parancsnokságra Moór ezredeshez, én egészen 17 óráig vártam rájuk. Amikor ezidőtájt lejöttek 3 tehergépkocsival egy 8-10 km-re lévő raktárhoz* (acsádi lőszerraktár – M. Gy.) *mentünk, ott én távolabb a raktártól megálltam a személygépkocsival, ők valamit felraktak a gépkocsikra, innen visszamentünk a laktanyába és onnan késő esti órákban indultunk vissza Sopronba"* (2).

Gácsi ismerte Moór Ferenc ezredest, aki a bírósági tárgyaláson következőképpen emlékezett a történtekre: *„A délelőtti órákban egy határőr főhadnagy, egy határőr őrmester és egy civil személy* (Gácsi Vendel – M. Gy.) *jelentek meg a laktanyában, mondották, hogy Janzával* (Károly – honvédelmi miniszter – M. Gy.) *beszéltek és Janzának az a parancsa, hogy részükre, illetve a Határőrség adjanak ki fegyvereket". „Én ekkor mind a két személyt elzavartam azzal, hogy nem adok ki fegyvert. Amikor Győrből hazaérkeztem, újra hozzám jött a határőr őrmester és a civil ismét kérték a fegyvereket, én mondtam nekik, hogy erre nincs utasításom, majd felhívtam »K«-vonalon a Honvédelmi Minisztériumot. Szűcs* (Miklós – M. Gy.) *ezredessel beszéltem, ő mondta, hogy Janza altábornagy parancsa, ki kell adni a fegyvereket, a karhatalmat fel kell fegyverezni.*

Ekkor én közöltem a »Katonai Forradalmi Tanáccsal«, amely szintén hozzájárult ehhez, a határőr 2000 db fegyvert kért, 500 db-ot adtunk ki részükre. Ezzel egy időben 100 db fegyvert Simon őrnagynak, a pápai karhatalomnak adtunk ki" (3).

Máshol Moór azt mondja, hogy *„éjjel Simon őrnagy szemtelen, (sic!) követelő hangnemben hívott fel telefonon és követelte a 100 fegyver kiadását, ezért adtam ki azt kb. 23 óra felé,,* (4).

Márton Mátyás szerint Moór ezredes Mikes József hadtestparancsnokot hívta fel telefonon – ami hihetően is hangzik, mert ő volt Moór közvetlen elöljárója –, aki engedélyezte a fegyverek kiadását.

Bokor József őrnagy, a hadosztály politikai helyettese szerint *„október 29.- én egy »CS«* (Szűcs – M. Gy.) *betűvel kezdődő nevű ezredes felhívott minket távbeszélőn, hogy a határőrségnek fegyvert kell adni, ezt én Moórnak jelentettem. Ő visszahívta a hadtestet, ekkor én jelen voltam... A telefonbeszélgetést követő másnap reggel ismét felhívott az ezredes a H.M.-ből és mondotta, hogy a fegyvereket ki kell adni, mert megbeszélték Szalva* (Mihály – M. Gy.) *ezredessel"* (5). Szalva az egész határőrség parancsnoka volt.

Bagyinszki János őrnagy a 92-ik lövész ezred parancsnok következőképpen mondja el a fegyverek kiadását: *„Lukács főhadnagy a fegyverzeti főnök jött hozzám és jelentette, hogy a hadosztálytól parancsot kapott, hogy a soproniak részére fegyvereket adjon ki – ezen parancsot a hadosztály fegyverzeti főnökétől kapta – Én azt mondtam, hogy nincs jogunk az »M« készlethez nyúlnunk, nem adjuk ki. Későbbiek során Lukács hozott Moór aláírásával egy utalványt, ennek alapján az »M« készletből a 1094* (lövészezred – M. Gy.) *alakulat anyagából ki is lett adva a fegyver, amit a határőr hadnagy (sic!) és egy törzsőrmester, valamint egy civil szállított el gépkocsival. Ekkor engem úgy tájékoztattak, hogy ezen fegyverekből az egyetemistákat fegyverezik fel, akik a Határőrséget fogják erősíteni".*

Pintér főhadnagy szerint a hadosztály fegyverzeti főnöke, Lukács főhadnagy személyesen adta ki (6) a fegyvereket a Soproni Egyetem küldöttségének.

Pápáról a Soproni Egyetemre 400 db puskát, 100 db géppisztolyt, 2 db golyószórót szállítottak, 1 db géppuskát, 30-40 pisztolyt, 5000 db kézigránátot, 1 javadalmazás lőszert szállítottak (7). A fegyvereket Szíjj Ferenc és Rába Antal 241 egyetemi hallgatók vették át, és ezekkel a fegyverekkel fegyverezték fel a soproni egyetemi zászlóalj egy részét.

Ez a fegyverkiadás képezte a Moór Ferenc elleni per egyik fő vádpontját.

Jegyzetek

(1) Dr. Vancsura Rudolf: Tankok az Egyetem előtt. Sopron 1956. Erdészettörténeti Közlemények XXIX. sz. 18. o.
(2) Hadtörténeti Levéltár: (Továbbiakban H.L.) Győri Katonai Bíróság Külön Tanácsa B.I. 81/1958. Moór Ferenc tartalékos ezredes és társainak pere, továbbiakban Moór per. Tárgyalási jegyzőkönyv. II-ik kötet 196. és 206. o.
(3) H.L.: Moór per Tárgyalási jegyzőkönyv II.-ik kötet 151, 152.o.
(4) H.L.: Moór per Tárgyalási jegyzőkönyv II-ik kötet 154. o.
(5) H.L.: Moór per Tárgyalási jegyzőkönyv II-ik kötet 192 -208. o.
(7) H.L.: Moór per Veszprém megyei Rendőrkapitányság Politikai Nyomozó osztály I. kötet 333.o.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1999, XLIV. évfolyam

V. MOLNÁR ISTVÁN

A soproni események 1956. november 1-jétől november 4-ig
A történelem meghamisítása

1960. július 25-én a magyar titkosszolgálat egy menekültnek álcázott magyar segítségével elrabolt Bécsből. Ezt az embert Gyertyás Sándornak hívták, akit, mint 1956-os menekültet, bizalmamba fogadtam. Esténként – munka után – többször meglátogattam, és ezen az estén lakásán erős altatóval kevert kávéval elkábított. Mivel erős dohányos voltam, az altató hatása nem tartott sokáig, és én, valószínűleg még Bécsben, egy autó csomagtartójában, megbilincselt kezekkel ébredtem fel. Hangosan – németül – segítségért kiabáltam és rugdostam a csomagtartó tetejét. Kis idő után kinyitották, és valaki a teljes sötétségben benyúlt és éterrel átitatott vattával újra elkábított. Ezután, már a kocsi hátsó ülésén, még Ausztriában ébredtem fel egy lezárt vasúti átjáró előtt, majd újra elaludtam. A következő megállásnál (hogy mennyi ideig aludtam, azt nem tudom) elrablóim kiszálltak (ketten voltak), magyar katonákkal beszélgettek. Most érzékeltem végleg, hogy Magyarországra hoztak. Még mindig erősen kábultan, újra elaludtam. Ezt követően már Budapesten ébredtem fel, és már elég tisztán láttam, mi történik körülöttem. A Bécsi úton jártunk, majd elhaladtunk a Margit-híd budai oldalán. Néhány perc múlva az autó egy nagy vasajtó előtt állt meg, ami nagy zörgéssel kinyílt és behajtott egy falakkal körülvett kis udvarra. így kerültem haza.

Két elrablómat most már felismertem, ugyanis ők is azok közé tartoztak, akik Bécsben figyeltek. Több hónapon át tartó kihallgatás-sorozat után, az 1961. május 30-án megtartott tárgyaláson életfogytiglani börtönre ítéltek. Büntetésemet, öt év után történt megkegyelmezésemig, nem büntetőintézetben, hanem a Fő utcai bírósági épületben töltöttem le, ahol korábban – az ötvenes években – Kádárékat is fogva tartották. Nem cellában laktam, hanem egy normális, fapadlós szobában, amelynek nagy, udvarra nyíló ablaka volt. Teljes elszigeteltségben éltem, csak az őrökkel találkozhattam.

Mielőtt rátérnék a soproni eseményekre, a kihallgatás alatt rólam készült jegyzőkönyvben foglaltakra hivatkozom, amelyben nagyon sok helyen valótlan dolgokat közölnek, amelyekről én soha nem beszéltem. Bár a jegyzőkönyvet minden oldalon aláíratták velem, de én ezt soha át nem olvastam, azzal a hittel, hogy a halálbüntetést nem kerülhetem el, és ezért nem törődtem azzal, mit rögzítettek. A periratokhoz egy lerövidített jegyzőkönyvet mellékeltek, és ennek egy példánya a birtokomban van.

Idézet a jegyzőkönyv 18. oldaláról:

„Október 30. -i megbeszélésünkön Demel (atya) bizalmasan tájékoztatott, hogy az amerikai kormány hajlandó lenne egy magyar ellenkormányt – melynek megalakulására Győr és Sopron körzetében lehetőség van – hivatalosan elismerni, ha ez megalakulna és elismerését kémé. Azt nem közölte Demel, hogy ezt a kérdést kinek a felhatalmazásából teszi. Valószínű, hogy a felhatalmazást Hajdú Németh hozta és így ez a körülmény azt jelenti, hogy az amerikai kormányköröknek már 1956. október 23-előtt meg voltak a kialakult tervei."

Ez a rész egyáltalán nem felel meg a tényeknek, mert Demel atya ilyeneket soha nem közölt velem. Erre egy, akkor húszéves fiatalember a tanúm, aki valószínűleg ma is él.

Másik idézet a jegyzőkönyv 19. oldalán:

„Budával közöltem, hogy Ausztriából küldtek azzal a feladattal (Buda az egyetemi zászlóalj parancsnoka volt), hogy készítsem elő egy forradalmi kormány megalakítását és ennek megfelelően katonai erőket szervezzek Sopronban. Buda György elfogadta megbízatásomat és azonnal beszámolt az események addigi alakulásáról. Buda beszámolójának lényege az volt, hogy létrehoztak egy egyetemi zászlóaljat, de a szervezettsége hiányos. Elmondta, hogy a határőrzászlóalj »tisztikara megbízhatatlan«, nem álltak át, véleménye szerint le kellene váltani."

Ez a megállapítás is teljesen valótlan!

Harmadik idézet a 21. oldalon:
„November 3-án Buda lakásán összetalálkoztam egy Horváth nevű av. hadnaggyal (lakik: Sopron, Széchenyi tér), akit Buda – mint régi barátját – saját felelősségére szabadon bocsájtott. Horváthot aznap délutánra behívattam az AVH. Alsólöver utcai volt épületébe és közöltem vele, hogy elhárítási szempontból szükségem lenne az AVH. irattárának megszerzésére. Horváth elmondta, hogy az irattár a Soproni Rendőrkapitányság (Lackner Kristóf u.) épületében található, részletesen ismertette, – de a részletekre nem emlékszem –, hogy milyen jellegű iratok, melyik szobában, melyik páncélszekrényben, találhatók. Az irattár megszerzésére a november 4-én kialakult helyzet miatt azonban már nem sikerült."
A jegyzőkönyv ez a része teljesen légből kapott, és én egyetlen pillanatig sem kerestem ehhez hasonló irattári anyagokat. Ezek az állítások teljesen valótlanok.
Itt kell megemlítenem, hogy Hollós Ervin – Lajtai Vera „Hidegháború Magyarország ellen 1956" című könyvében szintén név szerint szerepelek. Idézek a könyv 175. oldaláról:
„1956. október 24-én megkereste Hadffy Kovács Péter, a bécsi Caritas-kirendeltség vezetője. Bemutatta páter Demel Istvánnak és Hajdú Németh Lajosnak, aki ez időben a SZER magyar osztályának munkatársa volt. Hadffy felkérésére elvállalta a bécsi emigrációból szervezendők katonai felkészítését. Október 25-én azonban módosították a terveket: emberünknek (rólam van szó) Hadffyval együtt a magyar határra kellett mennie, hogy az emigránsok, valamint az események során már az Ausztriába átszököttek közül minél többet válogassanak ki különféle feladatok elvégzésére. Néhány napig ezt a munkát végezte (jómagam), majd páter Demel István hamarosan Magyarországra küldte a dunántúli ellenkormány létrehozásának elősegítésére."
Idézet a könyv (H. E. – L. V.) 173. oldaláról:
„1956. október végén a CIC egyik legtapasztaltabb hírszerzőjét, M. I.-t bízta meg azzal, hogy segítse a Dunántúlon alakuló ellenkormány működését mint katonai tanácsadó. Az illető (M. I., vagyis jómagam) október 31-én érkezett Győrbe, Hadffy Kovács Péter társaságában, aki ez idő tájt a bécsi Caritas vezetője volt. Győrben tárgyaltak a Dunántúli Nemzeti Tanács vezetőivel, amiről – mivel a feladat nagyon fontos és sürgős volt – írásos feljegyzést készített; beszámolt küldetéséről, tárgyalásairól, s elemezte a katonai helyzetet is. A jelentést november 1-én Hadffy Kovács vitte Bécsbe."
Az igazság a következő.
Nos, nem tudom, hogy a szerzők honnan kapták az ilyen információkat, mert ezek teljesen valótlanok, és nyugodtan mondhatom, hazugságok. 1956 végén, mint a CIC „soha nem volt megbízottja", nem jártam Győrben és Hadffy Kovács sem, aki akkor 19 vagy 20 éves egyetemista volt Bécsben, mint 56-os menekült, és soha nem volt a Caritas bécsi vezetője. November 1-jén Sopronból indult el egy jelentéssel Bécsbe, amelyet én készítettem, és amely a soproni Erdőmérnöki Főiskolán alakult zászlóalj tényleges szükségleteit tartalmazta. (Erre a kihallgatási jegyzőkönyv is utal a 21. oldalon):
„Még Sopronba érkezésem előtt történt meg annak a megszervezése, hogy az ország különböző területeiről, vasutasok útján jelentések futottak be Sopronba a szovjet csapatok mozgásáról és a jelentéseket két 18-19 éves diák vette át a soproni vasútállomáson. Soproni működésem alatt Buda Györgytől én vettem át a híreket és azokat összedolgoztam. A megszerzett híreket egy alkalommal tudtam kijuttatni nyugatra, bedolgozva egy Demelnek küldött jelentésbe. A jelentést Hadffy Kovács vitte át Ausztriába 1956. november 1-én délután."
Valóban küldtem Demel atyának Hadffyval egy jelentést, ez azonban nem tartalmazott semmiféle katonai információt, és soha nem jutott el Demelhez, hanem egy Wein nevű bécsi, korábban magyar, kisvállalkozó kezébe jutott, akivel bár később találkoztam, de a levél sorsáról semmit nem közölt, még azt sem, hogy valóban átvette-e.
1956. október végén, 25-e és 30-a között saját elhatározásomból, politikai vagy katonai megbízás nélkül jártam többször a magyar határon a nickelsdorfi határátlépőnél, hogy saját szememmel tájékozódjam a kialakult helyzetről. Erre azért szántam el magamat, mert már tudtuk, hogy semmiféle segítséggel nem számolhatunk. Látva a zűrzavaros határhelyzetet, úgy döntöttem, hogy illegálisan magam is átmegyek Sopronba. Még egyszer hangsúlyozot-

tan kijelentem: senkitől nem kaptam semmiféle politikai vagy katonai megbízást. A jövetelemnek csupán az volt a célja, hogy csekély szakismeretemmel támogassam Sopronban a forradalmi erőket. Még zsebkésem sem volt, mert fegyverre még csak nem is gondolhattam. Hadffy Kovács Péter valóban ott volt velem, de ő is teljesen fegyvertelenül. Itt szeretnék utalni ismét Hollós-Lajtai könyvére, akik Hadffyból fontos személyiséget csináltak, és úgy írtak róla, mintha fontos szerepet töltött volna be a forradalom alatt. Szívből szeretnék egyszer személyesen találkozni Hollós Ervinnel és Zajtai Verával és megkérdezni tőlük, hogy ők maguk hittek-e ezekben a hazugságokban.
A cikk következő részében azokról a Sopronban 1957 nyarán felvett jegyzőkönyvek állításairól számolok be, amelyeket olyan személyekkel készítettek, akik az 56-os forradalomban részt vettek, vagy mint baloldali személyek valamilyen módon sértettnek érezték magukat.
1956. október 25-én a kora esti órákban megjelent nálam Hadffy Kovács Péter (aki néhány hónappal korábban Pozsonynál, a Dunán átúszva szökött ki egy barátjával Bécsbe) azzal, hogy azonnal induljak a bécsi Pazmaneumba, ahol jelenleg foglalkoznak azokkal a sürgető kérdésekkel, hogy miként lehetne segíteni a Magyarországon kirobbant forradalmat. Ekkor már nagyrészt a rádióból és a sajtóból, de néhány Bécsbe érkezett embertől is sok információt kaptunk az otthoni eseményekről.
A Pazmaneumban azt is közölték Hadffyval, hogy a történtek miatt számolni kell további harcokkal, és ezért – minden lehetőséggel számolva – szükséges egy katonai terv kidolgozása a forradalmi harc támogatására. Éppen ezért erre egy volt hivatásos tisztet kellene bevonni a munkába, és rám gondoltak. Ezt a közlést Hadffy Kovács Demel atyától kapta, aki akkor a bécsi Caritas, a katolikus egyházi szervezet, amely segélyezéssel foglalkozott, egyik vezetője volt.
A Pazmaneumban 7 vagy 8 személy tartózkodott, akik közül Demel atya mellett csak Hajdú Németh Lajosra emlékezem. Hajdú Németh, mint az Amerikában működő „Nemzeti Bizottmány" tagja, fogadott, és elmondta, hogy nem hivatalos személyként érkezett és az otthoni események teljesen váratlanul érték. Úgy gondolja azonban, hogy az eseményekkel komolyan kell számolni, és egy jól szervezett segítség kialakítása feltétlenül szükséges lenne. Elsősorban karitatív segítséget szorgalmazott, de mivel harci cselekmények is kialakultak, jónak látta volna, hogy a lehetőségeknek megfelelően, valamilyen katonai segítséget is nyújtani kellene. Ezért arra kért, hogy még az éjszaka folyamán dolgozzak ki egy megfelelő katonai tervet. Ígéretemnek megfelelően, a tervet elkészítettem. Ennek csupán lényegét tudom visszaadni.
1) Határfelderítés és összeköttetés megteremtése a felkelőkkel.
2) Személy- és tehergépkocsik biztosítása felderítésre és élelmiszer, gyógyszer és ruházat, valamint emberek, esetleg fegyverek és lőszer szállítására.
3) Az esetleg jelentkező emigránsok kis csoportokba szervezése, amelyek a kapcsolatfelvétel után az országhatáron túl képesek kis hídfőket kialakítani.
4) A nyugatról jövő emigránsoknak egyéni felszerelés biztosítása (ruházat, élelem, esetleg fegyverzet).
5) Egy szervezőtörzs létrehozása az én vezetésemmel, melynek tagjai a következők: Hadffy Kovács Péter, Vitos György (egy emigráns fiatalember, aki tudomásom szerint 1945-ben társával együtt kispuskával lelőtt egy orosz tisztet, és ezért, mivel fiatalkorú volt, nem ítélték halálra) és jómagam. Számításba vettem ennek a kibővítését is.
A tervezetet 1956. október 26-án délután Demel atya Wien 4. Schuttnerplatz 5. szám alatti lakásán tárgyalták meg Hajdú Némethtel és másokkal. A tervezetet elfogadták.
Október 27-én Hadfiy Kovács újra megjelent a lakásomon, és értesített, hogy a főhadiszállást a Regina Szállóba helyezték át, ott kell jelentkeznem. Egyidejűleg közölte velem, hogy Bécsbe érkezett Zákó András vezérőrnagy, aki átveszi a parancsnokságot. Ezt követően én

Demel atyához mentem, ahol találkoztam Hajdú Némethtel is. Ő elbúcsúzott tőlem és Magyarországra ment. A terv sorsáról nem tudok.
Ezek után úgy döntöttem, hogy mindent abbahagyok, mivel tudtam, hogy a magyar katonai emigrációtól semmit sem várhatok, Zákó vezérőrnagynál nem is jelentkeztem. Másnap, 28-án egy újabb találkozón közöltem Demel atyával, hogy lemegyek Nickelsdorfba, a határra, ahol tájékozódni fogok. Október 30-án felkerestem Demel atyát, beszámoltam az utamról, majd közöltem vele, hogy átmegyek Sopronba. Ehhez segítségét kértem, részben ruházatot, részben valami pénzt. Két- vagy háromszáz schillinget kaptam tőle, továbbá a ruharaktárból megfelelő ruházatot és egy igazolást is. Az igazolványt Miklódy István névre állították ki, majd ráütötték a Caritas bélyegzőjét és Demel aláírta. Az igazolvány szövege:
„Igazolom, hogy Miklódy István és Hadffy Kovács Péter Bécsből Sopronba utazik, hogy az ottani Caritassal kapcsolatot építsen ki, és megtárgyalják, hogy Sopronnak mire lenne sürgősen szüksége (ruházat, élelem, gyógyszer).”
Ez az igazolvány fedésül szolgált. Más papírokkal egyáltalán nem rendelkeztem, mert – minden lehetőséggel számolva – minden okmányomat Bécsben hagytam. Sopronban nem volt szándékom a segélyszervet felkeresni és ebben az ügyben nem is tárgyaltam.
Így indultam haza Hadffy Kováccsal, előre kigondolt tervek nélkül, és mindent a véletlenre bíztam. Ekkor már tudomást szereztem róla, hogy a Nyugat teljes mértékben cserbenhagyott minket, és Zákó vezérőrnagy kijelentette, hogy bármilyen katonai beavatkozás tilos, és katonai lépéseket egyáltalán nem foganatosított. Egyébként itt kell még megjegyeznem, hogy az osztrák hatóságok nem engedélyeztek semmiféle hivatalos segítséget, és minden katonai jellegű tevékenységet megtiltottak. Hogy ez így volt, ennek bizonyítására közlöm, hogy a Bécsbe érkező Nagy Ferencet, volt magyar miniszterelnököt azonnal visszaküldték Svájcba.
Október 30-án a bécsújhelyi vonattal Somfalván (Schattendorf) keresztül utaztam Magyarfalvára (korábban Harka). Ez az osztrák vonat Magyarországon áthaladva ment le Dél-Burgenlandba, és területen kívülinek számított. Én Magyarfalván az állomásépülettel ellentétes oldalon Hadffy Kováccsal kiugrottam a már mozgó vonatból, mert az adott helyzetben a magyar határőrök csak az állomásoldalt figyelték.
Innen, kerülve a járt utakat, gyalogösvényeken át, kerülve minden lehetséges forgalmat, a Harkai-domb mellett indultunk Sopronba. Elérve a város szélét, a Lővér körúton haladtunk a korábbi SVSE-pálya felé, ahol egy főiskolásokból és katonákból álló járőrrel találkoztunk. Ez este tíz óra körül lehetett. A járőr célzásra tartott fegyverekkel megállított bennünket. Ellenőriztek és megmotoztak minket. Miután fegyvert nem találtak nálunk, megparancsolták, hogy kezeinket láthatóan tartsuk és így haladjunk előttük. A korábbi 48-as laktanyába kísértek, ahol a soproni határőrzászlóalj is állomásozott. A laktanyában egy nagyon fáradt, meggyötörtnek látszó századoshoz vezettek bennünket. Farkas százados volt, a határőrzászlóalj parancsnoka.
A százados ellenőrizte a már említett Caritas igazolványt, és, bár gyanakvóan nézett ránk, elfogadta azt, majd utasította a járőrparancsnokot, hogy adjon át bennünket az éjszakai ügyeletnek, ahol egy tanársegéd látta el az ügyeleti szolgálatot, akinek feladata lett, hogy intézkedjék sorsunkról. Itt Adamovich tanársegéddel találkoztam, és mivel magam is soproni vagyok, neve ismert volt előttem. Hivatkoztam unokaöcsémre, aki a soproni főiskolán végzett, és akit 1955 decemberében az AVH letartóztatott, és akit „kémkedés” miatt 13 évi börtönbüntetésre ítéltek. Unokaöcsém nevének hallatán rendkívül barátságos lett, és én tartózkodás nélkül elmondtam, hogy milyen céllal jöttem Magyarországra.
Nagyjából ismertette a helyzetet, majd közölte, hogy a megalakult egyetemi zászlóaljnak Breuer (Buda) György a parancsnoka, aki korábban, Horthy kormányzó alatt hivatásos repülőfőhadnagy volt. Én Buda Györgyöt jól ismertem, mert egy vagy két osztállyal alattam érettségizett a Széchenyiről elnevezett reáliskolában.

Arra kértem Adamovichot, hogy azonnal értesítse Budát és közölje vele, hogy mi történt. Buda és az ügyelet között állandó telefonösszeköttetés volt. A telefonhívás és tájékoztatás után Buda rövidesen megérkezett a parancsnoknak juttatott jeeppel, és félig-meddig titokban, Hadffyval együtt kicsempészett a laktanyából. Ennek nem értettem az okát – a kicsempészésnek és Budánál már az első pillanatban éreztem valami bizalmatlanságot és félelmet.
Ez már november 1-jén éjjel történt. Buda Horváth, korábbi AVH-s hadnagy, lakására vitt bennünket, majd itt ismertette a helyzetet. Elmondta, hogy Sopronban tulajdonképpen még semmit sem szerveztek meg, és a munkások követelését, hogy számukra fegyvereket adjanak, egyáltalán nem teljesítették, mert a munkásságot az egyetemi tanács nem tartotta megbízhatónak. Azt, hogy ez a bizalmatlanság miből állt és hogyan alakult ki, arról nem beszélt. Azt is furcsának találtam, hogy a városban még egy hét után sem alakult ki valamilyen kapcsolatrendszer, és mindenki mindenkinek parancsolt, de igazi vezetőről vagy szervezőről nem lehetett beszélni. Az egyetlen megfogható erő a főiskolás zászlóalj volt, de ezt sem szervezték meg, és a parancsnokságot, minden befolyás nélkül, az egyetemi tanácsra bízták. Azt, hogy ez a tanács kikből állt, egyáltalán nem tudtam és később sem jutott tudomásomra. Bizonyos kapcsolat csak a főiskolás zászlóalj és a határőrparancsnokság között létezett, és úgy tűnt, hogy a katonák, illetve a határőrzászlóalj együttműködik az úgynevezett katonai parancsnoksággal. Azt, hogy magában a városban kik a vezetők, vagy egyáltalán kik azok, akikkel minden körülmények között számolni lehet, azt Buda egy szóval sem említette. Az volt a benyomásom, hogy Buda egyáltalán nem ismerte a tényleges helyzetet, és ő, mint a főiskolás zászlóalj parancsnoka, semmit sem tett, hogy ezen a zavaros helyzeten változtasson. Csak arra gondolhattam, hogy a civil vezetőkkel semmiféle kapcsolatot nem tart fenn.
Buda még azt is közölte, hogy a főiskolás zászlóalj fegyelme nem megfelelő, az egész egység egy amorf tömeg, amit meg kellene szervezni. Még létszámot sem tudott mondani. Ezt a helyzetet meg kellene változtatni, ezért arra kért, hogy, mint korábbi hivatásos tiszt, dolgozzam ki a zászlóalj megszervezésének tervét. Ezt a tervet még 2-án, hajnalig elkészítettem, és a hagyományoknak megfelelő formába öntöttem, a zászlóaljat törzzsel, 3 századdal stb. láttam el. A fegyverzetről annyit tudtam meg, hogy az embereknek dobtáras géppisztolyok és pisztolyok vannak kiadva, kézigránátokkal együtt.
Ezt a tervet még reggel átadtam Budának azzal a közléssel, hogy rendelje el a terv végrehajtását és utasítsa az egységet, hogy riadó esetére gyülekezőhelyeket jelöljenek ki, és helyezzenek készenlétbe az esetleges páncélostámadás elhárítására benzines palackokat. Továbbá rendelje el légvédelmi árkok kiemelését.
Buda még annyit megtett, hogy 2-án bevitt a katonai parancsnokságra, amely a főiskolán székelt. Ott néhány embernek bemutatott, de semmiféle tájékoztatással nem szolgált. Én arra kértem, hogy rendelje fel hozzám a főiskolás zászlóalj parancsnokát, és közölje vele, hogy mielőtt nálam jelentkezne, állítson össze egy jegyzéket azokról az igényekről, amelyek a zászlóaljnál jelentkeznek. Ezt követően Buda elment és soha többé nem láttam.
Teljesen légüres térben mozogtam. Senkinek nem mutatott be, és tulajdonképpen senkit nem ismertem. Feladatot sem kaptam. Kis idő után megjelent egy kb. 25-26 éves, elég rosszul öltözött ember, akinek a nevére nem emlékszem (valószínű, Nagy László volt), de aki a zászlóalj parancsnokaként mutatkozott be. Átadta a zászlóalj igényeit tartalmazó jegyzéket. Meglehetősen sivár képet ecsetelt a zászlóalj fegyelméről. Azt is hangsúlyozta, hogy elsősorban bakancsokra lenne szükség, az őszi időre tekintettel pedig esőköpenyekre is. A fegyverzettel kapcsolatban ugyanazt közölte, amit már Buda elmondott.
Válaszomban kijelentettem, hogy esetleg segíthetek a zászlóaljnak a felszerelést megszerezni Ezzel a parancsnokot visszaküldtem a kiadott utasítások végrehajtására.
Ezután, az új információk alapján, jelentést készítettem Demel atyának, és a főiskolás zászlóalj számára a fent elmondottakat kértem, kiegészítve azzal, hogy, ha a lehetséges, gondol-

janak páncéltörő fegyverek beszerzésére is. Arról tudomásom volt, hogy Demel atya a Caritas raktáraiban megfelelő számú bakancccsal és ruházati cikkel rendelkezik, de azt nem tudtam, vajon tudnak-e a Caritason keresztül valamilyen módon páncéltörő fegyvereket szerezni. Itt arra gondoltam, hogy a Bécsben levő katonák beszerezhetnék ezeket. Nevet nem említettem, még Zákó vezérőrnagyét sem.
Bár hivatalosan semmiféle beosztásom nem volt, úgy tűnt, hogy a körülöttem lévők – részben azért, mert unokaöcsémet, aki börtönben volt, ismerték – bíznak bennem. Helyzetem ennek ellenére rendkívül kellemetlen volt, mert semmit sem tudtam a parancsnoki viszonyokról, és mert Buda még azt sem közölte velem, hogy az egyetemi tanács milyen felhatalmazással rendelkezik, és egyáltalán a zászlóalj tevékenységét ellenőrzi-e. Apró, kis, semmitmondó ügyekkel foglalkoztam, és példaként megemlítem, hogy egy Kertész István nevű ember bejött az egyetemre panaszt tenni, mert letiltották fizetését. Ezt az embert sem ismertem, a fizetése letiltásához nem volt semmi közöm, de mégis beszélnem kellett vele, és csak annyit tudtam neki mondani, hogy nem vagyok illetékes.
November 3-án este elhatároztam, hogy felmegyek az AVH Lővér utcai épületébe, ahol kb. 20 embert őriztek. Kíváncsi voltam, hogy hogyan végzi munkáját az a csoport, amely elhárítási kérdésekkel foglalkozott. Ezeknél semmiféle iratanyagot nem láttam, és munkájuk tulajdonképpen abból állt, hogy az épületben lévő foglyokat őrizzék. A csoport parancsnoka Gosztonyi Miklós erdőmérnök volt. Odaérkezésemkor hoztak be egy Szombathelyen szolgáló AVH-s törzsőrmestert, akit ugyancsak Farkasnak hívtak, mint a határőrzászlóalj parancsnokát. Úgy gondoltam, hogy ezt a személyt én hallgatom ki. A kihallgatás egy óra hosszat tartott, és azt kívántam tőle megtudni, hogy Szombathelyen kik voltak a parancsnokai, szolgálati helyük elhagyásakor az AVH- beosztottak milyen parancsot kaptak és milyen események történtek. Farkas elmondta parancsnokai nevét. Azt is elmondta, hogy először védelemre rendezkedtek be, azután szétoszlatták és hazaküldték őket. A tisztek a szovjet csapatoknál kerestek menedéket. Farkast egyébként később módszeres kihallgatás alá akartam vetni, de erre már nem került sor. Hajnalban, kb. 4 órakor, amikor Nagy Imre szövegét beolvasták a szovjet bevonulásról, kiadtam a parancsot, hogy Farkast bocsássák szabadon.
A hír óriási megrendülést okozott. Én, és még néhányan, azonnal elhagytuk az AVH épületét és a főiskolára mentünk, a katonai parancsnokságra. Buda György főhadnagyot kerestem, és azt a választ kaptam, hogy a hírek hallatára Bécsbe ment autóval Zákó vezérőrnagyhoz segítségért! Amint később megtudtam, egyszerűen elszökött a felelősség elől. Véleményem szerint egyszerűen megfutamodásról volt szó, és ezzel gyávaságát bizonyította. Engem, akit napokon át rejtegetett, még csak arra sem méltatott, hogy valami üzenetet hagyjon hátra. Később ugyan találkoztam vele, hónapok múlva Bécsben, de szökéséről soha egy árva szót sem szólt. Tudomásomra jutott az is, hogy Zákó vezérőrnagyhoz el sem ment.
Ezt követően Baranyai tanársegéd, az ottani katonai parancsnokság egyik tagja felkért, hogy teljhatalommal azonnal vegyem át a katonai ügyek irányítását. Ennek a kérésnek eleget tettem.
Azonnal riadót rendeltem el. A Katonai Bizottság minden tagját berendeltem, beleértve Farkas századost, a határőrzászlóalj parancsnokát is. A Bizottság tagja – emlékezetem szerint – 8 vagy 9 óra tájt gyülekeztek. Farkas századoson kívül senkit sem ismertem. Ez a számomra idegen környezet súlyos hátrányt jelentett, amit Buda Györgynek köszönhettem. Különböző hírek terjengtek rólam. Pl. Kocsis József vallotta: „A Pista bácsi erdőmérnök volt, aki két évet ült fegyverrejtegetés miatt."
A vasúton lévő ügyeletes telefonon jelentette a legújabb híreket. A jelentés szerint egy szovjet páncélos alakulat kb. 6 harckocsival és biztosított menetben közeledett Sopron felé. Erőinket felmérve megállapítottam, hogy rendelkezésemre a határőrzászlóalj, Farkas százados parancsnoksága alatt, és a korábban megszervezett egyetemi zászlóalj áll, de ugyanakkor

arról is értesültem, hogy a süttöri tüzérezred egyik része útban van Sopron felé. Ezt az erőt alkalmasnak találtam a páncélosok megállítására.
Azzal kellett számolnom, hogy a szovjet páncélos egység legfeljebb 4-5 óra múlva megjelenhet Sopron előtt. A rendelkezésre álló idő tehát nagyon kevés volt. Ugyanakkor a távolság a Fertő-tó déli partján lévő mocsaras területtől DNy-ra az osztrák határig, addig a pontig, ahol a szombathelyi vasútvonal az országúttal együtt csupán néhány méterre halad el a határ mellett, kb. 5 km-t tesz ki. Figyelembe véve a Harkai-dombot, ahol kitűnő figyelő állást lehetett volna kiépíteni, valamint számításba véve a kitűnő terepviszonyokat, a védővonal Sopron előtt mélységben kiépítve 1-2 km-rel, lehetővé tette volna halogató harccal a város megtartását addig, amíg komoly erőkkel lehetett volna szembeszállni a szovjet erőkkel. Számításba lehetett volna venni azt is, hogy a szovjet csapatok tartózkodtak volna az osztrák határ átlépésétől. Ezen kívül a bevetett erőket ki lehetett volna egészíteni a munkásság körében végrehajtott toborzással is. Az osztrák határvonal „nyitottsága" lehetővé tette volna az utánpótlás megszervezését, sőt a kint élő emigránsok beszivárgását – a szigorú osztrák intézkedések ellenére. Figyelembe lehetett volna venni azt is, hogy a nemzetközi szinten tapasztalható érzelmi támogatás jelentkezni fog, és esetleg önkéntes harcosok is érkeznek. A „Soproni zsákot" hídfővé lehetett volna kiépíteni, tekintettel arra, hogy a soproni erdők és hegyek a csapatoknak mozgásteret biztosítottak volna.
Szovjet részről kezdetben csak kisebb létszámú egységekkel kellett számolni. Ezt az események is igazolták, mert a várost csupán 5 páncélos foglalta el, és ez az oszlop a Győrt Sopronnal összekötő úton érkezett. Gondot okozhatott volna a páncéltörő fegyverek hiánya, de ezt benzinpalackokkal átmenetileg pótolni lehetett volna.
Az eligazítást rövid beszéddel kezdtem: „Nem a megszólítás fontos, hogy urat vagy elvtársat mondunk-e, hanem az, hogy mindenkinek össze kell fognia." Ezután felsoroltam a rendelkezésre álló erőket. Katonai parancsnokká Farkas századost jelöltem ki. A védelmi vonalat – térkép alapján – Nagycenktől nyugatra, észak-déli irányban Sopron alatt, kb. Balf-Kópháza vonalában határoztam meg. Harcoló egységként mind a határőrzászlóaljat, mind a főiskolás egységet bevetettem. Az egységek helyét nem jelöltem ki, mert feltételeztem, hogy Farkas százados, mint hivatásos katona, megfelelő szakértelemmel fogja munkáját végezni.
Az eligazítás alatt jelentkezett a süttöri tüzérezredben szolgáló főhadnagy, és jelentette, hogy kb. 20 löveggel megérkezett Sopronba és kész harcolni. A lövegek 122 mm-es tábori ágyúk voltak. Számára figyelő harcállásként a Harkai-dombot jelöltem ki, ahonnan egészen a Balf előtt húzódó erdősávig, amely páncélosokkal csak nehezen vagy egyáltalán nem volt járható, az egész terep belátható volt. Kevéssel ezután Farkas százados elindult a parancs végrehajtására. Itt jegyzem meg, hogy a jelenlévők közül, beleértve Farkas századost is, egyetlen egy sem tiltakozott sem személyem, sem a parancsaim ellen, és úgy véltem, hogy a százados kész is a feladatot teljesíteni. Kevéssel ezt követően jelentkezett nálam egy Róka nevezetű őrmester, aki a II. világháború alatt már harcolt, és kijelentette, hogy tapasztalatai vannak a harckocsik elhárításában, és közölte, hogy egy 20 fős csoporttal hajlandó részt venni a harcokban.
Egy erdőmérnök, még Farkas százados elindulása előtt, térkép felhasználásával vázlatot rajzolt a védőállásról.
Ezt követően felgyorsultak az események. Valószínűleg a Dékáni Hivatalból utasítás érkezett, hogy szovjet légiveszély miatt ürítsük ki a főiskolát és településünk át a Lővér Szállóba. Nem kell hozzá katonának lenni, hogy ennek a parancsnak a súlyosságát valaki megértse. Az egyébként is tisztázatlan és zűrzavaros helyzetben, ahol a jelenlévők közül tulajdonképpen senkit sem ismertem, a kitelepítés azt jelentette, hogy az eddig meglévő egyetlen távbeszélő vonalam is megszűnik, amellyel még kapcsolatot tarthattam fenn a városi intézményekkel, amelyeket szintén nem ismertem. A helyzetem teljesen lehetetlenné vált. A szovjet

bombatámadást említő „dékáni parancsra", amely hangsúlyozta, hogy a főiskolát nem szabad kitenni semmiféle veszélynek, ki kellett adnom a parancsot a kiürítésre. A tömeg fegyelmezetlenül indult el a szálló felé, és kb. 15 perc után, déltájt megérkezett oda. Itt a helyzet tarthatatlanná vált. A fegyelem semmiféle formája sem állt fent. Senki sem volt, akinek parancsot adhattam volna, és ez teljesítésre került volna. Az eddig is gyenge szálak, melyek az ismeretlenekhez tartozóvá tettek, teljesen elvesztek és végleg egyedül maradtam. Ezért úgy döntöttem, hogy megszüntetem ténykedésemet, annál is inkább, mert újabb parancs érkezett, hogy a Lővér Szállót sem szabad veszélynek kitenni, azonnal el kell hagyni és a Szarka Vendéglőbe áttelepülni. Ez volt számomra a kegyelemdöfés.
Az egyik mellettem álló főiskolástól egy kézigránátot kértem, vállamra vettem egy géppisztolyt, kiadtam a parancsot, hogy akinek szándékában áll, az a Muck-kilátón keresztül induljon el Ausztriába. Én magam is elindultam a határra vezető úton, ahol láttam a tüzérségi lövegeket is. Az egész társaság megindult. Kiérve a határra, eldobtam a nem élesített kézigránátot, amit azért vettem magamhoz, hogy esetleges támadásnál védekezzem. A géppisztolyt is letettem, és átléptem a határt egy ismerősömmel együtt, akinek rokonai éltek Bécsben, és akivel véletlenül találkoztam a határon.
Ennek a „kivonulásnak" az volt az eredménye, hogy a főiskolások nagy része elhagyta az országot, és sokan közülük Kanadában kötöttek ki. Azt, hogy mi történt ezek után a városban, csak az 1957 közepén felvett vallomásokból tudom. Ezeknek egy része (másolatban) tulajdonomban van. A parancs értelmében, mely az eligazításon hangzott el, a hallgatók két százada november 4-én valóban kiment a kijelölt védőállásba. Szilágyi István, negyedéves erdőmérnök-hallgató leírása szerint a felfegyverzett hallgatókat gépkocsival vitték ki. Ezeket egyrészt Soprontól kb. másfél km távolságban és Kópháza környékén rakták ki. Csak gyalogsági fegyverekkel voltak felszerelve. A szovjet harckocsik beérkezésekor a terepen meghúzódó hallgatókkal egy szovjet tiszt, egy magyar tiszt tolmácsolásával, azt közölte, hogy tegyék le a fegyvert és bántatlanul hazamehetnek. A hallgatók eleget tettek a felszólításnak és gyalog hazamentek.
Egy másik vallomás szerint Farkas százados azonnal felvette a kapcsolatot a szovjetekkel és a felvonult süttöri tüzérekkel. A lövegekből kiszerelték az ütőszegeket és a gránátokat gyújtófej nélkül vitték a tüzelőállásokba. Amikor a hallgatók ezt látták, maguk is úgy vélték, hogy egyetlen választásuk marad: vissza kell vonulniuk.
Ezeknek az információknak hitelt adni nem tudok, mert csupán az 1956 nyarán felvett jegyzőkönyvekre támaszkodhatok, és az ezekben rögzítettek egyértelműen azt szolgálják, hogy tisztára mossák az otthonmaradtakat és ezzel azok elkerüljék a büntetést. Az, hogy a vallomástevőknek ez volt a célja, kiviláglik abból is, hogy mindenért azt a katonai parancsnokot teszik felelőssé, aki a valóságban csak november 4- én reggel vállalt felelősséget és próbált rendet csinálni a zűrzavaros helyzetben. Feltűnően különös dolog az, hogy a korábbi katonai parancsnokot, Buda (Breuer) Györgyöt egyáltalán meg sem említik, mintha ez az ember egyáltalán nem is létezett volna. Olyan embereket, akik a korábbi Katonai Tanácsban részt vettek, egyáltalán nem is említik, és ha elő is fordul imitt-amott egy-egy név, ezek az emberek nyilvánvalóan semmit nem csináltak az elmúlt forradalmi napok alatt. Engem, aki csupán november 1-jén kerültem Sopronba, 2-án és 3-án semmiféle beosztást nem kaptam és csupán 4-én vettem át a parancsnokságot, talán Baranyai erdőmérnök kérésére, de én úgy vélem, hogy ezt önként tettem, nevetséges dolgokért tesznek felelőssé.
Tulajdonomban van egy vallomás, amelynek tanúságtevőjét név szerint nem ismerem, de aki a következőket vallja: *„November 2-án Dancsok százados be akart menni a katonai tanácshoz, hogy tájékozódjon a helyzetről. Az ajtóban fegyveres őr állt, és közölte Dancsok századossal, hogy tilos a bemenet. Dancsok szds. csak ekkor tudta meg, hogy mi történt, amikor a tanácsülésének vége volt. És amit megtudott az nagyon szomorú volt. Kiderült az, hogy a katonai tanácsot átszervezték. Az eddigi vezetőket eltávolították abból, és a vezetést valami »Pista bácsi« nevezetű egyén vette át. A katonai tanácsban ekkor*

már egyetlen diák sem volt, sőt a MEFESZ-ben is alig volt egy-kettő. Mikor Dancsok szds. bejutott a tanácshoz, igen szívélyesen fogadták, »Pista bácsi« is bemutatkozott. Vezetéknevére Dancsok szds. nem emlékezik. Ekkor Dancsok szds. megkérdezte tőle, hogy ért-e valamit a katonai vezetéshez. Erre ő azt felelte, hogy hogy ne értene mikor százados volt ő is a régi hadseregben. Most jött Ausztriából. Szívesen látná, ha Dancsok szds. is segítene neki munkájában. Dancsok szds. erre kijelentette neki, hogy nem tudna vigyázzba állni nyugatos százados előtt. Kérte, hogy ne számítsanak a munkájára. Ezután természetesen Nagy fhdgy-ot is leváltották a karhatalmi zászlóalj parancsnokságáról."

Nos, november 2-án én a Katonai Tanács ülésén nem vettem részt, és tudomásom szerint ilyet nem is tartottak. Dancsok századosról soha nem hallottam! Csak Farkas századost ismertem. Az, hogy Dancsok kérdést tett volna fel nekem, egyszerűen nem igaz, és én soha senkinek nem mondtam, hogy százados volnék. Főhadnagyi rangomra is büszke voltam. Az a kijelentése, hogy „nem tudna vigyázzba állni nyugatos százados előtt", az adott helyzetben nevetséges lett volna, és az is, hogy rá ne számítsanak. Alighanem – az adott légkörben – sokan lettek volna, akik rendre utasítják!

Ugyanennek a jegyzőkönyvnek egy részéből idézek. *„Mint tapasztalatot említjük meg, hogy a „pista bácsi" (sic!) által vezetett katonai tanács annyira nem fektetett súlyt a fegyveres felkészülésre, hogy még a kiadott fegyvereket sem tisztították meg. Voltak olyan fegyverek a diákoknál, amelyet nem lehetett elsütni a sok zsírtól. A tárból nem lehetett a lőszert kiszedni, annyira bele voltak ágyazva a kemény zsírba."*

Aki valaha is volt katona, jól tudja, hogy a fegyvertisztítás nem egy magasabb parancsnok dolga. Ha másnak nem, akkor a századparancsnoknak kellett törődnie a dologgal, de ezzel elsősorban a rajparancsnoknak kellett foglalkozni. Bár el tudom képzelni, hogy voltak olyan főiskolások, akiknek a kezében még sohasem volt fegyver, de abban biztos vagyok, hogy nincs olyan főiskolás, aki ne próbálná meg, hogy az újonnan kapott fegyvert hogyan kell megtölteni.

Végül még egy idézet a vallomásból: *„A »Pista bácsi« személyes védelmére kirendelt század a főnökkel együtt átlépte az osztrák határt, és nyugatra távozott."*

Egy további idézet egy másik jegyzőkönyvből: *„A részleteiben nem ismert haditerv végrehajtásához Simon János, a Katonai Tanszék volt vezetőjének értesülése szerint a hallgatók 3 századát fegyverezték fel gyalogsági fegyverekkel. »Pista bácsi« a felfegyverzett hallgatók két századát november 4-én Sopron előterébe küldte, egy századot pedig a Muck kilátónál visszatartott a saját biztosítására."*

A két idézethez a következőket kell megjegyeznem. Az eligazítás során Farkas századost neveztem ki katonai parancsnoknak, és meghatároztam, hogy milyen terv szerint kell eljárnia. Farkas századosnak nem volt kérdése, de biztos vagyok abban, hogy elmenetele előtt ő adta ki a századoknak a parancsot. Két századot a védőállásba küldött, egy századot pedig tartaléknak visszatartott. Én azonban védelmemre nem rendeltem ki senkit.

Amikor az Egyetemi Tanács részéről parancsot kaptunk, hogy ürítsük ki az egyetem épületét, én csupán néhány emberrel indultam a Lővér Szálló felé, akiket szintén nem ismertem. Amikor a Lővér Szállótól – újabb parancsra – a Szarka Vendéglőhöz kellett volna továbbmenni, látva a dolog kilátástalanságát, feladtam a tervemet, hogy Sopront megvédjem.

Ha a jegyzőkönyveknek hihetek, akkor meg kell állapítanom, hogy az egész kiürítési parancs jól megfontolt tervek alapján került kiadásra, hogy kezemből kivegyék az intézkedés lehetőségét, és Farkas százados egyedül határozza meg, mi történjék. Ha amellett dönt, hogy vállalja Sopron védelmét, ma talán a történelem dicső lapjain kapna helyet.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1998, XXXVII. évfolyam

PEÉRY REZSŐ

Pannon napló és jelentés

Részlet a szerző Tanulmányok a magyar forradalomról (Auróra Könyvek, München, 1966) című, Borbándi Gyula és Molnár József szerkesztette könyvben megjelent művéből.

A Dunántúl egy határszéli egyetemi városkájában éltem át az Októberi Forradalmat. Előbb, mint ámuló, de aggályos szívű, mert növendékeit féltő nevelő, majd az Ideiglenes Nemzeti Tanács városi vezetőségének tagja, intézkedői és cselekvői minőségben.
E kétfajta – egymástól annyira különböző – nézőszögnek és élményhelyzetnek megfelelően naplószerű beszámolóban szólok a néző, és működésünket összefoglaló jelentésben a cselekvő kortárs élményiről. Az erőszaknélküli, a vértelen hatalomátvétel szemlélője, majd szereplője lehettem, s e feljegyzésben városunk egyetemi ifjúságának erről a nagyszerű tettéről szeretnék számot adni. Mivel e sajátságos, majdnem hihetetlen történet legfontosabb szereplői odahaza maradtak„ még mindig nem nevezhetem meg az esemény helyét. Akikhez ezek a sorok szólni kívánnak, azok amúgy is felismerik majd. Azoknak, akiktől tartanunk és félnünk kell, maradjon e történet ködben, minden részlete homályban, mintha képzeletem alkotása lenne.
Részben nyilván az is. Mert nem az eseményeket mondom el itt, hanem emlékeimet az eseményekről. Az emberről szeretnék beszámolni, aki előbb passzívan élte át a változást, míg egyszer csak ott volt maga is a nemzeti tragédia szereplői között, mint ahogy ott volt végül szívvel és lélekkel szinte minden emberével az egész Magyarország...

Október 23.
Kora délelőtt távbeszélőn igazgatói értekezletre rendelnek a pártház tanácstermébe. Körülöttünk az immár befejezett múltnak ható korszak rekvizitumai: felkunkorodó szélű, kifakult papírszalagok öntelt és indulatos felkiáltó mondatokkal, a sarokban téglaszínűre fakult poros zászlótekercsek, az előadói asztal mögött Lenin haragos mellszobra gipszből. E pillanatban, amidőn megilletődötten, és mint mindig, ismét félelemmel eltelt szívvel várakozunk a jól ismert teremben, idejétmúlt és valószínűtlen mindez. A nyár és a kora ősz alapjában megrendítette az intézmény jelentőségét. Valahonnét a harmadik szobából telefoncsöngés szűrődik át panaszkodóan és türelmetlenül, mintegy figyelmeztetésül, hogy a Házat kívülről és felülről irányítják. Ám a kagylót késedelemmel veszik fel; a feszült helyzetben mintha jelképes lenne ez az elhagyottan felcsörgő telefonsírás, a vontatottság, amellyel a készüléket kezelik.
Városunkban a főiskolások két napja rendezték meg hatalmas visszhangot felverő alakuló értekezletüket az egyik nagyüzem kultúrpalotájában. Pontokba foglalt követeléseik türelmes modorban, tartózkodó hangnemben, de tartalmilag annál határozottabban szállnak szembe a Központi Gondnokság személytelen zsarnokságával, s a „mit kíván a magyar nemzet" márciusi szózatának szellemében követelnek szocializmust gyarmati függőhelyzet nélkül, demokráciát és nemzeti önrendelkezést a javak és sorsok, gondolatok és álmok felett. A pontok gépelt sokszorosításban ott forognak már a városi lakosság kezén.
Amidőn mindannyiunk előtt nyilvánvaló, hogy a gondolat szabadsága a cselekvés szabadságát érlelte ki, mit akarnak tőlünk, a helyzetnek minő megoldását tervezik, milyen közbelépést óhajtanak tőlünk, tegnapi diákjaink országos fellépésének szabadító, válságos pillanatában?
Amikor az alacsony termetű, kövérkés előadónő beszélni kezd, lassan eloszlik szorongásom. T-nét évek óta ismerem. Továbbképző tanfolyamain hónapokig volt módom kitanulni lelki alkatát. A félműveltek utánozhatatlan biztonságérzetével gyötört a Rövid Tanfolyam

már nemcsak a szavakat, hanem a hangzókat mérlegelő magyarázatával. T-né a szociálisan sérültek közé tartozik. Szolgáló sorsból emelkedett a sztálini korban a pártoktatók kasztjába. Műveletlensége és korlátoltsága ebben erőteljesen segítette. Ám most gimnáziumot kell végeznie, azóta kegyes és jóindulatú hozzánk.

D., aki tisztességes, jó szándékú ember a rózsaszínű házban, nincsen odahaza, így hát a kövérkés és velünk szemben újabban leereszkedően kegyes T-né képviseli az Eszmét és a Szervezetet. Most rendkívül izgatott. Érzi, sejti, hogy a helyzet követelménye jóval meghaladja erőit. Kigyulladt arccal lobogtatja kezében az egyetemi ifjúság nyilatkozatát. Dunántúli dialektusban, de a szóvéget erősen felütő funkcionáriusi hangsúllyal, a párthivatalnokok tipikusan merev le-lecsapó gesztusaival ismerteti a Gondnokság álláspontját a határozatokról. Nyilván a megyeszékhelyről oktatta ki róla az imént türelmetlenül berregő távbeszélő.

Legnagyobb örömünkre és meglepetésünkre ez az álláspont a korántsem kertelő főiskolás követelmények iránt meglepően elnéző és nagyvonalú. Az egyetemista „deákság" – mert így mondja – kívánalmai alapjában véve helyesek és időszerűek. Egy pontban azonban semmiképpen sem lehet egyetérteni velük. Szeretné megértetni velünk ennek a meggondolásnak a helyességét. Ez a pont a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának az ügye, a külpolitikai semlegesség tarthatatlan kívánalma. „Ez azt jelentené, hogy országunkat kiszolgáltatjuk az imperialisták hódító szándékainak. A jelenlegi világhelyzetben nem lehetünk semlegesek, elvtársak."

Helyeslés és bólogatások helyett feszült, kínos csönd a teremben. Az osztrák példa nem arról győzte meg Magyarország ámuló lakosságát; hogy a semlegesség megvalósíthatatlan követelmény. Ausztriát az oroszok és amerikaiak lojális egyetértésben hagyták el. Az osztrákok „szállták meg", nem az imperialisták. Valamennyien szilárdan hiszünk a semlegesség esélyében, itt a határszélen s érveket várunk. T-né ehelyett patetikusan szavalni kezd, s a szovjet hadsereg jelenlétének szocialista előnyeiről szól. A kistermetű, kövér asszony arca a ráeső fényben verítéket tükröz. „Imperalisták" – következetesen így ejti ki a szent szöveg varázsszavát, egy hangzóval kurtábban, hiszen vérbeli funkcionárius, s a helyzet magaslatán érzi magát e nehéz órában. Ahogyan itt csapkod és szaval előttünk, érzi talán, hogy e kenyerét jelentő ámítással egyedül van a teremben. Ránk iskolaigazgatókra nem ez a jól ismert lemez hat az „ugrásra–kész imperalistákról", hanem a bizonytalanság a félreérthetetlen ifjúsági reformkövetelések megítélésében: a meghátrálás az ésszerűség és józanság irányában. Az orosz csapatok jelenlétén kívül T-né a reformprogramot tárgyalási alapnak hajlandó elfogadni. A telefon tehát óvatosságot sugall a kihívás helyett.

„Önök pedagógus elvtársak jól érezték és látták, milyen hibák történtek ebben az országban a személyi kultusz idején. Most szembe kell néznünk az ifjúság ösztönös válaszával ezekre a hibákra."

A Kétely és Alku szelleme tehát ott hat a Szervezet Központjában. Már csak egyetlen ponthoz ragaszkodnak. Valamit mondani kell válaszul. Mivel sok van amúgy is a rovásomon, nem oszt, nem szoroz, ha a bűnlistát megtetézem.

Felszólalásomban utalok arra, hogy a múlt nagy mulasztásai és bűnei miatt forradalmi válságba került az ország. Nagyszerű és okos dolog, ha az olyan kiélezett, drámai helyzetben, mint a jelenlegi, a kormány és az uralkodó párt tisztelni és legalábbis meghallgatni kívánja az ellenzék – ezúttal a többség – óhajait. Történelmi érdeme lesz a pártnak, ha a jelenlegi helyzetben nem fordul szembe a nemzet akaratát és vágyait kifejező ifjúsággal.

Megkönnyebbült lélekkel távozunk a Mindenható Szervezet székházából, abban a hitben, hogy mégsem lesz robbanás; mert íme, a hatalom a válság órájában belátja, hogy az ifjúság egésze ellen nem veheti fel a harcot. Nem kértek közvetítő szerepre a lázadó ifjúság és az államhatalom uralkodó felfogása között, nyilván azért, mert a vezető párthivatalnokok ebben az órában maguk is tanácstalanok voltak.

(Később úgy hírlett, hogy T-né a pártházból egy nappal később kérte távbeszélőn az orosz csapatok segítségét.)
A délután eseményei igazolják ezt az indokolatlannak látszó derűlátást. A három főiskola ifjúságának felvonulása – az első alulról kezdeményezett, a nemzet tömegéből kiinduló akaratnyilvánítás a fordulat éve (ha nem 1945) óta, a legcsekélyebb zavaró mozzanat nélkül megy végbe! Mi történt itt, milyen csoda, minő változás és varázslat ment végbe Mintha egy csapásra megváltozott volna a népi demokrácia eddigi, minden spontán kezdeményt csirájában megsemmisítő hatalmi gyakorlata!
Szívbemarkoló, megrendítő, látomásszerű koradélután! A városi emberek tudták már, hogy jönnek a „fiatalok az egyetemről". A műhelyek, boltok, hivatalok, lakások, iskolák népe sűrű rajokban lepte el a főútvonal mindkét járdáját. Három óra után a várakozók sorfala között vonult végig az egyetemi hallgatók némán tüntető, hatalmas oszlopa. Vagy ezerötszáz diák, hatos sorokban, szorosan felzárkózva, lányok és fiatalemberek vegyesen. Elől néhány nemzetiszínű zászló, s egyetlen transzparens háromszavas szöveggel: „Együtt a lengyelekkel" A csoport elején babérkoszorút visz két társuk. Az éles őszi fényben szótlanul, emelt fővel haladnak, végig a történelmi város helyenként még mindig romos, sebes palotái és polgárházai előtt, hogy a várostorony tövében megkoszorúzzák a negyvennyolcas forradalom alig észrevehető finom kis emlékoszlopát. A hatóság – mint később megtudtuk – néma tüntetést engedélyezett és a felvonulás néma is maradt. Talán ez adta meg erejét: a néma tüntetés alighanem beszédesebb, erőteljesebb, kifejezőbb a hangosnál.
A felvonuló ifjúságot csodálkozó, megilletődött, mosolygó arcok sorfala bátorítja a járdáról.
A fiaink. A lányaink. A mi főiskolásaink. Ezek a bátor, nagyszerű gyerekek. Ezt mondogatják, ámultan, ezt ismételgetik a járdán, ahol párhuzamosan, nehézkesen velük mozog-csoszog a nézősereg. A felvonulók arca önérzetes, komoly és gondterhes. Itt ott a rendező fiúk utasítása hajlik: Ne engedjetek magatok közé senkit. Aztán a járda felé vetik, magyarázólag a jelszót, amit abban a pillanatban csak ők vesznek komolyan: Provokátoroknak nincs helye köztünk. A városháza előtt a hivatalnokok, funkcionáriusok, katonatisztek zavart mosollyal, érdeklődve, meghökkenten szemlélik a menetet. Ott állok egy katonatiszti csoport mögött. Stramm gyerekek az anyjuk szentségit – ezt nem mondhatta más, mint népi demokratikus katonaember, ez az ő szavajárásuk, válaszuk a csodára, amit most megélnek. D. is ezt mondaná, így válaszolna a Recrudescunt vulnera ősi üzenetének erre a sajátos októberi felújítására.
Milyen az utca az áramütés után? Mert a diákok megkoszorúzták az emlékszobrot, elénekelték a Himnuszt és visszahömpölyögtek az egyetemre – mindez csodálatos rendben történt, de mi más volt a most megélt tüntetés, mint egy békés forradalom első méltóságteljes, sikeres, de kiszámíthatatlan hatású megnyilvánulása? Az emberek kint maradnak az agorán, a levegőben ott él tovább a felszabadult akarat, a sors feletti rendelkezés mámora és varázsa.

Október 24.
A budapesti rádió, amelynek hullámhosszára reggel félhétkor feleségem keze a kereső gombját csavargatva, ébredésünk utáni pillanatokban rátévedt, helyszíni közvetítést ad a budapesti felkelésről.
[...]
Így indulunk a szokott időben a két gimnázium felé, ahol, délelőttünk eltelik. Az iskolában a rendkívüli reggelnek megfelelően rendkívüli a helyzet. A nevelőket arra kérem, legyenek tekintettel a villamos légkörre, a drámai sorsfordulóval járó feszültségre. Oldja meg az órákat ki-ki értelme, lelkiismerete és szíve szerint.
Mint kiderül, az alsó osztályokban még van tanításféle, de a felső osztályokban a hangulat rendkívül feszült. Budapesten az ifjúság a főszereplő: nemzedékük forradalmi drámája a fiúkat a felnőtteknél is erőteljesebben foglalkoztatja. A nagy vállalkozást a saját ügyüknek

tekintik, s nem hajlandók mással foglalkozni. Csakhamar rádiót kerítenek, szerelnek be az osztálytermekbe és szótlanul, egymást átölelve kuporodnak köréje.
A városban kísérteties csönd. Aki csak teheti, a rádió mellett ül, ha nem otthon, a munkahelyén. Az emberek kapualjakban, az üzletek előtt beszélik meg a legutóbb hallottakat. Katonát, rendőrt nem látunk a városparkra néző ablakokból.
Délben két anyóka galambokat etet a főtéren. Amidőn a galambsereg kék cikkázással lesurrog vagy felrebben, szárnysuhogással telik meg a levegő. A suhogás mögötti csendben felcincog valahol a pesti rádió félelmes operett melódiája, e halált és jajszót elfedő hangkulissza. A félelemtől és fájdalomtól megkövültén hallgatjuk. A színes melódiákat megszakító közlések mintha tudatosan a kétségbeesés örvényébe kívánnának hajszolni valamennyiünket. A kormány most, már – tragikus késéssel – felismeri, hogy az ország Nagy Imrére vár. Most már ő a miniszterelnök, de Gerő tartja kezében a párttitkári, tehát a vezető pozíciót. A kormányban a Rákosi korszak siralmas kreatúrái.
Délután L.-től megtudom, hogy együttes diákkezdeményezés van folyamatban az orosz nyelvtanulás ellen – az orosz csapatok fellépésére való hivatkozással. Az osztályok ezt hol udvarias formában közölték tanárjaikkal, hol pedig – ahol ellenállással találkoztak – oszlopba állították könyveiket és hallgató sztrájkot kezdtek. Ahol a tanár erről tudott, megelőzte a tüntetést és egyszerűen tárgyat cserélt, vagy szabad foglalkozást rendezett.
Az ilyenfajta helyzetek kiélezéséhez mindig két fél magatartása szükséges, a bölcsesség pedig sohasem olyan életmentő erény, mint polgárháborús időkben.
Az emberek keresik egymást, társakra, barátokra, közlésre van szükségük.
És várunk, riadtan, félelmes szívvel lessük, mi lesz. A helyi hatóság türelmesen és értelmesen viselkedik, azaz nem fenyeget, nem plakátoztat rendeleteket. Iskolai életünket sem bolygatja a körtelefon. Az okos ember pedig ilyenkor nem fordul a hatóságokhoz. Foglalkoztatni a tanulókat, ahogy lehet – ebben egyezünk meg.
A külföldi adóállomások szerint a budapesti felkelés világesemény. Ezt takarja a Hoppsza Sári és a felkelőknek küldött amnesztia üzenet.

Október 25.
Egy ifjú kollégánknak nagy nehezen sikerült hazavergődnie Pestről. Víziószerű élményeket mond el. Látta egy hatalmas tankoszlop támadását a budai utcákon; elmondja, hogy a felkelők, mint osztottak fegyvert egy hídfőnél – minden járókelőnek. Délben erőteljes szóváltása támad kollégiumunk gondnokával, aki maga szegény ember, de veje vezető funkcionáriusa a megyének. A gondnok – behemót, durvavágású ember – indulatosan szidalmazza a felkelőket. Ezúttal azonban éles visszavágások érik, amitől 1945 óta elszokott. A fiúk – akik sohasem szerették – fenyegető, dacos pillantásokkal figyelnek, a helyzet már-már robbanáshoz közelit. Az igazgató derék, bölcs, jó humorú, tapintatos dunántúli fiú. Valahogyan elsimítja a dolgot az utolsó pillanatban, more patrio, ahogyan ez itt már szokás.
A rádió mellett töltjük a napot, immár abban a tudatban, hogy a rémképek a valóság kompozíciói. Közben lelkiismeret furdalás gyötör: Pest egyedül harcol és cselekszik, mi vidékiek nem vagyunk benn a felkelés áramkörében. A kegyetlen centralizmus, amellyel egy évtizede bénítják a vidék életét, most erőteljesen kihat a felkelés sorsára. A népi demokratikus rendszerben a főváros volt az ország, a vidék csak a pártsajtó hasábjain szerzett tudomást arról, hogy létezik. Soha a vidék nem volt jelentéktelenebb, mint ebben a hatalmi rendszerben. Most – e törvénynek megfelelően – ismét nézők vagyunk csak a drámában.
A városban feltűnően nagy a csend. „Pártunkkal és kormányunkkal" a nyílt színen, hála a Sorsnak, nem azonosítja magát senki sem. A városháza diplomatikusan visszavonul a maga területére, közigazgatással foglalkozik, nem politizál. (Nyilván rádiót hallgat, mint mi az iskolában.) A rózsaszínű ház sem jelentkezik újabb kezdeményezéssel. Az utcán nem látni egyenruhát; mintha a polgárok vették volna újból birtokukba a várost. Mint hírlik, az üze-

mekben jelen vannak a munkások, de termelő munka csak a malmokban, kenyérgyárban és a vágóhídon folyik. Egyebekben az általános sztrájk állapotában vagyunk. A vasutasok is sztrájkba léptek.
Az iskolában röpcédulák jelennek meg a faliújság tábláján, amelyet eddig nem kevés humorral és iróniával – a nagypolitika szigorú mellőzésével – teljesen az iskola belső ügyeivel foglalkozó glosszákkal közös szerkesztésben láttunk el anyaggal. A fiúk most – mintha meg kellene erről győzniük minket, s mintha nem tudnák, mi a véleményem erről – az orosz nyelvoktatás fakultatívvá tételét, a marxista történelemkönyvek bíráló felülvizsgálását, illetve azonnali kivonását, a vallásoktatás szabadságának helyreállítását, önálló diákszervezetet követelnek és bejelentik csatlakozásukat a főiskolások mozgalmához.
Mivel a Megyei Tanács emberei – akik között nyilván van polgári ruhás rendőrtiszt is – erre járnak a városban, a cédulázást még veszélyesnek tartom, s a papírlapokat az órák megkezdése után összeszedem. Pótlásukról a fiúk villámgyorsan gondoskodnak. Később az iskolai irattár nevében köszönetét mondok a forradalmi gyűjteményért, amelyet majd gondosan megőrzünk, mint elődeink is megőrizték az ifjúságnak az iskola vezetősége ellen intézett röpiratait 1848-ból. Aztán megegyezünk abban, hogy egymás pleonazmusként ható meggyőzése helyett a főiskolások pontjait függesztjük ki a falitáblára – s ezzel a béke az átmeneti közjáték után újból helyreáll.
Óvatosságom helyesnek bizonyult: délután a megyei lap szerkesztője – funkcionáriusforma emberke – járt nálam, s kért nyilatkozatot az eseményekről, amiből arra következtetek, hogy a Régi Rend a megyeszékhelyen elevenebb és kezdeményezőbb, mint nálunk, intézményei még fennállnak, hivatalnokai még tevékenykednek.
Határszéli városkánkban, mely történelme folyamán olyan hagyományos ügyességgel diplomatizált, békült és egyezkedett Császáriakkal és Felkelőkkel, mintha egy bizonyos átmeneti, csendes interregnum alakult volna ki. A Régi Rend visszavonult a színről, „pártunk és kormányunk" nevében senki sem ingerli a lakosságot, az új Magyarország pedig lehet, hogy készülődik valahol a háttérben, de még nem jelentkezik. Egyelőre várakozik és a rádió mellett kuksol mindenki. A pesti állomás második napja beszél a felkelők utolsó maradványainak felszámolásáról, ám fenntartja kimenő tilalmat s a szabadságharcosoknak immár óráról-órára hosszabbított határidővel kínálja az amnesztiát. Erre olykor sportszerűen figyelmeztet: Még két óra van hátra. Még egy óra. Egy fél. Még tíz percet engedélyez azután. Ám a fegyverletétel bejelentése elmarad, helyette újabb határidő megjelölése következik.
Este sétára indulok a kihalt, csendes utcákon. Útközben: figyelmeztetnek a tetők felett átsuhanó, keresgélő fényfoltokra. A város feletti dombsorról tankok fényszórója pásztáz végig rajtunk. Az oroszok állítólag itt vannak páncélosaikkal a közelben. A dombokról figyelik a várost, mint macska a lába előtt kerengő egeret.
Szörnyűséges, félelmetes ez a várakozás, ez a bizonytalanság, ez a kiszolgáltatottság. Aggályokkal és szorongással gondolok a jövőre.

Október 26.
A hajnalba nyúló rádióhallgatás egybemossa a napok határait, úgyhogy reggelenként kimerültén, ám a társas együttlét hatására meg-megújuló belső lázban találkozunk a gimnázium tanári szobájában. Tanításról persze továbbra sem lehet szó, ám a szülők és az ifjúság érdekében együtt kell tartanunk a diákokat. Iskolai tevékenységünk egyetlen – nem kis – gondja, hogy elejét vegyük a szenvedélyek kirobbanásának. A városi oktatási osztály is ezt az álláspontot képviseli: kihívó, ellenállásra ingerlő központi utasítások helyett a józan várakozást ajánlja. Az ifjúság ragaszkodik a rádióhallgatás szokásjogához, egyebekben nem nehezíti meg munkánkat e felette szabályszerűtlen iskolai együttlét fegyelmének fenntartásában.

Délelőtt telefonhívás érkezik, nem a városházáról; ahonnét utasításainkat kapjuk, hanem a pártházból. A kövérkés előadónő beszél, ezúttal támadó, izgatott és éles hangnemben, felelősségre von, miként engedhetem meg, hogy diákjaim leszereljék a szomszédos posta-épület tetején levő óriási vörös csillagot.
Elönt a rémület: ez a csillag hatalmas vaspóznán vagy ötemeletnyi magasságban trónol felettünk. Aki megközelíti, életét kell kockára tennie.
– Egy pillanat múlva visszahívom, elvtársnő.
Kiszaladok, amúgy kiskabátban. Látom, hogy a téren nagykaréjnyi ácsorgó bámul felfelé, akár a gimnázium ablakaiból kikandikáló gyerekfejek fürtje. Az épület mellett a homlokzatnak támaszkodó tűzoltólétra. Odafenn a magasban néhány tűzoltó szakszerű óvatossággal matat az óriás csillag testén. Idelenn rendőrkordon, nehogy a lehulló alkatrészek kárt tegyenek valakiben. A csillagot valóban leszerelik – a városi tűzoltók a városi rendőrség jelenlétében. Az emberek a művelet műszaki nehézségeit méltatják, féltő és bátorító kiáltással üzennek a magasba. A diákok kíváncsian, izgatottan figyelik a látványt, hiszen vörös csillagot leszerelő tűzoltóságot egy népi demokratikus államban most látnak először. Ezzel a szerepléssel a városi karhatalom, a rendőrség magatartása is nyilvánvaló. A rendőrség azonosult immár a felkelés ügyével! Ezek szerint – egyelőre – avagy láthatóan a városi hatóság nincsen „pártunk és kormányunk" oldalán.
Az újságot igen határozott hangon közlöm telefonon az előadónővel, aki még mindig nincsen tisztában a pártház elszigeteltségével, s a valódi helyzettel, mert azt hiszi, ugratom csupán. Aztán leteszi a kagylót, hiszen nyilván más gondja van, semhogy elnézést kérjen.
Délben félelmetes zaj veri fel az utcák csöndjét. Ez már nem a megkönnyebbülés trécselésből és kommentárokból szövődő zaja, hanem a bosszú kiáltása, a megtorlásra készülődök vad moraja, amely könyvtárszobámig hatolva szorongással és félelemmel tölt el.
Később szemtanúk mesélik, miként szabályozták meg ezt az áradatot a nálam bátrabb, jóindulatú és leleményes emberek.
A város belsejében ijesztően hatalmas, fékezhetetlennek látszó tömeg követelte a hatalom jelképeinek eltávolítását. A piactéri orosz emlékoszlop, e fájdalmas jelkép előtt – ahová évente több ízben rendelték ki fárasztó kényszerünnepre az embereket – a helyzet válságosnak látszott. Ám a kivonuló rendőrség a főiskolásokkal együtt elmés és hatásos beavatkozással vetett véget a szenvedélyek baljós leheletű kitörésének. Kordont vont az egyetemistákkal a hódoltságot hozó felszabadítók emlékoszlopa köré, s a város fiatal rendőrparancsnokának vezényletével maga döntötte le az emlékoszlopot, mielőtt a tömeg e munkával kárt tehetett – volna egynémely vigyázatlanban. A jóvágású, határozott fellépésű őrnagy a taps és vivát után legényeivel és a főiskolásokkal barátságosan szétoszlatta a tömeget.
A jelképek – mint szerte az országban – a mi városunkban is túlméretezettek, ízléstelenek, bizánci stílusukkal sajátságosán és feleslegesen kihívóak voltak, hitetlennek, hívőnek egyaránt, ha maradt volna is hívőnek valaki. A városkép nem szenvedett, hanem nyert eltávolításukkal.
Alkonyattájban váratlan telefonzaj ver fel tűnődésemből az irodámban. A fakópíros neobarokk házból szólít az előadónő. Komor és elszánt hangnemben mondja a körtelefon szövegét. Az „üzemünkben" dolgozó megbízható párttagok jelentkezzenek azonnal fegyverekért a pártházban.
Optimizmusunk tehát korai volt: a másik oldal eszmélni és védekezni kezd, illetve most már támadni kíván. Jelentkezzenek fegyverekért – ez igen konkrét, félelmes beszéd. A polgárháborút tehát mi sem kerülhetjük el.
Lefekvés előtt megjön a hír – hiszen kisvárosban élünk, hogy a felhívásra egyetlen lélek sem jelentkezett. A városban, e pillanatokban tehát nincsenek megbízható elvtársak, akik fegyverrel a kezükben védelmeznék „pártunk és kormányunk" ügyét. E vereség után a kövérkés előadónő – az ügy egyetlen harcos aktivistája – számot vetett a helyzettel, kivonult a pa-

rancsnoki toronyból és eltűnt a városból. A házban másnap már a Pestről hazatért D. üldögélt, akit a polgármesteri székből kizavarva neveztek ki párttitkárnak jó néhány hónapja, hogy a felelősebb pozícióban annál biztosabban zúzza össze magát. Nyugodt, jóindulatú, talpig becsületes lénye a legjobb kezesség arra, hogy a fakópíros kastély ezentúl semleges marad. D. a város ügyeinek lelkes és értelmes szolgálatában sokunk igaz barátja lett: immár őt féltjük a fakópíros házban a forrófejűek esetleges rajtaütésétől. No, de erre talán nem kerül sor, hiszen a rendőrség közben megalapozta tekintélyét az utca előtt.
Késő este megered az eső. A pesti rádió újból úgy viselkedik, mintha a felkelést már leverték volna. Szétszórt csoportokról, menekülés közben eldobált s elhagyott fegyverekről beszél, foglyokkal vesz fel helyi közvetítést és amnesztiát kínál. Sétára indulok, hogy forró fejemet lehűtsem, hiszen ezen az izgalmas napon estünk át vérontás nélkül a forradalmi tűzkeresztségen.
A főtér sarkán néhány ember álldogál a városi rádió megafonja alatt.
Igen fáradt, fakó hangon olvas be valaki, szinte gépiesen valamilyen hivatalos közleményt. Nem hátul felütő, hanem normális hangsúllyal ejti a szavakat, tehát alighanem diákféle. Nyilván sokszor ismétli már az előtte levő szöveget, attól olyan monoton az előadásmódja.
A szűkszavú közlemény egy megegyezés szövege, amelyet az imént fogalmazhattak meg. Megtudjuk belőle, hogy a forradalmi megmozdulást kezdeményező Diákszövetség ma délután megegyezett a járás katonai és rendőri egységeinek parancsnokaival. Az aláírók azonosítják magukat a nemzeti felkelés ügyével és a MEFESZ vezetőségével közösen gondoskodnak ezentúl a forradalom érdekében a közbiztonság fenntartásáról.
A karhatalom az egész járás területén átállt tehát a forradalom táborába. A háttérben tevékenykedő szívós, makacs erő: a három egyetem, illetve főiskola diákságának együttes akarata átsegítette a várost a polgárháború veszedelmes buktatóján.
Hazamenet meghatott szavakkal köszöntőm az első őrjáratot. Egy karszalagos fegyveres diák, egy határvadász katona, egy rendőr és egy munkás köszönt vissza. Lassú léptekkel, az úttest közepén haladva egy sorban vonulnak el mintha egyetértésük és egységük a világ legtermészetesebb dolga lenne.
A határban állomásozó orosz tankokon kívül tehát „másik oldal" – legalább láthatóan: nincsen. A mi sorskérdésünk a továbbiakban, mit szólnak majd ők e változáshoz.

Október 27.
Reggel nemzetiszínű zászlókkal üzemi teherautók robognak el az iskola előtt. Főiskolás fiúkat látni rajtuk egy-egy kékzubbonyos munkással. A diákok és munkások balkarján nemzetiszín karszalag.
Az embereket az utcákon, a tanárokat és diákjainkat a vértelen forradalom, a váratlan győzelem sikerének eufóriája tölti el. Az emberek bizakodva, mosolyogva néznek egymás arcába.
Reggel a városi oktatási osztály vezetője körtelefont ad az iskoláknak. A rendelkezés kilenc órára az egyik gimnázium dísztermébe szólítja a város nevelőit. Küldötteket kell választanunk a város Ideiglenes Nemzeti Tanácsának testületébe.
A gyűlésen zömök, rokonszenves, az alvatlanságtól feltűnően sápadt arcú, biztosan és hibátlanul rögtönző diák elnököl. Látnivalón több ilyen gyűlést vezetett a napokban. In médiás rés kezd bele a feladatba. Azaz arra kéri a jelenlévőket, hogy éljenek a szabad és titkos akaratnyilvánítás évek óta nem gyakorolt jogával és válasszanak képviselőket a Nemzeti Tanács testületébe, mely még a mai napon alakul meg; hogy a város vezetésének ügyét, mint demokratikusan konstituálódó szervezet, kezébe vegye. Az egyetemi ifjúság nevében nem kér mást, mint korrekt, titkos választást: ezzel küldetése be is fejeződik. A diákság átsegítette a forradalmi interregnumon a várost; az igazgatás gondját immár a Nemzeti Tanács vezetőségének kívánja átadni.

A jelenlévők közfelkiáltásos választási forma mellett döntenek. Így kerülök néhány tétova, izgatott perc után a frissen megválasztott küldöttek sorába. Szólnom is kell, hogy a bizalmat megköszönjem. A változást köszöntő szavaimat bíráló passzus követi, mert úgy érzem, nélküle kétségben hagyom felfogásom felől azokat, akik az imént bizalmukkal kitüntettek. Tiltakozom az orosz katonasírok vandál megrongálása ellen. Képtelen, kihívó gondolat volt e sírokat a történelmi szépségű városok főterén elhelyezni. Ám a sírgyalázás, amit a csőcselék mivel, méltatlan felkelésünk szelleméhez.
Szavaimat nagy taps fogadja, így tehát nyilván nemcsak a magam aggályát fejeztem ki vele.
A gyűlés befejeztével kiállítják meghívóinkat a Nemzeti Tanács alakuló összejövetelére.
Egy óra múlva a legnagyobb üzemi kultúrház óriásméretű dísztermében üldögélek, a diákok által összehívott parlamentben, hogy megalakítsuk a város új kormányzó testületét az Ideiglenes Nemzeti Tanácsot. A főiskolások a mienkhez hasonló választásokkal az egyetem, a város, a vasút, a posta, a karhatalmi alakulatok, az üzemek, a szövetkezetek és ipartestületek képviselőit hívták meg a tanácskozásra. A jelöltek igazolását, bevezetését, most is karszalagos egyetemisták végzik. Bámulatos fegyelemmel, tapintattal, ügyességgel szervezneк, ügyködnek, míg a több száz polgári és egyenruhás ember a nézőtéren elcsendesedik és megkezdődik, majd egyre értelmesebb formát ölt a tapogatódzó, bizonytalankodó tanácskozás. Izgatottak vagyunk valamennyien, nem tudom már, mint sikerült a diákfiúknak ez a fülünk hallatára végbemenő öntudatra és munkára ébresztés.
Az emberekből, polgáriakból és egyenruhásokból eleinte csakúgy zuhog, árad a tüneményes szóláslehetőség felszabadította öröm és a múlt fájdalmai nyomán évek óta feltorlódott keserűség. A felszólalók előbb a főiskolások szervező és felszabadító munkáját köszönik meg, azután ki-ki a munkahelyén tapasztalt abszurditásokról számol be figyelmeztetésül, minek kell azonnal megváltoznia.
A Rákosi-rendszer politikai és gazdasági, no meg emberi csődtömege lehangoló, elképesztő, dermesztő részletekben bontakozik ki a felszólalásokból, ám a küldöttek, mintha ebben megegyeztek volna, az önkényuralom képtelen rendszerét támadják, nem pedig helyi kiszolgálóit és képviselőit. A felszólalók javarészükben szeretettel, féltéssel és bizalommal nyilatkoznak Nagy Imréről: a teremben összegyűltek szemében a volt miniszterelnök jelenti a kibontakozás egyetlen reális esélyét. Annál nagyobb az ellenszenv és a radikálisan megnyilatkozó bizalmatlanság a naponta meg-megújuló kormánylista elkoptatott és a múltban kompromittált emberei iránt, úgyhogy egyik első határozatunk e kormánylista egyöntetű elutasítása. Vita közben – a forradalmi helyzet újszerűségének és történelmi komolyságának kiemeléseként lassan megszületik a megszólítás terminológiája. Az elvtárs – bár e pillanatban az elvek tekintetében tökéletesen egyetértünk – képtelennek hat, mert a múltat idézi, amelytől meg akarunk szabadulni. A kartárs megszólítás a népi demokratikus gyakorlatban komikussá vált, az „úr" hideg és esetleg félrevezető: ezért némileg patetikusan „polgártársnak" szólítjuk egymást. Ez a furcsa kifejezés a szabad és rögtönzött forradalmi társulások és tanácskozások légkörét idézi, valahogyan hiteles és idevaló, idegenszerűsége ellenére kifejezi e rendkívüli pillanat hangulatát, a tudatos visszakanyarodás óhaját a polgári forradalom emberi követelményeihez és szabadságra szomjas pátoszához.
[...]
Alkonyatkor a Nemzeti Tanács néhány vezetőtagjával a MEFESZ egyetemi központját keressük fel, hogy megbeszéljük a „hatalomátvétel" módozatait.
A látogatás emléke lázálomszerű. A hatalmas egyetemi épület olyan, mint a megbolygatott méhkas. A főbejárat előtt gépkocsipark és embertömeg. A folyosókon izgatottan vitatkozó csoportok. A szobákból telefoncsengés és sűrű írógépcsattogás zaja hallatszik ki. Az első emelet nagy tanácskozó helyiségébe vezetnek, itt telepszünk egy óriás asztal köré néhány álmos mozdulatú és karikás szemű diákkal. A fal mellett körben dupla széksorokban elnyújtott tagokkal, a krónikus alvatlanságtól sápadtan a társaik, akik részben tanácskozásunk

menetét figyelik, részben a velünk foglalkozó fiúkat tehermentesítik. A szomszéd szobákból ugyanis állandóan kiszólítanak közülük valakit s tanácskozásunk folyamán – mintha főhadiszálláson lennénk – szakadatlanul jönnek-mennek gépelt szövegekkel a kezükben a küldöncök s a fekete bőrzekés futárok. A főbejárat felől az induló és érkező gépkocsik és motorkerékpárok pöfögése szűrődik fel s vegyül el a telefonberregésbe és írógépcsattogásba. A teremben rajtunk kívül mindenki álmos, a tartalékban pihenők néhánya alszik is, csak az riad fel, akit szólítanak, vagy bevonnak a vitába.
A jelenlévők – egymást váltva és helyettesítve napok óta élnek így, a szakadatlan tanácskozás, együttlét és készültség állapotában.
A fiúk – részben óvatos tartózkodásból, részben időhiány miatt – csak néhány szóval vázolják a hatalomátvétel történetét. A részletekre ki nem térően közlik velünk, hogy a politikai rendőrség helyi vezetőit sikerült idejében letartóztatniuk, a karhatalom képviselőivel megegyeztek, így a város egységesen a felkelés ügye mellett áll. A régi rendszer nincsen jelen többé, a probléma most az új rend fenntartása és biztosítása. A munkássággal az együttműködést illetően már előzetesen megegyeztek, a karhatalom a mi oldalunkon áll, most azt kérik tőlünk, vegyük le a diákság válláról a városi ügyvitel, közigazgatás és rendfenntartás gondját, mert a részletmunkához a diákság képviselői nem értenek, amit eddig elvégeztek, kényszerűségből tették. Most, amidőn minden gond a nyakukra szakadt, arra kémek, mielőbb kezdjünk munkába és alakítsuk ki a szerepkörök megosztását.
Itt azután valamennyien hálásak vagyunk a Tanács új elnökének, aki közigazgatási tapasztalatával messze kimagaslik valamennyiünk közül és energikusan kézbe veszi a tanácskozás irányítását. Nagy vonalakban elhatároljuk a szerepköröket és bejelentjük, hogy a vasárnap folyamán átvesszük a város ügyeinek irányítását.

Egy hét a Nemzeti Tanácsban

Amikor az Ideiglenes Nemzeti Tanácsot a főiskolás ifjúság sugallatára és annak segítségével létrehoztuk, nem tudtuk, mi történik az országnak a megszálló hatalom agressziója által nem érintett részein. Néhány nap múlva kiderült, hogy többé-kevésbé azonos módon, illetve túlságosan el nem térő változatokban ugyanaz történt. Ahol a főiskolás ifjúság állott a szétomló államhatalom helyébe, a változás tudatosabb, gyorsabb és vértelenebb volt, mint egyebütt. A budapesti felkelés megbénította a népi demokratikus hatalmi gépezet középpontját: ezzel a vidéken egy vértelen forradalmi átalakulás esélyeit teremtette meg. Az egyetemi városok egységes új diákszervezete ebben a vákuumban építette ki az üzemi munkássággal együtt az új államhatalom rögtönzött formáit. Eddig a vidéknek fizetnie és szenvednie kellett a túlhajtott centralizmusért. A hatalom központját támadó felkelés most váratlan mozgási szabadságot kínált az országnak. A minden területen központi irányításra, központi utasításra berendezett párt-állam diktatórikus hatalma a kormányzó szerkezet zavara következtében egy-két válságos nap elteltével szétesett, megsemmisült, avagy legalábbis láthatatlanná vált. Az átmenet válságában a főiskolás ifjúság otthonai: az egyetemek és internátusok vették át a pártirodák, laktanyák és városházák szerepét. Az egyetemi ifjúság szervezettsége, akarati egysége, rögtönző képessége, értelmi ereje vezette ki vidéken az országot az anarchia és káosz örvényéből.
A szellemi-politikai tanácsadás tekintetében az egyetemi ifjúság mögött ott állt nem egy kitűnő professzoruk; később tanácskozásainkon, amelyeket a tanács és az egyetemi ifjúság politikájának egyeztetése céljából folytattunk, a tanári karok megbízottai is részvettek, országos hírű tudósok, akiknek nyilván nem kis szerepük volt abban, hogy a főiskolások forradalmi tevékenységük ellenére sem tértek le a reálpolitika útjáról, azaz mindvégig Nagy Imrében látták azt a magyar politikai személyiséget, aki az országot válságos helyzetéből kivezetheti.

A főiskolások a városi tanácsszervezetet azért létesítették, hogy a közellátás, közigazgatás, helyi rendfenntartás gondjaitól mentesüljenek. A szabadság hetének állandó problémája maradt, miként helyettesítse a diákok forradalmi szervezete és az Ideiglenes Nemzeti Tanács a volt államhatalmat a nyakunkba szakadt gondok különböző területén: például a külpolitikában, az ország forradalmi autonómiáival való együttműködés, vagy a honvédelem síkján. A Tanács a diákság kezdeményezésére létesült, ám megalakulása után alkotmányos erőnek tekintette magát, igyekezett hatalmi befolyásának övezetét tisztázni és kiterjeszteni. Vezetőnk széles látóköre, kitűnő szervezőképessége, közigazgatási gyakorlata és erélye néhány nap alatt egyre nagyobb tekintélyt szerzett a tanácsnak. Mi jelentettük a mérséklő, a konzervatív vonalat a változásban, a diákságé maradt a forradalmi rögtönzés és kezdeményezés területe.
Nem egy kérdésben ellentétes volt álláspontunk. Mi kételyeink ellenére is abban reménykedtünk, hogy az oroszok, nem kockáztatnak még egy fegyveres beavatkozást, illetve ebben az esetben ügyünket reménytelennek tartottuk. Ezért mielőbb a helyzet megszilárdítását, a forradalmi vívmányok legalizálását szerettük volna elérni.
A főiskolások magatartásában erőteljes optimizmus nyilvánult meg a felkelés általános esélyeit és külföldi visszhangját illetően, óvatosság a régi rend szerepet cserélt karhatalmának vezetőivel és némi fenntartás a tanáccsal szemben. Az oroszok szándékait mindvégig igen nagy kétellyel ítélték meg, – e tekintetben ítéletük felette érettnek bizonyult.
Az egyetemi felkelő központ és az Ideiglenes Nemzeti Tanács mellé a rögtönzött államhatalom harmadik tényezőjeként a hét elején felépült a városi Munkástanács. Az országos jellegű problémákat együtt vitattuk meg. A Dunántúli Nemzeti Tanács összejövetelét előkészítő tanácskozásunkon drámai eszmecsere után a három szervezet a szeparatista politikai irányzat elutasítása mellett döntött, s ilyen elvi megy bízatással menesztette útjára küldötteinket.
Az ipari munkásság választott képviselőinek szereplése elevenen tükrözte a vidéki proletariátus diktatúra érlelte keserűségét, csalódottságát, bizalmatlanságát és hagyományos radikalizmusát, amely ezúttal a nemzetet s az országot féltő éberségben és bátorságban mutatkozott meg. Hányszor emlékszem vissza lángoló vitáinkra, amelyekben egy kialakítandó reálpolitikáról volt szó, amidőn a gyakran felvetett kérdésről hallok: milyen erő okozta az októberi robbanást? A magyar munkásság mélységes keserűségében a zsarnoksággal szemben kialakult abszolút bizalmatlanságában tanultam e napokban megismerni a nemzeti robbanás egyik legfontosabb előidéző tényezőjét.
A mi Ideiglenes Nemzeti Tanácsunknak a főiskolásokkal megkötött egyezmény alapján, tehát mintegy hivatalból tagjaivá váltak a karhatalmi szervek parancsnokai is. E fiatal tisztek jellemét és bátorságát a felkelés nehéz döntések elé állította. A nép fiaiként, a rendszer nyújtotta előnyökkel és kedvezményekkel, pártszerű előképzettséggel értek el ifjú fővel magas rangot, tekintélyes pozíciót. A tragikus válság napjaiban részint nemzeti érzésből, részint osztályszolidaritásból álltak át a felkelő diákok és munkások táborába. Ezek az emberek elítélték az orosz beavatkozást, ám a rendszer reformját kívánták, s a forradalomnak a szocialista célkitűzéseken túlhaladó akarati elemét bizalmatlanul fogadták. Bátor arcvonalváltásuk tette lehetővé a vértelen hatalomátvétel csodáját, de a magyar felkelés esélyei felől eleve igen nagy pesszimizmussal ítélkeztek. Életükkel, jövőjükkel voltak jelen a játszmában, amelyet csak fenntartásokkal tudtak a magukénak. Ez eleve tragikus pozícióban higgadtan, bátran és értelmesen tevékenykedtek a rendfenntartás, a forradalom konszolidálása, hatalmunk külső biztosítása és belső védelme érdekében. A katonai és rendőri parancsnokok lélekjelenléte és ügyünk melletti hűsége nem egy komisz buktatón segített át bennünket.
Velük működtünk együtt a tanács csakhamar kialakult „közcsendi" bizottságában, mely a városházán egy héten keresztül éjjel-nappal készültségben őrködött a forradalom rendje

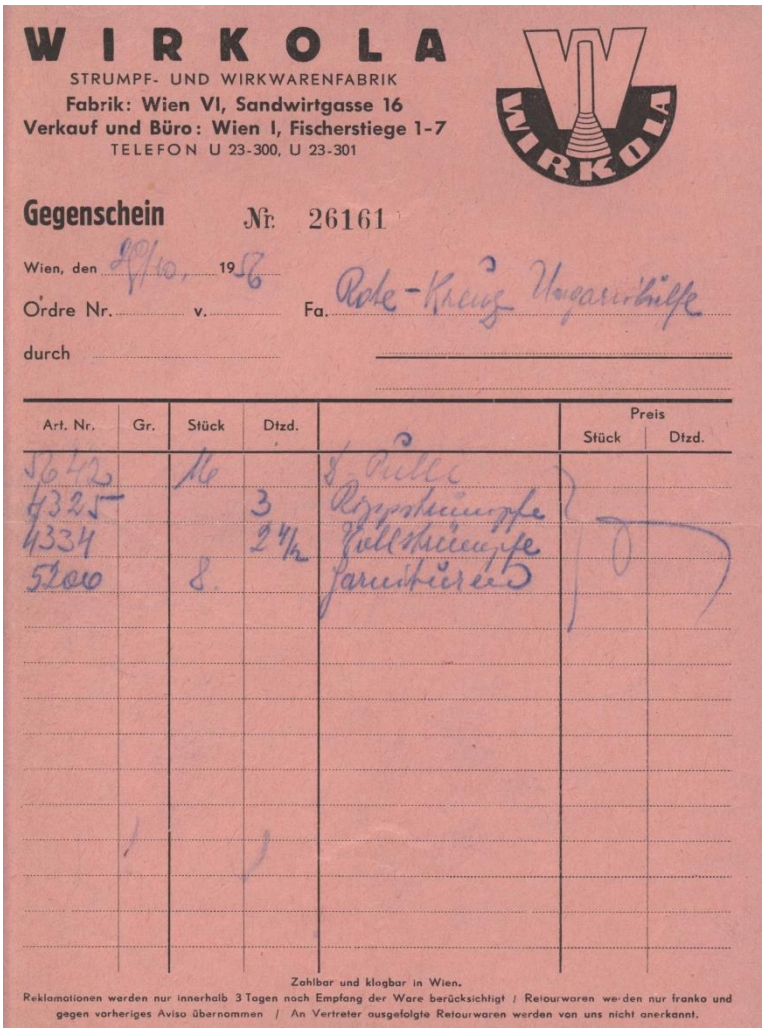
felett s késztette hátrálásra és vereségre a minden értelmes változás lappangó nagy ellenfelét: a káosz, az anarchia erőit.
Összeomlott a régi rend, mert megbízható elvtársak nem találtattak és kialakult az ideiglenes új helyi hatalom, ám mindez az oroszok szomszédságában történt. A város határában változatlanul ott táborozott és várakozott az orosz páncélos egység. Legsürgősebb feladatunknak azt tekintettük, hogy kipuhatoljuk szándékaikat és rávegyük őket a visszavonulásra. Jól tudtuk: a mi helyi, vértelen forradalmunk sikere e páncélosok magatartásán múlik. Ha megindulnak a város felé, nem tudjuk megakadályozni a vérontást és összeomlik mindaz, amit a diákok, katonák és polgárok egyezménye után felépítettünk.
Megkértük a határvédelmi alakulat rangidős tisztjeit, próbálják megértetni velük, hogy bevonulásuk milyen következményekkel járhat.
A tiszti küldöttség egyezkedési kísérletei váratlan sikerrel jártak. Az orosz páncélosegység parancsnoka tudomásul vette a hatalomátvételt, ellátást és üzemanyagot kért és ígéretet tett arra, hogy páncélosaival visszavonul támaszpontjára, s a várost mindaddig nem fogja megközelíteni, amíg ott a rend fenntartását biztosítani tudjuk. Lövöldözés esetén, azonban megszállnak bennünket. A tankok elvonulását a helyi megegyezés valóban biztosítani tudta – a végzetes novemberi reggelig.
Így kezdtük meg működésünket az országos polgárháború és káosz napjaiban a nem könnyű feltétellel, hogy puskalövésnek nem szabad felcsattannia a változástól megzajdult városban.
[...]
Az orosz páncélos alakulat parancsnokával kötött egyezmény értelmében puskalövés nélkül kellett megoldanunk közbiztonsági kérdéseinket. Egy puskaporos helyzetben a diákság és a munkásság felfegyverzésével egy időben puskalövés nélkül a lázongó és fel-fellobbanó szenvedélyeken úrrá lenni nem volt könnyű feladat. Egyszer azt hittük: nem sikerül többé. A hét közepén ugyanis néhány zavaros tekintetű és zavaros szándékú idegen fegyveres suhanc – Rákóczi-csoportnak nevezték magukat – váratlanul megszállta városi hírközlő központunkat és gyarló fogalmazású közleményben megafonunkon üzent hadat a tanácsnak.
A különítményesek kínos szereplésének a főiskolások nemzetőri gárdája néhány óra leforgása alatt véget vetett. Valamely fortélyos ötlettel sikerült lefegyverezniük a titokzatos csoport tagjait, akikről a balsikerű vállalkozás után többé nem hallottunk.
A különítményesek rajtaütésén túl s az orosz megszállás elhárításán felül csakhamar akadt egy másfajta, ugyancsak súlyosnak látszó gondunk: a várostól néhány kilométernyire fekvő, félelmes és fájdalmas nevű államfegyházban kitört a zendülés. E börtöntelepen százegynéhány politikai és „gazdasági" elítélten kívül az ország legsúlyosabb bűnözői töltötték büntetésüket: ezernél több bűnöző.
Egyik legelső hivatali tevékenységünk az volt, hogy kiküldtünk a telepre egy ügyészi-bírói bizottságot, amely gyorsított eljárással revízió alá vette a politikai és gazdasági elítéltek többnyire képtelen ítéleteit s az ártatlanul, vagy lappáliákért meghurcolt embereket szabályos jogi eljárás után az államügyészség felmentő ítéletével szabadon bocsátotta. A politikai okokból elítélteknek ez a törvényes kiszabadítása viszont – mint várható volt, felpezsdítette a bűnügyi elítéltek szabadságvágyát. A forradalom ott tevékenykedett körülöttük: úgy vélték, ezzel elérkezett a szabadulás esélye részükre is.
Parancsnokuk, egy jó szándékú, de nehézkes észjárású és gyarló képességű idősebb munkáskáder, a politikai foglyok távozásának veszélyes hatását meglepően szabadelvű újításokkal kívánta ellensúlyozni. Ez az önmagában nemes és indokolt reform a válságos pillanatban végzetesnek bizonyult. A fegyencek ugyanis nem humánusabb kezelést és jobb ellátást kívántak, hanem feltétel nélküli szabadulást. Lefegyverezték a belső őrséget, túszul ejtették az idős parancsnokot és elfoglalták a fegyháztömb belső épületrészeit.

E fenyegető helyzetet ismét a főiskolások mentették meg. Egy diákokból álló parlamentercsoportnak hosszas egyezkedés után sikerült a parancsnokot kiszabadítania. A fegyház azonban megbolygatott méhkas maradt, a fegyelmet képtelenség volt immár helyreállítani. így szakadt a városra egy másik aggasztó fenyegetés: több mint ezer súlyos bűnöző – köztük nem egy többszörös gyilkos – kiszabadulásának lehetősége. Ez a feltartóztathatatlan általános anarchiával lett volna egyértelmű. A kitörést tehát mindenképpen meg kellett akadályoznunk. A fegyház őrségének katonai erősítést küldtünk, s az épülettömb körül a katonák drótakadályt és állásokat rögtönöztek s riadókészültségben várták a fegyencek támadását.
Az éjszakai ügyeletet a városházán most már nemcsak az orosz páncélosokkal kapcsolatos gond tette félelmessé, hanem a fegyencek sorsa is. Aggódva gondoltunk a balkezes öreg parancsnokra és fiatal tisztjeire.
Egy éjszakán a hét vége felé megilletődött hangon fegyverhasználati engedélyt kértek a fegyházparancsnokságról, amit fájószívvel azonnal megadtunk.
Reggel azután megtudtuk, mi történt. A rabok megkísérelték a kitörést, kísérletüket a katonaság rövid, erélyes tűzharc után visszaverte. A fegyencek közül, úgy tudom, ketten fizettek életükkel a próbálkozásért, de a katonáknak is volt vesztesége. A tűzharc folyamán az egyik fiatal hadnagyot egy társa nagy izgalmában véletlenül halálosan megsebesítette. A tanács a szerencsétlen fiatal katonát, aki a városlakók épségéért vesztette életét, az özvegy sovány nyugdíját megtoldandó, főhadnaggyá léptette elő, s a maga halottjának tekintette. Az oroszokkal létesített egyezményünket ez a tragikus epizód nem érintette: a sorsunk feletti döntés nem a helyi megegyezés vonalán érlelődött immár.
Az Ideiglenes Nemzeti Tanács az egykori városállamok módára igyekezett néhány külpolitikai–diplomáciai jellegű kezdeményezéssel használni ügyünknek.
Az egyetemisták, akik az ország egyik kapuját felnyitották hét folyamán, már érintkezésben voltak a világgal, újságírókat, diákküldöttségeket fogadtak, egy tornateremből rögtönzött raktárban tárolták a nyugati elsősegély adományait, átvezették a vöröskeresztes autóoszlopokat, feldolgozták a felkeléssel kapcsolatos külföldi és magyarországi rádiójelentéseket, futárokkal és távbeszélőn építették ki összeköttetést az országgal.
Mi a tanácsból kiindulva a szocialista közvélemény felvilágosítását tartottuk életbevágóan fontosnak. Az volt az elgondolásunk, hogy valamely úton módon érintkezést keresünk valamely nyugaton levő kínai misszióval és megpróbálunk így Peking diplomáciáját ügyünk javára áthangolni. A kínaiakat nem tudtuk elérni, de a bécsi jugoszláv követség egy diplomatája eleget tett kérésünknek és meglátogatta a várost, hogy meggyőződjék a magyar felkelés jellegéről. A diplomata megígérte, hogy intézkedik a jugoszláv rádióállomások hírközléseinek és kommentárjainak a valóság irányát kereső áthangolásában. A svájci Vöröskereszt hozzánk érkező képviselőjét arra kértük, vizsgálja meg néhány politikai foglyunk helyzetét és tegyen erről jelentést feletteseinek.
[...]
Kétség és remény között igazgattuk tovább – egyre zaklatottabb lelki állapotban – a kis városközösség ügyeit a független hazával való mielőbbi egyesülés irányában. Feladatunk az utolsó napokban egyre nehezebbnek tűnt. Az egyetemi központban bizalmatlanul fogadták az oroszok politikai visszavonulásának híreit, de annál éberebben figyelték s elemezték a hadmozdulatok erejét és jelentőségét. Mi a nehéz helyzetben Szigethy Attila sugalmazására a politikai követelések mérséklését kívántuk, egyfajta középút kidolgozását a szocialista és polgári demokrácia pólusainak erőterében, mert attól féltünk, hogy a teljes cselekvési szabadság politikai követelésével mindent elveszthetünk. A diákság és a munkásság a fegyverek erejében bízott, mi a forradalom politikai esélyeiben. Eltérő volt a véleményünk a város védhetősége tekintetében, s itt azt a felfogást képviseltük, hogy a második intervenció esetén nincs immár reménye az országnak, a város pedig elpusztulna csapásai alatt.

Súlyos és drámai viták után a hétvégén mégis sikerült megegyeznünk abban a munkásság és a főiskolások képviselőivel, hogy az ország helyzetének konszolidálása jegyében hétfőn – ha nem ér közben meglepetés – az iskolákban megkezdjük a tanítást, az üzemekben a munkát.
A tanács egyik utolsó ténykedéseként az egyházak magunkhoz kért képviselőit kértük, legyenek segítségünkre súlyos helyzetben a lelkek megbékéltetésének, a kedélyek megnyugtatásának munkájában.
Hétfőn – ha addig váratlan fordulat nem áll be – minden rendbe jön majd. Hétfőn kezdődik majd új életünk: ezzel búcsúztunk egymástól.
Nem rajtunk múlt, hogy minden másképpen történt.

Megjegyzés: a szöveget a jelölt kihagyásokkal az eredeti helyesírásnak megfelelően közöljük. Figyelemre méltó még, hogy a szerző ebben az 1966-ban megjelent visszaemlékezésben nem nevezi meg a várost, Sopront, sem pedig tanártársait, diákjait.

Forrás: Erdészettörténeti Közlemények, 1999, XLIV. évfolyam

WIRKOLA

STRUMPF- UND WIRKWARENFABRIK
Fabrik: Wien VI, Sandwirtgasse 16
Verkauf und Büro: Wien I, Fischerstiege 1-7
TELEFON U 23-300, U 23-301

Gegenschein Nr. 26161

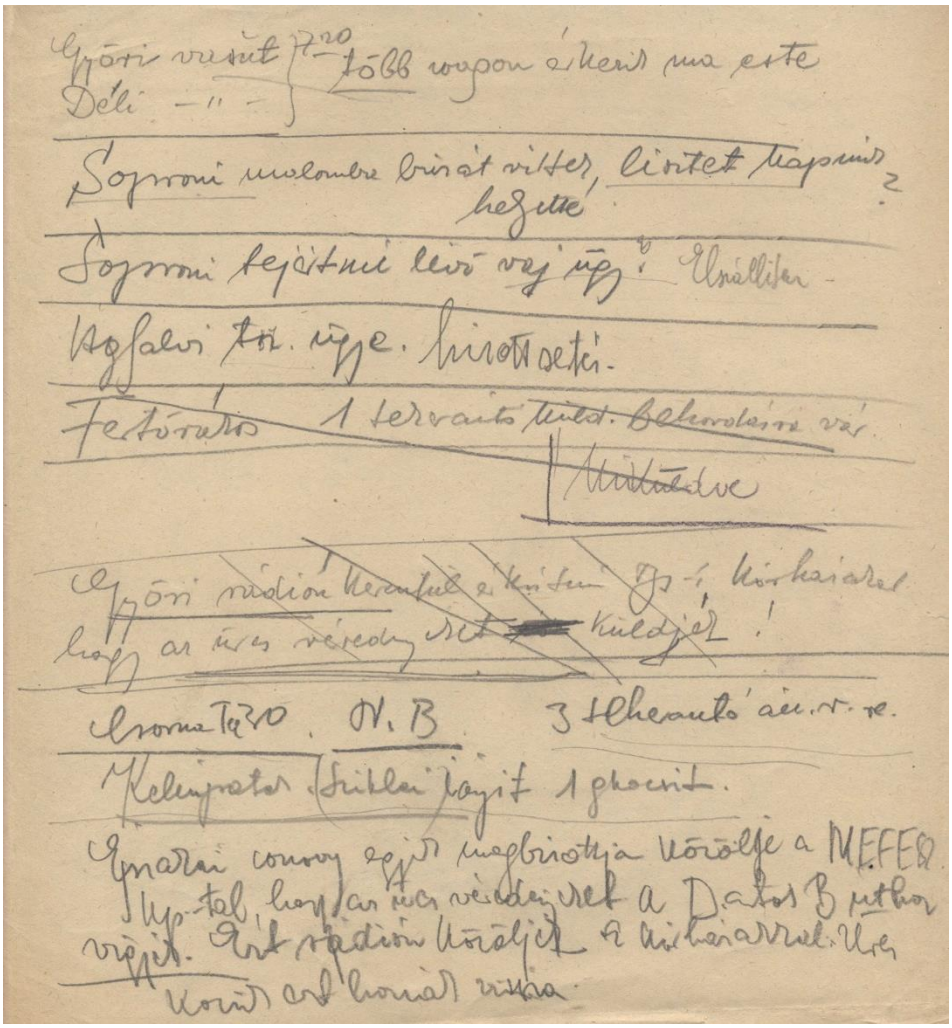
Wien, den 29/10, 1956

Ordre Nr. ..... v. ..... Fa. Rote-Kreuz Ungarnhilfe

durch .....

Art. Nr.	Gr.	Stück	Dtzd.		Preis Stück	Preis Dtzd.
5642		16		Socken		
4325			3	Kniestrümpfe		
4334			2½	Vollstrümpfe		
5200		8		Faustlinge		

Zahlbar und klagbar in Wien.
Reklamationen werden nur innerhalb 3 Tagen nach Empfang der Ware berücksichtigt / Retourwaren werden nur franko und gegen vorheriges Aviso übernommen / An Vertreter ausgefolgte Retourwaren werden von uns nicht anerkannt.

Győri vasút 7.20 több vagon érkezik ma este
Déli — " —

Sopron[i] mulomba bírót vitet, lintet tapasz[t]
hezzék.

Sopron[i] fejérturi lisz vagy úgy? Utalliser -

Kapcsolni tűz. ügye. hirott szeki.

Festőrakt 1 terv auto tulaj. Behozatalra vár.

Utalvány

Győri rádión keresztül érkezett Gy-i kirakatról
hogy az üres vérzsák részt ~~~~ küldjék!

Chroma Tg20. IV. B 3 t Chevrolet aut. t. re.

Kelenpatak Stiller fajit 1 ghocsit.

Amarai vonat egész megbirsolja közölje a MEFESZ
Gyp-tal, hogy az üres vérzsákat a Datos B puthon
vigék. Ezt rádión közölje a kirakatról. Ha
közül ezt kiadni nincs.

Megemlékezés az ’56-os forradalomról

ILLYÉS BENJAMIN

Emlékbeszéd

Tisztelt megemlékezők, Hölgyeim és Uraim!

Nem érti azt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.
De most sokan kérdik: Mi történt?
Ki tett itt csontból, húsból törvényt?
És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végkép nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –:
Ilyen nagy dolog a szabadság?

Márai[215]

1958-ban Sopronban és 1959-ben Vancouverben végzett, általunk mindig egységesnek tekintett évfolyamunk egyikeként, a bányász, földmérő és erdészhallgatóság MEFESZ szervezetének egyszerű tagjaként kísérlem meg feleleveníteni a történelmi napok szellemiségét, általam megélt, néhány fontos eseményét. Életünk csodálatos élménye, hogy a magunk lehetőségeivel élve alakítói és őrzői lehettünk annak, melyet más nemzetek örökségbe kaptak: átélhettük, hogy milyen „nagy dolog a szabadság?", milyen nagy dolog a demokrácia?

Származási és földrajzi szempontból heterogén évfolyamunk a beiratkozásunk óta eltelt három év alatt egységes baráti társasággá alakult. Nemcsak a diákélet szenvedései és örömei kovácsoltak össze minket. Magunkkal hoztuk a Rákosi rendszer okozta otthon tapasztalt társadalmi feszültségeket, igazságtalanságokat és a változtatások türelmetlen igényét. Ezekről egymás közt mind nyíltabban beszéltünk. A reformerek legendás kiadványa, az Irodalmi Újság vásárlójaként észrevettem, hogy barátaim közül egyre többen váltak példányaim rendszeres olvasóivá.

A másik összekovácsoló erőt jelentették a selmeci hagyományok. Bár megfélemlítésül 1951-ben kizártak 46 erdőmérnök hallgatót, balekként már 1953-ban megtaláltuk barátainkat a diákszokásokat ápoló firmáink közt. Különösen az 1955-ben végzett évfolyam, összefogva tanárainkkal, bányász és földmérő társainkkal tett sokat hagyományaink megújításáért. Évfolyamunk többsége az ő távozásuk, majd 1956 nov. 4.-e után – Kanadában és itthon is – vitte tovább ezt a folyamatot.

1956 őszére Hazánk lakosságához hasonlóan, egységesen reménykedtünk a gyökeres fordulatban. Szabadság utáni vágyunk mind erőteljesebben jelentkezett. Többségünkben fel sem merült a 45 előtti rendszer restaurálása: a kegyetlen diktatúra után az egész népet szolgáló, demokratikus, önigazgató államban reménykedtünk. A forradalmi napokban, Sopronban működőképes volt ez a nem örökségként kapott modell.

A gyökeres változások első, megdöbbentő jele Rajk László október 6-i temetése volt. Újsághírek, fényképek alapján szereztünk tudomást, hogy a szertartáson 350 000ezer ember előtt tettek politikusok fogadalmat, hogy még egyszer nem ismétlődhet meg hasonló eset. Emlékeztetek ehhez kapcsolódva csupán Nagy Imre 1958. június 16-i kivégzésére.

[215] Hivatkozás Orbán Júlia előadóművész beszéd előtt előadott Márai versére (Mennyből az angyal).

Felejthetetlen személyes emlékem az október 22-i SOTEX Kultúrházban tartott diákparlament volt. A nyilvános rendezvényre az épület zsúfolásig megtelt egyetemistákkal, főiskolásokkal és városi érdeklődőkkel. Ekkorra már a fő kezdeményezők, a szegedi és budapesti egyetemisták eljutottak ifjúsági vezetőinkhez. Tájékoztató anyagaik alapján előző nap az erdészek Diákkollégiumában elkészült a másnapi vita helyi sajátosságokat is tükröző háttér anyaga, mely másnap sokszorosítva a résztvevők kezeibe került.
Gyűlésünk első pontja hamar lezárult: kiléptünk a párt irányította ifjúsági szervezetből és csatlakozva a szegediekhez megalakítottuk az egyetemisták és főiskolások független, országosan egységes, soproni ifjúsági szervezetét, a MEFESZ-t. A hagyományos selmeci karok újbóli egyesítését jelképező Intézőbizottságba a karok és évfolyamok létszáma arányában megválasztottuk képviselőinket. Ennek a testületnek nagy szerepe volt a soproni események irányításában.
Bonyolultabb feladat volt a 41 országos és helyi, illetve egyetemi vonatkozású követelés megvitatása. Maradandó élményként idézem fel, hogy az elnöklő hallgatótársunk milyen csodálatos érzékkel kezelte a sokszor indulatos és néha szélsőséges hozzászólásokat és kereste a konszenzusos megoldásokat. Első alkalommal tapasztalhattam meg a demokrácia életképességét. A követelések első változatába írt kézírásos jegyzeteim alapján hadd említsem meg, hogy a diákparlamenti vita alapján kerültek be a Magyarország *semlegességéről*, a *szabad* választásokról, az általános szabadságjogok érvényesítéséről, *a bírói függetlenségről*, a Varsói Szerződésből történő kilépésről és a szovjet csapatok *azonnali* kivonásáról, a Szovjetunióban még mindig fogvatartott magyar hadifoglyok és polgári személyek *azonnali* hazabocsátásáról szóló követelések.
A budapesti egyetemisták 23-a délutánra, Bem szobor előtti térre a lengyel demokratizálás mellett tüntetést szerveztek. Ehhez mi is csatlakoztunk. Széles körben ismert tüntetésünk története. Bár érvényben volt a kijárási tilalom, a város vezetőivel sikerült megegyezni az egyetemisták, fegyelmezett, zárt sorokban megvalósítandó 15 órakor kezdődő néma tüntetéséről. Helyi megegyezésünk után jött a hír, hogy – meghátrálása első jeleként – a központi diktatúra ½ 3-kor visszavonta az országos tilalmat. Ez a tüntetésünk nagy szerepet játszott később a város lakói és az egyetemisták közti bizalom megerősítésében.
Hivatkozom Peéry Rezső a város Nemzeti Tanácsának tagja, igazi szuverén értelmiségi, elkötelezett demokrata, a Berzsenyi Gimnázium akkori igazgatója 1966-ban írt visszaemlékezésére: „A felvonuló ifjúságot csodálkozó, megilletődött, mosolygó arcok sorfala bátorítja. A fiaink, a lányaink. A mi főiskolásaink. Ezt mondogatják, ámultan, ezt ismételgetik a járdán, ahol párhuzamosan, nehézkesen velük csoszog a nézősereg. A felvonulók arca önérzetes, komoly és gondterhes … Milyen az utca az áramütés után? ... Az emberek kint maradnak az agorán, a levegőben ott él tovább a felszabadult akarat, a sors feletti rendelkezés mámora, varázsa."
A következő napok tétje a város működőképességének fenntartása, az anarchia elkerülése és az új rend megszilárdítása volt. A MEFESZ Intézőbizottság rugalmas irányításával a hallgatóság önszervező módon a végkimerülés határáig oldotta meg az éppen aktuális feladatokat. A lakosság bizalmát élvező ifjúság hatalmas szerepet vállalt a rend fenntartásában, a közellátás biztosításában. Személyesen a nemzetközi vöröskeresztes szállítmányok fogadásában és továbbításában vettem részt. Itt megtapasztalhattam Ausztria és a Világ országainak szolidaritását. Különösen a szállítmányokat kísérő osztrák emberek részéről érezhettük közvetlenül is a megbecsülés, az együttérzés és az aggódás őszinte megnyilvánulásait.
A munkásság és a környező falvak parasztsága az elmúlt években elszenvedett sérelmek ellen megmozdulásokat szervezett. Nagy érdeme volt a hallgatóknak, hogy racionális érvelésükkel sikerült e folyamatokat törvényes keretek közt tartani. Csodálatos élmény volt, ahogy e közösségek leküzdve jogos indulataikat, rövid idő alatt, demokratikusan megválasztották új vezetőiket.

A MEFESZ Intézőbizottsága helyesen ismerte fel a diákság e szerepének átmeneti jellegét. Kezdeményezték a városi munkástanács megalakítását. Üzemek, intézmények, új vezetőiből, a határőrség és rendőrség képviselőiből október 27-én, – Peéry szerint „zömök, rokonszenves, az alvatlanságtól feltűnően sápadt arcú, biztosan és hibátlanul rögtönző diák" elnökletével – mintegy 500 küldött megválasztotta a város tíztagú Ideiglenes Nemzeti Tanácsát. A választás levezetése bravúros teljesítmény volt, még nagyobb jelentőségű a város demokratikus működését szélesebb alapokra helyező, hatalom megosztási döntés meghozása. Így városunkban a MEFESZ mellett a Nemzeti Tanáccsal és a Munkástanáccsal létrejött a későbbi helyi demokratikus vezetés potenciális bázisa.
November elejére nemcsak Sopronban, országosan is konszolidálódott a helyzet. November 3-án a bányász, földmérő és erdőmérnöki karok közös tanácsülésen határozatot hoztak újbóli egyesülésükről, a Soproni Műszaki Egyetem megalakulásáról. E szombati nap késő estéjén úgy tértem felsőlőveri kamarámba, hogy „hétfőn kezdődik majd új életünk".
November 4-i, vasárnap hajnali második szovjet beavatkozás híre megdöbbentően hatott mindenkire. Nagy Imre nyilatkozata népem kiáltása volt a Világ népei felé. A szovjet csapatok ellen Kópháza és Nagycenk határához, katonai vezető nélkül felvonultatott egyetemisták szabadságunkért, demokráciánkért, Svájccal és Ausztriával szövetséges, semleges Magyarországért, majd a Dunántúli semleges régióért, végül már csak Sopron nyílt városért életüket áldozták volna. Nem tudhattuk, hogy a nagyhatalmak már eldöntötték Hazánk sorsát.
A véráldozat nélkül lezárult drámai esemény után a hallgatóság többsége Ausztriába menekült. Én három kamarásom, barátom hívására sem csatlakoztam hozzájuk. Fájdalmas érzéssel, könnyes öleléssel vettünk búcsút egymástól. Egyedül maradtam lőveri szobámban népem kiáltása utáni drámai csendben.
A kis létszámú hallgatóság rögtön megkezdte az oktatás fizikai feltételeinek megteremtését. Az Erdőmérnöki Kar vezetésével először a forradalom központjaként működő egyetemi épületekben rendet kellett teremteni. Időnként igen éles konfliktusok kezelése során az egyetemi autonómiát is sikerült elismertetni az új hatalommal. Újjáalakítottuk a MEFESZ-t, mely hitet tett a forradalom vívmányai mellett. Február végére látható lett, hogy a hatalom megszilárdulásával nincsenek meg az elvhű működés további feltételei és önként feloszlott a szervezet. A májusban megalakult egyetemi KISZ szervezetnek kevés hallgató lett a tagja.
1956. november 24 és december 2 között hazautazhattunk családunkhoz. Utazásom Budapestre két napig tartott a sztrájkok miatt. Találkozásom súlyosan beteg édesanyámmal, testvéreimmel, rokonaimmal megrázó emlékem marad. Családhoz tartozásom érzése, a rommá lőtt Budapest utcáin a szabadságharcosok gondosan ápolt, ideiglenes sírjainak látványa megerősítette döntésemet: itthon kell maradnom.
A hallgatóság és az egyesített Egyetem vezetése törekedett a kintiekkel felvenni a kapcsolatot. Számos spontán diák kezdeményezés egyikeként Karunk vezetése támogatásával, évfolyamunk megbízásából december 3-án hárman kiutaztunk Ferienhortba társainkhoz. Megérkezésünkkor elmondtuk, hogy tájékoztatni és tájékozódni jöttünk és visszatérünk Sopronba. Ekkor tudtuk meg, hogy már döntöttek a kanadai kitelepülés ügyében. Így egyéni beszélgetéseink a gyötrelmes búcsúzás órái lettek. Sokan velünk üzentek, küldtek levelet döntésükről hozzátartozóiknak. Bár vad rémhíreket hallottunk Sopronról, kitartottunk hazautazási szándékunk mellett. Évfolyamtársaink összeadták utazási költségünket, sőt egy németül jól tudó barátunk Bécsig el is kísért minket. Néhány hallgatóval kiegészülve tértünk haza, Sopronba.
A Soproni Műszaki Egyetem vezetése december 18-i keltezésű, drámai hangú tájékoztató levelében rögzíti, hogy „nem ítéli el a külföldre távozottakat, mint ahogy nem is magasztalja az itthon maradottakat sem. A külföldre távozottakat vérünkből való vérnek, magunkhoz tartozóknak tekintjük és örülnénk, ha ismét mindannyian együtt dolgozhatnánk tovább

sokat szenvedett hazánk érdekében." 1957 januárjára tanáraink többsége és az erdőmérnök hallgatók fele tért vissza Sopronba. A kegyetlen politikai erők által kettészakított évfolyamunk máig megőrizte összetartozását, egymás megbecsülését.

A Soproni Műszaki Egyetem és ezen belül az Erdőmérnöki Kar vezetése 1956-58 között kiállt letartóztatott tanártársaik mellett, az indokolatlan zaklatások, házkutatások ellen. Rövid 1959-ig tartó nem hivatalos működése alatt, a hallgatóság többségével együtt sokat tett a soproni felsőoktatási bázis megmentéséért. Bár a műszaki karok Miskolcra költözését nem tudta megakadályozni, az erdőmérnökképzés 1958-ra kiegészült a faipari mérnökképzéssel és ezzel sikeresen teremtette meg a mai Nyugat-magyarországi Egyetem létezésének feltételét is.

A kezdetben egységes diákság a megerősödő hatalom hatására polarizálódott. mely köztünk is éles konfliktusokat okozott. Összefogásunkkal, tanáraink támogatásával azonban 1958-ban nagyobb retorziók nélkül végezhettünk.

Életünk nagy ajándéka, hogy diáktársainkkal, tanárainkkal és Sopron lakosságával összefogva a forradalom napjaiban gazdagíthattuk népünk szabadságvágyát, demokratikus elkötelezettségét kifejező történelmi örökségünket.

Forrás: Az emlékbeszéd elhangzott 2012. október 23-án, az egyetemi 56'-os emlékműnél.

IFJ. SARKADY SÁNDOR

Vér nélküli forradalom Sopronban

Sopron sajátos helyzetben lévő város a forradalom két hetében. A nyugati határ közelsége (soproni beszögellés), zártsága (mindenki ismer mindenkit) nagyban befolyásolta a vidéki kisváros mindennapjait. Az 1945-1956 között eltelt 11 esztendő nem múlt el nyomtalanul a város és intézményei életében. Ebbe a kategóriába tartozott az Erdőmérnöki Főiskola is. 1949-ben a korábbi egyetemet a Rákosi rezsim kettétépte. 1951ben pártutasításra közel ötven hallgatót kizártak és eltávolítottak a Főiskoláról. Az új hatalom, a selmeci hagyományok megfojtására törekedett. A bányászokat és kohászokat Miskolcra költöztették. A helyhiányból következőleg azonban a III-IV. éves hallgatók Sopronban folytatták tanulmányaikat. Az elköltözött karok helyébe pedig Földmérő Mérnöki Kart szerveztek. 1955-ben, az akkori illetékesekben már a soproni felsőoktatás felszámolása is felmerült. 1956 forró nyarán a teljes bizonytalanság vette körül az intézmény további sorsának alakulását. Ebben a helyzetben találták a Főiskolát az 1956-os forradalmi események. A szegedi és budapesti ifjúság mozgalmai, reformgondolatai jó táptalajra hullottak Sopronban is.

1956. október 21-én a főiskolai és egyetemi ifjúság a délutáni órákban elhatározta, hogy csatlakozik a budapesti műszaki egyetemisták követeléseihez. Az este folyamán az akkori Dimitrov téri diákszállóban minden kar és szak (erdész, bányász, földmérő, geológus) képviseltette magát. A gyűlést Bujdosó Alpár és Bartucz Ferenc vezették le. Az ifjúság megkezdte saját programpontjainak kidolgozását. Az erdészhallgatók ígéretet tettek arra, hogy a másnapra tervezett nagygyűlést engedélyeztetik Roller Kálmán igazgatónál, és helyszínéül a SOTEX kultúrházat javasolták. Másnap, október 22-én délután 15.00-kor Ideiglenes Intéző Bizottság vezetésével kezdetét vette a nagygyűlés, az első soproni diákparlament. Az emelvényen a hallgatók foglaltak helyett. A zsúfolásig megtelt teremben képviseltették magukat a meghívottak is: az oktatók, a városi pártbizottság tagjai, a fegyveres testületek képviselői. Elénekelték a Himnuszt, majd a Nemzeti dal elszavalása következett. Donáth György I. éves erdőmérnök-hallgató ismertette a budapesti egyetemisták pontjait. Majd saját pontjaik megvitatására és azok írásba foglalására került sor. Követeléseik három csoportot alkottak: általános, egyetemi és soproni követelések. Az órákig tartó vitaesten kimondták: Szeged és Budapest példáját követve kilépnek a DISZ-ből, és megalakítják saját ifjúsági szervezetüket, a MEFESZ-t. Követelték a soproni karok és a főiskola egy egyetemben való egyesítését. A MEFESZ irányításával egy előkészítő bizottságot bíztak meg. Ennek elnöke Bujdosó Alpár erdőmérnök lett.

„Sokan hozzászóltak és a követelések közül mindinkább a nemzeti jellegűek kerültek előtérbe. A hallgatóság köréből több felszólaló felvetette, hogy miért hiányzott a Himnusz a legutóbbi március 15-ei ünnepség műsorából. Valaki a hallgatók közül megjegyezte: mert a párttitkár kihúzta azt. Ezután a tömeg hangosan követelte, hogy a párttitkár nyilatkozzék, miért húzta ki a Himnuszt a nemzeti ünnep programjából. Az erkélyek egyikéről felállt Strausz József függetlenített csúcstitkár és próbálta csendesíteni az egyre erősödő felháborodást. Kezdte magyarázni, hogy az itt jelenlévő fiatalok a párt politikájának köszönhetik azt, hogy tanulhatnak. A hallgatóság kórusban harsogta, hogy nem erre kíváncsi, hanem arra, hogy miért húzták ki a Himnuszt a nemzeti ünnep műsorából. A választ nem lehetett érteni, a túlfűtött hangulatban a zajos nemtetszés-nyilvánítás elnyomta a felszólaló hangját. A zaj elcsendesedése után egy lányhallgató feltette a kérdést: miért vezettek bennünket félre és miért hazudtak? Ugyancsak a jobboldali erkélyek egyikén felállt a *Marxizmus-Leninizmus Tanszék egyik kulcsembere, Kertész István adjunktus, aki a felszólalásában beismerte, hogy a párt félrevezette a magyar népet. „Igen, hazudtunk, hazudtunk, hazudtunk, mert hazudnunk kellett." Megnyilatkozása döbbenetet és csendet váltott ki az egyébként zajos nagygyűlésből."*

Este 11 óra körül az egyetem kertjében álló Őrtüzek emlékműnél fellobbant a láng. Emlékirat felolvasására került sor, az 1921-ben elesett hallgatók tiszteletére. A fiatalok még az

éjszaka folyamán megkezdték követeléseik letisztázását és sokszorosítását. A követelések sokszorosítását a városi tanács igazgatási osztálya 3000 példányban engedélyezte, a hallgatók 16 pontos követelését pedig – „A Soproni MEFESZ követelései !" címűt – 30000 példányban nyomtatták ki. Október 23-án a délelőtt folyamán mintegy 40 fő a veszprémi diákparlamentre utazott. Az itthon maradottak, mintegy 1000-en főiskolai és egyetemi hallgatók, a lengyel nép iránti szolidaritásuk kifejezéseképpen – a fővárossal egy időben – méltóságteljes és néma tüntetést rendeztek Sopronban. Egyetlen transzparenst vittek magukkal, rajta a felirat: „Együtt a lengyelekkel". A városon végigvonulva, megkoszorúzták a 1848-as emlékművét. Az esti Gerő-beszéd a hallgatóságból elkeseredést és haragot váltott ki Sopronban is. A MEFESZ a pártbizottságtól küldötteket kért a helyzet tisztázására. Az ifjúság a rádióból, illetve telefonon értesült a forradalom kitöréséről Budapesten.

24-én a Győr-Sopron megyei Hírlap teljes egészében közölte a „soproni pontokat" – az ifjúság követeléseit. A MEFESZ Ideiglenes Intéző Bizottsága, a karok vezetői és a pártbizottsági tagok együttes ülésére került sor. A MEFESZ ígéretet tett arra, hogy idegenek nem lépnek az egyetem területére. Biztosítják a nyugalmat és folytatódik az oktatás. A fővárosból érkező fegyveres harcok hírére, és a kihirdetett statárium ellenére a bányászhallgatók tömegtüntetést helyeztek kilátásba. A IV. éves erdőmérnök-hallgatók azonban kordont vontak az egyetem köré, és – egyelőre fegyvertelenül – megkezdték a kapuk őrzését. A nap folyamán a hallgatók követeléseiket röplapokon terjesztették a vállalatoknál és az üzemeknél, s csatlakozásra hívták fel a munkásságot. A Bognár Dezső vb. elnök vezette gépkocsis küldöttség az ifjúság követeléseit vitte Budapestre.

„A három gépkocsiból álló menetoszlop piros-fehér-zöld zászlókkal volt feldíszítve, az élen haladó kocsin fehér zászló lengett. Az egyetemi karokat három hallgató képviselte. A GYSEV-től kölcsönkért egyik kocsit Iliás Ferenc gépésztechnikus vezette. Győrben a tanácsháza előtti népes tömeg nagy ovációval fogadta a küldöttséget. A régi 1-es úton haladtak, azonban Pilisvörösvár és Budapest közt AVH-s katonák sorfala tartóztatta fel őket. Hamarosan előkerült a főváros lezárását irányító kékparolis ezredes, aki közölte a küldöttséggel, hogy Budapestre nem mehetnek be. Amíg felhívást nem tesznek közzé, addig a fővárosba bejutni nem lehet. Visszafordultak."

14 órakor egyetemi hallgatók kisebb csoportja a Széchenyi téren megkoszorúzta a legnagyobb magyar szobrát. A karhatalom a város több pontján erőszak nélkül feloszlatta a tömeget. A főiskola és a diákotthonok épületeire kitűzték a nemzeti lobogót. A parlamenti véres sortűz és más atrocitások miatt a közhangulat a városban felforrósodott. Az erőszakszervezeteknél (rendőrség, határőrség) a teljes elbizonytalanodás jelei mutatkoztak. Az MDP befolyása rohamosan csökkent. Sopron több pontján megkezdődött a szovjet elnyomás jelképeinek (vörös csillag, vörös zászló) eltávolítása. Üzemi sztrájkok vették kezdetüket. A MEFESZ a városi pártbizottsággal megszakította kapcsolatát. A mosonmagyaróvári vérengzés hírére (26 án) 400-500 fős munkástömeg a Kis Várkerületen ledöntötte és szétverte a szovjet hősi emlékművet. A ledöntésnél Katona Sándor rendőrkapitányt és beosztottait a tömeg tapsviharral éltette, „ilyen rendőrségre van szükségünk" felkiáltások közepette. A ledöntésben egyetemi hallgatók nem vettek részt. Diákok és munkások a Deák térre vonulva ledöntötték Kellner Sándor 1919-es kommunista népbiztos szobrát. Általános sztrájk vette kezdetét a soproni üzemekben. A határőrség (Farkas Antal, Várnai László) és a rendőrség (Katona Sándor) azonosult az ifjúság követeléseivel, és átállt a forradalom oldalára. A MEFESZ hangos híradója felhívta a város lakosságát, hogy álljanak az ifjúság mellé, határozataik meghozataláig tartózkodjanak a rendzavarástól, a csoportosulástól. A közellátásban (kenyér, víz, gáz) nem lesz semmi akadály. A határőrség biztosította arról a várost, hogy a nyugalom megőrzése esetén, a szovjet csapatok nem vonulnak be Sopronba. A rendőrséggel való sikeres megállapodás után a hallgatók, mint karszalagos segédrendőrök kapcsolódtak be a rend fenntartásába. Ettől a naptól kezdve rendőrök, határőrök és hallgatók együtt járőröztek a város utcáin. A soproni egyetem MEFESZ Bi-

zottsága már az előző nap tájékoztatta a város dolgozóit, hogy 27-én délelőtt 10 órakor megválasztásra kerül Sopron Város Ideiglenes Nemzeti Tanácsa. A MEFESZ javaslatra tíztagú Intéző Bizottság állt fel. Az Erdőmérnöki Főiskolát és az egyetemi karokat Gyulai Zoltán és Sébor János professzorok képviselték. A bizottság a főiskolán megfogalmazta a Nemzeti Tanács kiáltványát. A hallgatók a soproni nyomdában elkészítették 17 pontos kiáltványukat, „A soproni egyetem karai állást foglaltak népünk szabadságharcának szent ügyében" címmel. 1956. október 28-án győz a forradalom. A soproni MEFESZ a közigazgatás biztosítására, az ügyrendek lebonyolítására spontán csoportokat és bizottságokat szervezett. A ránk maradt dokumentumok szerint az alábbi csoportok álltak fel a Főiskola területén:

– Katonai, politikai ügyek 2. sz. (Gazdasági osztály)
– Szállítás, közlekedés, segélyügyek. 49.sz. (volt Személyzeti osztály)
– Gyárak, vállalatok, vidék 6. sz. (Marxizmus tanszék)
– Bizottságok fogadása
– titkárság 34. sz. (Tanulmányi osztály)
– Rádió, hírszerzés, sajtó 43. sz. (Pártbizottság)
– Intéző Bizottság, Nemzeti Tanács 8. sz. (Roller szoba)
– Őrszoba (volt DISZ Bizottság)

Ezen a napon főiskolai és egyetemi hallgatók (katonai csoport) letartóztatták a soproni pártbizottság 13 tagját. A MEFESZ javaslatára Katona Sándor rendőrkapitány ávéhásokat vett védőőrizetbe. A letartóztatottakat a határőrség épületébe kísérték. A sopronkőhidai börtönlázadást (október 28-30) tárgyalás útján a rendőrség, a határőrség és a MEFESZ együttesen szerelte le. Az általános tűzszünet bejelentésének hírére kezdetét vette a MEFESZ gyógyszer és élelmiszer segélyszállítása Budapestnek. A hallgatók a határállomásokon is szolgálatba álltak. A teherkocsikat és a sofőröket a vállatok adták, a hallgatók és tanáraik, pedig mint MEFESZ kísérők biztosították a szállítmányokat. (A segélyszállítások november 3-ig folyamatosak voltak.) Az október 29-én Győrben tartózkodó Soproni Egyetemi Karok diákjainak, professzorainak és dolgozóinak küldöttsége a győri rádióban kijelentette: „a jelenlegi országgyűlést és kormányt személyi összetételénél fogva nem tartják alkalmasnak az állam vezetésére." 30-tól a hallgatóság fokozatosan felfegyverkezett. A kőhidai börtön parancsnokától 50 db kispuskát és 20 db pisztolyt kapott a Hún Béla vezette egyetemista küldöttség. Fegyvert kapott a kőhidai határőrs fegyverkészletéből is. A nap folyamán Gácsi Vendel erdőmérnökhallgató vezetésével újabb küldöttség érkezett Pápára (a 29-i kiküldetés még sikertelen volt). Moór Ferenc ezredes engedélyével az acsádi lőszerraktárból a MEFESZ 400 db puskát, 100 db géppisztolyt, 2 db golyószórót, 1 db géppuskát, 5000 kézigránátot és nagy mennyiségű lőszert kapott. Több nyugati rádióriporter és TV stáb fordult meg Sopronban is. A BBC munkatársai 31én Sopronban is forgattak. Interjúk készültek a főiskola előtt és a Várkerületen. Mikes György újságírót többek között Bujdosó Alpár tájékoztatta magyarul, és egy diáklány angolul. Mindketten összefoglalták az addigi soproni történéseket: „Sopron a diákok kezén van, a közigazgatás jól működik." A soproni MEFESZ bizottság 5000 példányban kinyomtatta „A Csornai, a Soproni Forradalmi Katonai Tanács Felhívása !" c. röplapját. November 1-én tíz soproni hallgató Győrbe utazott, hogy Szigethy Attilának, a Győri Nemzeti Tanács elnökének a segítségére legyenek. A soproni MEFESZ bizottság 20 000 példányban kiadta a „Magyar parasztok!" c. röplapját, amit a vidéki csoport járásszerte terjesztett. November 2-án az egyre inkább önállóvá váló katonai csoport tagjai letartóztatták a Marxizmus tanszék négy munkatársát. Buda György, a MEFESZ katonai csoportjának tagja Kismarton környékén Reszneki Zákó András vezérőrnagytól fegyveres segítséget kért a magyar forradalom számára. Kérését Zákó elutasította. A Főiskola dolgozói titkos szavazással megválasztották az Erdőmérnöki Főiskola Forradalmi Tanácsát. A Főiskola, a Bányamérnöki Kar és Földmérő-mérnöki Kar Tanácsa a

Bányamérnöki Kar épületében együttes ülésen elhatározta, hogy a három felsőoktatási intézmény Soproni Műszaki Egyetemmé egyesül. Az egyetem ideiglenes rektorává dr. Vendel Miklós professzort választották.

November 4-én hajnalban megindult az általános szovjet orvtámadás Budapest és a vidéki nagyvárosok ellen. Kéthly Anna államminiszter Bécsből Budapestre tartva, csak Sopronig jutott el. A MEFESZ-bizottság és a Nemzeti Tanács Kéthly mellé diákküldöttként Bujdosó Alpárt, a soproni MEFESZ elnökét javasolta. Delegáció indult Sopronból New Yorkba, az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez a Nagy Imre-kormány, a forradalmi diákság, és a magyar nép képviseletében. Azt akarták elérni, hogy az ENSZ küldjön rendfenntartó alakulatokat Magyarországra. A főiskolai és egyetemi ifjúság a fertődi tüzérezredtől kapott tarackokkal megpróbálta elreteszelni a „soproni beszögellést" Kópháza-Nagycenk térségében. A hallgatóság egy része (IV. és V. évesek) kézifegyverekkel kivonult a város védelmére. Egy szovjet felderítő különítmény (3-4 harckocsi és páncélautó) hamar véget vetett a reménytelen ellenállásnak. Annál is inkább, mivel a fertődi tarackok mindegyikéből hiányzott a gyújtószeg.

„A csoport vezetésében meghatározó szerepet betöltő Baranyai József adjunktus állítólag felkérte Molnár István, alias Pista bácsit, hogy teljhatalommal vegye át a katonai ügyek irányítását. A nevezett egyén saját bevallása szerint ennek a felkérésnek eleget tett. A katonai csoportban ekkor tevékenykedő Kassai Viktor (Kanada, Vancouver) jól emlékszik Pista bácsira, szerinte ő adta ki az utasításokat, míg egy másik volt hallgató, Benkő Géza (Kanada, Victoria) úgy emlékszik, hogy Pista bácsi csak azt mondta meg, hogy mit és hogyan kell csinálni. Az említett megnyilatkozásokból nyilvánvaló, hogy Molnár István aktív szerepet vállalt a november 4-i fegyveres ellenállási kísérlet megszervezésében. (Baranyai Józsefet sajnos már nem lehetett megkérdezni, mivel ő a 90-es évek elején Kanadában elhunyt.) Bizonyos, hogy a fegyveres kivonulás megvalósításában néhány hallgató aktív szerepet játszott, nevük azonban ismeretlen.

A hallgatók többségét a Lőver Szállóban érte a hír, hogy a „kópházi csatát" elvesztették. A károlymagaslati kilátóban elhelyezkedő őrszemek jelzőrakéta fellövésével jelezték, hogy Sopron előterében megjelentek a szovjet tankok. A hír vétele után a hangadók kiadták a jelszót a menekülésre. Kisebb-nagyobb csoportok indultak el a Récényi úton a Muck felé. A Muckon az üresen álló határőr laktanya előtt gyülekeztek. Az események kiszámíthatatlan alakulása folytán a szerző is feljutott a Muckra, úgy 4,30 táján a következő helyzetkép fogadta: A határőrlaktanya kapuja tárva-nyitva, az udvaron katonai felszerelési tárgyak szétszórva. A laktanya előtti füves térségen 30–40 hallgató ácsorgott tanácstalanul. Egy idő múlva a tér közepére kiállt egy felsőbb évesnek látszó fiatal, aki nagy hangon közölte a jelenlevőkkel, hogy fiúk megvédjük a Muckot, aki velünk tart, sorakozzon! Kezével mutatva, hogy az I., II., III. század hova álljon. Józanésszel lehetetlen volt felfogni az ötletet. A többségükben fegyvertelen fiatalok képtelenek lettek volna bármit is megvédeni. A Muck megvédésére tett felhívását a hívatlan szervező sem gondolta komolyan. Ötlete csupán ügyes trükk volt a határ szervezett átlépésére mozgósítani a fiatalokat. A reménytelen helyzetben lévő tömeg vezért keresett, utasításait gondolkodás nélkül hajtották végre. Az események hatására összezavarodott fiataloknak kevés idejük volt ahhoz, hogy sorsukkal, jövőjükkel foglalkozzanak. A többség abban a reményben lépte át a határt, hogy a helyzet hamarosan normalizálódik, és akkor visszatérhetnek Sopronba. Voltak azonban jó néhányan, akiket a bukott forradalom utáni reménytelenség vitt külföldre, a határátlépéssel megnyílt a csodálatosnak hitt „Nyugat" korlátlan érvényesülési lehetősége. Végül is kevesen indultak el Sopron felé, a többség a távozás útját választotta."

A hallgatóság közül mintegy 450 fő (ebből 220 erdész) hagyta el hazáját, félve a rájuk váró megtorlástól, a bizonytalan jövőtől. A várost megközelítőleg 50 tanár hagyta el, a főiskoláról 25 oktató családostól az emigrációt választotta.

A BBC adatai szerint Sopronnál november 4-én kb. 5000-en lépték át a határt és menekültek Ausztriába. November 4-én szovjet harckocsi-különítmény vonult be Sopronba Másnap lezárták a város stratégiai pontjait. Az objektumok magyar őrségét mindenütt lefegyverezték A megszállók Boncsuk ezredes irányításával szovjet városparancsnokságot állítottak fel.

November 12-én – az országban elsőként – az Erdőmérnöki Főiskolán kezdetét vette az oktatás.

Álljon itt összefoglalásul Peéry Rezső értékelése a soproni egyetemi ifjúság cselekedeteiről és tenni akarásáról, azokéról, akik két hétre visszaadták 40 000 soproni polgár emberi és nemzeti méltóságát. „Ti voltatok itt minden, az Alma Mater büszkesége, a város reménysége. Veletek együtt tudtunk átlépni a régiből az új világba. Ti voltatok itt a nemzeti felkelés ereje, és sikere, Sopron támasza, vigasza, létértelme. Jó szerencsét a további harchoz, munkához, építéshez. Jó szerencsét a győzelemhez!"

Forrás: Erdészeti Lapok, 2006, CXLI. évfolyam 10. szám

DIÁKIGAZOLVÁNY

Név: Bakos Tibor

Személyi igazolvány száma: 7029953

Egyetem, főiskola megnevezése:

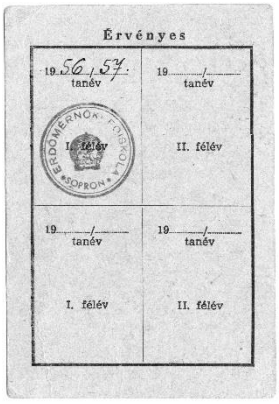
ERDŐMÉRNÖKI FŐISKOLA SOPRON

A diákigazolvány a személyi igazolvány nélkül érvénytelen.

(Az érvényesített időtartamra orvosi gyógykezelésre és gyógyszerellátás igénybevételére jogosít.)

A. Tü. 1033. (Tü. 328) r. sz.

Nyomell. V. 7174. — 1956. VII. (50.000)

Érvényes

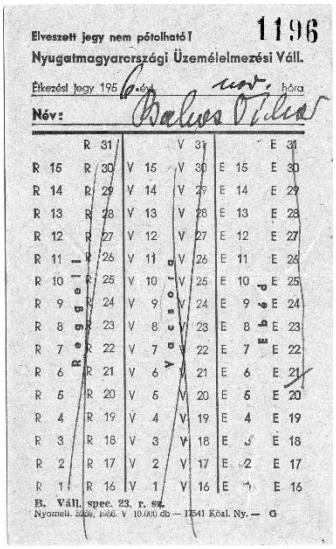
19 56/57. tanév — I. félév

19 ../.. tanév — II. félév

19 ../.. tanév — I. félév

19 ../.. tanév — II. félév

ERDŐMÉRNÖKI FŐISKOLA SOPRON

Elveszett jegy nem pótolható! 1196

Nyugatmagyarországi Üzemélelmezési Váll.

Étkezési jegy 195 6. évi nov. hóra

Név: Bakos Tibor

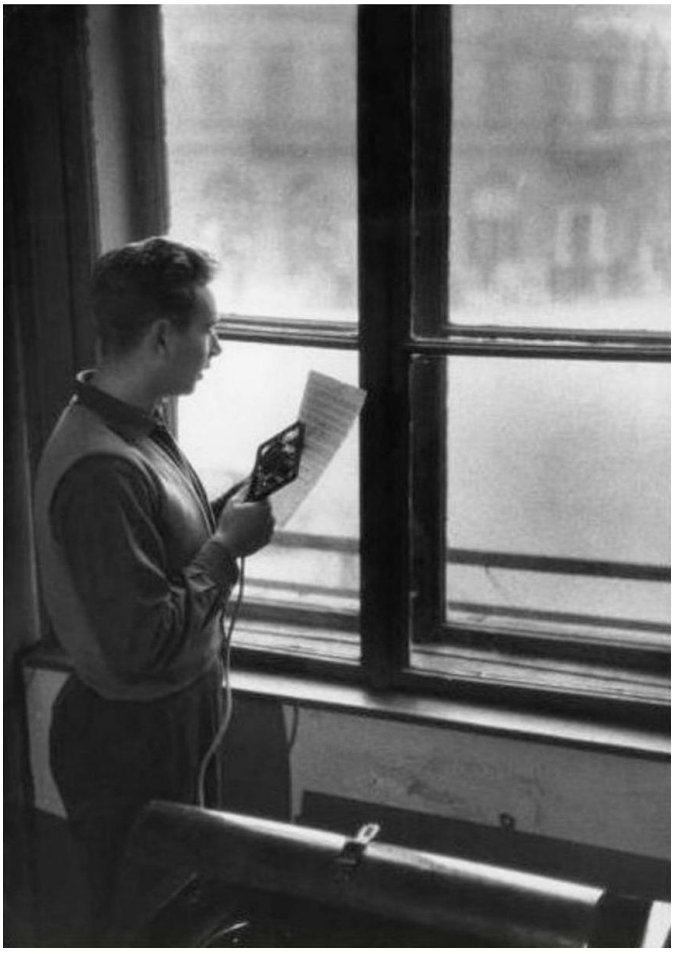
	R	31			V	31			E	31	
R	15	R	30	V	15	V	30	E	15	E	30
R	14	R	29	V	14	V	29	E	14	E	29
R	13	R	28	V	13	V	28	E	13	E	28
R	12	R	27	V	12	V	27	E	12	E	27
R	11	R	26	V	11	V	26	E	11	E	26
R	10	R	25	V	10	V	25	E	10	E	25
R	9	R	24	V	9	V	24	E	9	E	24
R	8	R	23	V	8	V	23	E	8	E	23
R	7	R	22	V	7	V	22	E	7	E	22
R	6	R	21	V	6	V	21	E	6	E	21
R	5	R	20	V	5	V	20	E	5	E	20
R	4	R	19	V	4	V	19	E	4	E	19
R	3	R	18	V	3	V	18	E	3	E	18
R	2	R	17	V	2	V	17	E	2	E	17
R	1	R	16	V	1	V	16	E	1	E	16

Reggeli — Vacsora — Este

B. Váll. spec. 23. r. sz.

Nyomell. 1956. V 10.000 db — 1741 Közl. Ny. — G

Képek jegyzéke

9. oldal: Életkép a forradalmi egyetem előtt. A kép előterében segítségüket felajánló középiskolás diákok állnak (Fotó: Sopron Anno hozzájárulásával)

11.oldal A dékáni tanácsteremben ülésező MEFESZ Bizottság 1956. október 29-én (Fotó: Jack Esten)

15. oldal Bujdosó Alpár nyilatkozik Mikes Györgynek az egyetem főbejáratánál, mellette Tolnai István (Filmkocka a BBC riportfilmjéből)

233. oldal Arbeiter Zeitungot olvasó hallgatók a forradalmi egyetemen 1956. október 30-án (Fotó: Walter Henisch)

241. oldal A Volkshilfe segély kipakolása a tornateremnél (Fotó: Tóth László)

291. oldal Az egyetemi hallgatók néma tüntetése 1956. október 23-án (A fénykép készítője ismeretlen, dr. Herpay Imréné szívességéből)

391. oldal Az Ungarnhilfe konvoja átlépi a soproni határt (Filmkocka korabeli riportfilmből)

419. oldal Egy kisteherautó segélyszállítmányát az egyetem tornatermébe pakolják 1956. november 1-én (Fotó: Barbara Pflaum)

429. oldal Interjú a BBC híradójának (Filmkocka a BBC riportfilmjéből)

429. oldal MEFESZ aktivista közleményt olvas be a városi hangos híradóba (Fotó: Jack Esten)

